

Πάντειον Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Τομέας: Νεοελληνικής Κοινωνίας
Καθηγητής: Νεοκλής Σαρρής

Κοινωνική διαστρωμάτωση και μορφολογία
δύο γειτονικών οικισμών Ψυχικού και Νέας Ιωνίας
από το 1923 και έπειτα.

Διδακτορική Διατριβή

Πολυξένη Μαυρογένη-Παπαγγελοπούλου
πτυχιούχος Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης ΠΑΝΤΕΙΟΥ Σχολής

Αθήνα
1999

ΚΣΕ: 8042
ΝΟ: 11384

Πάντειον Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Τομέας: Νεοελληνικής Κοινωνίας
Καθηγητής: Νεοκλής Σαρρής

06 ΣΕΠ. 19

Κοινωνική διαστρωμάτωση και μορφολογία
δύο γειτονικών οικισμών Ψυχικού και Νέας Ιωνίας
από το 1923 και έπειτα.

Διδακτορική Διατριβή

Πολυξένη Μαυρογένη-Παπαγγελοπούλου
πτυχιούχος Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης ΠΑΝΤΕΙΟΥ Σχολής

Αθήνα
1999

«Ειρήνη είναι το όνομα μιας πόλης ιδωμένης από μακριά, που όταν την πλησιάζεις αλλάζει.

Η πόλη για όποιον προσπερνάει χωρίς να μπαίνει μέσα είναι άλλη, και άλλη για όποιον παγιδεύεται σ' αυτήν και δε βγαίνει· άλλη είναι η πόλη όπου φτάνεις την πρώτη φορά, άλλη εκείνη που αφήνεις για να μην ξαναγυρίσεις· κάθε μιας της πρέπει ένα διαφορετικό όνομα...»

Italo Calvino, Οι αόρατες πόλεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ
Πρόλογος	1
Εισαγωγή	1
Δομή και σκοπός της έρευνας.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Το θεωρητικό υπόβαθρο.....	2
Η Κοινωνιολογία της πόλης.....	2
Η κοινωνική διαστρωμάτωση στο χώρο της πόλης.....	2
Μορφολογία.....	2
Κοινωνικές τάξεις. Το φαινόμενο της πολυσθένειας.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Κοινωνικο - ιστορικό πλαίσιο.....	2
Πρόσφυγες.....	2
Ιστορικά γεγονότα πριν την Καταστροφή του 1922.....	2
Η Μικρασιατική Καταστροφή και οι συνέπειές της. Προσφυγική εισροή στην Ελλάδα.....	2
Πρόσφυγες. Ασχολίες στη Μ. Ασία. Μικρασιατικοί ιδιωματισμοί.....	2
Η εγκατάσταση στην Ελλάδα. Κοινωνικός ρατσισμός από τους γηγενείς.....	2
Γλώσσα και διάλεκτοι.....	2
Κοινωνική αποκατάσταση από το Κράτος.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
Μετανάστευση (1920 - 1990).....	2
Εσωτερική Μετανάστευση στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας και στη Λοιπή Ελλάδα. Αστικοποίηση.....	2
Εξωτερική Μετανάστευση. Παλιννόστηση.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Αθήνα.....	2
Λεκανοπέδιο Αττικής- Αθήνα, Πειραιάς και περίχωρα.....	2
Πολεοδομικό- Κοινωνικοϊστορικό καθεστώς στην Περιοχή της Αθήνας, προπολεμικά και μεταπολεμικά.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
Δημογραφική εξέλιξη Αθήνας- Ν. Ιωνίας- Ψυχικού από το 1920.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
Ν. Ιωνία.....	2
Κοινωνική διαστρωμάτωση των προσφύγων στη Ν. Ιωνία.....	2
Ίδρυση και Ανάπτυξη της Ν. Ιωνίας από το 1923 μέχρι σήμερα. Πισίδες, οι πρώτοι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας.....	2
Κοινωνική συγκρότηση.....	2
Επαγγελματική αποκατάσταση.....	2
Η κουλτούρα του περιθωρίου. Πολιτισμική ανάπτυξη.....	2
Ιδεολογία και πολιτική κατάσταση στη Ν. Ιωνία. Κοινωνικά κινήματα.....	2
Περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά.....	2
Η ελληνική εργατική τάξη.....	2

Η Βιομηχανία στη Ν. Ιωνία	135
Βιομηχανικά οικόπεδα. Πρόσφυγες βιομήχανοι και εργάτες	137
Παραγωγικές σχέσεις	144
Τα δύο ΒΙΟΠΑ. Βιομηχανικό πάρκο Περισσού.	149
Βιομηχανικό Πάρκο Ελευθερούπολης	153
Μεταποίηση – Υπηρεσίες	161
Χωροταξική Ανάπτυξη	164
Η Αντίπερα όχθη	169
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	
Ψυχικό.....	173
Η θεωρία των κηπουπόλεων ανά τον κόσμο. Οι σχεδιαστές της κηπούπολης	175
Οι κηπουπόλεις στην Ελλάδα- Αγροπόλεις- Προσφυγικές κηπουπόλεις.	183
Η ελληνική αστική τάξη.	186
Προαστιακή ανάπτυξη. Η ζωή μέσα στα προάστια.	189
Η δημιουργία του Ψυχικού ως κηπούπολης. Ιδρυτές	195
Σύσταση συνοικισμού. Χωροταξική ανάπτυξη	203
Κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού	210
Κοινωνικός εξοπλισμός	214
Μορφολογία χώρου - κατοικίες	218
Κάτοικοι Ψυχικού και ιστορική τους αναφορά	222
Κοινωνικοϊστορική και περιβαλλοντική ανάπτυξη	228
Πλέγμα κοινωνικών σχέσεων στο χώρο	237
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	
Ιδεολογικές διαφοροποιήσεις- Πολιτική συμπεριφορά	243
Βουλευτικές εκλογές στους οικισμούς Ψυχικού και Ν. Ιωνίας (1974-1996)	243
Κοινωνικοοικονομικές ανισότητες	251
Προτάσεις	253
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	
Ατομικά Ιστορικά	257
Ατομικά Ιστορικά Ν. Ιωνίας	259
Ατομικά Ιστορικά Ψυχικού	268
Επίλογος	279
Βιβλιογραφία	281

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρώτιστα, οφείλω να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Νεοκλή Σαρρή για τη επιστημονική καθοδήγηση και την κατανόηση που έδειξε, καθ' όλη τη διάρκεια τη συγγραφής της διατριβής, μέχρι την ολοκλήρωσή της.

Μέσω της γραφής της επιστημονικής αυτής μελέτης, μου δόθηκε η δυνατότητα να προσεγγίσω την κοινωνική πραγματικότητα των πόλεων και να διεισδύσω στα δομικά στοιχεία που διαχωρίζουν τις κοινωνικές ομάδες και τα ίδια τα άτομα.

Είχα την ευκαιρία να προσεγγίσω ένα καθαρά επιστημονικό θέμα, τόσο μέσα από τη δημοσιογραφική οπτική, μέσω των συνεντεύξεων όσο και μέσα από την αναζήτηση των ερευνητικών πηγών. Έτσι, ένα τόσο αυστηρά επιστημονικό θέμα απέκτησε χυμούς και ψυχή συνδεδεμένο με την κοινωνική ιστορία των πόλεων που μελέτησα και τις αυτοβιογραφίες των κατοίκων.

Επιπροσθέτως, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους ανώνυμους (βλ. Παράρτημα – Β Τόμος) και επώνυμους (βλ. Ατομικά Ιστορικά) κατοίκους των δύο προαστίων συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, χωρίς την παρουσία των οποίων η διατριβή θα ήταν ανεπαρκής, λόγω της ευρύτητας του φάσματος που καλύπτει από κοινωνιολογικής, ιστορικο-πολιτικής γεωγραφικής, πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής πλευράς, καθώς και όλους όσοι συνέβαλαν στη διεξαγωγή της διατριβής (βιβλιοθήκες, ερευνητικά κέντρα, υπηρεσίες, δήμους κ. τ. λ.).

Ευχαριστώ την Γ. Σιωρά, μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της Π. Ο. Ε – Ο. Τ. Α την Μ. Αραπάκη, βιβλιοθηκονόμο του Τ. Ε. Ε, για την παροχή πολύτιμου υλικού, τον Ν. Ξανθάκη, στατιστικό, και τον Κ. Θεοδωρόπουλο από το Ε. Κ. Κ. Ε για τη βοήθειά του στο παράρτημα και τους Δ. Κουμανιώτη και Χ. Τσέτση για τις τεχνικές διορθώσεις του κειμένου. Από το Ψυχικό, ευχαριστώ την Ε. Ράπτη, π. Επιθεωρητή Δημοσίων Έργων, και από τη Ν. Ιωνία, τον Χ. Σαπουντζάκη, π. Αντιδήμαρχο, που μου παραχώρησαν τις πρώτες συνεντεύξεις, σχετικές με την κοινωνική και πολεοδομική ιστορία των δύο δήμων.

Ομοίως, οφείλω τις ευχαριστίες μου στα μέλη της επιτροπής, με επιβλέποντα τον καθηγητή του Παντείου Παν/μίου κ. Νεοκλή Σαρρή, στην κ. Σήλια Νικολαΐδου καθηγήτρια Ε. Μ. Π., και στον επίκουρο καθηγητή του Παντείου Παν/μίου κ. Νίκη Κοταρίδη.

Ευχαριστώ, επίσης, τους γονείς μου Ιωάννη και Δήμητρα και τα αδέρφια μου Παναγιώτη και Νίκο Παπαγγελόπουλο για την ηθική συμπαράσταση που μου παρείχαν.

Ελπίζω να πρόσθεσα ένα λιθαράκι στο γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας και η διατριβή μου να βοηθήσει τόσο τους ερευνητές όσο και την πολιτεία για ανάληψη κοινωνικής πολιτικής, απομείωσης των κοινωνικών ανισοτήτων και διατήρησης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και στοιχείων που συνθέτουν τον πολιτισμό μας, στη παγκοσμιοποιημένη κοινότητα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δύο οικισμοί της ευρύτερης περιφέρειας πρωτεύουσας, η Νέα Ιωνία και το Ψυχικό, επελέγησαν προς μελέτη στην παρούσα έρευνα. Οι δύο αυτοί οικισμοί απέχουν ίση απόσταση από το κέντρο της Αθήνας.

Γεωγραφικά, στο χάρτη της Αττικής, η Νέα Ιωνία ευρίσκεται βορειοανατολικά και το Ψυχικό βόρεια. Μεταξύ τους γειτνιάζουν, αφού παρεμβάλλονται ενδιάμεσά τους τα Τουρκοβούνια (άλλως Κοκκινόβραχος), με την περιοχή Γαλατσίου.

Οι οικισμοί αυτοί μελετώνται ως προς τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά και ως προς την πολεοδομική διάρθρωση του αστικού χώρου, όπου είναι δομημένοι.

Χρονικός σταθμός για την αστικοποίηση του ελλαδικού χώρου αποτελεί το έτος 1922, που είναι συνυφασμένο με τα γεγονότα της Καταστροφής στη Μ. Ασία, γεγονότα που επηρέασαν τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς της ελληνικής κοινωνίας στη νεότερη ιστορία μας.

Μετά το 1922, από τις αρχές του 1923 μέχρι το 1925, πραγματοποιήθηκε εκρηκτική δημογραφική ανάπτυξη στον ελλαδικό χώρο, από 1.500.000 πρόσφυγες, που έφθασαν από τη Μ. Ασία και εγκαταστάθηκαν στα αστικά κέντρα και σε αγροτικές περιοχές.

Συνέπεια αυτής της δημογραφικής εξάπλωσης είναι η δημιουργία προσφυγικών οικισμών, όπως της Νέας Ιωνίας που μελετάμε. Ταυτόχρονα, δημιουργούνται και ιδιωτικοί οικισμοί, όπως ο οικισμός του Ψυχικού, που αποτελεί ιδιωτική πολεοδόμηση.

Το 1923 αποτέλεσε το έτος ίδρυσης των δύο οικισμών, και από το χρονικό αυτό σημείο και μετά θα ακολουθήσουμε τη πορεία εξέλιξής τους μέσα στο χρόνο και τη διαφορική τους, προκειμένου να συγκρίνουμε τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τις δύο περιοχές.

Θα αποδοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο κοινωνικό στρώμα των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν κυρίως στη Ν. Ιωνία και που διακρίνονται από τους οικονομικούς μετανάστες και τους γηγενείς των δύο περιοχών.

Στο Ψυχικό λειτούργησε αυστηρός οικοδομικός κανονισμός, που απέτρεψε κάθε παρέκκλιση. Το Ψυχικό δεν δημιουργήθηκε εξ ανάγκης, όπως έγινε στη Ν. Ιωνία, αλλά ικανοποίησε την αστική τάξη της εποχής με τη διαφύλαξή της ως τάξης σ' ένα προάστικηπούπολη και με τον κοινωνικό αποκλεισμό άλλων τάξεων και στρωμάτων, και μάλιστα του λαϊκού στοιχείου. Στις υψηλές τιμές γης των οικοπέδων, που ήσαν απρόσιτες στα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα, ανταποκρίθηκαν οι εύποροι, που άρχισαν να οικοδομούν το χώρο τους, αποκλείοντας άλλες κοινωνικές ομάδες και συντείνοντας έτσι στον κοινωνικό διαχωρισμό.

Η έκτακτη ανάγκη στέγασης μέρους του προσφυγικού πληθυσμού της Μ. Ασίας στη Ν. Ιωνία οδήγησε στην άναρχη πολεοδόμηση του χώρου. Σε αντίθεση με τους εποικιστές του Ψυχικού, οι πρόσφυγες, πρώτοι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας - πολλοί από τους οποίους προήρχοντο από τα αστικά κέντρα της Μ. Ασίας - ερχόμενοι στη Ν. Ιωνία, χωρίς περιουσιακά στοιχεία, προέβησαν σε αυθαίρετη δόμηση του χώρου του οικισμού τους. Ο οικισμός είχε επιλεγεί μεταξύ άλλων από το Κράτος, προκειμένου να συμβάλει στη στέγαση και κοινωνική ένταξή τους. Ο πληθυσμός της Ν. Ιωνίας, σε αντίθεση με αυτόν του Ψυχικού, εποικίστηκε κυρίως από τα λαϊκά στρώματα.

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ανάπτυξη των οικισμών του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας την ίδια χρονική περίοδο (1923), η διαφορετική στρωματοποίηση του πληθυσμού τους, η διαφορετική προέλευση όσον αφορά τους τόπους καταγωγής, η κουλτούρα τους, ο τρόπος ζωής τους, η δημογραφική εξέλιξη, η οικοδομική δραστηριότητα, οι χρήσεις του χώρου, η ξεχωριστή μορφολογία του χώρου και η αναμόρφωσή του, τα κοινωνικά κινήματα και η πολιτική τους διάσταση, οι παραγωγικές σχέσεις και οι παραγωγικές δυνάμεις, όπως έδρασαν και δρουν μέσα στο χώρο, αποτελούν τους άξονες που θα κινηθούμε, για να κατανοηθεί το αντικείμενο της μελέτης αυτής.

Θα ανιχνεύσουμε τις διαφοροποιήσεις και τις κοινωνικές διαφορές, μέσα από τα θεσμικά μορφώματα (εργοστάσια, χώροι εργασίας, σχολεία κ. τ. λ.), και γενικότερα τη μορφολογία του χώρου (κοινωνικός εξοπλισμός, κατοικίες, κ.ά).

Η υπόθεσή μας, είναι να διαπιστώσουμε αν υφίσταται ανισότητα μεταξύ των δύο γειτνιαζόντων οικισμών του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας, ως προς το κοινωνικοοικονομικό καθεστώς τους.

Η ερευνά μας αποσκοπεί στο να αποδείξει αν ο βαθμός ανισότητας που θα βρεθεί, είναι σταθερός, αμβλύνεται ή οξύνεται διαχρονικά.

Από τη βιβλιογραφία μας και από άλλες ερευνητικές εργασίες που έγιναν στο παρελθόν και αφορούσαν στη μελέτη ενός εκάστου οικισμού χωριστά, διαπιστώνουμε διαφορετική κοινωνική διαστρωμάτωση στη Ν. Ιωνία (Ε. Santis, 1974), από τον ταξικό διαχωρισμό του Ψυχικού στον αστικό χώρο (Χ. Διονυσοπούλου- Α. Κωτσοπούλου, 1976).

Τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των κατοίκων αλλά και ο τύπος κατοικίας τους μέσα στους οικισμούς μελετώνται εκτενέστερα και από τις πηγές της Ε.Σ.Υ.Ε (απογραφής των πληθυσμών του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας αλλά και της Αθήνας). Οι δύο οικισμοί απέχουν από το κέντρο σχετικά ίση απόσταση, κοντινή με μεταφορικά μέσα.

Από το 1923, χρονολογία που αποτελεί ορόσημο στην ίδρυση των δύο οικισμών, μέχρι το 1970, παρουσιάζουμε τη δημογραφική εξέλιξη και το κοινωνικοϊστορικό και περιβαλλοντικό πλαίσιο, που υποστηρίζει την υπόθεσή μας. Η εικοσαετία 1971-1981-1991, εκτός του κοινωνικοϊστορικού πλαισίου, αναλύεται και όσον αφορά τα κοινωνικοοικονομικά της χαρακτηριστικά, με σκοπό να αποτυπώσουμε το βαθμό ανισότητας φτώχειας ή πλούτου σε συσχέτισμό με τις παραμέτρους εργασία, εκπαίδευση, φύλο, ηλικία κ.τ. λ. στις δύο γειτνιαζουσες περιοχές.

Η δειγματοληπτική έρευνα που διεξήχθη το 1996 συμπληρώνει και «φωτογραφίζει» τα νοικοκυριά μέσα στο τόπο κατοικίας τους και αποτελεί σημαντικό βοήθημα στο να αποδείξουμε την υπόθεσή μας, που αποβλέπει στο ν' αποτυπωθεί η υπάρχουσα κοινωνική διαίρεση στον αστικό χώρο, καθώς και να διατυπωθούν προτάσεις που θα συμβάλουν στη δίκαιη κοινωνική συμμετοχή.

Συμπληρωματικό εργαλείο για την έρευνα αποτέλεσαν τα ατομικά ιστορικά, όπου καταγράφονται οι προσωπικές εμπειρίες των ατόμων, καθώς και η αλληλεπίδραση της ατομικής και συλλογικής δράσης για την προσέγγιση της σημερινής πραγματικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Η Κοινωνιολογία της πόλης

Η κοινωνιολογία της πόλης ή άλλως Αστική Κοινωνιολογία, μελετά την οργάνωση της κοινωνικής ζωής στα αστικά κέντρα, τις επιδράσεις της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας στη διαμόρφωση των ανθρωπίνων σχέσεων, τα κοινωνικά φαινόμενα και τους μετασχηματισμούς τους στο χώρο της πόλης.

Ο φυσικός (δομημένος) χώρος και η κοινωνική οντότητα αποτελούν το πεδίο μελέτης, το οποίον επιδέχεται διαφορετικές θεωρητικές ερμηνείες και διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης από τους ερευνητές.

Το γνωστικό αντικείμενο της Α. Κ δεν είναι ενιαίο και δεν είναι εξ' ολοκλήρου οριοθετημένο. Συναντάμε δυσκολίες στην κατάταξη της θεματολογίας της. Υπάρχει ευρύτητα του φάσματος του αντικειμένου της από κοινωνιολογικής, ιστορικής, γεωγραφικής, πολεοδομικής οπτικής.

Είναι σύνηθες η μελέτη της πόλης να στηρίζεται στην εμπειρική έρευνα, στην παρατήρηση και στο πείραμα. Υστερεί, όμως, στον προσδιορισμό του θεωρητικού της αντικειμένου. Οι στατιστικές έρευνες είναι αναγκαίο να συμβαδίζουν με ένα θεωρητικό υπόβαθρο.

Στην Ευρώπη και στην Αμερική υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία, σχετική με την κοινωνική οργάνωση του χώρου και τις κοινωνικές θεωρίες που σχετίζονται με το χώρο. Στον ελλαδικό χώρο¹ κοινωνιολόγοι και πολεοδόμοι έχουν ασχοληθεί με τις κοινωνικές θεωρίες που αφορούν στον αστικό χώρο, μελετώντας την πόλη μέσα από την ιστορική της πορεία καθώς και τον τρόπο ζωής μέσα σ' αυτή.

Η θετικιστική μέθοδος έρευνας και η ιστορική παράδοση οδήγησαν σε ιστορικής μορφής ερμηνεία του αστικού φαινομένου.

Η γερμανική κοινωνιολογική παράδοση (F. Tonnies, M. Weber, G. Simmel) καθώς και η γαλλική (A. Comte, E. Durkheim) έθεσαν νέες βάσεις για την ανάλυση του αστικού χώρου, μελετώντας τη μετάβαση από τις παραδοσιακές μορφές κοινότητας στη βιομηχανική κοινωνία, στην οποία κυριαρχεί η ορθολογική σκέψη.

Η μαρξιστική σχολή, με κύριους εκπροσώπους της τον K. Marx και F. Engels και στα νεότερα χρόνια τους H. Lefèvre, M. Castells, J. Lozkinε κ.ά προβαίνει στο συσχετισμό των φαινομένων της πόλης με τη φύση της ταξικής δομής της κοινωνίας. Η πόλη είναι τόπος ταξικής αντιπαράθεσης, ένας κοινωνικοοικονομικός σχηματισμός που διέπεται από κανόνες και αξίες.

Στην Αμερική η σχολή του Σικάγου, με εκπροσώπους τον Park² και Burgess, υποστήριξε την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στα εξωτερικά χαρακτηριστικά της πόλης και της κοινωνικής δομής.

1.1 Δ. Γ. Τσαούση, *Στοιχεία Κοινωνιολογίας*, 3 η (Αθήνα: 1976) σ. σ. 240-286.

1.2 Β. Χαστάογλου, *Κοινωνικές θεωρίες για τον αστικό χώρο* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1982).

1.3 Σ. Νικολαΐδου, *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία του χώρου* (Αθήνα: 1984).

1.4 Σ. Νικολαΐδου, *Κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου* (Αθήνα: Παπαζήση, 1993).

2. R. E. Park and E. W. Burgess, *The city, Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment* (Chicago: The University of Chicago Press, 1984).

Η σχολή του Σικάγου επηρέασε καθοριστικά την κοινωνιολογία της πόλης στην προσπάθειά της να εξηγήσει τη δυναμική της πόλης, που στηρίζεται στον ανταγωνισμό, την αναπτυξή της, την παθογένειά της καθώς και τις αλλαγές που συμβαίνουν μέσα σ' αυτήν

Το θεωρητικό υπόβαθρο της παρούσας έρευνας στηρίζεται στην προσέγγιση της μαρξιστικής σχολής και της σχολής του Σικάγου.

Ο Lozkiue, από τη μαρξιστική σχολή συσχετίζει το φαινόμενο της αστικοποίησης με τη ροή του κεφαλαίου και την καπιταλιστική συσσώρευση. Ο Lefèvntre υποστηρίζει ότι ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής με τον καταμερισμό της εργασίας επιβάλλει ένα διαχωρισμό ομάδων, λειτουργιών και χώρων μέσα στον πολεοδομικό χώρο.

Σύμφωνα με την οικολογική προσέγγιση του Park, η διαφοροποίηση των περιοχών της πόλης απορρέει από τον ανταγωνισμό των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, για την απόκτηση και τον έλεγχο της αστικής γής.

Τα μοντέλα των ομόκεντρων ζωνών του Burgess, των τομέων του Hoyt και των πολλαπλών πυρήνων των Haggis και Ullman μάς παρουσιάζουν τη δομή της πόλης όπως προκύπτει με την αστικοποίηση και την εκβιομηχάνιση και τα χρησιμοποιούμε ως πρότυπα για να αναλύσουμε το μοντέλο που ανταποκρίνεται στην ελληνική πραγματικότητα - στο συσχετισμό του κέντρου της Αθήνας με τα προάστια που μελετάμε - .

Η κοινωνική διαστρωμάτωση στο χώρο της πόλης.

Το φαινόμενο της κοινωνικής διαστρωμάτωσης δηλ. της κατάταξης των ατόμων σ' ένα σύστημα κοινωνικής οργάνωσης, που διαφοροποιείται με βάση την κοινωνική θέση, την κοινωνική τάξη και το κοινωνικό στρώμα, υπήρξε αντικείμενο μελέτης από ερευνητές.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση είναι μέρος της κοινωνικής ανισότητας. Αναφέρεται στην παρουσία διακεκριμένων κοινωνικών ομάδων που κυριαρχούν έναντι άλλων σε παράγοντες όπως το γόητρο, η κοινωνική δύναμη και ο πλούτος.

Τα μέλη κάθε κοινωνικής τάξης έχουν κοινή ταυτότητα, ίδια συμφέροντα και ίδιο τρόπο ζωής. Απολαμβάνουν ή υποφέρουν την άνιση διανομή πλούτου στην κοινωνία, ως μέλη διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.

Το σύστημα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης³ στην καπιταλιστική βιομηχανική κοινωνία είναι ανοιχτό και παρέχει τη δυνατότητα στα μέλη των κοινωνικών στρωμάτων να μετακινηθούν από το ένα στρώμα σε άλλο ανώτερο και να αποκτήσουν κοινωνική δύναμη και κοινωνικό κύρος. Αυτή η μετακίνηση είναι γνωστή ως κοινωνική κινητικότητα.

Η λειτουργική σχολή, με εκπροσώπους τους T. Parsons καθώς και τους K. Davis και W. Moore, θεωρούν ότι η κοινωνική διαστρωμάτωση είναι αναπόφευκτη και μιλούν για λειτουργική αναγκαιότητα στην οργάνωση της κοινωνίας και διατήρηση της τάξης και της σταθερότητας της κοινωνίας. Η κοινωνική διαστρωμάτωση αποτελεί για τους λειτουργιστές την έκφραση μοιρασμένων αξιών και μηχανισμό ενσωμάτωσης ποικίλων κοινωνικών ομάδων. Για τον A. Smith, το φαινόμενο της διαστρωμάτωσης είναι αποτέλεσμα των μηχανισμών της αγοράς. Οι κοινωνικές ανταμοιβές εξαρτώνται από την προσφορά και τη ζήτηση. Αυτός ο τύπος θεωρίας είναι συγγενής με αυτόν του Dahrendorf⁴.

3. Haralambos and Holborn, *Sociology, Themes and Perspectives*, 4th (Collins Educational, An imprint of HarperCollins Publishers, 1995) p. p. 21- 122

4. R. Boudon et F. Bourricaud, *Dictionnaire critique de la Sociologie*, 1re (Presses Universitaires de France, 1982) p. 522.

Κριτική στους λειτουργιστές (φονξιοναλιστές) ασκεί ο M. Tumin⁵, ο οποίος ισχυρίζεται ότι το σύστημα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης είναι περισσότερο ανταγωνιστικό για την εξέλιξη και την ισότητα των ευκαιριών και εμποδίζει την κοινωνική κινητικότητα και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων. Ο M. Tumin πιστεύει ότι η κοινωνική διαστρωμάτωση διαιρεί και δεν ενσωματώνει. Ισχυρίζεται ότι ακόμη και τα ανοιχτά συστήματα διαστρωμάτωσης, όπως π.χ οι δυτικές βιομηχανικές κοινωνίες, εμποδίζουν την κινητικότητα και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων και ότι αυτοί που γεννήθηκαν σε χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα ποτέ δεν θα αποκτήσουν τις ίδιες δυνατότητες και ευκαιρίες για να πραγματοποιήσουν τις κλίσεις τους με αυτούς που γεννήθηκαν σε ανώτερες κοινωνικές τάξεις.

Η μαρξιστική σχολή εμβαθύνει στο περιεχόμενο της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και διατείνεται ότι αποτελεί μηχανισμό κυριαρχίας της άρχουσας τάξης, η οποία διαχειρίζεται τα μέσα παραγωγής (γη, κεφάλαιο, εργατική δύναμη, κτίρια, μηχανήματα)

Ο M. Weber, όπως και ο K. Marx, επικέντρωσε την προβληματισμό του στην ιδέα ότι η ταξική κατάσταση ενός ατόμου βασίζεται στην κατάσταση της αγοράς (market situation), ανάμεσα σ' αυτούς που κατέχουν τα μέσα παραγωγής (άρα και κοινωνικό γόητρο και δύναμη) και στους μη κατέχοντες.

Αντίθετα με τους μαρξιστές, οι κοινωνιολόγοι της Νέας Δεξιάς (New Right) ισχυρίζονται ότι η επέμβαση του κράτους στην οικονομία πρέπει να αποφευχθεί, και παράγει αδικία η κυβέρνηση όταν δίνει από τους έχοντες στους μη έχοντες. Με αυτό τον τρόπο δεν δίνονται κίνητρα στα άτομα να εργαστούν σκληρά. Τις αντιλήψεις αυτές ακολούθησαν οι πολιτικοί της Βρετανίας και της Αμερικής την περίοδο 1980.

Ο Βρετανός κοινωνιολόγος P. Saunders ισχυρίζεται ότι εκεί όπου έχουν εγκαθιδρυθεί οι καπιταλιστικές κοινωνίες της ελεύθερης αγοράς (όπως Ν. Αφρική, Χιλή κ.ά.), τείνουν να δημιουργούν περισσότερη ανισότητα και αδικία από τις σοσιαλιστικές κοινωνίες.

Στις δυτικές κοινωνίες μία κοινωνία ισότητας, όπου όλα τα μέλη θα είναι ίσα, δεν είναι εντελώς εφικτή.

Το σύστημα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης στο δικό μας πεδίο έρευνας διερευνάται μέσα από την οπτική της κριτικής που ασκείται από τον M. Tumin στους λειτουργιστές και στη Νέα Δεξιά, σύμφωνα με την οποία τα συστήματα διαστρωμάτωσης είναι προφανώς εξ ορισμού ανταγωνιστικά στην εξέλιξη μιας πλήρους ισότητας ευκαιριών, μέσα από τη θεώρηση της μαρξιστικής σχολής, σύμφωνα με την οποία η κοινωνική διαστρωμάτωση είναι ένας μηχανισμός εκμετάλλευσης των ανώτερων τάξεων επί των κατωτέρων, καθώς και μέσα από τη θεώρηση της Βεμπεριανής σχολής.

Οι θεωρήσεις αυτές προσβλέπουν σε μια δίκαια κοινωνία ίσων ευκαιριών. Στη κοινωνία αυτή η ανισότητα θα αμβλύνεται, χωρίς να αφομοιώνεται η πολιτιστική κουλτούρα των κοινωνικών ομάδων.

5. Haralambos and Holborn, *Sociology, Themes and Perspectives*, 4th (Collins Educational, An imprint of HarperCollins Publishers, 1995) p. p. 21- 122

Μορφολογία

Στην παρούσα μελέτη, η κοινωνική διαστρωμάτωση των οικισμών του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας μελετάται με την αλληλεπίδραση της μορφολογίας του αστικού χώρου και των επιδράσεων πάνω σ' αυτό της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας. Θα ανιχνεύσουμε τα αίτια που κινούν τις διαφορές.

Η μορφή της κοινωνικής ζωής επηρεάζει το περιεχόμενό της. Για να μετασχηματιστεί η κοινωνία και για να αλλάξουν οι κοινωνικές δομές πρέπει να υπάρξει αλλαγή στην οργάνωση του δομημένου περιβάλλοντος.

Ο Ε. Durchein υποστήριξε ότι τα στοιχεία που αποτελούν τις υλικές όψεις ενός κοινωνικού συνόλου και μελετώνται σαν αντικείμενα, ο τρόπος δηλ. κοινωνικής συγκρότησης, επηρεάζει και τις κοινωνικές σχέσεις. Το ίδιο ισχυρίζονταν οι G. Simmel και R. Park, οι οποίοι συνέδεσαν τα φυσικά χαρακτηριστικά των πόλεων με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοίκων τους.

Τα ιστορικά στοιχεία στη μελέτη μας χρησιμοποιούνται για να εμβαθύνουμε στα κοινωνικά γεγονότα που απεικονίζουν τη δομή της νεοελληνικής κοινωνίας.

Οι κοινωνικές τάξεις. Το φαινόμενο της πολυσθένειας.

Στη μαρξιστική ιδεολογία, οι τάξεις, ως έννοιες, αποτελούν θεωρητική απόρροια του κυρίαρχου τρόπου παραγωγής και του συνακόλουθου τρόπου δόμησης των παραγωγικών σχέσεων.

Τα κοινωνικά υποκείμενα, στο θεωρητικό επίπεδο, ταξινομούνται επί τη βάσει μιας και μόνο συγκεκριμένης ταξικής ιδιότητας. Τα άτομα θεωρούνται φορείς κοινωνικά μονοσθενείς. Κατέχουν μια εξατομικευμένη ταξική θέση στο σύστημα του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας⁶.

Στο νέο καπιταλιστικό κράτος, με τη δημιουργία νέων ταξικών μορφωμάτων, αυτό αναθεωρήθηκε, λόγω της εμφάνισης των μεσαίων τάξεων και της θέσπισης και αναγνώρισης νέων δραστηριοτήτων και θέσεων στο επάγγελμα..

Ο Κ. Τσουκαλάς κάνει λόγο για πρόβλημα προσδιορισμού των κριτηρίων οριοθέτησης των ταξικών ομάδων και για δυσκολίες εντόπισης πραγματικών κοινωνικών ομάδων με σαφείς ταξικές προδιαγραφές.

Αυτή η ασάφεια των ορίων των ταξικών ομάδων, στο εμπειρικό επίπεδο, προήλθε και από την πολυσθένεια των υποκειμένων στην παραγωγική διαδικασία, η οποία δεν βοηθά στο να υφίστανται διάφανες ταξικές σχέσεις, να προσδιορίζονται οι κοινωνικές και ταξικές διαφορές των στρωμάτων και να αποδίδεται ευκρινώς η ταξική τους διαστρωμάτωση.

Η συνύπαρξη στη κοινωνία μας περισσότερων τρόπων παραγωγής συνεπάγεται και διεύρυνση των ταξικών σχέσεων. Αντίθετα, με την κοινωνική καθήλωση, που αποκρυσταλλώνει τα κοινωνικά υποκείμενα σε ταξικές θέσεις, η μεγάλη κοινωνική κινητικότητα (διαγενεϊκή αλλά κυρίως ενδογενεϊκή), είναι καταλυτική για τη δυνατότητα ομαδοποιημένου ταξικού χαρακτηρισμού των φορέων. Η ύπαρξη πολυσθενών και πολυσύνθετων μορφών απασχόλησης συμβαδίζει με την ανάπτυξη του καπιταλιστικού συστήματος.

Οι αντιφατικές ταξικές θέσεις ορισμένων κατηγοριών εργαζομένων, οι μορφές σχέσεων εργασίας καθώς και η συνύπαρξη πολλαπλών ταξικών ιδιοτήτων στον ίδιο φορέα - άτομο οξύνουν τις δυσκολίες ταξικής κατάταξης και κατηγοριοποίησης σε ταξινομητικές μήτρες.

Ο πολυσθενής μικροαστός γεννήθηκε με την εμφάνιση της παραοικονομίας.

Παρόλη την αύξηση της μισθωτής εξαρτημένης εργασίας στην Ελλάδα, ο δείκτης απασχόλησης παραμένει διαχρονικά χαμηλός, και αυτό διαφαίνεται στην κοινωνική και οικονομική αδιαφάνεια των μορφών απασχόλησης και της οικονομικής ενσωμάτωσης κοινωνικών φορέων, που λειτουργούν σε μεγάλο ποσοστό έξω από μία παγιωμένη αγορά εργασίας⁷.

Οι μορφές αυτές απασχόλησης δεν αποτελούν μισθωτή εργασία, αλλά είναι μερικές ή πλήρεις απασχολήσεις και αποτελούν τον συγκεκριμένο και πολυσθενή μικροαστισμό, που χαρακτηρίζει τη νεοελληνική κοινωνία.

6. Κ. Τσουκαλάς « Μονοσήμαντες τάξεις και «πολυσθενή» υποκείμενα » *Αντί* 267/1984, σ. σ 34-40

7. Κ. Τσουκαλάς « Η δομή της απασχόλησης και το μικρομεσαίο θαύμα » *Αντί* 260/1984, σ. σ 21-23.

Η πολυσθένεια διακρίνεται από την πολλαπλότητα των δραστηριοτήτων. Ορίζεται, όταν το άτομο κατέχει δύο ή περισσότερες ταξικές θέσεις σε δύο ή περισσότερους τρόπους παραγωγής, που συνυπάρχουν στον ίδιο κοινωνικοοικονομικό σχηματισμό⁸.

Αν και υφίσταται το φαινόμενο της πολυσθένειας, εμφανή κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά διακρίνουν την εργατική - αγροτική τάξη από την αστική και τα μεσαία στρώματα και ανάλογα με το σύστημα αξιών που εκφράζουν διαμορφώνουν διαφορετικό τρόπο ζωής και αντιλήψεων.

Εξάλλου, δυσαρμονία εμφανίζεται μεταξύ του μορφωτικού επίπεδου και της εισοδηματικής κατάστασης (στην Ελλάδα). Η μόρφωση δεν δημιουργεί, όπως συμβαίνει στο εξωτερικό, μια κοινωνική ιεραρχία. Η διάσταση αυτή ανάμεσα σε μόρφωση-εκπαίδευση και χρήμα έχει πάρει τη μορφή «πολιτιστικής σχιζοφρένειας»⁹, η οποία χαρακτηρίζει την ελληνική μεταπολεμική πραγματικότητα.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση εξαρτάται διαχρονικά από παράγοντες, όπως η μόρφωση, το πνευματικό επίπεδο, το εισόδημα, το επάγγελμα και η θέση στην εργασία, η κοινωνική θέση, ο τρόπος ζωής και συμπεριφοράς, ο τόπος κατοικίας και οικογενειακής προέλευσης, που τις περισσότερες φορές προσδιορίζει την εξέλιξη της μετέπειτα γενιάς.

Η διάκριση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων από τα ανώτερα γίνεται αντιληπτή, από το ότι τα τελευταία, εκτός του ότι ελέγχουν τα μέσα παραγωγής και τον κρατικό μηχανισμό, διαθέτουν ένα πλέγμα κοινωνικών σχέσεων που τους επιτρέπει να εξασφαλίζουν τα συμφέροντά τους κάτω από οποιοδήποτε πολιτειακό καθεστώς.

Τα ανώτερα στρώματα της κοινωνίας του Ψυχικού, όπως θα δούμε περαιτέρω, συνιστώνται από γόνους οικογενειών, που λόγω του γοήτρου της κοινωνικής θέσης που κατέχουν επιτυγχάνουν σε κάθε κυβέρνηση να εξυπηρετούνται τα συμφέροντά της τάξης τους.

Είναι αλήθεια ότι η αστική τάξη διαθέτει ένα κοινωνικό κεφάλαιο, το οποίο μεταβιβάζεται διαγενεακά. Στόχος της είναι το κέρδος και η αύξηση του κεφαλαίου της. Οι οικογένειες των μεγαλοαστών διατηρούν ένα υψηλό πνευματικό επίπεδο, το οποίο δεν αποτελεί δείκτη και των πολιτικών -συντηρητικών- τους πεποιθήσεων. Οι αστοί «φλέρταραν» ιστορικά στην Ελλάδα, την ιδεολογία της αριστεράς. Είναι αυτή η μερίδα των αστών που διακρίνονται για την συναίσθηση ευθύνης για το κοινωνικό σύνολο.

Αποτελέσματα έρευνας που έγινε πριν την κατάρρευση της δικτατορίας έδειξαν ότι τα μεσαία στρώματα χαρακτηρίζονται από δημιουργικότητα και κοινωνική προσφορά, ενώ για τα ανώτερα στρώματα «η συναίσθηση ευθύνης για το σύνολο φαίνεται ότι αποδίδεται μόνο στους πνευματικούς ανθρώπους, ενώ η μεγάλη επιχειρηματική δραστηριότητα φαίνεται να κινείται από τον ατομισμό και την απληστία»⁹.

1. Θ. Καλομάλος "Πολυσθένεια και Μαρξική θεωρία των τάξεων" *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 74/1989, σ. 151.

9. Η. Α. Φιλίπιδης "Το πρόβλημα της κοινωνικής στρωματώσεως στην Ελλάδα, όπως προβάλλεται από τις εμπειρίες των Αθηναίων δικηγόρων» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 30-31/1977, σ. 264, σ. 261-267.

Τα μικροαστικά και μικρομεσαία στρώματα αντιστέκονται σε οποιαδήποτε ενιαία και μονοσήμαντη κατηγοριοποίηση κατέχοντας ενδιάμεση και αντιφατική θέση στο σύστημα των παραγωγικών σχέσεων.¹⁰

Η μικροαστική ιδιαιτερότητά τους έγκειται στην ατομική και οικογενειακή εξασφάλιση και επένδυση σε εκπαιδευτικό κεφάλαιο, στην απασχόληση στο δημόσιο τομέα, που θεσμικά εγγυάται μηνιαίο εισόδημα έναντι της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, στην ύπαρξη ιδιόκτητης κατοικίας και στους δεσμούς με την ύπαιθρο και τον τόπο καταγωγής.

Το φαινόμενο της πολυσθένειας έχει δευτερεύουσα δομική σημασία για την αστική και μικροαστική (παραδοσιακή) τάξη.¹¹

Η εργατική τάξη, το βιομηχανικό προλεταριάτο των πόλεων, παρουσιάζει μονοσθένεια και ταξικότητα. Η ταξική θέση προσδιορίζεται από την ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής. Κληρονομική οικογενειακή μονοσθένεια έχει το παιδί του προλεταριάτου που κληρονομεί την απουσία της οικογενειακής ιδιοκτησίας και υφίσταται τις συνέπειες της οικονομικής του γύμνιας.¹¹

Ο άεργος εισοδηματίας, ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής, διακρίνεται από τον άνεργο και μη εργαζόμενο προλετάριο, και αυτή η διάκριση είναι ταξική.

Οι εργάτες αποτελούν τους φορείς της εξαρτημένης εργασίας. Διακρίνονται από τη νέα μικροαστική τάξη των μισθωτών στον τριτογενή τομέα, ο οποίος είναι διογκωμένος τις τελευταίες δεκαετίες.

Στην ύπαιθρο επικρατεί η ίδια τάση στρατηγικών για αύξηση του εισοδήματος, όπου συνδυάζεται η εποχική γεωργική παραγωγή με άλλες ευκαιριακές απασχολήσεις. Στην «πολυσθένεια» αυτή του κοινωνικού υποκειμένου, όπως ισχυρίζεται η Λ. Λεοντίδου, πρέπει μάλλον ν' αποδοθεί ο περιορισμός του χάσματος πόλης - υπαίθρου στην Ελλάδα μετά το 1970.¹²

Η κοινωνική πολυσθένεια είναι σε μεγάλο βαθμό συνάρτηση της κοινωνικής διαθεσιμότητας κοινωνικού χρόνου και ενέργειας του υποκειμένου.¹¹ Η απελευθέρωση του ελεύθερου χρόνου του εργαζομένου αποδεσμεύει εισοδηματοφόρες ή μη δραστηριότητες έξω από τα πλαίσια της δεσμευμένης εξαρτημένης απασχόλησης. Αποδεσμεύονται δηλ. λαθραίες μορφές οικονομικής δραστηριότητας, και ο χρόνος από καταναγκαστικός, γίνεται αντικείμενο «διακριτικής διαχειριστικής ευχέρειας»¹¹.

Η ταξική ρευστότητα, αντανακλάται «στον αντικειμενικό προσδιορισμό των συμφερόντων όσο και στην πολιτική και ιδεολογική τους έκφραση»,¹¹ στον τρόπο ζωής, αντιλήψεων κ.τ.λ. Στις περισσότερες από μία κοινωνικές θέσεις αντιστοιχούν διαφοροποιημένα συμφέροντα και επιπτώσεις στην κοινωνική και πολιτική συμπεριφορά. Κατ' αυτό τον τρόπο τα ταξικά όρια επαναπροσδιορίζονται.

10. Κ. Τσουκαλάς «Εργασία και εργαζόμενοι στην Πρωτεύουσα, αδιαφάνειες, ερωτήματα υποθέσεις» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 60/1986, σ. σ 3-71

11. Κ. Τσουκαλάς «Πολυσθενείς φορείς και ταξικές σχέσεις στο σύγχρονο καπιταλισμό» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 56/ 1985, σ. σ. 3-19.

12. Λ. Λεοντίδου «Αναζητώντας τη χαμένη εργασία, η κοινωνιολογία των πόλεων στη μεταπολεμική Ελλάδα» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 60/ 1986, σ. 105.

Σε αντίθεση, εξάλλου, πρὸς την κοινωνική καθήλωση, η κοινωνική κινητικότητα των μελών ενός νοικοκυριού ανατρέπει το μοντέλο της ταξικής καθορισμένης θέσης. Η οικογένεια αποτελεί το βασικό πυρήνα, όπου διατίθεται το συλλογικό οικογενειακό εισόδημα, το οποίο πηγάζει από περιουσιακά στοιχεία υπό τύπον κεφαλαίου (εσόδων από ακίνητα, κληρονομιά κ.τ.λ.) και κυρίως από την εργασιακή δυνατότητα των μελών.

Η οικογένεια «υποθάλλει ή και προγραμματίζει την καθυστερημένη προσέλευση των νέων στην αγορά εργασίας»¹³ με αποτέλεσμα τη μείωση του συντελεστή απασχόλησης. Ο ρόλος της οικογένειας παρέμεινε παραδοσιακός. Σε χώρες του εξωτερικού, οι νέοι απεξαρτώνται από πολύ νωρίς από τον οικογενειακό κλοιό και δεν διατηρούν οικονομικά εξαρτημένες σχέσεις με την οικογένειά τους. Στην Ελλάδα, συμβαίνει το αντίθετο. «Η χρηματοδότηση των παιδιών που σπουδάζουν και εκείνων που δεν σπουδάζουν εγγράφεται ως απαρέγκλιτη ηθική και γονεϊκή υποχρέωση».¹³ Η κοινωνική λειτουργία της, κατ' αυτό τον τρόπο, έχει προεκτάσεις στην ταξική κατάσταση των φορέων.

Η γυναικεία απασχόληση, από την άλλη, σε συνάρτηση και με το εκπαιδευτικό επίπεδο των οικονομικά ενεργών γυναικών, διαχρονικά, παρουσιάζει ανυψωτική τάση και αποτελεί αναγκαία συνιστώσα του οικογενειακού προγραμματισμού. Η εργασία απέκτησε την προκαπιταλιστική αμφισημία¹³ της μέσα από το γυναικείο κίνημα, με την κοινωνική αναγνώριση της οικιακής εργασίας και της παραγωγικής απασχόλησης των φοιτητών, καθώς και άλλων ποικίλων μορφών δραστηριότητας.

Στις σχέσεις παραγωγής και στον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας αναζητούμε τη βάση της υλικής διάρθρωσης του Κράτους και της εξουσίας. «Η αναζήτηση αυτής της βάσης είναι ήδη μία συσχέτιση του Κράτους, με τις τάξεις και τους ταξικούς αγώνες».¹⁴

Η σύμπτωση αντιφατικών θέσεων στην παραγωγή, στον ίδιο φορέα ή οικογενειακή μονάδα, δημιουργεί σύμφωνα με τη Λ. Λεοντίδου, κοινωνικούς συνασπισμούς και συνθήκες ταξικής συμφιλίωσης.¹⁵

Όμως, τόσο η μαρξιστική ταξική ανάλυση όσο και οι εμπειρικές έρευνες της κοινωνικής διαστρωμάτωσης θεμελιώνονται στη παραδοχή της μοναδικής εργασιακής και επαγγελματικής ιδιότητας του κάθε κοινωνικού υποκειμένου.¹¹

Από τα πορίσματα των απογραφικών στοιχείων αλλά και από την επιτόπια έρευνα (βλ. Παράρτημα) που διεξήχθη στους οικισμούς Ψυχικού, Ν. Ιωνίας, κατανοούμε ότι θα υπάρχει ποσοστό αδιαφάνειας, όσον αφορά τις απασχολήσεις μέρους του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (λόγω του φαινομένου της πολυσθένειας). Από άλλες αναφορές, αντλούμε πληροφορίες για το επίπεδο ευημερίας, όπως από το επάγγελμα, την εκπαίδευση, το εισόδημα, τον τρόπο ζωής, την κατοικία, την κατοχή καταναλωτικών αγαθών, την αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου κ.ά.

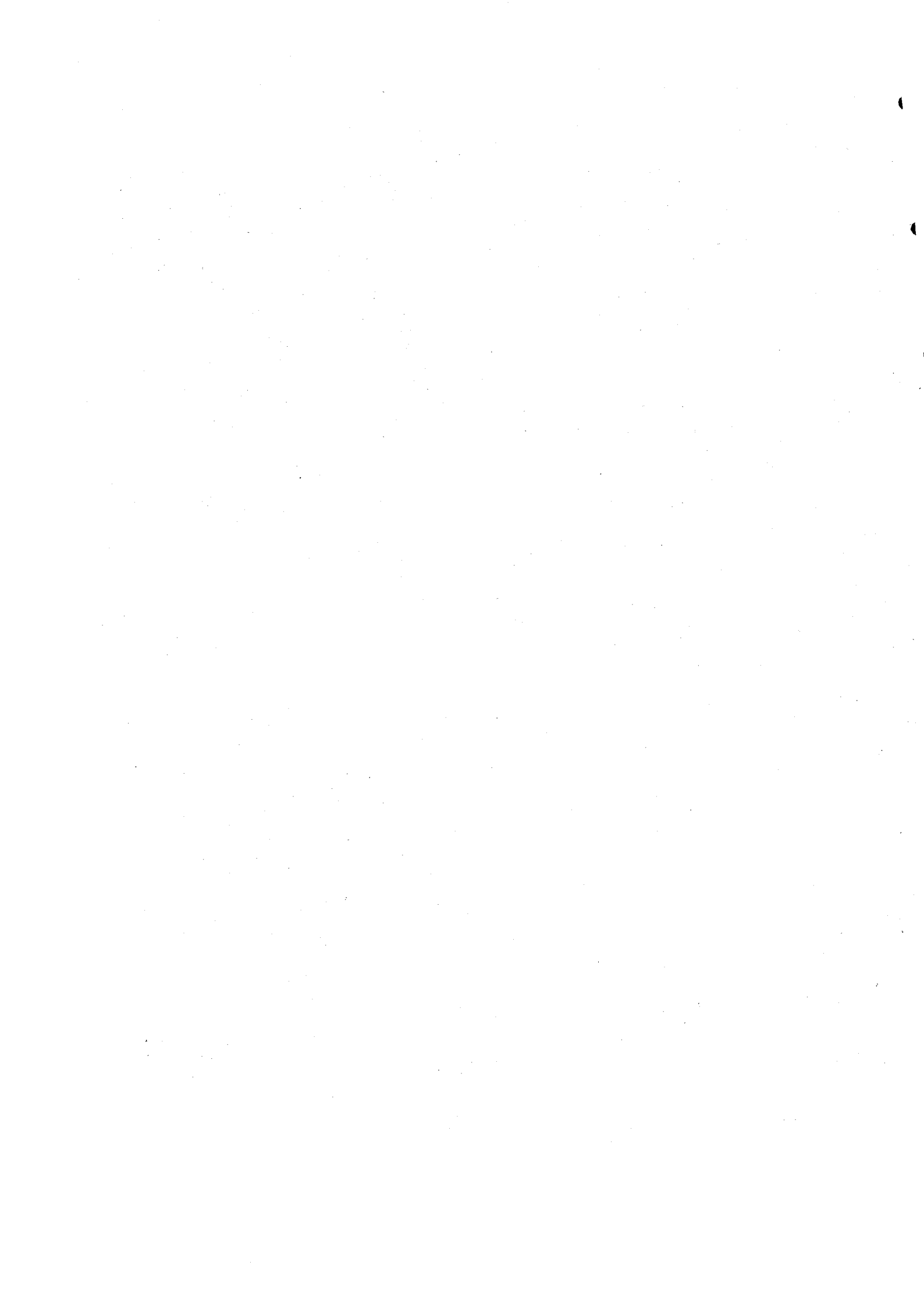
13. Κ. Τσουκαλάς «Εργασία και εργαζόμενοι στην Πρωτεύουσα, αδιαφάνειες, ερωτήματα υποθέσεις» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 60/1986, σ. σ 3-71

14. Ν. Πουλιαντζάς, *Το Κράτος, η εξουσία, ο σοσιαλισμός*, 2η, μεταφρ. Γ. Κρητικός (Αθήνα: Θεμέλιο, χ χ) σ.σ 39-48.

Ο Ν. Πουλιαντζάς ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει ιδεολογία παρά μόνο ταξική. Στο εποικοδόμημα, οι πολιτικοϊδεολογικές σχέσεις είναι παρούσες, στη σύσταση των σχέσεων παραγωγής και παίζουν βασικό ρόλο στην αναπαραγωγή τους και η διαδικασία παραγωγής και εκμετάλλευσης είναι ταυτόχρονα διαδικασία αναπαραγωγής των σχέσεων κυριαρχίας – υποταγής, πολιτικής και ιδεολογικής. Οι πολιτικές και ιδεολογικές τάσεις και σχέσεις πηγάζουν σχεδόν ντεντερμινιστικά, από τη θέση στη παραγωγή (δομικός ταξικός προσδιορισμός).

15. Λ. Λεοντίδου «Αναζητώντας τη χαμένη εργασία, η κοινωνιολογία των πόλεων στη μεταπολεμική Ελλάδα» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 60/ 1986, σ. 82.

Το κοινωνικοϊστορικό πλαίσιο, από το 1923 μέχρι σήμερα, της πρωτεύουσας και των οικισμών της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού, η κοινωνική συγκρότηση, η μορφολογία του χώρου και η επίδρασή του στις κοινωνικές σχέσεις αναδεικνύουν μια πλήρη θέαση της πραγματικότητας και των διαφοροποιήσεων των κοινωνικών ομάδων, που ζουν σε γειτνιάζοντες γεωγραφικούς χώρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Πρόσφυγες

Ιστορικά γεγονότα πριν την Καταστροφή του 1922

Το κοινωνικο-οικονομικό καθεστώς στις πόλεις της Μ. Ασίας επηρέασε μερικώς τη διαστροφώδη κατάσταση των προσφύγων στον ελλαδικό χώρο

Τα ιστορικά γεγονότα πριν από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 υπήρξαν καθοριστικά για τις μετέπειτα εξελίξεις.

Το 1913, οι Τούρκοι πραγματοποίησαν συστηματικές εκτοπίσεις ολόκληρων μικρασιατικών ελληνικών πληθυσμών. Από την Ανατολική Θράκη οι εκτοπίσεις συνεχίστηκαν στη Μ. Ασία. Η εθνολογική αλλοίωση της Μ. Ασίας, με το σύστημα του εξισλαμισμού, ήταν τρομαχτική. Ο Μ. Μερλιέ λέει ότι «ο Ελληνισμός από τον ΙΑ΄ έως τον ΙΕ΄ αιώνα, κατέληξε σε μία μειοψηφία και τέτοια παρέμεινε, παρ' όλες τις δημογραφικές ενισχύσεις από τον ελλαδικό χώρο, ύστερα από τον ΙΕ΄ και ως τα τέλη του ΙΘ΄ αιώνα».¹

Οι Νεότουρκοι, μέλη του Κομιτάτου “Ένωση και Πρόοδος”, και έκφραση του τουρκικού εθνικισμού, εφάρμοσαν «μία απηνή πολιτική αφομοίωσης ή εξόντωσης των εθνοτήτων της αυτοκρατορίας».² Κορυφαία δείγματα αυτής της πολιτικής αποτέλεσαν οι διωγμοί κατά των Ελλήνων της Θράκης και της Μ. Ασίας, το 1914, καθώς και η γενοκτονία των Αρμενίων. Το νεοτουρκικό κίνημα στράφηκε εναντίον των μειονοτήτων, ξένων εθνοτήτων και ιδίως του ελληνικού στοιχείου της Μ. Ασίας, που είχε δεχθεί κατά τον ΙΘ΄ αιώνα την ιδεολογία της Μεγάλης Ιδέας.

Στρατιωτικός και πολιτικός ηγέτης του οργανωμένου αυτού κινήματος αναδύθηκε ο Κεμάλ, αποφασισμένος να διαφυλάξει την ύπαρξη του τουρκικού έθνους στη Μ. Ασία.

Σύμφωνα με το Κέντρο των Μικρασιατικών σπουδών,³ από το διωγμό του 1914 ένας αριθμός 86.363 ατόμων, υπό την απειλή των Τούρκων προσφύγων από τη Μακεδονία (μουχατζιριδών), εγκατέλειψε τα χωριά του στα παράλια της Μ. Ασίας και το εσωτερικό της Ανατολικής Θράκης. Οι περισσότεροι από αυτούς (17.975 οικογένειες) κατέφυγαν στη Μακεδονία, όπου και εγκαταστάθηκαν.

Από τις αφηγήσεις του Η. Morgenthau, αμερικανού πρεσβευτή στην Κωνσταντινούπολη, πληροφορούμεθα για τις συνθήκες εκτοπισμού των Ελλήνων.

“Ολόκληροι οικισμοί των Ελλήνων της Μ. Ασίας κυκλώνονταν από τα τουρκικά στρατεύματα και ο πληθυσμός τους φορτώνονταν σαν υποζύγια σε πλοία και εκτοπίζονταν από τη χώρα. Στη διάρκεια του ταξιδιού μεταχειρίζονταν αυτούς τους Έλληνες, με τη μεγαλύτερη κτηνωδία”.²

Στο χώρο των Βαλκανίων, οι πόλεμοι τερματίστηκαν με τις συνθήκες του Λονδίνου και του Βουκουρεστίου (1913), με τις οποίες ελευθερώθηκαν η Μακεδονία, η Ήπειρος, η Κρήτη και τα νησιά: Λήμνος, Λέσβος, Χίος, Σάμος. Οι Έλληνες από τη Σερβία, εγκατέλειψαν τα προσαρτηθέντα στη Σερβία μέρη της Μακεδονίας.

1. Μ. Μερλιέ «Οι ελληνικές κοινότητες της Καππαδοκίας» *Δελτίο Κ.Μ.Σ* (Αθήνα: 1977) σ. 42.

2. Η. Morgenthau, *Η Αποστολή μου στην Αθήνα: 1922-Το έπος της εγκατάστασης*, μετφρ. Σ. Κασεσιάν (Αθήνα: Τροχαλία, 1994) σ. 28, σ. 41.

3. Α. Α. Πάλλη «Φυλετικές μεταναστεύσεις στα Βαλκάνια και διωγμοί του Ελληνισμού 1912-1924» *Δελτίο Κ.Μ.Σ*, τόμ. Α΄ (Αθήνα: 1977) σ. 81.

Η έκταση της Ελλάδας έφτασε τα 117.000 τ.χλμ και ο πληθυσμός υπερέβη τα 4.800.000.⁴

Το 1914, ξέσπασε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, στον οποίον συμμετείχε η Ελλάδα.

Το 1916 στη Θεσ/νίκη ο Βενιζέλος έκανε ξεχωριστή κυβέρνηση από το βασιλιά και τέθηκε στο πλευρό των Συμμάχων.

Το 1918, μετά την υπογραφή της Ανακωχής του Μούδρου, είχαν εκτοπιστεί 483.212 (από τους οποίους 96.191 από την Ανατολική Θράκη και 387.021 από τα παράλια της Μ. Ασίας και του Πόντου). Από αυτούς επέστρεψαν μόλις 200.000 (50.000 εγκαταστάθηκαν στη Θράκη και 150.000 στα άλλα μέρη). Ο εκτοπισμός αυτός στοίχισε κάπου 280.000 ψυχές, που πέθαναν από στερήσεις και κακουχίες.⁵ Με τη Σύμβαση του Νειγύ το 1919, έγινε εθελούσια μετανάστευση από τη Βουλγαρία των φυλετικών μειονοτήτων των δύο χωρών.

Το 1919 τα ελληνικά στρατεύματα αποβιβάστηκαν στη Σμύρνη κατόπιν εντολής του Ανωτάτου Συμμαχικού Συμβουλίου. Αργότερα, οι συμμαχικές δυνάμεις Γαλλία, Ιταλία, Μ. Βρετανία, Η.Π.Α, λόγω οικονομικών συμφερόντων με τη Τουρκία, αδιαφόρησαν για τις τύχες των Ελλήνων.

Το 1920, με τη Συνθήκη των Σεβρών, την οποία δεν δέχθηκαν οι Τούρκοι εθνικιστές, η Σμύρνη και η ιωνική ενδοχώρα τέθηκε υπό την ελληνική διοίκηση. Εκτός της Σμύρνης, η Ελλάδα προσάρτησε τη Θράκη, μέχρι της γραμμής Τσατάλτζας, την Ίμβρο και Τένεδο.

Η έκταση της Ελλάδας έφτασε τα 150.833 τ.χλμ και ο πληθυσμός της τα 5.531.474.⁴

Το 1921, διατάχθηκε η εξορία του ανδρικού πληθυσμού ηλικίας από 15 έως 70 ετών στα βάθη της Ανατολής, με τελικό σκοπό την εξόντωσή του (1800 άνδρες εκπατρίστηκαν).⁶

4. Μιχ. Τσέλιου, *Παγκόσμιος Γεωγραφία, Φυσική- Πολιτική- Οικονομική Βιβλιοθήκη*, 18η (Αθήνα: Α. Καραβία, 1962) σ. 23.

5. Α.Α Πάλλη «Φυλετικές μεταναστεύσεις και διαγωμοί-Οι διαγωμοί του Ελληνισμού της Τουρκίας» *Δελτίο Κ.Μ.Σ*, τόμ. Α΄ (Αθήνα, 1977) σ. 81.

6. Χ.Δ. Σαπουντζάκης, *Η Ελληνική παιδεία στη Σπάρτη Παιδιά: στα τελευταία 200 χρόνια πριν από την καταστροφή* (Ν.Ιωνία: Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, 1983) σ. 33.

Η Μικρασιατική Καταστροφή και οι συνέπειές της. Προσφυγική εισροή στην Ελλάδα.

Η Μικρασιατική καταστροφή του 1922 αποτέλεσε σημαντικό σταθμό στην νεότερη ελληνική ιστορία.

Ο Η. Morgenthau, αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων, σημειώνει,⁷ ότι ο αδέξιος χειρισμός της κατάστασης από τον Βασιλιά Κων/νο και την κυβέρνησή του οδήγησε στην Καταστροφή της Σμύρνης. Οι Τούρκοι μπήκαν στη Σμύρνη, έσφαξαν ένα μεγάλο μέρος του ελληνικού πληθυσμού και εκτόπισαν, με τον πιο βάρβαρο τρόπο, εκατοντάδες χιλιάδες άμαχους Έλληνες.

Οι συνέπειες της καταστροφής⁸ ήσαν σημαίνουσες για το ελληνικό στοιχείο που ζούσε στην ενδοχώρα και στα παράλια της Μ. Ασίας.

Η Μικρασιατική καταστροφή σημείωσε το οριστικό τέλος των συγκροτημένων κοινωνικών ομάδων.

Το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών μέτρησε 2.150 απολεσθέντες ελληνικούς οικισμούς στη Μ. Ασία. “ Πολιτείες, κομποπόλεις, χωριά, σινάφια, σύλλογοι, ιδρύματα, χάθηκαν για πάντα ως ανθρώπινες και θεσμικές οντότητες. Εξαφανίσθηκε κάθε ίχνος ελληνικής ζωής που ανθούσε αιώνες, κάθε δεσμός κοινωνικής ομάδας με την κοινότητά τους, το χωριό, τη γειτονιά.”⁹

Σύμφωνα με Τουρκική στατική του 1912, κατά τις παραμονές του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, οι Έλληνες της Τουρκίας (πλην 10.000 από το Νομό Αδάνων), ανέρχονταν σε 2.348.739. Αφαιρώντας τους 1.984.280 Έλληνες που ήταν στα Βιλαέτια της Ευρωπαϊκής και Ασιατικής Τουρκίας (πλήν των Κων/λιτών), με τους 1.066.000 πρόσφυγες (πλήν Κων/λιτών) που ήρθαν στην Ελλάδα σύμφωνα με την απογραφή του 1928, συμπεραίνουμε ότι το διάστημα 1914-1923 ο Ελληνισμός της Τουρκίας έχασε 920.000 ψυχές.¹⁰

Η Τουρκική Στατιστική του 1912 κατέγραψε, κατά την Απογραφή του Πληθυσμού, 182.169 Ποντίους. Από το 1915 μέχρι το 1922 οι Έλληνες του Πόντου¹⁰ υπέστησαν πολλά δεινά.

Με την Ανακωχή των Μουδανών, το 1922 τερματίστηκαν οι εχθροπραξίες μεταξύ της Κεμαλικής Τουρκίας και της Ελλάδας, και η τουρκική κυβέρνηση επέτρεψε τη μεταφορά των Ποντίων στην Ελλάδα.

7. Η. Morgenthau, *Η Αποστολή μου στην Αθήνα: 1922-Το έπος της εγκατάστασης*, μετφρ. Σ. Κασσεσιάν (Αθήνα: Τροχαλία, 1994) σ. 28, σ. 41.

8. Παρωδία, για την απόδοση ευθυνών για τη Μικρασιατική εκστρατεία, αποτέλεσε η δίκη και θανατική καταδίκη των έξι στο Γουδί. *Η δίκη των έξι: Τα εστενογραφημένα πρακτικά, 31 Οκτωβρίου-15 Νοεμβρίου 1922* (Αθήνα: εκδ. Πρωία, 1931) σ. 652-54, αναφέρεται η απόφαση του επαναστατικού δικαστηρίου, κατά την οποία κρίθηκαν ένοχοι, ότι “συνώμοσαν και συναποφάσισαν περί πράξεως εσχάτης προδοσίας και συνεπεχρέωθησαν προς αλλήλους προς ταύτη...”

9. Γ. Κ. Τενεκίδης “Η Εξοδος, Μαρτυρίες από τις επαρχίες δυτικών παραλίων της Μικρασίας» *Κ.Μ.Σ*, τόμ. Α΄ (Αθήνα, 1980) σ. 10’.

10. Α.Α Πάλλη «Φυλετικές μεταναστεύσεις και διωγμοί-Οι διωγμοί του Ελληνισμού της Τουρκίας» *Δελτίο Κ.Μ.Σ*, τόμ. Α΄(Αθήνα, 1977) σ. 81-82

Ο Ν. Ψυρούκης γράφει ότι το ξερίζωμα και η σφαγή του μικρασιατικού ελληνισμού απέδειξαν ότι η αστική σωβινιστική πολιτική που εφάρμοσαν οι ηγέτες της τουρκικής και της ελληνικής αστικής τάξης δεν οδήγησαν στην επίλυση των εθνικών διαφορών, αλλά στην καταστροφή και την αλληλοεξόντωση των λαών.¹¹

Οι ξένες δυνάμεις, κυρίως η Αγγλία και η Η.Π.Α, “με τη Μικρασιατική εκστρατεία και ιδιαίτερα ύστερα από τις ευνοϊκές συνθήκες της Λωζάνης, άρχισαν να ιδιοποιούνται το θησαυρό (τα πετρέλαια), της Εγγύς Ανατολής... Χωρίς τον πόλεμο του 1919-1922 δεν θα ήταν ίσως σήμερα το τράστ Ροκφέλλερ (Standard Oil), ο κύριος κάτοχος των πετρελαίων της Εγγύς Ανατολής (κυριαρχία 60% των πετρελαίων)”.¹¹

Σύμφωνα με τη Γενική Απογραφή του Πληθυσμού της Ελλάδας της 15ης Μαΐου 1928, ο πραγματικός πληθυσμός που ήρθε στην Ελλάδα κατά τη περίοδο 1913-1924 από την Τουρκία, τη Βουλγαρία, τη Ρωσία και ένας μικρός αριθμός από την Αλβανία, τη Σερβία, και τη Δωδεκάνησο ανερχόταν σε 1.221.849.

Πίνακας 2.1

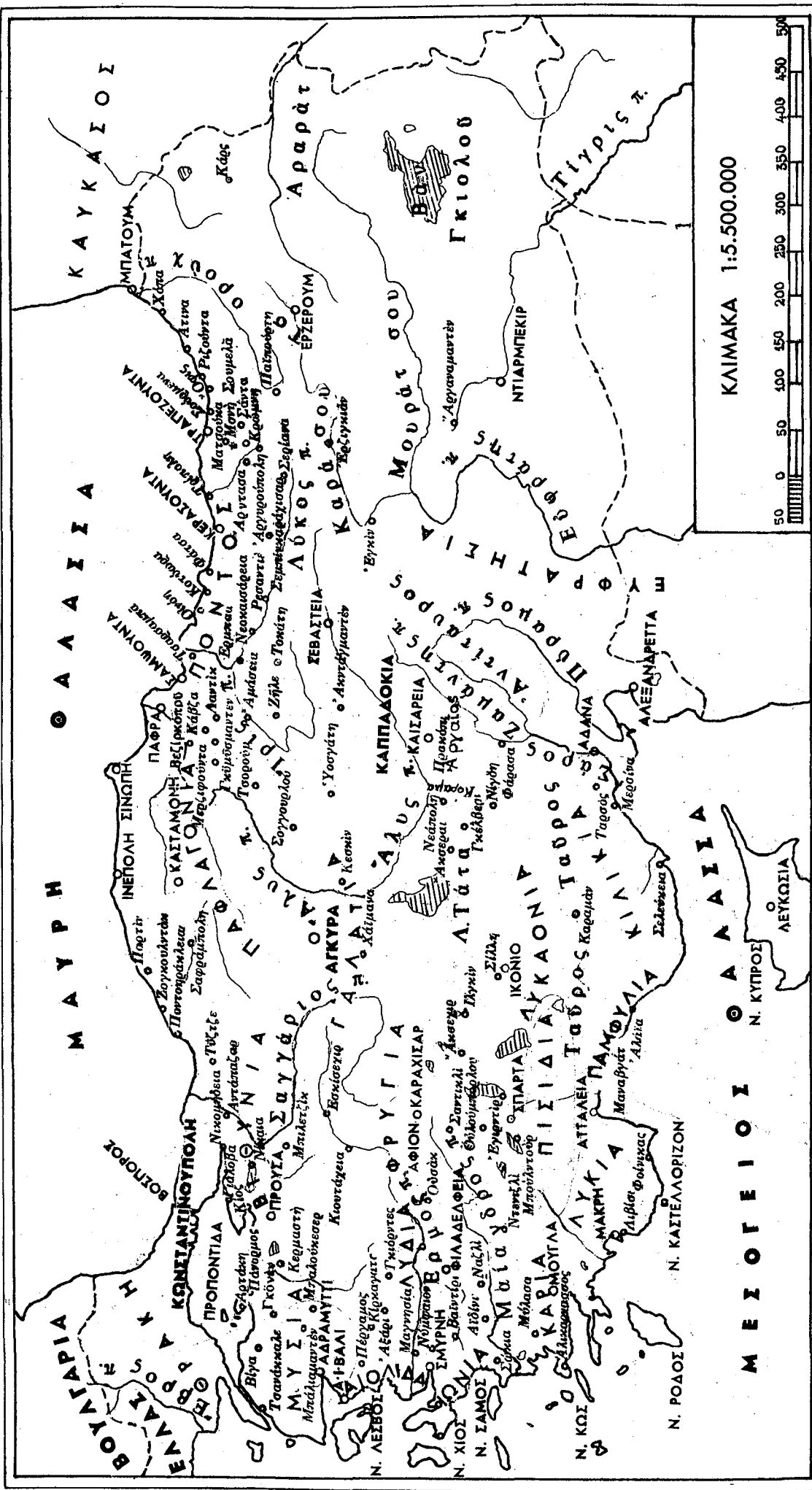
Αριθμός προσφύγων, ανά εθνικότητα, που ήρθαν στην Ελλάδα πριν και μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, (1913-1924).¹²

Τουρκία:	Μικρασιάτες 626.954, Πόντιοι 182.169, Θράκες 256.635, Κων/λίτες 38.458 Σύνολο = 1.104.216
Βουλγαρία:	Σύνολο= 49.027
Ρωσία:	Καύκασος 47.091, Λοιπή Ρωσία 11.435, Σύνολο = 58.526
Διαφόρων προελεύσεων:	Αλβανία 2186, Σερβία 5.250, Δωδεκάνησος 561, Διάφοροι 2.083, Σύνολο= 10.080
	Γενικό Σύνολο= 1.221.849

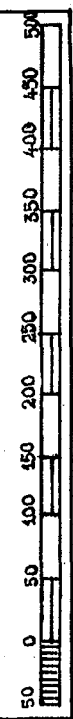
Η Συνθήκη της Λωζάνης του 1923 καθόριζε τους όρους ανταλλαγής των πληθυσμών. Ο ελληνικός πληθυσμός της Κων/λης δεν ήταν ανταλλάξιμος, πλην όμως πολλοί Κων/λίτες είχαν φύγει από την Πόλη το φθινόπωρο του 1922, πριν την Καταστροφή.

11. Νίκος Ψυρούκης, *Η Μικρασιατική καταστροφή: Η Εγγύς Ανατολή μετά τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (1918-1923)* 5η (Αθήνα: Επικαιρότητα, 1975) σ. 215, σ. 65.

12. Α.Α Πάλλη «Φυλετικές μεταναστεύσεις και διωγμοί-Οι διωγμοί του Ελληνισμού της Τουρκίας» *Δελτίο Κ.Μ.Σ.*, τόμ. Α' (Αθήνα, 1977) σ. σ. 78-79.

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:5.500.000

Μικρασιατικές επαρχίες, τόποι καταγωγής των προσφύγων (Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών)

Μετά το 1922, κατέφυγαν στην Ελλάδα και αλλογενείς πρόσφυγες,¹³ όπως Αρμένιοι από τη Σμύρνη και τη Δυτική Μικρά Ασία , περίπου 32.000, οι οποίοι κατέφυγαν στη Ρωσία, 1.200 Κιρκάσιοι, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σε χωριά της Μακεδονίας και της Θράκης και 400 Ασσύριοι που εγκαταστάθηκαν στον Άγιο Σάββα Πειραιά.

Το 1923, η Ελλάδα αναγκάστηκε να παραιτηθεί από την Ανατολική Θράκη, την Αδριανουπόλη και το προάστιο αυτής Ορεστιάδα (Κάραγατς), καθώς και από τα νησιά Τιμβρο¹⁴ και Τένεδο.

Η συνολική έκταση της Ελλάδας, σύμφωνα με την απογραφή του 1928, ήταν 129.880 τ.χλμ και ο πληθυσμός της έφτανε τους 6.204.684 κατοίκους¹⁵.

13. Α.Α Πάλλη «Φυλετικές μεταναστεύσεις και διωγμοί-Οι διωγμοί του Ελληνισμού της Τουρκίας» *Δελτίο Κ.Μ.Σ*, τόμ. Α' (Αθήνα, 1977) σ. σ. 79-80.

14. Ν. Παλαιόπουλος, *Ιμβρος, το δράμα ενός νησιού όπως το έζησα: Αυτοβιογραφικό αφήγημα*, (Αθήνα: Η.Γ. Παυλόπουλος, 1993).

15. Μιχ. Τσέλιου, *Παγκόσμιος Γεωγραφία, Φυσική- Πολιτική- Οικονομική Βιβλιοθήκη*, 18η (Αθήνα: Α. Καραβία, 1962) σ. 23.

Πρόσφυγες. Ασχολίες στη Μ. Ασία. Μικρασιατικοί ιδιωματοί.

Εξετάζοντας την επαγγελματική σύνθεση του προσφυγικού πληθυσμού της Μ. Ασίας διαπιστώνουμε ότι, στο σύνολό τους, οι Έλληνες της Μ. Ασίας, κατείχαν τον τομέα του εμπορίου (εισαγωγικό - εξαγωγικό), καθώς και τον πιστωτικό τομέα, και υπήρχε μία κατηγορία μικροϊδιοκτητών που ήταν αγρότες σ' ένα γαιοκτήμονα. Η κύρια τους απασχόληση δεν ήταν τόσο ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας (γεωργία) όσο ο δευτερογενής (βιομηχανία) και ο τριτογενής (εμπόριο). Μόνο στην Κων/λη ήταν συγκεντρωμένα τα 53% της τουρκικής βιομηχανίας και στη Σμύρνη τα 23,3%.

Μία έρευνα του Εμπορικού Επιμελητηρίου Σμύρνης¹⁶ ανάμεσα σε 3.315 εργοστάσια και εργαστήρια εγκαταστημένα στην πόλη (δεν υπολογίζονται 15 που ανήκαν σε ξένους) αναδεικνύει ότι το 73% αυτών ανήκαν σε Έλληνες, το 26% σε Τούρκους, το 1% σε Αρμένιους και Ισραηλίτες. Σε σύνολο 1.230 υπαλλήλων, το 88,5% είναι Έλληνες, το 8,5% Τούρκοι, 3% διάφοροι. Σε σύνολο 20.684 εργατών, το 82% είναι Έλληνες, 16% είναι Τούρκοι, 2% διάφοροι.

Παρατηρούμε δηλ. την υπεροχή των Ελλήνων ως ιδιοκτητών κεφαλαίου αλλά και ως εργατικού δυναμικού. Το ποιοτικό όμως επίπεδο του βιομηχανικού εξοπλισμού των εργοστασίων ήταν κακό και μη συγχρονισμένο. Το 1915, το 76% των εργοστασίων κινούνταν με ατμό και μόλις το 6,3% με ηλεκτρισμό.¹⁷ Τα αυτοαποκαλούμενα εργοστάσια, που μνημονεύονται στα επίσημα δημοσιεύματα της εποχής, ήταν εξοπλισμένα με στοιχειώδεις εγκαταστάσεις.¹⁸

Ο πληθυσμός της Σμύρνης σχεδόν τρεις δεκαετίες πριν την καταστροφή της, περιλαμβάνοντας και τα περίχωρα, ανέρχεται σε 350.000 άτομα (Τούρκοι, Καθολικοί, Έλληνες, Αρμένιοι, Ισραηλινοί και Προτεστάντες).¹⁹

Το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών μάς δίνει κάποια άλλα στοιχεία, στα οποία παρατηρούμε επίσης την πληθυσμιακή υπεροχή των Ελλήνων. Σε 270.000 κατοίκους που αριθμούσε η Σμύρνη, οι 140.000 είναι Έλληνες, 80.000 Τούρκοι, 12.000 Αρμένιοι, 20.000 Εβραίοι και 15.000 Ευρωπαίοι, ανάμεσά τους και Λεβαντίνοι.

Τρεις διαλέκτους²⁰ μιλούσαν οι Έλληνες Μικρασιάτες, ανάλογα με το τόπο όπου γεννήθηκαν στη Μ. Ασία και είχαν μεγαλώσει. Την Ποντιακή διάλεκτο, την Καππαδοκική και σε μεμονωμένες περιοχές την Ελληνική.

Η ποντιακή διάλεκτος είχε απλωθεί σε εκτεταμένο γεωγραφικό χώρο. Μιλιόταν στα νότια παράλια του Εύξεινου Πόντου και στο εσωτερικό της Μ. Ασίας. Η ποντιακή είχε καταταμηθεί σε διάφορα ιδιώματα: α. Ιδίωμα Τραπεζούντας, Ματσούκας, Σάντας, Χαλδίας. β. Ιδίωμα Οφη και Σουρμαίνων, γ. Ιδίωμα Κερασούντας και Τρίπολης, δ. Ιδίωμα Οινός, ε. Ιδίωμα Αμισού (Σαμψούντας), στ. Ιδίωμα Ινέπολης.

16. Union Micrasiatique de Smyrne, *Etude sur l'avenir economique de l'Asie Mineure* (Paris: 1919).

17. Ν. Ψυρούκης, *Η Μικρασιατική καταστροφή* (Αθήνα: Επικαιρότητα, 1975) σ. 98

18. Γ. Πολύζος, *Μικρασιατικός Ελληνισμός: Πολεοδομικές Επιπτώσεις από την εγκατάσταση των προσφύγων* (Αθήνα, 1979) σ. 3, Ε.Μ.Π - Έδρα Πολεοδομίας Α' (Σειρά II-Ανάπτυξη ; 5) Οικονομικός Ταχυδρόμος 992/26.4.73.

19. J. L. Naplas, *Annuaire des commercants de Smyrne et de l'Anatolie* (Smyrne: Journal de Smyrne, 1894) σ. 5.

20. 4. Δ. Τομπαΐδης "Η τύχη των μικρασιατικών ιδιωμάτων στον Ελληνικό χώρο" *Δελτίο Κ.Μ.Σ : Μικρασιατική καταστροφή και Ελληνική Κοινωνία*, τόμ. 9ος (Αθήνα, 1992) σ.σ. 241-250.

Η καππαδοκική παρουσίαζε ενιαία γλωσσική εικόνα. Μικρασιατικά ιδιώματά της είναι: α. τα Λιβισιανά, β. τα Σιλιώτικα, γ. τα Καππαδοκικά, δ. τα Φαρασιώτικα ή ακόμη το ιδίωμα της Σίλης, της Δυτικής Καππαδοκίας των Φαράσων.

Το 1923, η καππαδοκική μιλιόταν από 37.650 Έλληνες, 3000 από τους οποίους ήταν Φαρασιώτες.

Τα ελληνικά συγγενεύουν με τα ελληνικά των περιοχών της μητροπολιτικής Ελλάδας, από όπου είχαν μετοικήσει πληθυσμοί κατά τους τελευταίους αιώνες. Την ελληνική μιλούσαν στη Κνίδα, στη Σμύρνη, όπου είχαν εγκατασταθεί Έλληνες από τη Χίο και τη Μυτιλήνη, στην περιοχή της Προύσας και Νικομήδειας, όπου είχαν εγκατασταθεί Έλληνες από την Ευρωπαϊκή Τουρκία.

Γλώσσα επίσης που μιλούσαν ήταν η μικτή ελληνοτουρκική ή άλλως τα Καραμανλήδικα²¹. Με ελληνικά γράμματα αποδίδονταν τουρκικές λέξεις αναμειγμένες και με ελληνικές, όπως τις μιλούσαν στον καθημερινό προφορικό λόγο. Έργα που διασώθηκαν σύμφωνα με το σύστημα αυτό είναι, τα περισσότερα, εκκλησιαστικά ή μεταφράσεις τουρκικών νόμων. Για τη διευκόλυνση των χριστιανών της Ανατολής, τα καραμανλήδικα τα μιλούσαν και στα εργοστάσια.

Οι πρόσφυγες, στις χώρες τους τηρούσαν τα ήθη και τα έθιμα της πλούσιας λαογραφικής παράδοσής μας, ήταν καλλιεργημένοι και είχαν αναπτύξει έναν πολιτισμό (γλώσσα, θρησκεία, συνήθειες) που διακρινόταν από τους τουρκόφωνους λαούς της Μ. Ασίας. Με την εγκατάστασή τους στον ελλαδικό χώρο, αφομοιώθηκαν πολιτισμικά όπως αφομοιώθηκαν και τα συστατικά στοιχεία που συγκροτούσαν την κουλτούρα τους (π.χ. οι διάλεκτοι που μιλούσαν και αναφέραμε ανωτέρω).

Οι προσμίξεις που είχαν γίνει στη Μ. Ασία, από την συνύπαρξη των μειονοτήτων και των μη μουσουλμανικών μειονοτήτων (όπως οι Λεβαντινικοί πληθυσμοί), καθώς και η πολιτιστική και μερικώς αριθμητική υπεροχή των Ελλήνων στα αστικά κέντρα ενδυνάμωσαν τον εθνικισμό των Τούρκων, οι οποίοι, εκτοπίζοντας τις μειονότητες με οποιονδήποτε τρόπο, ξαναποκτούσαν την εδαφική κυριαρχία τους, εξασφαλίζοντας έτσι την αμιγή σύνθεση του πληθυσμού τους και την πολιτιστική επιρροή τους σ' όλη τη Μ. Ασία, με την εγκαθίδρυση εθνικού αστικού κράτους.

Αμέσως μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, με τη Συνθήκη της Λωζάνης της 15^{ης} Ιουλίου 1923, η Τουρκία και η Ελλάδα προέβησαν σε ανταλλαγές πληθυσμών και ακίνητης περιουσίας, που είχε εγκαταλειφθεί στα πατρώα εδάφη. Με τη συνθήκη αυτή, κατοχυρώνεται η υποχρεωτική μετανάστευση των μειονοτήτων. Ο διαχωρισμός αυτός διατυπώνεται και νομικά στο άρθρο 7 της συνθήκης. "...οι μετανάστες θέλουν αποβάλλει την ιθαγένειαν της εγκαταλειπομένης παρ' αυτών χώρας και αποκτήσει την της χώρας προς ήν κατευθύνονται άμα τη αφίξη των εις το έδαφος ταύτης". Κατ' αυτό τον τρόπο παύουν να υφίστανται όλοι οι δεσμοί των πληθυσμών Ελλήνων και Τούρκων με τον τόπο καταγωγής.

Ο ξεριζωμός υφίσταται στην κυριολεξία.

Τα περιουσιακά στοιχεία που ανταλλάσσονταν ήταν κάθε είδους ακίνητα, αστικά ή αγροτικά (σπίτια, αποθήκες, οικόπεδα, μύλοι, αμπέλια, περιβόλια, δάση, μεταλλεία, αλυκές, ιχθυοτροφεία), κάθε είδους κινητά (εμπορεύματα, έπιπλα, σκεύη, κοσμήματα, εργαλεία, ζώα) και "εσπαρμένοι αγροί και ηρτημένοι καρποί, ως και τα εισοδήματα των κτημάτων".²²

21. Χ. Δ. Σαπουντζάκης, *Η Ελληνική παιδεία στη Σπάρτη Πισιδίας* (Ν. Ιωνία, Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, 1983) σ. 58

22. Υπουργείο Γεωργίας, *εγκύκλιος αρ.35, αρ.πρωτ.79.193, 17/6/25.*

Η ακίνητη περιουσία των Ελλήνων ήταν πολύ περισσότερη από αυτήν των Τούρκων, αλλά ποτέ δεν αποζημιώθηκε η αξία της στο ύψος που ανερχόταν.

Ο αριθμός των ανταλλαγέντων και από τα δύο μέρη ήταν 1.066.000, με 347.582 συνεπώς που δικαιούνταν αποζημίωση.²³

Όπως έχει επισημανθεί «στην απόσβεση των εκατέρωθεν απαιτήσεων, δεν υπολογίζονται οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις, καταστήματα, εμπορεύματα κ. τ. λ., στοιχεία τα οποία αφορούσαν κατά κύριο λόγο τους Έλληνες και που ιδιοποιήθηκε η τουρκική πλευρά»²³.

23. Ν. Σαρρής, *Εξωτερική Πολιτική και Πολιτικές Εξελίξεις στην Πρώτη Τουρκική Δημοκρατία: Η Άνοδος της Στρατογραφειοκρατίας* (Αθήνα: Γόρδιος, 1992) σ. 26, σ. σ. 511-512

Η εγκατάσταση στην Ελλάδα. Κοινωνικός ρατσισμός από τους γηγενείς. Γλώσσα και διάλεκτοι

Το προσφυγικό στοιχείο μπορεί να μελετηθεί αποσπασματικά. Πρώτον απομονώνοντας τους πρόσφυγες ως άτομα με κοινό ιστορικό παρελθόν και μνήμες και δεύτερον όπως ήταν, ως κοινωνικό σύνολο, οργανωμένο στα αστικά και αγροτικά κέντρα της Μ. Ασίας.

Η κοινωνική συγκρότηση των ελληνικών πόλεων της Μ. Ασίας, όπου έζησαν γενεές των μετέπειτα προσφύγων και μετέφεραν τον “απόηχο των κοινωνικών δομών του εκεί ελληνισμού”, επέδρασε σύμφωνα με την Β. Γκιζελή “στην αναδόμηση του προσφυγικού στοιχείου και στην κοινωνική του ένταξη μέσα στις υπάρχουσες ελληνικές δομές”.²⁴

Πράγματι, η επαγγελματική ειδίκευση και οι γνώσεις, όπως θα δούμε παρακάτω, που διέθεταν οι πρόσφυγες, συνέβαλαν στην ανάπτυξη της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας, όπως στη Νέα Ιωνία Αττικής, η οποία μεταβλήθηκε σε πρότυπο βιομηχανικό κέντρο.

Δεν μπορούμε, λοιπόν, παρά να μελετήσουμε τους πρόσφυγες σαν μία ξεχωριστή κοινωνική κατηγορία, η οποία κατέκλεισε τον ελλαδικό χώρο, εγκαταλείποντας την κοινωνική της τάξη, θέση, κύρος, γόητρο που είχε διαμορφωθεί στους μικρασιατικούς οικισμούς. Απογυμνωμένοι από την προσωπική τους ταυτότητα, επάγγελμα, ιδιοκτησία, κατοικία κ. τ. λ. έφεραν μαζί τους τον πανάρχαιο πολιτισμό και την ιστορία της φυλής μας, που ξεκίνησε αιώνες πριν από τους Ίωνες, στα παράλια της Μ. Ασίας. Σταδιακά οι διάλεκτοι που μιλούσαν απορροφήθηκαν από την καθομιλουμένη ελληνική γλώσσα και οι ίδιοι προσαρμόστηκαν στο νέο κοινωνικό περιβάλλον.

Μία καταστροφή ανέτρεψε όλες τις ισορροπίες. Προσωπικές μαρτυρίες των ίδιων αλλά και πηγών μας αποκαλύπτουν ότι πολλοί από αυτούς ανήκαν σε εύπορη κοινωνική τάξη. Με τον ερχομό τους εδώ περιθωριοποιήθηκαν και αποτέλεσαν, μαζί με τη γηγενή εργατική τάξη, το προλεταριάτο της εποχής.

Το προσφυγικό στοιχείο ήταν μία άμορφη μάζα. Με τον τίτλο πρόσφυγες, δηλ. πολιτικοί μετανάστες -μετανάστες εξαιτίας πολιτικών συνθηκών- δεν διαφαινόταν η διαφορετική κοινωνική προέλευσή τους. Με την έξοδό τους από τη Μ. Ασία έχασαν κάθε διακριτό χαρακτηριστικό και με την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία προλεταροποιήθηκαν.

Το ποσοστό των προσφύγων²⁵ ποικίλλει από περιοχή σε περιοχή, από τη Μακεδονία που είναι 45,2% μέχρι την Πελοπόννησο που είναι 2,7% και τα Ιόνια 1,5%. Στην Αττική, Βοιωτία το ποσοστό είναι 27,5% και στην περιοχή της πρωτεύουσας Αθήνα, Πειραιά είναι πολύ μεγαλύτερο από 35%.

Η πλειοψηφία των προσφύγων που ήρθε στην Ελλάδα μετά το 1922 δεν έφερε περιουσιακά στοιχεία. Μετέφεραν όμως μαζί τους εικόνες, άγια βιβλία, ιερά αντικείμενα και τελετουργικά σκεύη.²⁶

24. Β. Δ. Γκιζελή, *Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα :1920- 1930* (Αθήνα: Επικαιρότητα, 1984).

25. Ν. Σαρρής, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Νέα Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Νέα Ιωνία ιστορική μνήμη, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αστυακή ολοκλήρωση* (Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Τ και Δήμος Νέας Ιωνίας 1996) τεύχ.6, σ. 6.

26. League of Nations, *Greek Refugee Settlement: Translation* (Geneva: . League of Nations, 1926) σ. σ 24-25.

Ορισμένοι κάτοικοι που συνάντησα στη Ν. Ιωνία ακόμη και σήμερα φυλάσσουν ως ενθύμιο και μου έδειξαν εικόνες ή και φωτογραφίες των ιδίων, όταν ήταν στη Μ. Ασία, που έφεραν οι ίδιοι κρυμμένες πάνω τους ή οι παππούδες και οι γιαγιάδες τους μετά την Καταστροφή.

Οι νεοαφιχθέντες πρόσφυγες αποτέλεσαν απειλητικό ρεύμα για τους ντόπιους. Ως εκ τούτου, υπήρξαν αρνητικές και θετικές αντιδράσεις.

Ο προσφυγικός πληθυσμός με την εγκατάστασή του στον ελλαδικό χώρο, στα αστικά κέντρα ή σε αγροτικές περιοχές, δέχθηκε ένα είδος κοινωνικού ρατσισμού από τους γηγενείς. Τους θεώρησαν απόβλητους και ξένους. Παρατηρήθηκε το φαινόμενο της ξενοφοβίας και μία διάθεση εχθρική απέναντί τους. Δεν έλειψαν και οι συγκρούσεις (όπως στο Βόλο).

Ο Δ. Τομπαΐδης, περιγράφει την κατάσταση ως εξής: “ Η γενική διάθεση απέναντί τους, υπήρξε περιπαικτική, αν μη υβριστική και οι διάφορες προσωνυμίες που τους αποδόθηκαν, αυτό μαρτυρούν (Αούτηδες, Τουρκόσποροι κ.λ.π)²⁷ Άλλοι χαρακτηρισμοί ήταν “πρόσφυγκες”, “γιαουρτοβαπτισμένοι”, «τουρκογεννημένου».²⁸

Οι πρόσφυγες αντιμετώπιζαν την εχθρότητα των γηγενών και για πολιτικούς λόγους. Τους θεωρούσαν φιλοβενιζελικούς αλλά και πολιτικούς αντιπάλους.

Η εφημερίδα Εστία της 10-12-1923 περιγράφει το ρατσισμό των προσφύγων έναντι των γηγενών στη Ν. Ιωνία Αττικής, ως εξής: “ Οι διαδηλωταί των Μεσογείων επιστρέφοντες σιδηροδομικώς εις τα ίδια επέρασαν και από τον προσφυγικό συνοικισμό των Ποδαράδων (αρχική ονομασία του οικισμού Ν. Ιωνίας). Και όπως ήτο επόμενο εξετέλεσαν και το τελευταίο μέρος του “πατριωτικού” των προγράμματος. Επρόβαλον, δηλαδή από τα παράθυρα του τραίνου και ήρχισαν να μουτζώνουν τους συγκεντρωμένους προ του συνοικισμού των πρόσφυγας”.

Ένας από τους λόγους αυτής της συμπεριφοράς και αντιπάθειας προς τους πρόσφυγες ήταν η δυσαρέσκεια των γηγενών έναντι της κοινωνικής πολιτικής της κυβέρνησης, η οποία τους παραχωρούσε γαίες προς καλλιέργεια και σπίτια για να στεγαστούν. Αρκετοί τσιφλικάδες αναγκάστηκαν και παραχώρησαν την ιδιοκτησία γης που κατείχαν.

Στις 17 Νοέμβρη 1922, δημοσιεύτηκε το Ν. Δ “περί επιτάξεως ακινήτων δι εγκατάστασιν προσφύγων”, που προέβλεπε την επίταξη οποιουδήποτε δημόσιου ή ιδιωτικού ακινήτου, με στόχο μία πρώτη προσωρινή εγκατάσταση. Το 1923, ακολούθησε άλλο διάταγμα που αφορούσε και την επίταξη κατοικημένου ακινήτου.

Η επίταξη, ως θεσμός, θεωρήθηκε ότι έπληττε το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και έτσι δεν εφαρμόστηκε παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, στα μέσα του 1923 μόνο 188 σπίτια με 544 δωμάτια επιτάχθηκαν στην Αθήνα, στον Πειραιά και στα περίχωρα²⁹, μαζί με 83 αποθήκες, 16 εργοστάσια, 9 μαγαζιά και 6 οικόπεδα. Στην επαρχία, ο νόμος έφτασε μετά από μήνες και δεν εφαρμόστηκε, εκτός από την παραχώρηση των μισών περίπου εγκαταλειμμένων κατοικιών των μουσουλμάνων.

27. Δ. Τομπαΐδης “Η τύχη των μικροασιατικών ιδιωμάτων στον Ελληνικό χώρο” *Δελτίο Κ.Μ.Σ :Μικρασιατική καταστροφή και Ελληνική Κοινωνία*, τόμ. 9ος (Αθήνα, 1992) σ. 245.

28. Α. Μιχελή, *Προσφύγων Βίος και Πολιτισμός: Από τις πόλεις της Ελάσσονος Ασίας στα τοπία της παράγκας και του πασόχαρτου* (Αθήνα: Δρόμενα, 1992) σ. 109.

29. Ι. Πολύζος, *Η εγκατάσταση των προσφύγων του 1922: μία οριακή περίπτωση αστικοποίησης: Συμβολή στην έρευνα για τον αστικό χώρο στην Ελλάδα* (Αθήνα: 1984), σ. 34, Ε.Μ.Π - Τμήμα Αρχιτεκτόνων (Πόλη και Κοινωνικές Πρακτικές ; 7).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2

Πρόσφυγες κατά χώρα προέλευσης στο Δήμο Αθηναίων.

Δήμος Αθηναίων	Πρόσφυγες ελθόντες πριν από τη Μικρασιατική καταστροφή			Πρόσφυγες ελθόντες μετά από τη Μικρασιατική καταστροφή		
	Σύνολο	Αρρένες	Θήλειες	Σύνολο	Αρρένες	Θήλειες
Μικρά Ασία	4.876	2.992	2.584	95.348	40.525	54.823
Θράκη	867	420	447	5.540	2.526	3.014
Πόντος	537	272	265	5.939	2.543	3.396
Βουλγαρία	669	323	346	511	236	275
Καύκασος	296	157	139	546	262	284
Κωνσταντινούπολη	1.478	835	643	10.303	5.219	5.084
Ρωσία	986	498	488	958	484	474
Σερβία	28	19	9	7	5	2
Αλβανία	89	50	39	79	58	21
Δωδεκάνησος	76	44	32	119	59	60
Ρουμανία	38	13	25	53	25	28
Κύπρος	20	12	8	17	9	8
Σύνολο	9.960	4.935	5.025	119.420	51.951	67.469
						129.380

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, 1928.

Επιπρόσθετο ζήτημα που δημιουργήθηκε και ενίσχυσε τον κοινωνικό ρατσισμό ήταν η προσφορά από πλευρά της πολυπληθούς μάζας των προσφύγων φθηνής εργασίας, έναντι των γηγενών, που βοήθησε στην άνθηση της βιομηχανίας.

Οι πρόσφυγες, λοιπόν, μαζί με τον πόνο για τη χαμένη πατρίδα τους, για τους δικούς τους και για το βίος τους, αντιμετώπισαν και την εχθρική στάση των ομοεθνών τους.

Από την Κοινωνία των Εθνών, η οποία είχε αναθέσει σε επιτροπή (τη λεγόμενη Ε.Α.Π - Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων) την κοινωνική ένταξη και αποκατάσταση των προσφύγων, οι πρόσφυγες, σε σχέση με τους γηγενείς, χαρακτηρίζονται ως άτομα της ίδιας φυλής, με πλήρη ταυτότητα αισθημάτων, ιδανικών, εθνικών και θρησκευτικών παραδόσεων, που ζούσαν σε διαφορετικές περιοχές και χώρες και που διέφεραν στο χαρακτήρα, στην προσωπικότητα και ευφυία, με στοιχεία ατομισμού.³⁰ Επιπλέον, τονίζονται οι φυλετικές διαφορές μεταξύ των προσφύγων.³¹

Στον ελλαδικό χώρο, όπως αναφέραμε, οι πρόσφυγες προσαρμόστηκαν σταδιακά και μαζί απορροφήθηκαν και οι μικρασιατικοί ιδιωματοισμοί της γλώσσας και των διαλέκτων που μιλούσαν.

Η απογραφή πληθυσμού³² (γγενών και προσφύγων) του 1928 στην Ελλάδα έδειξε ότι από το σύνολο των 6.759.523 κατοίκων που μιλούν την ελληνική γλώσσα οι 445.161 μιλούν και ξένες γλώσσες, όπως: 191.254 την τουρκική γλώσσα (κυρίως οι ορθόδοξοι και οι μουσουλμάνοι), 81.984 την μακεδονοσλαβική (ορθόδοξοι, σχεδόν στο σύνολο), 63.200 την ισπανική (ισραηλίτες, σχεδόν στο σύνολο), 33.634 την αρμενική (ορθόδοξοι ως επί το πλείστον), 19.703 την κουτσοβλαχική (ορθόδοξοι στο σύνολο), 18.773 την αλβανική (μουσουλμάνοι, σχεδόν στο σύνολο), 16.775 τη βουλγαρική (μουσουλμάνοι στο σύνολο), 4.998 την αθιγγάνικη (κυρίως οι ορθόδοξοι και οι μουσουλμάνοι), 3.295 τη ρωσική (ορθόδοξοι κυρίως), 3.199 την ιταλική (καθολικοί, σχεδόν στο σύνολο), 2.098 την αγγλική (διαμαρτυρούμενοι, ως επί το πλείστον) και άλλες γλώσσες.

Στο Δήμο της Αθήνας³³, το 1928, από τους 444.384 που μιλούν την ελληνική γλώσσα, οι 14.827 μιλούν και ξένες γλώσσες. Από αυτούς, οι 5.928 μιλούν την τουρκική γλώσσα (ορθόδοξοι, σχεδόν στο σύνολο) και οι 5.233 την αρμενική (ως επί το πλείστον, ορθόδοξοι), οι 708 μιλούν τη ρωσική (κυρίως ορθόδοξοι), οι 535 την αγγλική (διαμαρτυρούμενοι, ως επί το πλείστον), οι 378 την ιταλική (καθολικοί, ως επί το πλείστον), 278 την ισπανική (ισραηλίτες ως επί το πλείστον), 63 την αλβανική (κυρίως μουσουλμάνοι και ορθόδοξοι), 44 την κουτσοβλαχική (σχεδόν στο σύνολο ορθόδοξοι), 20 τη μακεδονοσλαβική (ορθόδοξοι, στο σύνολο), τρεις (3) τη βουλγαρική (ορθόδοξοι).

30. League of Nations, *Greek Refugee Settlement: Translation* (Geneva: League of Nations, 1926) σ. 20
“Among these brothers by race, there is a complete identity of feeling, aspirations and national and religious traditions, but having lived in different countries and districts, they differ in character, temperament and mentality and show striking individuality”

31. League of Nations, *Greek Refugee Settlement: Translation* (Geneva: League of Nations, 1926) σ. 21
“.....there are some....having lived in the midst of Turks or Kurds, have the characteristics of Asiatic peoples. They are backward, submissive and timid. Some of them have adopted the language of the conquerors and speak Turkish.....others again are true Ionians in their individualism, their gaiety, energy, suppleness of mind, their adaptability, their great powers of assimilation, their love of change, their talkativeness and their carping spirit ”

32. Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος 1928* (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο, 1936).

33. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, *Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογραφής του Πληθυσμού της Ελλάδος, 15 – 16 ης Μαΐου 1928: Τόπος γεννήσεως, θρησκεία και γλώσσα, υπηκοότης* (Αθήνα: Ε.Σ.Υ.Ε, 1932)

Κοινωνική αποκατάσταση από το Κράτος

Ο πρώτος φορέας αποκατάστασης προσφύγων που ίδρυσε η ελληνική κυβέρνηση ήταν το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων, που ανέλαβε τη στεγαστική αποκατάσταση των προσφύγων. Πρόεδρος του φορέα αυτού διατέλεσε ο Ε. Χαρίλαος, στον οποίον οφείλεται η έναρξη ανέγερσης αστικών συνοικισμών γύρω από την πρωτεύουσα και στην επαρχία. Ο Οργανισμός αυτός είχε κατοχυρωμένη νομική υπόσταση και λειτούργησε από το Νοέμβριο του 1923 μέχρι το Μάιο του 1925.

Η είσοδος του νέου εργατικού δυναμικού (των προσφύγων) δημιούργησε ευνοϊκές συνθήκες για την καπιταλιστική ανάπτυξη με την πτώση των ημερομισθίων και τη διεύρυνση της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Το φθινό εργατικό δυναμικό απορροφήθηκε στη βιομηχανία, στους προσφυγικούς συνοικισμούς του Βύρωνα, της Καισαριανής, της Νέας Ιωνίας, της Κοκκινιάς (Νίκαια).

Το 1925, ιδρύθηκαν στις περιοχές αυτές 36 βιομηχανικά καταστήματα, από τα οποία 27 ήταν ταπητουργεία, ένα εργοστάσιο χρωμάτων και χημικών προϊόντων και ένα εργοστάσιο κεραμικής.³⁴

Οικιστικές συγκεντρώσεις δημιουργούνται κοντά σε προϋπάρχουσες βιομηχανικές μονάδες, όπως στη Ν. Ιωνία και σε άλλους συνοικισμούς. Κατοικία και εργασία συνδυάζονται στις περιοχές αυτές.

Η στέγαση του πρόσθετου πληθυσμού είχε ως επακόλουθο την ένταση της κερδοσκοπίας και της πολεοδομικής αναρχίας.

Οι πρόσφυγες που δεν είχαν τύχη ν' αποκτήσουν ένα σπίτι στεγάστηκαν σε τρώγλες, σε εγκαταλελειμένα λατομεία και στις κοιλάδες των βράχων στα Τουρκοβούνια. Παρόλες τις αντιξοότητες και τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, οι πρόσφυγες έβρισκαν τρόπους διαφυγής.

“ Από τα εφιαλτικά γκέτο των ομοιόμορφων οικισμών που θα ανεγείρει η διεθνής φιλανθρωπία (η Ε.Α.Π), θα ξεπηδήσουν γεράνια, αγιοκλήματα, γιασεμιά, βασιλικοί μέσα σε χρωματισμένους τενεκέδες. Ασβεστωμένα ρείθρα και χρώματα στους τοίχους που θα υπογραμμίσουν τη λαχτάρα για ποιότητα ζωής”.³⁵

Πολλοί κήποι έχουν παραμείνει ακόμη και σήμερα έτσι στη Ν. Ιωνία και διατηρούν τον προσφυγικό χαρακτήρα του οικισμού της πόλης. Στενές αυλές, χαμηλοτάβανα σπιτάκια, είναι κτισμένα δίπλα στις πολυκατοικίες που έχουν υψωθεί γύρω τους.

Μέχρι το 1928 υπήρχαν πρόσφυγες που έμεναν σε επιταγμένα σχολεία, αποθήκες, εργοστάσια, δημόσια κτίρια, θέατρα και σε σκηνές.

Δεν έλειψαν και οι καταλήψεις σπιτιών, όπως αναφέρεται σε έκθεση της Ε.Α.Π με ημερομηνία 25.8.25. «Στις περιοχές Ν. Ιωνίας, Καισαριανής, Βύρωνα, πολλά από τα σπίτια καταλήφθηκαν με τη βία από ομάδες προσφύγων». Η πραγματικότητα είναι ότι πολλοί πρόσφυγες είχαν μείνει χωρίς στέγαση, ενώ υπήρχαν και περιπτώσεις που τα κατέλαβαν και γηγενείς (σύμφωνα με μαρτυρίες και των ντόπιων κατοίκων της Ν. Ιωνίας).

34. Γ. Ν. Πολύζος « Πολεοδομική διαμόρφωση με την προσφυγική πλημμυρίδα» *Ο Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 26 Απρ. 1973, σ. 3.

35. Λ. Μιχελή, *Προσφυγών Βίος και Πολιτισμός: Από τις πόλεις της Ελάσσονος Ασίας στα τοπία της παράγκας και του πισσόχαρτου* (Αθήνα: Δρώμενα, 1992) σ. 156, σ. 16.

Η επιτροπή της Ε.Α.Π, που συστήθηκε το 1923 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών³⁶ αποτελούσε αυτόνομο σώμα με νομική ικανότητα που είχε σκοπό να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση, αγροτική ή άλλη, χρησιμοποιώντας τη γη, την οποία η Κυβέρνηση της εκχωρούσε, καθώς και το κεφάλαιο που τέθηκε στη διάθεση της.

Αποτελείτο από 4 μέλη, δύο από την ελληνική κυβέρνηση και άλλους δύο όριζε το συμβούλιο. Το συνέδριο αποτελείτο από τον Henri Morgenthau, πρόεδρο, και τον J. Campell. Τα ελληνικά μέλη ήταν οι Ε. Δέλτα και Π. Αργυρόπουλος, οι οποίοι ανέλαβαν καθήκοντα στη Θεσ/νίκη και αργότερα στην Αθήνα.

Η οργανωτική επιτροπή³⁶ αποτελείτο από το κεντρικό επιτελείο, με τρία τμήματα (οικονομικό, αστικό, αγροτικό), τα οποία είχαν στελεχωθεί από υπαλλήλους που ανήκαν στην επιτροπή και από ανώτερους υπαλλήλους και λογιστές, χρηματοδοτούμενους από την Εθνική Τράπεζα, από το Υπουργείο Εθνικής Πρόνοιας και από το Υπουργείο Γεωργίας.

Σύμφωνα με την Κοινωνία των Εθνών, τα τμήματα της επιτροπής, κατανεμημένα στις πόλεις της Ελλάδας, στη Μακεδονία, τη Δυτική Θράκη, την Κρήτη, την Πάτρα, το Άργος, πλαισιώθηκαν και από ένα μεγάλο αριθμό προσφύγων.

Όλο το προσωπικό ήταν ελληνικής εθνικότητας και περιλάμβανε, επίσης, μεγάλο αριθμό προσφύγων. «All this staff (the officials), is of greek nationality; it also includes a large number of refugees».³⁶

Αυτή η αποδοχή είναι σημαντική, γιατί θα μπορούσαν οι πρόσφυγες, με τη συμμετοχή τους στην επιτροπή, να δουλέψουν για τα συμφέροντά τους και να αποτρέψουν τον κοινωνικό διαχωρισμό, που τούς υπεβλήθη από άλλες κοινωνικές ομάδες.

Αλλά οι πρόσφυγες ούτε οργανωμένοι ήταν ούτε και είχαν προλάβει να ενταχθούν σε κάποιο συνδικαλιστικό φορέα.

Ο ρόλος των δημοσίων υπαλλήλων στους διάφορους οργανισμούς, ανέκαθεν, υπήρξε παθητικός, ανάλογα με την εκάστοτε εξουσία.

Όπως παρατηρεί ο Π. Ροδάκης “τα μικροαστικά στρώματα (διαμορφωμένα από τους υπαλλήλους), υπηρετούν τον κάθε ισχυρό που κατέχει εξουσία”.³⁷ Το ίδιο συνέβη και με εκείνους τους πρόσφυγες, οι οποίοι, αν και ανήκαν στις τάξεις του προλεταριάτου, το χρονικό διάστημα που αναφέρεται ότι συμμετείχαν στην επιτροπή υπαλληλοποιήθηκαν δηλ. αδρανοποιήθηκαν ως προς τις επιδιώξεις τους. Υπήρχαν όμως και οι πρόσφυγες οι οποίοι, με τη συμφωνία «περί ανταλλαξίμων», απέκτησαν περιουσία και ταυτόχρονα ευνοήθηκαν από την Ε. Α. Π με δάνεια.

Πώς μπορούσε να επιλυθεί το προσφυγικό ζήτημα και σε ποιες εργασίες θα απορροφούνταν οι πρόσφυγες;

Η επίλυση του προσφυγικού προβλήματος συνίστατο στην εξασφάλιση σε αυτούς των μέσων για τη δημιουργία μιας βιοποριστικής απασχόλησης. Το ζήτημα αυτό μπορούσε να πραγματοποιηθεί όσον αφορά τους αγροτικούς πληθυσμούς.

36. League of Nations, *Greek Refugee Settlement: Translation* (Geneva: League of Nations, 1926) σ. 8, σ. 9, σ. 11.

37. Π. Ροδάκης, *Τάξεις και στρώματα στη νεοελληνική κοινωνία* (Αθήνα: Μυκίνη, 1975) σ. σ 256-260.

«Πολλοί εκ των αστών προσφύγων, κατόρθωσαν μόνοι των, να εξεύρουν εργασία, είτε δημιουργώντας αυτοί οι ίδιοι οιονδήποτε επάγγελμα, είτε προσλαμβάνόμενοι ως υπάλληλοι εις δημόσιας υπηρεσίας, εις Τράπεζας, εις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Χιλιάδες όμως έμειναν χωρίς εργασία. Εις αυτούς η παροχή χρηματικών δανείων παρά της Ε.Α.Π, εκ των εις την διάθεσιν της κεφαλαίων, δεν ήτο εύκολος και ως εκ τούτου το μόνον το οποίον ήτο δυνατόν να τους εξασφαλισθεί, ήτο απλή στέγη».³⁸

Το σύνολο των κτημάτων που δόθηκαν από την Κυβέρνηση στην Εθνική Τράπεζα για τους πρόσφυγες ήταν: αστικές ιδιοκτησίες 39.519, αγροτικές ιδιοκτησίες 11.493, Σύνολο 50.952, (συμπεριλαμβανομένων και 24.000 επιπλωμένων δωματίων).³⁹

Μορφολογία κατοικιών.

Τρεις τύποι προσφυγικών κατοικιών⁴⁰ δημιουργήθηκαν από την Ε.Α.Π., η οποία συνέβαλε στην ανέγερσή τους, με δανειοδότηση

1. Δίδυμα σπίτια, μονώροφα για δύο οικογένειες ή διώροφα για τέσσερις οικογένειες, με κήπο (οικισμός Βύρωνας).
2. Στίχοι σπιτιών ενός ή δύο ορόφων, για πολλές οικογένειες. (Καισαριανή).
3. Ελεύθερα σπίτια δύο ορόφων για μία ή δύο οικογένειες, κυρίως για τις ευπορότερες (Ν. Φιλαδέλφεια).
4. Μικρές ελεύθερες μονώροφες κατοικίες (συχνά εφαρμοσμένες).
5. Προκατασκευασμένα σπίτια (ξύλινα).

Ο τύπος σπιτιού που συνέφερε ήταν αυτός της μονώροφης κατοικίας, που στέγαζε δύο οικογένειες, γιατί έτσι γινόταν οικονομία του ενός τοίχου και είχε κοινή τουαλέτα κάθε συγκρότημα σπιτιών.

Πολλοί όμως πρόσφυγες, οικονομικά ανίσχυροι, διαβιούσαν κάτω από άθλιες συνθήκες στέγασης (τρώγλες), επειδή δεν μπορούσαν ν' ανταποκριθούν στους όρους δανειοδότησης.

Η δυσαρέσκεια των προσφύγων απέναντι στην αδυναμία της Ε.Α.Π να επιλύσει το στεγαστικό και επαγγελματικό αίτημά τους εκφράστηκε με το συλλαλητήριο που πραγματοποιήθηκε το Μάιο του 1925, το οποίο στράφηκε εναντίον της πολιτικής της Ε.Α.Π και με το οποίο προβλήθηκαν τα αιτήματα των προσφύγων.

Από το Κράτος καταβλήθηκε μία προσπάθεια απομόνωσης των προσφύγων προς αποφυγήν κοινωνικοπολιτικών αναταραχών από τη συσσώρευση ανέργων, αστέγων, δυσαρεστημένων.

Οι προσφυγουπόλεις δημιουργήθηκαν προγραμματισμένα, στις παρυφές των κατοικημένων περιοχών "ώστε να μην παρενοχλείται η κοινωνική ζωή της πόλεως", όπως αναφέρεται σε έκθεση της αρμόδιας επιτροπής.

38. Ν. Καραρά «Το έργο της Επιτροπής Αποκαταστάσεως προσφύγων: Πρόσφυγες και Οικονομία» *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 26/4/1973, σ. 38.

39. League of Nations, *Greek Refugee Settlement* (Geneva: League of Nations, 1926) σ. 173.

40. Γ. Παπαϊωάννου, *Η κατοικία στην Ελλάδα: Μέρος Ι: 1920-1960* (Αθήνα: ΤΕΕ, 1975) σ. σ. 14 - 16.

Η ίδρυση του βιομηχανικού οικισμού προσφύγων της Ν. Ιωνίας αναγγέλθηκε από τον Αθηναϊκό τύπο στις 12 Απριλίου 1923, ως εξής:

“Από της προσεχούς εβδομάδος, αρχίζουν αι εργασίαι ανεγέρσεως μονίμου προσφυγικού συνοικισμού παρά την θέσιν Ποδαράδες. Εις τον συνοικισμόν τούτον, πρόκειται να εγκατασταθούν 500 περίπου οικογένειαι προσφύγων ταπητουργών ούτως ώστε να καταστή δυνατόν εντός ολίγου χρονικού διαστήματος να μεταβληθεί ούτος εις κέντρον ταπητουργίας.

Το 1920, η Ν. Ιωνία είχε 50 κατοίκους. Οι περιοχές: Ελευθερούπολη, Περισσός, Σαφράμπολη δεν είχαν ακόμη δημιουργηθεί. Η Ν. Ιωνία το 1928 έφθασε τους 14.135 κατοίκους. Η Καλογρέζα είχε 29 και μέχρι το 1928 έφθασε τους 2.247 κατοίκους.

Μέχρι την 1 Ιανουαρίου 1929 ανεγέρθησαν από την Ε.Α.Π 59 αστικοί οικισμοί στην Αθήνα, τον Πειραιά, τη Θεσσαλία, το Βόλο, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο, τα Νησιά, τη Μακεδονία και τη Θράκη.

Στη Ν. Ιωνία Αττικής, το 1929, είχαν κτιστεί 2.814 κατοικίες. Στο σύνολο της χώρας, 18.089 κατοικίες αποπερατώθηκαν και 5.522 ανεγέρθηκαν.

Πίνακας 2.3

Κατοικίες στους προσφυγικούς οικισμούς⁴¹ Αθήνας- Πειραιά το 1929.

Εποικιστικές περιφέρειες έτους 1929	Συνοικισμοί	Κατοικίαι αποπερατωθείσες	Ανεγειρόμενες	Έτοιμες να ανεγερθούν
Αθηνών	Βύρωνος	1.414	-	-
	Υμηττού	-	550	1
	Καισαριανής	1.388	200	-
	Ν. Ιωνίας	2.814	-	-
	Περισσού	-	350	2
Πειραιώς	Κοκκινιάς	4.484	-	-
	Καραβάς	-	550	3
	Ελευσίνος	480	-	-

Στις πόλεις αναπτύχθηκε ο άτυπος τομέας αυτοστέγασης και υπήρξε αναπαραγωγή της άτυπης οικονομίας. Η αναζήτηση εργασίας συνδυάστηκε με την ανεύρεση κατοικίας στον ίδιο τόπο.

41. Α. Αιγίδη, *Η Ελλάδα, χωρίς τους πρόσφυγες: Ιστορική δημοσιονομική, οικονομική και κοινωνική μελέτη του προσφυγικού ζητήματος* (Αθήνα: Αλευρόπουλος και Σία, 1934).

Οι διαδικασίες απόκτησης κατοικίας κατά την περίοδο 1925-1965, (κατάτμηση γης, αυτοστέγαση), περιόρισαν σημαντικά τις κοινωνικά διαχωριστικές επιπτώσεις της αγοράς κατοικίας.⁴² Μέχρι τη δεκαετία του 1960, η άτυπη οικονομία, (μικροεπιχειρήσεις, καπιταλιστές της πεντάρας) κινήθηκε με κυβερνητική χρηματοδότηση, μέσω της Ε.Τ.Ε (με δάνεια) και της Ε.Α.Π που στήριζαν την άτυπη οικονομία. Η άτυπη οικονομία στην Ελλάδα ενισχύθηκε και από τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς και από την κρατική πολιτική.⁴³

Αντίθετα, στη Δ. Ευρώπη, οι αυτοαπασχολούμενοι, μικροκαπιταλιστές και μικροεπιχειρηματίες, προλεταροποιήθηκαν με την ανάπτυξη του κεφαλαιοκρατικού συστήματος.

Η οικοτεχνία και η άτυπη οικονομία αναπτύχθηκαν, σύμφωνα και με την έρευνα της Τ. Καβουνίδη⁴⁴, από τη γυναίκα μέσα στο σπίτι με αργαλειό.

Σημαντικός αριθμός αργαλειών χρησιμοποιήθηκαν σε πόλεις ανά την Ελλάδα (Ν. Ιωνία, Ν. Φάληρο, Κοκκινιά, Πειραιά, Λαύριο, Παγκράτι, Σφαγεία, Πατήσια, οδό Ερμού, Λ. Συγγρού, Βύρωνα αλλά και Μυτιλήνη, Βόλο, Ζάκυνθο, Κέρκυρα, Θεσ/νίκη, Κοζάνη, Έδεσσα, Άρτα, Νάουσα) στην ταπητουργία μέχρι το 1925.

Στη Ν. Ιωνία συγκεντρώθηκαν ειδικευμένες υφάντριες, που ανέπτυξαν την Ταπητοβιομηχανία, τη Βαμβακούφαντουργία καθώς και τη βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων.

Εξετάζοντας την κοινωνική μορφολογία των πόλεων μετά το 1922, παρατηρούμε στις τάξεις των προσφύγων και των γηγενών υψηλή θνησιμότητα.

Οι ασθένειες ελονοσία και φυματίωση θέριζαν εκείνα τα χρόνια.

Δομικές αλλαγές επιφέρει η εγκατάσταση των προσφύγων στη δημογραφία του ελληνικού κράτους. Στις περιοχές όπου εγκαθίστανται πρόσφυγες, οι πληθυσμιακοί δείκτες παρουσιάζουν μία κίνηση ανατροπής των γενικότερων δημογραφικών τάσεων που χαρακτήριζαν μέχρι τότε το ελληνικό κράτος. Εκρηκτικά ποσοστά γεννήσεων αλλά και υψηλά ποσοστά θνησιμότητας φανερώνουν μία επιστροφή σ' ότι ονομάζεται παλαιό δημογραφικό καθεστώς.⁴⁵

Η έλευση των προσφύγων (πριν και μετά το 1922), εκτός από τις δημογραφικές και τις κοινωνικές συνέπειες που είχε στον ελλαδικό χώρο, (αύξηση του πληθυσμού σε αγροτικές περιοχές και στα αστικά κέντρα και εφαρμογή από το κράτος μιας κοινωνικής πολιτικής για την εξεύρεση κατοικίας και την ένταξή τους στην παραγωγή), συμπορεύτηκε με την εμφάνιση και άλλων φαινομένων, όπως της εσωτερικής μετανάστευσης, οικονομικών μεταναστών από την επαρχία στην Αθήνα με σκοπό την εξεύρεση εργασίας, αλλά και εξωτερικής προς το εξωτερικό, για τον ίδιο λόγο.

42. Θ. Μαλούτας, Δ. Οικονόμου, *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1992) σ. 76.

43. Λ. Λεοντίδου, *Πόλεις της σιωπής: Εργατικός εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά, 1909-1940*, (Αθήνα: ΕΤΒΑ, 1989) σ. 179.

44. Τ. Καβουνίδη, *Family and Productive relations: Artisan and worker households in Athens* (London: School of Economics, 1985).

45. Κ. Κωστής «Η ιδεολογία της οικονομικής ανάπτυξης: οι πρόσφυγες στο μεσοπόλεμο» *Δελτίο Κ.Μ.Σ.* (Αθήνα, 1992) τόμ. 9, σ. 34

Η χώρα, δεν είχε δυνατότητα απορρόφησης όλου του εργατικού δυναμικού. Με την αστικοποίηση και την εκβιομηχάνιση (με την ανάπτυξη βιομηχανικών μονάδων και μεταποιητικών επιχειρήσεων στα αστικά κέντρα), επιτεύχθηκε η απορρόφηση φθηνών εργατικών χεριών, έναντι των γηγενών.

Η διάκριση μεταξύ των προσφύγων και των γηγενών, όπως προαναφέραμε, αφορούσε στο διαχωρισμό όσον αφορά τη γη (γκετοποίηση), τη στέγαση (κατοικία), την απασχόληση (φθινό ημερομίσθιο), τη διαφοροποίησή τους στη γλώσσα (μικρασιατικοί ιδιωματοίμοι προσφύγων και διάλεκτοι), την εμφάνιση του φαινομένου του κοινωνικού ρατσισμού από τους γηγενείς, το οποίο υπήρξε συνέπεια στερεοτυπικών αντιλήψεων.

Την περίοδο 1925-1930, η φυσική κίνηση του πληθυσμού επανήλθε στον κανονικό ρυθμό και με υψηλότερη γεννητικότητα, το ίδιο και την επόμενη δεκαετία 1931-1940. Μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929, μειώθηκε η μετανάστευση.

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, το θέμα της αγροτικής μεταρρύθμισης ήταν, κυρίως, ταξικό. Τα συμφέροντα των μικρών και άκληρων γεωργών ως τάξης ήταν διαμετρικά αντίθετα προς τα συμφέροντα των τσιφλικάδων. Στη διάρκεια της περιόδου του Μεσοπολέμου, είχαμε επικράτηση της μικρής ιδιοκτησίας στην ελληνική ύπαιθρο.

Στον εμφύλιο, υπήρχε ένας θεμελιώδης, ταξικός διαχωρισμός και στη μετεμφυλιακή Ελλάδα επεκράτησε ο καπιταλισμός.

Η μεταπολεμική κοινωνική διάρθρωση χαρακτηρίστηκε από την απουσία μεγάλου αγροτικού προλεταριάτου και τη θεαματική μεγέθυνση νέων κατώτερων μεσαίων τάξεων. Αυτή η μεταπολεμική διάρθρωση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, σύμφωνα με τον Ν. Μουζέλη,⁴⁶ εξασθένησε τους ανταγωνισμούς μεταξύ των τάξεων.

Δημογραφικές ανακατατάξεις παρατηρούνται, με συνέπειες στην πολεοδόμηση του χώρου καθώς και στη διαστρωμάτωση των κοινωνικών ομάδων μέσα σ' αυτόν, γεγονός που υπήρξε αποτέλεσμα του φαινομένου του εξαστισμού.

46. Ν. Μουζέλης, *Ο εθνικισμός στην ύστερη ανάπτυξη* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1994) σ. 31.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Μετανάστευση (1920-1990)

Εσωτερική Μετανάστευση στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας και στη Λοιπή Ελλάδα – Αστικοποίηση.

Η δημογραφική εξέλιξη και τα φαινόμενα που συνδέονται με αυτήν, όπως η αστικοποίηση, η εσωτερική μετανάστευση, η παλιννόστηση, επέδρασαν στη διαμόρφωση των οικονομικών ανισοτήτων και του βαθμού φτώχειας στη χώρα μας.

Η χώρα, την περίοδο από το 1920 μέχρι το 1928, παρουσίασε δημογραφική αύξηση που έγινε περισσότερο αισθητή στη μείζονα περιοχή της Αθήνας. Το 55% του πληθυσμού παρέμεινε, παρόλα αυτά, αγροτικό. Μέχρι το 1930 η εκροή του πληθυσμού εξισορροπείται με την εγκατάσταση των προσφύγων. Η διαστρωμάτωση της ελληνικής κοινωνίας συνίσταται σε πρόσφυγες, γηγενείς και μετανάστες.

Μετά το 1928, μέχρι και το 1940, παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα, η οποία υπερβαίνει την πληθυσμιακή αύξηση της χώρας.

Από το 1928 όταν ο αστικός πληθυσμός ήταν 1.900.196 κάτοικοι, το 1940 φθάνει τους 2.350.100. Συγκριτικά με τις άλλες πόλεις που εμφανίζουν βραδύ ρυθμό αύξησης, η μείζον περιοχή της Αθήνας εμφανίζει αύξηση 40,2%

Την πολεμική περίοδο, 1940-1945, είχαμε σημαντικές ανθρώπινες απώλειες, με συνέπεια τη σημαντική μείωση του πληθυσμού της χώρας. Το 1940 έως το 1951, παρατηρήθηκε αύξηση του αστικού πληθυσμού κατά 20%. Η ροή υπήρξε προς την Πρωτεύουσα και προς ορισμένες επαρχιακές πόλεις.

Γενεσιουργός αιτία των μεταβολών αυτών υπήρξε αποκλειστικά η πληθυσμιακή διόγκωση που παρατηρήθηκε στα αστικά κέντρα, με εξαίρεση ορισμένες περιοχές, όπου η “πληθυσμιακή αύξηση οφείλεται κυρίως στην επέκταση της βιομηχανίας σε βάρος του αγροτικού περίγυρου και λιγότερο σε μετακίνηση πληθυσμού προς την πόλη για άλλες αιτίες”.¹ Δηλαδή, σ’ αυτές τις περιοχές, η εκβιομηχάνιση προϋπήρξε της αστικοποίησης και υπήρξε και λόγος για την εμφάνισή της.

Η αστικοποίηση οφειλόταν στους εξής παράγοντες: α. Πληθυσμιακή αύξηση και εκροή από την ύπαιθρο προς τις πόλεις, β. εκβιομηχάνιση-ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής-του δευτερογενή τομέα απασχόλησης-, γ. εμφάνιση και ανάπτυξη του τριτογενή τομέα παραγωγής στις πόλεις. Οι πληθυσμιακές μετακινήσεις ακολούθησαν την ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής ή προσδιορίστηκαν από τη διόγκωση των τριτογενών δραστηριοτήτων. Στις υποανάπτυκτες δυτικές κοινωνίες είχαμε και αστικοποίηση χωρίς αντίστοιχη εκβιομηχάνιση. Οι πόλεις υπήρξαν κέντρα κατανάλωσης και όχι παραγωγής, απορροφώντας την παραγωγή αγροτικού προϊόντος από την αγροτική τάξη¹

1. Β. Ι. Φίλιας, *Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος* (Αθήνα: Νέα Σύνορα, Α. Λιβάνης, 1979) τόμ. Β', σ. 92, σ. 114.

Το 1951, 450.400 (από τα 3.189.400) άτομα του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού της χώρας απασχολούνταν στη δευτερογενή παραγωγή. Το 1961, 484.400 άτομα του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού (3.671.400) εύρισκαν απασχόληση στη μεταποίηση.²

Η μετανάστευση επηρέασε την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Σύμφωνα με τον Π. Ρέππα, οι λειτουργικές αδυναμίες της ελεύθερης αγοράς καθώς και οι αμφιλεγόμενες επιπτώσεις και η δυσκολία άμεσου επηρεασμού της διατοπικής μετακίνησης του πληθυσμού «τοποθετούν την μετανάστευση στο κέντρο του προβληματισμού της οικονομικής ανάπτυξης και την αναδεικνύουν σε μία από τις σπουδαιότερες ενδογενείς μεταβλητές του περιφερειακού οικονομικού σχεδιασμού».³

Η μετανάστευση υπήρξε κεντρομόλος και φυγόκεντρος. Εσωτερική προς τα αστικά κέντρα και εξωτερική προς το εξωτερικό.

Κατά τον Β. Kayser,⁴ την περίοδο 1956-1961, οι εσωτερικοί μετανάστες με κατεύθυνση την Αθήνα προέρχονται από τις εξής περιοχές

Πίνακας 3.1

Ποσοστιαία σύνθεση μετανάστευσης προς την Αθήνα, κατά γεωγραφικό διαμέρισμα προέλευσης, για την περίοδο 1956-1961.

Πελοπόννησος	30,0	Θράκη	0,8
Στερεά Ελλάδα	19,2	Νήσοι Αιγαίου	13,2
Θεσσαλία	6,9	Κρήτη	9,3
Μακεδονία	8,0	Ιόνιοι Νήσοι	5,6
Ήπειρος	7,0		

Την περίοδο 1951-1961 είχαμε μία εξίσου σημαντική ενίσχυση των αστικών κέντρων. Το 68% της αστικοποίησης είχε σαν άξονα την Αθήνα. Στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας, στο διάστημα αυτό, είχαμε αύξηση 34,4%, σε σχέση με μία πληθυσμιακή αύξηση της τάξης του 9,9%, στο σύνολο της χώρας. Ο αστικός πληθυσμός παρουσίασε αύξηση 23,5%. Το 71,6% της αύξησης του πληθυσμού των Αθηνών οφείλεται σε εσωτερική διακίνηση και μόνο το 28,4% σε φυσική αύξηση.³

2. Β. Ι. Φίλιας, *Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος* (Αθήνα: Νέα Σύνορα, Α. Λιβάνης, 1979) τόμ. Β', σ. 123, σ. 99

3. Π. Α. Ρέππας, *Η Μετανάστευση από τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της Ελλάδος (1961-1971)*, Διδακτ. Διατριβή, Πάντειος (Αθήνα: 1978), σ. 5

4. Β. Kayser, *Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδος*, σ. 109, πίν. 36.

Ο υδροκεφαλισμός της Αθήνας, η πληθυσμιακή δηλ. διόγκωση της πρωτεύουσας, υπήρξε αποτέλεσμα του φαινομένου της αστυφιλίας. Οικονομικοί, κυρίως, λόγοι εξώθησαν πληθυσμιακές μάζες να κατευθυνθούν προς την πρωτεύουσα, η οποία χρησίμευε ως καταφύγιο, ατόμων που αντιμετώπιζαν αντίξοες οικονομικές ή και πολιτικές συνθήκες στην ύπαιθρο,⁵ ειδικά την περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου.

Η μείζων περιοχή της Αθήνας υπήρξε πόλος έλξης και τόπος ανάπτυξης της δευτερογενούς όπως και της τριτογενούς δραστηριότητας με την αύξηση των υπηρεσιών (τραπεζών κ.τ.λ) και των διοικητικών λειτουργιών μέσα στο κέντρο (το 30,9% απασχολείτο στη μεταποίηση).

Το κατά κεφαλήν εισόδημα του Ν. Αττικής, την εποχή αυτή, είναι 2 1/2 φορές μεγαλύτερο από το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα της χώρας. Η αγοραστική δύναμη των κατοίκων της Πρωτεύουσας καλύπτει το 53% της αγοραστικής δύναμης ολόκληρης της χώρας.⁶

Κατά το διάστημα 1958-1963, στη μείζονα περιοχή της Αθήνας, τα βιομηχανικά καταστήματα αυξήθηκαν κατά 65% και οι βιομηχανικές απασχολήσεις κατά 85%, με ετήσια αύξηση εισοδήματος 9% για το Νομό Αττικής, έναντι 6,45% στην υπόλοιπη χώρα.⁶

Το 1964, το 12,5 % του συνόλου της διαθέσιμης εργατικής δύναμης απασχολούνταν σε δευτερογενείς δραστηριότητες.

Το 1963, η μετανάστευση υπερκαλύπτει τη φυσική αύξηση του πληθυσμού και αυτό συνεχίστηκε και κατά το 1965.

Η εσωτερική μετακίνηση την περίοδο 1965-71, σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε, κατευθύνεται από τις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, προς τις αστικές, και μάλιστα προς την Περιφέρεια Αθηνών και Θεσσαλονίκης σε ποσοστό 65% επί του συνόλου των μετακινήσεων αυτών. Συνέπεια της μετακίνησης υπήρξε η εγκατάλειψη της υπαίθρου, με επιπτώσεις στην ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, γιατί η μετανάστευση απορρόφησε παραγωγικότερα σε ηλικία άτομα.

Εξωτερική μετανάστευση- Παλιννόστηση.

Το 1940, η εξωτερική μετανάστευση παρουσίασε κάμψη, ενώ ανέβηκε σε υψηλά επίπεδα τη δεκαετία του 1950 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970.

Για τη δεκαετία του πενήντα, 1951- 1960, η συνολική εξωτερική μετανάστευση υπολογίζεται σε 207.397 άτομα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το σύνολο αυτών που μετανάστευσαν μόνιμα κατά την περίοδο 1958-75 ανήλθε σε 1,1 εκατομ. άτομα.

Αναλυτικότερα, τη δεκαετία 1961-70, ο μέσος αριθμός μεταναστών κατ' έτος, έφτασε τα 83.042 άτομα, ενώ η μετά το 1971 εξωτερική μετανάστευση άρχισε να πέφτει σε χαμηλότερα επίπεδα.⁷

5. Δ. Γ. Τσαούση, *Στοιχεία Κοινωνιολογίας*, 3 η (Αθήνα: 1976) σ. 245.

6. Β. Ι. Φίλιας, *Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος* (Αθήνα: Νέα Σύνορα, Α. Λιβάνης, 1979) τόμ. Β', σ. 96, σ. 100.

7. Π. Α. Ρέππας, *Η Μετανάστευση από τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της Ελλάδος (1961-1971)*, Διδακτ. Διατριβή, Πάντειος (Αθήνα: 1978), σ. 59

Το μεταναστευτικό ρεύμα κατευθύνθηκε στο Βέλγιο και γενικότερα στην Κεντρική Ευρώπη, κυρίως όμως προς τη Δυτική Γερμανία

Ο αριθμός των παλιννοστούντων έφτασε στα 192.888 άτομα την περίοδο 1968-75. Οι παλιννοστήσεις υπερκάλυψαν τη μετανάστευση μόνο κατά τα έτη 1974 και 1975. Από πηγές προερχόμενες από τη Δυτ. Γερμανία, η παλιννόστηση έφτασε στα 269.414 άτομα.⁸

Οι ηλικίες 18-35 χρονών των μεταναστών, την περίοδο 1971-1975, μάς αποδεικνύουν ότι κατά τις περιόδους αυτές μετανάστευσε από τα αστικά κέντρα και λιγότερο από τις αγροτικές περιοχές, το παραγωγικότερο δυναμικό της χώρας.

Την ίδια περίοδο είχαμε παλιννόστηση Ελλήνων του εξωτερικού μεγαλύτερη προς τις αγροτικές περιοχές και μικρότερη προς τα αστικά κέντρα.

Στο Πίνακα, καταγράφεται το ποσοστό των επαγγελματικών εξειδικεύσεων αυτών που μετανάστευσαν ή παλιννόστησαν.⁸

Πίνακας 3.2

Το ποσοστό συμμετοχής των κυριότερων επαγγελματικών κατηγοριών στη μετανάστευση και παλιννόστηση. Έτη 1968-1975.

	Τεχνικοί, Επιστήμονες	Αγρότες, Κτηνοτρόφοι, Άλιείς	Τεχνίτες- Εργάτες	Άνευ επαγγέλματος
Μετανάστευση	1,4%	26,1%	17,4%	48,8%
Παλιννόστηση	3,4%	1,8%	41,9%	44,3%

Στους τεχνίτες - εργάτες αναφέρονται αυτοί που είναι ειδικευμένοι ή μη ειδικευμένοι. Σχεδόν όλοι οι αγρότες που μετανάστευσαν επέστρεψαν σαν τεχνίτες και εργάτες και προτίμησαν, ως επί το πλείστον, τις αγροτικές περιοχές έναντι των αστικών κέντρων. Στη πραγματικότητα, οι παλιννοστούντες ειδικευμένοι εργάτες, την περίοδο 1965-1975 είναι λιγότεροι από τους μετανάστες στο εξωτερικό.

Στη περιοχή των Αθηνών την περίοδο 1974-75 επέστρεψε από τους μετανάστες τεχνίτες-εργάτες, μόλις ένα μικρό ποσοστό. Στο σύνολο τους, οι μισοί από αυτούς, εγκαταστάθηκαν στην ύπαιθρο και οι υπόλοιποι μοιράστηκαν μεταξύ Αθηνών και άλλων αστικών κέντρων.⁸

8. Π. Α. Ρέππας, *Η Μετανάστευση από τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της Ελλάδος (1961-1971)*, Διδακτ. Διατριβή, Πάντειος (Αθήνα: 1978), σ. 59, σ. σ. 67-68.

Η δημογραφική εξέλιξη της χώρας κατά τις δεκαετίες 1961,71,81,91, παρουσιάζει την εξής εικόνα:

Πίνακας 3.3

Πληθυσμός της χώρας κατά τα έτη 1961 έως και 1991. Γεννήσεις, θάνατοι, Φυσική Αύξηση και Μετανάστευση (-) ή παλιννόστηση (+) κατά τις δεκαετίες 1961-70, 71-80 και 81-90.

Έτος	Πληθυσμός	% Αυξ.	Δεκαετία	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσ. Αυξ.	Μεταναστ. Παλλιν.
1961	8.388.553						
1971	8.768.641	4,53	1961-70	1.532.475	693.050	839.425	-459.337
1981	9.740.417	11,08	1971-80	1.438.877	801.509	637.368	334.408
1991	10.259.900	5,33	1981-90	1.183.634	911.193	272.441	247.042

Στην τελευταία στήλη δίνεται η καθαρή μετανάστευση⁹ (-) ή η καθαρή παλιννόστηση (+) κατά τη διάρκεια των δεκαετιών

Τη δεκαετία 1961-70 αυτοί που μετανάστευσαν ήταν περισσότεροι από εκείνους που παλιννόστησαν (459.337), (κυρίως οικογένειες εργατών προς τη Δυτική Γερμανία).

Τη δεκαετία 1971-80 υπήρξε μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία, παρόλα αυτά όμως η μείωση εξισορροπήθηκε από την καθαρή παλιννόστηση (334.408).

Τη δεκαετία 1981-90, σύμφωνα με τον Πίνακα, είχαμε μία μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού (272.441) που εξισώθηκε σχεδόν με τη παλιννόστηση (247.042), καθώς και με την αύξηση των θανάτων.

Η παρατηρούμενη υπογεννητικότητα έχει ως συνέπεια τη μείωση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού.

Ο Μ. Δρεττάκης⁹ διαπιστώνει ότι, αν οι τάσεις που παρατηρήθηκαν όσον αφορά τη φυσική αύξηση του πληθυσμού κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες συνεχιστούν -έστω και με πολύ μικρότερους ρυθμούς- «ολόκληρη τη δεκαετία 1991- 2000, η ποσοστιαία συμμετοχή της φυσικής αύξησης, στην αύξηση του πληθυσμού θα μειωθεί ακόμη περισσότερο, ενώ εκείνη της καθαρής παλιννόστησης θα αυξηθεί»⁹

Τη δεκαετία 1981-1990 η φυσική αύξηση του πληθυσμού, σε όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα, ήταν μικρότερη από εκείνη της δεκαετίας 1971-80.

Οι τρέχουσες εξελίξεις δείχνουν μία σταθεροποίηση των δεικτών, γήρανσης του πληθυσμού της χώρας.

9. Μ. Γ. Δρεττάκης, *Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990* (Αθήνα: Ίδρυμα Αντιμετώπισης Δημογραφικού Προβλήματος, 1996) σ. σ. 13 -14.

«...χρησιμοποιούμε τον όρο "καθαρή μετανάστευση" όταν εκείνοι που εξήλθαν από την χώρα (μετανάστευση) είναι περισσότεροι από εκείνους που εισήλθαν (παλιννόστηση)...ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για Έλληνες ή αλλοδαπούς και τον όρο "καθαρή παλιννόστηση" όταν συμβαίνει το αντίθετο»

Πίνακας 3.4

Πληθυσμιακές μεταβολές 1961-1991.

Πληθυσμός¹⁰ κατά τα έτη 1961, 1971, 1981 και 1991, ανά γεωγραφικό διαμέρισμα.

Γεωγραφικό διαμέρισμα	1961	1971	1981	1991
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	1.852.709	2.540.241	3.027.331	3.072.922
Στερ. Ελλάδα-Εύβοια	970.949	992.077	1.012.528	1.086.935
Πελοπόννησος	1.096.390	986.912	1.012.528	1.086.935
Ιόνια Νησιά	212.573	184.443	182.651	193.734
Ήπειρος	352.604	310.334	324.541	339.728
Θεσσαλία	689.927	659.913	695.654	734.846
Μακεδονία	1.896.112	1.890.684	2.121.953	2.236.019
Θράκη	356.555	329.582	345.220	338.005
Νησιά Αιγαίου	477.476	417.813	428.533	456.712
Κρήτη	483.258	456.642	502.165	540.054
Σύνολο	8.388.553	8.768.641	9.740.417	10.259.900

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα, ο πληθυσμός στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας το 1961 αριθμούσε 1.852.709 κατοίκους, το 1971 αριθμούσε 2.540.241, το 1981 αριθμούσε 3.027.331 και το 1991 3.072.922. Τη δεκαετία 1981-1991 ο πληθυσμός παρουσιάζει φθίνουσα πορεία.

Η μεγαλύτερη αύξηση που σημειώθηκε κατά την τριακονταετία¹⁰ 1961-90 παρατηρείται στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας. Η αύξηση αυτή φανερώνει το βαθμό εξαστισμού, δηλ. την εισροή πληθυσμού από τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα και το εξωτερικό. Πέραν του εξαστισμού οφείλεται και στη φυσική κίνηση του πληθυσμού.

Ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε κατά 1.871.347 κατοίκους (ποσοστό 22,3%), γεγονός που οφείλεται, κυρίως, στη φυσική αύξηση του πληθυσμού.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια, η επίδραση της αστικοποίησης και της μετανάστευσης στην εξέλιξη της φτώχειας στη χώρα μας ήταν θετική.¹¹ Η οικονομική ανισότητα στις αγροτικές περιοχές υποχώρησε, ενώ η υποδοχή στα αστικά κέντρα μεταναστών από την ύπαιθρο διατάραξε την ισορροπία στην αγορά εργασίας και συνετέλεσε στη σημαντική αύξηση της ανισότητας κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες. Κατά την τρίτη δεκαετία, η φτώχεια και η ανισότητα, παρουσίασαν πτώση.

10. Μ. Γ. Δρεττάκης, *Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990* (Αθήνα: Ίδρυμα Αντιμετώπισης Δημογραφικού Προβλήματος, 1996) σ. 25, σ. 27.

11. Σ. Καράγιωργας, κ.ά., *Διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα* (Αθήνα: ΕΚΚΕ, 1990) τόμ. Α', σ. 160

Η έξοδος των μεταναστών από την ύπαιθρο ήταν ομαλή και προμελετημένη.¹² Διέθεταν αποταμιευμένο κεφάλαιο, το οποίο προερχόταν κατά τη διάρκεια της κατοχής και την πρώτη μεταπολεμική περίοδο από δραστηριότητες μεσολάβησης (μαύρη αγορά) ή από την ενασχόληση ευρύτερων στρωμάτων με την οικοδομή. Τα μεσαία στρώματα προμηθεύτηκαν με τραπεζικά δάνεια ή κρατικές παροχές. Οι γυναίκες διέθεταν το λεγόμενο προικώο (πατρική παροχή), το οποίο αποτέλεσε τη βασικότερη διαδικασία διαγενεακής μεταβίβασης κατοικιών για ιδιοκατοίκηση. Από την άλλη πλευρά, οι εξωτερικοί μετανάστες διέθεταν πόρους από την εργασία τους, ενώ άλλοι όπως αρκετοί από τους πρόσφυγες ευνοήθηκαν από κρατικές παροχές.

Η δημιουργία οικισμών, με πολεοδομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στο Λεκανοπέδιο Αττικής, υπήρξε συνέπεια, επομένως, της αστικοποίησης λόγω εισροής προσφύγων και εσωτερικών μεταναστών, οι οποίοι ενσωματώθηκαν στην αθηναϊκή κοινωνία.

Η πολεοδομική έξαρση του αστεακού φαινομένου παρατηρήθηκε, κυρίως, στην Αθήνα, τον Πειραιά και την περιφέρεια.

12. Θ. Μαλούτας, *Αθήνα, Κατοικία, Οικογένεια: Ανάλυση των μεταπολεμικών πρακτικών στέγασης* (Αθήνα: Εξάντας, 1990) σ. 20.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Λεκανοπέδιο Αττικής

Αθήνα – Πειραιάς και περίχωρα

Στο προκαπιταλιστικό σύστημα δεν υπήρχε περιφερειακή ανισότητα.

Όπως παρατηρεί η Λ. Λεοντίδου, κατά την προκαπιταλιστική περίοδο κατά τον 19^ο αιώνα και μέχρι το 1880 περίπου, το δίκτυο οικισμών της Ελλάδας, ήταν σχετικά ισορροπημένο. Δεν υπήρχε δηλ. κάποια έντονη ιεραρχία, αλλά ένα δίκτυο πόλεων, οι μεγαλύτερες από τις οποίες ήταν εμπορικά λιμάνια.¹

Το καπιταλιστικό σύστημα ενέτεινε τις κοινωνικές αντιθέσεις στις πόλεις, και η κοινωνική διαστρωμάτωση υπήρξε έντονη.

Η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη στη χώρα μας ανατράπηκε με τη διείσδυση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, ο οποίος γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη κατά το μεσοπόλεμο.

Η δημιουργία της πόλης της Αθήνας ήταν αποτέλεσμα ιστορικών γεγονότων.

Το 1834, με απόφαση του βασιλιά Όθωνα καθιερώθηκε ως πρωτεύουσα του νεοσύστατου βασιλείου και υπήρξε κέντρο της ελεύθερης Ελλάδας.

Η Αθήνα επεκτάθηκε προς το Αιγάλεω στα δυτικά, την Πάρνηθα στα βορειοδυτικά, το Πεντέλικό στα βορειοανατολικά, τον Υμηττό στα ανατολικά και το Σαρωνικό κόλπο στα Νότια.

Η Πλάκα παραμένει ακόμα η παλιά πόλη της Αθήνας, με τα στενά δρομάκια και την Ακρόπολη, σύμβολο του αρχαίου πνεύματος. Οι αρχαιότητες γύρω από την παλιά συνοικία συνδέουν την αρχαία ιστορία με την νεότερη. Από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης παρατηρεί κανείς μία θέα πανοραμική. Τα χαμηλά σπίτια έρχονται σε επαφή με την ευθύγραμμη και ορθογώνια Αθήνα, η οποία σχεδιάστηκε τον 19ο αιώνα από τους αρχιτέκτονες της οθωνικής μοναρχίας Κλεάνθη, Saubert, Von Klenze². Με βάση το σχέδιο Klenze ανοίχτηκαν και οι πρώτοι δρόμοι.

Από το 1920 που η Αθήνα συγκέντρωνε 316.000 κατοίκους, σταδιακά παρουσίασε τεράστια πληθυσμιακή διόγκωση.

Οι ρυθμοί διαφέρουν, ανάλογα με τις περιοχές. Στην Αθήνα συναντά κανείς «μικρά σπίτια με «ακρωτήρια» (από κεραμίδι στην άκρη της στέγης) στα δυτικά της πλατείας Ομονοίας, γύρω από τους σιδηροδρομικούς σταθμούς Λαρίσης και Πελοποννήσου, και σπίτια πιο πλούσια, κτισμένα από πελεκητή πέτρα, στα Πατήσια και στις πλευρές του Λυκαβηττού.³

Την ίδια εποχή ο Πειραιάς εξαπλώνεται γύρω από το κεντρικό λιμάνι. Οι βιομήχανοι των εργοστασίων του Πειραιά είχαν επιλέξει ως τόπο διαμονής τους το Νέο Φάληρο. Ο Πειραιάς και τα προάστια του, από 51.000 κατοίκους που είχε το 1896, έφθασε το 1920 να αριθμεί 135.000 κατοίκους.

1. Λ. Λεοντίδου «Οικονομική, Κοινωνική και Οικιστική δομή του σύγχρονου Πολεοδομικού Συγκροτήματος: Η Αθήνα του 19^{ου} αιώνα». Ανάπτυξη Πάπυρος Λαρούς *Britannica*, τόμ. 3ος, σ. 389.

2. Η αντίληψη της μονώροφης κατοικίας για τη λαϊκή τάξη και της διώροφης ή τριώροφης κατοικίας, επεκράτησε για πολύ διάστημα. Το 1850 κτίστηκε πολυκατοικία πραγματικού τύπου από το Γ. Σκουζέ σε σχέδιο Κλεάνθη, το 1900 από τον Ι. Πεσμαζόγλου σε σχέδιο Τσιλλέρ και το 1920 από τον Π. Ζίζηλα για ενοικιαστές ντόπιους ή επήλυδες.

3. Guy Burgel, «Δομικά χαρακτηριστικά του πολεοδομικού συγκροτήματος Αθηνών» μετφρ. Α. Τζιρά, *Κοινωνιολογική Σκέψη*, τεύχ. 2/ 1966, σ. σ 176-239.

Τη μορφή αυτή πολεοδομικής συγκρότησης, που συνοδεύει τη φυσική κίνηση του πληθυσμού και το ρυθμό αύξησης της Πρωτεύουσας, ανατρέπει η άφιξη των προσφύγων από το 1920 έως το 1928. Η Αθήνα, ο Πειραιάς και τα προάστια, σύμφωνα με τη Γ.ΣΥ.Ε, έχουν το 1920, 292.991 και 133.482 κατοίκους αντίστοιχα. Το 1928, η Αθήνα έχει πληθυσμό 452.919 κατοίκους, από τους οποίους οι 116.379 είναι πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Καταστροφή και ο Πειραιάς έχει 251.328 κατοίκους, από τους οποίους 94.465 (πρόσφυγες) ήρθαν μετά την Καταστροφή.

Το 48% των αστών προσφύγων (75.000 οικογένειες) εγκαταστάθηκε στην Πρωτεύουσα.

Η στέγαση των προσφύγων περιγράφεται ως εξής :

“Στην Αθήνα, αρχίζει λοιπόν μία καινούργια ζωή. Η στέγαση των προσφύγων είναι το μεγαλύτερο και το πιο δύσκολο πρόβλημα. Πού θα μείνουν τόσες χιλιάδες οικογένειες; Το Κράτος βρίσκεται σε δύσκολη θέση. Διαθέτει όλα τα δημόσια κτίρια. Προσφέρει για τη στέγαση των δυστυχημένων αυτών ανθρώπων και τα Παλιά Ανάκτορα. Προσφέρει το Δημοτικό Θέατρο της Αθήνας. Τα σχολεία. Τις δημόσιες αποθήκες. Τις εκκλησίες. Κανένας χώρος όμως δεν επαρκεί. Οι πρόσφυγες είναι πολλοί. Μερικοί φιλοξενούνται και σε σπίτια. Όσοι μπορούν, κι είναι λίγοι αυτοί, πληρώνουν κάποιο νοίκι. Μερικοί ασυνείδητοι ιδιοκτήτες τους εκμεταλλεύονται. Συμβαίνουν, έτσι, και πολλά δράματα...”⁴

Τη μαζική εγκατάσταση των προσφύγων αντιμετώπισε το Κράτος με παραχώρηση οικοπέδων, ίδρυση νέων συνοικιών και σύσταση συνεταιρισμών που διευκόλυναν τους δικαιούχους παρά συνέβαλαν στη διατήρηση ενός πολεοδομικού καθεστώτος.

Δημιουργήθηκαν η Νέα Ιωνία -το Manchester των Αθηνών-, η Νέα Φιλαδέλφεια, η Ν. Χαλκηδόνα και το Ηράκλειο στα βόρεια των Αθηνών, η Αγία Παρασκευή και η Ηλιούπολη στα ανατολικά, η Νέα Σμύρνη στο νότο, ο Κορυδαλλός στα βόρεια του Πειραιά.

Η μορφολογία εναλλάσσεται από το κέντρο προς τις συνοικίες. Τα προσφυγικά σπίτια της Ν. Ιωνίας χαρακτηρίζονται από ποικιλομορφία χρωμάτων, ενώ οι μικρές αυλές αποτελούν τόπο ιδιωτεύσεως.

Καινούργιες συνοικίες δημιουργούνται. Η Πετρούπολη και το Καματερό στις πλαγιές του Αιγάλεω, η Αργυρούπολη και η Άνω Γλυφάδα στις πλευρές του Υμηττού.

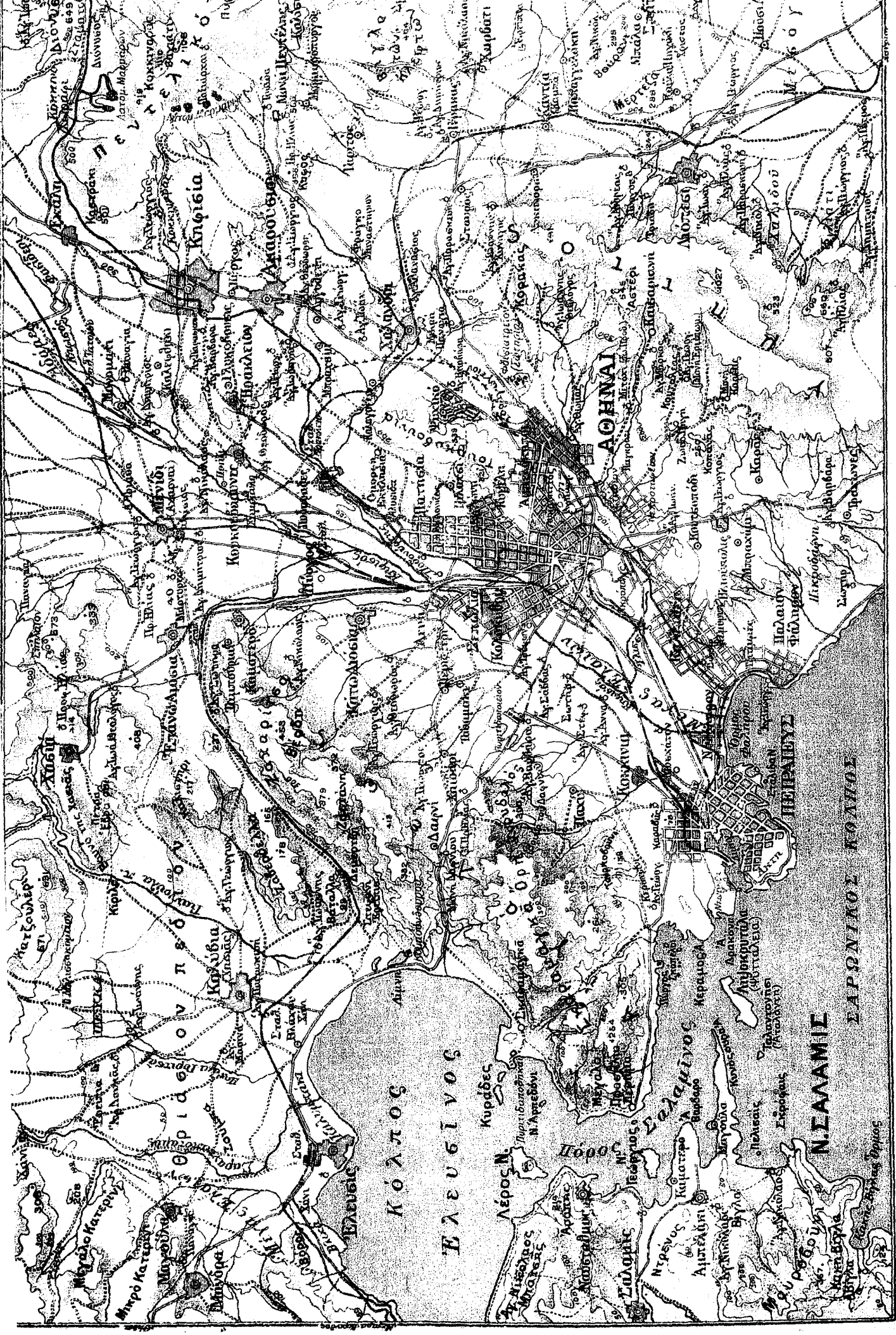
Η ταξική διαφοροποίηση των συνοικιών, εξαρτήθηκε κατά κύριο λόγο, από την εκμετάλλευση της γης και την αστική κερδοσκοπία. Ανάλογα με την περιοχή, διαμορφώθηκε και η αξία της γης.

Η πιο παλιά βιομηχανική ζώνη του συγκροτήματος Πρωτεύουσας είναι η ζώνη του Πειραιά,⁵ όπου εμπλέκονταν οι βιομηχανικές δραστηριότητες με το μεγάλο εμπόριο. Το 1909, ο μεγαλοβιομήχανος Κανελλόπουλος ενίσχυσε τον τοπικό συγκεντρωτισμό εγκαθιστώντας στη Δραπετσώνα (νοτιοδυτική άκρη του λιμανιού) το πρώτο χημικό εργοστάσιο της χώρας και ένα υαλοπωλείο. Το εργοστάσιο Παπαστράτου, επίσης, απορρόφησε φθηνά εργατικά χέρια.

Στην έξοδο του Πειραιά, στο δρόμο προς την Αθήνα, δημιουργήθηκε ο Κεραμεικός και την ίδια εποχή, στο δρόμο που συνδέει τις δύο πόλεις, η σοκολατοποιία Παυλίδου. Ο τριτογενής τομέας απομάκρυνε τις βιομηχανίες από τον Πειραιά. Από αυτές λίγες λειτουργούν σήμερα και άλλες μετεγκαταστάθηκαν.

4. Γ. Καιροφύλα, *Η Αθήνα του μεσοπολέμου*, 2η (Αθήνα: Φιλιπότη, 1988) σ. σ 10 -11.

5. Μ. Κοτέα, *Η βιομηχανική ζώνη του Πειραιά 1860-1900*, Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο (Αθήνα: 1995).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΝΗΣΑΔΕΣ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

ΚΑΡΔΙΑ

Χάρτης Αθηνών και περιχώρων (Ελευθερουδάκης Α. Ε, 1930).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1

Καθορά αύξησης του πληθωσμού των πόλεων Αθήνας – Πειραιά (και προάστια) μεταξύ των απογραφών 1920 και 1928

Περιοχή	Πληθωσμος 1920		Πληθωσμος 1928			Καθορά αύξησης Πληθωσμού	
	Σύνολο	Σύνολο	Προσφυγες μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή	Υπόλοιπο	Απόλυτος αύξηση	Αναλογία αύξησης	Μέσση αύξησης ποσοστον
Αθήνα	292.991	452.919	116.379	336.540	+ 13.549	+ 1.4.86	+ 18.79
Πειραιάς	133.482	251.328	94.465	156.863	+ 23.381	+ 17.52	+ 21.89

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

Μέχρι το 1928, εκτός από τη Δραπετσώνα και άλλες συνοικίες δημιουργήθηκαν γύρω από την πόλη του Πειραιά, όπως η Νίκαια, το Κερατσίνι, ο Κορυδαλλός, το Πέραμα, ο Αγ. Ι. Ρέντης, το Ν. Φάληρο.⁶

Στο μεσοπόλεμο η Αθήνα γνώρισε βιομηχανική ανάπτυξη και σ' αυτό βοήθησαν οι πρόσφυγες με τη φθηνή και ειδικευμένη εργασία που παρείχαν.

Οι αστοί έχουν επιλέξει ως τόπο κατοικίας τους το κέντρο, στις πλαγιές του Λυκαβηττού, τη συνοικία του Κολωνακίου και προς τη θάλασσα επιλέγουν ως τόπο κατοικίας τους τη Γλυφάδα, το Παλιό Φάληρο, την Καστέλλα και από το βουνό των Τουρκοβουνίων το Ψυχικό, τη Φιλοθέη και πιο βόρεια την Κηφισιά και την Εκάλη.

Η γεωγραφική διαίρεση αντανακλά και την οικονομική ανισότητα.

«Εξω από αυτές τις ζώνες του grand standing οι συνοικίες εξατομικεύονται ουσιαστικά ανάλογα με τα εισοδήματα των κατοίκων τους».⁷ Ο μηχανισμός συνδέεται με τις τιμές των οικοπέδων, που επηρεάζονται από τη ζήτηση και την κερδοσκοπία των ιδιοκτητών της γης ή των κατασκευαστών οικοδομών.

Στην Αθήνα, η μετανάστευση, όπως αναφέρθηκε, έπαιξε ουσιαστικό ρόλο στην δημογραφική ανάπτυξη. Το 1960, το 56% των κατοίκων του συγκροτήματος δεν είχαν γεννηθεί στην Αθήνα.

Η κινητικότητα των γυναικών προς την Αθήνα ήταν αποτέλεσμα της αναζήτησης εργασίας (ως υπηρετικού προσωπικού) στις εύπορες συνοικίες των αστών ή στον τομέα υπηρεσιών. Επικράτησε το ποσοστό των γυναικών που είναι νοικοκυρές και αυτό αντικατροπτρίζει κατά τον G. Burgel «λιγότερο σίγουρα τις προσωπικές ή κοινωνικές διαθέσεις της ελληνίδας γυναίκας και περισσότερο τη στενότητα της αγοράς εργασίας στην Αθήνα»⁷.

Η γυναικεία δραστηριότητα στο Δήμο της Αθήνας, το Ηράκλειο, τη Ν. Ιωνία, επικεντρώνεται κυρίως στον κλάδο της υφαντουργίας, ενώ στην Εκάλη, το Ψυχικό, τη Φιλοθέη και τη Βουλιαγμένη το υπηρετικό προσωπικό συμβάλλει στη διόγκωση του αριθμού των ενεργών γυναικών.⁷

Τα ποσοστά των οικονομικά ενεργών ανδρών είναι μειωμένα τη δεκαετία 1960, για την Αθήνα, τον Πειραιά και για τις συνοικίες Φιλοθέη και Ψυχικό (67,4%).

Εν τω μεταξύ, η οικοδομική δραστηριότητα συνεχίζεται αμείωτα. Η οικονομική επένδυση στην ανέγερση ιδιόκτητων κατοικιών αποτελεί μεσογειακό φαινόμενο.

Η αναδιάρθρωση του κέντρου επιτυγχάνεται με την απόθεση προς την περιφέρεια των λαϊκών στοιχείων. Η κοινωνική διάκριση γίνεται εμφανής.

Οι ανισότητες δεν είναι μόνο κοινωνικές αλλά και τεχνικές και ψυχολογικές «μεταξύ της μειοψηφίας που συμμετέχει στον κόσμο της αναπτύξεως και της μάζας που απομένει να κοιτάζει τη βιτρίνα αυτού του κόσμου... Το ποιοτικό χάσμα, απειλεί να εισχωρήσει και σ' αυτό το ίδιο το εσωτερικό της πόλης».⁷

6. D. Tsakonias « La renovation d une ville portuaire: Le Pirée» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχ. 6, σ. σ 279-281.

7. Guy Burgel, «Δομικά χαρακτηριστικά του πολεοδομικού συγκροτήματος Αθηνών» μετφρ. Α. Τζιρά, *Κοινωνιολογική Σκέψη*, τεύχ. 2/ 1966, σ. σ 201, 221, σ. 227, σ. 239.

Οι ανισότητες και οι κοινωνικές διαφορές στο εσωτερικό της πόλης εξαρτώνται από την τάξη που διαχειρίζεται και κατέχει τα μέσα παραγωγής και σήμερα την οικονομικο-χρηματιστηριακή δύναμη, άρα κοινωνικό γόητρο και κύρος. Η τάξη αυτή μονοπωλεί τα επικοινωνιακά δίκτυα και τις ψηφιακές υπηρεσίες, συμμετέχοντας πολλές φορές στις αποφάσεις της πολιτικής εξουσίας.

Στη συνέχεια θα μελετήσουμε την πολεοδομική και κοινωνικοϊστορική συγκρότηση του Δήμου της Αθήνας, πριν αποσπαστούν απ' αυτόν οι οικισμοί αλλά και μετά την απόσπασή τους, και τις κοινωνικές και μορφολογικές αλλαγές, μετά τον πόλεμο.

Πολεοδομικό – Κοινωνικοϊστορικό Καθεστώς στην Περιοχή της Αθήνας (προπολεμικά και μεταπολεμικά).

Η Αθήνα,⁸ όπως και άλλα αστικά κέντρα, ως πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους και κέντρο πολιτικών αποφάσεων, δέχτηκε την προσφυγική μάζα και αντιμετώπισε, προπολεμικά και μεταπολεμικά, ποικίλα προβλήματα.

Η νομοθεσία, για τη στεγαστική αποκατάσταση των προσφύγων παρακολούθησε τις φάσεις του προσφυγικού προβλήματος και εξελίχθηκε σε ειδικό δίκαιο.⁹

Το 1920, ο πληθυσμός του Δήμου Αθηναίων ανέρχεται σε 292.991 κατοίκους.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1923, στο Δήμο Αθηναίων (μαζί με τα προάστια) κατεγράφησαν 67.817 πρόσφυγες αμοτέρων των φύλων (Πίνακας 1).

Ο Σπύρος Πάτσης (1922-1929), Δήμαρχος Αθηναίων, αντιμετώπισε πολύπλοκα προβλήματα, που προέκυψαν από την εγκατάσταση στην περιοχή των Αθηνών 300.000 και πλέον Ελλήνων, που κατέφυγαν συνεπεία της Μικρασιατικής Καταστροφής.

Από τις πρώτες ενέργειες που έγιναν για την στέγαση των προσφύγων ήταν η δανειοδότηση των προσφύγων από την Ε. Τ. Ε.

«Κατά τη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου της 5.10.1922, ζητεί (ο δήμαρχος) την έγκριση του (συμβουλίου) προς σύναψιν δανείου, παρά της Εθνικής Τραπέζης, με τόκο 6%, προς στέγασιν και συντήρησιν εν γένει των εκ Μ. Ασίας και Θράκης καταφυγόντων εις την περιοχήν του Δήμου προσφύγων...Στη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου 30-11-1923, ο Δήμαρχος ζητεί την έγκριση του Συμβουλίου, προς σύναψιν δανείου παρά της Εθνικής Τραπέζης, του ύψους των 35 εκατομμυρίων...»⁸

Πέραν των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στις πόλεις μέριμνα ελήφθη και για εκείνους που εγκαταστάθηκαν σε αγροτικούς οικισμούς.

Τα όρια του Δήμου Αθηναίων επεκτάθηκαν, με την ίδρυση νέων οικισμών, που διόγκωσαν τον υδροκεφαλισμό της Πρωτεύουσας.

“Εκτός της κυρίως πόλεως, των περιχώρων και των προαστείων, εξικνουμένων μέχρι της Κηφισιάς, υπήχθησαν υπ’αυτόν και όλοι οι νεοιδρυθέντες συνοικισμοί, αποτελούντες, ως εκ της παντελούς ανυπαρξίας πολεοδομικού σχεδίου, παθητικόν διά τον Δήμον Αθηναίων”.⁸ Η ανυπαρξία του πολεοδομικού σχεδίου οφειλόταν, στην άναρχη οικιστική δόμηση στο χώρο.

Το 1923, ψηφίστηκε το Νομοθετικό διάταγμα “Περί σχεδίων πόλεων, κωμών και συνοικισμών”, που αφορούσε στο καθεστώς των οικιστικών περιοχών.

8. Δ. Γ. Γέροντας, *Ιστορία του Δήμου Αθηναίων (1835-1971)* (Αθήνα: Δήμος Αθηναίων, 1972) σ. σ. 316-317, σ. σ. 319-320, σ. 321.

Κατά την μικρασιατική εκστρατεία, επί δημαρχίας Αθηναίων Γεωργίου Τσόχα (1920-1922), “συνεχιζομένου τον κατά της Τουρκίας πόλεμου, όλη η προσπάθεια του Έθνους, είναι εστραμμένη προς τους ηρωικούς μαχητάς της Μ. Ασίας. Δημοτικά έργα ευρείας εκτάσεως, δεν είναι δυνατόν να προγραμματισθούν και η δραστηριότητα της Δημοτικής Αρχής, διαρκούσης της εμπολέμου καταστάσεως, περιορίζεται εις τα απολύτως αναγκαία.....με φροντίδα συλλογής εράνων δι’ αποστολήν μαλλίνων ειδών εις τους στρατιώτας του μετώπου..”

9. Βασικά νομοθετήματα που καλύπτουν το προσφυγικό ζήτημα, αναφέρονται στο Ι. Αγγελής «Η αποκατάσταση των προσφύγων του 1922 στην Ελλάδα» *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, Αθήνα 26 Απρ. 1973, σ. 35.

Η οικοδομική δραστηριότητα περιέζωσε την Αθήνα και τα περίχωρα. Δημιουργήθηκαν, πέραν των προσφυγικών, και ιδιωτικοί συνοικισμοί (όπως το Ψυχικό, η Ηλιούπολη, η Φιλοθέη, ο Χολαργός, η Πεντέλη, το Ν. Φάληρο κ. τ. λ.)

Εκτός από το ζήτημα της στέγασης, έπρεπε επίσης να επιλυθούν άμεσα τα ζητήματα της ύδρευσης, της καθαριότητας, του ηλεκτροφωτισμού, της οδοποιίας, της συγκοινωνίας κ. τ. λ.

Το θέμα της ύδρευσης, για την Αθήνα και τους άλλους οικισμούς, επιλύθηκε με σύμβαση που υπογράφηκε το 1925 μεταξύ της εταιρείας “Ούλεν και Σία” και της Τράπεζας Αθηνών. Το 1931, ο Δήμος πέτυχε τη διοχέτευση νερού, το οποίο «εχρησιμοποιεί, για τας πολλαπλάς ανάγκας ως και δι’ εκείνο το οποίον ο Δήμος ηγόραζε και διένεμε εις τους προσφυγικούς συνοικισμούς”.¹⁰ Η τοποθεσία, στην οποία κατασκευάστηκε η τεχνητή λίμνη, ήταν η περιοχή του Μαραθώνα Αττικής. Το νερό, για να καταστεί πόσιμο, ετύγχανε επεξεργασίας στις εγκαταστάσεις των Άνω Πατησίων Περισσού.

Με το Δ/μα της 16.2.1925, (επί Δημάρχου Αθηναίων Σπύρου Πάτση, 1922-1925), αποσπάστηκαν από το Δήμο της Αθήνας και αναγνωρίστηκαν ως ίδιες κοινότητες οι οικισμοί Καλλιθέας, Μοσχάτου, Π. Φαλήρου, Χαλανδρίου, Αμαρουσίου, Κηφισιάς, Ηρακλείου, Ν. Λιοσίων, Καματερού, Αγ. Ιωάννη Ρέντη και Μπραχαμίου. Το 1929, αποσπάστηκε και ο οικισμός Ζωγράφου.

Με τη διάρθρωση αυτή των ορίων του Δ. Αθηναίων ο πληθυσμός των Αθηνών, μαζί με τους προσφυγικούς συνοικισμούς, ανερχόταν, το 1925, σε 363. 300 κατοίκους.¹¹ Εν τω μεταξύ, τον Ιούνιο του ίδιου έτους εγκαθιδρύεται η δικτατορία του Παγκάλου.

Η σύναψη συμβάσεων μεταξύ Δήμου Αθηναίων και Κρατικού Μηχανισμού και ξένων ιδιωτικών εταιρειών που αφορούσαν σε κοινωνικές εξυπηρετήσεις δεν έφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Το 1933, ο δήμαρχος Σπύρος Μερκούρης, (1929-1934), σε ομιλία του προς την Ένωση των Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδας (10.5.1933), αναφερόταν στη ζημιά που υφίστατο ο Δήμος στον τομέα της ύδρευσης των οικισμών από τη συνεργασία του με την Ούλεν “ ..το νερό, το οποίον έδιδε δωρεάν εις τους συμπολίτας του, το νερό το οποίον έδιδεν εις τους απόρους του ο Δήμος, ετιμάτο 80 δρχ. το δράμι, το ίδιο νερό, το οποίον και πάλι το δίδει δωρεάν εις τους πρόσφυγας και τους απόρους συντοπίτας, ο Δήμος το πληρώνει εις την Ούλεν 1825 δρχ. το δράμι. Από 80 δρχ. 1825, δηλ. 23 φορές ακριβώτερον...Παρά όμως την τοιαύτην μεταβίβασιν όλων των δικαιωμάτων του Δήμου εις την εταιρίαν Υδάτων, απέμεινε εις βάρος του, η μέριμνα δια το δυσχερές και άνευ καταβολής αντιτίμου έργον, της υδρέυσεως διαφόρων συνοικισμών των Αθηνών (Πολυγώνου, Βύρωνος, Ασυρμάτου, Ν. Ιωνίας και άλλων)”.¹⁰

10. Δ. Γ. Γέροντας, *Ιστορία του Δήμου Αθηναίων (1835-1971)* (Αθήνα: Δήμος Αθηναίων, 1972) σ. 331, σ.σ. 332-333.

11. Πάπυρος Λαρούς, *Γενική Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια* (Αθήνα 1963) τόμ. 1ος, σ. 688

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2

Απογραφή Προσφύγων κατά φύλο στο Δήμο Αθηναίων *, (Β. Δ. 18-10-1923).

Δήμος Αθηναίων	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες
Αθήναι	56.598	22.392	34.206
Αμφρούσιο	1.280	503	777
Δαφνι	2	0	2
Ηρόκλειο	19	5	14
Καλλιθέα	3.336	1.383	1.953
Κηφισιά	2.248	992	1.256
Μοσχάτο	1.361	607	754
Μπραχάμι	15	3	12
Ν. Λιόσια	79	36	43
Π. Φάληρο	2.104	846	1.258
Περιστέρι	8	2	6
Τζιτζιφιάς	339	148	191
Χαλάνδριον	428	199	229
Σύνολο	67.817	27.116	40.701

Πηγή: Υπουργείον Υγεινής, Πρόνοιας και Αντλήψεως, Τμήμα Στατιστικής

*Το 1923 η Ν. Ιωνία, ανήκε στο Δήμο Αθηναίων. Το 1934 έγινε ανεξάρτητος Δήμος Το Ψυχικό ανήκε στο Δήμο Χαλανδρίου. Το 1929, αποσπάσθηκε και έγινε ανεξάρτητη κοινότητα.

Μέρμνα για τον ηλεκτροφωτισμό είχε ήδη ληφθεί από το 1926, με την υπογραφή σύμβασης “περί προμήθειας ηλεκτρισμού και περί μεταφορών” μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του συνδικάτου των Ελληνικών Τραπεζών υπό την επίβλεψη της Ε.Τ.Ε, η οποία συνεργάστηκε για το σκοπό αυτό με την αγγλοοικονομική εταιρεία Πάουερ. Λόγω της μη βελτίωσης του φωτισμού, ο δήμαρχος Σπύρος Μερκούρης, το 1933, πρότεινε να οργανώσει ο Δήμος «ίδιον δημοτικών φωτισμόν» αντί να δεσμευθεί, επί 50 ετία η πόλη “με ετήσιο φόρον υποτελείας, το μέγα μέρος του δημοτικού προϋπολογισμού”.¹²

Προ των δημοτικών εκλογών, το 1934, δημοσιεύεται το Προεδρικό Διάταγμα της 18.1.1934 “Περί αναγνωρίσεως Δήμων και Κοινοτήτων, εν τω Νομώ Αττικοβοιωτίας”. Με το διάταγμα αυτό, αποσπάστηκαν από το Δήμο Αθηναίων και ανεξαρτοποιήθηκαν οι πίο κάτω δήμοι.¹²

Δήμος Βύρωνα, στον οποίον προσαρτήθηκαν και οι όμοροι οικισμοί Νέας Ελβετίας, Κλαζομενών, Νέων Βρυούλων, Νέων Αλατσάτων, Κορδελιού, Βυζαντίου, Νέας Εφέσου, Μαιάνδρου και Νέου Κορδελιού.

Δήμος Καισαριανής,

Δήμος Νέας Ιωνίας, στο οποίον προσαρτήθηκαν και οι όμοροι οικισμοί Ελευθερούπολης, Περισσού, Σαφράμπολης και Ινέμπολης.

Δήμος Περιστερίου, στον οποίον προσαρτήθηκαν οι όμοροι οικισμοί Χρυσασίδας, Άνω και Κάτω Γερμανικών, Κτιστών, Ποντίων, Αρμενίων και Π. Περιστερίου.

Δημιουργήθηκαν, επιπλέον, και οι κοινότητες Νέας Φιλαδέλφειας, Νέας Σμύρνης, Νέων Σφαγείων, Κουκουβαούνων, Καματερού, Καλογρέζας, Υμηττού, Δαφνίου (με το όνομα Κοινότητα Αιγάλεω), Πεντέλης και η Κοινότητα Νέας Φιλοθέης. Η Καλλιθέα από Κοινότητα έγινε Δήμος.

Ο Δήμος Αθηναίων, με την απόσπαση από την επίβλεψη του των πίο πάνω δήμων και κοινοτήτων, απέκτησε περιορισμένα όρια και απηλόγη των οικονομικών υποχρεώσεων, που ανέλαβαν οι αποσπασθέντες συνοικισμοί, κάθε ένας για λογαριασμό του. Ο γεωγραφικός διαχωρισμός συντέινει στην αυτοτέλεια και στην ανάπτυξη της αυτοδιαχείρισης των αποσπασθέντων οικισμών. Επιπροσθέτως, υποστηρίζεται ότι ο διαμελισμός σε μικρούς δήμους και κοινότητες υπήρξε πολιτική επιλογή, ώστε να μην επηρεαστεί το εκλογικό αποτέλεσμα από τους φιλοβενιζελικούς.

Οστόσο το 1936, οι βενιζελικοί συγκεντρώνουν ένα μεγάλο ποσοστό ψήφων στις προσφυγικές γειτονίες της Αθήνας και του Πειραιά. Στη Ν. Ιωνία, συγκεντρώνουν το 83%, στη Καισαριανή το 82,9%, στη Ν. Σμύρνη το 78,9 %, στην Κοκκινιά το 79,4%, στο Κερατσίνι το 70%. Στις εκλογές του 1958, στις ίδιες περιοχές, συγκεντρώνουν αντίστοιχα 19,6%, 18,5%, 30,3%, 17,6% και 16%.¹³

Αξίζει να αναφέρουμε ότι στις δημοτικές εκλογές της Αθήνας του 1934, τις οποίες κέρδισε ο Κ. Κοτζιάς, ψήφισαν για πρώτη φορά οι γυναίκες.¹⁴

12. Δ. Γ. Γέροντας, *Ιστορία του Δήμου Αθηναίων (1835-1971)* (Αθήνα: Δήμος Αθηναίων, 1972) σ. σ. 332-333, σ. σ. 339-340.

13. Γ. Δάφνης “Οι Πρόσφυγες” *Οικονομικός Ταχυδρόμος* (Αθήνα, 1973) Νο 992, σ.12

14.. Μεταξύ των δημοτικών παρέδρων που εξελέγησαν, ήταν και ο Αλεξ. Νικολούδης, καθηγητής από το 1917 στην Αρχιτεκτονική Σχολή Αθηνών, αρχιτέκτονας και πολεοδόμος του νεοιδρυθέντος το 1923 οικισμού του Ψυχικού, που αποτέλεσε ιδιωτική πολεοδόμηση με ίδιον οικοδομικών κανονισμόν.

Παρόλες τις νομοθετικές ρυθμίσεις, η αυθαίρετη δόμηση αποτέλεσε τον κύριο τρόπο επέκτασης της πρωτεύουσας, και το 1935 η υπηρεσία του Δήμου αναγκάστηκε να ενσωματώσει τα αυθαίρετα στο σχέδιο πόλεως¹⁵.

Επί δικτατορίας Μεταξά (1936 – 1940), με το Νόμο του 1936, συστήθηκε η Διοίκηση Πρωτεύουσας, της οποίας Υπουργός- Διοικητής επελέγη ο Κ. Κοτζίας.

Η ανεργία εμφάνισε στις λαϊκές γειτονίες, ένα πολυπληθές προλεταριάτο εργατών, μικροαστών, υποαπασχολουμένων. Επεκράτησαν στη χώρα γενικευμένη πτώχεια και άθλιες συνθήκες για τα λαϊκά στρώματα. Πολλά οικήματα κατελήφθησαν από τους αστέγους της πόλης.

Το 1940, ο Δήμος Αθηναίων, αριθμούσε 481.000 κατοίκους.

Την περίοδο αυτή, με δήμαρχο Αθηναίων τον Αμβρόσιο Πλυτά (1936-41), οι Έλληνες πολίτες προπαρασκευάστηκαν για τον πόλεμο.

Οι εφημερίδες ανάγγειλαν το ιστορικό γεγονός ως εξής: “Σήμερα, ημέρα Κυριακή, 27 Απριλίου, ώρα 8 π. μ, τα γερμανικά στρατεύματα, εισήλθον εις την πόλιν των Αθηνών και έλαβον κατοχήν ταύτης... Η είσοδος των γερμανικών προφυλακών, εγένετο διά της λεωφόρου Κηφισίας, εις τους Αμπελοκήπους, όπου καταρχάς ενεφανίσθη ομάς μοτοσυκλετιστών.....”¹⁶

Ο πόλεμος έφερε τεράστιες καταστροφές στη χώρα, αναχαιτίζοντας κάθε πρόοδο και εξέλιξη. Στις πόλεις και στην ελληνική ύπαιθρο συγκροτήθηκαν οι πρώτες αντιστασιακές οργανώσεις ενάντια στα στρατεύματα κατοχής.

Η φυματίωση και η ελονοσία θέριζε. Η πείνα και οι βίαιοι θάνατοι αυξήθηκαν την περίοδο 1941-1943 σε μεγάλο βαθμό. Πληθυσμιακές αλλαγές παρατηρήθηκαν στο εσωτερικό της χώρας, με μείωση του πληθυσμού της.

Το Μάρτιο του 1942, μετανάστευσαν οι μισοί Έλληνες από τα μεγάλα αστικά κέντρα τα οποία εποικίστηκαν από τους Βουλγάρους, σε ποσοστό ισοδύναμο προς το 20% του συνόλου των Ελλήνων.¹⁷

Βίαιοι θάνατοι προκλήθηκαν από τον πόλεμο στο πεδίο της μάχης, από ομαδικές εκτελέσεις την περίοδο της Ιταλογερμανικής Κατοχής και, αργότερα, από τον εμφύλιο πόλεμο.

Η Αθήνα συγκράτησε στο εσωτερικό της τους πρόσφυγες, τους εσωτερικούς μετανάστες -τους εμπόλεμους της κατοχής και του εμφυλίου πολέμου. Ένα μωσαϊκό διαστρωμάτωσης, όπου το δράμα παιζόταν με τους ίδιους τους πρωταγωνιστές της ιστορικής μνήμης.

15. Συντακτική Επιτροπή «Η ρύθμιση του χώρου στην Ελλάδα» *Αρχιτεκτονικά Θέματα* (Αθήνα, 1977) Νο 11, σ. 137.

16. Δ. Α. Γέροντας, *Ιστορία του Δήμου Αθηναίων (1835-1971)* (Αθήνα: Δήμος Αθηναίων, 1972) σ. σ. 358-359.

17. Κ. Α. Δοξιάδης *Καταστροφές οικισμών* (Αθήνα: Υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως, 1946) σ. 20.

Ο Κ. Α. Δοξιάδης, διετέλεσε το 1945, στη προεκλογική κυβέρνηση Σοφούλη Υφυπουργός Ανοικοδομήσεως και μετά τις εκλογές παρέμεινε Γεν. Δ/ντής του Υπουργείου. Το 1948, αποσπάστηκε στο Υπουργείο Συντονισμού ως πρόεδρος υπουργός, έχοντας στη διεύθυνσή του, το Σχέδιο Ανασυγκροτήσεως της Χώρας, αναπτύσσοντας τις ιδέες του στην οικιστική επιστήμη στην πολεοκοινωνιολογία κ. λ. π.

Στη Πρωτεύουσα, αντί για 500 άνδρες που πέθαιναν πριν τον πόλεμο κατά μήνα, έφθασε να πεθαίνουν βίαια 4.500 και αντί για 500 γυναίκες, να πεθαίνουν πάνω από 2.000. Οι άνδρες επλήγησαν περισσότερο από τις γυναίκες.

Όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες, επλήγησαν περισσότερο οι γέροι και τα παιδιά μέχρι 5 ετών. Οι 1.500 γεννήσεις, στην Πρωτεύουσα, έφθασαν τις 500, δηλ. κατέβηκαν στο 1/3 του προπολεμικού επιπέδου.¹⁸

Ακολούθησαν πολλές καταστροφές και εμπρησμοί κτιρίων, ερημώθηκε η ύπαιθρος και βομβαρδίστηκαν πολλά αστικά κέντρα.

Πριν και μετά τον πόλεμο είχαμε μετακινήσεις πληθυσμού από τη Βόρεια Ελλάδα προς την Θεσσαλονίκη και κυρίως προς την Αθήνα και νοτιότερα, στα νησιά και αλλού. Παράλληλη μετακίνηση πληθυσμού υπήρξε προς τα έξω, προς τη Μέση Ανατολή (εκούσια μετανάστευση) ή προς την Ιταλία, Γερμανία, Βουλγαρία (ακούσια απέλαση Ελλήνων, με σκοπό να εργαστούν ως όμηροι στις χώρες των κατακτητών).

Ο Πίνακας¹⁸ που ακολουθεί παρουσιάζει τις απώλειες του πληθυσμού αναλυτικά, καθώς και τη μεταναστευτική κίνηση του πληθυσμού, κατά τη διάρκεια της κατοχής 1941-1944.

Πίνακας 4.3

Απώλειες του πληθυσμού. Περίοδος 1941-1944

ΑΠΟΔΗΜΙΑ	
Πολίτες προς Μέση Ανατολή	30.000
Στρατιωτικοί προς Μέση Ανατολή	20.000
Όμηροι στη Βουλγαρία	10.000
Όμηροι στη Γερμανία	10.000
Όμηροι στην Ιταλία	10.000
Εβραίοι απαχθέντες στην Πολωνία	60.000
Μέγιστον αποδημίας	140.000
Τελικές απώλειες λόγω αποδημίας	70.000

ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ	
Διαφορά μη βίαιων θανάτων και γεννήσεων	300.000
Ελληνο-Ιταλικός πόλεμος	15.700
Ελληνο-Γερμανικός πόλεμος	
Εχθρικοί βομβαρδισμοί	3.000
Βουλγαρικές σφαγές	30.000
Εκτελέσεις από Γερμανούς και Ιταλούς	11.000
Ανταρτοπόλεμος	30.000
Συμμαχικοί βομβαρδισμοί	1.000
Σύνολο	390.700

18. Κ. Α. Δοξιάδης, *Καταστροφές οικισμών* (Αθήνα: Υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως, 1946) σ. 10, σ. 29.

Την περίοδο 1941-1944, οι απόδημοι έφθασαν τους 140.000, από τους οποίους οι 70.000 σκοτώθηκαν ή χάθηκαν. Από τη φυσική κίνηση του πληθυσμού, τη περίοδο αυτή, είχαμε απώλειες 390.700 ατόμων (ως ανωτέρω). Η διακοπή της φυσικής αύξησης του πληθυσμού ήταν 300.000. Ο αριθμός, λόγω μη εισροής νέων κατοίκων, ανερχόταν σε 110.000.

Έτσι, παρατηρούμε ότι η συνολική ελάττωση του πληθυσμού, την περίοδο της κατοχής, αριθμούσε σε 870.000 ανθρώπους.

Τη δεκαετία 1930-1940, υπήρξε μικρή οικοδομική κίνηση, που μόλις έφθανε στις 18.000 για τις μεσαίου τύπου κατοικίες- οικοδομές. Δηλαδή, πολύ λιγότερες από τις πραγματικές ανάγκες απαιτούμενων οικοδομών (καινούργιων και αντικατάσταση παλαιών).¹⁹

Τα εργοστάσια, οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις, οι αγροτικές κατοικίες στα χωριά και οι κατοικίες στην πόλη χτίστηκαν χωρίς καμία πολεοδομική πρόβλεψη και σχέδιο, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν την εικόνα ανοργάνωτων συγκροτημάτων.

Το 1931, χτίστηκε η πρώτη πολυκατοικία αστικού τύπου από τον Κ. Μπίρη.²⁰ Σημαντικές οικιστικές, πολεοδομικές και κτιριακές καταστροφές προκλήθηκαν εξαιτίας του πολέμου και των πληθυσμιακών ανακατατάξεων. Οικισμοί εξαφανίστηκαν από το χάρτη. Άλλοι αναζωπυρώθηκαν, με τις μετακινήσεις που έγιναν.

Ο πίο κάτω πίνακας μάς δείχνει ότι, στο σύνολο της χώρας, χάθηκαν 409.000, μεσαίου τύπου οικοδομές από το μέγεθος των ζημιών που είχαν προκληθεί σ' αυτές. Αρκεί να υπολογίσουμε ότι η αγροτική οικοδομή αντιστοιχεί προς μία μονάδα, ενώ μία αστική οικοδομή αντιστοιχεί προς δύο. Η μέση τυπική οικοδομή κόστιζε στην Ελλάδα 150.000 δρχ. (προπολεμικές).²⁰

Πίνακας 4.4

Καταστροφές σε μονάδες μέσης ελληνικής κατοικίας			
Μέγεθος καταστροφής	Αγροτικές	Αστικές	Σύνολο
Ολικά καταστραμμένες	118.000	75.000	193.000
Μερικά καταστραμμένες	8.000	25.500	33.500
Ελαφρά φθαρμένες	94.000	88.500	182.500
Σύνολα	220.000	189.000	409.000

Στα μεγέθη αυτά δεν συνυπολογίζονται οι καταστροφές στα κοινοφελή και επαγγελματικά κτίρια.

19. Κ. Α. Δοξιάδης, *Οικιστική πολιτική για την ανοικοδόμηση της χώρας με ένα εικοσάχρονο σχέδιο*, (Αθήνα: Υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως, 1947) σ. σ 21, 84

20. Πάπυρος Λαρούς, *Γενική Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια*, (Αθήνα, 1963) τόμ. 1ος, σ. 699, σ. 696, σ. 24-25. "Κατά τη διάρκεια της Κατοχής (1941-44), ο διευθυντής του Σχεδίου Πόλεως του Δήμου Αθηναίων, Κ. Η. Μπίρης, κατέγινεν εις συστηματικήν μελέτην ολοκλήρου του χωρονομικού και πολεοδομικού ζητήματος της πρωτεύουσας, την οποίαν και εδημοσίευσε το 1946 υπό τον τίτλον "Σχέδιον ανασυγκροτήσεως της Πρωτεύουσας".

Ανάλογη είναι και η μείωση της παραγωγικότητας λόγω της καταστροφής 15.000 καταστημάτων και βιοτεχνικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων, η οποία πιθανόν πλησιάζει το 1,5 δισεκ. προπ. δρχ. ή 150 δισεκ. σημερινών δρχ.²¹

Το 1940, ο πληθυσμός της Ελλάδας αριθμούσε 7.335.000 κατοίκους και 1.736.000 οικοδομές. Την ίδια χρονική περίοδο αντιστοιχούσαν 4,22 κάτοικοι ανά οικοδομή, ενώ το 1946, 5,25, δηλ. υπήρξε μείωση των οικοδομών κατά 25%.²¹

Το 1944, ο πληθυσμός μειώθηκε στα 6.804.300 άτομα. Οι συνολικές απώλειες ανήλθαν στα 940.700 άτομα, δηλ. 12,7%.

Στην αρχή του 1946 η χώρα είχε 7.000.000 κατοίκους και οικοδομικό πλούτο 1.327.000 οικοδομές.

Στις 14 Οκτωβρίου 1944, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας του Γ. Παπανδρέου. Η αντίθεση της Κυβέρνησης προς τα προερχόμενα εκ του Ε.Α.Μ μέλη, κατέληξε σε ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των δυνάμεων του Ε.Λ.Α.Σ αφενός και των κυβερνητικών και αγγλικών στρατιωτικών τμημάτων αφετέρου. Ήταν το κίνημα που έμεινε στην ιστορία ως «τα Δεκεμβριανά του 44», που οδήγησε στον εμφύλιο.

Ραγδαία βελτίωση των στεγαστικών συνθηκών και του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού έχουμε κατά την μεταπολεμική περίοδο.

Εκβιομηχάνιση γνώρισε η χώρα μεταπολεμικά, με την καθοδήγηση του ξένου κεφαλαίου. Σύμφωνα με τον Ν. Μουζέλη, οι διαταράξεις και οι ανισότητες, λόγω της ταχείας και ανισόροπης ανάπτυξης με την μαζική έξοδο του αγροτικού πληθυσμού, επέφερε ταχεία αύξηση εισοδηματικών ανισοτήτων και περιφερειακές ανισοροπίες, που δημιούργησαν κοινωνική δυσφορία και αναταραχή. Το απεργιακό κύμα αποτέλεσε ένδειξη λαϊκής δυσαρέσκειας, που συνδεόταν με τις αυξανόμενες ανισότητες της ελληνικής καπιταλιστικής ανάπτυξης.²²

Το οικιστικό πρόβλημα εντάθηκε με την αυθαίρετη δόμηση. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι την περίοδο 1945-1956 κατασκευάστηκαν στις παρυφές των πόλεων 282.257 κατοικίες.²³

Αλλαγές στη διάρθρωση της προπολεμικής ελληνικής οικονομίας δεν έγιναν. Έτσι, συνεχίστηκαν οι επενδύσεις “χαμηλής τάσεως κεφαλαίου”, σύμφωνα με την οικονομική πολιτική Βαρβαρέσου το 1949, που συνιστούσε την ανάπτυξη της ελαφριάς βιομηχανίας, αντίθετα προς την ομάδα Ζολώτα-Ζιγδη-Κούλη, που πρότεινε να ενισχυθούν οι επενδύσεις στη βαριά οικονομία.

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, με τη Συνθήκη των Παρισίων (1947), ενώθηκαν τα Δωδεκάνησα με την Ελλάδα.

Το Κράτος προέβη στην κατασκευή έργων στην Πρωτεύουσα και στα προάστια, με στόχο την ανασυγκρότηση των οικισμών και την αποσυμφόρηση του κέντρου με έργα ρυμοτομίας, οδοποιίας, αποχετευτικά κ.τ.λ.

21. Κ. Α. Δοξιάδης, *Οικιστική πολιτική: για την ανοικοδόμηση της χώρας με ένα εικοσάχρονο σχέδιο* (Αθήνα: Υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως, 1947) σ. 86.

22. Ν. Μουζέλης, *Κοινοβουλευτισμός και Εκβιομηχάνιση στην Ημπεριφέρεια*, μετφρ. Β. Καπετανγιάννης (Αθήνα: Θεμέλιο, 1987) σ. 240.

23. Συντακτική Επιτροπή «Η ρύθμιση του χώρου στην Ελλάδα» *Αρχιτεκτονικά θέματα* (Αθήνα, 1977) Νο 11, σ. 140.

Το 1950, με ενέργειες του κρατικού μηχανισμού και ιδιωτικής εταιρείας, οι ηλεκτρικοί σιδηρόδρομοι Αθηνών- Πειραιώς επέκτειναν τη γραμμή τους αρχικά μέχρι τη Ν. Ιωνία και αργότερα μέχρι την Κηφισιά, παρά την αντίθετη γνώμη της Τοπικής Αρχής, για τη διάνοιξη υπόγειας διώρυγας.²⁴

Κατά την απογραφή του 1951, η Ελλάδα είχε έκταση 132.561,8 τ. χλμ. και πληθυσμό 7.603.599 κατοίκους.²⁵

Από το 1951 μέχρι και το 1971 οι δείκτες που συγκεντρώνουν τις παραγωγικές δραστηριότητες και το εισόδημα στην Πρωτεύουσα αφορούν στην απασχόληση κυρίως στο δευτερογενή τομέα, στη βιομηχανία, και κατά δεύτερον στις τράπεζες, στο εμπόριο και στις μεταφορές.

Το 1960 παρατηρείται συρρίκνωση του τομέα των υπηρεσιών.

Στις αρχές του 1960, μεταξύ των έργων οδοποιίας, ανοίχτηκε η νέα οδός «Επτάλοφος», μήκους 1.500 περίπου μέτρων, που ένωσε το Ψυχικό με τις βόρειες συνοικίες των Αθηνών (Κυψέλη- Πατήσια) και συνέτεινε στη σημαντική ανακούφιση και αποσυμφόρηση της λεωφόρου Κηφισίας, από το Ψυχικό μέχρι τους Αμπελοκήπους και τη λεωφόρο Αλεξάνδρας²⁴.

Κατά την απογραφή της 19.3.1961, ο πληθυσμός της χώρας ανέρχεται σε 8.357.526 κατοίκους.²⁵

Το 1961, ο Δήμος Αθηναίων αριθμούσε 628.000 κατοίκους.

Η προσπάθεια για την αποκατάσταση παραπηγματούχων συνεχιζόταν όλα αυτά τα χρόνια και μετά τη διάλυση της Ε.Α.Π (το 1930).

Το χρονικό διάστημα 1951-1959 ανεγέρθηκαν 10.036 κατοικίες. Τα στοιχεία της απογραφής²⁶ γηγενών και προσφύγων έδειξαν τα ακόλουθα:

Πίνακας 4.3

Πόλεις	Σύνολο παραπηγματούχων	Γηγενείς οικογένειες	Προσφυγικές οικογένειες
Αθήνα	5.382	1.295	4.087
Πειραιάς	4.698	649	4.049
Θεσσαλονίκη	3.276	987	2.289

Το 1961, εκδόθηκε ο Ν. 4176/12.8.61 "Περί στεγάσεως παραπηγματούχων οικογενειών των πόλεων Αθηνών - Πειραιώς - Θεσσαλονίκης". Στο διάστημα 1960-1966, αποπερατώθηκε η ανέγερση 5.160 κατοικιών για τη στεγαστική αποκατάσταση ισάριθμων προσφυγικών οικογενειών.²⁶

24. Δ. Α. Γέροντας, *Ιστορία του Δήμου Αθηναίων (1835-1971)* (Αθήνα, 1972) σ. 385, σ. 405.

25. Μ. Τσέλιου, *Παγκόσμιος Γεωγραφία*, 19η (Αθήνα: Α. Καραβία, 1962) σ. 23

26. Ι. Αγγελής, «Η αποκατάσταση των προσφύγων του 1922 στην Ελλάδα» *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, (Αθήνα, 26/4/ 1973) σ. 34

Υπολογίζεται ότι κατά τη μεταπολεμική περίοδο 1945-1962 χτίστηκαν, βελτιώθηκαν ή επισκευάστηκαν στην περιοχή της τέως Διοικήσεως Πρωτεύουσας άνω των 210 χιλιάδων κατοικιών, (νόμιμες ή αυθαίρετες οικοδομές «επί μη εγκεκριμένου σχεδίου και άνευ οικοδομικής αδείας του οικείου Γραφείου Πολεοδομίας»).²⁷

Η εξέλιξη στον τομέα κατασκευής πολυκατοικιών, διαμερισμάτων μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κατά την περίοδο 1945-1962 στην Περιοχή Αθηνών, έχει ως εξής ²⁷.

Πίνακας 4.4

Χρονολογία	Πολυκατοικίες	Διαμερίσματα	Όγκος σε χιλ. κυβικά μέτρα
1945	2	11	12
1946	1	90	7,5
1947	22	238	70,8
1948	37	485	174
1949	63	1.063	342,9
1950	68	1.442	496
1951	59	1.405	430
1952	72	1.946	510,5
1953	88	1.964	537
1954	149	2.404	823
1955	264	5.302	1.619
1956	331	9.700	2.253
1957	240	6.500	1.500
1958	280	7.010	1.739
1959	301	7.900	1.850
1960	520	12.800	2.974
1961	707	13.100	3.150
1962	860	13.900	3.300
Σύνολο	4.064	87.260	21.788,7

Η πυκνότητα κατοίκησης στις νέες αυτές κατοικίες ήταν καλύτερη από τις συνθήκες στις παλιές κατοικίες που είχαν ανεγερθεί την περίοδο προ του 1951.

Η ανέγερση πολυκατοικιών έλυσε κοινωνικά προβλήματα, όμως στέρησε από τους ανθρώπους τη δυνατότητα κοινωνικής επαφής, με αποτέλεσμα την απομόνωση, που σε πολλούς επέφερε ψυχικό μαρασμό. Το φαινόμενο της γειτονιάς χάθηκε, και οι κήποι και οι αυλές αντικαταστάθηκαν με γλάστρες στα μπαλκόνια, για να θυμίζουν τους δεσμούς με την παλιά Αθήνα και την ύπαιθρο. Κατ' αυτό τον τρόπο, ο άνθρωπος της πόλης προσαρμόστηκε στο νέο οικιστικό περιβάλλον.

Στο σύνολο των κατοικιών, το 41% στη περιοχή Πρωτεύουσας και το 59% στις επαρχιακές πόλεις αντιστοιχούσαν, ακόμη, σε μονοκατοικίες.²⁷

27. Πάπυρος Λαρούς, *Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια*, (Αθήνα, 1963) τόμ. 1ος, σ. 700-701.

Το 1967, κηρύχτηκε στρατιωτική δικτατορία που επέφερε σοβαρό πολιτικό πλήγμα καθώς και κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα στη χώρα.

Δημοσιεύτηκε ο Ν. 395/68 “περί του ύψους των οικοδομών και του συστήματος της ελεύθερας δομήσεως”, με τον οποίον η κερδοσκοπία και η εκμετάλλευση ενισχύθηκε σε Αθήνα και επαρχία. Με τον Α. Ν. 410/68 νομιμοποιήθηκαν και οι αυθαίρετες κατοικίες.

Την ίδια περίοδο, η δικτατορική κυβέρνηση άσκησε καταπιεστική εισοδηματική πολιτική, με αρνητική επίδραση στα εισοδήματα των εργαζομένων.

Τη δεκαετία 1970 η κυβέρνηση πήρε μέτρα βιομηχανικής αποκέντρωσης, και μειώθηκε η βιομηχανική απασχόληση. Μετά το 1974, η κυβέρνηση πήρε μέτρα εισοδηματικής ενίσχυσης των οικονομικά ασθενέστερων και η διανομή του εισοδήματος βελτιώθηκε αισθητά.

Τη δεκαετία 1971-1981 περάσαμε σε μια διαδικασία αύξουσας τριτογενεοποίησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Δημογραφική εξέλιξη Αθήνας - Ν. Ιωνίας - Ψυχικού (από το 1920).

Η κοινωνική κινητικότητα δημιούργησε οικοδομική δραστηριότητα στην Αθήνα πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η οποία διαπιστώνεται από τον αριθμό των οικοδομικών αδειών που εκδόθηκαν κατά την περίοδο 1917- 1919 και ιδίως από του έτους 1920, ακόμη πριν την άφιξη των προσφύγων.

Εκτός από τα υπάρχοντα κτίσματα, το 1919 εκδόθηκαν στην Αθήνα¹ - περιλαμβανομένων και των προαστίων- 276 άδειες οικοδομών, το 1920 εκδόθηκαν 876 άδειες οικοδομών, το 1922 οι άδειες ανέρχονταν στις 1.100, ενώ το 1923 οι άδειες έφτασαν τις 1.150.

Στους πίνακες που ακολουθούν καταγράφεται η εξέλιξη του πληθυσμού, που αποτελεί μορφολογικό στοιχείο στη διαμόρφωση των κοινωνικών συνόλων.

- **1920:** Απογραφή των οικογενειών και του πραγματικού πληθυσμού, κατανεμημένο σε άρρενες και θήλεις, στην Πρωτεύουσα και στους οικισμούς Ν. Ιωνία (Ποδαράδες), Καλογρέζα, Ψυχικό (πίνακας 5.1).

Την εποχή εκείνη, υπήρχαν βοσκοτόπια στην περιοχή της Ν. Ιωνίας, ενώ παράλληλα, λειτουργούσε το εργοστάσιο του Κυρκίνη. Καταγράφονται οκτώ (8) οικογένειες στους Ποδαράδες και δεκαπέντε (15) στο Ψυχικό. Αναφέρουμε και την Καλογρέζα, η οποία υπαγόταν στο Δήμο της Αθήνας, πριν ενσωματωθεί, το 1940, στον οικισμό της Ν. Ιωνίας.

Το 1922 η εγκατάσταση των προσφύγων, όπως αναφέρθηκε, είχε κοινωνικές επιπτώσεις και δημιούργησε επιπρόσθετα προβλήματα στην πολεοδομική συγκρότηση της Αθήνας. Στην οικοδομική ανασυγκρότησή της συνέβαλαν οι εργολάβοι οικοδομών, οι οποίοι αύξησαν το κέρδος τους με τη δημιουργία οικοδομικών συνεταιρισμών. Οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες, όπως ήδη αναλύθηκε διεξοδικά, κατοίκησαν σε τρώγλες, σε αυθαίρετες κατασκευές ή, στην καλύτερη περίπτωση, σε οικήματα που έφτιαξαν με δάνεια που τους παραχώρησε το Κράτος.

Το Ψυχικό, ειδικά, οικοδομήθηκε από οικοδομική εταιρεία, η οποία για την πώληση των ακινήτων απευθύνθηκε σε εύπορα στρώματα, εν αντιθέσει προς τη Ν. Ιωνία, που από την ίδρυσή της υπήρξε κατ' εξοχήν προσφυγική.

- **1928:** Πραγματικός πληθυσμός της Αθήνας, της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού διαστρωματωμένος από γηγενείς και πολιτικούς πρόσφυγες (άρρενες και θήλεις), που εγκαταστάθηκαν στην Πρωτεύουσα και τους οικισμούς της περιφέρειας, μετά την Καταστροφή του 1922 (δημότες, αλλοδαποί και ετεροδημότες) (πίνακας 5.2).

Η σύνθεση της Ν. Ιωνίας και της Καλογρέζας είναι προσφυγική (96,9%). Στο Ψυχικό, οι πρόσφυγες καταλαμβάνουν το 18,7%. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Ψυχικού είναι τα αυξημένα ποσοστά των αλλοδαπών (12,1%) καθώς και των ετεροδημοτών (58,2%), έναντι των άλλων δήμων.

- Απογραφή αμφοτέρων των φύλων, στο Δήμο της Αθήνας, και στους οικισμούς Ψυχικού, Καλογρέζας, Ν. Ιωνίας (Ποδαράδων) και των συνοικιών της (που είχαν εποικιστεί από πρόσφυγες) Ελευθερούπολης, Ινέμπολης, Περισσού, Σαφράμπουλης (πίνακας 5.3).

1. Μ. Σ. Αναστασάκης «Η Αθήνα πριν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: Η οικοδόμηση μιας πόλης υπό διαμόρφωση» *Τεχνικά Χρονικά : Περιοχή Α* (Αθήνα: ΤΕΕ, 1990) τόμ. 10, τεύχ. 1, σ. 50.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1

Απογραφή του Πρωτογενούς Πληθυσμού της Ελλάδος, κατά την 19 Δεκεμβρίου 1920

Δημοι, Κοινότητες, Πόλεις και Χωριά	Οικογένεια	Πρωτογενής πληθυσμός			
		Σύνολο	Καταγεγραμμένος σε		Άγλυτοι
			Αρρένες	Θηλείες	
Αθήνα	60.639	292.991	164.050	128.941	
Καλογερτία	6	29	20	9	
Προδαράδες	8	50	32	18	
Ψυχικό	15	64	38	26	

Πηγή: Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεθνείς Στατιστικής

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2

Απογραφή του Πραγματικού Πληθυσμού της Ελλάδος κατά την 15-16 Μαΐου 1928 - Πρόσφυγες.

Δημοί, Κοινότητες, Πόλεις και Χωριά	Πραγματικός Πληθυσμός				Πραγματικός πληθυσμός καταγεγραμμένος σε			
	Εν όλω		Πρόσφυγες ελθόντες μετά τη Μικρασιατική καταστροφή		Δημότες παρόντες στο δήμο ή την κοινότητα των	Δημότες άλλων δήμων ή κοινοτήτων		
	Σύνολο	Αρρένες	Θήλειες	Σύνολο	Αρρένες	Θήλειες		
Αθήνα	452919	226297	226622	116379 (25,7%)	50587	65792	104328 (23%)	19694 (4,3%)
Καλογρέζα	2.247	1.035	1.212	2130 (94,8%)	958	1.172	1823 (81,1%)	50 (2,2%)
Νέα Ιωνία	14.135	6.127	8.008	13692 (96,9%)	5.857	7.835	541 (3,8%)	80 (0,6%)
Ψυχικό	390	198	192	73 (18,7%)	34	39	227 (58,2)	47 (12,1%)

Πηγή: Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3

Απογραφή του Πρωτογενούς Πληθυσμού της Ελλάδος, κατά την 15-16 Μαΐου 1928

Άνθρωποι, Κοινότητες, Πλάτες και Χωριά	Κατανομή		
	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο
Αθήνα	198.871	193.910	392.781
Νέα Ιωνία (Πλοδαρώδες)	6.127	8.008	14.135
Ελευθεροπόρνη	-	-	2.500
Ινέμπολη	-	-	1.500
Περισσός	-	-	2.500
Σαφράμπολη	-	-	2.800
Καλογρέζα	1.035	1.212	2.247
Ψυχικό	198	192	390

Πηγή: Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

Το Ψυχικό και η Ν. Ιωνία, αποκτούν διοικητική αυτονομία, με την αναγόρευσή τους σε ανεξάρτητες κοινότητες και δήμους. Η Κοινότητα του Ψυχικού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Χαλανδρίου το 1929, ενώ ο Δήμος της Ν. Ιωνίας αποσπάστηκε το 1934 από το Δήμο της Αθήνας.

Η άνοδος της οικοδομικής δραστηριότητας -αλληλένδετη με τα μεταναστευτικά ρεύματα- επεκτείνεται εκτός από το κέντρο και στα προάστια.

Το 1930, εκδόθηκαν 1.405 άδειες οικοδομών², το 1936, 2.559 και το 1939 έφτασαν τις 2.353.

Την μεταπολεμική περίοδο, η πολεοδομική οργάνωση της Αθήνας προσδιορίστηκε από την εξίσου ραγδαία και ανοδική οικοδομική δραστηριότητα, που άλλαξε όλο το αστικό τοπίο στο δομημένο τμήμα της πόλης και στην περιφέρεια.

Τα χαμηλά κτίρια αντικαθίστανται από τα υψηλότερα. Η πολυκατοικία αποτελεί τον κύριο τύπο κατοικίας, μέσα και έξω από την Περιφέρεια Πρωτεύουσας. Αρκετά νεοκλασικά κτίρια κατεδαφίζονται και δίνονται αντιπαροχή χάριν των πολυκατοικιών.

Μετά το 1950, έχουμε πυκνωση της οικιστικής περιοχής Αθηνών και περιχώρων. Τα όρια της πρωτεύουσας διευρύνονται.

• **1951:** Πραγματικός και Νόμιμος Πληθυσμός³ για αμφότερα τα φύλα και πυκνότητα του πληθυσμού (πίνακας 5.4).

Μέχρι το 1960 έχουμε μεγάλη αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος από την επαρχία.

• **1961:** Πληθυσμοί της Αθήνας και των οικισμών της Ν. Ιωνίας και Ψυχικού, πυκνότητα πληθυσμού ανά τ. χ. υψόμετρο και μέσος σταθμικός (πίνακας 5.5).

Το Ψυχικό μέχρι το 1961, σύμφωνα με τον πίνακα, εξακολουθεί να είναι αραιοκατοικημένη περιοχή.

• Πραγματικός και νόμιμος πληθυσμός της Αθήνας, της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού, με διάκριση των παρόντων κατά την απογραφή, των απογραφέντων σε άλλες κοινότητες και των προσωρινώς απόντων στο εξωτερικό. Καταγράφονται οι ομοδημότες, οι ετεροδημότες και οι αλλοδαποί (πίνακας 5.6).

Παρατηρούμε στο Ψυχικό μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών (12,6%) καθώς και ετεροδημοτών (60%). Αυξημένα είναι τα ποσοστά (3,1%) αυτών που απουσιάζουν στο εξωτερικό, έναντι των άλλων δήμων.

• Δημογραφικά κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των πληθυσμών, μέλη νοικοκυριών ηλικίας μέχρι 65 ετών (διακρίνονται οι έγγαμοι) και το ποσοστό των αγραμμάτων καθώς και των οικονομικώς ενεργών και μη ενεργών κατοίκων (πίνακας 5.7).

Παρατηρούμε μεγάλο ποσοστό ατόμων ηλικίας 45 ετών και άνω αγραμμάτων ή μη δηλωσάντων επίπεδο μόρφωσης στη Ν. Ιωνία (11%), έναντι της Αθήνας (5%) και του Ψυχικού (3%).

2. Μ. Σ. Αναστασάκης «Η Αθήνα πριν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: Η οικοδόμηση μιας πόλης υπό διαμόρφωση» *Τεχνικά Χρονικά : Περιοχή Α* (Αθήνα: ΤΕΕ, 1990) τόμ. 10, τεύχ. 1, σ. 50.

3. Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε

«Με τη διάκριση Πραγματικό Πληθυσμό (*de facto*), εννοούμε τον αριθμό ατόμων που βρέθηκαν παρόντα κατά τη στιγμή της απογραφής. Νόμιμος Πληθυσμός (*de droit*), είναι ο προσδιορισμός συνόλων αριθμού των κατά την ελληνική νομοθεσία δημοτών. Ο αριθμός προκύπτει εάν εκ του πραγματικού πληθυσμού δήμων ή κοινοτήτων αφαιρεθεί ο αριθμός ετεροδημοτών και των μη κεκτημένων την ελληνική ιθαγένεια ατόμων, αφ' ετέρου προστεθεί ο αριθμός των ομοδημοτών οι οποίοι είτε απεγράφησαν σέ άλλους δήμους ή κοινότητες είτε εδηλώθησαν υπό των οικογενειών τους ως προσωρινώς απουσιάζοντες εις το εξωτερικό».

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4

Απογραφή του Πραγματικού και Νομίμου Πληθυσμού, κατά την 7η Απριλίου 1951

Πραγματικός Πληθυσμός				Νομίμος Πληθυσμός		Ποσότητα Πληθυσμού ανά τ.γ.μ.
Δήμοι και Κοινότητες	Αποσπασθέντων (σύνολο)	Αρρένες	Θήλειες	Σύνολο		
Αθηναίων	565.084	267.577	297.507	442.454	12842,82	
Νέος Ιωνίας	33.821	15.541	18.280	30.997	6764,20	
Υπόλοιποι	3.707	1.790	1.917	1.082	1235,67	

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5

Απογραφική Πληθυσμού- Κατοικιών, κατά την 19 Μαρτίου 1961

Δημοί Κοινότητες Χαρακτηριστικά αυτών	Πληθυσμός	Πικνότητα Πληθυσμού Αντ. τ. / κ.	Υψόμετρο και μέσος σταθμικός
Αθηναίων	627.564	16.091,38	70
Νέος Ιωνίος	48.149	12.037,25	130
Ψυχικός	7.209	2.403,00	190

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6

Αγορασιά Πρωμασιακού και Νόμιμου Πληθυσμού- Κατοικιών κατά την 19 Μαρτίου 1961

Αίθριο Κοινότητες Ορισμού	Πρωμασιακός πληθυσμός						Νόμιμος πληθυσμός			
	Σύνολο	Εξ ου			Σύνολο	Εξ ου				
		Συγκέντρω- μένος	Διασπαρ- μένος	Ανομήσιμες Οικογέντιες		Ανομήσιμες Εξοχότητες	Αλλοθροί	Αιματίες της κοινότητας κατά την αγορασιά	Αγορασιέντες σε άλλες κοινότητες	Ειδικόθροίως ορισμένες στο εξοχικό
Αθήνα	627.564 (100%)	627.521	43	389.549 (62,1%)	223.634 (35,6%)	14.381 (2,3%)	536.420 (100%)	389.549 (72,6%)	140.082 (26,1%)	6.789 (1,3%)
Νέα Ιωνία	48.149 (100%)	48.144	5	31.749 (65,9%)	16.137 (33,5%)	263 (0,5%)	38.306 (100%)	31.749 (82,9%)	6.306 (16,5%)	251 (0,7%)
Υπόλοιπό	7.209 (100%)	7.209	-	1.969 (27,3%)	4.329 (60,0%)	911 (12,6%)	2.695 (100%)	1.969 (73,1%)	642 (23,8%)	84 (3,1%)

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7

Απογραφή Πληθυσμού- Κατοικιών, κατά την 19 Μαρτίου 1961.
 Δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού (άνευ των στατιστικών συμβιβασμών)

Δημοτική κοινότητα / Φύλο	Μέλη νοικοκυριών κατά ηλικία					Μέλη νοικοκυριών ηλικίας 10 ετών και άνω				Οικονομικός ανεργία		
	Σύνολο	0-4 ετών	5-14 ετών	15-44 ετών	45-64 ετών	65 ετών και άνω	Εργασιμότητα και μη δηλώσαντες παιδεία		Σύνολο	Εκ τούτων		Οικονομικός ανεργία
							10-44 ετών	15 ετών και άνω		Απασχολημένοι στις κατηγορίες κτηνοτροφία, θήρανα και αλιεία	Κατάλοιποι εις άλλον δήμο ή κοινότητα κατά το τέλος του 1955	
Αθήνα	271.956	16.933	32.864	131.481	69.854	20.824	1.810	3.627	169.324	1.526	33.953	69.686
Άρρενες	316.887	15.759	33.834	159.534	78.646	29.114	7.768	22.683	73.515	216	19.296	213.612
Θήλειες	588.843	32.692	66.698	291.015	148.500	49.938	9.578	26.310	242.839	1.742	53.249	283.298
Σύνολο	(100%)	(5,6%)	(11,3%)	(49,4%)	(25,2%)	(8,5%)	(1,8%)	(5,0%)	(46,0%)	(0,7%)	(21,9%)	(53,7%)
Συνολικός πληθυσμός: 627.564												
Νέα Ιωνία	22.463	1.964	3.790	10.623	4.769	1.317	424	968	13.603	122	1.708	4.903
Άρρενες	25.371	1.915	3.570	11.887	5.642	2.357	1.096	3.461	4.797	14	793	16.956
Θήλειες	47.834	3.879	7.360	22.510	10.411	3.674	1.520	4.429	18.400	136	2.501	21.859
Σύνολο	(100%)	(8,1%)	(15,4%)	(47,1%)	(21,8%)	(7,7%)	(3,8%)	(11,0%)	(45,6%)	(0,7%)	(13,6%)	(54,1%)
Συνολικός πληθυσμός: 48.149												
Ψυχικό	2.702	268	520	955	743	216	31	32	1.453	18	283	686
Άρρενες	3.968	247	512	2.092	814	303	125	137	1.156	1	451	2.333
Θήλειες	6.670	515	1.032	3.047	1.557	519	156	169	2.609	19	734	3.019
Σύνολο	(100%)	(7,7%)	(15,5%)	(45,7%)	(23,3%)	(7,8%)	(2,8%)	(3,0%)	(46,2%)	(0,7%)	(28,1%)	(53,5%)
Συνολικός πληθυσμός: 7.209												

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

- Δομή των νοικοκυριών και συνθήκες στέγασης αυτών (νοικοκυριά που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες έχοντα κατά δωμάτιο από δύο έως τέσσερα και άνω άτομα, νοικοκυριά που δεν διαθέτουν κύριους χώρους και πρώτες ανάγκες (όπως φως, κουζίνα, λουτρό, αποχωρητήριο) καθώς και νοικοκυριά, τα οποία εντός της κατοικίας έχουν οικοτεχνία και ενισχύονται οικονομικά από οικογενειακή παραγωγή (πίνακας 5.8).

Παρατηρούμε υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης για τα νοικοκυριά της Ν. Ιωνίας, έναντι της Αθήνας και κυρίως του Ψυχικού, δεδομένου ότι το 1961 (σύμφωνα με τον πίνακα) 11.340 (85,8%) νοικοκυριά από τα 13.221 νοικοκυριά που μένουν σε κανονικές κατοικίες δεν έχουν λουτρό ή ντους καθώς και 5.242 νοικοκυριά (39,6%), στερούνται κουζίνας, πράγμα που φανερώνει κοινωνική διαφορά και οικονομική ανισότητα, συγκριτικά με τις συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών του Ψυχικού. Στην Αθήνα και στη Ν. Ιωνία, πολλά άτομα διαμένουν σε ένα δωμάτιο, σε αντίθεση με το Ψυχικό, όπου υπάρχει πολύ μεγάλη άνεση χώρων. Επίσης, τα νοικοκυριά που έχουν οικοτεχνία είναι αυξημένα στη Ν. Ιωνία (22,%).

Από το 1951 μέχρι το 1971, το μεταναστευτικό ρεύμα εγκαταστάθηκε στα περίχωρα της Αθήνας, προς τα βορειοδυτικά.

Το 1967, εποχή της δικτατορίας, η αυθαίρετη δόμηση απαγορεύτηκε με αυστηρή νομοθεσία, η οποία συνέτεινε στο να διακόψει το ρυθμό της προαστικοποίησης, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο πληθυσμός στο κέντρο της Αθήνας. Ο ρυθμός οικοδόμησης κάμφθηκε κατά τη δεκαετία 1970.

Από το 1973 μέχρι το 1978 συντελείται αποβιομηχάνιση.

Η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα (υπηρεσιών) στην απασχόληση ανήλθε στο 22,3% του ενεργού πληθυσμού, με ταυτόχρονη μείωση της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα (βιοτεχνία – βιομηχανία) λόγω του εκσυγχρονισμού του. Παρατηρήθηκε δυϊσμός και πόλωση της οικονομικής βάσης με την αύξηση των μικροεπιχειρήσεων (αυτοαπασχολούμενοι βιοτεχνίας, οικογενειακές μονάδες παραγωγής).⁴ Αυτός ο ρυθμός και η ρευστότητα της απασχόλησης συνέτεινε στην διαταξική κινητικότητα, από την εργατική στη μικροαστική τάξη.

Μετά το 1974, έχουμε οικοδομική κρίση. Το κόστος κατασκευής αυξάνει και περιορίζονται οι ευνοϊκές ρυθμίσεις για την οικοδόμηση. Πληθυσμιακές μετακινήσεις παρατηρούνται προς τα βορειοανατολικά, τα ανατολικά και τα νότια προάστια. Η εσωτερική μετανάστευση έχει καμφθεί και έχουμε ενδοαστικές μετακινήσεις.

Τη δεκαετία 1971- 1981, ο πληθυσμός στράφηκε από το κέντρο προς τα προάστια.

Η επιλογή κατοικίας συνδύαστηκε με το βιοτικό επίπεδο και τον τρόπο ζωής των κατοίκων.

Η μισθωτή εργασία, παρά την ταυτόχρονη ύπαρξη πολλαπλών μορφών εργασίας, παρέμεινε κύρια εισοδηματική πηγή και η ιδιόκτητη κατοικία αποτέλεσε τον κυρίαρχο τρόπο στέγασης.

- **1919 – 1970:** Διαχρονική εξέλιξη των κτισμάτων από το 1919 μέχρι και το 1970, στην Αθήνα, στη Ν. Ιωνία και στο Ψυχικό, (σύμφωνα με την απογραφή κτιρίων της Ε.Σ.Υ.Ε το 1970) (πίνακας 5.9).

Στο Ψυχικό παρατηρούμε ότι, ενώ μέχρι το 1945 απογράφονται 494 κατοικίες, από το 1946 έως το 1965 κτίζονται 662 επί πλέον, σύνολο 1.156 κατοικίες. Η οικοδομική δραστηριότητα μειώνεται, μετά το 1965, στην Πρωτεύουσα και τα περίχωρα.

4. Α. Λεοντίδου, *Ανάπτυξη Πάπυρος Λαρούς Britannica*, τόμ. 3ος, σ. 397.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8

Απογραφή Γληφυσμού- Κατοικιών, κατά την 19 Μαρτίου 1961
 Νοικοκυριά κατά Δήμο, ανάλογως των συνθηκών στεγασεως αυτών και νοικοκυριά έχοντα οικοτεχνίαν.

Δήμος ή Κοινότητα	Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	Νοικοκυριά διαμέοντα σε κανονικές κατοικίες		Νοικοκυριά διαμέοντα σε κανονικές κατοικίες						Νοικοκυριά έχοντα οικοτεχνία		
		Σύνολο	Εκ τούτων μοιράζονται την κατοικία με άλλο Νοικοκυριό	Νοικοκυριά διαμέοντα σε μη κανονικές κατοικίες			Μη διαθέσιμα					
				Έχοντα κατά δωμάτιο άτομα			Μαγειρείο	Λουτρό ή ντους	Ηλεκτρικό φως		Αποχωρητήριο	
				2 και άνω	3 και άνω	4 και άνω						
Αθήνα	187.286 (100%)	183.535 (98%)	26.352 (14,4%)	3.751 (2%)	52.602 (28,7%)	21.223 (11,6%)	9.158 (5%)	30.133 (16,4%)	94.117 (51,3%)	3.597 (2%)	1.965 (1,1%)	1.735 (0,9%)
Νέα Ιωνία	13.355 (100%)	13.221 (99%)	1.575 (11,9%)	134 (1%)	4.827 (36,5%)	1.873 (14,2%)	839 (6,3%)	5.242 (39,6%)	11.340 (85,8%)	622 (4,7%)	172 (1,3%)	286 (2,2%)
Ψυχικό	1.732 (100%)	1.715 (99%)	106 (6,2%)	17 (1%)	141 (8,2%)	42 (2,4%)	16 (0,9%)	139 (8,1%)	200 (11,7%)	24 (1,4%)	14 (0,8%)	2 (0,1%)

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.9

Αποελάσματα Απογοφοής Κυρίων, 1970

Αιτίες Κοινότητες	Σύνολο κτηρίων	ΚΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ										Υπό Κατασκευή	Μη ορθόδοξες	Οικοδομές	Κατοικίες
		πρω 1919	1919 1945	1946 1965	1966	1967	1968	1969	1970						
Αθήνα	73.281	10.619	25.850	27.634	1.889	1.645	1.390	1.245	1.666	1.252	91	65.579	305.370		
Νέα Ιωνία	12.207	16	4.914	6.062	272	213	215	192	222	89	12	10.194	16.917		
Ψυχικό	1.910	23	494	1.156	61	46	32	21	29	46	2	1.633	2.720		

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

Τη δεκαετία 1970-1980 η διαδικασία της εσωτερικής μετανάστευσης παρουσιάζει σημαντική κάμψη.

- **1970:** Σύνολο κτιρίων που οικοδομήθηκαν στην Πρωτεύουσα και στους οικισμούς που μελετάμε, σύμφωνα με τα νοικοκυριά που διαμένουν σε αριθμό κανονικών κατοικιών (πίνακας 5.10).

Ο ταξικός διαχωρισμός στο χώρο της πόλης είναι ευδιάκριτος.

Η κοινωνική ανισότητα προβάλλεται και από τη διαφορετική κοινωνική κουλτούρα (culture urbaine)⁵ των κατοίκων των πόλεων που αφορά στο σύστημα κοινωνικών αξιών, διαφορετικών τρόπων και στάσεων ζωής, συμπεριφοράς, πεποιθήσεων.

Τα λαϊκά στρώματα, κυρίως λόγω της οικονομικής τους θέσης, κατοικούν στην Ν. Ιωνία, τη Ν. Φιλαδέλφεια, το Βύρωνα, την Καισαριανή, τη Δάφνη, τη Νίκαια (Κοκκινιά), το Κερατσίνι, τον Κορυδαλλό. Τα λαϊκά στρώματα αναπτύσσουν τη δικιά τους κουλτούρα και ιδεολογία, που εκφράστηκε από τα στρώματα του υποπρολεταριάτου με το ρεμπέτικο τραγούδι.

Από την άλλη, η αστική τάξη ζει απομονωμένη στο Σύνταγμα, στο Κολωνάκι, στις κηπουπόλεις Ψυχικό, Εκάλη, Κηφισιά, όπου το οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο και ο τρόπος ζωής και αναψυχής βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα.

- **1920-1991:** Συνοπτική εικόνα της δημογραφικής εξέλιξης των πληθυσμών που μελετάμε, σε σύγκριση και με την Αθήνα, από το 1920 μέχρι την τελευταία απογραφή του 1991 (πίνακας 5.11).

Ο ανωτέρω πίνακας αποτελεί δείκτη της κινητικότητας του πληθυσμού. Από το 1920 μέχρι το 1928, παρατηρείται μεγάλη αύξηση του πληθυσμού της Ν. Ιωνίας, λόγω των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Από το 1928 έως το 1981, μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού παρουσιάζει το Ψυχικό, το οποίο εποίκίζεται με αύξοντα ρυθμό, σε σχέση με τη Ν. Ιωνία, ενώ, από το 1981 έως το 1991, παρατηρείται μια μικρή μείωση του πληθυσμού του Ψυχικού και μια μικρή αύξηση του πληθυσμού της Ν. Ιωνίας. Η Αθήνα παρουσιάζει αύξηση τη δεκαετία 1971, σε σύγκριση με τους άλλους δύο οικισμούς, και μείωση τις άλλες δεκαετίες.

Στο Παράρτημα, (Β' Τόμος), εξετάζουμε διεξοδικά την πληθυσμιακή εξέλιξη κατά την εικοσαετία 1971-1991, αναλύοντας τα οικονομικοκοινωνικά χαρακτηριστικά των δύο οικισμών (και τη μορφολογία των κατοικιών), σε σχέση με την Αθήνα, μελετώντας τις διαφοροποιήσεις και το βαθμό ανισότητας.

5. R. E. Park and E. W. Burgess, *The city, Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment* (Chicago: The University of Chicago Press, 1984).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.10

Απορελέγματα Απογραφής Κτηρίων, κατά την 1η Δεκεμβρίου 1970 - Κτηριακή Υποδομή

Δημοί Κοινότητες	Σύνολο κτηρίων	ΚΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑ ΒΑΣΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ											
		Αποικειοτατικός δια τη στεγασή νοικοκυριών με αριθμό κανονικών κατοίκων						Κυρίως δια τη στεγασή νοικοκυριών με αριθμό κανονικών κατοίκων					
		Σύνολο	0	1	2	3-5	6 και άνω	Σύνολο	0	1	2	3-5	6 και άνω
Αθήνα	73.281	50.107	170	20.529	13.568	10.079	5.761	13.518	37	2.149	1.847	2.209	7.276
Νέα Ιωνία	12.207	9.704	116	5.932	2.461	1.124	71	1.144	4	591	359	181	9
Ψυχικό	1.910	1.590	-	923	437	183	47	3	-	1	2	-	-

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.11

Δημογραφική εξέλιξη Αθηνών- Ν. Ιωνίας- Ψυχικού μετά το 1920.

Έτη	Αθήνα	Ν. Ιωνία	Ψυχικό
1920	292.831	50	64
1928	395.892 (+35%)	14.135 (+28170%)	390 (+509%)
1940	481.225 (+22%)	27.775 (+96%)	2.377 (+509%)
1951	565084 (+17%)	33.821 (+22%)	3.707 (+56%)
1961	627.564 (+11%)	48.149 (+42%)	7.209 (+94%)
1971	867.023 (+38%)	54.906 (+14%)	9.053 (+26%)
1981	885.737 (+2%)	59.202 (+8%)	10.775 (+19%)
1991	772.072 (-13%)	60.635 (+2%)	10.592 (-2%)

Πηγή : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

“ Είναι πολύ δύσκολο να μιλάει κανείς για τις πόλεις, γιατί οι πόλεις, στην ουσία, είναι πιο πολύ εικόνες παρά λέξεις”

W. Wenders, Μιά συζήτηση για την πόλη.

Νέα Ιωνία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Κοινωνική διαστρωμάτωση των προσφύγων στη Ν. Ιωνία.

Η στρωματοποίηση του προσφυγικού πληθυσμού στον ελλαδικό χώρο αποτέλεσε, μερικώς, αντανάκλαση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης του ελληνικού πληθυσμού στη Μ. Ασία.

Επιδίωξη των Μεγάλων Δυνάμεων, με τη συνθήκη της Λωζάνης “περί ανταλλαξίμων”, ήταν να διατηρηθεί ο κοινωνικός διαχωρισμός, που υφίστατο ήδη στη Μ. Ασία.

Η ελληνική αστική τάξη της Μ. Ασίας ήταν η τάξη των εμπόρων ως επί το πλείστον, η οποία δεν κατείχε τα μέσα παραγωγής, αλλά βρισκόταν υπό την τουρκική κυριαρχία. Ο υπόλοιπος πληθυσμός, οι κατώτερες αστικές και οι λαϊκές τάξεις, αποτελούνταν από τους βιοτέχνες και τους καλλιεργητές. Υπήρχαν οι εύποροι Έλληνες και οι μη εύποροι. Πολλοί από αυτούς πρόλαβαν και διέσωσαν την περιουσία τους, φεύγοντας πριν την καταστροφή.

Η πολιτική της Ε.Α.Π, ως διεθνούς οργανισμού, αλλά και η κυβερνητική πολιτική, απόρροια της ντόπιας ελληνικής αστικής τάξης, το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων και οι τραπεζιτικοί οργανισμοί είχαν σκοπό να παραχωρήσουν ακίνητα στους πρόσφυγες εκείνους, οι οποίοι είχαν τη δυνατότητα να τα εξοφλήσουν, είτε με σύναψη δανείου είτε με ενοικίαση. Οι υπόλοιποι εγκαταστάθηκαν σε δημόσια κτίρια, σε τρώγλες ή σε πρόχειρες κατασκευές, που τις έφτιαχναν μόνοι τους. Παρατηρήθηκε, κατ’ αυτό τον τρόπο, στους ίδιους τους πρόσφυγες μία κοινωνική διαφοροποίηση.

Το προσφυγικό ζήτημα πήρε συγκεκριμένες πολιτικές και ιδεολογικές διαστάσεις. Το ποσό κάθε ατομικής αποζημίωσης, (ισοδύναμο της εγκαταλελειμμένης περιουσίας) ευνόησε τις ανισότητες του παρελθόντος. Υπήρξε δηλ. προσπάθεια αναδόμησης των κοινωνικών στρωμάτων κατ’ εικόνα της παλιάς μικρασιατικής κοινωνίας.¹

Η πλειοψηφία του προσφυγικού πληθυσμού εγκαταστάθηκε στα αστικά κέντρα. Οι πρόσφυγες διαιρέθηκαν σε αστούς και αγρότες. Στη μικρασιατική γη, δεν υπήρχε τόσο εμφανής διάκριση των κατοίκων που ζούσαν στην ύπαιθρο σε σχέση με αυτούς που ζούσαν στη πόλη όσο στον ελληνικό χώρο.

Θεσμικά μέτρα και νομοθετικά διατάγματα πάρθηκαν για την εγκατάσταση των προσφύγων είτε σε αγροτικές περιοχές, με την παραχώρηση σ’ αυτούς γαιών, (στα πλαίσια της αγροτικής μεταρρύθμισης που υπήρξε κοινωνική πολιτική της κυβέρνησης), είτε σε αστικές περιοχές.

Με τον τεμαχισμό των γαιών και το μοίρασμα της γης σε μικροϊδιοκτήτες, η κυβέρνηση αποθάρρυνε τους μεγαλογαιοκτήμονες. Η χωροθέτηση των προσφύγων δεν έγινε με παραγωγικά κριτήρια, πράγμα που οδήγησε στη βαθμιαία εγκατάλειψη των χωριών από τους κατοίκους τους, στην ερήμωση του αγροτικού χώρου και στην επιτάχυνση της αστικής συγκέντρωσης.²

1. Β. Δ.Γκαζελή, *Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920- 1930)* (Αθήνα: Επικαιρότητα, 1984) σ. 179.

2. Ι. Πολύζος, *Η εγκατάσταση των προσφύγων του 1922: μία οριακή περίπτωση αστικοποίησης: Συμβολή στην έρευνα για τον αστικό χώρο στην Ελλάδα* (Αθήνα: 1984), σ. 34, Ε.Μ.Π - Τμήμα Αρχιτεκτόνων (Πόλη και Κοινωνικές Πρακτικές ; 7).

Πλήρη ταύτιση (των δύο κοινωνιών), της μικρασιατικής και της ελληνικής, δεν υπήρξε. Η κοινωνική ιεράρχηση της μικρασιατικής κοινωνίας δεν παρέμεινε στην ελληνική κοινωνία, στο σύνολό της, η ίδια. Υφίσταται δηλ. ασυνέχεια των δύο κοινωνιών.

Σε προσωπική συνέντευξη,³ κάτοικοι - πρόσφυγες της Ν. Ιωνίας, οι οποίοι κατείχαν (αυτοί ή οι γονείς τους) ανώτερη οικονομική θέση και υψηλή μόρφωση στη Μ. Ασία, διηγήθηκαν ότι ήρθαν ρακέन्दυτοι και οι μεν γυναίκες εργάζονταν σαν υπηρέτριες σε πλούσια προάστια, οι δε άνδρες ως εργάτες βιομηχανιών κ. τ. λ.

Συνεπώς, η προυπάρχουσα στη μικρασιατική γή κοινωνική διαστρωμάτωση διαφοροποιήθηκε, για το μεγαλύτερο ποσοστό των προσφύγων.

Οι απόγονοι αυτών των προσφύγων, οι οποίοι είτε εντάχθηκαν στα μεσαία στρώματα είτε προλεταροποιήθηκαν, δεν θυμίζουν σε τίποτα την αίγλη των προγόνων τους. Διαφυλάσσουν μόνο τις αναμνήσεις τους μέσα από βιβλία και φωτογραφίες της εποχής, μεταφέροντας στα παιδιά τους τις πιο έντονες στιγμές που συγκράτησαν από τη μικρασιατική καταστροφή.

Η εγκατάσταση έγινε στις υπάρχουσες κοινωνικές δομές, στο κλεινόν άστυ, που τους δέχθηκε. Η αστική αποκατάσταση, περιορίστηκε στη στέγαση των πιο ισχυρών οικονομικά προσφύγων, ενώ έπληξε τους άπορους.

Η κατοικία χρησιμοποιήθηκε ως ανταλλακτική αξία και όχι ως αξία χρήσης. Η κοινωνική κατοικία εξελίχτηκε σε ιδιωτική υπόθεση. Άλλες εξυπηρετήσεις, όπως η επαγγελματική αποκατάσταση, πραγματοποιήθηκαν αυθόρμητα από τους πρόσφυγες σε βιομηχανικές ή βιοτεχνικές μονάδες, με την αναπτυσσόμενη εκβιομηχάνιση. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας έφερε και την εμφάνιση του βιομηχανικού προλεταριάτου.

Με την ιδιωτική πρωτοβουλία στον τομέα της οικοδομικής δραστηριότητας αναπτύχθηκε η αυτοστέγαση, ως μορφή εξεύρεσης, αυθορμήτως, κοινωνικής στέγης

Σε θέματα υγιεινής, (είχαν πολλαπλασιαστεί τα κρούσματα θανάτου από την ελονοσία και τη φυματίωση), καθώς και μόρφωσης, πολιτιστικής ανάπτυξης και άλλων παροχών, δεν υπήρξε κοινωνική πρόνοια από το κράτος για τους οικισμούς,⁴ παρά μόνο μεμονωμένες συλλογικές ή ατομικές προσπάθειες, κατοίκων της τοπικής κοινωνίας.

Η στρωματοποίηση του πληθυσμού στον οικισμό της Ν. Ιωνίας καλύφθηκε, διαχρονικά, αφενός από τα στρώματα των πολιτικών προσφύγων, των ξεριζωμένων για πολιτικούς λόγους, και αφετέρου από τους οικονομικούς μετανάστες αγροτικής προέλευσης δηλ. τους προερχομένους από τα διάφορα μέρη της Ελλάδας, με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και καλύτερων συνθηκών ζωής. Επιπλέον, στρωματοποιήθηκε και από τους Αθηναίους, οι ρίζες των πατεράδων και των παππούδων των οποίων ήταν από την Μ. Ασία ή από την επαρχία, και είχαν εγκατασταθεί στην Αθήνα.

3. Βλ. Ατομικά Ιστορικά 8,9,10,11,12.

4. Δ. Γ. Τσαούσης, *Στοιχεία Κοινωνιολογίας*, 3 η (Αθήνα: 1976) σ. 277.

Αντίστοιχες φτωχογειτονίες αναπτύχθηκαν σε υποβαθμισμένες συνοικίες, από μετανάστες, οι λεγόμενες παρατηγματοπόλεις (shanty town), στην Α. Αμερική, Αφρική και Ασία οι οποίες χαρακτηρίζονταν από κακές στεγαστικές και οικιστικές συνθήκες, μεγάλη πυκνότητα και από παρουσία φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.

Έρευνα που διεξήχθη στη Ν. Ιωνία το 1964 και ολοκληρώθηκε το 1971 είναι αντιπροσωπευτική των τάσεων αστικοποίησης των τριών κοινωνικών στρωμάτων στη κοινωνία της Ν. Ιωνίας.⁵

Στην έρευνα διαφαίνεται και η αστική προέλευση των προσφύγων. Όχι μόνο οι γονείς που ήρθαν από τις πόλεις της Μ. Ασίας αλλά και το 68% αυτών που ζούσαν σε χωριά στη Μ. Ασία απασχολούνταν εκεί σε αστικές, μη αγροτικές δουλειές. Οι πρόσφυγες που μεγάλωσαν σε χωριά της Μ. Ασίας είχαν την τάση να μεταναστεύουν σε πόλεις πριν το 1922. Το 77% προέρχονταν από τις πόλεις: Σμύρνη, Κων/λη, Σπάρτη, Βουρλά, Αλάγια, Αττάλεια, Ικόνιο. Η πλειοψηφία των προσφύγων εγκαταστάθηκε στις γειτονιές της Νέας Ιωνίας πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σε αντίθεση με τους οικονομικούς μετανάστες, οι οποίοι ήρθαν αργότερα. Το υπόβαθρο και τα χαρακτηριστικά της μετανάστευσης εκκινούν, από πολιτικά κίνητρα για τους πρόσφυγες, και οικονομικά κίνητρα για τους μετανάστες.

Θα παρακολουθήσουμε περαιτέρω την πορεία κοινωνικής διαστρωμάτωσης και την κοινωνική συγκρότηση στον οικισμό της Ν. Ιωνίας.

5. Ε. Ε. Santis «The Asia Minor Refugees of N. Ionia», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* (Αθήνα, 1972) τεύχ. 14, σ. σ 186-188.

Ίδρυση και Ανάπτυξη της Νέας Ιωνίας από το 1923 μέχρι σήμερα Πισιδες, οι πρώτοι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας.

Πριν την άφιξη των προσφύγων, την περιοχή της Ν. Ιωνίας κατοικούσαν ελάχιστοι βοσκοί και γεωργοί (περίπου 50 τον αριθμό). Ήσαν Μενιδιάτες και Κουκουβανιώτες, που κατείχαν κτήματα ή έβοσκαν πρόβατα.⁶

Η Ν. Ιωνία ως οικισμός ιδρύθηκε το 1923 από τον Παπαϊωακείμ Πεσμαζόγλου, ιερέα, που καθοδήγησε και έφερε τους πρόσφυγες μετά την Καταστροφή από την Αττάλεια της Μ. Ασίας στον Πειραιά και από εκεί στη Ν. Ιωνία

Με τη Συνθήκη της Λωζάνης ολόκληρος ο Μικρασιατικός Ελληνισμός άρχισε να συρρέει στην Ελλάδα.

Την άνοιξη του 1923 η κυβέρνηση του στρατηγού Πλαστήρα όρισε τους Ποδαράδες⁷ ως τόπο εγκατάστασης των προσφύγων. Οι πρώτοι εγκατασταθέντες κάτοικοι στην περιοχή ήσαν οι 650 οικογένειες προσφύγων που προέρχονταν από τη Σπάρτη της Πισιδίας, της Μ. Ασίας. Αργότερα ακολούθησαν και νεο-πρόσφυγες⁸, από άλλες επαρχίες της Τουρκίας.

Το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών δίνει ένα ονομαστικό κατάλογο των επαρχιών της Μ. Ασίας, όπως κατανέμονταν, ανά περιφέρεια και τμήματα:

Αιολίδα, Βιθυνία, Γαλάτια, Ιωνία, Καππαδοκία, Καρία, Κιλικία, Λυδία, Λυκαονία, Λυκία, Μυσία, Παμφυλία, Παφλαγονία, Πισιδία, Πόντος Παραλιακός, Πόντος Μεσογειακός, Φρυγία, Χώρα Πηγών και άνω ρού Ευφράτη, Χώρα Πηγών και άνω ρού Τύγρη.

Η επαρχία Πισιδία, τόπος καταγωγής των πρώτων (προσφύγων) κατοίκων της Ν. Ιωνίας, αποτελούνταν από τις περιφέρειες Σπάρτας, Εγυρδίρ, Μπουλδούρ, Ουλούμπορλου. Το σαντζάκι⁹ της Σπάρτης, όπου συσπειρώθηκε το μεγαλύτερο τμήμα του Ελληνισμού της Πισιδίας, με πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη, περιελάμβανε τις επαρχίες: α. της Σπάρτης, β. της Απολλωνίας ή Σωζοπόλεως (Ουλού Μπορλού), γ. της Νεαπόλεως (Καρα-Αγάτς) και δ. Αντιοχείας (Γιαλοβάτς).¹⁰

Αξίζει να αναφερθούμε στο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο και στην επαγγελματική θέση των Ελλήνων κατοίκων της Μικρασιατικής κοινωνίας.

6. Χ.Δ.Σαπουντζάκης, *Η Ιωνία του χθές και του σήμερα* (Ν. Ιωνία: 1980).

7. Χ.Δ.Σαπουντζάκης *Α΄ Συμπόσιο Ιστορίας-Λαογραφίας Βορείου Αττικής: Πρακτικά Ανάτυπο* (Αχαρνές : Ιστορική – Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών, 1989) σ.184.

Η ονομασία Ποδαράδες, αρχικό όνομα της Ν. Ιωνίας, θεωρείται ότι προέρχεται από τις στήλες του Αδριανείου υδραγωγείου, έργο του 2ου μχ αιώνα, που βρίσκεται στο Ποδονίφτη ποταμό. Κατ' άλλους θεωρείται ότι είναι βυζαντινό τοπωνύμιο και προέρχεται από μία οικογένεια Ποδαράδων, που έζησε στην περιοχή.

8. Ν. Σαρής, *Πλαίσια κοινωνικής ασυνέχειας και αστακή ολοκλήρωση: Η περίπτωση της Ν. Ιωνίας* "Νεο-πρόσφυγες αποκαλούμε όσους έχουν εγκαταλείψει την γενέτειρά τους, μετά την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών του 1922. Κατά κύριο λόγο στη κατηγορία αυτή ανήκουν οι Κωνσταντινουπολίτες και οι Αιγυπτιώτες Έλληνες"

9. Β. Η. Βογιατζόγλου, *Επώνυμα της Μικρασίας, Τουρκικά και Τουρκογενή επώνυμα στην Ελλάδα* (Αθήνα: Φιλippότη, 1992) σ. 153 .

αναγράφεται: Σαντζακλής, .τ. sancak=διοικητική διαίρεση στη Τουρκία (=επαρχία ή νομός). Πιθανή η λέξη sancak=σημαία...

10. Β. Η. Βογιατζόγλου, *Η Πισιδία της Μ. Ασίας* (Αθήνα: Η Ένωση Σπάρτης Πισιδίας, 1978) σ. 115.

Στη Σπάρτη της Πισιδίας ανθούσε η γεωργία, η ροδοκαλλιέργεια, η βιοτεχνία και η κτηνοτροφία που υπήρξε αφορμή για την ανάπτυξη της βυρσοδεψίας. Η βυρσοδεψία ανήκε παραδοσιακά στα χέρια των Τούρκων (Ταμπάκ Χανέ). Η βιομηχανία ταπήτων με το διαμετακομιστικό εμπόριο έκανε φημισμένη την παραγωγική δραστηριότητα της Σπάρτης της Πισιδίας και στο Εξωτερικό. Οι Έλληνες υπήρξαν για πολλά χρόνια και φημισμένοι ταπητουργοί.

“ Τα χαλιά της Σπάρτης είναι ξακουστά και στην Ευρώπη και στην Αμερική με το όνομα Σπάρτα- Χαλήσι”.¹¹ Τα σχέδια των χαλιών γίνονταν σύμφωνα με μοτίβα της εποχής και αποτέλεσαν αληθινά έργα τέχνης

Σε όλη τη Μ. Ασία οι επιχειρήσεις χαλιών ανήκαν κατά 90% σε Έλληνες και 2% σε Τούρκους. Στη Σπάρτη ο Π. Γρηγοριάδης και οι αδελφοί Δαμιανός και Ιορδάνης Στύλογλου ίδρυσαν την πρώτη συστηματική παραγωγή χαλιών.¹²

Πεντακόσιους αργαλειούς είχε η Πισιδία στις αρχές του 20ού αιώνα με 2.000 περίπου γυναίκες υφάντρες. Από αυτές οι 800 ήταν Ελληνίδες. Ο Παπαιωακείμ αριθμεί 4.000 αργαλειούς στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας στα χέρια των Χριστιανών και 1000 διάσπαρτους στα διάφορα σπίτια.

Η κατάσταση αυτή, της πολιτισμικής υπεροχής των Ελλήνων, είχε ξεφύγει από τα χέρια των Τούρκων. “Τούρκοι εργάζονταν στα κτήματά μας, Τουρκάλες στα σπίτια μας...τόσο που η κυρίαρχη φυλή στη Σπάρτη βρισκόταν σε μειονεκτική θέση απέναντί μας”¹¹.

Τα στρώματα όμως της ελληνικής μικρασιατικής κοινωνίας, η εμπορική αστική τάξη, οι αγρότες και οι βιοτέχνες της πόλης, βρίσκονταν κάτω από την πλήρη κυριαρχία της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Η αστική τάξη, χάρη στο κοινοτικό της σύστημα, είχε καταφέρει να μην αναμιγνύονται οι Τούρκοι στα ελληνικά πράγματα, «αλλά καθώς δεν κατείχε εξουσία, δεν είχε φτάσει στο σημείο να θεσμοποιήσει μεθόδους εκμετάλλευσης των μη προνομιούχων τάξεων”.¹³

Τα χαρακτηριστικά της μικρασιατικής κοινωνικής δομής αποτυπώθηκαν από τους πρόσφυγες στον ελλαδικό χώρο, επιδρώντας στην αναδόμηση της “καινούργιας” τους κοινωνίας, ως μία ασυνέχεια ανάμεσα στον πρώτο κοινωνικό σχηματισμό ενσωμάτωσης και σε ένα υπάρχον δομημένο κοινωνικό περιβάλλον.

Ο ιδρυτής της Ν. Ιωνίας, Παπαϊωακείμ Πεσμαζόγλου, στα “Απομνημονεύματά” του εξιστόρησε τα γεγονότα έτσι όπως τα βίωσε ο ίδιος, μαζί με τους άλλους πρόσφυγες, πριν και μετά την έξοδό τους από τα παράλια της Μ. Ασίας και μέχρι την εγκατάστασή τους στον ελλαδικό χώρο και την ανεύρεση μόνιμου τόπου διαμονής.

Η πλειοψηφία των προσφύγων, που προερχόταν από τα αστικά ή τα αγροτικά κέντρα της Μ. Ασίας, δεν πρόλαβε να περισώσει την περιουσία της.

11. Π. Πεσμαζόγλου «Νέα Πισιδία» Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1953) σ.σ. 471-472 [Αρχειό Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β]

12. Β. Η. Βογιατζόγλου, Η Πισιδία της Μ. Ασίας (Αθήνα: Η Ένωση Σπάρτης Πισιδίας, 1978) σ. 125

13. Β. Δ. Γκιζελή, Κοινωνικοί σχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930) (Αθήνα: Επικαιρότητα, 1984) σ. 64

“Πήρα άδεια, να πουλήσουμε τα έπιπλα και τα πράγματά μας. Μα δεν ήταν πούληση. Ήταν αρπαγή. Ούτε το 1/10 της αξίας δεν μας έδιναν.....Εγώ, τις προηγούμενες μέρες, παράδωσα στις τουρκικές αρχές τις εκκλησίες μας, με όλη την περιουσία τους”¹⁴

Η μνήμη ήταν ακόμη νωπή.

Μας αφηγείται: “ Αφήναμε πίσω μας, οριστικά πια, την πατρική γη. Τη γη που τόσο δουλέψαμε, τόσο μοχθήσαμε, που ποτίσαμε με τον τίμιο ιδρώτα μας, για να μας ζήσει... Ποτέ, ποτέ στην ιστορία δεν ξεριζώθηκε τόσοσ πολύς κόσμος απ’ τη χώρα του. Ποτέ δεν τον έβγαλαν απ’ τα σπίτια του τόσο σκληρά, τόσο απάνθρωπα... Η ψυχή μας σκίζεται από τις παλιές αναμνήσεις... Πηγαίναμε στην ελεύθερη πατρίδα... να μην ακούμε τουρκικά και να μην βλέπομε ζαφτιέδες και τσέτες.”¹⁵

Στην έξοδό τους σιγοπέλλιζαν τον καημό τους, που πήρε αργότερα τη μορφή του ρεμπέτικου.¹⁶ Οι διαδικασίες παραγωγής του ρεμπέτικου τραγουδιού το εντάσσουν σε μία μακρά προφορική παράδοση και ομαδική δημιουργία.¹⁷

Το λαϊκό σμυρνέικο τραγούδι αποτέλεσε την υποκουλτούρα των ελλήνων της μικρασιατικής κοινωνίας. Το ρεμπέτικο τραγούδι, συνέχεια του λαϊκού σμυρνέικου, αποτέλεσε την υποκουλτούρα των περιθωριακών και των προσφύγων του ελλαδικού χώρου.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υποκουλτούρας αυτής (πολιτιστικά στοιχεία, υλικά, γνωστικά, θρησκευτικά σύμβολα, κανονιστικά ήθη και έθιμα, συνήθειες) τη διαφοροποιούν από την κυρίαρχη κουλτούρα της άρχουσας τάξης της μικρασιατικής κοινωνίας αλλά και του ελλαδικού χώρου.

14. Π.Πεσμαζόγλου (μαρτυρία) *Η έξοδος: τόμ. Β΄ Μαρτυρίες από τις επαρχίες της Κεντρικής και Νότιας Μ. Ασίας* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1982) σ. 432

15. Π. Πεσμαζόγλου «Αφήνομε την Αιτάλεια» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Έξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ,1953) σ. σ.442-443 [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β]

16. Μ. Κωνσταντινίδου, *Κοινωνιολογική ιστορία του ρεμπέτικου* (Αθήνα: Σέλας, 1987) σ. 19-65.

Το ρεμπέτικο τραγούδι, το τραγούδι των περιθωριακών και των υποπρολεταρίων, αποτέλεσε συνέχεια του λαϊκού σμυρνέικου τραγουδιού, που είχε ως κέντρο δημιουργίας του, τα αστικά κέντρα-λιμάνια. Παρ’ όλες τις κοινές μουσικές τους ρίζες, (το ρεμπέτικο, ανάγεται στη βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική, στο δημοτικό τραγούδι των Ελλήνων της Μ. Ασίας και στα νησιά του Αιγαίου, με επιδράσεις αραβικών μουσικών ρυθμών), εξέφραζαν διαφορετικά κοινωνικά στρώματα.

«Τα τραγούδια που εγγράφονταν σε δίσκους της πρώτης δεκαετίας, που ακολούθησε, μετά το 1922 ήταν φερμένα από τη Μ. Ασία, ή ήταν τραγούδια δημιουργημένα στην Ελλάδα, από τους πρόσφυγες οργανοπαίκτες και μουσικούς. Με τους πρώτους δίσκους, βγαίνουν από την ανωνυμία, οι πρώτοι μουσικοί του λαϊκού τραγουδιού των πόλεων».

17. Ν. Κοταρίδης, *Ρεμπέτες και Ρεμπέτικο Τραγούδι: Εισαγωγή* (Αθήνα: Πλέθρον, χ.χ.) σ.21.

“Παράλληλα όμως ο χώρος όπου παράγεται και διαδίδεται, συστήνεται και λειτουργεί ως πεδίο δημιουργίας ιδιαίτερων κοινωνικών ομάδων και στρωμάτων στην πόλη... Είναι ο χώρος που όχι μόνο δεν κυριαρχείται, αλλά και υποβαθμίζεται στην πόλη, όπου οι άνθρωποι όχι μόνο δεν ενσωματώνονται αλλά και περιθωριοποιούνται. Αυτός ο περιθωριοποιούμενος κόσμος που καταφεύγει σε έναν ήδη ξεπεσμένο χώρο, είναι ο γενέθλιος τόπος και ο καταγωγικός κόσμος του ρεμπέτικου τραγουδιού και αυτό το στοιχείο σφράγισε τις μορφές και την εξέλιξή του”.

Παπαιωακείμ Πεσμαζόγλου, ο ιδρυτής της Ν. Ιωνίας (φωτογραφία Μ. Παπαιωακείμ)

Ο Παπαϊωακείμ, με την παρουσία πενταμελούς επιτροπής από ειδικούς στην ταπητουργία, ενημέρωσε την κυβέρνηση για τον αριθμό των προσφυγικών οικογενειών που προήρχοντο από τη Σπάρτη της Πισιδίας με εξειδίκευση στην ταπητουργία και σ' άλλα επαγγέλματα.

Την κυβέρνηση αντιπροσώπευε ο τότε Υπουργός Προνοίας Απ. Δοξιάδης, ο Υπουργός Γεωργίας Σιδέρης, ένας τμηματάρχης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και ο ταμίας του Υπ. Προνοίας Επ. Χαρίλαος.

“Είμαστε 1.200 οικογένειες απαντήσαμε. Πάνω από τις 600 εργάζονται στα χαλιά, 250 θα είναι αυτοί που εργάζονται στην εξαγωγή ροδελαιίου. Οι άλλοι είναι έμποροι, εμπορευόμενοι, κτίστες”.¹⁸ Αυτές είναι και οι πρώτες επαγγελματικές κατηγορίες προσφύγων που έφτασαν στη Ν. Ιωνία.

Η πολιτική της κυβέρνησης ήταν να εγκαταστήσει στην Ελλάδα δύο καινούργιους κλάδους της παραγωγής, την ταπητουργία και τη ροδελαιοπαραγωγή. Με στόχο να διευρύνει την ανάπτυξη της ταπητουργίας, (η κυβέρνηση) παραχώρησε στους πρόσφυγες το συνοικισμό Ποδαράδες.

Στα “Απομνημονεύματά του, ο Παπαϊωακείμ διηγείται:

“...Εβαδίζομεν πεζή από το τέρμα Πατησιών, αργά και ήρεμα, θεωρούντες και εξετάζοντες την γύρω περιοχή και τέλος μετά πορείαν μιάς και πλέον ώρας, ευρήκαμεν τους “Ποδαράδες”. Τοποθεσία εξοχική, όντως θελκτική, με πηγήν αναβλύζουσαν άφθονο γάργαρο νερό, ιδιαιτέρως πολύτιμο διά την σκοπούμενην ανάπτυξιν της ταπητουργίας, με πολλά άγρια δένδρα, εις τα φυλλώματα των οποίων ετιτίβιζαν και εκελαίδουν χαρούμενα τα πουλιά, τόπος γεμάτος από πυκνούς και ακανθώδεις θάμνους. Μετά δύο ημέρας υπεβάλαμε εις το Υπουργείον την έκθεσίν μας, χαρακτηρίζοντες την περιοχήν ιδιαιτέρως κατάλληλον...”.¹⁹

Πράγματι, η ανάμνηση και προέκταση της πατρίδας μεταφέρθηκε στην τοποθεσία αυτή, εξαίροντας τη γεωγραφική της υπεροχή, με τα άφθονα νερά και τη χρηστική λειτουργικότητά τους, για την ανάπτυξη από τους ειδικευμένους πρόσφυγες της ταπητουργίας. Σκέψεις μακροπρόθεσμες που υλοποιήθηκαν με τη μετέπειτα ανάπτυξη βιομηχανικών μονάδων.

Οι προσφυγικοί συνοικισμοί αποκτούν δικούς τους ήχους.

“Τα βράδια πολλές φορές στους προσφυγικούς συνοικισμούς, ακούς κάποιο τραγούδι, που μιλάει για το ξερίζωμα. Ακούς ένα μπουζούκι να παίζει. Δεν θέλουν οι πρόσφυγες να το βάλουν κάτω. Ο καημός είναι μεγάλος, αλλά και το κουράγιο ακόμη μεγαλύτερο”.²⁰

18. Π. Πεσμαζόγλου «Ευνοική απάντηση των αρμοδίων» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ,1953) σ. 466 [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β]

19.1. Π. Πεσμαζόγλου, *Απομνημονεύματα*, Κ.Μ.Σ.

19.2. Π. Πεσμαζόγλου «Προσπάθειες για τη δημιουργία συνοικισμού» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ,1953) σ. σ. 464-466. [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β]

20. Γ. Καροφύλα, *Η Αθήνα του Μεσοπολέμου* (Αθήνα: Φιλιπότη, 1988) σ. 18.

Μέσα στα πρώτα παραπήγματα που έφτιαζαν, εξέφραζαν με το τραγούδι τον ξεριζωμό τους.

“Τρέχουν τα ποτάμια.
Νερά δεν είναι
των ματιών μου είναι δάκρυα.
Με χώρισαν απ’ την πατρίδα μου.
Με χώρισαν απ’ την αγάπη μου
Και βόλι πήρε τ’ αδέλφι μου”.
(τραγούδι) ²¹

Πολύτιμες είναι οι πληροφορίες που μας δίνει η ηγετική φυσιογνωμία του ιερέα Παπαϊωακείμ Πεσμαζόγλου, σχετικά με τα πρώτα χρόνια εγκατάστασης.

“Στο μεταξύ είχαν τελειώσει στη Ν. Ιωνία κάπου 100 σπίτια. Πρώτος εγκαταστάθηκα εγώ στις 23 του Νοέμβρη 1923. Το σπίτι που μου παραχωρήθηκε, είχε δύο δωμάτια. Σ’ αυτό μένω ως τα σήμερα. Συνέχεια έρχονταν και οι υπόλοιποι πατριώτες μας. Πρώτοι οι ταπητουργοί. Ύστερα από την εγκατάστασή μου, η πρώτη μου φροντίδα ήταν να φτιάξομε εκκλησιά” ²²

Αξίζει να αναφέρουμε εδώ, ότι στη Μ. Ασία οι σχέσεις του Ορθόδοξου Κλήρου και της ελληνικής αστικής τάξης ήταν συχνά ανταγωνιστικές. Η αστική τάξη διαπνεόταν από τις αρχές του Διαφωτισμού και ο Κλήρος αγκάλιαζε, με το θρησκευτικό συναίσθημα, τα πιο λαϊκά στρώματα. Η ορθοδοξία και η λαϊκή παράδοση με τον πλούτο των λαϊκών εθίμων αποτέλεσαν για τους πρόσφυγες το συνεκτικό κρίκο παρελθόντος- παρόντος, δηλ. την ιστορική συνέχεια.

Η μέριμνα για την ανάπτυξη της ταπητουργίας από τους πρόσφυγες ήταν η πλέον σημαντική, και αυτή η σκέψη περιέχεται σε πολλά από τα γραφόμενά του Παπαϊωακείμ. “έχομε στο χέρι το βραχιόλι της ταπητουργίας. Χάρη στη τέχνη μας θα εγκατασταθούμε όλοι εδώ ²³ ...θα προόδευε η βιομηχανία της ταπητουργίας και τα γυναικόπαιδά μας, θα βρισκαν ψωμί από τη δουλειά τους” ²⁴

Ο προσφυγικός συνοικισμός των Ποδαράδων, ονομάστηκε καταρχήν Νέα Πισιδία. Η κυβέρνηση παραχώρησε στους πρόσφυγες και άλλη έκταση, στην ίδια περιοχή.

«Στα δικά μας 650 σπίτια, προστέθηκαν 4 - 5.000 ακόμη. Τότε πια δόθηκε σ’ ολόκληρη την περιοχή το όνομα Νέα Ιωνία. Προς χάρην της ταπητουργίας ήρθαν σιγά-σιγά από τα νησιά και εγκαταστάθηκαν ως 500 οικογένειες.” ²⁵

21. Δ. Σωτηρίου, *Ματωμένα Χώματα: Μυθιστόρημα*, 9η (Αθήνα: Κέδρος, 1979) σ. 137.

22. Π. Πεσμαζόγλου «Η ζωή μας στη Ν. Ιωνία» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1953) σ. 486. [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β]

23. Π. Πεσμαζόγλου «Αφήνομε την Αττάλεια» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1953) σ. σ. 442-443. [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β].

24. Π. Πεσμαζόγλου «Προσπάθειες για τη δημιουργία συνοικισμού» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1953) σ. 464. [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β].

25. Π. Πεσμαζόγλου «Νέα Πισιδία» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1953) σ. 472. [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ. Πισιδία 3β]

Σύμφωνα με την Κοινωνία των Εθνών, κατά το τέλος του 1922, μία μικρή βιοτεχνία μετάξης δημιουργήθηκε τυχαία, πλάι στα οικόπεδα όπου άρχιζε να κτίζεται ο συνοικισμός της Ν. Ιωνίας. Προσέφερε εργασία στις γυναίκες πρόσφυγες του συνοικισμού με ημερομίσθιο κατώτερο από το συνηθισμένο εκείνης της εποχής και εξελίχθηκε σε δυναμική εταιρία.²⁶

Στην τελετή που έγινε για την ίδρυση του συνοικισμού (27 Ιουνίου 1923) παραυρέθηκαν ο αρχηγός της επανάστασης Ν. Πλαστήρας, ο Πρωθυπουργός Στ. Γονατάς, οι Υπουργοί Δοξιάδης, Σιδέρης και άλλοι, μεταξύ των οποίων ο φιλέλληνας Η. Morgenthau, πρεσβευτής της Αμερικής στην Κωνσταντινούπολη.

Με την εγκατάστασή τους στην περιοχή, ίδρυσαν συλλόγους. Βασικό θέμα των συνεδριάσεών τους ήταν η ίδρυση ταπητουργίας στην Αθήνα και στον Πειραιά, για να φέρουν από τα νησιά και να απασχολήσουν σ' αυτήν τα γυναικόπαιδά τους.

Από τα παράλια της Μ. Ασίας πολλοί πρόσφυγες είχαν εγκατασταθεί στα νησιά και συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ταπητουργίας.

Ο Παπαϊωακείμ αφηγείται “ Στη Πάρο, ήταν εγκαταστημένος από παλιά, ο πατριώτης μας Χρήστος Χ. Γεωργιάδης. Είχε δημιουργήσει βιοτεχνία χαλιών²⁷...Στη Νάξο, ο πρώην Βουλευτής Σύρου...σκόπευε να δημιουργήσει ταπητουργία στο νησί τους, με τις τεχνίτριές μας²⁷”(που άφησαν εκεί, ερχόμενοι από την Αττάλεια, με προορισμό τον Πειραιά). “ Και στη Κεφαλονιά, χαλιά έκαναν, έπαιρναν 2,5 δρχ για χίλιους κόμπους. Οι ίδιοι είχαν κάνει εκεί και τους αργαλειούς και δούλευαν για λογαριασμό των ντόπιων. Υστερα, ήρθαν στα Ταμπούρια, στον Πειραιά και από εκεί εδώ στη Σαφράμπολη”²⁸

Η συνθήκη της Λωζάνης, με τη διάταξη η οποία προέβλεπε την αποζημίωση των ανταλλαξίμων σύμφωνα με την προηγούμενη περιουσιακή τους κατάσταση στη Μ. Ασία, συμμετείχε στη διαδικασία μιας κοινωνικής ιεράρχησης των προσφύγων, μέσα στην ελληνική κοινωνία, ανάλογα με το περιουσιακό status που βρίσκονταν.

Ο Παπαϊωακείμ αναφερόμενος στην περιουσιακή κατάσταση ορισμένων προσφύγων σημειώνει: “ Ευτυχώς πατριώτες μας, που με το σεισμό της Σπάρτης και με το πόλεμο είχαν καταφύγει στη Σμύρνη, βρίσκονταν τώρα εδώ. Αυτοί κατάφεραν να περισώσουν κάποιο μέρος της χρηματικής τους περιουσίας. Τώρα κινήθηκαν δραστήρια να δημιουργήσουν ταπητουργία”.²⁹

Αναφέρονται οι Αφοί Καχραμάνογλου, Αφοί Παπάζογλου, Μηνάς Κεχαγιόγλου, Νικόλαος Σούτζογλου.

Ορισμένοι δημιούργησαν οικιακές μικροβιοτεχνίες. Αναφέρονται η Σοφία, η ταπητουργός χήρα Γαβριηλίδη ή άλλως Χαλιτζή και οι κόρες του Δημοσθένη Κιοτσέκογλου. Οι οικονομικά ισχυροί πρόσφυγες μερίμησαν για την κοινωνική αποκατάσταση των πλέον αδύναμων.

“Οι πατριώτες μας εργοστασιάρχες, έκτισαν στα εργοστάσιά τους, αίθουσες ευρύχωρες και εγκατέστησαν τις οικογένειες των εργαζομένων”.²⁹

26. Ι. Πολύζος, *Η εγκατάσταση των προσφύγων του 1922: μία οριακή περίπτωση αστικοποίησης: Συμβολή στην έρευνα για τον αστικό χώρο στην Ελλάδα* (Αθήνα: 1984), σ. 50, Ε.Μ.Π - Τμήμα Αρχιτεκτόνων (Πόλη και Κοινωνικές Πρακτικές ; 7) σ. 51.

27. Π.Πεσμαζόγλου (μαρτυρία) *Η έξοδος: τόμ. Β' Μαρτυρίες από τις επαρχίες της Κεντρικής και Νότιας Μ. Ασίας* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1982) σ. σ 443-444.

28. Α. Πεπίδου (μαρτυρία) *Η έξοδος: τόμ. Β' Μαρτυρίες από τις επαρχίες της Κεντρικής και Νότιας Μ. Ασίας* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1982) σ. 351.

29. Π. Πεσμαζόγλου «Ανασύσταση του συλλόγου μας» *Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Έξοδος και εγκατάσταση* (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1953) σ.σ. 462-463. [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ.Πισιδία 3β].

Στη Ν. Ιωνία δημιουργήθηκαν νέες συνοικίες, ανάλογα με τους τόπους καταγωγής των προσφύγων. Εκτός από τους Πισίδες που αναφέραμε, εγκαταστάθηκαν, αμέσως μετά την ίδρυσή της, πάρα πολλοί από τη Σμύρνη (ιδιαίτερα από την Ελευθερούπολη και το ιστορικό κέντρο) όπως και Βουρλιώτες, Μανησαλήδες, Τσεσμελήδες, Αλατσατιανοί και άλλοι, από την ευρύτερη περιφέρεια της Σμύρνης.³⁰

Πληροφορίες για τους τόπους καταγωγής έχουμε από το Κ.Μ.Σ, από έρευνα³¹ που έγινε στην περιοχή (το 1956), στην οποίαν καταγράφηκαν αλφαβητικά οι τόποι καταγωγής των προσφύγων, τους οποίους και παραθέτουμε:

- A: Αγκυρα-Αζάρι-Αμισός-Αιδίνι-Αλάια-Αττάλεια-Αδανα.-Αλάτσατα-Αη Ντάγ-Αδραμύτι-Αδά Παζάρ-Αγιατζίκ (Σινώπης)-Αργυρούπολη-Αλή Αγά Εφέσου-Αιβαλή-Ακτσέ Αιδινίου.
- B: Βουρλά-Βαινδίρι-Βίγα-Βουρδούρι.
- Γ: Γιακάκοι-Γκουζέ Νικομήδειας-Γούρδονος-Γκιούμαζε.
- Δ: Διαβερκίρ-Δενιζλί-Δήλα.
- Ε: Ελιγμοί-Εσκή Σεχίρ-Εγερδέρ-Εφεσος-Ελμαλή
- Z: Ζιντζίδερε-Ζογκουλδάκ.
- Η: Ηράκλειο Νικομήδειας.
- Θ: Θήρα.
- Ι: Ικόνιο-Ινέπολις-Ιντζέσου-
- Κ: Κερασούς-Κυδωνία-Καπαμονή-Κριτζαλιά-Κουπλιά-Κιρκαγάτσ-Κέλεμπος Καισάρεια-Κιουτάχεια-Κινίκ-Καραμάν-Κρήνη(Τσεσμέ)Καρταλή Προύσας Κιλισμάνη (Σμύρνης)-Κουρί Νικομηδείας-Καππαδοκία -Κωνσταντινουπόλεως-Κάτω Παναγιάς.
- Λ: Λεύκη.
- Μ: Μεταλλείον Ταύρου-Μενεμένη-Μερσίνα-Μάδυτος-Μαγνησία-Μπάφρα-Μέτε-Μπαλούκεσερ-Μουταλάσκη-Μπίλλα-Μουρσαλή-Μουδανιά-Μπελετζίκ Προύσας-Μαλακοπή-Μπουρνόβα-Μπουτζά (Σμύρνης)
- Ν: Νέφσεχρ-Ναζλί-Νίγδη-Νύμφιο-Νικόπολι-Ναρληντερέ-Νικομήδεια-Νεάπολις.
- Ο: Ουσάκ-Οδεμίσι-Ουλουμπουρλού-Οινόη.
- Π: Ποντοηράκλεια-Προκόπι-Πέρματα-Πέργαμος-Προύσα-Πάνορμος-Παρθένιον.
- Ρ: Ρεϊζ Ντερέ (Ερυθραίας Χερσονήσου).
- Σ: Σπάρτη-Σμύρνη-Σίλλη-Σαφράμπολη-Σαράκοι-Σώμα-Σιβρίχισαρ-Σεβδίκιοι-Σάγαρα Σωκίας-Σινώπη-Σώκια-Σιβάς-Σινασόν.
- Τ: Τραπεζούς-Τόσια-Τσαϊτζουμα-Τσίτα-Τσομπανισιά-Τσαμήτζα-Τσίνα Αιδινίου.
- Υ: Υοσγάτη.
- Φ: Φιλαδέλφεια-Φάρασα .
- Χ: Χατζηλάρ-Χοροσκοί Μαγνησίας.

30. Χ. Σαπουνζάκης «Οι δεσμοί Σπάρτης Μ. Ασίας και Σμύρνης» *Ο Ελληνισμός της Σμύρνης* (Ν. Ιωνία: Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ν. Ιωνίας, Ένωσις Σμυρναίων, Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, 1993) σ. 18.

31. Ε. Καρατζά, *Κ.Μ.Σ* [χειρόγραφο].

Ο προσφυγικός χαρακτήρας του οικισμού της Ν. Ιωνίας παραμένει ακόμη εμφανής, σε αρκετές από τις συνοικίες. Ανάμεσα στην πυκνή αστική δόμηση προβάλλουν τα προσφυγικά σπίτια, ως ανάμνηση της μορφολογίας της πρώτης οικιστικής δόμησης του χώρου.

Το πιο πρόσφορο υλικό με το οποίο ήταν κατασκευασμένες οι κατοικίες, ήταν οι πλίνθοι, φτιαγμένοι από λάσπη και άχυρα και ξεραμένοι στον ήλιο. Χρησιμοποίησαν επίσης διάτρητα τούβλα, τσιμεντόλιθους, ξύλα, λαμαρίνες και άλλα υλικά.

Η Ν. Ιωνία αποτέλεσε, κατά την ίδρυσή της, μια “Τενεκεδούπολη”³². Η παράγκα και το πισσόχαρτο χαρακτηρίζαν για μεγάλο διάστημα, τον προσφυγικό οικισμό.

Στην πρώτη εφημερίδα που κυκλοφόρησε στη Ν. Ιωνία με τον τίτλο “Κυριακάτικη” περιγράφεται η ίδρυση του οικισμού, τα αρχικά του στάδια και η μετέπειτα εξέλιξή του, η κοινωνική ζωή των κατοίκων και οι αντίστοιχες εξυπηρετήσεις που αναπτύσσονταν και, τέλος, η άνοδος του δευτερογενούς τομέα με την ανάπτυξη της βιομηχανίας, που κατέστησαν τη Ν. Ιωνία το Manchester της Ελλάδας.

“...Ο συνοικισμός ήταν ολότελα ασχημάτιστος. Σπίτια ατέλειωτα ή μισοτελειωμένα, σωροί από πέτρες, άμμους, κεραμίδια, θεμέλια ανοιγμένα, τοίχοι μόλις εγειρόμενοι, λάκκοι γεμάτοι ασβέστη, αραμπάδες και φορτηγά αυτοκίνητα-δούλευαν και την Κυριακή ακόμη- και ένα πλήθος κόσμου ποικίλλου, από εργάτες, μηχανικούς, εργολάβους, υπαλλήλους, χωροφύλακες και ανατολίτες με το ξεχωριστό ντύσιμο του τόπου των, εκινείτο πυκνό στο κέντρο του συνοικισμού που ήτο μεταξύ της αγοράς και σταθμού αυτοκινήτων της οδού Ηρακλείου, ή “Ιωνία”, όπως λέγεται έκτοτε. Παράγκες με ξύλινους πάγκους εχρησίμευαν για εστιατόρια και καφενεία για τις ανάγκες του κόσμου” Αργότερα “οι Ποδαράδες απέκτησαν και το “χάιλαιφ” των. Κέντρα πολύ ολίγα ακόμη. Ενα ή δύο στην αγορά και ο “Αβέρωφ”, η σημερινή Ριβιέρα της Ιωνίας...Ο πολύς εργατικός κόσμος ταξίδευε κρεμασμένος από τις σκάλες και τους εξώστες του κλασσικού “Θεριού”, που ευαρεστείτο να σταματά δύο-τρεις φορές τη μέρα στο Μεταξουργείο του Κυρκίνη...Αλλά τώρα (1926), οι περιφρονημένοι Ποδαράδες του 1924, έγιναν ο καλύτερος συνοικισμός Αθηνών: εργοστάσια, βιομηχανίες, Τράπεζες, ηλεκτροφωτισμοί, καλή συγκοινωνία, οργανώσεις, εφημερίδες, κέντρα, Μιρουάρ, κόσμος, ζωή, δράση, κίνηση...”³³

32. Τενεκεδουπόλεις, αποτέλεσαν οι προσφυγικοί οικισμοί, όπως αυτοί που ξεπήδησαν στα προάστια της Θεσσαλονίκης. Τα τενεκεδόσπιτα, κατασκευάστηκαν από άδειους πεντογάλονους τενεκέδες κηροζίνης και βενζίνης που είχαν εγκαταλείψει, τα αγγλικά και γαλλικά στρατεύματα, κατά τη διάρκεια του Α Παγκοσμίου Πολέμου, στη Θεσσαλονίκη.

H. Morgenthau, *Η Αποστολή μου στην Αθήνα* (Αθήνα: Τροχαλία, 1994) σ. 343.

“Οι πιο ευρηματικοί απ’ αυτούς τους πρόσφυγες πήραν τους άδειους τενεκέδες, τους έκοψαν στις άκρες ώστε να μπορούν να ισιωθούν και να μετατραπούν σε λαμαρίνες και τους χρησιμοποίησαν για να φτιάξουν τοίχους γύρω από ξύλινους σκελετούς που κατασκεύασαν από κιβώτια, κλαδιά και οτιδήποτε άλλο είδος ξύλου μπόρεσαν να βρούν”.

33. Χ.Δ. Σαουντζάκης, *Η Νέα Ιωνία του χθές και του σήμερα* (Ν. Ιωνία: 1980) σ. 31.

Κοινωνική συγκρότηση.

Η μορφολογία των σπιτιών³⁴ στη Ν. Ιωνία δεν είναι συνέχεια της αρχιτεκτονικής των σπιτιών που εγκατέλειψαν οι πρόσφυγες στην πατρική γη, επειδή η διαμόρφωση του χώρου δεν συνόδευσε τις μνήμες που σχετίζονταν με τον τρόπο διαβίωσης στη μικρασιατική γη.³⁵

Το 1925 υπολογίζεται ότι, έχουν εγκατασταθεί από την Ε.Α.Π 14.000 κάτοικοι. Έως το 1929 κτίστηκαν, με το σύστημα της αυτοστέγασης 2.814 κατοικίες και άλλες 350 στον Περισσό.

Τρεις ήταν οι βασικοί τύποι σπιτιών: οι διώροφες τετραπλοκατοικίες, οι διώροφες διπλοκατοικίες, οι ισόγειες συνεχόμενες (συνήθως μονοκατοικίες) καθώς και συνδυασμοί αυτών. Οι διώροφες διπλοκατοικίες υπήρξαν ελάχιστες. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή ήταν πέτρα, χωματόπλινθοι ή κομμάτια έτοιμου μπετόν. Η σκεπή γινόταν από κεραμίδια γαλλικού τύπου ή βυζαντινά. Τα κουφώματα ήταν ξύλινα, καρφωτά. Στις διώροφες κατοικίες υπήρχε εσωτερική σκάλα με κυλινδρική κουπαστή και ξύλινο μπαλκόνι για τις οικογένειες των επάνω ορόφων. Η είσοδος ήταν κοινή. Η αποχέτευση γινόταν σε κοινούς βόθρους.

“Μία προσφυγική κατοικία έχει επιφάνεια 40 τ.μ. Αποτελείται από μία μικρή είσοδο (hall), 2 κύρια δωμάτια και ένα w.c. Όμως υπάρχει και ο τύπος των συνεχόμενων μικρών κατοικιών. Εδώ το εμβαδόν προσεγγίζει τα 27 τ.μ...ένα κύριο δωμάτιο, μία κουζίνα-καθιστικό και το w.c. Πολλές φορές, υπάρχει ένα μόνο δωμάτιο και κοινή χρήση w.c. Σπανιότατα θα συναντήσουμε και τον τύπο των 80 τ.μ. Σωστό ανάκτορο!”³⁶

Προσφυγικές κατοικίες διασώζονται μέχρι σήμερα. Χαρακτηριστικές είναι οι διώροφες κατοικίες της Νεάπολης, δίπλα στο γήπεδο της Ν. Ιωνίας, που είναι γραφικές, μετσοβίτικου τύπου, κατοικίες.

Υποστηρίζεται ότι, για λόγους κομματικής σκοπιμότητας, υπήρξε αδιαφορία για την άναρχη δόμηση του οικιστικού χώρου, που δεν οφειλόταν στους αρχιτέκτονες αλλά στους τότε κυβερνώντες και στην πολιτική κατάσταση της χώρας και στον τομέα αυτό το προσφυγικό πρόβλημα αντιμετωπίστηκε χωρίς καμμία, έστω στοιχειώδη, επιστημονική μελέτη.³⁷

34. Ν.Ε. Μηλιώρης, *Τα Βουρλά της Μ. Ασίας*: Μέρος β' Λαογραφικά (Αθήνα: Ενώνσεως Σμυρναίων, 1965) σ.σ. 2-36, σ.318.

Διακρίνουμε τρία είδη σπιτιών, στα Βουρλά της Μ. Ασίας: 1)το λαϊκό ρεσπέρικο σπίτι, 2)τα παλιά αρχοντικά ή σπίτια με τα σαχνεσίνια 3)τα νεότερα αστικά σπίτια σχεδιασμένα από τους μηχανικούς και τους αρχιτέκτονες της Σμύρνης. Σ' αυτά κατοικούσαν οι τάξεις των νοικοκυραίων, των ρεσπέρηδων (γεωργών) και των σιναφλήδων...Ο Ν. Μηλιώρης γεννήθηκε στα Βουρλά Μ. Ασίας το 1896 και έζησε στη Ν. Ιωνία από την ίδρυση του οικισμού. Έγραψε πλούσιο λογοτεχνικό έργο.

35. Ν. Σαρρής, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Νέα Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Νέα Ιωνία ιστορική μνήμη, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αστεακή ολοκλήρωση* (Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Τ και Δήμος Νέας Ιωνίας 1996) τευχ. 6, σ. σ. 24-25.

36. Χ. Σαπουντζάκης “Οι προσφυγικές κατοικίες στη Ν. Ιωνία” *Πληροφορία*, Ιαν. 1994, σ. 16.

37. Γ. Βλάχου, Γ. Γιαννίτσαρη, Ε.Χατζηκώστα «Η στέγαση των προσφύγων στην Αθήνα και τον Πειραιά στην περίοδο 1920-40: Προσφυγικές πολυκατοικίες» *Αρχιτεκτονικά θέματα* (Αθήνα: Δουμάνης, 1978) τεύχ. 12, σ.σ. 117-120.

Οι περισσότεροι από τους προσφυγικούς οικισμούς της πρωτεύουσας (Νέας Ιωνίας, Νέας Χαλκηδόνας, Βύρωνα, Καισαριανής, Πειραιά, Νίκαιας, Αιγάλεω, Περιστερίου, Κερατσινίου, Δραπετσώνας, Ρέντη), κτίστηκαν χωρίς οικιστική μελέτη, παρόλο που υπήρχε οικοδομικός κανονισμός για τους αστικούς συνοικισμούς που υπάγονταν στην Ε.Α.Π.³⁸

Μετά το 1930 δημιουργήθηκαν πρότυποι συνοικισμοί από μονώροφες κατοικίες ή πολυκατοικίες όπως της Ν. Σμύρνης, Νέας Φιλαδέλφειας, Νέας Καλλίπολης κ.ά. Το έργο της Ε.Α.Π είχε αναλάβει το Υπουργείο Πρόνοιας, το οποίο αντιμετώπισε πιο μεθοδικά το στεγαστικό πρόβλημα.

Η δημιουργία της πολυκατοικίας υποστηρίχθηκε από αρχιτέκτονες της εποχής, επειδή με αυτό τον τρόπο στεγάζονταν περισσότερες οικογένειες σε μικρής έκτασης οικόπεδα και παράλληλα περιοριζόταν η επέκταση της πόλης. Δεν άργησε όμως η εμπορευματοποίησή της (με το Νόμο 3741/1929 “περί οριζόντιας ιδιοκτησίας” κατοχυρώθηκε και επίσημα).

Οι Π. Καραντινός, Κ. Λάσκαρις, Δ. Κυριακός ήταν οι αρχιτέκτονες που σχεδίασαν τύπους πολυκατοικιών, επηρεασμένοι από το Bauhaus. Τα διαμερίσματα ήταν συνήθως διαμπερή ενός ή δύο δωματίων με βοηθητικούς χώρους και σ’ αυτά έμεναν περισσότερες από μία οικογένειες. Τα υλικά κατασκευής ήταν εγχώρια.

Για τη δημιουργία των κτιρίων αυτών, όμως, δεν υπολογίστηκε ο τρόπος ζωής και η συμπεριφορά των προσφύγων ούτε η ανάγκη τους για κίνηση και ελεύθερο χρόνο. «Ο νέος τρόπος συγκατοίκησης προϋπέθετε μία αλλαγή σύμφωνα με τα αστικά πρότυπα, δηλ. περιορισμένες κινήσεις, ησυχία, προσεγμένες εκδηλώσεις και επαφές... Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να καταλαμβάνουν και να οικοπεδοποιούν τμήματα του ελεύθερου χώρου μπροστά από τα ισόγεια διαμερίσματα. Εκεί έφτιαζαν κήπους και έκαναν προεκτάσεις για διάφορες χρήσεις”.³⁹

Η αντίδραση των προσφύγων στο νέο τρόπο διαβίωσης προερχόταν από τις μνήμες του παρελθόντος, οι οποίες ήταν αντίθετες προς τις νέες συνθήκες και ανάγκες που δημιουργούνταν για τη στέγασή τους και οι οποίες τους επέβαλλαν ένα νέο τρόπο συγκατοίκησης.

Χώροι κοινωνικής επαφής των κατοίκων της Ν. Ιωνίας υπήρξαν τα εργοστάσια, τα σχολεία, οι εκκλησίες, οι κινηματογράφοι.

Ο Π. Πεσμαζόγλου, με τον Σπάρταλη Επίσκοπο Πατάρων, Μελέτιο Χρηστίδη, θεμελίωσαν, με την ίδρυση του οικισμού, την πρώτη εκκλησία των Αγίων Αναργύρων. Αργότερα, οικοδομήθηκαν και άλλες εκκλησίες, γύρω από τις συνοικίες.

Η ίδρυση με διάταγμα ενοριών και η ανέγερση ναών ένωσαν τους πρόσφυγες με άξονα αναφοράς τη θρησκευτική τους πίστη.

Εθνολογικό στοιχείο πολιτισμού, που παρατήρησα κατά την επιτόπια έρευνα, συνιστούν οι εικόνες μέσα στα σπίτια και τα θυμιατήρια που αφήνουν, ακόμη και σήμερα, έξω από τα περβάζια. Πρόκειται για πολυσύχναστη εικόνα στα σπίτια της σημερινής Ν. Ιωνίας και αποτελεί συνέχεια της λαϊκής μας παράδοσης.

38. Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, *Οικοδομικός Κανονισμός: Αφορών τους εις την ΕΑΠ υπαγομένους αστικούς συνοικισμούς* (Αθήνα: Σεπτέμβριος, 1926)

39. Γ. Βλάχου, Γ. Γιαννίτσαρη, Ε. Χατζηκόστα «Η στέγαση των προσφύγων στην Αθήνα και τον Πειραιά στην περίοδο 1920-40: Προσφυγικές πολυκατοικίες» *Αρχιτεκτονικά θέματα* (Αθήνα: Δουμάνης, 1978) τεύχ. 12, σ.σ. 117-120.

Παράλληλα χτίστηκαν σχολεία δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια. Η εφημερίδα «Πατρίς» της 9.12.1928 αναφέρεται σε στατιστική της εποχής, σύμφωνα με την οποία στα δύο σχολεία της περιοχής, είναι εγγεγραμμένοι 1.030 μαθητές και 905 μαθήτριες, περισσότεροι, δηλ. από το 1/8 του πληθυσμού, ποσοστό που μαρτυρεί την πνευματική αναζήτηση των κατοίκων.

Από την ελληνική απογραφή του 1928 προκύπτουν επίσης πολύ χαμηλότερα ποσοστά αναλφαβητισμού μεταξύ των προσφύγων γυναικών από εκείνα των γηγενών,⁴⁰ και αυτό γιατί η ελληνική παιδεία είχε εξαπλωθεί στη Μ. Ασία

Εκτός από τις κατοικίες, τα σχολεία τις περιοχής σφύζουν από ζωή. Η Ν. Ιωνία διαθέτει 20 Δημοτικά σχολεία, 9 Γυμνάσια, 8 Λύκεια, 16 Νηπιαγωγεία, 8 Παιδικούς Σταθμούς και 3 Ιδιωτικά Σχολεία. Λειτουργούν και άλλες δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμοί και τράπεζες στη περιοχή, το γνωστό Νοσοκομείο “Αγία Όλγα”, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, αθλητικοί σύλλογοι όπως ο αθλητικός σύλλογος φιλάθλων Α.Ε.Κ, ένδειξη του αθλητικού ενδιαφέροντος του προσφυγικού στοιχείου,⁴¹ η ποδοσφαιρική ομάδα Ο.Φ.Ν. Ιωνίας, η οποία έχει την αφητηρία της στο 1926, η ποδοσφαιρική ομάδα Α.Ε. Ελευθερούπολης, από το 1928 κ. ά.

Η ανάγκη πολιτιστικής ταυτότητας φαίνεται από την κυκλοφορία εφημερίδων και άλλων εντύπων, την ίδρυση συλλόγων και πολιτιστικών χώρων αναψυχής.

Η πρώτη εφημερίδα που κυκλοφόρησε το 1925, είναι η “Κυριακάτικη- Le Dominical” ελληνογαλλική, “όχι βέβαια γιατί η γαλλική ήταν η μητρική γλώσσα των πρώτων κατοίκων της Ν. Ιωνίας, αλλά γιατί ήταν ένα κομμάτι από το κοσμοπολίτικο περιβάλλον που κόμιζε ένα τμήμα από αυτούς. Κάτι σαν απόηχος του “χαμένου παραδείσου”.⁴² Ακολούθησαν και άλλες εφημερίδες, όπως η “Ν. Ιωνία”, ο “Φύλαξ”, τα “Ιωνικά Νέα”, το “Βήμα Νέας Ιωνίας”, το “Θάρρος”, η “Προοδευτική”, ο “Προμαχώνας”, η “Ιωνία”, ο “Παλμός”, η “Αναγέννηση- Ιωνική”, η “Πληροφορία” που κυκλοφόρησε στη Ν. Ιωνία, στο Ν. Ηράκλειο και στις γύρω περιοχές κ.ά.

Πνευματικοί σύλλογοι, σωματεία, οργανώσεις, χοροδιδασκαλεία και έντυπα αποτελούν τον κορμό της πνευματικής δραστηριότητας.

Ιδρύθηκαν οι πρώτοι σύλλογοι: ο Σύλλογος Σπαρταλήδων ή άλλως Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, ο Σύλλογος Ινεπολιτών και ο Προοδευτικός Σύλλογος Νέων, η Πανιώνιος Οργάνωση Προσφύγων και σύλλογοι όπως Ανατολικός, Αστήρ, Προσφυγική Νεολαία, Λέσχη Ιωνίας καθώς και σωματεία, με στόχο τη διατήρηση των πνευματικών και πολιτιστικών παραδόσεων των προσφύγων.⁴³

Άρχισαν να λειτουργούν κινηματογράφοι, όπως οι “Ηνωμένες Πολιτείες”-ο τίτλος του οποίου δεν είναι τυχαίος, εφόσον η επιθυμία φυγής προς το αμερικανικό όνειρο εκφράστηκε με τη μετανάστευση για την ανεύρεση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης- το “Καπρίς” ο Αστέρης, ο Κρόνος κ. ά.

Από τους παλαιούς κινηματογράφους, διασώζεται ο Κινηματογράφος “Αστέρης”, στο κέντρο της Ν. Ιωνίας, ο οποίος χρονολογείται από το 1927.

40. Λ. Μιχελή, *Προσφύγων βίος και πολιτισμός* (Αθήνα: Δρόμους, 1992) σ. 216

41. Δ. Χατζηνικολάου “Η Α.Ε.Κ, τιμά την προσφυγιά” *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Ιούνιος-Ιούλιος 1995, σ. 25.

42. Ν. Σαρρής, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Νέα Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Νέα Ιωνία ιστορική μνήμη, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αστακή ολοκλήρωση* (Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Τ και Δήμος Νέας Ιωνίας 1996) τευχ. 6, σ. 21.

43. Β. Η. Βογιατζόγλου, *Ιων Λόγος* (Ν. Ιωνία: Πνευμ. Κέντρο Δήμου Ν. Ιωνίας, 1993) σ. 31.

Το 1928, ο κινηματογράφος υπήρξε το σημείο εκκίνησης του μεγάλου προσφυγικού συλλαλητηρίου κατά της Ε.Α.Π.⁴⁴ Εκεί πραγματοποιούνταν οι προεκλογικές συγκεντρώσεις για τις δημοτικές εκλογές μέχρι και την δεκαετία του 1960, οι συνεδριάσεις των δημοτικών συμβουλίων και οι συνελεύσεις των φορέων της πόλης. Το κτίριο θεωρείται διατηρητέο, σημαντικό για την μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής.

Άλλο διατηρητέο κτίριο και ιστορικό μνημείο της πόλης είναι το “Παναιτώλιο”⁴⁵, το οποίο χτίστηκε γύρω στα 1930 στην Αλσούπολη. Στο παρελθόν, λειτούργησε σαν χαρτοπαικτική λέσχη - καζίνο και ξενοδοχείο με το όνομα “Τα Πεύκα”. Για ένα διάστημα, αγοράστηκε από το βιομήχανο Μουταλάσκη. Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξε αρχηγείο των Γερμανών.

Στην περίοδο του εμφυλίου, λειτούργησαν παιδουπόλεις στην Αθήνα και στην επαρχία.. Το 1948, καταγράφονται 61 τρόφιμοι, αμφοτέρων των φύλων, στο Νηπιαγωγείο της Ν. Ιωνίας και 41 τρόφιμοι στον Παιδικό σταθμό (ηλικίας 7-18 ετών).

Η γειτονιά αποτέλεσε το συνδυαστικό κρίκο, που ένωσε τα μέλη της συνοικίας σ’ ένα σύστημα ταυτοποιητικής αναγνώρισης και επικοινωνίας.

Τα σχολεία, οι εκκλησίες,⁴⁶ τα καφενεία, οι τόποι εργασίας (εργοστάσια, βιοτεχνίες, εμπόριο κ. τ. λ.), ο σταθμός του τραίνου, η αγορά αποτελούν τους τόπους συνεύρεσης των κατοίκων. Ανεπαρκούν οι ελεύθεροι χώροι, τα πάρκα, οι πλατείες. Ελάχιστο πράσινο με πυκνοκατοίκηση ασφυκτική. Οι πολυκατοικίες συνυπάρχουν με τα προσφυγικά σπιτάκια.

Οι άνθρωποι φαίνεται να έχουν δεχτεί τη μοίρα τους. Στους τόπους συνάντησης και συνδιαλλαγής θυμούνται ιστορίες παλιές, καταθέτουν αναμνήσεις από τη Μικρά Ασία και τον Εμφύλιο και συζητούν για τα καθημερινά προβλήματα επιβίωσης. Για τα παιδιά τους εξασφαλίζουν το “καλύτερο”, για να μην ζήσουν, κατά τα λεγόμενά τους, “όπως έζησαν αυτοί”.

Πολλοί από τους εκπροσώπους της πρώτης γενιάς προσφύγων δεν ζουν πια. Στα πρόσωπα όπου απέμειναν, βλέπεις χαραγμένες τις ρυτίδες μιας ζωής. Ρόζοι στα χέρια τους, μαρτυρούν τη σκληρή δουλειά στα εργοστάσια. Άνδρες-γυναίκες, το ίδιο πράγμα. Από την πρώτη επαφή μαζί τους, αναγνωρίζει κανείς την απλότητα και την ωριμότητα, ως γνώρισμα της ηλικίας τους. Κάποιοι από αυτούς επέλεξαν στα νεότερα χρόνια τα ΚΑΠΗ του Δήμου ως χώρο διαφυγής.

44. Χ. Σαπουντζάκης «Οι προσφυγικές κατοικίες στη Ν. Ιωνία» *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Ιαν. 1994, σ. 16.

Για την αποπληρωμή των σπιτιών, όσοι πρόσφυγες δεν νοίκιαζαν σπίτι, ορίστηκε 15/ετία για την εξόφληση του δανείου και τόκος 8% με αποτέλεσμα την αντίδραση των προσφύγων καθώς η Ε.Α.Π απαιτούσε τα σπίτια και απειλούσε με εξώσεις. Η ημερομηνία 24 Μαΐου 1925, “σημαδεύει την πρώτη μαζική κινητοποίηση των κατοίκων της, ενάντια σε ένα μέτρο αναλαϊκό. Οργανώνεται με μεγάλη επιτυχία ένα ογκώδες συλλαλητήριο, που έχει ως αποτέλεσμα να φρενάρει η Ε.Α.Π, τα σχέδιά της”.

45. Β. Μαγκαναδέλη, “Παναιτώλιο: Το στολίδι της Ν. Ιωνίας” *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Δεκ. 1992, σ. 10.

Το Παναιτώλιο, μεταπολεμικά λειτούργησε ως κατοικία και κλινική. Θεωρείται, ενδιαφέρον δείγμα κτιρίου ειδικής χρήσης της πρώτης τριακονταετίας του αιώνα και προσφέρεται για στέγαση πολιτιστικών λειτουργιών.

46. Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος (Αθήνα: Αποστολική Διακονία της Ελλάδος, 1996).

Στη Ν. Ιωνία, υπάρχουν 22 Ενοριακοί Ναοί, 4 Παρεκκλήσια, 2 Ναοί Κοιμητηρίων, 1 Ιδιωτικός Ναός, 1 Μοναστηριακός Ναός, 4 φιλανθρωπικά ιδρύματα, 2 ορφανοτροφεία (θήλεων- αρρένων), 1 νηπιοβρεφοκομείο με 40 τρόφιμους και 1 γηροκομείο με 40 τρόφιμους.

Η λειτουργία των ΚΑΠΗ συμβάλλει στην ανάπτυξη των κοινωνικών μεταξύ τους σχέσεων και αντιμάχεται την ηλικιακή απομόνωση, που τους καθιστά και οικονομικά ανενεργούς. Τέσσερα ΚΑΠΗ⁴⁷ λειτουργούν στο Δήμο Ν. Ιωνίας, της Ελευθερούπολης, με γυναικείο ως επί το πλείστον πληθυσμό, της Καλογρέζας, του Περισσού και του Κέντρου της Ν. Ιωνίας, με μέσο όρο συχναζόντων μελών τα 400 άτομα. Οι ελλείψεις, εξαιτίας των δυσκολιών χρηματοδότησης και συντήρησής τους, είναι εμφανείς. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στους χώρους αυτούς έχουν στόχο να φέρουν πιο κοντά τους ηλικιωμένους, τον έναν με τον άλλον, ώστε να βιώνουν λιγότερο τη μοναξιά τους, παρέχοντάς τους διόδους επικοινωνίας και ενδιαφερόντων (σκάκι, μουσικές εκδηλώσεις, εκδρομές έξω από τη συνοικία κ. ά). Αποφεύγεται κατ' αυτό τον τρόπο η ιδρυματοποίησή τους σε γηροκομεία, ενώ τους εξασφαλίζεται παράλληλα ιατρική περίθαλψη και κάλυψη από το Ι.Κ.Α και άλλους φορείς ασφάλισης.

Πολλοί, βεβαίως, είναι αυτοί που αρνούνται να καταφύγουν στα ΚΑΠΗ. Και τούτο είτε διότι συνεχίζουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα είτε διότι ως μέλη πολυμελών οικογενειών ασχολούνται με τη φύλαξη των εγγονιών τους είτε διότι η απόσταση των ΚΑΠΗ από τα σπίτια τους είναι μεγάλη, είτε, τέλος, διότι διαθέτουν επαρκή ιδιωτικό χώρο κοινωνικότητας. Άλλοι, υπήρξαν στο παρελθόν μέλη των ΚΑΠΗ και έφυγαν. Υπάρχουν και αυτοί που δεν τους καλύπτει ο θεσμός, ο οποίος είναι σχετικά πρόσφατος ως προς την λειτουργία του.⁴⁸

Εκτίμησή μας πάντως είναι ότι η λειτουργία των ΚΑΠΗ πρέπει να διαμορφωθεί κατά τρόπο, ώστε οι ηλικιωμένοι να μη γίνονται εκεί παθητικοί αποδέκτες κάποιων υπηρεσιών.

Αξίζει, τέλος, να ειπωθεί και ότι ορισμένοι ηλικιωμένοι, (αντιστασιακοί και άλλοι αριστεροί) συμμετέχουν έντονα στην πολιτική και κοινωνική ζωή των Δήμων αυτών, παρόλη την ηλικία τους.⁴⁷

47. Δ. Γ. Τσαούσης, Α. Χατζηγιάνη, *Κοινωνικές και χωροταξικές προϋποθέσεις, λειτουργίας των ΚΑΠΗ ως θεσμών σύνδεσης των ηλικιωμένων με την Κοινότητα* (Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο - Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Δ/νση Προστασίας Ηλικιωμένων, 1990) σ. 32, σ. 38.

48. "Είναι τα ΚΑΠΗ ανοιχτά κέντρα προστασίας και αλληλεγγύης;" *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Ιαν. 1993, σ. 2.

Επαγγελματική αποκατάσταση.

Όπως αναφέρθηκε, οι πρώτοι κάτοικοι, σε ό,τι αφορά την επαγγελματική τους δραστηριοποίηση, ήταν ταπητουργοί, ροδελαιοπαραγωγοί, έμποροι, εμπορευόμενοι, χτίστες κ.ά.

Πληροφορίες σχετικά με τις επαγγελματικές δραστηριότητες εν γένει δραστηριότητες των πρώτων κατοίκων - προσφύγων, έχουμε και από την ανασύσταση του πρώτου συλλόγου,⁴⁹ που ιδρύθηκε στη Ν. Ιωνία, ως συνέχεια του συλλόγου που έδρευε στη Σμύρνη της Μ. Ασίας. Στο καταστατικό αναφέρονται τα μέλη ονομαστικά, με τις αντιστοιχούσες στο καθένα επαγγελματικές εξειδικεύσεις:

Μέλη του συλλόγου και επαγγέλματα:

Όνοματεπώνυμον	Επάγγελμα
Βασ. Πετράκης	Δικηγόρος
Βασ. Αρτεμιάδης	Δικηγόρος
Χριστόφ. Ιατρίδης	Έμπορος
Βασίλ. Ιατρίδης	Δημοδιδάσκαλος
Μηνάς Κεχαγίουλου	Ταπητουργός
Χαραλ. Χρησιτίδης	Δικηγόρος
Ιορδάνης Δημητριάδης	Εμπορευόμενος
Στάθης Τσένογλου	Εμπορευόμενος
Νικόλ. Τουρμούσογλου	Εμπορευόμενος
Π. Πεσμασμαζόγλου- Πρόεδρος	Ιερέας

Σύμφωνα με την Κοινωνία των Εθνών, η πληθυσμιακή σύνθεση καθώς και η απασχόληση στον προσφυγικό συνοικισμό της Ν. Ιωνίας το 1926, για τους άνδρες και τις γυναίκες, είναι:

Ανδρες: 3.031 κάτω των 16 ετών, 4.030 άνω των 16,
Γυναίκες: 3.039 » , 6.360 »

Από αυτούς, απασχολούνται οι 6.016, από τους οποίους οι 2.448 είναι εργάτες και οι 3.568 ασκούν διάφορα επαγγέλματα.

49. Π. Πεσμαζόγλου «Ανασύσταση του συλλόγου μας» Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908: Εξοδος και εγκατάσταση (Αθήνα: Κ.Μ.Σ, 1953) σ. σ. 462-463. [Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, φακ.Πισιδία 3β].

Επαγγέλματα	Αριθμός επαγγελματιών
Δάσκαλοι	39
Ιατροί	14
Ιδιωτικοί Υπάλληλοι	550
Έμποροι	74
Ταπητουργοί	1000
Κεντήστρες	91
Ραφτάδες	361
Βαφείς	28
Αρτοποιοί	38
Επιπλοποιοί	14
Ζαχαροπλάστες	21
Καραγωγείς	41
Κρεοπώληδες	20
Καφεπώληδες	27
Κουρείς	42
Στιλβωτές	56
Ευλουργοί	121
Κτίστες	128
Εργάτες- τριες	2448

Κυριαρχούν οι εργάτες και οι εργάτριες και ακολουθούν οι ταπητουργοί, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι ράφτες κ.ά.

Πολλά από τα επαγγέλματα που αναφέρονται πύό πάνω, έχουν σήμερα εκλείψει ή τείνουν να εξαφανιστούν. Από αυτά, άλλα αφορούσαν στην οικοτεχνία, δηλ την απασχόληση στο σπίτι, όπως οι κεντήστρες, οι ραφτάδες, και άλλα, όπως οι καραγωγείς και οι στιλβωτές, δουλειές που γίνονταν στο δρόμο. Τα βαφεία λειτουργούν, ακόμη και σήμερα, ως βιοτεχνίες. Όσον αφορά τους ταπητουργούς, εκτός από εκείνους που εργάζονταν μέσα στο εργοστάσιο, οι υπόλοιποι δούλευαν στα σπίτια με αργαλειούς που πλέον έχουν εκλείψει, γιατί αντικαταστάθηκαν από υπερσύγχρονα μηχανήματα.

Στους 830 εν χρήσει αργαλειούς, το 1930 στην Αθήνα, (66% του συνόλου της χώρας) και που απασχολούσαν 1.702 εργάτριες, 146 αργαλειοί βρίσκονταν στη Ν. Ιωνία (17%) όπου δούλευαν 289 εργάτριες και 199 στη Κοκκινιά (24%), όπου δούλευαν 408 εργάτριες. ⁵¹

Οι γυναίκες και τα παιδιά συνιστούσαν ανέκαθεν φθηνή εργατική δύναμη. Γι' αυτό η χωροθέτηση της υφαντουργίας, και ιδιαίτερα του κλάδου της ταπητουργίας, είναι στενά συνδεδεμένη με την ύπαρξη αυτού του εργατικού δυναμικού.

50. Χ.Δ.Σακουντζάκης, *Η Νέα Ιωνία του χθές και του σήμερα* (Ν. Ιωνία: 1980) σ. 38.

51. Ι. Πολύζος, *Η εγκατάσταση των προσφύγων του 1922: μία οριακή περίπτωση αστικοποίησης: Συμβολή στην έρευνα για τον αστικό χώρο στην Ελλάδα* (Αθήνα: 1984), σ. 47, Ε.Μ.Π - Τμήμα Αρχιτεκτόνων (Πύλη και Κοινωνικές Πρακτικές ; 7).

Το ημερομίσθιο μιας κατ' οίκον εργάτριας χαλιών ανέρχεται σε 16 με 18 δραχ. για μία ημερήσια παραγωγή 10 έως 12.000 κόμπων.

Αργότερα, με την αναζήτηση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, περιορίστηκε η ανάπτυξη της ταπητουργίας, της υφαντουργίας καθώς και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη βιομηχανική παραγωγή, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν νέα επαγγέλματα.

Ο πληθυσμός της Ν. Ιωνίας ανέρχεται το 1928, στους 14.135 κατοίκους.

Το 1928, η σύνθεση του πληθυσμού της Ν. Ιωνίας και των μεγαλύτερων πόλεων με πληθυσμό άνω των 20.000 κατοίκων αποτελείται από γηγενείς, πρόσφυγες και μετανάστες, ως αποτέλεσμα της αστικοποίησης αλλά και της εσωτερικής μετανάστευσης προς τις πόλεις. Τόσο η μορφολογία του ελληνικού χώρου όσο και η γεωργική παραγωγή συνέβαλαν στη συχνή και χρονικά προσδιοριζόμενη μετακίνηση του πληθυσμού⁵² και μετανάστευση προς τα αστικά κέντρα.

Το 1928, επί συνόλου 21 αστικών κέντρων, σε δώδεκα πόλεις, συμπεριλαμβανομένων της Αθήνας και του Πειραιά, το ποσοστό των μεταναστών ξεπέρασε το 25% του πληθυσμού. (Η Ν. Ιωνία, το 1928, ανήκε ακόμη στο Δήμο της Αθήνας).

Η στρωματοποίηση του πληθυσμού (γγενείς – πρόσφυγες- μετανάστες) σε Αθήνα και Πειραιά, το 1928, δίνεται στον πιο κάτω πίνακα.⁵³

Πίνακας 6.1

	Γηγενείς	Πρόσφυγες	Μετανάστες	Σύνολο	Γηγενείς %	Πρόσφυγες %	Μετανάστες %
Αθήνα	131.810	129.380	198.021	459.211	28,7	28,2	43,1
Πειραιά	68.859	101.185	81.615	251.659	27,6	40,0	32,4

Οι μετανάστες στην Αθήνα υπερτερούν έναντι των άλλων κοινωνικών ομάδων. Οι γηγενείς εξισώνονται προς τους πρόσφυγες. Σε απόλυτους αριθμούς υπερτερούν οι πρόσφυγες στον Πειραιά και ακολουθούν οι μετανάστες.

Οι πρόσφυγες ενσωματώθηκαν σταδιακά σ' ένα δομημένο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον στον ελλαδικό χώρο και συνέβαλαν στην ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα παραγωγής. Η βιοτεχνία, με την άνοδο της βιομηχανικής παραγωγής, υποχώρησε, και, διαχρονικά, αναπτύχθηκε και ο τριτογενής τομέας παραγωγής.

Σταδιακά χτίστηκαν σπίτια και σχολεία, ιδρύθηκαν νέοι σύλλογοι, εκκλησίες, βιομηχανίες και μεγάλες μονάδες βιομηχανικού χαρακτήρα. Εκτός από τη βιομηχανία του Κυρκίνη στο Περισσό (Εριουργία- Μεταξουργία- Ταπητουργία), χτίστηκε το εργοστάσιο του Μποδοσάκη Βαμβακουργία- Μεταξουργία, τα εργοστάσια Μουταλάσκη, Μπριτάνια, Στυλόγου (3 Αλφα) κ.ά. Λειτουργήσαν και βιοτεχνικές μονάδες οικοτεχνικού χαρακτήρα, όπως βιοτεχνίες χαλιών των Σ. Γαβρηλίδη, Εφραίμογλου, Καχραμάνογλου, Κότζα-Αιβάζογλου κ.ά.

52. Π. Α. Ρέππας, *Η Μετανάστευση από τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της Ελλάδος (1961-1971)*, Διδακτ. Διατριβή, Πάντειος (Αθήνα: 1978), σ. 69.

53. Β. Kayser, *Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδος* (Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε, 1968) σ. 33

Τα μεροκάματα στις βιομηχανίες της Ν. Ιωνίας και της Ν. Φιλαδέλφειας κυμαίνονταν από 23 δρχ το 1923 σε 30 δρχ το 1930, από τα οποία, οι γυναίκες και τα παιδιά, δεν έπαιρναν παρά μόνο το 50% και εργάζονταν υπό άθλιες συνθήκες (12 ώρες την ημέρα) και υπό την πίεση των βιομηχάνων, ώστε να διατηρηθεί στα ύψη η βιομηχανική παραγωγή.⁵⁴

Εξαιτίας της υπερπροσφοράς φθηνής εργατικής δύναμης, παρατηρήθηκε έντονη επαγγελματική κινητικότητα μεταξύ των προσφύγων.

Την ανάπτυξη της υφαντουργίας και της ταπητουργίας ευνόησαν ο Κηφισός, οι παραπόταμοί του και ο Ποδονίφτης,⁵⁵ οι οποίοι είχαν δημιουργήσει στη Ν. Ιωνία ένα υδροφόρο υπόστρωμα.

Η ανάπτυξη των δύο αυτών κλάδων της οικονομίας (υφαντουργίας και ταπητουργίας), η μέριμνα για τη στέγαση των προσφύγων, τα αποξηραντικά έργα και τα έργα οδοποιίας ανά την Ελλάδα αποτέλεσαν τους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής. Η αστική ανάπτυξη στον ελλαδικό χώρο συνδυάστηκε με την αγροτική μεταρρύθμιση και τον κρατικό παρεμβατισμό στην οικονομία. Η αγροτική μεταρρύθμιση είχε ως συνέπεια την κινητοποίηση των εγχώριων πόρων, (αυξήθηκε η ζήτηση, που η ελληνική βιομηχανία ήταν ικανή να παράγει) και η εκβιομηχάνιση πραγματοποιήθηκε με βάση την εγχώρια αγορά. Ενεργοποιήθηκε η οικονομία με επενδύσεις, αυξήθηκε η παραγωγή και η απασχόληση και αναπτύχθηκε ο κρατικός παρεμβατισμός.

Η κρατική παρέμβαση για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων επιτεύχθηκε με χρηματοδότηση κεφαλαίων από το εξωτερικό, τις χρονικές περιόδους 1923 έως 1936. Η διεθνής κρίση, το 1929, δεν αποδυνάμωσε την ελληνική βιομηχανία, η οποία ακολούθησε τους δικούς της ρυθμούς ανάπτυξης.

Τα δάνεια λειτούργησαν αντικειμενικά, ώστε να κινητοποιήσουν τις εγχώριες παραγωγικές διαδικασίες και να ευνοήσουν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας στο μεσοπόλεμο.⁵⁶

Από το 1928-1929, είχαμε αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής κατά 65%, το ίδιο και μεταξύ 1929 και 1938.

54. Ι. Πολύζος, *Η εγκατάσταση των προσφύγων του 1922: μία οριακή περίπτωση αστικοποίησης: Συμβολή στην έρευνα για τον αστικό χώρο στην Ελλάδα* (Αθήνα: 1984), σ. 50, Ε.Μ.Π - Τμήμα Αρχιτεκτόνων (Πύλη και Κοινωνικές Πρακτικές ; 7).

55. Χ. Σαπουντζάκης, *Η Νέα Ιωνία του χθές και του σήμερα* (Ν.Ιωνία: 1980).

Ποδονίφτης, λέγεται το ρέμα που περνά, από τη νότια παρυφή της Καλογρέζας. Στους αρχαίους χρόνους, άντλησε από αυτόν, νερό ο Αδριανός, για να κατασκευάσει το 2^ο μ.χ αιώνα το Υδραγωγείο του και να λύσει το πρόβλημα της λειψυδρίας στην Αθήνα Πηγάζει από το ύψος της μονής Πεντέλης, διασχίζει το Χαλάνδρι και από Α και Ν.Δ ενώνεται με τον Κηφισό. Στη κοίτη του, σε δύο σημεία, υπάρχουν τα ερείπια από τις κολόνες του Αδριανείου Υδραγωγείου. Οι κάτοικοι της Ν.Ιωνίας αντλούσαν νερό μέχρι το 1960, χρονολογία που άρχισε η εξυπηρέτηση από την Ούλεν.

56. Κ. Βεργόπουλος, "Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935" *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως 1941* (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1978) σ. 338, σ. σ 327-342.

Η κουλτούρα του περιθωρίου, Πολιτισμική Ανάπτυξη

Λαογραφικά και ιστορικά στοιχεία για την πολιτεία και τους κατοίκους της Ν. Ιωνίας, μάς παρέχει η ονοματοθεσία των οδών της. Ο οδηγός της Ν. Ιωνίας μάς αναφέρει 400 ονόματα, από τα οποία τα περισσότερα είναι τοπωνύμια και ονόματα της μικρασιατικής ανθρωπογεωγραφίας, καθώς και ονόματα ηρώων της αρχαίας και νεότερης ιστορίας μας.

Όσο η Ν. Ιωνία ήταν συνοικισμός, οι δρόμοι της είχαν ονόματα ελλαδικών τοπωνυμίων ή είχαν αριθμούς (1^η, 2^η, 3^η, κ. λ. π), οι οποίοι με το καιρό μετονομάστηκαν.⁵⁷ Το ίδιο και οι πλατείες της, στις οποίες έχουν φιλοτεχνηθεί γλυπτικές συνθέσεις που αναφέρονται στη Μ. Ασία, στην Εθνική Αντίσταση κ. τ. λ.

Σήμερα ελάχιστοι είναι αυτοί από τους νεότερους εποικιστές και από την τρίτη γενιά προσφύγων που γνωρίζουν την ιστορία των μικρασιατικών τοπωνυμίων των οδών της Ν. Ιωνίας Διαγενεακά επέρχεται η λήθη των τόπων καταγωγής και λόγω της κοινωνικής κινητικότητας των οικογενειών. Η λήθη αυτή συντηρήθηκε και από τη δεσπόζουσα ιδεολογία, με αποτέλεσμα την απώλεια συνείδησης της εθνικής μας ταυτότητας.⁵⁸

Στους δρόμους, στα σοκάκια, στις αυλές λειτούργησε η παραδοσιακή διάσταση της γειτονιάς.

“ Στις συνοικίες της Αθήνας συνηθίζεται η απογευματινή βεγγέρα να γίνεται έξω από τις πόρτες. Βγάζουν όλοι από ένα σκαμνί ή μια καρέκλα και κάθονται στο πεζοδρόμιο για να ξεσκάσουνε και να πούνε τα δικά τους. Οι συναθροίσεις αυτές έχουν τη χάρη τους. Κουτσομπολεύονται οι πάντες και τα πάντα. Ακούς ιστορίες. Ακούς παραμύθια...οι καλλίφωνοι της συντροφιάς λένε και κανένα τραγουδάκι με τη συνοδεία ή χωρίς κάποιας κιθάρας. Τα παιδιά κάνουν τη δική τους παρέα...Εκεί έξω στα πεζοδρόμια της αθηναϊκής συνοικίας, πλέκονται πολλές φορές και φλογερά ερωτικά ειδύλλια...Συμβαίνουν πολλά. Ακόμη και εμπορικές δουλειές κλείνονται από τους γειτόνους. Συζητούνται τα πάντα. Οι οικονομικές δυσκολίες τα πολιτικά παρασκήνια, τα υπό εκκόλαση ανατρεπτικά κινήματα, τα καλλιτεχνικά νέα, οι θεατρικές παραστάσεις...Μεγάλος μπελάς το παρατηρητήριο της γειτονιάς. Δεν του ξεφεύγει τίποτα. Δεν μπορείς να κινηθείς. Ακούς και τι δεν ακούς. Ο τάδε γύρισε χτες το βράδυ μεθυσμένος Ο δείνα φαινόταν νευριασμένος. Τα ψυχογραφήματα δίνουν και παίρνουν...”⁵⁹

57.1.Χ. Σαπουντζάκης “Οι οδοί της Ν. Ιωνίας και τι μας μαθαίνουν” Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα, Σεπτ. 1993, σ. 14.

57.2.Χ. Σαπουντζάκης “Δρόμοι και πλατείες της Ν. Ιωνίας” Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα, Νοεμβρ. 1993, σ. 16.

57.3.Χ. Σαπουντζάκης “Γλυπτά στις πλατείες της Ιωνίας” Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα, Δέκ. 1993, σ. 11.

58. Ν. Σαρρής, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Νέα Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Νέα Ιωνία ιστορική μνήμη, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αστυακή ολοκλήρωση* (Αθήνα : Γ.Γ.Ε.Τ και Δήμος Νέας Ιωνίας 1996) τευχ. 6, σ. 26.

“.....οι ίδιοι οι Ιδεολογικοί Μηχανισμοί του Κράτους, αλλά και η δεσπόζουσα ιδεολογία στην οποία αναφερθήκαμε, συνείργησαν στο να μη λειτουργήσει η μνήμη, τόσο η ιστορική όσο και η πολιτισμική. Μένει κανείς με την εντύπωση, ότι έχει επιχειρηθεί μια ισοπέδωση της μνήμης. Οι “χαμένες πατρίδες” δεν χάθηκαν στο ιστορικό τους χώρο- ή δεν χάθηκαν μόνο σ’ αυτόν -αν είναι χαμένες- και στο μέτρο που είναι- οφείλεται στη δεσπόζουσα ιδεολογία της Ελλαδικής κοινωνίας και τους ιδεολογικούς Μηχανισμούς του Ελλαδικού κράτους. Και η απώλεια αυτή ίσως να μην είναι καν μνήμης αλλά συνείδησης».

59. Γ. Καροφύλα, *Η Αθήνα του Μεσοπολέμου* (Αθήνα: Φιλιπότη, 1988) σ. σ. 170-172.

Στην Αθήνα του μεσοπολέμου και στους συνοικισμούς γύρω από αυτήν, τα παιδιά έπαιζαν στις αυλές, στους δρόμους και στις αλάνες, λαϊκά παραδοσιακά παιχνίδια.

Οι πρόσφυγες και οι εσωτερικοί μετανάστες μετέφεραν τα δικά τους ήθη, έθιμα, παιχνίδια, συμπεριφορές στις γειτονιές των αστικών κέντρων. Οι γονείς και οι δάσκαλοι τα δίδαξαν στους νεότερους. Το ομαδικό παιχνίδι ανέπτυξε την αλληλεγγύη, την αλληλοβοήθεια, το συναγωνισμό, την εφευρετικότητα των παιδιών, χωρίς να τα απομονώνει μέσα στο σπίτι.

Τα λαϊκά παραδοσιακά παιχνίδια⁶⁰ είναι το κρυφτό, το κυνηγητό, τα μήλα, οι γκαζές (γυάλινες μπάλες), περνά-περνά η μέλισσα, η μικρή Ελένη, σχοινάκι, αλάτι ψιλό, τα αγάλματα, τα βαρελάκια, το κουτσό, τα στρατιωτάκια. Στη Ν. Ιωνία, εκτός από αυτά που αναφέραμε, τα παιδιά έπαιζαν και το τσιλίκι (παιζόταν με ξύλο), το γιο-γιο, τη ρόδα κ.ά.

Σήμερα, μερικά παιχνίδια παίζονται από τα παιδιά μόνο στο προαύλιο του σχολείου. Οι αλάνες αντικαταστάθηκαν από τα μπαλκόνια, και τα παιδιά βρίσκουν άλλους τρόπους διαφυγής, μέσα από την τεχνολογία, την τηλεόραση, τα κομπιούτερ, που συνεπάγονται απομονωτισμό και αποξένωση. Ομαδικά παιχνίδια που παίζονται πλέον είναι τα αθλήματα: μπάσκετ, βόλεϋ και ποδόσφαιρο.

Εκτός από τα παραδοσιακά παιχνίδια που παίζονταν στους δρόμους, κάποιοι βιοπαλαιστές, που από δρόμο σε δρόμο πουλούσαν την πραμάτεια ή την εργασία τους, δεν υπάρχουν πια ή τείνουν να εξαφανιστούν.

Ο Γ. Κεσκελίδης ή Σαμπών ζει ακόμη στη Ν. Ιωνία. Εκεί τον συνάντησα και μιλήσαμε για τη ζωή του. Θυμάται την εποχή που μαζευόταν κόσμος και τον αποθέωνε (όταν έσπαγε πέτρες στο κεφάλι του, τρυπούσε το στομάχι του με ξιφολόγη, τραβούσε λεωφορεία με τα δόντια του). Μεγαλούρησε μια εποχή που είχε ανάγκη από το δικό της ήρωα, τον «Σούπερμαν των Φτωχών».⁶¹

Τα παραδοσιακά επαγγέλματα⁶² εκείνης της εποχής είναι του καστανά, του λατερνατζή, του υποδηματοποιού ή τσαγκάρη, του μανάβη που κυκλοφορούσε με το γαϊδουράκι, του ψαρά, του κουλουρά, του παγοπώλη που χάθηκε όταν γενικεύτηκε η χρήση του ηλεκτρικού, του τροχιτζή, του γανωτή, του λουστράκου, του καρεκλά (έφτιαχνε και ψάθες), του πιλοποιού ή της καπελού. Είναι τα επαγγέλματα που συναντάμε σε όλες τις συνοικίες της Αθήνας, καθώς και στη Ν. Ιωνία. Οι σημερινοί κάτοικοι θυμούνται επίσης και μας αναφέρουν επαγγέλματα όπως του γαλατά που μοίραζε το γάλα σε μπουκάλια, του σαλεπιτζή που έδινε ζεστό σαλέπι στους ξενύχτηδες, του νερούλα κ.ά. Στη Κηφισιά και στο Κεφαλάρι υπήρχε και ο αμαξάς που με το μόνιπλό του, στολισμένο με χάντρες, φούντες, και λουριά μετέφερε τους πεζούς, όταν δεν είχε διαδοθεί ακόμη η χρήση του αυτοκινήτου.

Τα επαγγέλματα αυτά εξυπηρέτησαν τις ανάγκες μιας εποχής που έφυγε. Τα παραδοσιακά επαγγέλματα ήταν συνδεδεμένα με τη γειτονιά, τη συνοικία, τους δρόμους, τις αυλές και ενίσχυαν τη συναναστροφή των ανθρώπων μεταξύ τους. Αντιστοιχούσαν στην εποχή που όλα τα πράγματα ήταν πολύ κοντά. Ο πρματευτής π.χ πήγαινε ο ίδιος στα σπίτια, διαλαλώντας την πραμάτεια του και συμβούλευε τη νοικοκυρά “τι να διαλέξει”. Τέτοιες σκηνές παρακολουθούμε να εκτυλίσσονται, στον παλαιό ελληνικό κινηματογράφο.

60. *Παραδοσιακά λαϊκά παιχνίδια: Αερόστατο, για τα ελληνόπουλα του εξωτερικού (ημερολόγιο)* (Αθήνα: ΥΠΕΘ - Δ/ση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, 1995).

61. Π. Λάμπρου, «Ο Σούπερμαν των Φτωχών» *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Σεπτ. 1994, σ. 2.

62. *Τα παραδοσιακά επαγγέλματα: Αερόστατο, για τα ελληνόπουλα του εξωτερικού (ημερολόγιο)* (Αθήνα: ΥΠΕΘ - Δ/ση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, 1995).

Στη Κατοχή, στη Ν. Ιωνία, γινόταν “μαύρη αγορά” στα μανάβικα όπου αντάλλασσαν το ψωμί ή τη ζάχαρη με ρούχα ή χρυσαφικά. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των κατοίκων, είχε παράλληλα όμως ιδρυθεί και η ομάδα που λεγόταν “Αλληλεγγύη”. Αυτή φρόντιζε για την αποστολή στο μέτωπο ρούχων ή τροφίμων, σαν συμπαράσταση προς τον Ερυθρό Σταυρό. Αντιφατικά κοινωνικά φαινόμενα χαρακτηρίζουν τις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων, μέσα στο ιστορικό γίγνεσθαι.

Ο καπιταλιστικός τρόπος ανάπτυξης εξαφάνισε τα παραδοσιακά επαγγέλματα, όπως και τις προσωπικές σχέσεις που είχαν αναπτύξει οι άνθρωποι.

Ο κάτοικος της πόλης πηγαίνει στην αγορά ή στο super market, εκεί όπου το προϊόν δεν χάνει την ανταλλακτική του αξία και οι σχέσεις είναι περισσότερο απρόσωπες.

Στους δρόμους κάνουν την εμφάνισή τους οι οργανοπαίχτες, οι ρεμπέτες, οι καραγκιοζοπαίχτες.

Ο Καραγκιόζης, γνωστός από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα στο ελληνικό κοινό, δεν παιζόταν για μεγάλο διάστημα. Ξαναεμφανίζεται με την άφιξη των προσφύγων «επαγγελματικός ή αυτοσχέδιος»⁶³.

Όσον αφορά την καταγωγή του Καραγκιόζη, δίστανται οι απόψεις. Υποστηρίζεται η μικρασιατική του καταγωγή, από τις γειτονίες ειδικότερα των πόλεων της Μ. Ασίας.⁶⁴

Η υποκοιλτούρα των μικροαστών, των προλετάρων και των προσφυγικών μαζών γέννησε, όπως αναφέραμε, το ρεμπέτικο τραγούδι, αντανάκλαση της φτώχειας των στρωμάτων αυτών αλλά και της απώλειας δεσμών που να τους δένουν με την κοινωνία.

Τα «ρεμπετιάδικα» λειτούργησαν και στη Ν. Ιωνία, στο καιρό του μεσοπολέμου.

Το ρεμπέτικο τραγούδι,⁶⁵ με το οποίο ασχολήθηκαν μεγάλοι του είδους λαϊκοί συνθέτες όπως ο Βαμβακάρης, ο Παπαϊωάννου, ο Καζαντζίδης αναφέρεται στους ρέμπελους σ’ αυτούς δηλ. που διατηρούν χλιαρούς δεσμούς με την οικογένειά τους και ακολουθούν το “δρόμο”- το χώρο της “μαγκιάς”.

63. Λ. Μιχελή, *Προσφυγών βίος και πολιτισμός* (Αθήνα: Δρόμους, 1992) σ. 258.

64. Α. Φωτιάδου, *Καραγκιόζης ο Πρόσφυγας* (Αθήνα: Gutenberg, 1977) σ. 70, σ. 76, σ. 464.

“Ο τουρκικός Καραγκιόζης, εκπροσωπούσε τη φυγή από τον εσωτερικό φεουδαρχικό κόσμο της εποχής, ο ελληνικός, αντίθετα εκπροσωπούσε την παρουσία του δειλά αναφανόμενου ρομεικού εμπορομεσιτικού στοιχείου και τη σιγουριά που του έδινε η αγνή απαρχή μιας εθνικής αποκατάστασης...ο Ελληνικός Καραγκιόζης, ξεκινώντας από τον ίδιο χώρο με τον τουρκικό (τη γειτονιά δηλ. το μαχαλά της Πόλης, της Προύσας, της Θεσ/νίκης, της Σμύρνης, παίρνει τα μπουγαλάκια του κι έρχεται στο “εθνικό κέντρο”, στον ελευθερωμένο Ανατολικό Μωριά, όπου και αρχίζει να στολίζεται με την ελληνική πραγματικότητα της εποχής. Ήρθε πρόσφυγας στην πατρίδα, αφού είχε γεννηθεί αλτρωτός στη Μ. Ασία...ήρθε ντυμένος ο Καραγκιόζης με το κοντό βρακί των παραλίων της Μ. Ασίας, αυτό που ακόμη και σήμερα μετά την προσφυγιά του 1922, βλέπουμε να το φορούν οι κάτοικοι όλου του ανατολικού Αιγαίου...”

65. Κ. Χατζηδάκης «Από το σπίτι στο δρόμο: μια προσέγγιση των δομών χώρου-χρόνου στο ρεμπέτικο τραγούδι» Ν. Κοταρίδης (επιμ.) *Ρεμπέτες και ρεμπέτικο Τραγούδι* (Αθήνα: Πλέθρον, χ.χ) σ.σ. 71-72.

“Στους στίχους των ρεμπέτικων τραγουδιών, περιγράφεται η αγωνία ενός κόσμου που προσπαθεί να διαχειριστεί την κατάσταση της φτώχειας αποτυπώνοντάς την ποιητικά - μια κατάσταση που δεν αποδίδεται, όπως στις σύγχρονες κοινωνίες, μονοσήμαντα, ως έλλειψη χρημάτων, αλλά ως απώλεια κοινών δεσμών, που συντελείται ακριβώς λόγω αυτής της έλλειψης...ο φτωχός για τους ρεμπέτες, ταυτίζεται με τον ορφανό, αυτόν δηλαδή, που στερείται κάθε είδους κοινωνικών δεσμών (είτε αφορούν το χώρο του “σπιτιού”, είτε το χώρο του “δρόμου”), ενώ ο “ιδεότυπος” του πλούσιου που γίνεται αποδεκτός από τους ρεμπέτες συνιστά ένα παράδοξο : είναι ο κατεξοχήν περισσότερο μεταξύ των φτωχών και επιπλέον, είναι αυτός που είτε μοιράζει, είτε επιδεικνύει τον πλούτο του...Ο πλούτος συμβολίζει την ισορροπία στις σχέσεις των ρεμπετών με τους δύο ανταγωνιστικούς χώρους, το “σπίτι” και το “δρόμο” και η φτώχεια σημαίνει την απώλεια αυτής της ισορροπίας και την περιπλάνηση σε ένα μη οικείο, πλέον, κόσμο, μια περιφορά στο χώρο, με την επιστροφή στην πρότερη “καλή” κατάσταση να είναι αδύνατη”.

Τα ταβερνεΐα, τα καφενεΐα, οι τεκέδες φιλοξενούν στους χώρους τους τις ρεμπέτικες ομάδες. Στους τεκέδες, γίνεται και η διανομή και κατανάλωση χασίς.

Η συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά κέντρα, το αφιλόξενο των πόλεων, η απομόνωση και η αλλοτρίωση οδήγησαν στην εμφάνιση ανομικών φαινομένων και σε συμπεριφορές κοινωνικά αποκλίνουσες. Παράδειγμα αποτελεί η διακίνηση ναρκωτικών στις ομάδες που δέχονται τον κοινωνικό ρατσισμό, αλλά και σ' αυτές που τον επέβαλαν.

“Οι άνθρωποι που έχουν τυλιχτεί στα δίχτυα των εμπόρων ναρκωτικών είναι αριστοκράτες και αλήτες. Απ' αυτούς όμως μόνο οι τελευταίοι φιλοξενούνται συχνά στα κρατητήρια της Γενικής Ασφάλειας. Οι πρώτοι διαφεύγουν. Έχουν τον τρόπο να κρύβουν το “βίτσιό” τους. Τα περιοδικά και οι εφημερίδες επισημαίνουν τους κινδύνους από τα ναρκωτικά. Μιλάνε για το “λευκό θάνατο”, περιγράφουν τα μυστικά καταφύγια με τους “λουλάδες”, τα “τραγούδια του μπαγλαμά” και τη “λάσπη”.⁶⁶

Παρατηρούμε έτσι να διατυπώνεται από τους ρεμπέτες μια ιδεολογία σαφώς αντίθετη προς αυτή των ιδεολογικών μηχανισμών του Κράτους και παράλληλα νεοτερίστικη ως προς την αντίληψη που εκφράζουν περί του πλούτου και της φτώχειας. Το χρήμα υπάρχει για να ξοδεύεται. “Γιατί στον άλλοτε ντουριά, λεφτά δεν θα περνάνε”.⁶⁷

Ο ρεμπέτης-πρόσφυγας μέσα στην πόλη υπάρχει ως ετερότητα. Οι ρεμπέτικες ομάδες, που συγκροτούν τα λαϊκά στρώματα της κοινωνίας, διαφοροποιούνται κατά το ότι έχουν δικούς τους κανόνες, κώδικες, αξίες, αντιλήψεις. Ζουν δηλ. μία κατάσταση ανομίας, που τους τοποθετεί στο περιθώριο της κοινωνίας, διαμετρικά αντίθετοι προς τους μηχανισμούς αφομοίωσης της κυρίαρχης ιδεολογίας, αποτέλεσμα κοινωνικής και γεωγραφικής κινητικότητας.

Η αποστασιοποίηση των στρωμάτων αυτών από τους παραδεκτούς κανόνες και τις αξίες της κοινωνίας, ως έκφραση κοινωνικής απόκλισης, και η συνακόλουθη περιθωριοποίησή τους, ενισχύει τη διατήρηση της ενότητας και της συνοχής της κοινωνίας και του καπιταλιστικού συστήματος στη χώρα μας.

Περιθωριοποίηση, λειο ο Ν. Κοταρίδης δε σημαίνει μόνον την έκπτωση από κανόνες και αξίες που διέπουν τις κοινωνικές σχέσεις. «..δε σημαίνει, μόνον ότι αυτή η κατάσταση της ανομίας, του “αποπολιτισμού” προσδιορίζει άτομα και ομάδες που συστήνουν το κοινωνικό περιθώριο της πόλης, αποτελεί ταυτόχρονα προσδιοριστικό στοιχείο της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού, είναι προϊόν της βίας που υποστηλώνει την ενσωμάτωση στη ζωή της πόλης και τους κανόνες της καπιταλιστικής οικονομίας”.⁶⁸

Τα στρώματα του περιθωρίου είναι, λοιπόν, και αποτέλεσμα της φρενήρους τεχνολογικής ανάπτυξης, με τις καταναλωτικές ανάγκες που αυτή συνεπάγεται.

Παρά το γεγονός ότι η νυχτερινή ζωή στους προσφυγικούς οικισμούς ήταν περιορισμένη, στις ταβέρνες της Ν. Ιωνίας εισέβαλαν τα ζείμπέκικα, τα αϊβαλιώτικα, τα τσιφτετέλια, οι συρτοί και ακουγόταν το βιολί, το σαντούρι, το ούτι, το τουμπελέκι. Οι τραγουδίστριες τραγουδούσαν το σμυρνέικο τραγούδι.

66. Γ. Καιροφύλα, *Η Αθήνα του μεσοπολέμου* (Αθήνα: Φιλιπότη, 1988) σ. 245.

67. Μ. Βαμβακάρης, *Αυτοβιογραφία* (Αθήνα: 1973) σ. 333.

68. Ν. Κοταρίδης (επιμ.) *Ρεμπέτες και ρεμπέτικο τραγούδι* (Αθήνα: Πλέθρον, χ.χ) σ. 26.

Προπολεμικά, στη Ν. Ιωνία λειτουργούσαν διάφορα χορευτικά κέντρα, όπως το “Migoir” και του “Στρατή”.

Τα περιθωριακά στρώματα, υποπρολετάριοι και υποαπασχολούμενοι πληθυσμός, βρήκαν τρόπους να εκφράσουν τις δικές τους αξίες και τη δικιά τους κουλτούρα.

Το ρεμπέτικο, όπως αναφέραμε αναπτύχθηκε από τα περιθωριακά στρώματα, στην περιφέρεια των αστικών κέντρων.⁶⁹

Οι κοινωνικές ανισότητες, επέβαλαν και πολιτισμικές διαφορές. Το ρεμπέτικο, επικράτησε μέχρι και τη δεκαετία του 1950, όπου σταδιακά το οικειοποιήθηκε η άρχουσα τάξη και άλλαξε μορφή. Η άρχουσα τάξη, εκφραστής της αστικής τάξης, επενέβη με τρόπο καταλυτικό στην ιδεολογία των περιθωριοποιημένων στρωμάτων.

Στη Ν. Ιωνία, ακόμη, έζησε (από το 1923) ένας σπουδαίος συνθέτης, ο Μιχάλης Σογιούλ.⁷⁰

Στον οικισμό της Ν. Ιωνίας, με την πάροδο του χρόνου, άλλαξε η χρήση του χώρου. Η παλαιότερη μορφή της συνοικίας υποχώρησε. Τα ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά μετασηματίστηκαν ή δεν υπάρχουν πλέον. Οι κοινωνικές ομάδες του ρεμπέτη και του περιθωρίου στα ταβερνεϊά ή αλλού δεν υφίστανται.

Τα παραδοσιακά επαγγέλματα, συνυφασμένα με τη ζωή της πόλης, αφομοιώθηκαν. Η εκβιομηχάνιση δημιούργησε το βιομηχανικό προλεταριάτο. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η αποβιομηχάνιση έφεραν καινούργια επαγγέλματα στη πόλη. Ενισχύθηκαν το εμπόριο και οι υπηρεσίες. Αναπτύχθηκε η μεσαία και η μικροαστική τάξη από τους εργαζομένους στο τριτογενή τομέα. Στις συνοικίες, ο πληθυσμός της νεότερης γενιάς προσφύγων αναμίχθηκε με τους μετανάστες και τους νεοαφιχθέντες. Τα παιδιά δεν παίζουν στους δρόμους παραδοσιακά παιχνίδια, όπως πριν. Οι караγκιοζοπαίκτες εκλείπουν ή τους συναντάμε ως μουσειακό κατάλοιπο, στις εκδηλώσεις των πολιτιστικών κέντρων. Οι ήχοι της πόλης διαφοροποιήθηκαν. Δεν ακούγεται πλέον ο ντελάλης, παρά ο θόρυβος των μηχανών από τα αυτοκίνητα. Σ' όλα αυτά συνέβαλε και η δημιουργία της πολυκατοικίας.

Υπάρχουν όμως ακόμη συνοικίες, οι οποίες δεν έχασαν την παραδοσιακή τους μορφή, όπως η συνοικία της Ελευθερούπολης, στην οποία υπάρχουν ακόμη χαμηλά προσφυγικά σπιτάκια, μερικά από τα οποία διαθέτουν αργαλειούς, υπάρχει η μοδίστρα ή και ο γαλατάς, ο οποίος περνάει τους δρόμους. Οι περισσότεροι δρόμοι είναι στενοί και λειτουργεί η γειτονιά.

69. Το ρεμπέτικο, συνέχεια του σμυρνέικου, δεν αποτελεί τη μοναδική πολιτισμική έκφραση που πηγάζει από το αυθόρμητο και γνήσιο λαϊκό στοιχείο, απόκτημα και ιδιομορφία της λαϊκής κουλτούρας στον ελληνικό χώρο. Αντίστοιχη πολιτισμική ιδιαιτερότητα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης που εμφανίζεται στην υπερδομή του κοινωνικού σχηματισμού αποτελεί η κουλτούρα του περιθωρίου στις παραγκουπόλεις και τα slums της Αμερικής με προεξέχουσα μορφή, τη διάδοση της “μαύρης μουσικής” της jazz, του blues, της reggae, της samba κ.ά. Ο πολιτισμός, επίσης των Ινδιάνων και των τσιγγάνων, αντανακλά διαφορετικές εθνογραφικές κουλτούρες κοινωνικού αποκλεισμού.

70. Β. Η Βογιατζόγλου, *Ιων Λόγος* (Ν. Ιωνία: Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ν. Ιωνίας, 1993) σ. 100.

Ο Μ. Σογιούλ γεννήθηκε το 1904 στο Αιδίни της Μ. Ασίας Εκτός από συνθέσεις που έκανε στην επιθεώρηση και στον κινηματογράφο, συνέθεσε τραγούδια που τραγουδούσε η Σοφία Βέμπο για τους στρατιώτες στο μέτωπο, επίσης “συνέθεσε 500 περίπου τραγούδια, που καλύπτουν ολόκληρη την γκάμα της ελαφράς μουσικής της εποχής του (βάλς, ταγκό, φόξ κ.λ.π) και ακόμη μια “εξευγενισμένη” μορφή ρεμπέτικου τραγουδιού, την “αρχοντορεμπέτικη” καθώς ο ίδιος την ονόμαζε (“Το τράμ το τελευταίο”, “Βρέ Μανώλη τραπαρίφα” κ.λ.π).”.

Η φθαρμένη επιφάνεια των τοίχων των προσφυγικών σπιτιών συνδέει το παρελθόν με το παρόν.

“Το σπασμένο έχει μια κάπως πιο τραχιά επιφάνεια, απ’ όπου η μνήμη μπορεί να πιαστεί. Στη λεία επιφάνεια του “πλήρους” η μνήμη γλιστράει.”⁷¹

Η πολυκατοικία ορθώνεται στο χώρο.

Στις συνοικίες της Ν. Ιωνίας, η αστικοποίηση και η οικοδομική ανάπτυξη επέδρασαν στη δομή της κάθε συνοικίας. Ο άνθρωπος στη Ν. Ιωνία συνδέεται με το περιβάλλον του σε περιορισμένους χώρους συνάντησης και συναναστροφής με τους συνανθρώπους του: στην αγορά, στις υπηρεσίες, στις βιοτεχνίες, στα συνεργεία αυτοκινήτων, στα μικρομάγαζα από όπου περνά. Αισθάνεται όμως ότι “το κράτος τον εγκατέλειψε και το θεωρεί, υπαίτιο για την φτώχεια του”.

Η συνοικία έπαψε να λειτουργεί όπως παλιά. Οι σχέσεις αλληλεγγύης χαλαρώνουν. Καθένας είναι κλεισμένος στο σπίτι του. Ο σημερινός άνθρωπος πληρώνει το τίμημα της τεχνολογίας. Υπ’ αυτές τις συνθήκες, η γειτονιά εξακολουθεί να αποτελεί για τους μόνιμους κατοίκους της Ν. Ιωνίας ένα συνδεδετικό κρίκο, που ενώνει την κατοικία με την οικονομική δραστηριότητα. Υπάρχουν βεβαίως και εκείνοι που εργάζονται μεν στη Ν. Ιωνία, όμως η κατοικία τους, βρίσκεται σε άλλες περιοχές.

Από έρευνα που πραγματοποίησε η Suzanne Keller αποδεικνύεται ότι είναι πρακτικά αδύνατο να μιλάμε για τη συνοικία (quartier) ή τη γειτονιά (Unite de voisinage) σαν δυναμικό στοιχείο, διότι τα άτομα ανήκουν σε πολλές γειτονιές, ανάλογα με τις δραστηριότητές τους και τα ενδιαφέροντά τους, που μπορεί να βρίσκονται μακριά από τον τόπο διαμονής τους.

Αυτό ισχύει και για τον συνοικισμό της Ν. Ιωνίας, που είναι διαιρεμένος σε συνοικίες.

“ Η ζωή της γειτονιάς συγκροτείται μέσω της ανταλλαγής υπηρεσιών και πληροφοριών και με βάση την αποδοχή κοινών προτύπων συμπεριφοράς μεταξύ ατόμων που ζουν το ένα κοντά στο άλλο, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο η γειτνίαση είναι προσδιορισμένη”.⁷²

Η συνοικία και η γειτονιά προσδιορίζονται με κριτήριο τη γειτνίαση των κατοικιών. Αυτή χωρίζει τη συνοικία σε γειτονιές- υποσύνολα. Ο γεωγραφικός χώρος ταυτίζεται με τον κοινωνικό. Ο κοινωνικός ή ο δημόσιος χώρος έχει στον αντίποδά του τον ιδιωτικό χώρο, βασικό πυρήνα του οποίου αποτελεί το νοικοκυριό - οικογένεια ή το άτομο. Η ατομικότητα εκφράζεται μέσα στο διαμέρισμα ή στο προσφυγικό με την αυλή.

Ο ποιητής Ο. Ελύτης, αποδίδει ποιητικά την εικόνα μιας αυλής και τα συναισθήματα που γεννά ο τόπος αυτός, μέσα στο χωροχρόνο.

“ Αποδίδω τη δέουσα βαρύτητα στη σημασία που έχει ένας τενεκές με ηλιοτρόπια στο κεφαλόσκαλο μιας εσωτερικής αυλής...μια σκέψη που, αν τη σπάσεις, η χούφτα σου θα γεμίσει από σπόρια συγκινήσεων, ευαισθησιών, ανατάσεων, δακρύων ”.⁷³

71. W. Wenders, H. Kollhoff, M. Σόλμαν (μετφρ.) *Συζήτηση για μια νέα πόλη* (Αθήνα: Ανεπίκαιρες Εκδόσεις, 1993).

72. S. Keller, *The urban neighbourhood: a sociological perspective* (N. York: Princeton Univ. Random House) p. 201.

73. Ο. Ελύτης, *Τα δημόσια και τα ιδιωτικά*, 2 η (Αθήνα: Ίκαρος 1990) σ. σ. 28-29.

Την εικόνα αυτή των ηλιοτρόπιων τη συναντά κανείς περπατώντας στα σοκάκια και στους δρόμους της Ν. Ιωνίας, όπου βρίσκονται κυρίως τα προσφυγικά σπίτια.

Ως μελετητές δεν μπορούμε να αποφύγουμε το γεγονός να αντιμετωπίζουμε τους κατοίκους της Ν. Ιωνίας μέσα από το γενεαλογικό δένδρο της προσφυγικής τους καταγωγής και στα νεότερα χρόνια υπό το βάρος της αντιστασιακής τους δράσης, διηγούνται ότι υπήρξαν ενεργά υποκείμενα της ιστορίας μας, -πρόσφυγες ή μετανάστες-.

Η Νέα Ιωνία έχει να επιδείξει σπουδαίους ανθρώπους⁷⁴ των γραμμάτων και των τεχνών, η καταγωγή πολλών από τους οποίους υπήρξε μικρασιατική.

Αναφέρουμε μερικούς από αυτούς:

Ο Κ. Βασιλειάδης, (Σπάρτη Πισιδίας, 1896), υπήρξε σπουδαίος σχεδιαστής χαλιών αναγνωρισμένος διεθνώς, ο Γ. Γεράλης (Σμύρνη 1917) ποιητής και λογοτέχνης, ο Ν. Μηλιώρης (Βουρλά 1896), συγγραφέας, Α. Σημηριώτης (Δικελί Μ. Ασίας, 1870) ποιητής-συγγραφέας, Μ. Φιλήντας (Αρτάκη Κιζίκου Μ. Ασίας, 1870) ποιητής, ο Μιχ. Σουγιούλ (Αϊδίνι, 1904) μουσικός, ο Φ. Κόντογλου (Αϊβαλί), ο οποίος έζησε δύο χρόνια στη Ν. Ιωνία (1924-26), στα νεότερα χρόνια ο Τ. Σινόπουλος, ιατρός-ζωγράφος και πολλοί άλλοι που συνέβαλαν τα μέγιστα στην ανάπτυξη της πνευματικής ζωής στη Ν. Ιωνία μαζί με απλούς ανθρώπους, βιομηχάνους κ τ. λ.

Οι προσωπικότητες αυτές, αντιπρόταξαν στην “ασχήμια” της καινούργιας τους πόλης το τοπίο της μικρασιατικής γης, που μετέφεραν με τη σωματική και πνευματική τους υπόσταση, ψυχή και σκέψη, αποτελώντας έτσι οι ίδιοι μια χαρτογράφηση πολιτισμού αιώνων.

Ο πολιτισμός αυτός υπήρξε γι’ αυτούς ένας ανεκτίμητος θησαυρός τον οποίον το κράτος, με την κοινωνική του πολιτική, δεν το εκτίμησε στο προσήκοντα βαθμό προβαίνοντας σε κοινωνική αδικία με το να τους περιορίσει γεωγραφικά και κοινωνικά.

Τις πολιτιστικές αξίες και συμπεριφορές, τα ήθη και τα έθιμα, τα εν γένει χαρακτηριστικά και δομή αυτού που ονομάζουμε πολιτιστικό κεφάλαιο πρέπει «να τα αναζητήσουμε, όχι στον τόπο όπου εγκαταστάθηκαν οι φτωχοί, δηλαδή στις πόλεις, αλλά στο τόπο προέλευσής τους, επειδή εκεί συγκροτήθηκαν ιστορικά».⁷⁵

Το πολιτιστικό κεφάλαιο το αναζητάμε στα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των κατοίκων (όπως διαμορφώθηκαν στα αστικά κέντρα από όπου προέρχονται οι πρόσφυγες ή στην ύπαιθρο από όπου ήρθαν αργότερα οι μετανάστες). Όσον αφορά τις λαϊκές παραδόσεις αυτές μεταφέρθηκαν στους τόπους εγκατάστασης.⁷⁶

Η ορθοδοξία αποτέλεσε για τους μικρασιάτες ενοποιητικό στοιχείο πολιτιστικής ταυτότητας. Η υποχρεωτική εξάλλου ανταλλαγή των πληθυσμών ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία, με τη συνθήκη της Λωζάννης, έγινε με βάση το θρήσκευμα.⁷⁷

74. Β.Η. Βογιατζόγλου, *Των Λόγος* (Ν. Ιωνία: Πνευμ. Κέντρο Δήμου Ν. Ιωνίας, 1993).

75. Π. Πιζάνιας, *Οι πτωχοί των πόλεων* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1993) σ. 122.

76. Με την ίδρυση του συνοικισμού της Ν. Ιωνίας, λειτούργησαν εκπολιτιστικοί σύλλογοι. Πολύ αργότερα (1965), θα δημιουργηθεί το πρώτο περιφερειακό θέατρο της χώρας, το “θέατρο της Ν. Ιωνίας”, από τον σκηνοθέτη Γ. Μιχαηλίδη, το οποίο έκλεισε το 1967, η δικτατορία.

77. Κ. Φωτιάδης, *Οι εξισλαμισμοί της Μικράς Ασίας και οι κρυπτοχριστιανοί του Πόντου* (Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη, 1993) σ. 240, σ. 518.

«Επετρέπη να μεταναστεύσουν στην Ελλάδα μόνο οι Κρυπτοχριστιανοί εκείνοι οι οποίοι πριν από την υπογραφή της συμφωνίας είχαν επίσημα μεταστραφεί στο Χριστιανισμό. Έτσι λοιπόν έμειναν στην Τουρκία και μετά το 1923 Κρυπτοχριστιανοί...Οι Μωαμεθανοί Έλληνες, αγνοήθηκαν από τη συνθήκη, μολονότι εκπληρούσαν όλες τις άλλες προϋποθέσεις, ώστε να θεωρηθούν ότι ανήκαν επίσης στην ελληνική μειονότητα, δηλ. κοινή γλώσσα, καταγωγή, ήθη και έθιμα, πολιτισμός και λαϊκό πνεύμα».

Η συλλογική συνείδηση της χαρμολύπης των προσφύγων εκφράστηκε στην ενοριακή βαθμίδα που τους ένωνε στο χώρο της εκκλησίας, στους γάμους, στις βαπτίσεις, στις κηδείες, στις λειτουργίες, στις πανηγύρεις του πολιούχου Αγίου της συνοικίας τους. Τα μυστήρια της εκκλησίας αποτέλεσαν “το θέατρο των πτωχών”, όπως χαρακτηριστικά τα ονομάζει η Α. Μιχελή, των λαϊκών στρώματων, εκεί όπου ανέπτυσαν σχέσεις αλληλεγγύης και “κοινωνούσαν” πρόσφυγες και γηγενείς.

Οι εσωτερικοί μετανάστες από τα χωριά ή τα μεσαιά αστικά κέντρα, απ’ όπου προέρχονταν, προσαρμόστηκαν στο νέο τρόπο ζωής που τους επέτασσε η πόλη, αναμίχθηκαν με τα άλλα στρώματα, διατηρώντας όμως τους παραδοσιακούς τρόπους σκέψης και αντίληψης. Συμμετείχαν στην παραγωγική διαδικασία, εξασφαλίζοντας παράλληλα το μισθό τους, βελτίωναν συνεχώς την οικονομική τους κατάσταση και συνέβαλλαν στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του οικισμού τους, που γνώρισε άνθιση για πολλά χρόνια.

Ιδεολογική και πολιτική κατάσταση στη Ν. Ιωνία. Κοινωνικά κινήματα.

Πριν τα γεγονότα του 1922, η διπλωματική πολιτική του Βενιζέλου, ως ισχυρού πολιτικού άνδρα, γινόταν επί ίσοις όροις.⁷⁸

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1910-1920, “ο αλύτρωτος ελληνισμός εν γένει αναγνώριζε στη βενιζελική εξωτερική πολιτική την καλύτερη υπεράσπιση των συμφερόντων του, ενώ το ανορθωτικό πρόγραμμα του Βενιζέλου είχε ένθερμους υποστηρικτές σε όλη την ελληνική διασπορά, με την οποία ήταν οργανικά συνδεδεμένα τα αστικά στρώματα των μικρασιατικών ελληνικών πληθυσμών”.⁷⁹

Οι εκλογικές προτιμήσεις των προσφύγων αποτέλεσαν τον εξισορροποιητικό παράγοντα μεταξύ των ιδίων και των γηγενών. Στους συνοικισμούς υπήρχαν οι γειτονιές-ενορίες με σχεδόν αμιγή προσφυγικό πληθυσμό, και τα προάστια, όπου το ποσοστό των προσφύγων ήταν μηδαμινό. Η εκλογική ψήφος των προσφύγων δινόταν υπέρ του βενιζελισμού. Παράλληλα, παρατηρήθηκε στις λαϊκές γειτονιές της Αθήνας μία ροπή προς τα αριστερά γηγενών και προσφύγων.

Οι διακυμάνσεις της προσφυγικής ψήφου, την περίοδο του Μεσοπολέμου, στις γειτονιές του Βύρωνα, της Καισαριανής, της Ν. Ιωνίας, της Ν. Κοκκινιάς και της περιοχής Πρωτευούσης, παρουσιάζονται σε πίνακα ως εξής.⁷⁹

78. Ν. Σαρρής, *Εξωτερική Πολιτική και πολιτικές εξελίξεις στην πρώτη Τουρκική Δημοκρατία: Η άνοδος της Στρατογραφειοκρατίας. (1923-1950)*, (Αθήνα: Γόρδιος, 1992) σ. 132, σ. 61.

Συγκεκριμένα, με μία προσεκτική μελέτη των τουρκικών πρακτικών, διαπιστώνει κανείς, ότι οι συζητήσεις του Βενιζέλου με τον Ατατούρκ, διεξάγονταν σε πνεύμα απόλυτης ισοτιμίας.

“*Ταξινόμηση Αρχείων Τουρκ. Υπ. Εξ. Devletler K 34/15B 1a3 : “Ataturk un Milli Dis Politikasi” (Εθνική Εξωτερική Πολιτική του Ατατούρκ), τόμος 2, εκδ. Υπ. Πολιτισμού, ΑηΚαρά, 1981, σελ. 222 και συν. Στο πρακτικό έχει επισημανθεί ιδιόχειρα από τον Ατατούρκ Ακρως απόρρητο*”.

79. Σ. Καραβάς, “*Η Προσφυγική ψήφος στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας, την περίοδο του Μεσοπολέμου*” Δ.Κ.Μ.Σ (Αθήνα, 1992) τόμ. 9ος, σ. 136, σ. 153.

Για το ίδιο θέμα βλέπε επίσης, G.Th. Mavrogordatos, *Stillborn Republic. Social Coalitions and Party Strategies in Greece, 1922-1936*, Berkellely 1983, D. Pentzopoulos, *The Balkan Exchange of Minorities and its Impact upon Greece*, Χάγη 1962.

Πίνακας 6.2

Διακυμάνσεις της προσφυγικής ψήφου (% επί των εγκύρων) την περίοδο του Μεσοπολέμου-συγκεντρωτικός πίνακας ανά παράταξη. (Έτη 1926-1936).

		Βύρων	Καισα- ριανή	Νέα Ιωνία	Νέα Κοκκινιά	Περιοχή Πρωτεύουσας	Σύνολο Χώρας
1926	Βενιζ.	93,0	95,2	93,7	94,8	53,8	46,6
	Αντιβ.	2,6	1,5	1,8	1,7	41,8	41,7
	Κομμ.	1,6	1,5	1,9	1,5	3,8	4,4
1928	Βενιζ.	97,4	98,5	98,1	98,0	63,7	63,5
	Αντιβ.	2,0	1,2	1,2	1,1	33,3	33,0
	Κομμ.	0,7	0,3	0,5	0,7	2,2	2,4
1932	Βενιζ.	83,9	88,0	86,3	86,7	54,5	52,7
	Αντιβ.	8,8	5,4	6,8	4,7	38,2	35,4
	Κομμ.	6,1	5,5	6,1	6,8	6,5	5,0
1933	Βενιζ.	73,2	79,0	76,0	74,4	46,1	45,1
	Αντιβ.	15,8	8,5	11,3	14,3	44,3	45,9
	Κομμ.	10,5	12,0	12,4	11,2	9,0	6,1
1936	Βενιζ.	76,9	83,0	83,6	79,5	48,4	44,3
	Αντιβ.	14,1	8,5	9,7	8,3	40,9	47,8
	Κομμ.	7,9	7,6	6,2	10,7	7,5	5,9

Η εκλογική προτίμηση των προσφύγων προς το βενιζελισμό ήταν καθολική, τόσο το 1926 όσο και το 1928. Μεταστροφή της προσφυγικής ψήφου έχουμε το 1933, όταν η βενιζελική παράταξη του Εθνικού Συνασπισμού (Ε. Βενιζέλος, Γ. Καφαντάρης, Α. Παπαναστασίου, Α. Μιχαλακόπουλος, Α. Μυλωνάς) έχασε οριστικά την εξουσία. Χαρακτηριστικό είναι το ποσοστό απώλειας, στους τέσσερις συννοικισμούς που αναφέρουμε ανωτέρω.

Στη Ν. Ιωνία, δύο κυρίως στοιχεία χαρακτήριζαν τους πολιτικούς λόγους και τις υποσχέσεις των υποψηφίων: η κομματική τους προέλευση και η προσφυγική τους καταγωγή (στρέφονταν προς τους φιλελευθέρους). «Βέβαια οι βενιζελικοί πρόβαλλαν με έμφαση την κομματική τους ταυτότητα, οι λαϊκοί δεν την πρόβαλλαν, αλλά έμμεσα πλην σαφώς την εννοούσαν»⁸⁰

Σε ένδεκα (11) εκλογικές αναμετρήσεις, στη Ν. Ιωνία, αναδείχτηκαν εικοσιεπτά (27) δήμαρχοι. Στην πρώτη εκλογική αναμέτρηση, στις δημοτικές εκλογές του 1934, πρώτος δήμαρχος της πόλης εκλέχτηκε ο Γ. Φελέκης από τη φιλελευθέρη παράταξη.

Ανά την επικράτεια, υπήρχαν και εκφράζονταν με διάφορους τρόπους βενιζελικοί και αντιβενιζελικοί. Το αντιβενιζελικό μένος υπήρξε έντονο.

80. Χ. Σαπουντζάκης «Όλο το ιστορικό των δημοτικών εκλογών στη Ν. Ιωνία» Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα, Απρ. 1994, σ. σ. 16-17.

Ο ποιητής Γ. Σεφέρης⁸¹ αναφέρει ότι σε ακραίες βασιλικές εφημερίδες της εποχής γράφονταν τα εξής: “πρέπει ν’ απαγορευτεί στους βενιζελικούς να περπατάνε στα πεζοδρόμια (τώρα τελευταία έμαθα πως αυτό γινότανε κάποτε εδώ στη Ν. Αφρική για τους νέγρους) ή πως δεν ήταν σωστό να βαφτίζουν οι παπάδες τα παιδιά των βενιζελικών. Μέσα σ’ αυτή την ατμόσφαιρα, άρχισε ο συναγωνισμός του Κονδύλη και του Μεταξά ως προς το ποιος θα προφτάσει να φέρει πίσω το βασιλέα”.

Αλλά και μετά το στρατιωτικό κίνημα του 1935, όπου εγκαθιδρύθηκε η δικτατορία του Μεταξά, ο Γ. Σεφέρης σημειώνει: “ο εχθρός υπ’ αριθμόν 1 ήταν ο βενιζελισμός. Όλοι οι άνθρωποι του καθεστώτος ανήκαν στον αντιβενιζελικό κόσμο, και ο σκοπός τους ήταν να κάνουν την Ελλάδα αντιβενιζελικό κράτος. Έτσι, όλα δίνουν έναν γενικό τόνο γερμανοφιλίας στην κατάσταση”.⁸¹

Τα αντιδιαμετρικώς αντίθετα ιδεολογικά ρεύματα και πεποιθήσεις την εποχή εκείνη έδιναν το έναυσμα για την ανάπτυξη φαινομένων, όπως αναφέρθηκαν, κοινωνικού ρατσισμού, αποκλεισμού και μισαλλοδοξίας μεταξύ των κοινωνικών στρωμάτων.

Δεν πρέπει, όμως, να αγνοούμε αλλά ούτε και να αμφισβητούμε το ρόλο που έπαιξαν τα τοπικά κοινωνικά κινήματα στη διαμόρφωση της πολιτικής κατάστασης στη χώρα μας.

“Οι πραγματικές λοιπόν πηγές αλλαγής και ανανέωσης της πόλης είναι τα κοινωνικά κινήματα της πόλης κι όχι οι οργανισμοί σχεδιασμού”.⁸²

Τέτοια τοπικά πολιτικά γεγονότα στιγμάτισαν την ιστορία της πατρίδα μας και οριοθέτησαν το Δήμο της Ν. Ιωνίας στο χώρο της αριστεράς. Ο Μάρτιος του 1944 υπήρξε καθοριστικός για τον οικισμό.

Επιφυλλίδα που κυκλοφόρησε στη Ν. Ιωνία το 1994, σχετικά με το μπλόκο της Καλογρέζας το 1944 (50 χρόνια μετά), γράφει:

“Η Νέα Ιωνία, κατατάσσεται ανάμεσα στις πρώτες συνοικίες της Αθήνας, ως προς τον αριθμό και τη δύναμη κρούσης των αντιστασιακών. Στην ευρεία περιφέρειά της υπολογιζόταν ότι υπήρχαν δύο τάγματα του ΕΛΑΣ, δυνάμεως 300-400 ανδρών, εξοπλισμένα κυρίως με οπλοπολυβόλα, τουφέκια, χειροβομβίδες.. Όμως οι μάχες δεν δίνονταν μόνο με τους ένοπλους και με τις δολιοφθορές. Δίνονταν με κάθε τρόπο, και σε όλους τους χώρους δουλειάς και κυρίως στα εργοστάσια”.⁸³

Αφορμή για την αιματοχυσία στάθηκαν οι εξεγέρσεις των εργατών στα λιγνιτωρυχεία που λειτουργούσαν στη Καλογρέζα. Ξεσηκώθηκαν οι εργάτες στα διάφορα εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας της Ν. Ιωνίας, με αιτήματα τη βελτίωση των συνθηκών δουλειάς και την καλύτερη αμοιβή.

81. Γ. Σεφέρης, *Δοκίμες: τόμ. 3ος Παραλειπόμενα (1932-1971)* (Αθήνα: Ίκαρος, 1992) σ. 27, σ. 35.

Το κείμενο γράφτηκε όταν ο ποιητής ήταν στην Πρετόρια Ν. Αφρικής, ως ακόλουθος της εξόριστης ελληνικής κυβέρνησης.

82. Μ. Castells, *Πόλη και κοινωνικοί αγώνες* (Αθήνα: Αγώνας, 1981) σ. 19.

83. Πνευματικό Κέντρο Δήμου Νέας Ιωνίας, *Το χρονικό του Μπλόκου της Καλογρέζας: 50 χρόνια (15-16 Μάρτη 1944 15-16 Μάρτη 1994)*.

Ο Τ. Ζαχαριάδης, υπεύθυνος του ΕΛΑΣ στον Περισσό, αναφέρει:

“Μέρες πολλές μπροστά από το μπλόκο της Καλογρέζας, όλη η δύναμη του ΕΛΑΣ, του ΕΑΜ και της ΕΠΙΟΝ βρίσκεται σε επιφυλακή. Ομάδες μας παρακολουθούν το δρόμο που ενώνει την Αθήνα με τη Νέα Ιωνία. Ξέραμε ότι ο εχθρός θα μας έρθει. Είχαμε πληροφορίες γι’ αυτό. Άγρυπνοι παρακολουθούσαμε όλους τους δρόμους που μπορούσαν να έρθουν από Φιλοθέη, από Χαλάνδρι, από Πατήσια, από Φιλαδέλφεια από Μαρούσι...είκοσι τόσες μέρες άγρυπνοι μέσα στο φοβερό κρύο...Ο οπλισμός της συνοικίας μας (Περισσός) ήταν έντεκα μακρύκανα όπλα, δεκατρία πιστόλια, ένα αυτόματο στέν και χειροβομβίδες...”⁸⁴

Ο Ν. Παπούδης, συγγενής ενός απο αυτούς που εκτελέστηκαν θυμάται:

«Συγκεντρώνουν όλους τους άντρες από 18 χρονών και πάνω σε δύο σημεία: στην πλαγιά του Ηρακλείου, στο τέρμα της οδού Ζωοδόχου Πηγής και στο Καπιτώλιο, στην Αλσούπολη. Έχουν στα χέρια τους καταλόγους με εκατοντάδες ονόματα πατριωτών...Τους πηγαίνουν στο πρόχειρο στρατοδικείο που είχε στηθεί στην Ελευθερούπολη, στον παιδικό σταθμό...Η τραγική λύση του δράματος δίνεται την επόμενη μέρα, Πέμπτη, 16 Μαρτίου 1944. Οι Γερμανοί και οι Τσολιάδες ξεχωρίζουν είκοσι δύο άνδρες, ανθρακωρύχους κυρίως και κλωστουφαντουργούς, κατοίκους Καλογρέζας και σε τρεις ομάδες τους οδηγούν στο παρακείμενο ρέμα του Ποδονίφτη, λίγο πιο πέρα από το μνημείο που σήμερα έχει στηθεί από το Δήμο, και τους εκτελούν...Με υψωμένο το κεφάλι περνάμε όλοι μπροστά τους. Κάνουν διαλογή. Γεμίζουν καμιόνια με 150 πατριώτες. Και το καραβάνι παίρνει το δρόμο για το Χαιδάρι. Πολλούς έστειλαν στα στρατόπεδα της Γερμανίας, άλλους εκτέλεσαν στο Δομοκό και σε άλλα μέρη της πατρίδας. Λίγοι έζησαν και γύρισαν στην Καλογρέζα...»⁸⁴

Η Νέα Ιωνία έγραψε ιστορία με τους κοινωνικούς αγώνες και τον πατριωτισμό των πολιτών της. Υπήρξε από τις πρωτοπόρες στον αγώνα συνοικίες της Αθήνας. Πολλοί Ιωνιώτες, άντρες και γυναίκες, φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν, εκτελέστηκαν ή στάλθηκαν ως όμηροι στη Γερμανία στην Κατοχή και ιδιαίτερα κατά τα δύο τελευταία της χρόνια (1943-44), όταν φούντωσε η Αντίσταση. Πολλοί στην Κατοχή πέθαναν από την πείνα, τις κακουχίες και τις ελλείψεις.

Κινητοποιήσεις με λαϊκή πολιτική απήχηση στα νεότερα χρόνια δεν συναντάμε. Εξάιρεση αποτελούν τα αιτήματα της ΓΣΕΕ, που εκφράζονται με πορείες των συνδικαλιστικών φορέων της. Πρόσφατα παρουσιάζεται έξαρση των αντιδράσεων διαφόρων φορέων.

Οι λαϊκές συνελεύσεις που πραγματοποιούνται στα συνοικιακά συμβούλια της Ν. Ιωνίας αποτελούν μια μορφή λαϊκής συμμετοχής στις τοπικές εξελίξεις, η οποία όμως είναι υποβαθμισμένη. Δημοτικοί παράγοντες⁸⁵ θεωρούν ότι ο θεσμός των συνοικιακών συμβουλίων περιφρονείται. Ενώ ο θεσμός πρέπει να χαρακτηρίζεται “κριτικός σύμβουλος της δημοτικής αρχής...οι υπηρεσίες του Κράτους δεν δείχνουν ανάλογο σεβασμό στα συνοικιακά και δεν υπάρχει τεχνική υποστήριξη από το δήμο”. Διατυπώνεται ότι ο Δήμος πρέπει να δεσμεύεται από αποφάσεις λαϊκών συνελεύσεων των κατοίκων.

84. Πνευματικό Κέντρο Δήμου Νέας Ιωνίας, *Το χρονικό του Μπλόκου της Καλογρέζας: 50 χρόνια (15-16 Μάρτη 1944 15-16 Μάρτη 1994)*.

85. Π. Λάμπρου “Συνοικιακά μαριονέτες ή ομάδες πίεσης και λαϊκής συμμετοχής;” *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Απρ. – Μαΐος 1993, σ. 5.

Ο θεσμός των συνοικιακών συμβουλίων είναι νομικά κατοχυρωμένος. Η απόφασή τους θεωρείται δεσμευτική για το δημοτικό συμβούλιο, εφόσον στη συνέλευση συμμετάσχει ένας ελάχιστος αριθμός 100 κατοίκων και η απόφαση παρθεί με πλειοψηφία των 2/3.⁸⁶

Τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών διαφοροποιούνται έναντι αυτών των πολιτικών εκλογών σε κάθε δήμο.

Η τοπική εφημερίδα «Πληροφορία»⁸⁷ μάς δίνει στοιχεία που αφορούν στην πορεία των δημοτικών εκλογών στη Ν. Ιωνία, όλα αυτά τα χρόνια.

Από το 1934-1951, έντεκα διορισμένοι Δήμαρχοι -ανάμεσά τους και ένας δικαστικός- υπηρέτησαν στη Ν. Ιωνία

Το 1954, ψηφίστηκε Νέος Δημοτικός και Κοινοτικός κώδικας, σύμφωνα με τον οποίο ο δήμαρχος είναι αιρετός και εκλέγεται απευθείας από τους δημότες.

Η Αριστερά εμφανίζεται για πρώτη φορά με δικό της συνδυασμό. Πρόκειται για το συνδυασμό «Ιωνία-Αναμόρφωση» του οποίου ηγείται «ένα δοκιμασμένο στους αγώνες, στις εξορίες και στις φυλακές στέλεχος του Κ.Κ.Ε, ο Ι. Αμπάτζογλου. Άνθρωπος απλός, πρόσφυγας από τη Σίλλα του Ικονίου, υφαντής στο επάγγελμα...»⁸⁸ Είναι η εποχή που ακούγεται στα ερτζιανά ο Στέλιος Καζαντζίδης και πρωτοεμφανίζεται στον ελληνικό κινηματογράφο ο Νίκος Ξανθόπουλος, “το παιδί του Λαού”. Ο Ιωνικός σύνδεσμος μονοπωλεί στις πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Στις δημοτικές εκλογές του 1964 εκλέγεται αριστερός δήμαρχος. “Η Αριστερά δυναμικά μόνη της, αυτή τη φορά κατεβαίνει στις εκλογές με επικεφαλής το μηχανικό-εργολάβο δημοσίων έργων Γ. Δομνάκη, δοκιμασμένο στέλεχος της, με φυλακίσεις, εξορίες». Ο Γ. Δομνάκης στις εκλογές παίρνει το 50,84 % των ψήφων. Με τη κήρυξη της στρατιωτικής δικτατορίας, ο Γ. Δομνάκης συλλαμβάνεται κι εξορίζεται. Συλλαμβάνονται κι εξορίζονται κι άλλα στελέχη του συνδυασμού του, ανάμεσα στις χιλιάδες των δημοκρατών που τότε διώχθηκαν (Γ. Αμπατζόγλου, Χ. Ρουμелиωτάκης κ.ά.).⁸⁹

Κατά την περίοδο της δικτατορίας του 1967, διοίκησαν το Δήμο έξι διορισμένοι Δήμαρχοι. Στις εκλογές του 1975, η νίκη του Γ. Δομνάκη και της Δημοκρατικής Ενότητας, με ποσοστό 63,2%, ήταν σημαντική. Επί δεκατέσσερα χρόνια δήμαρχοι διατέλεσαν ο Κ. Κιοφτερτζής (1951-1964) και ο Γ. Δομνάκης (1964-1967/1975-1986). Το 1986 εξελέγη ο Η. Γκότσης και από το 1990 μέχρι το 1998 δήμαρχος ήταν ο Π. Μπουρδούκος από το χώρο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Στις δημοτικές εκλογές του 1998, δήμαρχος εκλέχτηκε ο Γ. Περτσεμλίδης, ανεξάρτητος.

86. Ν. 1270/82 Συνοικιακά συμβούλια, άρθρο 60§1 “Με σκοπό την προώθηση της λαϊκής συμμετοχής στις τοπικές υποθέσεις, την ενεργοποίηση, την κινητοποίηση και την οργάνωση των δημοτών, στα πλαίσια του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για την έρευνα, τον εντοπισμό, την καταγραφή των τοπικών προβλημάτων, αναγκών και δυνατοτήτων κάθε περιοχής, καθώς και την ιεράρχηση, επεξεργασία και προώθηση επίλυσης κάθε τοπικού προβλήματος απασχόλησης, διαβίωσης και ψυχαγωγίας των κατοίκων του δήμου ή της κοινότητας, κάθε δημοτικό και κοινοτικό συμβούλιο με απόφασή του μπορεί να διαιρέσει την περιοχή του δήμου ή της κοινότητας σε συνοικίες και να συγκροτήσει αντίστοιχα συνοικιακά συμβούλια», βλ. επίσης, άρθ. 61, 62, 63.

87. “60 Χρόνια δήμαρχοι” Πληροφορία : Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα, Οκτ. 1994, σ. 2.

88. Χ. Σαπουντζάκης “Η περίοδος Κιοφτερτζή” Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα Μαΐος 1994, σ. σ. 16-17.

89. Χ. Σαπουντζάκης “Η βασιλεία του Γιάννη Δομνάκη” Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα Ιούνιος-Ιούλιος 1994, σ. σ 16-17.

Παρατηρώντας τα εκλογικά αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών, συμπεραίνουμε ότι τα πολιτικά γεγονότα διαμόρφωσαν την εκλογική συμπεριφορά των Ιωνιωτών προς αριστερές και κεντρώες κατευθύνσεις.

Οι δημοτικές παρατάξεις, που εκλέγονται σε κάθε Δήμο, χρωματίζονται πολιτικά από κάποιο κόμμα ή, για τους “ανεξάρτητους” Δήμους, ακολουθούν κάποια ιδεολογική κατεύθυνση. Κατ’ ουσίαν οι Δήμοι υπόκεινται στις αποφάσεις της εκάστοτε Κυβέρνησης, δεν ακολουθούν όμως πάντοτε τον ιδεολογικό λόγο της Κεντρικής εξουσίας, ακόμη και εάν συμβαδίζουν μ’ αυτήν πολιτικά. Και αυτό γιατί οι τοπικές πρακτικές που πρέπει να ακολουθηθούν για τα συμφέροντα του οικισμού πολλές φορές έρχονται σε αντίθεση μ’ αυτές του μητροπολιτικού κέντρου.

Ήδη από τον 18^ο αιώνα, με την άνοδο της αστικής τάξης και της φιλελεύθερης ιδεολογίας στην Ευρώπη, αλλά ακόμη και στις σύγχρονες κοινωνίες είναι εμφανής η “επιδίωξη της διαφοροποιημένης κρατικής εξουσίας, να μονοπωλήσει τον πολιτικό λόγο εννοώντας ότι η κοινωνική δυναμική αποκτά πολιτικές προεκτάσεις μόνο στο μέτρο που αντανακλάται και συμπυκνώνεται στο επίπεδο του κράτους”.⁹⁰

Αντίθετα, στην τοπική κοινωνία, η τοπική εξουσία -το εκλογικό σώμα-, ως πολιτική ελίτ, ενισχύει από μέσα δυνάμεις, και φορείς, επιτρέπει ζυμώσεις, με σκοπό να λειτουργήσουν υπέρ της αυτοδιοίκησης.

“...η ύπαρξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προϋποθέτει, πως η πολιτική διαδικασία της τοπικής περιοχής διαμορφώνεται από το κοινωνικό της σώμα ή τουλάχιστον από τις πολιτικά ενεργές δυνάμεις της. Ότι δηλαδή οι “κοινοτικοί” άρχοντες εκλέγονται και ενδεχομένως ελέγχονται και ανακαλούνται από τους πολίτες της τοπικής κοινωνίας, ενώ σε μια πιο εξελιγμένη εκδοχή, το τοπικό εκλογικό σώμα αποφασίζει άμεσα για τα ζητήματά του”.⁹⁰

Επιπλέον, Δήμοι με σοσιαλιστική προοπτική στις εξαγγελίες των παρατάξεών τους, ακολουθούν πρακτικές φιλελεύθερες ή και αντίστροφα. Αυτό συμβαίνει τόσο ως προς το διοικητικό επίπεδο των αρμοδιοτήτων τους όσο και ως προς τις πολιτικές διαδικασίες στις οποίες εμπλέκονται.

Οι δημοκρατικές διαδικασίες εκφράζονται από πρόσωπα - φορείς τα οποία ως υποκείμενα έχουν διαφορετικές θέσεις και ρόλους στον εργασιακό χώρο, στην οικογένειά τους, στη συνοικία. Οι διαπροσωπικές σχέσεις που παράγονται είναι κατ’ ουσίαν εξουσιαστικές.

Εξουσιαστική είναι και η σχέση του Κράτους προς την Αυτοδιοίκηση. Σύμφωνα με τον Μ. Castells, το Κράτος «παίζει το ρόλο του πραγματικού “ρυθμιστή” της καθημερινής ζωής των μαζών και κάτω απ’ τον μανδύα της “οργάνωσης του χώρου”, στην πραγματικότητα προκαθορίζει τη ζωή μας”.⁹¹

90. Γ. Δ. Κοντογιώργης, *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στο Κράτος*, (Σημειώσεις) (Αθήνα: Πάντειος, χ.χ) σ.4.

91. Μ. Castells, *Πόλη και κοινωνικοί αγώνες* (Αθήνα: Αγώνας, 1981) σ. 17.

Περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

Διαχρονικά, πολλές προσπάθειες και ενέργειες έγιναν από τους δημοτικούς φορείς του οικισμού, προκειμένου η πόλη να αποκτήσει ελεύθερους χώρους και πράσινο, σ' όλη την έκτασή της.

Σημαντικό θέμα για την περιοχή υπήρξε το κτήμα Βείκου. Το κτήμα αυτό, εκτείνεται μεταξύ των δήμων Αθηναίων, Γαλατσίου και Ν. Ιωνίας. Είναι μια εδαφική έκταση 4.500 στρεμμάτων περίπου. Από αυτή την έκταση, 2.500 στρέμματα περίπου οικοπεδοποιήθηκαν κατά καιρούς και μεταβιβάστηκαν από τους φερόμενους ως ιδιοκτήτες της και ως επί το πλείστον ανοικοδομήθηκαν.⁹² Τα υπόλοιπα 2.000 στρέμματα περίπου είναι εκτός σχεδίου, βρίσκονται εκατέρωθεν της λεωφόρου Βείκου και γειτνιάζουν με το Ψυχικό. Η έκταση αυτή, παρά το ότι είναι από το 1933 χαρακτηρισμένη ως δασική, κατά το μεγαλύτερο μέρος της έχει οικοπεδοποιηθεί. Το κτήμα το διεκδικούν οι κληρονόμοι του Λ. Βείκου.

Κύριος κάτοχος του κτήματος είναι το Ελληνικό Δημόσιο. Το κτήμα Βείκου έχει υπερτοπική σημασία και στόχο του Δήμου Ν. Ιωνίας αποτελεί η μη οικοπεδοποίησή του και η αναδάσωση της περιοχής, πράγμα που τώρα εφαρμόζεται. Ο Δήμος έχει δενδροφυτεύσει την περιοχή, ύστερα από κινητοποίηση περιβαλλοντικών φορέων και κατοίκων. Ο τ. δήμαρχος Π. Μπουρδούκος διατεινόταν ότι “ Η Υπηρεσία Αναδάσωσης στοχεύοντας στο να επανέλθει η περιοχή στην αρχική της μορφή, με την πανίδα δηλ. που είχε, πριν καταστραφεί το 1941, προχώρησε στη δημιουργία λίστας, η οποία θα περιλαμβάνει μεγάλη ποικιλία φυτών...προκειμένου ο λαός της Αθήνας και όχι μόνο της Ν. Ιωνίας ν' αποκτήσει ανάσα ζωής”.⁹³

Όμως, το ίδιο δεν επετεύχθη και με το γνωστό ποτάμι, το οποίο διασχίζει την περιοχή.

Ο Ποδονίφτης, παραπόταμος του Κηφισού, είναι το σημαντικότερο ρέμα του βορειανατολικού τμήματος του λεκανοπεδίου της Αττικής. Το μήκος του ξεπερνά τα 15 χιλιόμετρα. Πηγάζει από τις νοτιοδυτικές πλαγιές του Πεντελικού Όρους, διασχίζει τις περιοχές Μελισσίων, Χαλανδρίου και του νότιου τμήματος της Ν. Ιωνίας και πριν από την συμβολή του με τον Κηφισό περνά από τους Δήμους Ν. Φιλαδελφείας, Νέας Χαλκηδόνας και από τον Δήμο Αθηναίων. Υπήρξε ειδυλλιακό τοπίο και τόπος εκδρομών για τους κατοίκους της περιοχής. Έρευνα του Τμήματος Βοτανολογίας του Παν/μίου Αθηνών,⁹⁴ διέκρινε 39 είδη φυτών, που άνθιζαν στις όχθες του.

Τα απόβλητα όμως των βιομηχανιών, που υπάρχουν στην περιοχή, προκάλεσαν περιβαλλοντική καταστροφή, με αποτέλεσμα να μειωθεί η φυσική πανίδα και να εμφανιστούν νιτρόφυλλα φυτά, που ευδοκούν σε περιοχές με αυξημένη ρύπανση και μεγάλη συγκέντρωση νιτρικών αλάτων. Η χλωρίδα που είχε εντοπιστεί περιελάμβανε 21 δένδρα, 8 είδη θάμνων και 35 είδη φυτών. Υπήρχαν και ζωικά είδη.

92. “Να σώσουμε το Βείκου” Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα, Δεκ. 1992, σ. 6

93. Π. Λάμπρου, Α. Μπακαλοπούλου, “Και με βούλα...Δάσος Βείκου” Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα, Απρ. 1995, σ. 3

Δήλωση του δημάρχου Ν. Ιωνίας, στο τοπικό σταθμό 9,41 Επικοινωνία Fm.

94. Μ. Πίνη « Ποδονίφτης ένα όνειρο μαθητικό» Ελευθεροτυπία, 30 Δεκ. 1993, σ. 24, σ. 33.

Τον Ποδονίφτη τον διεκδικούν δεκαεννέα ιδιοκτήτες. Αυθαίρετα κτίσματα έχουν χτιστεί παραρρημάτια του ποταμού. Έχουν εκδοθεί αποφάσεις απαλλοτρίωσης, χωρίς όμως να εφαρμοστούν στο σύνολό τους. Το ρέμα, σε όλο σχεδόν το μήκος του, έχει υποστεί επεμβάσεις. Πολυκατοικίες χτίστηκαν στην κοίτη του ποταμού. Στην περιοχή Καλογρέζας, υπάρχουν 6 αυθαίρετα κτίσματα.⁹⁵ Η κεντρική λεωφόρος της Ν. Ιωνίας, (η Λεωφόρος Ηρακλείου), κατασκευάστηκε πάνω στη φυσική του κοίτη. Τα ρέματα που μπαζώθηκαν δημιούργησαν πλημμύρες.

Καταβλήθηκαν προσπάθειες ώστε ο Ποδονίφτης, (ο ιστορικός Περσός των αρχαίων χρόνων), να γίνει οικολογικό πάρκο⁹⁶ “ως προστατευόμενος χώρος περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος”. Όμως, όλη η έκταση που το ποτάμι διασχίζει στον οικισμό της Ν. Ιωνίας, μπαζώθηκε, και άλλαξε η μορφολογία της περιοχής. Αυτό έγινε με τη σιωπηλή συγκατάθεση των κατοίκων.

«Η αδιαφορία και η ανοχή της πλειοψηφίας των συμπολιτών μας, η γενικότερη απάθεια σε ζητήματα περιβάλλοντος, η κατεύθυνση μιας “ανάπτυξης” χωρίς όρια, που υποστηρίζεται από την πολιτεία και δυστυχώς από την πλειοψηφία των δημοτικών παρατάξεων, οδήγησαν στην ολοκλήρωση του εγκλήματος. Μετέτρεψαν τον Ποδονίφτη σε υπόνομο, σε κλειστό αγωγό, σε βούρκο..”⁹⁷

Διερωτάται κανείς μήπως ο ταξικός και γεωγραφικός διαχωρισμός δεν αφορά μόνον στον αποκλεισμό διαφορετικών κοινωνικών τάξεων σε διαφορετικούς γεωγραφικούς χώρους και η διάκριση που γίνεται, με σιωπηρή συγκατάθεση και της πολιτείας, έχει αντίκτυπο και στο φυσικό πλούτο της περιοχής τον οποίον απομειώνει, καταδικάζοντας τους κατοκούντες να ζουν υπό συνθήκες άναρχης οικιστικής επέκτασης, χωρίς υποδομή και σχεδιασμό, στερώνοντας τους την πολιτιστική και αισθητική αξία του τοπίου και των φυσικών του στοιχείων,- την ιστορική σημασία του ποταμού τους. Η πολιτεία δεν φρόντισε για την αξιοποίηση του ρέματος που περνά μέσα από τη Ν. Ιωνία και υποβάθμισε για άλλη μια φορά την περιοχή. Το ίδιο θα συνέβαινε και στα βόρεια προάστια, όπως π. χ. στη Φιλοθέη απ’ όπου διέρχεται τμήμα του ποταμού, το οποίο όμως αποτελεί μία όαση για τη την περιοχή.

Πολλοί επιστήμονες (οικολόγοι, γεωγράφοι), θεωρούν επιτακτική την ανάγκη να προστατευθεί ο φυσικός πλούτος.

Ο Β. Commoner θεωρεί ότι η οικολογική πραγματικότητα της ζωής μας είναι απειλητική. «Η επιβίωση όλων των εμβίων όντων - συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπου - εξαρτάται από το κατά πόσο θα παραμείνουν άθικτα τα πολύπλοκα δίκτυα των βιολογικών φαινομένων, στα οποία ανήκει το οικολογικό σύστημα της γης. Αυτό όμως που κάνει ο άνθρωπος πάνω στη γη παραβιάζει τον θεμελιώδη αυτό νόμο της ανθρώπινης ύπαρξης...”⁹⁸

Στη Ν. Ιωνία, η ατμόσφαιρα μολύνθηκε από τους ρύπους των εργοστασίων, δεδομένης της ανυπαρξίας συστημάτων ελέγχου της ρύπανσης. Επίσης, η βιομηχανία δημιούργησε προβλήματα και από τα βιομηχανικά λύματα, που ρίχνονταν στους λογής αποδέκτες, χωρίς να γίνεται πρωτοβάθμιος καθαρισμός.

95. Β. Χαραλαμπίδου «Η χαρτογράφηση του Ποδονίφτη» *Ελευθεροτυπία*, 30 Οκτώβρ. 1994, σ. Α 40.

96. Θ. Χάφης “Οικολογικό πάρκο θα γίνει ο Ποδονίφτης” *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Νοεμβρ- Δεκ. 1994, σ. σ 14-15.

97. «Αντίο για πάντα Ποδονίφτη» (εξώφυλλο), *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Δεκ. 1995.

98. Μ. Castells, *Πόλη και κοινωνικοί αγώνες* (Αθήνα: Αγώνας, 1981) σ. 90.

Οι άσχημες καιρικές συνθήκες, οι καταρακτώδεις βροχές και η έλλειψη δικτύου ομβρίων υδάτων προκάλεσαν πλημμύρες στην περιοχή.

Σύμφωνα με την Greenpeace,⁹⁹ οι πλημμύρες που παρουσιάζονται δεν είναι παρά ένα ακόμη μήνυμα των κλιματικών αλλαγών και της αλόγιστης και εχθρικής προς το περιβάλλον ανάπτυξης στη χώρα μας. Σε μικρό διάστημα είχαμε βροχοπτώσεις πολλαπλάσιες αυτών που γνωρίσαμε στο παρελθόν.

«Οι έντονες και όχι συνηθισμένες αυτές αλλαγές του καιρού είναι ενδείξεις του επιταχυνόμενου φαινομένου του θερμοκηπίου, της αποσταθεροποίησης δηλ. του κλίματος».

Η εκδίκηση της φύσης πιστεύουν ότι δεν οφείλεται μόνο στο μπάζωμα των ρεμάτων, στην καταστροφή των δασών, στην αυθαίρετη δόμηση και την έλλειψη υποδομής. Στο εγγύς μέλλον μάλιστα θα ενταθούν τα ακραία καιρικά φαινόμενα, πράγμα που κάνει ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη λήψης προληπτικών μέτρων. Μεταξύ αυτών είναι η μείωση της κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων, ιδιαίτερα στο τομέα των μεταφορών.¹⁰⁰

Χρέος της πολιτείας και της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι απο τη μια να προστατεύσει το συνοικισμό, σε συνεργασία με τους τοπικούς περιβαλλοντικούς φορείς και ομάδες πολιτών, λαμβάνοντας μέτρα κοινωνικής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος, δημιουργώντας ζωτικούς χώρους πρασίνου, περισσότερα πάρκα και πλατείες για την επικοινωνία των πολιτών και συντηρώντας τη βιομηχανική του κληρονομιά, και από την άλλη να μειώσει τη ρύπανση, προστατεύοντας τους φυσικούς χώρους, όσους απέμειναν και διατηρώντας τα αρχαιολογικά του μνημεία.

99. M. Castells, *Πόλη και κοινωνικοί αγώνες* (Αθήνα: Αγώνας, 1981) σ. 90.

100. Greenpeace, "Δεν είναι θεομηνίες οι πλημμύρες" *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Νοέμβρ. - Δεκ. 1994, σ. 15

Η Ελληνική Εργατική τάξη.

Η άφιξη των προσφύγων οδήγησε σε κοινωνικές αλλαγές, κλονίζοντας συθέμελα τις παραδοσιακές δομές.

“ Ήταν η πρώτη φορά που εμφανίσθηκε στην Ελλάδα, μία εργατική τάξη, σαν ιστορική κοινωνική κατηγορία, πέρα από θεωρητικά διανοήματα. Ήταν η πρώτη φορά, που η ελληνική κοινωνία, παρά τις ιδιομορφίες της, δεσμευόταν αποφασιστικά στο δρόμο, για μία σύγχρονη κοινωνική διαστρωμάτωση”.¹⁰¹

Βάσει των στατιστικών στοιχείων του πληθυσμού του 1928 και των εμποροβιομηχανικών επιχειρήσεων του 1930, έχουμε την εξής εικόνα διαστρωμάτωσης του πληθυσμού σ' όλη τη χώρα.¹⁰²

α) Γεωργοκτηνοτροφικός πληθυσμός

1) Εργαζόμενοι σε γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία οικογενειακά και ατομικά	1.264.033
2) Χρησιμοποιούντες προσωπικό για τις γεωργικές εργασίες τους	82.852
3) Εργαζόμενοι για λογαριασμό άλλου	128.756
Σύνολο	1.475.641

β) Προλετάριοι εν γένει

1) Μισθωτοί (εργάτες και υπάλληλοι) βιομηχανίας εμπορίου, συγκοινωνίας κ.τ.λ.	552.288
2) Πλανόδιοι πωλητές, μικροεπαγγελματίες, μονίμου εγκαταστάσεως, κατώτ. προσωπικό οργανισμών, δημοσίου κ.τ.λ.	48.000
Σύνολο	600.000

γ) Αστική τάξη

1) Μεταφορές, επαγγελματίες, έμποροι, βιοτέχνες, μικροεπαγγελματίες κ.τ.λ.	293.000
2) Απασχολούμενοι σε ελεύθερα επαγγέλματα εν γένει	75.000
3) Μέσον και ανώτατον προσωπικό οργανισμών δημοσίων υπηρεσιών κ.τ.λ.	25.000
Σύνολο	393.000

Η υπεροχή των εργαζομένων στον πρωτογενή τομέα παραγωγής είναι σημαντική. Ακολουθούν οι προλετάριοι, οι μισθωτοί και οι μικροπωλητές της άτυπης οικονομίας και η ολιγαρχία της αστικής τάξης (έμποροι, βιοτέχνες, επαγγελματίες, μεσαίο και ανώτατο προσωπικό υπηρεσιών).

101. Κ. Βεργόπουλος, “Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935” *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως 1941* (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1978) σ. 327.

102. Σ. Κλαδά “Εργατική πολιτική και εργατική νομοθεσία εν Ελλάδι” *Κοινωνικά Επιστήμια και Κοινωνική Πολιτική* (Αθήνα: Α. και Ε. Παπαδημητρίου, 1945) σ. 36.

Στους εργοδότες κατατάσσονται και οι μεγάλοι εισοδηματίες και άλλοι κεφαλαιούχοι σοβαρών μετοχών, μεγαλοϊδιοκτήτες ακινήτων, οι οποίοι δεν αναμιγνύονται στην επιχειρηματική δραστηριότητα. “Ούτοι αποτελούν την πολυπληθή οικονομική αριστοκρατία της πρωτεύουσας και των άλλων μεγάλων πόλεων”.¹⁰³

Σημειώνεται η διεύρυνση της τάξης των μισθωτών που διαμένουν στις πόλεις και των μικροεπαγγελματιών. Δεν γίνεται ακόμη σαφής διάκριση της μεσαίας, από την εργατική τάξη.

Σύμφωνα με τον Γκράμσι¹⁰⁴, η εργατική τάξη αποκτά συνείδηση της κοινωνικής ολότητας, γίνεται καταλύτης των κοινωνικών αντιθέσεων και πρωταγωνιστεί στη θεμελίωση μιας καινούργιας κοινωνικής ολότητας, μέσα από την ιστορική διαδικασία, που την κάνει κυρίαρχη τάξη.

Ο Ένγκελς¹⁰⁵ πιστεύει ότι “το προλεταριάτο που το δημιούργησε η σύγχρονη μεγάλη βιομηχανία, που το απελευθέρωσε από όλες τις κληρονομημένες αλυσίδες, ακόμα και από εκείνες που το δέσανε στη γη και που έχει συγκεντρωθεί στις μεγάλες πόλεις, είναι σε θέση να πραγματοποιήσει τη μεγάλη κοινωνική μεταβολή που θα βάλει τέλος σε κάθε ταξική εκμετάλλευση και ταξική κυριαρχία”.

Στην Ελλάδα, την περίοδο που μελετάμε, τα ιδεολογικά πλαίσια που θέτει η άρχουσα τάξη είναι περισσότερο από ποτέ άλλοτε αυτά της «κανανεωμένης και σφύζουσας μεταπρατικής ιδεολογίας»,¹⁰⁶ η οποία καθηστικία ιδεολογία αμφισβητείται από τα περιθωριακά κοινωνικά στρώματα που αναπτύσσονται σε τάξη.

Οι κρατικές πρωτοβουλίες ήταν αυτές που άνοιξαν με συνέπεια, έστω και έμμεσα, το δρόμο προς τη βιομηχανική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας εξαρτήθηκε από την κρατική υποστήριξη. Έξαιτίας όμως του εξαρτημένου χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας, η εκβιομηχάνιση παρέμεινε οργανικά εξαρτημένη από το κράτος, δεν απομακρυνόταν από αυτό, αλλά περιφερόταν μόνιμα γύρω του. Οι Έλληνες επιχειρηματίες δεν μπορούσαν να αναπτυχθούν χωρίς την κρατική υποστήριξη και στη συνέχεια πάντως παρέμειναν οργανικά εξαρτημένοι από αυτήν”.¹⁰⁷

Όσον αφορά τη βιομηχανική υποδομή, κατά την δεκαετία 1920-1929, ο αριθμός των βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 82%. Από 33.811 οι επιχειρήσεις έφθασαν τις 61.485. Κατά την περίοδο 1930-1940, ο αριθμός των επιχειρήσεων αυξήθηκε κατά 25%.¹⁰⁸

Η βιομηχανική απασχόληση έφθασε, από 154.600 άτομα το 1920, τα 280.331 το 1930 και τα 350.000 το 1938. Ειδικότερα το βιομηχανικό εργατικό δυναμικό, από 60.000 εργάτες το 1920, αυξήθηκε σε 181.512 εργάτες το 1930 και σε 227.500 το 1938. Όμως, παρόλα αυτά, το μέγιστο μέρος των εργαζομένων, περίπου το 93%, απασχολούνταν σε μικρές επιχειρήσεις των 1-5 προσώπων.¹⁰⁷

103. Σ. Κλαδά “Εργατική πολιτική και εργατική νομοθεσία εν Ελλάδι” *Κοινωνικά Επιστήμια και Κοινωνική Πολιτική* (Αθήνα: Α. και Ε. Παπαδημητρίου, 1945) σ. 36.

104. A. Gramsci, *Οι διανοούμενοι*, μετφρ. Χ.Δ. Παπαδόπουλος, (Αθήνα: Στοχαστής, 1972) τόμ. Α’.

105. F. Engels, *Γιά το ζήτημα της κατοικίας* (Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, 1987) σ. 29.

106. Κ. Μοσκόφ, *Ιστορία του κινήματος της εργατικής τάξης*, 3η (Αθήνα: Καστανιώτη, 1987) σ. 480.

107. Κ. Βεργόπουλος, “Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935” *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεότερος Ελληνισμός από το 1913 ως 1941* (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1978) σ. σ. 339-340.

108. Γ. Κουτσομάρης, *Η μορφολογία της ελληνικής βιομηχανίας* (Αθήνα: ΚΕΠΕ, 1963).

Τα χαμηλά ημερομίσθια αποτέλεσαν τη βάση της βιομηχανικής πολιτικής. Οι εργαζόμενοι δούλευαν κάτω από ακατάλληλες συνθήκες υγιεινής με συνέπεια πολλά ατυχήματα να συμβαίνουν στο χώρο της δουλειάς. Μεταξύ των εργαζομένων, κατατάσσονται και ανήλικοι ηλικίας 9-11 ετών, που χρησιμοποιούνταν σε δύσκολες εργασίες και πληρώνονταν 8-10 δρχ. το ημερομίσθιο (μεροκάματο).

Τα εργατικά ημερομίσθια¹¹⁰ κατά τις χρονικές περιόδους από το 1920 μέχρι το 1935 κυμαίνονται ως εξής:

Τιμάρηθος ¹¹¹ ακριβείας ζωής	Ημερομίσθια εις δρχ	%
1920	351	15,57
1922	636	41,60
1924	1.235	58,60
1926	1.633	76,76
1928	1.868	76,73
1930	1.682	73
1931	1.670	72
1932	1.696	69,20
1934	1.886	70
1935	1.921	79,23

Παρόλη την απορρόφηση εργατικού δυναμικού φθηνών εργατικών χεριών, δεν έλλειψε η ανεργία, η οποία σηματοδότησε και εποχές κρίσης της οικονομίας.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών, δημοσιευομένων στα τεύχη του Ανωτάτου Οικονομικού Συμβουλίου, η πορεία της ανεργίας από το 1928-1935 έχει ως κάτωθι.¹¹⁰

Έτος	Ανεργία	Δείκτης
1928	75.000	100
1929	127.000	169,3
1930	165.000	220
1931	218.000	290,6
1932	237.000	316
1933	156.000	208
1934	162.000	216
1935	150.000	200

110. Σ. Κλαδά "Εργατική πολιτική και εργατική νομοθεσία εν Ελλάδι" Κοινωνικά Επιστήμια και Κοινωνική Πολιτική (Αθήνα: Α. και Ε. Παπαδημητρίου, 1945) σ. 38.

111. Δ. Δημητράκος, Νέον Ορθογραφικόν Ερμηνευτικόν Λεξικόν (Αθήνα: Χρ. Γιοβάνης, 1969).

«Τιμάρηθος: ο αριθμός, δεικνύων την μέσην στάθμην των τιμών των χρεωδών του βίου καθ' όρισμένην περίοδον».

Ο σταθμικός δείκτης για το απασχολούμενο προσωπικό, που παρουσίασε μετά από έρευνα το ίδιο το Συμβούλιο και χρησιμεύει ως κριτήριο για την εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα, είναι ο κάτωθι.¹¹²

Έτος	Δείκτης	Έτος	Δείκτης
1928	100	1932	86,7
1929	107,9	1933	94,3
1930	104,6	1934	94,9
1931	101,9	1935	99,75

Δειγματοληπτική έρευνα, που έγινε από τη Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Γ.Σ.Υ.Ε) το 1930, απέδειξε ότι τα 73% των εργατικών οικογενειών του δείγματος είχαν εισόδημα κατώτερο από το θεωρούμενο γενικά ως ελάχιστο όριο για τη συντήρηση.

Η οικονομική κατάσταση των μισθωτών, μεταξύ των ετών 1930 και 1938, επιδεινώθηκε ακόμη περισσότερο. Σύμφωνα με την έρευνα της ΟΥΝΡΡΑ,¹¹³ το ελάχιστο όριο συντήρησης μιας οικογένειας είχε φθάσει το 1938 τις 60.000 δρχ. ετησίως.

Η μείωση των ημερομισθίων επέφερε αύξηση της υπεραξίας υπέρ του εργοδότη, λόγω της υπερπροσφοράς εργασίας.

Το 1935, εφαρμόστηκε η οκτάωρη εργασία σε σημαντικό αριθμό βιομηχανικών και βιοτεχνικών κλάδων και αργότερα σε όλα τα μηχανουργεία, εργαστήρια, κ.τ. λ. Ως τότε οι συνθήκες εργασίας π. χ στην κλωστοϋφαντουργία, απαιτούσαν 10 ώρες ημερήσιας απασχόλησης. Το οκτάωρο επεβλήθη προς μεγάλη ανακούφιση των εργαζομένων.

Σύμφωνα με τη στατιστική της ελληνικής βιομηχανίας, η αξία της βιομηχανικής παραγωγής κατά το 1921 ανερχόταν σε 1,1 δισεκατομμύρια δρχ, ενώ κατά το 1929 η αξία της ανήλθε σε 7,2 δισεκατομμύρια δρχ., δηλ. σχεδόν επταπλασιάστηκε.¹¹⁴

Το εργαζόμενο στην ελληνική βιομηχανία δυναμικό κατά την απογραφή του 1920, έφτανε τα 154.633 άτομα, από τα οποία 45.475 ήταν ιδιοκτήτες-διευθυντές και 5.381 υπάλληλοι, ενώ, κατά την απογραφή του 1928, το εργαζόμενο προσωπικό στην ελληνική βιομηχανία ανήλθε σε 429.831 άτομα, δηλ. σχεδόν τριπλασιάστηκε, χωρίς διάκριση ιδιότητας.

Οι εργαζόμενοι, κατά φύλο, ήταν, κατά το 1920, άνδρες 82.588, γυναίκες 21.089 και κατά το 1928 άνδρες 330.119, γυναίκες 99.712.

Προκύπτει, έτσι, ότι ο αριθμός των ανδρών τετραπλασιάστηκε, ενώ των γυναικών πενταπλασιάστηκε σε σχέση με το 1920, γεγονός που σημαίνει ότι “η γυναικεία εργασία πήρε από τότε ξεχωριστή θέση στη παραγωγική μηχανή και κυρίως στην υφαντουργία, την ταπητουργία, την κλωστική, την καλτσοβιομηχανία.”¹¹⁴

112. Σ. Κλαδά “Εργατική πολιτική και εργατική νομοθεσία εν Ελλάδι” *Κοινωνικά Επιστήμια και Κοινωνική Πολιτική* (Αθήνα: Α. και Ε. Παπαδημητρίου, 1945) σ. 38.

113. Κ. Βεργόπουλος, “Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935” *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεότερος Ελληνισμός από το 1913 ως 1941* (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1978) σ. 342.

114. «Η συμβολή των προσφύγων στην ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας» *Πληροφορία: Μηνιαία Ενημερωτική εφημερίδα*, Νοέμ. 1992, σ. 11.

Όσον αφορά τους πρόσφυγες, η πολιτική και πολιτιστική αφομοίωση του πληθυσμού τους υπήρξε σταδιακή. Οι προσφυγικές μάζες συμμετείχαν ενεργά και επέδρασαν στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου, που βασίστηκε στην εγχώρια αγορά, παρά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929.

Η απάλυνση της κρίσης οφείλεται «στην ίδια την κοινωνική υφή των προσφυγικών πληθυσμών -μικροαστική, αγροτική ή των πόλεων- στο ανάλογο συνειδησιακό του φορτίο που εκφράζει το κοινωνικό υπόβαθρό τους σαν πληθυσμών των πιο εμπορομεσιτικοποιημένων και μεταπρατικών περιοχών, όπου ζούσε τότε ο Ελληνισμός.»¹¹⁵

Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου, η κοινωνική ριζοσπαστικοποίηση προηγήθηκε στις αγροτικές περιοχές από τις ντόπιες μάζες των προλεταρίων και όχι από τις προσφυγικές μάζες των Φιλελευθέρων.

Ο προσφυγικός κόσμος άλλωστε δεν είναι ενιαίος και «σήμερα ακόμα επιζούν τα πιο αργόσυρτα μέσα στον χρόνο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μικροτοπικών του, πολιτισμών».¹¹⁵

Ο εργατικός πληθυσμός εκείνη την εποχή ανδρώθηκε στο Σ.Ε.Κ.Ε, το μετέπειτα επονομασθέν Κ.Κ.Ε. Σε αντίθεση προς τη μείωση της εκλογικής του δύναμης το 1928, στις εκλογές της 8.2.1930 πήρε το 15% των ψήφων στη πόλη και το 7% στο σύνολο της εκλογικής περιφέρειας.

Η καινούργια άνοδος της επιρροής του κόμματος, που οφείλεται, σύμφωνα με τον Κ. Μοσκόφ¹¹⁵, ιδίως στην αντιλαϊκή πολιτική της κυβέρνησης των Φιλελευθέρων που αποκάλυψε τη μεγαλοαστική υφή της, οδήγησε την άρχουσα τάξη να αναχαιτίσει, με τον "Ιδιώνυμο" νόμο, την προπαγάνδα και τη δράση του Κ.Κ.Ε, προβαίνοντας σε συλλήψεις, δολοφονίες, βασανισμούς, εξορίες των μελών του.

Στον τρομοκρατικό αυτό νόμο αντιστρατεύτηκαν πολιτικοί αρχηγοί όπως ο Α. Παπαναστασίου, ο Γ. Καφαντάρης, οι καθηγητές Α. Σβώλος, Δ. Γληνός κ ά.

Η Τρομοκρατία¹¹⁵ της Άρχουσας Τάξης τις χρονικές Περιόδους 1928-1934 εμφανίζεται ως εξής:

Δολοφονίες	37	Χρόνια εξορίας	1.320
Συλλήψεις	16.775	Ουλαμός Καλπακίου	174
Καταδίκες	2.825	Εξορίες	250
Χρόνια φυλακής	2.824		

Η ρήξη της εργατικής τάξης με την άρχουσα τάξη είναι και ρήξη των διαφορετικών συμφερόντων που αντιπροσωπεύουν οι δύο αυτές κοινωνικές τάξεις. Για την εργατική τάξη, η ρήξη αυτή αφορά στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο στην παραγωγική διαδικασία όσο και μέσα στην κοινωνία.

115. Κ. Μοσκόφ, *Ιστορία του κινήματος της Εργατικής τάξης*, 3 η (Αθήνα: Καστανιώτη, 1987) σ. σ. 422-423, σ. σ 443 - 444

Η Βιομηχανία στη Ν. Ιωνία.

Εξίσου σημαντική, για τη συνολική εικόνα της βιομηχανικής ζωής στη Ν. Ιωνία, το ονομαζόμενο Manchester την εποχή της βιομηχανικής της ακμής, είναι η ιστορία των επάνυμων προσφύγων- βιομηχάνων από τις πόλεις της Μ. Ασίας: η εκπαιδευτική τους κατάρτιση στις Μικρασιατικές αστικές σχολές και στο Εξωτερικό, η επιχειρηματική τους δραστηριότητα εκεί, η εγκατάστασή τους εδώ, η παραχώρηση προς αυτούς από την Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων βιομηχανικών οικοπέδων, ώστε να επιτευχθεί η κοινωνική τους διαστροφώματωση και ιεράρχηση στον ελληνικό χώρο, η συνέχεια της βιομηχανικής και βιοτεχνικής τους δραστηριότητας στη Ν. Ιωνία, στόχος που εξάλλου διατυπώθηκε και στα άρθρα της Συνθήκης της Λωζάννης.

Τα κυριότερα σημεία στα οποία θα εμβαθύνουμε περαιτέρω είναι:

Η πορεία της εξέλιξης των εργοστασίων στη Ν. Ιωνία, το ιστορικό των επιχειρήσεων από την ίδρυσή τους και μετά, η λειτουργική χρήση των χώρων σε βιομηχανικούς κλάδους όπως κλωστουφαντουργίας (ύφανσης, ένδυσης), ταπητουργίας, με τους βοηθητικούς κλάδους (φινιστηρίου, βαφείου, ξυλουργείου, μηχανουργείου, ηλεκτροπαραγωγής κ.λ.π), καθώς και η στέγαση των εργατών σε εργατικές κατοικίες γύρω από τα εργοστάσια.

Θα μελετήσουμε το επιμέρους ιστορικό των εργοστασίων και θα διαγράψουμε την πορεία των ιδιόκτητων οικογενειακών επιχειρήσεων. Τις μεμονωμένες περιπτώσεις κάποιων εργοστασιαρχών, που μερίμνησαν για την εξειδίκευση του προσωπικού του εργαζομένου σ' αυτούς, με την εκμάθηση της τέχνης σε σχολές, αλλά και τη φροντίδα κάποιων βιομηχάνων την περίοδο της κατοχής, να παρέχουν τροφή στους εργάτες τους για να μην προλεταροποιηθούν. Ο εργατικός κόσμος υπέφερε τα χρόνια εκείνα και ο κοινωνικός διαχωρισμός ήταν έντονος. Ο πόνος των χαμένων πατρίδων και της προσφυγιάς ήταν το ίδιο αβάσταχτος σε ένα χώρο που οι πρόσφυγες, ήσαν απόκληροι. Πολλά από τα εργοστάσια την περίοδο της κατοχής επιτάχθηκαν, ενώ άλλα συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς. Οι εργάτες εκφράστηκαν με κοινωνικούς αγώνες, με απεργίες και κινητοποιήσεις για καλύτερες συνθήκες εργασίας, δικαιότερο ωράριο, πενθήμερη εργασία κ. ά.

Ομοίως, θα εξετάσουμε:

- την τοκοχρεωλυτική σχέση των εργατών προς τα βιομηχανικά συγκροτήματα ή την Εθνική Τράπεζα, τις σχέσεις βιομηχάνων - εργατών, δηλ. τις παραγωγικές σχέσεις, τις προβληματικές βιομηχανίες, με επιπτώσεις στα ημερομίσθια των εργατών και στο εργασιακό καθεστώς τους, αλλά και στην ίδια την οικονομία της χώρας, που αποβιομηχανοποιήθηκε σταδιακά λόγω της παρατεταμένης κρίσης και της απελευθέρωσης των εισαγωγών.

- το κοινωνικό status, έτσι όπως διαμορφώθηκε από τις σειρήνες των εργοστασίων και προσδιόρισε και ταύτισε το βιομηχανικό χρόνο δουλειάς με τον χρόνο της ίδιας της ζωής των προσφύγων για επιβίωση και μόνον.

- τον περιβάλλοντα χώρο, καταστήματα και σπίτια μόνο για εργάτες γύρω από τις βιομηχανίες κ.τ. λ.

Πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι, η πλειοψηφία των προσφύγων - κατοίκων της Ν. Ιωνίας δεν πρόλαβε να περισώσει την περιουσία της, εκτός εξαιρέσεων που είχαν μεταφέρει σημαντικό μέρος της περιουσίας τους σε τράπεζες ευρωπαϊκών χωρών ή στην Ελλάδα πριν από την Καταστροφή.

Ορισμένοι επιχειρηματίες διατήρησαν ερχόμενοι στην Ελλάδα, το κοινωνικοοικονομικό καθεστώς τους (social status), δεν υπήρξε δυνατότητα συνολικής απορρόφησης όμως της εξειδικευμένης γνώσης των προσφύγων. Οι επιχειρηματίες που αναδείχθηκαν από αυτούς, τα πρώτα μετά την μικρασιατική καταστροφή χρόνια, είχαν φυγαδεύσει κεφάλαιο ή διέθεταν ισχυρά πολιτικά ερείσματα στον ελλαδικό χώρο, διαμέσου των οποίων κατόρθωσαν να συστήσουν επιχειρήσεις.¹¹⁶

Αναμφίβολα, σημειώθηκε μία δίχως προηγούμενο «σπατάλη τεχνογνωσίας», και αυτό διαπιστώνεται από έρευνα¹¹⁶ που έγινε το 1995 σε 22 προσφυγικές οικογένειες, κατόχους βιομηχανιών στη Μ. Ασία, που συνέχισαν τη βιομηχανική τους δραστηριότητα από το 1930 στην ευρύτερη περιοχή της Ν. Ιωνίας. Καμία απ' αυτές δεν συνεχίζει τις δραστηριότητές της σήμερα πάνω στο ίδιο αντικείμενο. Σε περίπτωση που η επιχείρηση διατηρείται επί τρεις συνεχείς γενιές, σημειώνεται μια εντυπωσιακή ασυνέχεια του παραγόμενου προϊόντος.

Ο Ν. Σαρρής υποστηρίζει ότι «πολιτικοί κυρίως λόγοι αναγόμενοι στη φύση του οσμανικού καθεστώτος και την αρνητική στάση που είχε έναντι του σωρευμένου σε χέρια ιδιωτών πλούτου (στον οποίο διέβλεπε ένα κίνδυνο για τον εαυτό του) και ειδικά στη συμπεριφορά του έναντι των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων, οφείλεται η επιχειρηματική ασυνέχεια...Ήδη από το 1923, παρατηρείται μια συρρίκνωση των ελληνικών επιχειρήσεων σ' όλη την έκταση της οσμανικής επικράτειας προς όφελος των τουρκικών».¹¹⁶

Οι επιχειρήσεις που συνέχισαν τις βιομηχανικές δραστηριότητές τους στη Ν. Ιωνία συνέβαλαν στη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας μας. Καταλυτική επιχειρηματική ασυνέχεια παρατηρήθηκε με την αποβιομηχάνιση, όταν τα βιομηχανικά συγκροτήματα άλλαξαν χρήση ή έκλεισαν.

Η επιβλητική μορφή των εργοστασίων με τις καμινάδες που απέμειναν, θυμίζουν ένα απώτερο παρελθόν βιομηχανικής ακμής, στο οποίο αναφερόμαστε περαιτέρω αναλυτικά.

116. Ν. Σαρρής, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Νέα Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Νέα Ιωνία ιστορική μνήμη, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αστεακή ολοκλήρωση* (Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Τ και Δήμος Νέας Ιωνίας 1996) τευχ. 6, σ. σ. 9-14.

Βιομηχανικά οικόπεδα-Πρόσφυγες βιομήχανοι και εργάτες.

Προσπαθώντας να κατανοήσουμε στην περιοχή της Ν. Ιωνίας τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ των “επιτυχημένων” της μικρασιατικής και ελλαδικής αστικής τάξης επιχειρηματιών – βιομηχάνων και των προλεταρίων εργατών των εργοστασίων και των βιοτεχνιών της ελλαδικής εργατικής τάξης, συναντάμε την κοινή τους προέλευση, που υπήρξε η μικρασιατική τους καταγωγή.

Η συνέχεια της κοινωνικής διαστρωμάτωσης για μια μερίδα μικρασιατών από την πατρίδα τους στη Ν. Ιωνία έγκειται στο ότι ήταν πλούσιοι επιχειρηματίες,¹¹⁷ στις πόλεις της Μ. Ασίας ταπητουργοί, βιοτέχνες κ. τ. λ., με εκπαίδευση που έλαβαν από τις αστικές σχολές της Μ. Ασίας. Με την ανταλλαγή του πληθυσμού και την παραχώρηση βιομηχανικών οικοπέδων από την Ε. Α. Π, εγκαταστάθηκαν στη Ν. Ιωνία και με δάνεια που έλαβαν από τις τράπεζες συνέχισαν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες, αναθερμαίνοντας την οικονομία της χώρας και συντείνοντας έτσι στην εκβιομηχάνισή της.

Από την άλλη πλευρά, άλλοι πρόσφυγες συντοπίτες τους, αρκετοί από τους οποίους ήρθαν αμέσως μετά την Καταστροφή, δεν μπόρεσαν να ξαναφτιάξουν περιουσία. Έτσι, εισήλθαν στους κόλπους του εργατικού δυναμικού και αποτέλεσαν μαζί με τους παλαιοελλαδίτες εργάτες και τους προερχόμενους, μετά τον πόλεμο, από την επαρχία οικονομικούς μετανάστες το βιομηχανικό προλεταριάτο των πόλεων.

Σύμφωνα με έρευνες¹¹⁸, στο σύνολό τους αυτοί οι πρόσφυγες ήταν αστικής προέλευσης, προήλθαν δηλ. από τα αστικά κέντρα της Μ. Ασίας που αναφέραμε.

Η ύπαρξη στο Περισσό βιομηχανικών μονάδων πριν από την άφιξη των προσφύγων μαρτυρεί και τις πρωτοβουλίες των ντόπιων κεφαλαιούχων για την ανάπτυξη της βιομηχανίας, πριν αστικοποιηθεί και κατοικηθεί η περιοχή.

Η αναφορά μας στα δύο βιομηχανικά πάρκα, του Περισσοῦ και της Ελευθερούπολης, (η μελέτη των οποίων από ομάδα έρευνας¹¹⁹ αποτελεί οδηγό στη σπουδή της βιομηχανικής κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία, με την οποία ασχολείται η επιστήμη της βιομηχανικής αρχαιολογίας), είναι ουσιαστική για την κατανόηση της ανάπτυξης της βιομηχανικής παραγωγής, του κοινωνικού προφίλ των κεφαλαιούχων και των συνθηκών που επικρατούσαν στα εργοστάσια.

117.1 X. A. Θεοδωρίδης, *Διακριθέντες του ξεριζωμένου Ελληνισμού: Μ. Ασίας- Πόντου- Αν. Θράκης- Κων/λεως* (Αθήνα: Έκδοσις προσφυγικής οργανώσεως, Εθνική μνημοσύνη και Ενώσεως Σμυρναίων, 1977) τόμ. Γ'.

117.2. X. A. Θεοδωρίδης, *Διακριθέντες του ξεριζωμένου Ελληνισμού: Μ. Ασίας- Πόντου- Αν. Θράκης- Κων/λεως* (Αθήνα: Έκδοσις Ενώσεως Σμυρναίων- Οργανώσεως Εθνική Μνημοσύνη και Φαρμακοβιομηχανίας Φαράν, 1980) τόμ. Δ'.

118. E. E. Santis, *Refugees and Economic Migrants in Greater Athens* (Athens: National Centre of Social Research, 1973).

119. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαίστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 1, 2, 3, 5.

Η αγορά του κτήματος των Ποδαράδων¹²⁰ έγινε από το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων, για την αστική αποκατάσταση των οικογενειών των προσφύγων. Περιλάμβανε εδάφη καλλιεργήσιμα και βοσκήσιμα (γεωργική καλλιέργεια αμπελιών και ελαιών και βοσκοτόπους για κτηνοτροφική χρήση) και προσφερόταν για την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Η απόσταση από την Αθήνα δεν ήταν μεγάλη. Το κτήμα διέθετε άφθονα νερά από τον ποταμό Ποδονίφτη και είχε οδική και σιδηροδρομική σύνδεση με το κέντρο.

Το αγορασμένο κτήμα των Ποδαράδων είχε έκταση 1.230 στρέμματα, από συνολική έκταση 1.502 στρέμματα. Ένα μέρος του ανήκε ως κτήμα στο μετόχι του Παναγίου Τάφου και ένα μικρότερο στην ιδιοκτησία του κτηματία Βεΐκου.¹²¹

Στη περιοχή του Περισού, λειτουργούσε ήδη βιομηχανική εγκατάσταση, από το βιομήχανο Κιρκίνη (εργοστάσιο μεταξουργίας), πριν την εγκατάσταση των προσφύγων, για την οποία θα μιλήσουμε περαιτέρω.

Οι πρόσφυγες, αμέσως μετά την άφιξή τους στη περιοχή, δημιούργησαν βιομηχανικές εγκαταστάσεις, εισάγοντας στον ελλαδικό χώρο την τέχνη της ταπητουργίας, η οποία μέχρι τότε ήταν ανύπαρκτη και επανδρώνοντας τις θέσεις των εργοστασίων και των βιοτεχνιών.

Τα πρώτα χρόνια και για αρκετό διάστημα αργότερα, τα σπίτια είχαν γεμίσει από αργαλειούς και είχαν μετατραπεί σε βιοτεχνικές εστίες. Τα αργαλεία δεν ήταν μοντέρνας τεχνολογίας, αυτόματα και σιδερένια, αλλά ήταν ξύλινα και εύκολα σαν κατασκευές. Η οικοτεχνία άνθιζε και πρόσφερε πολλά στην οικογένεια που την διαχειριζόταν.

Οι επαγγελματικές ασχολίες των προσφύγων ήταν το εμπόριο, οι επιχειρήσεις, η βιομηχανία, η βιοτεχνία. Στη πατρίδα τους, όπως αναφέραμε, είχαν ιδρύσει βιομηχανίες ταπήτων με εξαγωγή στο εξωτερικό, καθώς και βιομηχανίες κλωστούφαντουργίας. Τις γνώσεις τους αυτές τις μετέφεραν, αμέσως με την άφιξή τους, στον ελλαδικό χώρο, αν και για πολλούς έμειναν αχρησιμοποίητες, αφού πολλοί απορροφήθηκαν σε άλλες εργατικές ασχολίες.

Η Ε.Α.Π συνέχισε το έργο του Τ.Α.Π, παραχωρώντας την περιοχή στους πρόσφυγες για δύο ειδών λειτουργικές χρήσεις. Πρώτον, για την ίδρυση του προσφυγικού οικισμού και δεύτερον για την εγκατάσταση των βιομηχανικών μονάδων. Η οικοδόμηση του οικισμού και των εργοστασίων πραγματοποιήθηκε χρονικά ταυτόχρονα.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των βιομηχανικών οικοπέδων αμφισβητήθηκε από το Δήμο, ο οποίος θεώρησε τις εγκαταστάσεις αυτές καταπατήσεις δημοσίων κτημάτων.

Για τη βιομηχανική χρήση των οικοπέδων και τον κανονισμό λειτουργίας των εργοστασίων η Ε.Α.Π έθεσε όρους. Αν αθετούνταν οι όροι αυτοί (και κάποιες βιομηχανίες, δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν), παραχωρούνταν οι τίτλοι ιδιοκτησίας τους σε άλλους κεφαλαιούχους, που διέθεταν τις προϋποθέσεις εφαρμογής των όρων, η τήρηση των οποίων γινόταν κάτω από αυστηρά χρονικούς περιορισμούς. Στις περιπτώσεις αυτές η ονομασία του εργοστασίου άλλαζε και αυτό έπαιρνε το όνομα του καινούργιου του ιδιοκτήτη.

120. Συμβόλαια 35485/20.9.23 συμ/φου Γ.Σ. Κυριαζή, τόμος μεταγραφής 820-3235, 35363/16.823 συμ/φου Κων/νου Ιωάννου.

121. Χ. Σαπουντζάκης, *Η Ν. Ιωνία του χθές και του σήμερα* (Ν. Ιωνία: 1980) σ.12.

Δίπλα στα εργοστάσια, κάποιοι εργοστασιάρχες (Τσαλίκογλου, Σινάνογλου, Δουρμούσογλου) έχτισαν τα σπίτια τους καθώς και κτίσματα για τους εργάτες, τα οποία όμως δεν τηρούσαν τις προδιαγραφές υγιεινής. Η χρήση, κατά τα άλλα, του βιομηχανικού οικοπέδου περιοριζόταν σε αυστηρά βιομηχανική.

Εκτός από την οικοτεχνία, τις βιοτεχνίες και τις βιομηχανίες που αναπτύχθηκαν διάσπαρτα μέσα στην Ν. Ιωνία, δύο βιομηχανικές ζώνες, ή άλλως ΒΙΟΠΑ - βιομηχανικά πάρκα-, φιλοξένησαν τις εγκαταστάσεις των εργοστασίων, τα ΒΙΟΠΑ Ελευθερούπολης και Περισσού.

Η ίδρυση των βιομηχανιών και η απορρόφηση σ' αυτές των προσφύγων ενδυνάμωσαν τη βιομηχανική παραγωγή. Η αστικοποίηση από πρόσφυγες και αργότερα από οικονομικούς μετανάστες υπήρξε από τους πλέον σημαντικούς λόγους εκβιομηχάνισης. Αναπτύχθηκε η εγχώρια αγορά και η άνθιση της ταπητουργίας, βαμβακουργίας, μεταξουργίας κ. λ. π, συνέβαλε τα μέγιστα, στην οικονομία της χώρας μας, ο κυριότερος προμηθευτής της οποίας υπήρξαν οι ΗΠΑ.

Ο οικισμός της Ν. Ιωνίας αναπτύχθηκε ως οικισμός όπου συνυπήρχαν η κατοικία και η εργασία. Θεωρήθηκε περιοχή γενικής κατοικίας και Δήμος υπερτοπικής σημασίας. Αργότερα, με την ανάπτυξη εμπορικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, τη λειτουργία επαγγελματικών στεγών, την προσφορά εργασίας και την ανάπτυξη της τοπικής αγοράς εμπορικού χαρακτήρα προσέλκυσε εργαζομένους κατοίκους - δημότες και από άλλες περιοχές.

Σύμφωνα με την «Κατάσταση του Υπουργείου Προνοίας», παραχωρήθηκαν 40 βιομηχανικά οικόπεδα σε προσφυγικούς οικισμούς, με στόχο την ανάπτυξη της βιομηχανίας και βιοτεχνίας. Τα βιομηχανικά οικόπεδα δόθηκαν σε κεφαλαιούχους, οι οποίοι απορρόφησαν πρόσφυγες που εργάστηκαν στα εργοστάσια ως εργάτες. Πολλοί από αυτούς ήταν εξειδικευμένοι και γνώριζαν την τέχνη από την πατρίδα τους, π.χ. της ταπητουργίας όταν στον ελλαδικό χώρο ήταν άγνωστη.

Από τα 40 βιομηχανικά οικόπεδα που δόθηκαν σε προσφυγικούς οικισμούς, στη Ν. Ιωνία παραχωρήθηκαν 25, στην Καισαριανή 2, στη Νίκαια 7, στον Υμηττό 2, στο Βύρωνα 1, στα Ταμπούρια του Πειραιά 1, στη Δραπετσώνα 1 και στον Πειραιά 1.

Ο κατάλογος που ακολουθεί αναφέρει τους βιομήχανους - μικρασιάτες και τα οικόπεδα ανά περιοχή (ή οικοδομικό τετράγωνο) που τους παραχωρήθηκαν από το Κράτος, κυρίως για βιομηχανική χρήση.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ ΣΤΗ Ν. ΙΩΝΙΑ ¹²²

1. Νικ. και Κυριάκος Ιωάννου Μποσταντζόγλου 1/74α
2. Σταύρος Γεωργίου Πιπερίδης 2 και 91α
3. Υιοί Θ. Μποσταντζόγλου Ε.Α (Τσιγδέμογλου Μπαγτζήλογλου) 1/6δ (Ελευθερούπολη)
4. Κυριάκος Νικ. Μποσταντζόγλου Ε.Α 1/74 α
5. Βασίλειος Μουαμελετζής του Σαβ. 1/60ε (Ελευθερούπολη).
6. Ανώνυμος Εταιρεία Ελαστικών Ειδών, Αφοι Μέγα και Λαρόπουλος 3/60α
7. Θεόδωρος και Αναστάσιος Ηλ. Δουρμούσογλου 1/60β (Ελευθερούπολη)
8. Ιωάννης Γεωργ. Τοζάκογλου 2/60δ (Ελευθερούπολη)
9. Αθανάσιος Σοφιανόπουλος και Πασπάτης 7 και 7α7/4
10. Ιωάννης Σινάνογλου κλπ (Σύγκρ. Αθηνά) 2/62β (Ελευθερούπολη)
11. Ανατολική Ταπητουργία (Αφροδίτη Α.Ε) 4/74β
12. Παναγιώτης Αποστολόπουλος- Παν. Μπεκές.
13. Ελληνική Ταπητουργία 1/74α, 1/74β
14. Γεώργιος Πισσάνος και Μ. Ιορδανίδης (Στύλογλου και Χαραλαμπίδης) 2/60γ (Ελευθερούπολη)
15. Ιωάννης Ανδρ. Στρατηγός 2 και 3/39
16. Σινάνογλου-Τσαλίκογλου και Σινιόσογλου (συγκρ. Μουταλάσκη) 1/61β (Ελευθερούπολη)
17. Βύρων Λ. Κωνσταντάρας (Συγκρότημα Αθηνά) 1/62β (Ελευθερούπολη)
18. Ιωάννου-Κωνσταντινίδου 91
19. Α. Κοκκώνη 1/60δ (Ελευθερούπολη)
20. Αβραάμ Καχραμάνογλου 7/60
21. Βασιλειάδης- Εφραίμογλου 4/60α
22. Νικόλαος Πεσμαντζόγλου (Χατζηνικόλας) 1/60γ (Ελευθερούπολη)
23. Ιωνική Υφαντουργία (Σπάρταλης) 1/61 γ (Ελευθερούπολη)
24. Χαμουδόπουλος- Στύλογλου- Εφραίμογλου (Συγκρότημα Τρία Αλφα) 1/61α και 2/61α (Ελευθερούπολη)
25. Εριουργία Κων. Τζοβάνου (οδ. Αθηνάς).

122. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαίστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 3, σ. 21.

Κατάλογος των εργοστασίων της Ν. Ιωνίας ¹²³.

Μηχανουργεία

“Ελληνίς” ΑΕ Κλωστοϋφαντήριον-Μηχανουργείον (Β), Αθήναι, Αριστείδου 4.

Κλωστοϋφαντήρια Βάμβακος

“Ελληνική Εριουργία ΑΕ”, Αθήναι Λεωφ. Αμαλίας 20 (Β), (εργοστάσιο βαμβακουργίας και εκκοκίσεως βάμβακος), Ν. Ιωνία, οδός Ηρακλείου.

“Μουταλάσκη” Αν. Υφαντουργική Εταιρεία (Β) Αθήναι, Π. Σκουζέ 5 (γραφεία), Ν. Ιωνία, Σαγγαρίου-Καισαρείας (εργοστ).

Κλωστοϋφαντήρια “ ΑΘΗΝΑ “ ΑΕ (πρώην Κλωστοϋφαντήρια Σινάνογλου ΑΕ, (Γ), Ν. Ιωνία, Φιλελλήνων και Μυστρά Αθήναι, Χρυσοσπηλαιωτίσσης 9α.

Κλωστοϋφαντουργείον και Μηχανουργείον “ Ελληνίς ΑΕ “ (Γ), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Αριστείδου 4.

Υφαντήρια Βάμβακος

Μποσταντζόγλου Θ. Υιόί ΑΕ (Β) Ν. Ιωνία, Μυστρά 1, Αθήναι, Αιόλου 10β.

Υφαντήρια Ν. Ιωνίας ΑΕ, (Β), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Εμμ. Μπενάκη 6.

“Ανατολή”, Αν. Βιομ. Ετ. Υφαντουργίας (Γ), Ν. Ιωνία, Εργασίας 6, Αθήναι, Πλούτωνος 1.

Αφεντάκη Δ. και Μποσταντζόγλου Κ, Ελληνικά Υφαντήρια “Ιωνίας” (Δ), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Σανταρόζα 3.

Δουρμούσογλου Αδελφοί, (Δ) (πρώην ταπητουργείο) Ν. Ιωνία, Βασ. Σοφίας 56.

Ευμοιρίδη Σ. Υιών, Υφαντουργική Εταιρεία (Δ), Ν. Ιωνία, τέρμα Λ. Ελ. Βενιζέλου (οδός 4).

Ιορδανίδης Μιχ., Ν. Ιωνία, Φιλελλήλων 1.

Κοτσαμάνης Κ και Σία (Δ), Ν. Ιωνία, Καισαρείας 4.

Κλωστοβιομηχανία

Ελληνική Κλωστοβιομηχανία ΑΕ (Β), Ν. Ιωνία, Δαρδανελλίων και Ταπητουργίας, Αθήνα, Κολοκοτρώνη 59 β.

Εργοστάσια επεξεργασίας υπολειμμάτων κλωστοϋφαντουργίας (τίλματα, σάπ, νήματα εκ βάμβακος και ερίου).

“ΕΒΥΠ” Ελληνική βιομηχανία Υφαντουργικών προϊόντων ΑΕ, Ν. Ιωνία, Βυζ. Αυτοκρατόρων, Αθήνα, Αιόλου 88.

Εργοστάσια Μανδηλίων Κεφαλής (Τυποβαφεία)

Τσαπουτζόγλου Μιχ. “Παρθενών” (Γ), Ν. Ιωνία Ερυθραίας 4, Αθήναι Στ. Μελά 11.

Εριουργία

“ΕΒΥΠ” Ελληνική Βιομηχανία Υφαντουργικών Προϊόντων ΑΕ (Β), Ν. Ιωνία Βυζ. Αυτοκρατόρων, Αθήναι, Αιόλου 88.

Εριοκλωστήρια Καρντέ.

Κοτζά-Αιβαζόγλου Αδελφοί (Β), Εδεσσα (εδρα και νηματουργείον), Αθήναι, Καραγ. Σερβίας 16 α Αθήνα (Πατήσια) Αγ. Αναστασίας- Στάσις Περισσού (εργ. “ΕΡΚΟ”).

Κλωστοϋφαντήρια Ερίου (Κλωστ. Καρντέ και Υφαντήρια).

Ελληνική Εριουργία ΑΕ (Β), Αθήναι Λεωφ. Αμαλίας 20, τέρμα Πατησίων (εργ. εριουργίας).

Υφαντήρια Ερίου

Αθανάσογλου-Ευφραίμογλου-Στίλογλου και Σία (Β), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Κολοκοτρώνη 48.

Εριοβιομηχανία Ν. Ιωνίας, Ιαλ. Κυπριανίδης (Γ), Ν. Ιωνία, Αθήναι Μιλτιάδου 8.

Κοτσαμάνης Κ. και Σία, Υφαντήριον (Δ), Ν. Ιωνία, Καισαρείας 4.

Οικονομόπουλοι Αφοί, Υφαντήριον (Δ), Ν. Ιωνία, Ζαλόγγου 2.

Παπαδιαμαντόπουλος Ιακ. (Δολτσέτης), Υφαντήριον (Δ) Ν. Ιωνία Ηρακλείου 130.

123. Οδηγός Ελληνικής Βιομηχανίας (Αθήνα: Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων, 1949).

Μεταξουργία Αναπηριστήρια και Υφαντήρια Μετάξης

Ελληνική Εριουργία ΑΕ, (Α), Αθήναι Λεωφ. Αμαλίας 20, Ν. Ιωνία οδός Ηρακλείου (εργ. Μεταξουργίας).

“Νίκη” Ανων. Μεταξοφαντουργική Εταιρεία (Β), Αργος, Ν. Ιωνία, Αθήναι Ντίκα 4.

Υφαντήρια Μετάξης

Κονταρίνης Α. Γερ. και Σία (Β)

Ελληνική Μεταξοβιομηχανία, Ν. Ιωνία Χρυσοστ. Σμύρνης 3 (εργ. ιδιοκτησίας ΑΕ Αφροδίτη), Αθήνα Ερμού

(στοά Ριζάρη) γραφ. και αποθ.

Αγγελίδη Αδελφοί (Γ), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Τσώρτσιλ 49 β).

Θεοδωρακόπουλος Ι και Χ. Ν. Ιωνία, Μ. Φιλήντα 8, Αθήνα Καρόρη 17 β.

Εργοστάσια Υφασμάτων-Γραβατών.

Ελληνική Εριουργία ΑΕ (Α), Αθήναι Λεωφ. Αμαλίας 20, Ν. Ιωνία οδός Ηρακλείου (εργ. μεταξουργίας).

Θεοδωρακόπουλος Ι και Χ (Β), Ν. Ιωνία Μ. Φιλήντα 8, Αθήναι Καρόρη 17β. Εργοστ. Επεξεργασίας Υποπροϊόντων Μετάξης.

ΕΒΥΠ, Ελλ. Βιομηχανία Υφαντουργικών Προϊόντων ΑΕ (Α), Ν. Ιωνία Βυζ. Αυτοκρατόρων, Αθήναι Αιόλου 88.

Εργοστάσια Ποδομάκτρων, Διαδρόμων, Ζεμπιλίων, Ελαιοπάνων.

Κοκο-Υφαντουργία Αθηνών, “Κ Καλλίας” ΑΕ (Α), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Ευριπίδου 11

Εργοστάσια Καλτσοποιίας.

“Ζαμπιάς Ι.Π” (Β), Ν. Ιωνία, Πισιδίας 4, Αθήναι Ερμού 42.

Αναστασιάδης Ευδόξιος (Δ), Ν. Ιωνία, Βασ. Γεωργίου 77.

Καρακάσογλου Θεοδ. (Δ), Ν. Ιωνία, Μ. Ασίας 14.

Μαυρομάτης Νικ. (Δ), Ν. Ιωνία, Βασ. Κωνσταντίνου 65.

Σακαλόγλου Ιακ. (Δ), Ν. Ιωνία, Ελ. Βενιζέλου 65.

Σινάνογλου Σ. (Δ), Ν. Ιωνία, Ηρακλείου 144.

Τσομπλεκτσόγλου Ε. Βιομ. Καλτσών (Δ), Ν. Ιωνία Φιλελλήνων.

Πλεκτήρια Ενδυμάτων

Δουμπάς Ιωάννης (Β), Ν. Ιωνία, Ολύμπου 20.

Ζαμπιάς Ι.Π (Δ), Ν. Ιωνία, Πισιδίας 4, Αθήναι Ερμού 72.

Εργοστάσια Ταπητουργίας

Δουρμούσογλου Θεοδ. (Α), Ν. Ιωνία, Βασ. Σοφίας 56

Εφραίμογλου Συμ. Δημ. (Β), Ν. Ιωνία, Ατταλείας 13.

Νερκίζογλου Ευστ. (Β), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Πραξιτέλους 15.

Κοτζά- Αιβαζόγλου Αδελφοί (Α), Εδεσσα, Αθήναι, Καρ. Σερβίας 16α.

Εργοστάσια Ζύμων Αρτοποιίας

Κ. Α. Δρίβας και Σ. Α Κατσίμβρας, Ν. Ιωνία, Αρτάκη 6.

Εργοστάσια Σπορελαιουργίας

Πασπάτης Γ. (Γ), Ν. Ιωνία, Αθήναι, Ερμού 3.

Εργοστάσια Ελαστικού

“ΑΒΡΟ” ΑΕ (Γ), Ν. Ιωνία, Αθήναι Απελλού 4.

Εργοστάσια Πιλοποιίας

“Κάστωρ” Αν. Εμπ. και Βιομ. Εταιρεία (Β), Ν. Ιωνία, Βασ. Γεωργίου 77 και Δαρδανελλίων.

Εργοστ. Ξυλίνων Ειδών, Υφαντουργίας (Σαΐται) και Υποδηματοποιίας (Καλαπόδια, Τακούνια)

Ιορδανίδης Ευστ. (Α), Ν. Ιωνία, Δαρδανελλίων 41.

Από τα ανωτέρω οικόπεδα, τα 8 χρησιμοποιήθηκαν για ταπητουργεία, τα 5 για υφαντουργεία, 1 για καφεζυθεστιάτοριο, 1 για βιομηχανία ελαστικών, 1 για εργοστάσιο ζαχαροπλαστικής και σοκαλοτοποΐας, 1 για βιομηχανία χρωμάτων και 1 για αγγειοπλαστική.

Η οικιακή ενασχόληση μετατράπηκε σε μια σύγχρονη βιομηχανική διαδικασία παραγωγής. Σε κάθε προσφυγικό οικισμό, η Επιτροπή χρηματοδότησε την ανέγερση ενός ή περισσότερων κτιρίων, στα οποία τοποθετήθηκαν αργαλειοί για την παραγωγή χαλιών. Πολλά από τα εργοστάσια αυτά λειτουργούσαν σε κοινοτική συνεταιριστική βάση. «Οι ίδιοι οι πρόσφυγες διάλεγαν ένα διευθυντή από τις τάξεις τους και μοιράζονταν τα κέρδη της επιχείρησης. Σε άλλες περιπτώσεις, η Επιτροπή νοίκιαζε το εργοστάσιο σε κάποιο ικανό άτομο, που το διαχειριζόταν ως ιδιωτική επιχείρηση».¹²⁴

Στις πόλεις, αναπτύχθηκε, όπως αναφέρθηκε, ένας μεγάλος αριθμός διαφόρων βιοτεχνιών, που δημιουργήθηκαν από πρόσφυγες ή ντόπιους κεφαλαιούχους με πρόσφυγες εργάτες. Σημαντική είναι η ανάπτυξη της ταπητουργίας, η οποία ουσιαστικά ήταν ανύπαρκτη πριν από το 1922. Έτσι, το 1922 υπήρχαν μόνο 130 αργαλειοί, όπου απασχολούνταν 230 εργάτες. Το 1926 υπήρχαν 5.500 αργαλειοί, που απασχολούσαν 12.000 εργάτες και παρήγαγαν το χρόνο 219.900 κιλά ταπήτων, σε σύγκριση με τα 16.000 κιλά του 1923.¹²⁴

Τα υφαντήρια, οι κλωστοβιομηχανίες, τα εριοκλωστήρια, τα μηχανουργεία, τα ταπητουργεία και άλλα είδη εργοστασίων στη Ν. Ιωνία έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα παραγωγής και στην εκβιομηχάνιση της χώρας μας. Η αμφίπλευρη συμβολή των προσφύγων, ως κεφαλαιούχων και ως εργατών, προσδιόρισε ουσιαστικά την οικονομία μας.

124. H. Morgenthau, *Η Αποστολή μου στην Αθήνα: 1922-Το έπος της εγκατάστασης*, μετφρ. Σ. Κασσιάν (Αθήνα: Τροχαλία, 1994) σ. 347, 414.

Παραγωγικές σχέσεις.

Οι κεφαλαιούχοι πρόσφυγες, στους οποίους η Ε.Α.Π είχε δώσει βιομηχανικά οικόπεδα για να κτίσουν τις βιομηχανίες τους, να εγκαταστήσουν τον μηχανολογικό εξοπλισμό τους και να απορροφήσουν σ' αυτές εργατικό δυναμικό, χρηματοδοτήθηκαν με οικονομικές παροχές και δάνεια από τις τράπεζες. Η δανειοδότηση έγινε σύμφωνα με τον Νόμο 3142/2.8.24 "Περί παροχής οικονομικής ενισχύσεως εγγυήσει της Ελληνικής Πολιτείας εις ομογενείς πρόσφυγες μικροεπαγγελματίας οργανωμένους εις ομάδας ως και εις αστικούς συνεταιρισμούς μικροβιομηχάνων και χειροτεχνών".

Στη Ν. Ιωνία το 1927 εργάζονταν στα εργοστάσια, 1.223 εργάτες, στην Αθήνα 1.046, στον Πειραιά 3.379, σύνολο 5.648, από τους οποίους άνδρες 201 και γυναίκες 5.447.

Το 17% των εργαζομένων ήταν κοπέλες ηλικίας από 10-14 ετών, το 33% ηλικίας από 14-18 ετών ενώ το 50% ηλικίας από 18-50 ετών. Οι ψαλιδίστριες πληρώνονταν 25-40 δρχ. Οι γυναίκες για το τύλιγμα του μαλλιού πληρώνονταν 12-15 δρχ. την ημέρα. Οι βαφείς ήταν μισθωτοί με 1.200- 2.500 το μήνα. Οι σχεδιαστές άνδρες πληρώνονταν 1.500-3.000 δρχ. το μήνα και οι γυναίκες 300-1000 δρχ.¹²⁵

Τύποι χαλιών που αντιστοιχούσαν σε διαφορετική ποιότητα ήταν: Σπάρτα, Γκιόρδες, Ουσάκ, Περγάμου, Δινερλί, Μωρηά, Ακροπόλ, Σελτσούκ, Σαρούκ, Ισμίτ, Σιβάς καθώς και Γόρδιον, Ίλιον, Μιστρά, Δελφοί, Ιωνία, Τροία, Μίνως, Κιλίμια. Οι ονομασίες τους προέρχονται από τα ταπητουργικά κέντρα που υπήρχαν στη Μ. Ασία.

Σύμφωνα με την Ε. Σ. Υ. Ε, το 1929, σε σύνολο 28 ταπητουργικών επιχειρήσεων στη Ν. Ιωνία, 797 ήταν εργάτες και 13 υπάλληλοι. Το 1930, σε σύνολο 15 επιχειρήσεων, 289 ήταν εργάτριες και 15 υπάλληλοι. Το 1932, σε σύνολο 5 επιχειρήσεων ήταν 154 γυναίκες εργάτριες και 5 υπάλληλοι. Το 1933, σε σύνολο 10 επιχειρήσεων, οι 166 ήταν εργάτριες και 2 υπάλληλοι. Το 1934, σε σύνολο 9 επιχειρήσεων, 180 ήταν εργάτριες και 15 υπάλληλοι. Το 1935, σε σύνολο 10 επιχειρήσεων, οι 236 ήταν εργάτριες και οι 16 υπάλληλοι. Το 1937, ο αριθμός των εργατριών ήταν 201 και των υπαλλήλων 5. Το 1938 ο αριθμός των εργατριών σε ταπητουργικές επιχειρήσεις στη Ν. Ιωνία ανέρχεται σε 172 και των υπαλλήλων σε 4.

Τη μείωση της ταπητουργίας το 1930 ακολούθησε η αύξηση της κλωστοϋφαντουργίας, και ειδικότερα της βαμβακουργίας, η οποία πραγματοποίησε και τη μεγαλύτερη άνοδο. Ταυτόχρονα, όμως, η γενικότερη κίνηση σε βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις ήταν μικρότερη το 1929 κατά το ήμισυ.

«Το πολύχρωμο σύννεφο από μαλλιά βαμμένα και χαλιά απλωμένα παντού, έδωσε τη θέση του στο μόνιμο θόρυβο των αργαλειών των κλωστοϋφαντουργείων...οι μπουρούδες των εργοστασίων ηχούσαν βραχνά και οι βάρδιες των δεκάδων εργατριών και εργατών διαδέχονταν η μία την άλλη».¹²⁶

Το 1930, οι γυναίκες αποτελούσαν το 83% των εργαζομένων στην κλωστοϋφαντουργία. Εργάζονταν από την ανατολή μέχρι και τη δύση του ήλιου, φεύγοντας για το σπίτι στις 10 η ώρα το βράδυ.

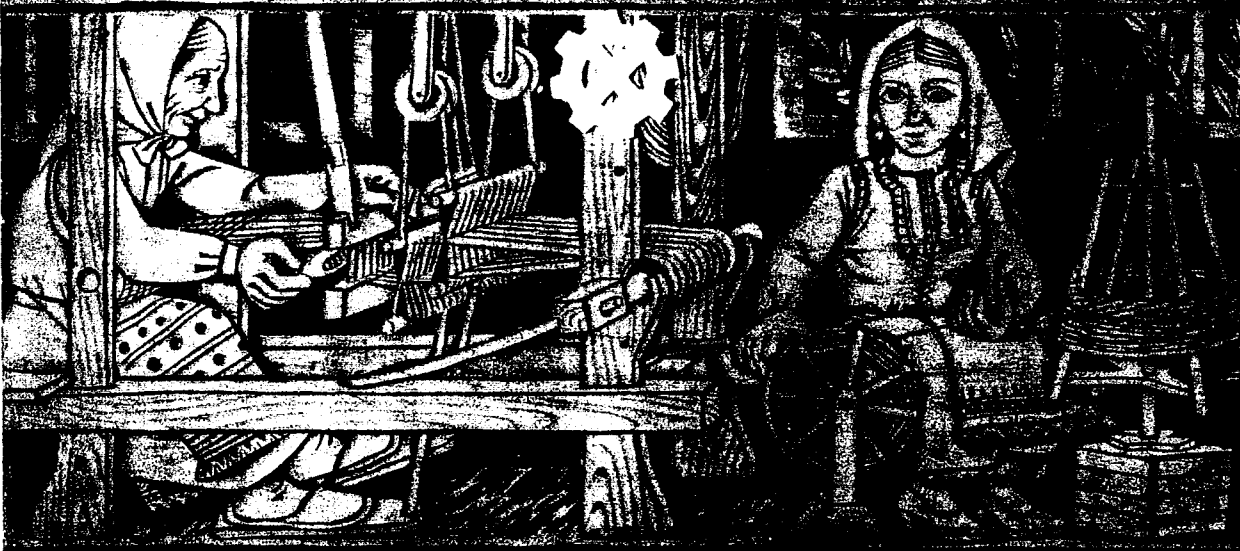
125. Mears E.G, *Greece today, the aftermath of the refugee impact* (Stanford: Stanford University Press, 1929).

126. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαίστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 3, σ. σ. 6-7.

ΟΔΗΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1949

Εργάτες και εργάτριες, μέσα στο εργοστάσιο.

Η εργασία πραγματοποιούνταν από ειδικευμένες εργάτριες, που πληρώνονταν κατ' αποκοπή. Η γυναικεία εργασία δεν προστατευόταν από τη νομοθεσία, και το μεροκάματό των γυναικών ήταν το μισό από αυτό των ανδρών. Η τιμή που κατέβαλλαν για 1000 κόμπους ήταν από 2 και 4 πέμπτα ως 3 δρχ. Στη πράξη, αυτοί οι μισθοί μεταφράζονταν σε μισή φρατζόλα ψωμί κάθε ημέρα, κατ' άτομο, μερικές ελιές, λίγο ελαιόλαδο και ίσως λίγο ψάρι ή κρέας μια ή δύο φορές την ημέρα.¹²⁷

Το 1939, στην Αττική λειτουργούν ταπητουργεία μόνο στην Αθήνα και στη Ν. Ιωνία. Στην περίοδο του πολέμου, αρκετά εργοστάσια έκλεισαν ή επιτάχθηκαν, άλλα συνεργάστηκαν με τη γερμανική κατοχή, φτιάχνοντας στρατιωτικές στολές για τους Γερμανούς και πολλά από αυτά επισίτιζαν τους εργάτες τους.

Για την έρευνά μας, αξίζει να αναφερθούμε στις συνθήκες διαβίωσης των εργατών μέσα στα εργοστάσια και στις συνθήκες εργασίας τους. Το ωράριο παραβιαζόταν σε μόνιμη βάση, και η ανάγκη για το ημερομίσθιο και για ένα πιάτο φαί ήταν αυτές που τους υποχρέωναν να δέχονται τις εξευτελιστικές συνθήκες.

Στο Ελεύθερο Βήμα της 24.9.1922 ο Α. Σβώλος αναφέρει “ Αν ληφθεί υπ' όψιν ότι τα 2/3 του πληθυσμού αυτού είναι γυναίκες και ανήλικα, είναι φυσικόν νά προσφερθούν χωρίς όρους. Είναι ευνόητον ποία κρίσις ημερομισθίου θα συνταράξη την εργατική οικονομία. Ας μή πιστέψει κανείς ότι η όποια προστατευτική νομοθεσία είναι ικανή να εμποδίσει την ροήν των γυναικοπαίδων πρός οιαδήποτε εργασίαν και με οποιουσδήποτε όρους σε δουλειές που τελούν υπό νόμιμους περιορισμούς”.

Τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων μέσα στα εργοστάσια μαρτυρούν και άλλα δημοσιεύματα.

Ο Θεόδ. Παπαδημητρίου, πρώην αντιδήμαρχος της Ν. Ιωνίας, υφαντής στο επάγγελμα, διηγείται τις συνθήκες για τους εργάτες στη βιομηχανία “ να αναπνέει το χνούδι με τους τόνους, μαζί και την κόλλα από τα κολλαρισμένα νήματα.....θυμάται “την Ν. Ιωνία των παιδικών του χρόνων, με τις λάσπες, τη φτώχεια τη μεγάλη, το συνωστισμό στις παράγκες, τα κοινά αποχωρητήρια που βρωμοκοπούσαν, τον πατέρα του και τους άλλους πρόσφυγες που πήγαιναν και γύριζαν με τα πόδια στον Πειραιά για το μεροκάματο, τους αγώνες των εργατών, αλλά και την ανθρωπιά των ξεριζωμένων αυτών ανθρώπων». Θυμάται τις μεγάλες απεργίες «...όταν επί Μεταξά είχε κατέβει στη Ν. Ιωνία το ιππικό για να χτυπήσει τους απεργούς. Όταν στην κατοχή οι κλωστουφαντουργοί και οι ανθρακωρύχοι, οργανωμένοι στις εθνικοαπελευθερωτικές οργανώσεις, έδιναν το “παρών” στις μάχες εναντίον των Γερμανών και των συνεργατών τους».¹²⁸

Οι εργάτες είχαν αναπτύξει το συνδικαλιστικό κίνημα και ήταν έντονα πολιτικοποιημένοι. Η βιομηχανική παραγωγή αναπτυσσόταν, ενώ το βιομηχανικό προλεταριάτο ζούσε κάτω από υποβαθμισμένες συνθήκες εργασίας.

127. H. Morgenthau, *Η Αποστολή μου στην Αθήνα: 1922-Το έπος της εγκατάστασης*, μετφρ. Σ. Κασεσιάν (Αθήνα: Τροχαλία, 1994) σ. 348.

128. Δ. Κοκκοτάκη, «Ν. Ιωνία, θύμησες καυτές οι ρίζες της: Ένας υφαντής θυμάται» *Κοριακάκη Αυγή*, 20 Μαρτίου 1994.

“.....εξαντλητικά συστήματα εργασίας για ένα εξευτελιστικό μεροκάματο...τους επιβάλλουν βαριά πρόστιμα και τιμωρίες...ζουν με το άγχος των απολύσεων.....φάμπρικες όμοιες με τις μεσαιωνικές γαλέρες, όπου το μαστίγιο αντικαταστάθηκε από τη σύγχρονη βαρβαρότητα, όπου δεσπόζει η στυγνή εκμετάλλευσις που συνθλίβει την ανθρώπινη ύπαρξιν, τέτοιες έχουν γίνει οι κλωστοβιομηχανίες στη χώρα μας. Μπαίνοντας σε ένα από τα μεγάλα κλωστοφαντουργεία, θα βρεθείς σε ένα δαιμονισμένο θόρυβο των αργαλειών. Θα δεις την υφάντρια ώρες αδιάκοπα να τρέχει από αργαλειό σε αργαλειό να βουρλίζεται σαν την ίδια τη σαίτα για να σκατζάρει στερνά με μια άχνα χιονιού στα μαλλιά της και ένα στεφάνι μαυρίλας κάτω από τα μάτια της”¹²⁹

Όλα αυτά συνέβαιναν, ενώ η Ν. Ιωνία, με το χρόνο, αποτελούσε τη βιομηχανικότερη πόλη της Ελλάδας.

Τα βιομηχανικά συγκροτήματα περιλάμβαναν, πέρα από τις κύριες εγκαταστάσεις τους, ιστούς, βαφεία, φινιστήρια, πλυντήρια, υδατόπυργους, ιατρεία, εργατικές κατοικίες για περισσότερες από 300 οικογένειες και παρήγαγαν ηλεκτρικό ρεύμα με το οποίο φώτιζαν και κινούσαν όχι μόνον τις ίδιες τις εγκαταστάσεις αλλά και μεγάλο μέρος του τότε συνοικισμού.

Η Ν. Ιωνία κανόνιζε τον τρόπο της ζωής της, με βάση τις σειρήνες των εργοστασίων που όριζαν την έναρξη και τη λήξη της βάρδιας.¹³⁰

129. «Ο Κόσμος της Δουλειάς» Κυριακάτικη Αυγή, 9 Ιουνίου 1954.

130. Προβλήματα Μ.Μ.Ε Κλωστοφαντουργίας στον Αστικό Χώρο, (Ν. Ιωνία: Δήμος Ν. Ιωνίας χ.χ).

Τα δύο ΒΙΟΠΑ

Βιομηχανικό Πάρκο Περισσού.

Με το Π.Δ 84/84, θεσμοθετήθηκαν ως βιομηχανικά πάρκα οι περιοχές του Περισσού και της Ελευθερούπολης, οι οποίες χαρακτηρίστηκαν “ως ζώνες μη ιδιαίτερα οχλουσών επαγγελματικών εγκαταστάσεων”, καταλαμβάνοντας, συνολικά, το 8% της έκτασης του Δήμου.

Το 1910, ο Ν. Κυρκίνης¹³¹ ήρθε σαν εσωτερικός μετανάστης στα Πατήσια και ίδρυσε μία εταιρεία με την ονομασία “Αδελφοί Κυρκίνη”, με σκοπό την κατασκευή και την πώληση μάλλινων υφασμάτων. Το 1914, δημιούργησε το πρώτο εργοστάσιο, το οποίο πήρε την επωνυμία “ΑΕ. Ελληνική Εριουργία”.

Πολύ πριν την εγκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή Ποδαράδες, στον Περισσό, ο Ν. Κυρκίνης αγόρασε από ιδιόκτητη έκταση του Παναγίου Τάφου 108 στρέμματα, προς 700 δρχ. το στρέμμα. Το 1919, ίδρυσε εργοστάσιο Μεταξουργίας,¹³² με την επωνυμία “Ελληνική Μεταξουργία Α.Ε.” (1919-1924).

Απέναντι από το εργοστάσιο, με απαλλοτρίωση επί πλέον 150 στρεμμάτων, χτίστηκαν εργατικές συνοικίες.

Οι περισσότεροι βιομήχανοι της περιοχής, μερίμνησαν εκείνη την εποχή για τη στέγαση των εργατών κοντά στα εργοστάσια, ώστε να είναι κοντά στην οικογένειά τους, επειδή το ωράριο εργασίας υπερέβαινε το 10ωρο. Ταυτόχρονα, ιδρύθηκαν ιατρεία, νοσοκομεία, οικήματα ειδικά για τους εργάτες και λέσχη για τους υπαλλήλους της Εταιρείας. Οι φθηνές κατοικίες για τους υπαλλήλους και για το προσωπικό των νέων εργοστασίων παρέχονταν τοκοχρεωλυτικά.

Κατά την περίοδο 1926-1932, η Εταιρεία παρακρατούσε από τα ημερομίσθια των εργατών της 400-600 δρχ. το μήνα (ανάλογα με το μέγεθος του κάθε σπιτιού). «Τα περισσότερα από τα αρχικώς άθλια σπιτάκια, που είχαν μόνο ένα δωμάτιο και μια μικρή κουζίνα, έχουν επεκταθεί από τους ίδιους τους εργάτες που έτσι διπλασίασαν και τριπλασίασαν την αξία τους».¹³³

Η Εταιρεία με την παρακράτηση μέρους από τα ημερομίσθια, ως ενοικίου, και με τον έλεγχο και την επιβολή που ασκούσε στις παραγωγικές σχέσεις εξυπηρετούσε τα συμφέροντά της ως ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής.

Η Ν. Ιωνία (Ποδαράδες) κατέστη το κέντρο της ελληνικής Κλωστούφαντουργικής Βιομηχανίας στην Ελλάδα, η οποία αναγνωρίστηκε διεθνώς.

Το 1924, ο Ν. Κυρκίνης, η “ΑΕ Ελληνική Μεταξουργία”, η “ΑΕ Ελληνική Εριουργία” ίδρυσαν την “Ηλεκτροβιομηχανική ΑΕ” καθώς και τα εργοστάσια Κοπής και Ραφής, τον εργατικό συνδικισμό, το Ξυλουργείο, το Σιδηρουργείο, το Μηχανουργείο και τη Βαμβακουργία. Το εργοστάσιο της Ηλεκτροπαραγωγής παρείχε στην Εταιρεία και σε όλα τα εργοστάσια την κινητήρια δύναμη και τον φωτισμό και παράλληλα τον ηλεκτροφωτισμό των γειτονικών συνοικισμών.

131. Η καταγωγή του Ν. Κυρκίνης ήταν από το χωριό Ρίζες Αρκαδίας, της Πελοποννήσου.

132. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαίστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 1, σ. 38. “Το κτήμα είχε δύναμη του Β.Δ της 21/3/23, αναγκαστικά απαλλοτριωθεί υπέρ της “Ελληνικής Μεταξουργίας” βάσει του άρθρου 2 του νόμου 2948/12.8.1922 ΦΕΚ 12.8.22 αρ.143. “Περί προαγωγής της βιομηχανίας και βιοτεχνίας”.

133. «Η Εριουργία αρπάζει τα σπίτια 200 οικογενειών του Περισσού» *Αυγή*, 4 Απριλίου 1954.

Το 1925, οι εργοστασιάρχες Ν. Κυρκίνης και Β. Κωνσταντάρας και η Ε.Τ.Ε, ίδρυσαν εργοστάσιο Ταπητουργίας στη Ν. Ιωνία με πλυντήρια, βαφείο, φινιστήρια, σχεδιαστήριο.

Τον ίδιο χρόνο, ο Ν. Κυρκίνης, εκλέχτηκε δημοτικός σύμβουλος, επί δημαρχίας Αθηνών Σπ. Πάτση. Στη Ν. Ιωνία, ίδρυσε επαγγελματικές σχολές εριουργίας, μεταξουργίας και ηλεκτροτεχνιτών, για την εξειδίκευση των εργαζομένων, με δωρεάν παρακολούθηση των μαθημάτων.

Η Ελληνική Εριουργία (όπως επωνομάστηκε) κάλυψε για κάποιο διάστημα τις ανάγκες του ελληνικού στρατού σε είδη ματισμού, κλινοσκεπασμάτων κ.ά.

Το 1927, η επιχείρηση περιήλθε στην Ε.Τ.Ε, αναδιοργανώθηκε και επεκτάθηκε. Η Εταιρεία φρόντισε και έστειλε υποτρόφους σε Πανεπιστήμια της Ιταλίας και της Αγγλίας, για να ειδικευθούν στην κλωστοϋφαντουργία και στη μεταξουργία.

Το 1930, η Εταιρεία με τεχνικό διευθυντή της εριουργίας τον G. Bozzo, ίδρυσε την ΕΒΥΠ (Ελληνική Βιομηχανία Υφαντουργικών προϊόντων). Τρία χρόνια μετά, ιδρύθηκε το Ταμείο Υγείας Προσωπικού (ΤΥΠ).

Το 1935, η Ε.Τ.Ε πούλησε τις μετοχές της στην εταιρεία του Πυριτιδοποιείου και Καλυκοποιείου, και ο Μποδοσάκης Αθανασιάδης¹³⁴ διορίστηκε σύμβουλος της Εταιρείας.

Το 1937, η Ελληνική Εριουργία ίδρυσε τα "Εκκοκκιστήρια Ν. Ιωνίας Α.Ε". Το 1938, η ΕΒΥΠ μετήλθε σε άλλη εταιρεία και μετονομάστηκε σε ΝΕΒΥΠ.

Η Εταιρεία είχε παραχωρήσει οικόπεδο για την ανέγερση παιδοκομικού σταθμού για τις εργαζόμενες στα εργοστάσια μητέρες.

Ο πόλεμος επέφερε καταστροφή στην παραγωγή. Τα είδη επιτάχτηκαν και οι εργαζόμενοι απολύθηκαν.

Το 1941, αποχώρησε ο Μποδοσάκης και ανέλαβε το Συμβούλιο ο W. Deter, (γνωστός του πεθερού του Μποδοσάκη), που ήταν στην επιμελητεία του Γ' Ράιχ. Ο W. Deter, ανέλαβε όλες τις επιχειρήσεις του Μποδοσάκη και εγκαταστάθηκε στο σπίτι του Μποδοσάκη, στο Ψυχικό.

Το συγκρότημα Μποδοσάκη, στο οποίο ήταν διευθυντής ο Deter, περιλάμβανε τα εργοστάσια: Εταιρία Πυριτιδοποιείου και Καλυκοποιείου, Εταιρία Ελαστικών ΕΘΕΛ, Ελληνική Εριουργία, Εταιρεία Οίνων, Οινοπνευμάτων, Ναυπηγεία Βασιλειάδη, ΕΒΥΠ, Εκκοκκιστήρια Ν. Ιωνίας, ΘΕΛΟΑ. Τα εργοστάσια αυτά επιτάχτηκαν την 1^η Απριλίου 1941 από τον γερμανικό στρατό

Ο Deter, σύμφωνα με τα Πρακτικά του Διοικητικού Συμβουλίου (1941-1944) του εργοστασίου, διοίκησε τα εργοστάσια στην κατοχή και παρήγαγε υφάσματα για το στρατό, με εντολές που έπαιρνε κατευθείαν από το Βερολίνο.

134. Ο Μποδοσάκης Αθανασιάδης, χρηματιστής, γεννήθηκε στο Πόρο της Επαρχίας Νίγδης της Μ. Ασίας. Το 1923, έφυγε από την Κων/λη και ήλθε στην Ελλάδα. Υπήρξε μέλος (1926) της Αθηναϊκής λέσχης, της οποίας τα μέλη ανήκαν στην κοινωνική ελίτ του τόπου. Το 1936 κατοίκησε στο Ψυχικό στην οδό Στρ. Καλλάρη 50. Στο σπίτι αυτό -με βυζαντινά στοιχεία στα παράθυρα-, έμεινε μέχρι το 1980. Η κατοικία του σήμερα ανήκει στο Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού και έχει χαρακτηριστεί κοινωφελές κτίριο.

Ο δ/ντής της Εριουργίας (1934-1950) Ξεν. Φωτιάδης¹³⁵ αναφέρει ότι κράτησε φιλάνθρωπη στάση κατά τη διάρκεια της κατοχής προς το εργατικό προσωπικό, στο οποίο φρόντισε να δοθεί αύξηση, συσσίτιο, λαχανοκηπευτικά από την καλλιέργεια των αγρών της Εταιρείας, είδη ένδυσης, κάλτσες και φθηνά παπούτσια της ΕΘΕΛ, που κατασκεύαζαν μαζί με την ΠΥΡΚΑΛ.

Τα προϊόντα της παραγωγής των εργοστασίων της ΕΕΑΕ πωλούνταν ακριβότερα (σχεδόν σε διπλή τιμή) στο εσωτερικό της χώρας από ότι στις γερμανικές στρατιωτικές αρχές. Στο Πυριτιδοποιείο είχε ιδρυθεί Υπηρεσία Πρόνοιας.

Με τη λήξη του πολέμου, οι Έλληνες εργάτες, λόγω της καλής του συμπεριφοράς, ζήτησαν να δικαστεί στη Γερμανία.

Μετά το 1944, η “Ελληνική Εριουργία” συγχωνεύτηκε με τα “Εκκοκιστήρια Νέας Ιωνίας”. Η ΕΤΕ αρνήθηκε να χορηγήσει δάνειο, όταν της ζητήθηκε, κατηγορώντας την ως δοσίλογο των Γερμανών.

Το 1945 επανήλθε ο Μποδοσάκης Αθανασιάδης. Σταδιακά επήλθε κρίση, λόγω της απελευθέρωσης των εισαγωγών, που αποδυνάμωσαν το βιομηχανικού κλάδο της Κλωστοϋφαντουργίας.

Οι εργάτες προέβησαν σε απεργίες και έγιναν απολύσεις. Η Ελληνική Εριουργία όλα αυτά τα χρόνια παρείχε πλήρη απασχόληση σε 3.000 εργατοτεχνίτες. Το 1958 απασχολούσε 1.000 εργατοτεχνίτες.

Ένα δημοσίευμα της εφημερίδας «Αυγή» της 4.4.1954 μάς ενημερώνει για τις συνθήκες και τις εργασιακές σχέσεις που επικρατούσαν στο εργοστάσιο. Ο Νόμος που ψηφίστηκε το 1947 επέβαλε κράτηση 3% έως 5% στα ημερομίσθια. Υποχρεώθηκαν οι εργάτες «να πληρώνουν στην Εταιρεία για ύδρευση 3.000 δρχ. το μήνα για κάθε άτομο της οικογένειάς τους, ενώ στο Δήμο θα πλήρωναν μόνο 30.000 δρχ. το χρόνο και για το ηλεκτρικό φως, που τους το μεταπωλεί η Εταιρεία προς 1.200 δρχ. για κάθε κιλοβάτ”

Το 1952, τα “Εκκοκιστήρια Ν. Ιωνίας” πωλήθηκαν.

Σήμερα, οι εργατικές κατοικίες δίπλα από το συγκρότημα των εργοστασίων, δεν υπάρχουν, και το εργοστάσιο της Μεταξουργίας έχει πλέον κατεδαφιστεί. Τη θέση του έχει πάρει το κτίριο των γραφείων του Κ.Κ.Ε (Σπίτι του Λαού). Διατηρείται ο υδατόπυργος και ένα νεότερο κτίριο. Σε διατηρητέα κατάσταση βρίσκεται και το κτίριο της Βαμβαουργίας, που αποτελεί πρότυπο αρχιτεκτονικής. Σώζονται ακόμη κτίρια, με αλλοιώσεις και φθορές από το χρόνο, στις εγκαταστάσεις της Εριουργίας και της Ηλεκτροβιομηχανικής, τα οποία υπολειτουργούν. Διασώζεται, εκτός των άλλων, το συγκρότημα της ΕΒΥΠ με την καμινάδα της. Νέοι βιομηχανικοί και βιοτεχνικοί κλάδοι λειτουργούν σε μερικά από τα κτίρια αυτά.

Η ανάπτυξη της κλωστοϋφαντουργίας, της ταπητουργίας, των βαφείων αποτελούν για τη Ν. Ιωνία παρελθόν. Νέοι κλάδοι τις διαδέχθηκαν, που παράγουν νέα είδη, όπως το ξύλο, το ένδυμα, η χαρτοποιία και οι εκδόσεις-εκτυπώσεις.

135. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαίστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 1, σ. 15.

Στη ζώνη του Περισσοῦ καταγράφηκαν ἀπὸ ἔρευνα τοῦ 1993, 1.178 εργαζόμενοι, (1136 στὴν βιομηχανία καὶ 42 στὴ βιοτεχνία).

Οἱ μεγάλες μονάδες σήμερα ποῦ λειτουργοῦν, εἶναι:

Τα “Κλωστήρια Ἀττικής”,

“ Α.Λέκκας καὶ Ἄφοι”,

“Triumph Inter Α.Β.Ε.Ε”,

“Γενική Ἐκδοτική Τύπου Α.Ε”,

“Τυποεκδοτική Α.Ε”

“ΕΡΙΟΤΕΚ Α.Ε” (ΕΒΥΠ) καὶ (5) πέντε μικρότερες βιομηχανικές μονάδες με λιγότερο ἀριθμὸ εργαζομένων.

Στα βιομηχανικά οικόπεδα ἔχουν εγκατασταθεῖ τα:

Συγκρότημα Βαρδινογιάννη (Μεσημβρινή),

ΚΥΔΕΠ,

Αναγνώστου,

Manex,

το κτίριο τοῦ Κ. Κ. Ε.

Βιομηχανικό Πάρκο Ελευθερούπολης

Το ιστορικό των οικογενειών, που ίδρυσαν τις βιομηχανίες στη Ν. Ιωνία, αποτελεί σημαντικό υλικό για τη ταυτότητα των προσφύγων. Η ιστορία των εργοστασίων μάς ενδιαφέρει επίσης για την κατανόηση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης των προσφύγων στον οικιστικό χώρο και στο χώρο παραγωγής. Το γενεαλογικό δένδρο των βιομηχάνων και του βιομηχανικού προλεταριάτου που δούλευε στα εργοστάσιά τους έχει τις ρίζες του στις πόλεις της Μ. Ασίας.

Επιλέξαμε να εξετάσουμε ορισμένα από τα εργοστάσια, που συνέτειναν πολύ στη βιομηχανική άνθιση.

Βιομηχανία «Μουταλάσκη».

Στο ΒΙΟΠΑ Ελευθερούπολης εγκαταστάθηκε η βιομηχανία «Μουταλάσκη», η οποία ιδρύθηκε το 1924 από τους Ι. Τσαλίκογλου και Α. Σινιόσογλου. Προήγαγαν τη βιομηχανία του βάμβακος και ανέπτυξαν μία από τις σημαντικές κλωστοϋφαντουργικές μονάδες στην Ελλάδα.

Οι Σινιόσογλου¹³⁶, ιδιοκτήτες της εταιρείας “Μουταλάσκη”, στο Μουταλάσκη της Καισάρειας της Μ. Ασίας, επιδίδονταν σε ναυτιλιακές επιχειρήσεις. Στα εργοστάσιά τους μιλιόταν ως κύρια γλώσσα η Τουρκική, τα δε έντυπα ήταν στα Καραμανλίδικα¹³⁷.

Τα σχέδια του εργοστασίου, σε πρότυπο ξένων εργοστασίων, έγιναν από τον αρχιτέκτονα Μ. Αβέρωφ, της οικογενείας Αβέρωφ, στενό φίλο του Σινιόσογλου.

Οι παροχές που δίνονταν στους εργάτες, όπως το ικανοποιητικό ημερομίσθιο, η ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, η κοινωνική ασφάλιση, η χορήγηση δανείων και αδειών, η διαμονή σε ιδιόκτητες κατοικίες μαρτυρούν τις καλές συνθήκες που επικρατούσαν στο εργοστάσιο. Σύμφωνα με τον κανονισμό του εργοστασίου, δεν γίνονταν δεχτοί προς εργασία ανήλικοι εργάτες, -κάτι που συνηθιζόταν σε άλλα εργοστάσια-, ενώ δέχονταν να εντάξουν στο προσωπικό τους γυναίκες από οίκους ανοχής.

136. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαίστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 1, σ. 38.

Οι Σινιόσογλου, υπήρξαν στενοί φίλοι του Τσοτίσα και η Τσοτίσια Φοιτητική Λέσχη στη Κηφισιά ήταν το σπίτι του πατέρα Σινιόσογλου, χτισμένο από τον αρχιτέκτονα Εμμανουηλίδη πριν το 1940. Οι Σινιόσογλου στη Μ. Ασία, είχαν ιδρύσει την Βρεταννο-Γαλλική Τράπεζα, θυγατρική της Οθωμανικής Τράπεζας που αργότερα διαλύθηκε. Σύμφωνα με σημειώσεις του Συμεών Σινιόσογλου, ο παππούς, Συμεωνάκης Εφένδης Σινιόσογλου, γεννήθηκε το 1851. Ο πατέρας του, Μησλεέμ, ήταν ευκατάστατος αλευροβιομήχανος, που με φερμάνι είχε άδεια να ταξιδεύει σε όλη την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ο Συμεωνάκης υπήρξε αντιστράτηγος του Τουρκικού Στρατού. Ο παππούς των Σινιόσογλου, από τη μητέρα τους Αλ. Καραθεοδωρής, ήταν ηγεμών της Σάμου και το 1896 διετέλεσε διοικητής της Κρήτης. Ο πατέρας του Στ. Καραθεοδωρής, ήταν διάσημος γιατρός και ιδρυτής της Ιατρικής Σχολής της Κωνσταντινούπολης.

137. Χ. Δ. Σαπουντζάκης, *Η ελληνική παιδεία στη Σπάρτη Παιδιάς* (Ν. Ιωνία: Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας, 1983) σ. 13.

«Πέρα από τα εκκλησιαστικά, τα περισσότερα «καραμανλίδικα» βιβλία ήταν προσπάθειες για την ενημέρωση των πληθυσμών στην τουρκική νομοθεσία και τη διοίκηση».

Στη Κατοχή οι βιομήχανοι προσέφεραν κοινωνική βοήθεια. Το εργοστάσιο δούλεψε περιστασιακά. Οι Γερμανοί το έκλεισαν και κατέσχεσαν τα εμπορεύματα.

Αποδεικνύεται έτσι ότι στο εργοστάσιο Μουταλάσκη επικρατούν ιδιαίτερες σχέσεις παραγωγής και αλληλοβοήθειας, σε αντίθεση με άλλα εργοστάσια, όπου κυριαρχούσαν οι σχέσεις εκμετάλλευσης (εξαντλητικό ωράριο, άθλιες συνθήκες, αρρώστιες, ασιτία).

Το 1993, το εργοστάσιο εντάχθηκε στις προβληματικές επιχειρήσεις και κατέληξε στον Όμιλο Επιχειρήσεων Σακαλίδης.¹³⁸ Η Εταιρεία καταχωρήθηκε ως Ελληνική Κλωστοϋφαντουργική Βιομηχανία, Ανώνυμος Εταιρεία, με τον τίτλο “Μουταλάσκη”.

Ο Ιωάννης Σακαλίδης, στον όμιλο του οποίου ανήκει το Συγκρότημα “Αθηνά” (στο οποίο θα αναφερθούμε περαιτέρω), υπήρξε πρόσφυγας από την Αλάια της Μ. Ασίας ή, όπως ονομάζεται, το Κορακήσιον της Παμφυλίας.¹³⁹

Το 1938, η Εταιρεία, συγχωνεύτηκε με την Ανώνυμη Μεταλλουργική και Εμπορική Επιχείρηση “Μέταλλον” Α.Ε. και οι Τσαλίκογλου αποχώρησαν από την “Μουταλάσκη”, ιδρύοντας απέναντί της το εργοστάσιο της “Ελληνίδας”.

Εργοστάσιο “Αθηνά”.

Το βιομηχανικό συγκρότημα “Αθηνά” ιδρύθηκε το 1928, από τους αδελφούς Σινάνογλου¹⁴⁰ από το Μουταλάσκη της Μ. Ασίας, με την επωνυμία “Ανώνυμη Εταιρεία Υφαντουργίας Σινάνογλου”, σε οικοπέδο που παραχωρήθηκε από την Ε.Α.Π. Με την ίδρυση και νέων εργοστασίων, (όπως τα «Ιωνικά Υφαντήρια»), συνέβαλαν πολύ στην ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής.

Το εργοστάσιο, στα χρόνια της γερμανοιταλικής κατοχής, αντιμετώπισε προβλήματα και κινδύνευε να κλείσει. Τα περισσότερα εργοστάσια, την περίοδο του πολέμου, επιτάχθηκαν ή λειτούργησαν σε συνεργασία με το στρατό κατοχής, ενώ άλλα έκλεισαν.

Το 1980, συγχωνεύθηκε με την ομόρρυθμη Εταιρεία “Αφοι Μαδούρου”, και η επωνυμία άλλαξε σε “Α.Ε Κλωστοϋφαντουργεία Αθηνά”.

138. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαίστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Βιομηχανικό Συγκρότημα Ελευθερούπολης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 3, σ. 60.

Ο Ι. Σακαλίδης ήταν παιδί μιας πολυμελούς προσφυγικής οικογένειας. Το 1941 βρέθηκε μόνο του από τον Ερυθρό Σταυρό που τον μετέφερε στην Πέτρινα της Μάνης, όπου υιοθετήθηκε. Τελικά τον αναζήτησε ο πατέρας του και ήρθαν στην Αθήνα. Σε ηλικία 11 χρονών εργάστηκε στα αργαλεία του θείου του Εμμανουηλίδη. Στα 13 έκανε τον επιχειρηματία με ένα ημιξύλινο αργαλείο τύπου Τσαλίκογλου όπου έβγαζε τσεμπέρια και τουλμπάνια. Απέκτησε επίσημη επιχειρηματική άδεια και το 1951 δημιούργησε την Εταιρεία Ι. Σακαλίδης. Αγόρασε εργοστάσια στη Νίκαια και στη Πάτρα και το εργοστάσιο «Αθηνά», «Αριστον» και «Μουταλάσκη» στη Ν. Ιωνία.

139. Β. Η. Βογιατζόγλου, *Η Αλάια της Μ. Ασίας*, (Αθήνα: Φιλippότη, 1995) σ. 100 «και ήτανε κι άλλα πολλά (επώνυμα), που είχαν στη ρίζα παρατσούκλι, έτσι τους ξέραμε καλύτερα...ο Σακαλόγλου ο Ιάκωβος, ήτανε γιός αυτού με τη γενειάδα (sakal=γενειάδα), ...και άλλοι πολλοί ξήλωσαν την κατάληξη την τουρκακή και ο Σακαλόγλου έγινε Σακαλίδης...”.

140. Χ. Α. Θεοδορίδης, *Διακριθέντες του ξεριζωμένου Ελληνισμού: Μ. Ασίας-Πόντου-Αν. Θράκης-Κων/λεως* (Αθήνα: Έκδοσις προσφυγικής οργανώσεως, Εθνική μνημοσύνη και Ενώσεως Σμυρναίων, 1977) τόμ. Γ', σ. 104, σ. 184, σ. 130.

Ο Ι. Σινάνογλου, πατέρας του Συμεών, ήταν έμπορος, στη Μ. Ασία και έκανε εξαγωγικό και εισαγωγικό εμπόριο αποικιακών ειδών. Υπήρξε απόφοιτος της Αστικής Σχολής. Ήταν απόγονος του ελληνικής καταγωγής φημισμένου αρχιτέκτονα της Τουρκίας Σινάν Πασά, δημιουργού μνημειωδών έργων στην Κων/λη και στην Ανδριανούπολη.

Πολλές βιομηχανίες μετά τον πόλεμο κρίθηκαν προβληματικές, άλλες πέρασαν σε άλλα χέρια ή έκλεισαν. Ο π. Πρόεδρος της Α.Ε Κλωστοϋφαντουργία “Αθηνά” στη Ν. Ιωνία, Β. Δ. Μαδούρος¹⁴¹, κάτοικος Ψυχικού (ο τόπος κατοικίας δεν επιλέγεται πάντα να είναι ο ίδιος με τον τόπο όπου βρίσκεται το εργοστάσιο) σε δημοσιεύματά του προσπαθεί να εξηγήσει τη βιομηχανική κρίση και την αποδυνάμωση της βιομηχανίας ύστερα από κρατική παρέμβαση και πολιτική, ισχυριζόμενος ότι η παντοδυναμία του Έλληνα βιομήχανου είναι μύθος.

Σύμφωνα με τον Ν. Σαρρή, πολιτικοί κυρίως λόγοι καθόρισαν την εξέλιξη της βιομηχανίας και το κλείσιμο των επιχειρήσεων.

“Το πρόβλημα είναι κατά βάση πολιτικό. Όπως πολιτικές επιλογές ήταν εκείνες που καθόρισαν την οικονομική ανάπτυξη και αυτήν ακόμη την εξέλιξη της βιομηχανίας...Ο μηχανισμός δανειοδότησης με κριτήρια πολιτικά, αποτελεί - σύμφωνα με αιτιάσεις ορισμένων από τους γόνους των οικογενειών στις οποίες περιορίστηκε η έρευνα.....ένα κύριο λόγο αναστολής της δραστηριότητας της αρχικής επιχείρησης.”¹⁴²

141.1 Β. Μαδούρος «Η διδακτική ιστορία ενός κεφαλαιούχου που πείστηκε να γίνει βιομήχανος γιά να χάσει έτσι την περιουσία του» *Οικονομικός*, 3 Ιουλίου 1986, σ. 46.

141.2 Β. Μαδούρος « Αν αναζητούσαμε την πραγματική αλήθεια γιά τις προβληματικές» *Οικονομικός*, 24. Μαΐου 1990, σ. 85.

“ Καί όσον επιμένομεν να υποστηρίζομεν τα περί στρεβλής εκβιομηχανίσεως ή περί κακών επιχειρηματιών, τους οποίους καλώς εκαταστρέψαμεν, τόσον θα κωφεύουν ντόπιοι και ξένοι που θα είχαν την διάθεση να επενδύσουν στη χώρα μας... Αν συνεχιζόταν η φιλοβιομηχανική πολιτική που εγκαινιάσθηκε το 1953, και συνεχίσθηκε αδιάταρακτα μέχρι το 1975, σήμερα η χώρα μας θα βρισκόταν στην πορεία των πύ ανευπυγμένων χωρών της Δ. Ευρώπης, με εύρωστη οικονομία και θα απελάμβανε ο ελληνικός λαός τα ευεργετικά αποτελέσματα...Και φθάνομε στο έτος 1975...Και έρχεται η Πολιτεία και αρχίζει κατά την γνώμην μου ανυβιομηχανικήν πολιτικήν...Πιστεύουν οι κυβερνώντες, ότι οι βιομήχανοι θησαύρισαν είτε νόμιμα, είτε παράνομα, είτε από φυσιολογικά κέρδη, είτε από πληθωριστικά, είτε από ανατίμησιν παγίων. Και αποφασίζουν ανατίμησιν παγίων. Και αποφασίζουν εκτάκτους φορολογίας.....Εκτός των φορολογιών, αρχίζει το 1979, αγώνας αποθερμάνσεως της οικονομίας μέ σύγχρονον περιορισμόν των πιστώσεων και αύξησιν επιτοκίων.....Τα επιτόκια, εγγίζουν το 30% με τις υπερημερίες. Τούτο σημαίνει υποχρέωσις 100 εκατομμυρίων, σε δύομισυ χρόνια γίνεται 200 εκατομμύρια.....Και έρχεται η νέα κυβέρνησις και λαμβάνει μέτρα σύμφωνα με τις εξαγγελίες της. Και προβαίνει σε αυξήσεις χαμηλομισθών, 5νήμερον εργασίαν, μηνιαίαν άδεια. Το 1982, το εργατικόν κόστος υπολογιζομένων των αυξήσεων και της απωλείας της παραγωγής αυξάνει κατά άλλους 55% κατά άλλους περισσότερον. Παράλληλα η χρηματοδότησις παραμένει η ίδια ή ακόμη πύ περιοριστική.....Καί μην ξεχνάμε πως θύματα της από το 1975, ακολουθηθείσης κακής βιομηχανικής πολιτικής, εξελιχθείσης σε διωγμόν από το 1982 και εντεύθεν, δεν ήσαν οι 45-50 γνωστές προβληματικές, ήσαν και όλες όσες είχαν κλείσει ήδη, αλλά και εκείνες που δεν έγιναν δεκτές στον ΟΑΕ λόγω αδυναμίας του οργανισμού να τις δεχθεί και οι οποίες είναι περισσότερες των υπαχθεισών.....Κάναμε λάθος που ακολουθήσαμε αυτήν την πολιτική και καταδικάσαμε όλον αυτόν τον κόσμο που εκβιομηχάνισε αυτόν τον τόπο.”

142. Ν. Σαρρή, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Νέα Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Νέα Ιωνία ιστορική μνήμη, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αστυακή ολοκλήρωσις* (Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Τ και Δήμος Νέας Ιωνίας 1996) τευχ. 6, σ. 23.

“Τρία Άλφα”

Το Εργοστάσιο 3Α, χτίστηκε το 1927, σε οικόπεδο που παραχωρήθηκε (από την Ε.Α.Π) στην οικογένεια Εφραΐμογλου. Αργότερα, οι Εφραΐμογλου συνεταιρίστηκαν με τους Στύλογλου και τους Αθανάσογλου. Οι οικογένειες¹⁴³ Εφραΐμογλου και Στύλογλου, κατάγονταν από τη Σπάρτη της Μ. Ασίας.

Το 1944, το εργοστάσιο λεηλατήθηκε και καταστράφηκε. Επαναλειτούργησε το 1945. Το 1975 μετονομάστηκε σε Εριουργία Τρία Άλφα Α.Ε. Στον ίδιο χώρο υψώνεται τούβλινη καμινάδα, που χτίστηκε γύρω στα 1935.

Συγκρότημα Δουρμούσογλου.

Οι Δουρμούσογλου,¹⁴⁴ από την Καισάρεια της Μ. Ασίας, διατηρούσαν εργοστάσιο ταπητουργίας και παρήγαγαν περσικά χαλιά.

Όταν ήρθαν στη Ν. Ιωνία, σε οικόπεδο που τους παραχώρησε η Ε.Α.Π, έχτισαν οικίσκους για τη στέγαση των εργατριών και κατοικία για τους ίδιους. Την επιχείρησή τους την ονόμασαν «Ασία» και παρήγαγαν περσικά χαλιά.

Το 1945, συνέστησαν Εταιρεία με την επωνυμία Η. και Α. Δουρμούσογλου, και το εργοστάσιο λειτούργησε ως Υφαντουργείο, Ταπητουργείο και Μηχανουργείο.

Εκτός από τα δύο ΒΙΟΠΑ αναπτύχθηκε και ένα άλλο συγκρότημα το 1922 στην περιοχή, η Ελληνική Ταπητουργία ΑΕ και η Ανατολική Ταπητουργία. Το βιομηχανικό αυτό οικόπεδο παραχωρήθηκε το 1927 στις δύο επιχειρήσεις από το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων στο συνοικισμό των Ποδαράδων, πολύ κοντά στο κέντρο της πόλης.

143. Χ. Α. Θεοδωρίδης, *Διακριθέντες του ξεριζωμένου Ελληνισμού: Μ. Ασίας- Πόντου- Αν. Θράκης- Κων/λεως* (Αθήνα: Έκδοσις προσφυγικής οργάνωσης, Εθνική μνημοσύνη και Ενώσεως Σμυρναίων, 1977) τόμ. Γ', σ. σ. 199-202, σ. 118.

Οι Εφραΐμογλου, εμπορεύονταν υφάσματα στη Σπάρτη της Πισιδίας και στη Σμύρνη. Τα αδέρφια, Εφραΐμογλου ήταν απόφοιτοι της Αστικής Σχολής. Ήρθαν στην Ελλάδα μετά την Καταστροφή και αναδείχθηκαν σημαντικοί επιχειρηματίες. Οι Στύλογλου ήταν κάτοικοι της Σμύρνης. Ο Σ. Στύλογλου, ήταν απόφοιτος του Ελληνογαλλικού Λυκείου Σμύρνης και είχε σπουδάσει υφαντουργική στο εξωτερικό.

144. Ο. Βογιατζόγλου, Μ. Καλιοτζίδου, Ε. Καραθανάση, Ε. Μαΐστρου, *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Βιομηχανικό Συγκρότημα Ελευθερούπολης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων, 1993-94) τεύχ. 3, σ. 83.

Ο Θ. Δουρμούσογλου είχε εργοστάσιο στη Καισάρεια και διατηρούσε εκθέσεις στη Κων/λη, Σμύρνη, Λονδίνο, Καισάρεια. Η Oriental Carpet, προμηθευόταν χαλιά από αυτόν. Ο Δουρμούσογλου, είχε δημιουργήσει οικοτεχνίες με ντόπιες αρμένισες εργάτριες και συνεταίρο, ένα τούρκο αγά.

“ΕΡΚΟ”, Εριοβιομηχανία Κοτζαϊβάζογλου

Το εργοστάσιο «ΕΡΚΟ» λειτούργησε τη δεκαετία του 1950.

Ο Ε. Κοτζαϊβάζογλου¹⁴⁵ γεννήθηκε στη Σπάρτα της Πισιδίας της Μ. Ασίας

Πληροφορίες σχετικά με το ιστορικό της οικογενείας και την ίδρυση και λειτουργία της εριοβιομηχανίας (ΕΡΚΟ) πήραμε μετά από προσωπική συνέντευξη της γράφουσας από την κόρη του βιομήχανου Ε. Κοτζαϊβάζογλου, Γ. Ευαγγέλου.

145. Ο Ε. Κοτζαϊβάζογλου ήταν απόφοιτος της Ευαγγελικής Σχολής της Σμύρνης. Για επαγγελματικούς λόγους, εκείνη την εποχή ταξίδεψε στην Αμερική.

Ο πατέρας του, Χ. Κοτζαϊβάζογλου, διατηρούσε στη Σπάρτη εργοστάσιο με χαλιά και είχε υποκαταστήματα στη Σμύρνη και στην Κων/η. Το εργοστάσιο έκανε εξαγωγή χαλιών και μεταξωτών στο Μόναχο και στη Βιέννη.

Το 1922, ο Ε. Κοτζαϊβάζογλου, λιποτάκτησε από τον τουρκικό στρατό και μετά από εξορία ήρθε στον Πειραιά και από εκεί πέρασε στη Μακεδονία και εγκαταστάθηκε στην Έδεσσα. Η Έδεσσα είχε πρόσφορο έδαφος για τη δημιουργία εργοστασίου, γιατί είχε τους καταρράκτες, που βοήθησαν στην εξέλιξη της ταπητουργίας. Εκεί, και με παραχωρητήριο από την Ε.Α.Π, έφτιαξε τρία εργοστάσια. Ένα από αυτά λειτούργησε μέσα σε ένα παλιό τζαμί.

Ο Ε. Κοτζαϊβάζογλου δημιούργησε οικοτεχνία με 750 αργαλεία. Μέσα στα εργοστάσια δούλευαν πρόσφοντες εργάτριες και ύφαιναν τα μαλλιά με σχέδια παρμένα από την Μ. Ασία. Μαζί με τον Ευστράτιο Κοτζαϊβάζογλου, δούλεψαν και τα αδέρφια του Ιωάννης, Παναγιώτης και μετέπειτα ο Ιορδάνης.

Με τον πόλεμο, η Εριοβιομηχανία αγόρασε αργαλεία από τη Γερμανία, και έφτιαχνε νήμα για κουβέρτες για τον ελληνικό στρατό. Στους εργάτες έδιναν τρόφιμα, τυλιγμένα μέσα στα χαλιά, τα δύσκολα χρόνια της κατοχής.

Η διάρκεια ζωής των εργοστασίων στην Έδεσσα, ήταν περίπου τριάντα χρόνια (έως το 1954).

Την δεκαετία του 50, ιδρύθηκε ένα νέο εργοστάσιο, στα όρια Αθηνών και Ν. Ιωνίας σε 4,5 στρέμματα. Στα θεμέλια του, θυμάται η κόρη του βιομήχανου (και μέλος της εταιρίας), τηρήθηκε ένα λαογραφικό έθιμο: έσφαξαν κόκορα και πέταξαν λίρες στα θεμέλια.

Το χειροποίητο χαλί είχε πλέον καταργηθεί. Ο Ε. Κοτζαϊβάζογλου πήγε στο εξωτερικό και έφερε μηχανήματα από το Βέλγιο, τα λεγόμενα Vendeville (για την παραγωγή χαλιών μηχανής). Η “ΕΡΚΟ” άρχισε να κάνει εξαγωγές στη Γερμανία και στην Αγγλία.

Το ωράριο των εργατών ήταν 7-3 και 3-10 διπλοβάρδια. Οι εργάτες που απασχολούνταν ήταν 150 με 180 τον αριθμό με ημερομίσθιο 30 δρχ.

Οι εργοδότες είχαν καλές σχέσεις με τους εργάτες, γιατί προέρχονταν από τα ίδια μέρη και τους έωνε η κοινή καταγωγή. Έδιναν και δάνεια στους εργάτες, όταν τους το ζητούσαν.

Ο Ε. Κοτζαϊβάζογλου πέθανε, και το εργοστάσιο ανέλαβε ο αδελφός του Παναγιώτης, ο οποίος έγινε ο πρόεδρος της Εριοβιομηχανίας.

Η “ΕΡΚΟ” είχε καμινάδα και υποσταθμό ηλεκτρικό της Δ.Ε.Η, για να τροφοδοτείται το εργοστάσιο.

Το 1972 το εργοστάσιο σταμάτησε να λειτουργεί λόγω κακής διαχείρισης και στάσης πληρωμών. Τα μηχανήματα εκποιήθηκαν και το οίκημα αγόρασε ο Ο.Σ.Κ.

Σύμφωνα με την κόρη του ιδιοκτήτη του εργοστασίου ΕΡΚΟ, η βιομηχανική πολιτική των τραπεζών έπληξε τους παλαιούς μικρασιάτες βιομήχανους, κατασκευάζοντας νέους ανταγωνιστές, πράγμα που εντάθηκε και επιδιώχθηκε επί δικτατορίας. Η δανειοδότηση των νεότερων και η υπερτίμηση των οικοπέδων τους είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αθέμιτου ανταγωνισμού.

Οι βιομηχανίες και οι βιοτεχνίες (υφαντήρια, κλωστουφαντήρια, εριουργίες, κ.τ.λ.) που στεγάζονται στο βιομηχανικό πάρκο της Ελευθερούπολης, είναι οι εξής:

**Σημερινή κατάσταση εργοστασίων Ν. Ιωνίας στο ΒΙΟΠΑ Ελευθερούπολης
Ιδιοκτησιακό καθεστώς και οικοδομικά τετράγωνα.**

1. **Ιορδανίδης** (Υφαντουργικές βιοτεχνίες και τμήμα κενό), Ο.Τ 144, τέως Σοκολατοποιία Πισσάνου(2/60γ Στύλογλου-Χαραλαμπίδης).
2. **Κυπριανίδης ή Δημόσιο** (Υφαντουργικές βιοτεχνίες), Ο.Τ 144, τέως ταπητουργία Πεσματζόγλου και Βαμβακουργία Χατζηνικόλα (1/60γ).
3. **Δουρμούσογλου** (Υφαντουργική βιοτεχνία), Ο.Τ 143, τέως Ταπητουργία Δουρμούσογλου (τμήμα του 60β).
- 4α. **Τοπάλογλου** (Υφαντουργική βιοτεχνία και συνεργείο), Ο.Τ 143, τέως Ταπητουργείο Δουρμούσογλου (τμήμα του 60β).
- 4β. **Τοπάλογλου** (Υφαντουργική βιοτεχνία και συνεργείο), Ο.Τ 174, τέως Ταπητουργείο και Υφαντουργείο Κοκκώνη (1/60δ).
5. **Ηλιάδης** (Βιοτεχνίες υφαντουργίας, ξύλου και μηχανημάτων), Ο.Τ 174, τέως Ταπητουργείο Τοζάκογλου (τμήμα του 2/60δ).
6. **Παντελίδης** (Υφαντουργική βιοτεχνία), Ο.Τ 174, τέως Ταπητουργείο Τοζάκογλου (τμήμα του 2/60δ)
7. **Τρία Αλφα** (Εριουργία), Ο.Τ 175, τέως Χαμουδόπουλος (1/61α) και Εριουργία Στύλογλου-Εφραίμογλου (2/61α).
8. **Εφραίμογλου** (Βιοτεχνικές μονάδες υφαντουργίας, μηχανημάτων κ.λπ), Ο.Τ 132, τέως Βασιλειάδης (τμήμα του 60α).
9. **Ιωνική** (Υφαντουργία), Ο.Τ 177 (λειτουργεί μόνον ένα κτίριο), τέως ταπητουργείο Σπάρταλης (61γ).
- 10α **Αθηνά** (Υφαντουργία ομίλου Σακαλίδη), Ο.Τ 177α και 176, τέως υφαντουργία Σινάνογλου και Κωνσταντάρας (1/62β και 2/62β).
- 10β.**Πειραική Πατραϊκή** Κλωστουφαντήριο ομίλου Σακαλίδη, Ο.Τ 176, τέως συγκρότημα Μουταλάσκη (61β).
11. **Ανατόλια** (άνευ χρήσεως), Ο.Τ 263.
12. **Μουρατιάδης** (διάφορες βιοτεχνίες και εν μέρει κενό), Ο.Τ 166, τέως Μουαμελετζής (60ε).
13. **Δανηλίδης** (συνεργείο), Ο.Τ 166, τέως Μουαμελετζής (60ε).
14. **Ωραιόπουλος** (βαφείο), Ο.Τ 166, τέως Μουαμελετζής (60ε).
15. **Μποστταντζόγλου** (βιοτεχνίες υφαντουργίας, ξύλου και συνεργείο), Ο.Τ 167, τέως Μπατσιτζόγλου και Τσιδεμόγλου (61δ).
16. **Τσομπλεκτσόγλου** (Καλτσοποιία), Ο.Τ 177β.
17. **Πηγή** (Βιομηχανία χαρτιών και πλαστικών), Ο.Τ 141, τέως Κλωστουφαντουργείο και μηχανουργείο Ελληνίς.

Οι προσφυγικές βιομηχανίες έδωσαν ιδιαίτερη «ώθηση στον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας, παρουσιάζοντας καινούργια είδη στην παραγωγή (αλατζάδες, ντοκουμάδες, κουβέρτες κι ακόμα νήματα ερίου για τάπητες κ. λ. π) ενώ ανέβασαν κάθετα την παραγωγή σε άλλα (η « αναπηνισμένη» μέσα από 56 τΜνους το 1922, φτάνει τους 200 το 1931, τα μεταξωτά υφάσματα από 1.000.000 τ. πήχεις το 1925 φτάνουν τα 3.100.000 τ. πήχεις το 1930) ».¹⁴⁶

Την περίοδο 1945-1955, υπολογίζεται ότι λειτουργούσαν 500 εργοστάσια με 6-7.000 εργαζομένους και με παραγωγή 200.000 μέτρα υφασμάτων.

Το μοντέλο της βιομηχανικής πολιτικής που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις συνέκλινε υπέρ της περιορισμένης εκβιομηχάνισης, που σήμαινε απελευθέρωση των εισαγωγών και υποτίμηση της δραχμής. Έτσι, καθώς περιοριζόταν ο κρατικός παρεμβατισμός με τους δασμούς, τα ξένα προϊόντα που ήταν πολύ φθηνότερα κατέκλυαν την ελληνική αγορά και ο συναγωνισμός έγινε άνισος.

Ενώ ο μηχανολογικός εξοπλισμός διεθνώς εξελισσόταν, εμείς καθυστερούσαμε να τον παρακολουθήσουμε, με αποτέλεσμα να είναι ακριβότερα τα προϊόντα μας.¹⁴⁶

Τη δεκαετία του 1960, έκλεισαν όλες οι μονάδες της Εριουργίας Α.Ε και όλα τα μεγάλα εργοστάσια, ενώ άλλα επιβίωσαν φυτοζωώντας.

Στη δεκαετία του 70 λειτουργούσαν στη Ν. Ιωνία μόνο 170 βιομηχανίες, βιοτεχνίες και εργαστήρια υφαντουργίας, 50 εργαστήρια καλτσοποιίας και εργοστάσια υποδηματοποιίας και 25 εργοστάσια πλαστικών. Το εργατικό δυναμικό που απασχολούσαν ανερχόταν στις 4.500 εργάτες. Ορισμένες βιομηχανίες μετακινήθηκαν εκτός Ν. Ιωνίας στις περιοχές Καπανδρίτι, Οινόφυτων, Αχαρνών κ.ά.

Παρά τους αναπτυξιακούς νόμους που ψηφίστηκαν (όπως ο 1262/82 για την προστασία της βιομηχανίας και βιοτεχνίας), η Κλωστοϋφαντουργία, από το 1985 μέχρι και το 1995, έδειξε ανάκαμψη.

Τα τελευταία χρόνια, ενώ μειώθηκε η δύναμη του κλάδου, συνολικά αυξήθηκε ο αριθμός των μικρών οικογενειακών βιοτεχνιών κλωστοϋφαντουργίας. Δημιουργήθηκαν οικοτεχνίες, που απασχολούν από δύο έως είκοσι άτομα, ενώ μεγαλύτερες βιοτεχνίες και βιομηχανίες έκλεισαν, εξαιτίας της γενικότερης κρίσης.¹⁴⁷

Με την αποβιομηχάνιση εγκαταλείφθηκε ο δευτερογενής τομέας παραγωγής της οικονομίας, ενώ αναπτύχθηκε ο τριτογενής τομέας των υπηρεσιών.

Τι απέμεινε από το βιομηχανικό παρελθόν της Ν. Ιωνίας;

Μέσα στους χώρους των βιομηχανικών κτιρίων, υψηλής αρχιτεκτονικής άλλοτε, σε αλλοιωμένη μορφή σήμερα, η πρώτη γενιά προσφύγων ανοικοδόμησε το παρόν και το μέλλον των επόμενων γενιών -σημερινών κατοίκων της Ν. Ιωνίας- μέσα από σχέσεις αλληλεγγύης ή εκμετάλλευσης με το βιομηχανικό status και έπειτα από σκληρή και επίπονη δουλειά ετών. Η παρουσία του γυναικείου εργατικού δυναμικού και τότε και σήμερα είναι εξίσου σημαντική.

146. *Προβλήματα Μ.Μ.Ε Κλωστοϋφαντουργίας στον Αστικό Χώρο*, (Ν. Ιωνία: Δήμος Ν. Ιωνίας χ.χ) σ.σ 16-17.

147. Ε. Παπαδάκου «S.O.S για Κλωστοϋφαντουργία» *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Ιούνιος-Ιούλιος 1994, σ. 6.

Στα δύο ΒΙΟΠΑ σήμερα λειτουργούν βιομηχανικές κλωστοϋφαντουργικές μονάδες. Στον Περισσό, σε αντίθεση με το ΒΙΟΠΑ της Ελευθερούπολης, κυριαρχούν οι μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις. Η κυριαρχία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τόσο στο ΒΙΟΠΑ όσο και σε όλο το Δήμο, δημιουργεί την ανάγκη στήριξής τους, καθώς αποτελούν « τη ραχοκοκαλιά της δευτερογενούς παραγωγής στην περιοχή. Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση της συγκέντρωσης πολλών μικρών μονάδων συναφούς δραστηριότητας που συστεγάζονται σε ενιαίο κτίριο και τούς χωρίζει ένας τοίχος ».¹⁴⁸

148. *Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμων Ν. Ιωνίας*, (Ν. Ιωνία: Δημοτική Επιχείρηση Ν. Ιωνίας Αττικής, χ. χ) σ. 18, σ. 23.

Μεταποίηση – Υπηρεσίες.

Ο Δήμος, διαχρονικά, παρουσίασε έντονη οικιστική ανάπτυξη, με κυρίαρχη μορφή κατοικίας αυτή της πολυκατοικίας και με ανάπτυξη λειτουργιών υπερτοπικής σημασίας.

Από τις χρήσεις γης που αναπτύχθηκαν μέσα στο κέντρο του Δήμου, αυξήθηκε ο τριτογενής τομέας απασχόλησης, με αντίστοιχη αποβιομηχάνιση της περιοχής και μείωση των απασχολουμένων στο δευτερογενή τομέα. Έτσι, παρατηρήθηκε μετακίνηση εργατικού δυναμικού από το δευτερογενή προς τον τριτογενή τομέα απασχόλησης, με ανάπτυξη του εμπορίου, των υπηρεσιών κ. τ. λ.

Το 1978, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε, τα βιομηχανικά -βιοτεχνικά καταστήματα στη Ν. Ιωνία ανέρχονταν σε 1.207 και απασχολούσαν 7.089 εργαζομένους. Το 1984 τα καταστήματα βιομηχανίας – βιοτεχνίας αυξήθηκαν σε 1.299, ενώ ο αριθμός των εργαζομένων μειώθηκε σε 6.991 άτομα.

Από τα βιομηχανικά και βιοτεχνικά καταστήματα της Ν. Ιωνίας, τα περισσότερα αντιστοιχούν σε μονάδες οικοτεχνίας ή μικρές βιοτεχνίες που απασχολούν από ένα μέχρι και 10 άτομα. Οι κύριοι κλάδοι δραστηριότητας είναι τα υφαντήρια, τα κλωστοϋφαντουργεία και βαφεία καθώς και τα είδη υπόδησης και ένδυσης.

Τα στοιχεία (με τυχαία δειγματοληψία) ομάδας¹⁴⁹ μελέτης έδειξαν ότι το 57 % των (εναπομεινόντων) επιχειρήσεων είναι μικρομεσαίου μεγέθους κλωστοϋφαντουργίες οικογενειακού χαρακτήρα, που απασχολούν μέχρι τέσσερα άτομα, και ο εργαζόμενος είναι συγχρόνως ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής.

Επικρατεί έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των εργαζομένων στη Ν. Ιωνία.

«Καθένας προτιμά να εργάζεται μόνος του, παρά τα αρνητικά στοιχεία του απομονωτισμού, προτιμώντας να ιδιοποιείται τα λίγα αμφίβολης σημασίας και αξίας μακροπρόθεσμα κέρδη της επιχείρησής του...Και ενώ με τούς νέους νόμους, προωθείται και υποστηρίζεται ιδιαίτερα η λειτουργία συνεταιρισμών και κοινοπραξιών, δεν φαίνεται να υπάρχει ενημέρωση των Μ.Μ.Ε για τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν αυτές, καθυποτιμώντας την παραγωγή τους».¹⁵⁰

Η έλλειψη οργάνωσης, σχεδιασμού, παραγωγής και διάθεσης του προϊόντος έχουν σαν αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση του κόστους. Αυτό οφείλεται και στη δυσκολία συνεργασίας των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων με το τραπεζιτικό σύστημα χρηματοδότησης.

Επειδή η οικονομική δραστηριότητα του Δήμου Ν. Ιωνίας στηρίζεται στην ύπαρξη βιοτεχνικών μονάδων οικοτεχνικού κυρίως χαρακτήρα και μεγάλων μονάδων βιομηχανικού χαρακτήρα, είναι ανάγκη να τονωθούν τα προγράμματα βιομηχανικής ανάπτυξης, με ενδυνάμωση του ρόλου του μεταποιητικού τομέα και βελτίωση της υποδομής των μεταποιητικών επιχειρήσεων που καλύπτουν την τοπική αγορά.

149. Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Ν. Ιωνίας, (Ν. Ιωνία: Δημοτική Επιχείρηση Ν. Ιωνίας Αττικής, χ. χ) σ. 19.

150. Ε. Ραυτοπούλου, Οι Μ.Μ.Ε και η συμμετοχή τους στην ανάπτυξη της περιφέρειας: Η περίπτωση του Δήμου Ν. Ιωνίας, (Μελέτη ΠΑΣΠΕ, Ι.Π.Α) (Αθήνα: 1990) σ. 64, σ. 70.

Στην Ελλάδα, ένα μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού εργάζεται στα πλαίσια μιας οικογενειακής επιχείρησης και βρίσκεται ακόμα εκτός μισθωτής εργασίας,¹⁵¹ ως μέλη της οικογένειας αυτοαπασχολούμενα ή συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα. Παρατηρείται δηλ. ότι παρά τη διείσδυση των καπιταλιστικών σχέσεων στην παραγωγή, συνεχίζουν να υφίστανται οι οικογενειακές μορφές οργάνωσης της παραγωγής ή, άλλως όπως λέγεται, η “απλή εμπορευματική παραγωγή”.

Ο «βιομηχανικός δυαδισμός»¹⁵² στον τομέα της μεταποίησης στην Ελλάδα μπορεί να αναφερθεί στην κατά μέγεθος κατανομή των επιχειρήσεων και των παραγωγικών μονάδων, που απασχολούν κατά μέσο όρο λιγότερα ή περισσότερα από 10 άτομα.

Οικογενειακές μονάδες που παράγουν προϊόντα πληθαίνουν και στον μεταποιητικό τομέα. «Το 1990, το 96% του γεωργικού εργατικού δυναμικού, καταχωρίστηκε ως αυτοαπασχολούμενοι ή οικογενειακοί βοηθοί, καθώς και το 32% του μεταποιητικού εργατικού δυναμικού».¹⁵³

Παρά όλα αυτά, ο δευτερογενής τομέας της παραγωγής απειλείται να εγκαταλειφθεί στην περιοχή της Ν. Ιωνίας.

Από έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε βιοτεχνικά και εργατικά νοικοκυριά στην περιοχή, διαπιστώθηκε ότι οι βιοτέχνες γονείς και παιδιά της Ν. Ιωνίας δεν φιλοδοξούν στη διαγενεακή μεταβίβαση της βιοτεχνικής επιχείρησης.

“...η φιλοδοξία της αποφυγής της χειρωνακτικής εργασίας, και κατά συνέπεια της αποφυγής της διαδοχής στη βιοτεχνία, είναι πανίσχυρη και κοινή για γονείς και παιδιά. Φαίνεται πως είναι το στοιχείο αυτό, στοιχείο που έχει διαμορφωθεί σε ένα συγκεκριμένο υλικό και πολιτισμικό πλαίσιο, που στη περίπτωση της Νέας Ιωνίας “εξουδετερώνει” τη σημασία, για τη γονική ισχύ, της κατοχής παραγωγικών μέσων και της προοπτικής της διαδοχής στην οικογενειακή επιχείρηση”.¹⁵³

Ασυνέχεια στο να ακολουθήσει το επάγγελμα του πατέρα καθώς και επαγγελματική κινητικότητα διαπιστώθηκε και από το δείγμα της έρευνά μας (βλ. Παράρτημα).

Το γεγονός ότι οι νέοι αποφεύγουν να ασχολούνται με την οικογενειακή επιχείρηση το μαρτυρούν και τα στατιστικά στοιχεία.

Μεταξύ του 1978 και του 1984, έκλεισαν 369 κλωστοϋφαντουργικές μονάδες σ’ όλη την Ελλάδα και ήταν ο πρώτος κλάδος στον οποίο παρατηρείται μείωση του αριθμού καταστημάτων του, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε.

151. Στη μη μισθωτή εργασία των αυτοαπασχολούμενων στην οικογενειακή επιχείρηση δεν συμπεριλαμβάνεται η εργασία της γυναίκας που ασχολείται με τα οικιακά και δεν πληρώνεται μέσα στο νοικοκυριό, η άλλως αποκαλούμενη τεκμαρτή εργασία.

152. Θ. Λιανού, μετφρ. Ε. Κόσσυβα «Η διάρθρωση της Ελληνικής βιομηχανίας και η προσφορά εργασίας» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* τεύχ. 23, 1975, σ.σ. 160-165.

153. Τ. Καβουνίδη, *Οικογένεια και Εργασία στην Αθήνα*, (Αθήνα: Α.Ν. Σάκκουλας, 1996) σ.16, σ. 133.

Το 1973, στη Ν. Ιωνία, η υφαντουργία αριθμούσε 355 βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες, αποτελώντας το 30% του γενικού συνόλου, με απασχόληση 4.678 ατόμων δηλ. του 57,83% του συνόλου των εργαζομένων στη μεταποίηση. Το 1984 ο κλάδος παρουσίασε κάμψη και έφθασε να λειτουργούν 251 μονάδες στην περιοχή με 3.082 άτομα, που αναλογούσαν στο 44,09 % του συνόλου των απασχολούμενων στο δευτερογενή τομέα. Μέσα σε 10 χρόνια έκλεισαν 104 μονάδες και μειώθηκαν και οι θέσεις απασχόλησης στον κλάδο.¹⁵⁴

“Η συνεργασία των επιχειρήσεων με στόχο την καθετοποίηση της παραγωγής, μπορεί να εφαρμοσθεί στην κλωστοϋφαντουργία της περιοχής με την συνεργασία βαφείων, κλωστηρίων, υφαντουργιών, βιοτεχνιών ένδυσης και εμπορικών καταστημάτων”.¹⁵⁴

Η σημαντική δραστηριότητα στο δευτερογενή τομέα, ιδιαίτερα στον κλάδο της υφαντουργίας, συνέβαλε στην ανάπτυξη του εμπορίου και των υπηρεσιών.

Μεταξύ 1978 και 1984, τα καταστήματα λιανικού εμπορίου παρουσίασαν αύξηση κατά 22,78%, αριθμώντας 1.385, σύμφωνα με την απογραφή της Ε.Σ.Υ.Ε του 1984, με αντίστοιχη αύξηση του απασχολούμενου προσωπικού.

Πίνακας 6.3

Καταστήματα και απασχολούμενοι στο εμπόριο, στο Δήμο της Ν. Ιωνίας.

	Καταστήματα		Απασχολούμενοι	
	1978	1984	1978	1984
Χονδρικό Εμπόριο	124	120	322	337
Μεσίτες και αντιπρός.	2	4	3	8
Λιανικό Εμπόριο	1.128	1.385	2.014	2.396

Ο εμπορικός χαρακτήρας της περιοχής προκύπτει από το λόγο των κατοίκων ανά εμπορικό κατάστημα. Στην περιοχή της Ν. Ιωνίας ο λόγος είναι 39 κάτοικοι ανά εμπορικό κατάστημα.¹⁵⁴ Οι εμπορικές λειτουργίες στην περιοχή είναι υπερτοπικού χαρακτήρα και καλύπτουν και γειτονικούς δήμους.

Η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα έχει συμπαρασύρει και τις τιμές γης των ακινήτων και των ενοικίων των καταστημάτων σε υψηλά επίπεδα.

154. Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Ν. Ιωνίας, (Ν. Ιωνία: Δημοτική Επιχείρηση Ν. Ιωνίας Αττικής, χ.χ) σ. 24, σ. 30, σ. 34.

Χωροταξική Ανάπτυξη.

Ο Δήμος της Ν. Ιωνίας υπάγεται στη χωροταξική υποεπένδυση του Λεκανοπεδίου με έδρα την Αθήνα. Η (μέση απευθείας) απόσταση από το κέντρο της Αθήνας είναι 6,8 χλμ. Έχει εμβαδόν 490 Ηα από τα οποία 25 Ηα είναι εκτός σχεδίου και καταλαμβάνονται από τα Τουρκοβούνια.¹⁵⁵

Χωροταξικά συνορεύει με τους εξής Δήμους :Ανατολικά, με το Δήμο Αμαρουσίου, Νότια, με τους Δήμους της Αθήνας, του Γαλατσίου και της Φιλοθέης, Δυτικά με το Δήμο Ν. Φιλαδέλφειας και Βόρεια με τους Δήμους Μεταμόρφωσης και Ηρακλείου.

Το πρώτο ρυμοτομικό σχέδιο της Ν. Ιωνίας εγκρίθηκε το 1926, αφορούσε στη βιομηχανική χρήση και προέβλεπε την εγκατάσταση των εργοστασίων Ηλεκτροβιομηχανικής και Βαμβακουργίας και την κατασκευή εργατικών κατοικιών.

Το 1934 αναγνωρίστηκε ως Δήμος.

Το πρώτο διάταγμα που υπεγράφη στις 17-1-35, Φ.Ε.Κ 21 /22-1-35, αφορούσε: “Έγκριση σχεδίου Ν. Ιωνίας στην περιοχή “Καλογρέζα”, καθορισμός τών όρων και περιορισμών δόμησης των οικοπέδων αυτού”.

Στις 27-9-1950, υπογράφηκε το ρυμοτομικό διάταγμα Φ.Ε.Κ 278/30-9-50 και αφορούσε στην έγκριση του ρυμοτομικού σχεδίου Ν. Ιωνίας και στον καθορισμό των όρων και περιορισμών δόμησης των οικοπέδων αυτού. Έκτοτε, το ρυμοτομικό σχέδιο της Ν. Ιωνίας¹⁵⁶ υφίσταται επεκτάσεις, τροποποιήσεις, μετατροπές, μέχρι και σήμερα, στη δεκαετία του 1990.

Ο Δήμος Ν. Ιωνίας χωρίζεται σε 15 πολεοδομικές ενότητες- γειτονίες με πληθυσμιακά μεγέθη από 2.000 έως 7.000 κατοίκους περίπου και εκτάσεις από 3Ηα έως 57Ηα, που αποτελούν τρεις συνοικίες.¹⁵⁵ Ο παραδοσιακός χωρισμός σε γειτονίες περιλαμβάνει: το Κέντρο-Κεντρική Ιωνία, Λαζάρου, Ειρήνη-Κακκαβάς, Ελευθερούπολη, Ινέπολη, Περισσό, Σαφράμπολη, Νεάπολη -Νεόκτιστα, Καλογρέζα (Άνω και Κάτω) και Αλσούπολη.

Παλιές γειτονίες του Δήμου που δημιουργήθηκαν μεταξύ 1923-24, είναι η Νεάπολη, η Σαφράμπολη, η Ινέπολη, η Ελευθερούπολη, οι Αγ. Ανάργυροι, η Λαζάρου, η Κεντρική Ιωνία, τμήμα της Καλογρέζας και το βόρειο τμήμα του Κάκκαβα. Μετά το 1950 δημιουργήθηκαν οι περιοχές Νεόκτιστα, Καλογρέζα, Ανθρακωρυχεία ή άλλως Πατσαβουρέικα. Μετά το 1967, δημιουργήθηκαν η Αλσούπολη και το νότιο τμήμα του Κάκκαβα.

Διακριτή χρήση στην περιοχή αποτελεί το Σπίτι του Λαού στον Περισσό καθώς και το Αδριάνειο Υδραγωγείο.

Η εξυπηρέτηση της περιοχής γίνεται από τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο ΗΣΑΠ και από την αστική συγκοινωνία. Οι συγκοινωνίες επέδρασαν πολύ στην κυκλοφορία του κεφαλαίου, ενοποιώντας την αγορά εργασίας (βιομηχανική απασχόληση, εμπορικές δραστηριότητες, υπηρεσίες).

Ο Δήμος έχει χαρακτηριστεί ως οικισμός γενικής κατοικίας. Το 53% της έκτασής του περιλαμβάνει οικιστικές, βιομηχανικές ή βιοτεχνικές χρήσεις.

155. Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Ν. Ιωνίας, (Ν. Ιωνία: Δημοτική Επιχείρηση Ν. Ιωνίας Αττικής, χ.χ) σ. 50, σ.80.

156. Α.Σ Θωμαΐδη (επιμ.) Η Δόμηση στο Νομό Αττικής (Διαμέρισμα Ανατολικό): Κωδικοποίηση διαταγμάτων ρυμοτομικών σχεδίων (Αθήνα: Τεχνικό Ινστιτούτο Ελλάδος, χ.χ) σ. σ. 1-11.

ΑΜΑΡΟΥΣΙΟ

ΦΙΛΟΘΕΗ

ΝΕΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ

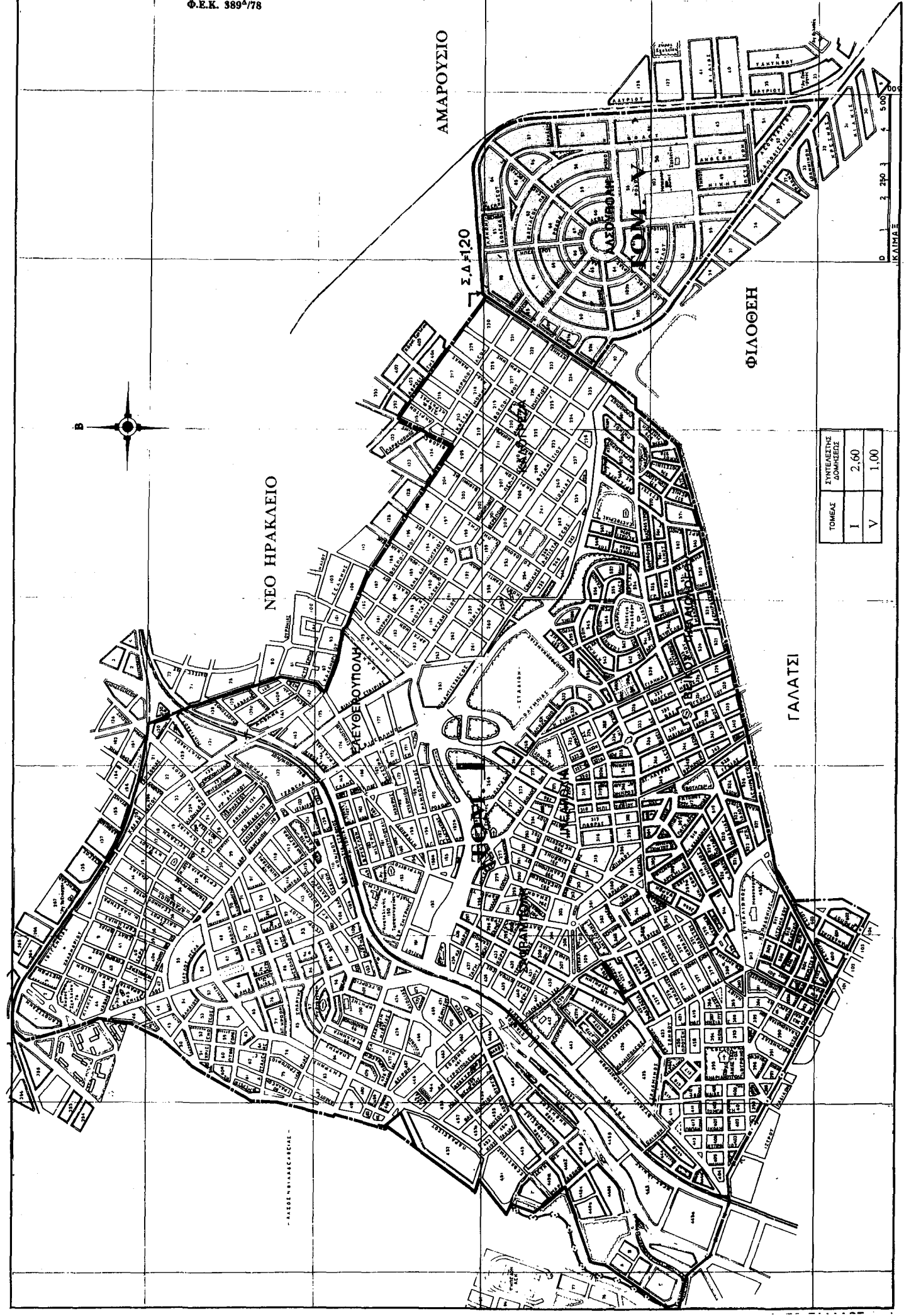
ΓΑΛΑΤΣΙ

Σ.Δ. 120

ΤΟΜΕΑΣ	ΣΥΝΤΑΞΕΥΣ ΔΟΜΗΣΕΩΣ
I	2,60
V	1,00

ΚΑΙΜΑΕ

Ρυμοτομικό σχέδιο Ν. Ιωνίας (Α. Σ. Θωμαΐδης)

Παρόλες τις ελλείψεις του, ιδίως σε πράσινο, υπάρχει υποδομή, με διασπορά ικανοποιητική ανά γειτονιά. Στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο¹⁵⁷ αναφέρεται ότι σε όλες τις γειτονιές υπάρχουν στοιχεία εξυπηρητήσεων, που μπορεί να αποτελέσουν πυρήνες για ανάπτυξη βιώσιμων και λειτουργικότερων κέντρων. Η γειτνίαση του Δήμου με το πάρκο της Ν. Φιλαδελφείας δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την κάλυψη ορισμένων αναγκών του (κυρίως σε ελεύθερους χώρους).

Η παντελής έλλειψη ελεύθερων χώρων και πρασίνου και η πυκνή δόμηση αποτελούν σημαντικά προβλήματα του Δήμου. Το οικιστικό πρόβλημα και οι σημερινές συνθήκες στέγασης, ιδιαίτερα στις πυκνοδομημένες περιοχές, έχουν οδηγήσει στην παραβίαση του πολεοδομικού ιστού και στην αδυναμία εφαρμογής του ρυμοτομικού σχεδίου.¹⁵⁷

Ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας (βιομηχανίες, βιοτεχνία), αποτελεί σοβαρή απασχόληση του ενεργού πληθυσμού της, ενώ ο τριτογενής (εμπόριο, υπηρεσίες) αναπτύχθηκε κυρίως στο κέντρο του Δήμου (στην αγορά), όπου βρίσκονται συσσωρευμένες οικονομικές δραστηριότητες.

Το καθεστώς γης χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη κατάτμηση των οικοπέδων, που αφορά κυρίως στον οικιστικό χώρο και όχι στο χώρο των βιομηχανικών οικοπέδων.

Μελέτη του ΥΠΕΧΩΔΕ έδειξε ότι η κατάτμηση της γης καθώς και άλλοι παράγοντες που έχουν σχέση με την αξία της γης και τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην εξέλιξη της περιοχής «εμποδίζουν την ανάπτυξη μιας υγιούς αγοράς στον τομέα των κατασκευών που εκτός από την λειτουργική συμπλήρωση του κέντρου θα μπορούσαν να δώσουν δουλειά σε υποαπαχολούμενο εργατικό δυναμικό στην οικοδομή».¹⁵⁸

Το σημερινό κέλυφος είναι ανεπαρκές να στεγάσει την πληθώρα εμπορικών και διοικητικών λειτουργιών, μέσα στο κέντρο. Στην παραδοσιακή αγορά, μικρά καταστήματα στεγάζονται στα ισόγεια των διωρόφων κτιρίων, όπου ο δεύτερος όροφος χρησιμοποιείται σαν κατοικία. Με την άνοδο του τριτογενούς τομέα απασχόλησης αυξήθηκε και ο αριθμός των Δημοσίων Υπηρεσιών, ιδίως στον άξονα της Λεωφόρου Ηρακλείου, όπου παρουσιάζεται κυκλοφοριακή συμφόρηση, λόγω και της έλλειψης χώρων στάθμευσης.

Η μεγάλη κατάτμηση γής στην περιοχή του "ιστορικού κέντρου" και η σταδιακή, αλλά συνεχής, αλλαγή των χρήσεων, οδηγούν σε αξίες γης τέτοιες, που δημιουργούν σημαντικά οικιστικά και αναπτυξιακά προβλήματα. "Τα ενοίκια των καταστημάτων της περιοχής ποικίλουν, ανάλογα με την θέση και την παλαιότητα του κτιρίου, καθώς και τον χρόνο υπογραφής του συμβολαίου. Στή παραπάνω κακή κατάσταση συμβάλλει και ο τρόπος παραγωγής του κτισμένου περιβάλλοντος, με αυτοστέγαση ή κακής ποιότητας αντιπαροχές".¹⁵⁷

157. Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Ν. Ιωνίας, (Ν. Ιωνία: Δημοτική Επιχείρηση Ν. Ιωνίας Αττικής, χ.χ) σ. 50, σ.80), σ. σ. 68-69.

158. Γεν. Πολεοδ. Σχέδιο Νομού Αττικής- Δήμος Ν. Ιωνίας (Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ, 1985) σ. 4, σ. σ. 38-39, σ. 80.

Οι αντικειμενικές αξίες των οικοπέδων¹⁵⁹ στη Ν. Ιωνία εξαρτώνται από τις τιμές ζώνης όπου βρίσκονται τα ακίνητα και από το συντελεστή αξιοποίησης του οικοπέδου.

Ετσι, παρατηρούμε ότι, ανάλογα με τις ζώνες, έχουμε διακύμανση των τιμών από 145.000, σε 160.000, σε 175.000, σε 195.000, σε 220.000 δρχ. το τετραγωνικό.

Οι τιμές γής εξαρτώνται από τη συνοικία (αναβαθμισμένη ή μη) και μας παραπέμπουν στην οικονομικοκοινωνική σύνθεση του πληθυσμού που κατοικούν σ' αυτές. Παρατηρούμε δηλ. στην Αλσούπολη, (συνοικία που θυμίζει τη Φιλοθέη, με την οποία και συνορεύει), ότι οι τιμές είναι υψηλές. Τα σπίτια είναι χτισμένα με ρυμοτομικό σχέδιο και σύστημα πανταχόθεν ελεύθερο, συγκριτικά με άλλες συνοικίες που επικρατεί το συνεχές σύστημα δόμησης. Οι πολυκατοικίες στην Αλσούπολη είναι διάσπαρτες, με φαρδείς δρόμους. Το μεσοαστικό-μικροαστικό στοιχείο είναι αυτό που κατοικεί ως επί το πλείστον στην περιοχή, τα δε κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοίκων μοιάζουν με αυτά των κατοίκων των βορείων προαστίων.

159. Πίνακες Τιμών Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής, (Αθήνα: Υπ. Οικονομικών- Δ/ση Φορολ. Κεφαλαίου- Τμήμα Προσδιορισμού Φορολογητέας Αξίας Ακινήτων) σ.σ 203-206.

"Η τιμή Ζώνης αναφέρεται στην συνολική αξία κτίσματος και οικοπέδου που αναλογεί σε ένα τετραγωνικό μέτρο (μ^2), καινούργιας κατοικίας ή διαμερίσματος στον Α' οροφο της οικοδομής με πρόσοψη σε ένα μόνο δρόμο με $\Sigma.E=1,0$ ".

Η Αντίπερα Όχθη

Την ίδια χρονική περίοδο που δημιουργούνται οι αμιγείς λαϊκές και εργατικές συνοικίες, δημιουργούνται από την άλλη πλευρά προάστια συγκεκριμένης κοινωνικής διαστρωμάτωσης για τις εύπορες τάξεις, οι λεγόμενες κηπουπόλεις.

Όπως αναφέραμε, η εφαρμογή τού Νόμου 5970/33 “Περί τροποποίησης διατάξεων του Κώδικος της Νομοθεσίας περί δήμων και κοινοτήτων” και το Π.Δ 18.1.1934 “Περί αναγνώρισεως δήμων και κοινοτήτων εν τω νομώ Αττικοβοιωτίας (με το οποίο αποσπάστηκαν συνοικισμοί από το Δήμο της Αθήνας και έγιναν ανεξάρτητοι δήμοι και κοινότητες), δεν αποσκοπούσαν μόνο στο να απαλύνουν τις οικονομικές υποχρεώσεις της Αθήνας έναντι των άλλων οικισμών, αλλά ήταν μια σκόπιμη ενέργεια για να ελεγχθεί το εκλογικό αποτέλεσμα υπέρ του λαϊκού κόμματος. Αυτό επετεύχθη από την κυβέρνηση Τσαλδάρη, το 1934, που εφάρμοσε την παραδοσιακή μορφή του GERRYMANDERING δηλ. τη σκόπιμη οροθέτηση των εκλογικών περιφερειών, και κέρδισε έτσι τις εκλογές.

Οι πρόσφυγες ήταν αντίθετοι στο διάταγμα αυτό. Η Ολομέλεια της Ανωτάτης Διοίκησης των Προσφυγικών Οργανώσεων, που συνήλθε εκτάκτως στις 21 Ιανουαρίου 1934, καταδίκασε απερίφραστα το διάταγμα της 18.1.1934 και το κατήγγειλε ως αντισυνταγματικό,¹⁶⁰ γιατί όπως αναφέρει στο ψήφισμα που ενέκρινε “η υπό του συντάγματος καθοριζόμενη αυτοδιοίκησης, αποτελεί δικαίωμα των πολιτών και όχι υποχρέωσιν” (εφημ. Αθηναϊκά Νέα 22.1.1934). Ο νόμος όμως παρά ταύτα επιβλήθηκε.

Η οριοθέτηση των εκλογικών περιφερειών δημιούργησε πόλωση μεταξύ των τάξεων, με αποτέλεσμα τον κοινωνικό διαχωρισμό της αστικής από την εργατική τάξη.

«Ο διαχωρισμός ήταν τόσο σαφής κι εμφανής, ώστε να διευκολύνεται η χαρτογράφηση των κοινωνικών ομάδων...ο αποκλεισμός και ο γεωγραφικός διαχωρισμός των προσφύγων ήταν προμελετημένος, έσκεμμένος, ηθελημένος, σχεδιασμένος από την Ε.Α.Π, από το κράτος και όπως φαίνεται...από τους εμπνευστές των κηπουπόλεων”¹⁶¹

Φυσικό σύνορο του γεωγραφικού διαχωρισμού αποτελεί η νοτιοδυτική και η βορειανατολική πλευρά των Τουρκοβουνίων,¹⁶² η οποία διχοτομεί την πρωτεύουσα σε υποβαθμισμένες και προνομιούχες περιοχές και εντείνει τις ταξικές αντιθέσεις στο κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό επίπεδο.

Οι κοινωνικο-οικονομικές και οικολογικές αντιθέσεις, που χαρακτηρίζουν τις δύο πλευρές του λόφου των Τουρκοβουνίων, εκφράζονται και στο πολιτικό επίπεδο.

«Τα Τουρκοβούνια, αποτελούν το συμβολικό σύνορο της Αθήνας των δύο ταχυτήτων. Οι αντιθέσεις που συμπυκνώνονται σ’ αυτό το στενό χώρο, διαχέονται προς τις δύο διευθύνσεις στο λεκανοπέδιο”¹⁶³

160. Ν. Θεοδοσίου «Οι γειτονιές της σκόνης και της λάσπης, δύνανται να αναγνωρισθώσιν ως δήμοι...» *Κυριακάτικη Αυγή*, 13 Φεβρ. 1994, σ. σ. 22-23, σ. 27.

161. Λ. Λεοντίδου, *Οι πόλεις της σιωπής: Εργατικός εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά, 1909-1940*. (Αθήνα: ΕΤΒΑ - Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα, 1989) σ.202, σ. 209.

162. Ιστορική - Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών, *Α΄ Συμπόσιο Ιστορίας - Λαογραφίας Βορείου Αττικής: Πρακτικά: Ανάπτυξη* (Αχαρνές: Ιστορική - Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών, 1989).

Τα Τουρκοβούνια, φυσικό σύνορο των οικισμών Ψυχικού, Γαλατσίου, Ν. Ιωνίας, πήραν την ονομασία τους στα 1456μ.χ. όταν στρατοπέδευσε εκεί ο Ομάρ, στρατηγός του Μωάμεθ με τους Τούρκους που πολιορκούσαν την Ακρόπολη και το Φράγγο ηγεμόνα Ατζαγίολι.

163. Ν. Νικητίδης “Η πλημμύρα ξεχώρισε τις δύο πλευρές του λόφου” *Ελευθεροτυπία*, 30 Οκτ. 1994, σ. 46.

Ιανός, οι δύο όψεις της πόλης. Στην “άσ(χ)ημη” πλευρά της, κυριαρχεί το λαϊκό, μικροαστικό στοιχείο και τα μεσαία στρώματα. Ο δείκτης πυκνοκατοίκησης είναι υψηλός. Στην “όμορ(φ)η” πλευρά της, κυρίαρχη είναι η αστική και μεσοαστική τάξη η οποία αποτελεί κοινωνική συνέχεια ευμάρειας και ευζωίας. Ο οικισμός είναι περιβεβλημένος από κήπους που αποτελούν το φυσικό σύνορο των κατοικιών και της συνοικίας.

Η «φιλανθρωπία» της μιας τάξης προς την άλλη, δεν είναι παρά εκλογίκευση της μιας για το πλούτο που κατέχει, κατά τον Σ. Καράγιωργα.

Η πολιτεία θα πρέπει να μεριμνήσει για την εφαρμογή μέτρων κοινωνικής πολιτικής προκειμένου να αμβλυνθούν οι αντιθέσεις.

« Να βαδίζω γοργά με τους ανθρώπους δίπλα μου να μ' αγγίζουν - αυτά με κάνουν να νιώθω όμορφα μέσα στην πόλη. »

Wim Wenders, Μιά συζήτηση για τη πόλη

ΨΥΧΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η θεωρία των κηπουπόλεων ανά τον κόσμο-Οι σχεδιαστές της κηπούπολης.

Τον 19^ο αιώνα στην Ευρώπη, στην Αμερική και αλλού, με τη βιομηχανική επανάσταση και συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά κέντρα, δημιουργήθηκαν νέα κινήματα και νέες θεωρίες πολεοδομικού σχεδιασμού, με κύριο σκοπό να αναμορφώσουν τις πόλεις σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον.

Η ίδρυση του Ψυχικού στην Ελλάδα το 1923 και η ανοικοδόμηση βάσει ιδιωτικής πρωτοβουλίας, στηρίχτηκε στις θεωρίες και στα κινήματα της εποχής που επηρέασαν την οικιστική εξέλιξη στο χώρο.

Αξίζει να σταθούμε στις θεωρίες και στα κινήματα αυτά (θα τις εξετάσουμε περαιτέρω), γιατί διαμόρφωσαν την αντίληψη ανά το κόσμο για το πώς πρέπει να είναι και να λειτουργεί μια πόλη στη σύγχρονη εποχή.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι οι σχεδιαστές τέτοιων θεωριών δεν ενδιαφέρθηκαν μόνο για το πώς πρέπει να είναι οικοδομημένη μια πόλη, δηλ. για τη μορφολογία της, αλλά και για τη δίκαιη κοινωνική συνύπαρξη των κατοίκων της, μέσα στην κοινότητα. Η συμμετοχή όλων των μελών της κοινότητας, σε όλες της λειτουργίες της πόλης (αγροτική-βιομηχανική - αστική), είχε σκοπό να εξαλείψει τον ταξικό ανταγωνισμό.

Πολλές από αυτές τις θεωρίες, που στόχευαν στη διαχείριση της εξουσίας σε σοσιαλιστική βάση, δεν έγιναν εφικτές, γιατί το υφιστάμενο ανταγωνιστικό καπιταλιστικό σύστημα το εμπόδισε.

Οι πόλεις διαδραματίζουν έναν κυρίαρχο ρόλο και συνιστούν μία αντίθεση στην ύπαιθρο. «Είναι μία ρήξη σταθερότητας των αγροτικών συνθηκών, ένα σπέρμα άρνησης μέσα στην αγροτική κοινωνία».¹

Είναι το πεδίο όπου αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις, εκεί όπου ο άνθρωπος βιώνει τον ιδιωτικό χώρο της ατομικότητάς του και παράλληλα υπάρχει μέσα στην κοινότητα.

Σύμφωνα με τον F. Engels² «το ζήτημα της κατοικίας τότε μόνο θα μπορεί να λυθεί, όταν η κοινωνία θα έχει τόσο μετασχηματισθεί όσο χρειάζεται, για να μπορεί να καταπιαστεί με την εξάλειψη της αντίθεσης ανάμεσα στην πόλη και στο χωριό, αντίθεσης που την όξυνε στο έπακρο η κεφαλαιοκρατική κοινωνία.». Με αυτή τη ρήση, ο F. Engels υποστηρίζει ότι η αστική λύση του ζητήματος της κατοικίας απέτυχε μπροστά στην αντίθεση και στη διαφορά μεταξύ πόλης και υπαίθρου.

Ο G. Simmel (1858-1918)³ είδε την κοινωνική οργάνωση και την κουλτούρα, η οποία αποτελούσε γνώρισμα των αστικών περιοχών, σαν συνέπεια μεγάλων αθροισμάτων πληθυσμού, συνδέοντας αιτιολογικά τα φυσικά χαρακτηριστικά των πόλεων με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοίκων τους.

1. Murray Bookchin, *The limits of the City* (Montreal: Black Rose Books, 1986).

2. F. Engels, *Για το ζήτημα της κατοικίας* (Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, 1987) σ. 59

3. G. Simmel, *The Metropolis and Mental Life* (1903)

Η ανάλυση του G. Simmel και οι αντιλήψεις που προέρχονταν από τη δαρβίνεια οικολογία σχημάτισαν τη σχολή της Αστικής Κοινωνιολογίας⁴ του Σικάγο, με κύριους εκφραστές της τους R. Park και E. Burgess. Από το 1920 μέχρι το 1950, η Σχολή του Σικάγο ανέπτυξε την εμπειρική έρευνα. Το 1960, διαλύθηκε, για να αντικατασταθεί τη δεκαετία του 1970 από νέο-βεμπεριανές και νέο-μαρξιστικές θεωρίες, που όριζαν τις πόλεις σαν χώρους συλλογικής κατανάλωσης.

Ο M.Castells,⁵ υπήρξε από τους θεωρητικούς, τη δεκαετία του 1970, που όρισαν τη νέα Αστική Κοινωνιολογία.

Θα διερευνήσουμε σχολαστικά τις νέες θεωρίες για τις πόλεις (του 19^{ου} αιώνα), καθώς και αμφισβήτησαν τα παγιωμένα μοντέλα αστικής ανάπτυξης και επαναπροσδιόρισαν την έννοια της κοινωνικής οργάνωσης.

Τα κινήματα των ουτοπιστών σοσιαλιστών⁶ στόχευαν σε μία επαναστατική ανοικοδόμηση του αστικού σχεδιασμού και υπέρβαση της διάκρισης πόλης- υπαίθρου, καθώς και στη δυνατότητα συνύπαρξης, μέσα στο χώρο, κατοικίας και εργασίας. Αναφέρουμε τον άγγλο εργοστασιάρχη Owen, τον Bentham, Salt, Buckingham, Marshall, τους γάλλους Fourier, Codin, κ.ά.

Όπως ο T. More (1516)⁷, έτσι και ο R.Owen πρότεινε μοντέλα βιομηχανικών χωριών, τα οποία εφάρμοσε στην Αγγλία και στην Αμερική, τονίζοντας τη σημασία της εργασίας, της εκπαίδευσης και της συμμετοχής στα κοινά. Κατασκεύασε πειραματικούς αυτοδιοικούμενους οικισμούς, όπως στο New Lanark στην Clyde της Σκωτίας, καθώς και στην Νέα Αρμονία, στην Ινδιάνα της Αμερικής, που βασιζόταν σε κάρναβο γύρω από μια κεντρική πλατεία.

Ο J.Bentham πρότεινε το Panopticon, βιομηχανικό σπίτι για όλες τις ηλικίες, σε πολυγωνικό σχήμα, διαταγμένο γύρω από ένα κεντρικό σημείο. Ο J.B απέκτησε οπαδούς στη Γαλλία και στη μετεπαναστατική Σοβιετική Ένωση.

Οι νέες πόλεις πρόσφεραν ευκαιρίες για ένα νέο τρόπο ζωής στους κατοίκους τους και συγχρόνως μία δυνατότητα εφαρμογής μοντέρνων αρχών σχεδιασμού. Ήταν αυτόνομοι οικισμοί, με κοινή ιδιοκτησία και συλλογική ενότητα. Η συλλογική ζωή πραγματοποιούνταν στα οικοδομικά τετράγωνα κατοικίας, στα καταστήματα εργασίας, στους κοινόχρηστους χώρους, όπου η εργασία, η εκπαίδευση, η συμμετοχή στα κοινά και άλλες μορφές κοινωνικών εξυπηρετήσεων ολοκλήρωναν το μοντέλο μιας αυτοδιοικούμενης κοινότητας.

4. M. Bulmer, *The Chicago School of Sociology: Institutionalisation, Diversity and the Rise of Sociological Research* (Chicago: The University of Chicago Press, 1984).

5. I.M Castells, *The urban question: a marxist approach* (London: Edward Arnold, 1977).

5.2. G. Marshall (ed.), *The Concise Oxford dictionary of Sociology* (Oxford: Oxford University Press, 1994).

Ο M.Castells, χρησιμοποιώντας τον δομικό μαρξισμό του L.Althusser και του N. Πουλαντζά, αναπτύσσει μια επεξεργασμένη αναφορά των δομών και των πρακτικών της καπιταλιστικής αστικοποίησης, υποθέτοντας ότι ο μοντέρνος (μονοπωλιακός) καπιταλισμός που εξαρτάται όλο και περισσότερο από αστικά αγαθά και υπηρεσίες, (συλλογικής κατανάλωσης) επιβεβαιώνει την επαρκή αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης. Αυτό οδήγησε σε ανερχόμενη σύγκρουση μεταξύ Κράτους και των αστικών κοινωνικών κινημάτων. Αργότερα ο M. C αναθεώρησε τις απόψεις του, επισημαίνοντας ότι η επανάσταση στη Τεχνολογία της Πληροφορίας, σημειώνει μια νέα μεγάλη φάση στη καπιταλιστική παραγωγή και επακόλουθα πρότυπα αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

6. X. Διονυσοπούλου, Α. Κωτσοπούλου, *Το Ψυχικό: Έκφραση του ταξικού διαχωρισμού στον ελληνικό αστικό χώρο* (Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ- Έδρα Πολεοδομίας, 1976).

7. Th. More, μετφρ. Γ. Καραγιάννη, *Η ουτοπία*, (Αθήνα: Κάλβος, 1970).

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός της πόλης, σε συσχετισμό με την κοινωνική οργάνωση των ατόμων μέσα σ' αυτήν, απέβλεπε στην κοινωνική και οικονομική ισότητα των μελών, όπου περιβάλλον χώρος και κοινωνικός σχηματισμός βρίσκονταν σε φυσική αρμονία.

Ο Fourier υπήρξε ένας άλλος ουτοπιστής σοσιαλιστής, ο οποίος δημιούργησε πάνω σ' αυτό το πρότυπο την Phalanstere, πόλη περικλεισμένη με καλυμμένους δρόμους και με κοινό νοικοκυριό. Η οικονομία στηριζόταν στη μανιφακτούρα και στη γεωργία. Παρόμοιος οικισμός υπήρξε η Phamilistere του J.B. Codin, ιδέα που βρήκε εφαρμογή στην πόλη Cuise της Γαλλίας. Μεταξύ των ουτοπιστών σοσιαλιστών συγκαταλέγεται και ο E. Cabet, ο οποίος πρότεινε έναν ιδεατό τύπο πόλης, με οργάνωση και υγιεινή.

Άλλοι οικισμοί υπήρξαν η Saltaire του S.T. Salt, η Victoria του J.S. Buckingham. Το σχέδιο της πόλης ήταν τετράγωνο, διαταγμένο γύρω από την κεντρική πλατεία. Μέσα σ' αυτό το μοντέλο προβλεπόταν η συνύπαρξη όλων των τάξεων. Σ' αυτό το μοντέλο προσαρμόστηκε και η ιδέα του A. Marshall για τη μικρή νέα πόλη, όπου δεν υπήρχαν κοινωνικές ανισότητες, εφόσον η κοινότητα έλυνε τις διαφορές των κοινωνικών στρωμάτων.

Ακολούθησαν και άλλοι οικισμοί πάνω σ' αυτά τα πρότυπα, ανά το κόσμο.

Η συμβολή του E. Howard στην ιδέα της κηπούπολης είναι σημαντική για την εξέλιξη της πολεοδομίας προς νέες κατευθύνσεις και μορφές αστικού σχεδιασμού.

Ο Howard (1850-1928) πρωτοεισήγαγε τον όρο garden city (κηπούπολη). Δέχτηκε επιρροές από τους αστικούς σχεδιασμούς των ουτοπιστών σοσιαλιστών, από τη θεωρία των Spencer, Kropotkin, τις ιδέες του Ριζοσπαστικού κινήματος της εποχής και από το έργο Looking Backward του E. Bellamy, που εκδόθηκε το 1888 στη Βοστώνη και είχε μεγάλη δημοτικότητα στις Η. Π. Α..

Η κηπούπολη του Howard αντιπροσώπευε το μοντέλο αστικής ανάπτυξης, που συνδύαζε τη ζωή στη πόλη και στην ύπαιθρο. Οι κηπουπόλεις ήταν αυτόνομες διοικητικές μονάδες, με κοινόχρηστα πάρκα και χώρους πρασίνου, με κήπους στις κατοικίες, περιβεβλημένες από μια πλατιά ζώνη πρασίνου, που χρησίμευε για αγροτική καλλιέργεια. Συνδύαζαν δηλ. κατοικία και εργασία. Τέτοιος οικισμός ήταν η κηπούπολη στο Long Island των Η.Π.Α. Το νέο είδος πόλης που πρότεινε εξασφάλιζε στους κατοίκους του καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Συνδύαζε τις οικονομικές διευκολύνσεις της πόλης με τα βιολογικά, φυσικά πλεονεκτήματα της εξοχής. Μια πόλη οργανωμένη, που παρείχε όλες τις εξυπηρετήσεις μιας αστικής κοινότητας, περιβεβλημένη από ζώνες πρασίνου, για να μην προσκολλώνται σ' αυτήν οι άλλες αστικές κοινότητες. Ο Howard πίστευε σ' ένα είδος κοινοκτημοσύνης, όπου τα μέσα παραγωγής κατείχε η τοπική αυτοδιοίκηση, εξασφαλίζοντας το συμφέρον της κοινότητας. Οι κάτοικοι πλήρωναν ενοίκιο για τη γη τους, ενώ υπήρχε έλεγχος της τιμής της.

Το αναπτυξιακό μοντέλο της κηπούπολης ήταν σε σχήμα κυκλικό (σε έξι ίσους τομείς). Γύρω από αυτό διατάσσονταν τα δημόσια κτίρια, το δημαρχείο, τα θέατρα, τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες, οι αίθουσες διαλέξεων, οι πινακοθήκες, τα νοσοκομεία, τα γήπεδα, οι χώροι παιχνιδιών, σπορ κ.ά. Επικρατούσε μεγάλη αρχιτεκτονική ποικιλία σπιτιών. Έξω από την πόλη χωροθετούνταν τα δημόσια σχολεία, οι εκκλησίες, οι βιομηχανίες, τα εργοστάσια, οι αποθήκες και οι αγορές. Τα απορρίμματα χρησιμοποιούνταν στους αγροτικούς τομείς.

Ο Howard συνέλαβε το σχήμα της νέας πόλης του μέλλοντος, συνενώνοντας τα αστικά και αγροτικά στοιχεία σ' ένα περιφερειακό πολυκεντρικό συγκρότημα.⁸

Οι πρώτες κηπουπόλεις, που κατασκευάστηκαν σύμφωνα με το πρότυπο της κηπούπολης του Howard, είναι το Letchworth και Welwyn, οι οποίες σχεδιάστηκαν το 1904 από τους αρχιτέκτονες Unwin και Parker.

8. Μνημειώδες έργο του E. Howard, είναι το *The Garden cities of tomorrow*, όπου περιγράφει την ιδέα της κηπούπολης. Το πρότυπό του επηρέασε πολλούς αρχιτέκτονες, πολεοδόμους, βιομήχανους ανά τον κόσμο σε Ευρώπη, Ε.Σ.Σ.Δ και Η.Π.Α.

Για τις κηπουπόλεις σε όλο τον κόσμο -σύμφωνα με την θεωρία του Howard- έχει γραφεί πλούσια διεθνής βιβλιογραφία από την οποία αναφέρουμε την πιο σημαντική:

-Benoit Levy Georges, *Gites jardins*, Nice, 1932

-Bauer Cerard-Cildas Baudez-Jean Michael Roux, *Banlieues de charme, ou l art des quartiers-jardins*, Aix en Province, Pandora, 1980

-Buder Stanley, *Visionaries and planners: the garden city movement and the modern community*, New York, Oxford University Press, 1990

-Greese Walter, *The search for environment: the garden city, before and after*, Softshell Books ed. Baltimore John Hopkins University Press 1992, Originally published, New Haven, Yale University Press, 1966.

-Stephen V. Ward (ed), *The garden city-past, present and future*, London E and F.N Spon, 1992

-Simonds John Ormsbee, *Gardens cities 21: creating a livable urban environment*, J. Ormsbee Simonds, N. York, McGraw-Hill, 1994

-*La banlieue oasis: Henri Sellier et les cites jardins 1900-1940*, contributions de Bernard, 1987.

-Choko Mark H. *Une cite jardin a Montreal: la cite jardin du tricentenaire 1940-1947*, 1988

-*Cites jardins, 1920-1940 en Belgique (ouvrage realise par les Archives d'Architecture)*, 1994.

-Roze Thierry, *Les cites jardins de la region d Ile de France, recherche documentaire: les cites jardins*, 1978

-Beevers Rober, *The garden city utopia, a critical biography of Ebenezer Howard*, 1988

-Christensen C. *The American garden city and the new towns movement*, 1986.

-*Cities of the garden state, essays in the urban and suburban history of New Jersey*, 1977.

-Collins John Lusaka, *The myth of the garden city*, 1969.

- Osborn Freder, *Green belt cities*, Foreword by Lewis Mumford, 1969

-Freestone Rob, *Model communities, the garden city movement in Australia*, 1989.

-Hardy Dennis, *From garden cities to new towns campaigning for town and country planning, 1899-1946*, 1991.

-Huls M. Ell, *The history of the garden city idea, a bibliography*, 1986.

-Macfadyen Dug, *Sir Ebenezer Howard and the town planning movement*, 1970.

-Miller Mervyn, *Raymond Unwin, garden cities and town planning*, 1992.

-*Letchworth Garden City in fifty-five pictures*, 1991.

-Ohira Sorino, *Report of the garden city state concept (translation)*, 1980.

-Smets Marcel, *L avenement de la cite jardin en Belgique histoire de l habitat social en Belgique de 1830*, 1977.

-*Citta giardino, cento anni di theorie, modelli, esperienze*. A cura di Gabriele Tagliaventi, Roma, Gangemi 1994.

-Purdom C.B (Charles Benjamin) *The garden city, a study in the development of a modern town*, New York, Garland Pub. ,1985. Originally published: London, J.M. Dent, 1913.

Οι θεωρίες και οι πρακτικές, με αποκορύφωση αυτή του Howard, αναπτύχθηκαν όπως προαναφέραμε, ως οργανική συνέπεια μιας εποχής, κατά την οποία η ανάγκη αστικού σχεδιασμού ήταν επιτακτική, λόγω της υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού και μεταναστευτικού ρεύματος στα αστικά κέντρα, στο Λονδίνο και αλλού, που είχε σαν αποτέλεσμα την αποψίλωση της υπαίθρου και την αστυφιλία. Στο νέο είδος πόλης προτεινόταν η εγκατάσταση πληθυσμών σε νέες αυτάρκειες κοινότητες, όπου επικρατούσαν μη καπιταλιστικές σχέσεις ιδιοκτησίας γης.

Οι νέες πόλεις που οραματίστηκαν ήσαν ηλιόλουστες, υγιεινές, με πράσινο, καθαρό αέρα, διαθέτουσες κοινωνικές εξυπηρετήσεις, διασκορπισμένες σε οικοδομικά τετράγωνα, που αναλογούσαν στον αριθμό των ατόμων που κατοικούσαν σ' αυτά. Η νέα πόλη συμπλήρωνε την παλαιά πόλη. Οι δύο πόλεις (παλαιά και νέα) (όπως π. χ η Αδελαΐδα, της Αυστραλίας), αποτελούσαν μία ενιαία κοινότητα, συνδυάζοντας την εξοχή με το άστυ. Η χρήση του αυτοκινήτου συνέβαλλε στη μείωση των αποστάσεων.

Δεν ήταν μόνο οι οραματιστές των βρετανικών πόλεων που επεδίωκαν την κοινωνική αλλαγή, με κύριο εκφραστή τον Howard, αλλά και των αμερικάνικων, με κύριο εκφραστή τον Wright και των γαλλικών, με τον Corbusier. Αντιλήφθηκαν ότι έπρεπε να ενώσουν τα προγράμματά τους για την αστική ανοικοδόμηση με προγράμματα πολιτικής και οικονομικής ανοικοδόμησης. Με τον τρόπο αυτό τα προγράμματά τους συνοδεύονταν από «μανιφέστα» ριζοσπαστικών αλλαγών στη διανομή του πλούτου.

Οι ιδέες των ουτοπιστών να ανασχηματίσουν το φυσικό περιβάλλον, για να επαναστατικοποιήσουν τη ζωή της κοινωνίας, δεν έγιναν καθολοκληρίαν εφικτές. Η ύπαρξη κοινωνικής αλληλεγγύης δεν πραγματοποιήθηκε σε όλους τους πειραματικούς οικισμούς, γιατί ο ρόλος της καπιταλιστικής οικονομίας ήταν καθοριστικός.

Η ύπαρξη κήπων στις νέες πόλεις δεν αποτελούσε και το χαρακτηριστικό του μέλλοντός τους.⁹

Η φρενήρης ανάπτυξη του καπιταλισμού εμπόδισε τις νέες κοινότητες να συμβιβάσουν τη σοσιαλιστική κοινοκτημοσύνη με την ελεύθερη αγορά του καπιταλιστικού συστήματος.

Η διαφορά μεταξύ πόλης και υπαίθρου διατηρήθηκε. Το πρόβλημα της συσσώρευσης πληθυσμού στις πόλεις απασχόλησε και τον ανθρωπολόγο Levi- Strauss, ο οποίος είδε την πόλη σαν ένα κοινωνικό έργο τέχνης. Σε μια συνέντευξη σε γαλλικό περιοδικό (*L'Express*, 1971), υποστηρίζει ότι το μόνο αληθινό πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα ο πολιτισμός είναι αυτό της δημογραφικής έκρηξης, και όλα τα υπόλοιπα δεινά που υποφέρουμε προέρχονται απ' αυτό.¹⁰

Ωστόσο, οι τρεις σχεδιαστές (Howard, Wright, Corbusier),¹¹ με τις μοντέρνες κατασκευές έφεραν μία νέα νοοτροπία στο χώρο. Νεωτερίστικοι αστικοί τύποι σπιτιών θα μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες.

9. Ένα τέτοιο προάστιο με κήπους δημιουργήθηκε από τους Unwin και Parker, στο Λονδίνο, ο λεγόμενος πρότυπος οικισμός Hampstead, που υπήρξε κατοικία όλων των κοινωνικών τάξεων και η κοινότητα Wythenshawe, νότια του Manchester.

10. C. Levi - Strauss, μετφρ. Ε. Καλουριτζή, *Άγρια Σκέψη*, (Αθήνα: Παπαζήση, 1977) σ. 34.

11. R. Fishman, *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier* (Cambridge: The MIT Press, 1977) σ. 109.

Ο Wright θεώρησε ότι το αυτοκίνητο συμβάλλει στον αποκεντρωτισμό των πόλεων, και ο Howard, το σιδηροδρομικό σύστημα και ο Corbusier είδε τη χρήση του ουρανοξύστη σαν ένα δρόμο κατακόρυφο στον αέρα.

Η βασική αρχή της κηπούπολης του Howard, που αναφέραμε, ήταν ότι οι ριζοσπαστικές ιδέες για ένα συνεταιριστικό πολιτισμό ήταν δυνατόν να εκπληρωθούν μόνο σε μικρές κοινότητες, διάσπαρτες μέσα σε μια αποσυγκεντρωτική κοινωνία.

Ο Wright (1867-1959) οδήγησε τον αποκεντρωτισμό πέρα από τη μικρή κοινότητα, δηλ. στο ατομικό σπίτι. Σχεδίασε μια πόλη, το Broadacre City. Το σπίτι, για μια οικογένεια. Γεννημένος σε μια ήσυχη περιοχή ενός από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα του κόσμου, το Σικάγο, τον απασχόλησαν οι φτωχογειτονιές, με τις αυξανόμενες κρίσεις ανεργίας, τα slums και το εργατικό ζήτημα. Ήταν μαθητής του L. Sullivan., ο οποίος διακήρυττε ότι η αρχιτεκτονική του φεουδαλισμού έπρεπε να αντικατασταθεί από νέες μορφές που θα εξέφραζαν το δημοκρατικό τρόπο ζωής.

Δημοκρατία για τον Wright¹² σήμαινε ανεξαρτησία και αφθονία για τον καθένα. Ισχυριζόταν ότι «ο δημιουργικός καλλιτέχνης, πρέπει να κυριαρχεί και να μετασχηματίζει αυτή την μεγαλύτερη των μηχανών, την πόλη και να της δώσει μία ψυχή». Τις σκέψεις του τις εφάρμοσε στο Oak Park, ένα προάστιο κτισμένο με δικά του σχέδια, από πολυτελείς ιδιωτικές κατοικίες.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1920, ο Wright επέκτεινε το σχέδιό του, με τη δημιουργία μιας νέας πόλης, του Broadacre City. Το μεγάλο κράχ του 1929 δυνάμωσε την πεποίθησή του ότι η μοντέρνα αμερικάνικη κουλτούρα χρειαζόταν μια ριζοσπαστική αλλαγή και στην φυσική και στην οικονομική της οργάνωση.

Τις σκέψεις του τις διατύπωσε το 1932, σε ένα βιβλίο με το τίτλο *The Disappearing City*.

Στο Broadacre City, το περιβάλλον αναμορφώνεται μέσω της κατάργησης του ενοικίου για γη. Η ιδιοκτησία εξυπηρετούσε στο να ορίσει και να προστατεύσει το μεγαλύτερο αγαθό της κοινωνίας, την ατομικότητα. Παρουσίαζε μια κοινότητα σχεδιασμένη με συνοχή, που βασιζόταν στον ισχυρισμό του για μια καινούργια αίσθηση χρόνου και χώρου. Ήξερε ότι μόνο το αυτοκίνητο είχε δημιουργήσει την πιθανότητα νέων κοινοτήτων, που βασιζόταν στην κυριαρχία του στο χωρόχρονο.

Στη νέα πόλη δεν υπήρχε διάκριση ανάμεσα σε αστικές και αγροτικές περιοχές. Η πραγματική ένωση του αστικού και του αγροτικού στοιχείου λάμβανε χώρα στο χώρο της εργασίας. Στο Broadacre City και η φυσική και η πνευματική εργασία θα ήταν μέρος της καθημερινής εμπειρίας του καθενός. Τα μικρά αγροκτήματα που περιέκλειαν κάθε αγροτικό κλήρο ήταν οι φυσικές επεκτάσεις των κήπων. Η καθημερινή ποικιλία των καθηκόντων θα «θόλωνε» την γραμμή ανάμεσα στη δουλειά και στον ελεύθερο χρόνο. Ο Wright πίστευε ότι αυτός ο καινούργιος τρόπος ζωής θα δυνάμωνε απαραίτητα την οικογένεια. Το σπίτι, το Usonian House, αποτελεί ένα φυσικό χαρακτηριστικό του τοπίου. Η αγορά (Roadside Market) μετέτρεπε τη λειτουργία της οικονομίας της κοινότητας σε δημόσιο γεγονός. Πραγματοποιούνταν «μία ιεροτελεστία κοινωνικής αλληλεγγύης».

12. R. Fishman, *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier* (Cambridge: The MIT Press, 1977) σ. 109.

Ο Corbusier (1887-1965) υπήρξε ο παρισινός επαναστάτης της μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Μεγαλύτερη αξία γι' αυτόν είχε η ατομικότητα. Οι ουρανοξύστες θα βγαίνουν από πάρκα, από κήπους και μεγάλους αυτοκινητόδρομους. Θα στέγαζαν μια τεχνοκρατική ελίτ σχεδιαστών, μηχανικών και διανοουμένων, που θα έφερναν ομορφιά και ευημερία σε όλη την κοινωνία.¹³

Η σύγχρονη πόλη του ήταν η ενσάρκωση της κοινωνίας που είχε προβλέψει ο Saint Simon τον 19^ο αιώνα, για τον 20 αιώνα.

Ο Corbusier, με το νεαρό ζωγράφο και διανοούμενο Amedee Ozenfant, ο οποίος και αυτός ήταν γοητευμένος από τη μοντέρνα Τεχνολογία, σχεδίασαν την πόλη όχι μόνο σαν τέχνη, αλλά έδωσαν σημασία και στα κοινωνικά προβλήματα.

Μετά το πόλεμο, το Παρίσι ανοικοδομήθηκε σε νέα βάση από αυτές τις προσωπικότητες, οι οποίες συνεργάστηκαν σε ένα μανιφέστο που ονομάστηκε «Μετά τον κυβισμό». Αυτό το ρεύμα υπήρξε μια πολεμική ενάντια στην απαισιοδοξία που είχε φέρει ο πόλεμος.

Ο Corbusier πέρασε μεταβατικά στάδια στη σκέψη του για την εφαρμογή της ιδεούτυπης πόλης. Η Σύγχρονη Πόλη του Corbusier ένωσε τον άνθρωπο με τη φύση. Στην κοινωνία, η συνεργασία και ο ατομισμός θα μπορούσαν να βρουν αυτόνομη έκφραση, σύμφωνα με τις αρχές του Ουμανισμού που ο Corbusier υποστήριζε.

Η υγεία της πόλης στηριζόταν στην ικανότητά της για ταχύτητα. Η ταχύτητα είναι η ελευθερία να ανταλλάσσεις, να συναντιέσαι, να εμπορεύεσαι, να συντονίζεσαι. Μεγάλοι δημόσιοι δρόμοι, υπόγειες διαβάσεις, δρόμοι πρόσβασης, ακόμα και ποδηλατόδρομοι και δρόμοι για πεζούς. Η ελίτ των βιομηχάνων, των επιστημόνων και των καλλιτεχνών του Corbusier θα αναλάμβανε όλες τις λειτουργίες της κυβέρνησης. Το ρεύμα αυτό στη Γαλλία του 1920 ονομάστηκε Τεχνοκρατικό.

Επικρατεί μια ιεραρχία παραγωγής και διοίκησης. Τα συγκροτήματα διαμερισμάτων έχουν κοινές υπηρεσίες, γυμναστήριο, υπηρεσία αγορών, προσωπικό κουζίνας. Οι επίπεδες στέγες των διοικητικών πύργων ήταν κρεμαστοί κήποι. Σε υψηλά επίπεδα, τοποθέτησε μοντέρνα καταστήματα, εστιατόρια, γκαλερί τέχνης, θέατρα, αίθουσες συναυλιών.

Η κοινωνική ιεραρχία του Corbusier δεν έχει σχέση με την ιδιοκτησία, που αποτελεί τη βάση της διαίρεσης των τάξεων. Τα μέλη δεν μπορούν να κληρονομήσουν τις θέσεις τους. Οι κατοικίες τους ποτέ δεν τους ανήκουν, με την έννοια που ένα σπίτι του Wright ανήκει στον ιδιοκτήτη του.

Η στέγαση στο Radiant City διαφέρει από τη στέγαση στη Σύγχρονη Πόλη.

Η Ακτινοβολούσα Πόλη, το Radiant City, ήταν πιο δύσκολη σύνθεση από τη Σύγχρονη Πόλη. Η οργάνωση της πόλης διευθύνεται πέρα από τα μεγάλα σωματεία, σύμφωνα με ένα σχέδιο. Στη βάση της πυραμίδας είναι το Συνδικάτο, η ομάδα των εργαζομένων και των μηχανικών που διεύθυναν το δικό τους εργοστάσιο. Κάθε επίπεδο ανταποκρίνεται σε ένα επίπεδο διοικητικής ευθύνης. Η ιεραρχία της διοίκησης έχει αντικαταστήσει την Πολιτεία.

13. R. Fishman, *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier* (Cambridge: The MIT Press, 1977) σ. σ. 163 – 258.

Τα κέντρα ζωής της Ακτινοβολούσας Πόλης είναι τα υψηλά συγκροτήματα διαμερισμάτων, που ο ίδιος αποκαλεί Unités, αποτελούμενες από γειτονιές 2.700 κατοίκων. Τα διαμερίσματα δίνονται ανάλογα με το μέγεθος της οικογενείας και των αναγκών της και όχι βάσει της θέσης του εργαζομένου στη βιομηχανική ιεραρχία. Στην Unité υπάρχει ένα πλήρες γυμναστήριο. Στις ταράτσες υπάρχουν πισίνες, γήπεδα τέννις, ακόμα και αμμώδεις παραλίες. Ο ανοιχτός χώρος γύρω τους έχει γήπεδα, κήπους και χώρους για πάρκιγκ.

Αντίθετα προς τον Wright, ο Corbusier διαχώρισε την οικογένεια από τη δουλειά και την αναψυχή. Επεδίωξε τη διαμόρφωση μιας κοινωνίας σ' ένα άνετο περιβάλλον, όπου το φως, το πράσινο, οι ελεύθεροι χώροι, η διαμονή και η ανάγκη για ιδιωτική ζωή των ανθρώπων είναι αξίες σεβαστές.

Για τον ελληνικό χώρο χαρακτηριστικά αναφέρει τα εξής:

«Το τοπίο, έχει διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην διαμόρφωση του ελληνικού πνεύματος έτσι ώστε η άμεση επαφή και η μετάνυξη της ελληνικής τέχνης, να οφείλεται σ' αυτό. Η σπάνια πλαστική ατμόσφαιρα που δημιουργείται στις πεδιάδες, στα βουνά, στη θάλασσα, στα νησιά, οφείλεται στο ακατάληπτο ελληνικό φως».¹⁴

Παρατηρήσαμε ότι τόσο στην Ευρώπη όσο και σε άλλες χώρες, διάφορες προσωπικότητες της εποχής, αρχιτέκτονες, βιομήχανοι, πολιτικοί, ενδιαφέρθηκαν για την ανοικοδόμηση και δημιουργία κηπουπόλεων, που θα συνδύαζαν το φυσικό περιβάλλον στο χώρο με τη μεταρρύθμιση και της κοινωνικής δομής.

Κηποπόλεις δημιουργήθηκαν και στη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Φιλανδία, την Ολλανδία, την Ιρλανδία, την Ισπανία, τη Ρωσία, την Ιαπωνία, τις Ινδίες, την Αυστραλία κ.ά.

Στη Βαρκελώνη, χαρακτηριστικό πρότυπο κηπούπολης αποτελεί η περιοχή Eixample quarter.

Ο αρχιτέκτονας -καλλιτέχνης- A. Caudí (1852) σχεδίασε το 1900 το προάστιο Guell το οποίο αργότερα μετατράπηκε σε πάρκο. Στη Βαρκελώνη δημιούργησε πάρκα, σπίτια, καθεδρικό ναό, με ομορφιά, φαντασία και δημιουργικότητα, δίνοντας νέες μορφές στα άψυχα αντικείμενα. Πόρτες, παράθυρα, βεράντες, ταράτσες, καμινάδες, σκάλες, τα πάντα μεταμορφώθηκαν χάρη στη δεξιοτεχνία του. Σε μια χώρα όπως η Βαρκελώνη, όπου οι κάτοικοί της είναι περήφανοι που είναι Καταλανοί, ο Caudí¹⁵ προσέφερε πρωτοποριακά έργα, μνημειώδη για την σύγχρονη αρχιτεκτονική.

Η ανοικοδόμηση της Βαρκελώνης έχει σημαντικές ομοιότητες με την ανάπτυξη της Αθήνας στο μεσοπόλεμο και αυτό γιατί, όπως συνέβη με τα προάστια της Αθήνας, οι τόποι θερινής διαμονής στα περίχωρα της Βαρκελώνης σχηματίστηκαν στα τέλη του προηγούμενου αιώνα από μέλη των ανώτερων εισοδηματικών στρωμάτων και μετατράπηκαν σε τόπους μόνιμης διαμονής μετά την ηλεκτροδότηση του τραμ στις αρχές του 20 αιώνα.¹⁶

14. Η ουτοπία στην ελληνική αρχιτεκτονική (ντοκμαντέρ) Σενάριο - Σκηνοθεσία, Γ. Νικολούλιας, Κείμενα, Χ. Χουδάκης, Μουσική, Γ. Παγκάκης. Ακούγονται αποσπάσματα από κείμενα του Corbusier.

15. A. Campanya (ed.) *Gaudi* (Barcelona, 1980).

Για να κατανοήσουμε το έργο και τη προσωπικότητα του Caudí, πρέπει να διακρίνουμε, ότι πίσω από την φαντασία και τη δημιουργικότητα που τον χαρακτηρίζουν, «κρύβεται μία ολοκληρωμένη σύλληψη συναφή, αρμονική και μονολιθική της κοινωνίας και του ανθρώπου, της πολιτικής και της θρησκείας και οριστικά της αρχιτεκτονικής με την οποία (ο δημιουργός) υπηρετεί τις βαθύτατες πεποιθήσεις του».

16. Κ. Κωκούλα, *Η ιδέα της κηπούπολης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου*, Διδακτορική Διατριβή (Θεσσαλονίκη: 1990) σ. 66.

Οι κηπουπόλεις στην Ελλάδα - Αγροπόλεις - Προσφυγικές κηπουπόλεις

Η μοναδική εποικιστική προσπάθεια στην Ελλάδα, που μπορεί να συνδεθεί με τις δυτικοευρωπαϊκές αναζητήσεις της προπολεμικής περιόδου που περιγράψαμε, αποτελεί το πρόγραμμα ανοικοδόμησης της Ανατολικής Μακεδονίας από τον Υπουργό Συγκοινωνίας Αλέξ. Παπαναστασίου, για την εγκατάσταση εντοπίων πληθυσμών, στα πλαίσια της αγροτικής αποκατάστασης.

Τα σχέδια έγιναν από το 1919 μέχρι το τέλος του 1921 περίπου, δηλ. πριν από την άφιξη της μεγάλης μάζας των προσφύγων, και παραπέμπουν ως προς τη σχεδιαστική τους αντίληψη στα προάστια - κηπουπόλεις της Αγγλίας σ' εκείνη την περίοδο.¹⁷

Ο T.H.Mawson ήταν ο Άγγλος πολεοδόμος- αρχιτέκτονας, που ανέλαβε τις εργασίες της ανοικοδόμησης των χωριών της Ανατολικής Μακεδονίας. Στα έργα αναμίχθηκαν και άλλοι τεχνικοί, διαφόρων προελεύσεων.

Ο Α. Παπαναστασίου, προοδευτικός πολιτικός της περιόδου του μεσοπολέμου, επηρεασμένος από τις σοσιαλιστικές και κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής, προσπάθησε με τα σχέδιά του να εφαρμόσει έναν «κρατικό σοσιαλισμό».

Στις ιδέες του Howard κινήθηκε και ο Πλάτ. Δρακούλης, διανοούμενος προοδευτικός, ο οποίος, ενστερνιζόμενος τη θεωρία των κηπουπόλεων, ίδρυσε το 1924 την Εταιρεία των Αγροπόλεων, επιζητώντας ριζικές αλλαγές στο κοινωνικοοικονομικό status με την αποκέντρωση του πληθυσμού, την ίδρυση αυτοδιοικούμενων κοινοτήτων στην αγροτική ενδοχώρα, τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος ιδιοκτησίας της αγροτικής γης και τη συνεταιριστική οργάνωση.

Η πρώτη αγρόπολη στην Ελλάδα έγινε στο Νέο Πύργο, οικισμό της Εύβοιας,¹⁷ που εποικίστηκε από πρόσφυγες που κατάγονταν από τον Πύργο της Μ. Ασίας.

Παρόλα αυτά, ο πρώτος συνεταιρισμός πραγματοποιήθηκε σ' ένα μικρό οικισμό της Θεσσαλίας, τα Αμπελάκια, που είχε αρχίσει να ακμάζει τον προηγούμενο αιώνα ως κέντρο μιας αναπτυγμένης βιοτεχνίας βάμβακος, που απασχολούσε ολόκληρο τον πληθυσμό. Στα Αμπελάκια, κεφαλαιούχοι επιχειρηματίες οργάνωσαν ένα εξαγωγικό-εισαγωγικό συνεταιρισμό, που επέδρασε στην αγορά της Δυτικής Ευρώπης.¹⁸

Την περίοδο του μεσοπολέμου έκαναν την εμφάνισή τους και προσφυγικές κηπουπόλεις, όπως οι οικισμοί της Ν. Φιλαδέφειας και της Ν. Σμύρνης, που ανοικοδομήθηκαν με κρατική μέριμνα, ύστερα από σύσταση οικοδομικών συνεταιρισμών προσφύγων, για παραχώρηση οικοπέδων και δανείων (Ν. Δ 14.7.1927, Νόμος 3875/1929).

Η προσφυγική κηπουπόλη Ν. Φιλαδέφεια, χτίστηκε το 1923, σύμφωνα με οικιστικά σχέδια κηπουπόλεων της Γερμανίας, και ήταν πλήρως εξοπλισμένη.

Η προσφυγική «κηπούπολη» Νέα Σμύρνη κατοικήθηκε από αστούς πρόσφυγες.

17. Κ. Κωκούλα, *Η ιδέα της κηπούπολης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου*, Διδακτορική Διατριβή (Θεσσαλονίκη: 1990) σ. 69, σ. σ. 145-180.

18. Ν. Τοδορον, μετφρ. Ε. Αβδελά, *Η Βαλκανική Πόλη 15ος-19ος αιώνας* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1986) τόμ. Β', σ. 290, σ. σ. 383-384.

Μεταξύ του διατάγματος έγκρισης του σχεδίου της Ν. Σμύρνης το 1926 και του Ψυχικού υπάρχουν ομοιότητες. Είναι «πιστή αντιγραφή του διατάγματος του Ψυχικού, με εξαίρεση το ότι οι επιτρεπόμενες χρήσεις, στην περίπτωση της Ν. Σμύρνης δεν αναφέρονται».¹⁹

Η στρωματοποίηση του πληθυσμού της Ν. Σμύρνης πραγματοποιήθηκε από τους οικονομικά ισχυρούς και παραμέρισε τους σχετικά αδυνάτους. Βασίστηκε «στην οικονομική και κοινωνική «συγγένεια» των ομάδων παρά στην κοινή καταγωγή»²⁰. Πρόσφυγες, ιδιοκτήτες οικοπέδων στη Ν. Σμύρνη, έδωσαν τα οικοπέδά τους σε οικονομικά ισχυρούς πρόσφυγες ή σε ντόπιους Αθηναίους.

Το διάταγμα έγκρισης της κηπούπολης του Ψυχικού, που δημιουργήθηκε το 1923, υπήρξε το πρότυπο και για άλλους οικισμούς που δημιουργήθηκαν και αυτονομάστηκαν κηπουπόλεις (το ίδιο και της Εκάλης, της οποίας η διάταξη για τα ύψη των οικοδομών είναι πανομοιότυπη με του Ψυχικού) όπως της Φιλοθέης, της Ηλιούπολης, της Ν. Κηφισιάς, του Χολαργού, του Ν. Αμαρουσίου, της Πετρούπολης, της Πεντέλης, του Διονύσου, του Αλίμου κ. τ. λ.

Η λεωφόρος Κηφισιάς αποτελεί τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ του Ψυχικού και του Νέου Ψυχικού

Το Ν. Ψυχικό ιδρύθηκε το 1929 από την ανώνυμη οικοδομική εταιρεία «Κέκρωψ», η οποία πούλησε οικοπέδα σε μεσαία στρώματα, χαμηλότερης οικονομικής επιφάνειας. Σύμφωνα με τον Δ. Φιλιππίδη, «αναντίρρητα το Παλαιό Ψυχικό διακρίνεται από μεγαλύτερη ομοιογένεια σε σύγκριση με το Νέο Ψυχικό, όπου συζούν πρόσφυγες του '22, εργάτες, υπάλληλοι και επιστήμονες».²¹

Η «κηπούπολη» Φιλοθέη (η παλαιότερη ονομασία της είναι Νέα Αλεξάνδρεια), που συνορεύει με το Ψυχικό, ιδρύθηκε την ίδια χρονολογία (1929) με το Νέο Ψυχικό, από τον οικοδομικό συνεταιρισμό των υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζης.

Ο Ζ. Δημητρακόπουλος, αναφερόμενος στην κοινωνική διαστρωμάτωση της Φιλοθέης, λει ότι ο οικισμός αυτός κατέστη από απλός υπαλληλικός συνοικισμός «η ιδεώδης κηπούπολις, προσελκύνουσα το ενδιαφέρον των πλουσιωτέρων κοινωνικών τάξεων...και έλυσε αποφασιστικά το στεγαστικό πρόβλημα, όχι μόνον των μελών του, αλλά και των μελών άλλων συνεταιρισμών, ή οργανωμένων κοινωνικών ομάδων ή υπαλλήλων και ατόμων μέσης οικονομικής στάθμης...»²²

Ο Ειδικός Οικοδομικός κανονισμός της Φιλοθέης δεν επιτρέπει μέχρι σήμερα την επαγγελματική στέγη μέσα στον οικισμό (Π. Δ 31.8.1935, Φ. Ε. Κ 404/ 13.9.35). Στο άρθρο 3 διατυπώνει τα εξής: «αι ανεγερθησόμενα οικοδομαί δέον να χρησιμοποιούνται αποκλειστικώς και μόνον ως κατοικία απαγορευομένης της χρήσεως τούτων δια πάσης φύσεως καταστήματα...». Το ίδιο ισχύει και στο Ψυχικό.

19. Κ. Κωκούλα, *Η ιδέα της κηπούπολης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου*, Διδακτορική Διατριβή (Θεσσαλονίκη: 1990).

20. Β. Γκιζελή, *Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930)* (Αθήνα: Επικαιρότητα, 1984) σ. 282

21. Δ. Φιλιππίδης «Δύο προάστια στην Αθήνα» *Θέματα Χώρου και Τεχνών* (Αθήνα: Δουμάνης, 1980) τεύχ. 11, σ. σ. 71-79.

22. Α. Ζ. Δημητρακόπουλου, *Η κηπούπολις Φιλοθέη και ο οικοδομικός συνεταιρισμός των εν Φιλοθέη υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζης* (Φιλοθέη: 1973).

Στην ελληνική πραγματικότητα, η ιδέα της κηπούπολης προσδιόρισε τη μορφολογία και άφησε κατά μέρος το κοινωνικό περιεχόμενο. Η κηπούπολη, σύμβολο των κινητοποιήσεων για την κοινωνική κατοικία, έγινε το πρότυπο μεγαλοαστικής εγκατάστασης στην Ελλάδα του μεσοπολέμου.²³

Οι δημιουργοί του προαστίου του Ψυχικού σε σχέδιο κηπούπολης (άρτια ρυμοτομία, σχεδιασμός κυκλικών πλατειών, ακτινωτών δρόμων, χώρων πρασίνου και κήπων), στηρίχτηκαν σ' έναν οικοδομικό κανονισμό, σύμφωνα με τον οποίον προώθησαν την εγκατάσταση μιας ομοιογενούς κοινωνικής δομής, που αποτέλεσε την μεγαλοαστική τάξη της εποχής, αποκλείοντας κατ' αυτό τον τρόπο γεωγραφικά και κοινωνικά την εισροή άλλων κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων.

23. Κ. Καυκούλα, *Η ιδέα της κηπούπολης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου*, Διδακτορική Διατριβή (Θεσσαλονίκη: 1990), σ. 278.

Η ελληνική αστική τάξη

Αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης της Βαλκανικής χερσονήσου κατά το τέλος του 18^{ου} αιώνα υπήρξε η διαμόρφωση αστικών τάξεων των βαλκανικών λαών, Ελλήνων, Βουλγάρων, Σέρβων. Τότε γεννιέται, όπως παρατηρεί ο Ν. Τοδογον, στα Βαλκάνια η εθνική συνείδηση, που ωριμάζει σημαντικά στο δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα.

Το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα, τα αστικά στρώματα, τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Μ. Ασία, παρόλο που είχαν δικά τους οικονομικά συμφέροντα, δεν είχαν διαμορφώσει συγκεκριμένη πολιτική ιδεολογία.²⁴

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η ελληνική αστική τάξη πήρε μορφή μέσα από πολιτικούς σχηματισμούς. Δεν συνέβη όμως το ίδιο στην μικρασιατική ελληνική κοινωνία η απουσία πολιτικού περιεχομένου της οποίας, ήταν κυρίαρχο ουσιαστικό χαρακτηριστικό της, και αυτό γιατί τα αστικά στρώματα στη Μ. Ασία «ήταν στερημένα από πολιτικά κόμματα, από αυτόν δηλ. τον καταλύτη που θα τα είχε σφυρηλατήσει σε κοινωνικές τάξεις».²⁴ Μόνο προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, σημειώνεται στην Ελλάδα μια πιο έντονη καπιταλιστική ανάπτυξη. Μέχρι τότε, δεν διέθετε επαρκές δίκτυο επικοινωνιών και μεταφορών. Η νέα αστική τάξη των πόλεων, που την απάρτιζαν διάφορα εύπορα κοινωνικά στρώματα, έγινε ο φορέας της εθνικής ταυτότητας.²⁵

Το μεταπρατικό ρόλο (εμπορικό-εφοπλιστικό κεφάλαιο που κατείχαν οι πλούσιοι Έλληνες του εξωτερικού), τον ανέλαβε κυρίως η ελληνική εμπορική αστική τάξη. Η άνοδος της αστικής τάξης προώθησε την εκβιομηχάνιση της χώρας στους κλάδους της ελαφριάς βιομηχανίας. Από τον εμπορικό - τραπεζικό καπιταλισμό οδηγούμαστε στη βιομηχανική παραγωγή. Από το μεταπρατικό στάδιο περνάμε στο χρηματιστικό στάδιο, που είναι αποτέλεσμα της συνένωσης του βιομηχανικού και τραπεζιτικού κεφαλαίου.

Το χρηματιστικό κεφάλαιο συγκεντρώθηκε στην Αθήνα, και η χώρα συνέχισε να εξαρτάται πολιτικά και οικονομικά από το ξένο κεφάλαιο, χωρίς ανάλογη εκβιομηχάνιση.

Με την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών της Θεσσαλίας, με τον αγροτικό νόμο του 1917, αναπτύχθηκε η αστική τάξη, η οποία μέχρι τότε είχε συνδέσει την τύχη της με τα παλαιά τζάκια, το παλάτι και το ξένο κεφάλαιο και προωθήθηκε η εκβιομηχάνιση της χώρας στους κλάδους της ελαφράς βιομηχανίας.

Οι εμπορομεσίτες κεφαλαιούχοι της Κωνσταντινούπολης ήρθαν στην Ελλάδα και στράφηκαν στην ναυτιλία.

Μέχρι το 1922, κυρίαρχη τάξη ήταν οι κοτσαμπάσηδες ή τσιφλικάδες. Μετά το 1922, κυριάρχησε ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής.

Η άφιξη των προσφύγων το 1922 άσκησε αναμφισβήτητη θετική επίδραση στην εθνική οικονομία, όπως είδαμε, κυρίως στο χώρο της βιομηχανίας.

Την ελληνική βιομηχανία ενίσχυσαν και οι τραπεζικές χρηματοδοτήσεις.

24. Β. Δ. Γκαζελή, *Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920- 1930)* (Αθήνα: Επικαιρότητα, 1984) σ. σ. 62-63

25. Ν. Τοδογον, μετφρ. Ε. Αβδελά, *Η Βαλκανική Πόλη 15ος-19ος αιώνας* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1986) τόμ. Β', σ.σ 273-298.

Από το 1922, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε. Τ. Ε), αποφάσισε να εισαγάγει τη συστηματική άσκηση βραχυπρόθεσμης βιομηχανικής πίστης.²⁶ Την περίοδο 1924 - 1925 στην ελληνική ταπητουργία, (η οποία προήχθη, από τους πρόσφυγες της Μ. Ασίας), χορηγήθηκαν περί τα 130 εκατομμύρια δρχ. βραχυπρόθεσμα δάνεια. Μετά το 1923, η Ε. Τ. Ε εγκαινίασε μακροπρόθεσμο βιομηχανικό δανεισμό και συμμετείχε στο εταιρικό κεφάλαιο μεγάλων βιομηχανικών ιδρυμάτων.²⁶

Από 180 βιογραφίες ατόμων, τα οποία υπήρξαν μέλη της άρχουσας τάξης και, στην πλειοψηφία τους, της οικονομικά κυρίαρχης τάξης και αποτελούσαν δείγματα μεγάλων Ελλήνων κεφαλαιούχων της Πρωτεύουσας και του λιμανιού της, (στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με αρχές 20^{ου}, γεννημένων πριν το 1891), το 12,9%, γεννήθηκε στη Μ. Ασία και ήταν κυρίως τραπεζίτες και επιχειρηματίες, συμπεριλαμβανομένων και των Κωνσταντινοπολιτών.²⁶

Η αστική τάξη συγκρότησε την κυρίαρχη ιδεολογία της καθηστικυίας τάξης στο καπιταλιστικό σύστημα.

Η κυρίαρχη τάξη έναντι της εργατικής, κατείχε το κεφάλαιο και διοχέτευε μέρος του πλούτου στην κουλτούρα, στη τέχνη, στην ιδεολογία.

Η κυρίαρχη ιδεολογία διαδίδεται μέσα από τους Ιδεολογικούς Μηχανισμούς του Κράτους. Οι Ι. Μ. Κ τείνουν στην αναπαραγωγή των σχέσεων παραγωγής.²⁷

Η αστική τάξη, με την υπεροχή της αστικής τάξης των επιχειρηματιών, διεξάγει την ταξική πάλη, συντηρώντας και αναπαράγοντας τους υλικούς, ιδεολογικούς και πολιτικούς όρους της εκμετάλλευσης.

Η προοδευτική αστική τάξη, εφοδιασμένη με ιδεολογικά εργαλεία, αντικαθιστά την καταπίεση με την εκμετάλλευση και το έργο με το προϊόν.²⁸

Το εκπαιδευτικό σύστημα συντηρεί αυτή την ιδεολογία. Τα μέσα ενημέρωσης, ο πολιτιστικός Ι.Μ.Κ κ. ά, συντείνουν στην αναπαραγωγή μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας, όπου το άτομο, παρόλη την αυτενέργεια των πράξεών του και της σκέψης του, ελέγχεται από ένα ολόκληρο σύστημα, στις επιταγές του κρατικού μηχανισμού του οποίου καθίσταται υπάκουο.

Οι σχέσεις εξουσίας που αναπτύσσονται είναι σχέσεις ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις, δηλ. «σχέσεις ανάμεσα σε σχέσεις που εξαρτώνται από την ιδιάζουσα άρθρωση μιας κοινωνίας».²⁹

Ο καπιταλισμός αναπαράχθηκε με τη συγκέντρωση και κατάκτηση του χώρου. Το έδαφος από αξία χρήσης μετατράπηκε σε ανταλλακτική αξία. Αναπτύχθηκε η κερδοσκοπία της γης και επενδύθηκαν κεφάλαια στην ανοικοδόμηση.

Η καταναλωτική ιδεολογία διέβρωσε τον κοινωνικό ιστό και απομάκρυνε τον ίδιο τον άνθρωπο από την αξία χρήσης των προϊόντων.

26. Α. Βαξεβάνογλου, *Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι 1900-1940: κοινωνική και οικονομική προσέγγιση* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1994) σ. 77, σ. 129.

27. L. Althusser, *Θέσεις* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1994) σ. 66.

28. H. Lefevre, μετφρ. Π. Τουρνικιώτης, Κ. Λωράν, *Το δικαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική* (Αθήνα: Παπαζήση, 1977)

29. M. Castells, επιμ. Π. Λαζαρίδης, *Πόλη και Κοινωνία: Ιδεολογία Κοινωνιολογική Θεωρία και σχεδιασμός: τέσσερα κείμενα του M. Castells*, (Αθήνα: Νέα Σύνορα, χ.χ.) σ. 81

Η Σ. Νικολαΐδου υποστηρίζει ότι, με τη συνεχή αναπαραγωγή νέων αγαθών, η κοινωνία δεν ικανοποιεί τις ανάγκες της, «αλλά ενδυναμώνει το στερητικό σύνδρομο διαιωνίζοντας την κοινωνική ανισότητα (και μεγιστοποιώντας τις ταξικές διαφορές)...Η διαφορά δεν είναι στην ποσότητα αλλά στην ποιότητα του κατέχειν. Η στέρηση μετατίθεται από το μη κατέχειν στο κατέχειν κάτι το διαφορετικό. Παράλληλα το διαφορετικό ισχυροποιείται από τους μηχανισμούς αποκλειστικής πρόσβασης που επιτρέπουν σε διακεκριμένες ομάδες τη χρήση ή την κατοχή ορισμένων περιοχών»³⁰.

Στα πλούσια προάστια κατοικεί η αστική τάξη και τα μεσαία στρώματα, ενώ σε λιγότερο πλούσιες ή υποβαθμισμένες συνοικίες κατοικούν τα λαϊκά στρώματα και η εργατική τάξη. Οι πλούσιες και οι λιγότερες πλούσιες συνοικίες επιβεβαιώνουν τον κοινωνικό διαχωρισμό και την κοινωνική ανισότητα στο κατέχειν κάτι το διαφορετικό.

Η έκδοση του ελληνικού περιοδικού Who' s who³¹ συγκεντρώνει σε έρευνα, βιογραφίες 124 κεφαλαιούχων γεννημένων πριν το 1906, πληθυσμού που κατά παράδοση συγκροτεί την ελίτ. Από αυτούς, το 100% των βιομηχάνων, το 69% των εφοπλιστών καθώς και το 100% διάφορων κεφαλαιούχων κατοικεί στην Αθήνα, όπως επίσης το 40% των ελεύθερων επαγγελματιών, το 40% των καθηγητών Πανεπιστημίου και το 100% των στρατιωτικών και των τραπεζικών. Στο κέντρο της πόλης κατοικεί το 40% των βιομηχάνων, το 66% των εφοπλιστών και το 60% διάφορων κεφαλαιούχων. Στα βόρεια προάστια (Κηφισιά, Εκάλη, Ψυχικό) κατοικεί το 23% των βιομηχάνων, το 22% των εφοπλιστών και το 40% διάφορων κεφαλαιούχων. Στα νοτιανατολικά κατοικεί το 6% των βιομηχάνων και το 11,1% των εφοπλιστών. Στα Πατήσια το 10% των βιομηχάνων.

Το ποσοστό των γεννήσεων σε αστικά κέντρα αυτής της ομάδας ξεπερνάει αθροιστικά το 60%. Το 67,8% κατέχει πανεπιστημιακό επίπεδο σπουδών.

Τα παραπάνω δηλούν ευκρινώς ότι το κέντρο της Αθήνας και κατά δεύτερον τα βόρεια προάστια αποτελούν τον πόλο έλξης των ανώτατων εισοδηματικά επαγγελματικών κατηγοριών.

30. Σ. Νικολαΐδου, *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου* (Αθήνα: Παπαζήση, 1993) σ. σ 70-71.

31. Α. Βαξεβάνογλου, *Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι 1900-1940: κοινωνική και οικονομική προσέγγιση* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1994) σ. 133, σ. 198.

Προαστιακή ανάπτυξη. Η ζωή στα προάστια.

Η αστική δομή της πόλης της Αθήνας είναι αντίστροφη προς το δυτικό μοντέλο ομόκεντρων ζωνών ανάπτυξης του Burgess, σύμφωνα με το οποίο οι αστοί ζούν αποκλειστικά στα προάστια της πόλης, όπως συμβαίνει με την αγγλοαμερικάνικη πόλη, (πλην της λατινοαμερικάνικης).

Πριν το 1922, στην Αθήνα αυξήθηκε η ζήτηση του οικιστικού της χώρου, με τον εποικισμό των αστών στο κέντρο της πόλης.

Η ελληνική μεταπρατική τάξη, συγκεντρωμένη στην Αθήνα (Κολωνάκι), σε συνύπαρξη με τη μικροαστική τάξη και το προλεταριάτο, που ζούσε σε παραπήγματα σε άλλες κεντρικές συνοικίες, προέκτεινε σταδιακά το χώρο της σε συνοικίες αποκλειστικές για την ίδια, στις λεγόμενες κηπουπόλεις ή προάστια υπνωτήρια. Σ' αυτές απομονώθηκαν όπως αναφέραμε, στο μεσοπόλεμο τα κοινωνικά στρώματα των αστών.

Η διαδικασία αστικής ανάπτυξης³² από το κέντρο προς τα προάστια, ακολούθησε το ομόκεντρο τομεακό μοντέλο, στη βάση των ακτινωτών τομών του Hoyt, σύμφωνα με το οποίο ο χώρος της αστικής τάξης επεκτάθηκε στα βορειανατολικά προάστια, όπως στο Ψυχικό, τη Φιλοθέη, την Κηφισιά, την Εκάλη. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι αστοί κυριάρχησαν στο κέντρο της πόλης και στα προάστια, εκφράζοντας έτσι την ταξική τους υπεροχή.

Σε αντίθεση με την εξαθλίωση της εργατικής τάξης στην Ευρώπη και στην Αμερική, το άκληρο προλεταριάτο στην Ελλάδα του 1922 έδωσε τη θέση του στην αυτόστέγαση της εργατικής τάξης. Με την εμπορευματοποίηση της κατοικίας επανεμφανίστηκε. Τα λαϊκά στρώματα, εκτός από το κέντρο, προτίμησαν την περιφέρεια. Το μοντέλο αστικής ανάπτυξης στον ελλαδικό χώρο διαφοροποιήθηκε έναντι αυτού των δυτικοευρωπαϊκών και αμερικάνικων πόλεων. Οι μεσοαστικές συνοικίες στην Αθήνα αναπτύχθηκαν ακτινωτά από το κέντρο προς τα πιο προνομιούχα προάστια. Οι τιμές γης συσχετίστηκαν με την εισοδηματική επιφάνεια του πληθυσμού των περιοχών.

Στον αιώνα μας, η προαστιακή κοινωνία επικράτησε σαν τρόπος οργάνωσης των εύπορων ομάδων.

Τα προάστια αναπτύχθηκαν τρομακτικά, σαν αποτέλεσμα της μοντέρνας τεχνολογίας. Η μεγάλη επέκταση των προαστίων, (κατά το τέλος του 19^{ου} αιώνα), ήταν αποτέλεσμα τεχνολογικών καινοτομιών, που αφορούσαν σε μεταφορές μικρών αποστάσεων με τα μέσα μαζικής μεταφοράς και ιδίως με το αυτοκίνητο. Οι διευκολύνσεις αυτές και η προ-χωρημένη βιομηχανοποίηση δημιούργησαν ένα νέο τύπο προαστιακής δομής, κατά την οποία ο χώρος εργασίας χωρίστηκε από το σπίτι. Κατ' αυτό το τρόπο, ο μετακινούμενος (commuter) δημιούργησε το προάστιο - υπνωτήριο (bedroom suburb).³³

Η καπιταλιστική οικονομία απορρόφησε την παραδοσιακή κοινωνική ζωή. Η ζωή μέσα στα προάστια έγινε τυποποιημένη και οι πόλεις, χώροι ταξικών συγκρούσεων.

32. Α. Λεοντίδου, *Οι πόλεις της σιωπής* (Αθήνα: ΕΤΒΑ – Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα 1989) σ. σ. 256-257.

33. C. S. Fischer, *The urban experience* (New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1976) σ. 206.

Οι Horkheimer και T. Adorno³⁴ δεν διακρίνουν διαφορές μεταξύ των προαστίων και του κέντρου της πόλης

«Τα προάστια δεν είναι διαφορετικά, απλώς είναι πιο πλούσια. Στις ακριβότερες ιδιωτικές κατοικίες που περιβάλλουν την κυρίως πόλη, η καθημερινή ζωή παραμένει τόσο τυποποιημένη και γι' αυτό παρόμοια κοινωνικοποιημένη, όσο και στην πιο άμεσα διοικούμενη και ρυθμιζόμενη ζωή των τεράστιων οικοδομικών τετραγώνων, αλλά εδώ μπορείς να τη μοιραστείς μ' ένα σκυλί, ένα αυτοκίνητο, το γκαζόν ή έναν κήπο».

Η αποχώρηση από την κοινωνική ολότητα υπήρξε αυταπάτη τόσο στις μη προνομιούχες περιοχές όσο και στα προάστια. «Κάθε τι που το άτομο παραδίδει στην κοινωνία, γίνεται μοχλός για το άνοιγμα ενός ακόμη μοναδικού παραθύρου για την επίθεση κατά αυτής της κοινωνίας».

«Μέσω της πολιτιστικής βιομηχανίας, η κοινωνική ολότητα εξομοιώνει ακόμη και τη διασκέδαση του ατόμου, προς τη διαδικασία της εργασίας από την οποία αποζητά μια διαφυγή. Η μηχανοποίηση ασκεί τέτοια εξουσία πάνω στην ανάπαυση και την ευτυχία ενός ανθρώπου και τόσο θεμελιακά καθορίζει την παραγωγή αγαθών ψυχαγωγίας, ώστε οι εμπειρίες του είναι αναπόφευκτα ένα μεταίσθημα της ίδιας της εργασιακής διαδικασίας».³⁴

Η τυποποίηση της ζωής, σύμπτωμα του τεχνολογικού πολιτισμού, αποξένωσε τον άνθρωπο από τη φύση του και τον αλλοτρίωσε. Η ανάγκη υλικών αναζητήσεων και βιοποριστικής σκοπιμότητας, πλουτισμού και καταναλωτικής ευζωίας, κυρίως από τις ανώτερες εισοδηματικές τάξεις, έρχεται σε αντίθεση με το αίτημα για ποιότητα ζωής και την αναζήτηση μιας κοινωνικής προοπτικής και ευημερίας για όλες τις τάξεις.

Ο διαχωρισμός εύπορων συνοικιών και μη αντικατόπτρισε τις κοινωνικές αντιθέσεις των στρωμάτων μέσα στο χώρο. Οι εύπορες συνοικίες στα βόρεια προάστια των Αθηνών (στο σχέδιο των κηπουπόλεων των ουτοπιστών σοσιαλιστών, στα ιδεατά πρότυπα των οποίων δεν υπήρχε αντίθεση πόλης- υπαίθρου), απέχουν πολύ από τη θεωρία των κηπουπόλεων, γιατί συντηρούν την ταξική ανομοιογένεια της πόλης.

Το εμβαδόν σε τετραγωνικά μέτρα κατοικίας διαφοροποιεί τις συνθήκες διαβίωσης, ανάλογα με τις περιοχές. Οι αγοραστές υψηλού εισοδήματος προτιμούν ως τόπο κατοικίας τους τα βόρεια προάστια.

Η εξασφάλιση της ιδιωτικής στέγης και η επένδυση σε ακίνητα αποτέλεσαν γενικό μέλημα όλων των κοινωνικών κατηγοριών, και αυτό λόγω του φετιχισμού που δημιούργησε η ιδιόκτητη κατοικία.³⁵

Η μεγαλοαστική ομάδα από ανώτατα διευθυντικά στελέχη, βιομηχάνους, εφοπλιστές, στελέχη ασκούντα επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κατοικούν στις συνοικίες του κέντρου αλλά και στα προάστια, όπως στο Ψυχικό, σε πολυτελείς μονοκατοικίες με κήπους και προσωπικό στη διάθεσή τους, διαθέτουν εξοχική κατοικία ή κατοικία στο εξωτερικό (αρκετοί έχουν και τις επιχειρήσεις τους εκεί), σκάφη και πολυτελή καταναλωτικά αγαθά διαρκείας.

34. Murray Bookchin, *The limits of the City* (Montreal: Black Rose Books, 1986).

35. Κ. Τσουκαλάς, *Κράτος, Κοινωνία, Εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα* 3η (Αθήνα: Θεμέλιο, 1987). σ.σ. 278-279.

Τα σχολεία³⁶ που διαλέγουν τα μεγαλοαστικά στρώματα για τα παιδιά τους, -τα λεγόμενα, ανώτερα σχολεία- περιστοιχίζονται από κήπους, χώρους παιχνιδιών και σπορ και αποτελούν τμήμα των σημείων γοήτρου της οικογένειας. Το πλείστον αυτών των μαθητών αποφοιτούν από ξένα πανεπιστήμια.

Το Ψυχικό συγκεντρώνει τα καλύτερα σχολεία της Ελλάδας, στα οποία οι γονείς των παιδιών της μεγαλοαστικής αλλά και της μεσοαστικής τάξης (ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα, ανώτερα διευθυντικά στελέχη, έμποροι κ. τ. λ.) καταβάλλουν υψηλά δίδακτρα.

Αντίθετα, οι μικροαστοί ή και οι μεσοαστοί στέλνουν τα παιδιά τους στο κέντρο ή σε περιφερειακές συνοικίες (όπως π. χ. οι γονείς, κάτοικοι της Ν. Ιωνίας, εργάτες, υπάλληλοι μικρών επιχειρήσεων, ελεύθεροι επαγγελματίες ή έμποροι) σε δημόσιο σχολείο της κοινότητάς τους και κατοικούν σε μονώροφα σπίτια, σε διαμερίσματα πολυκατοικιών ή σε προσφυγικές κατοικίες.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι κάτοικοι και των δύο συνοικιών αποφεύγουν τις στενές σχέσεις στη γειτονιά όπου ζουν. Ο τρόπος ζωής τους είναι τέτοιος που δεν υφίσταται ελεύθερος χρόνος ούτε καν για επικοινωνία των μελών της οικογένειάς τους.

Ο φόβος εξαιτίας των ξένων, των νέων κατοίκων, οι διαρρήξεις κατοικιών είναι ακόμη λόγοι που απομονώνουν τους κατοίκους στα σπίτια τους.

Παρά λοιπόν το αίσθημα τοπικισμού που αναπτύσσεται, ο κάτοικος είναι ξένος μέσα στην πόλη του και μένει αδιάφορος προς όσα συμβαίνουν γύρω του. Σ' αυτό συντείνει και η δημοτική αρχή που αποτελεί την τοπική πολιτική ελίτ, η οποία λειτουργεί απρόσωπα, εξασφαλίζοντας και κατοχυρώνοντας την τοπική εξουσία της παρά λειτουργώντας υπέρ του συλλογικού συμφέροντος πολλές φορές.

Οι τρίτης γενιάς πρόσφυγες αλλά και οι εσωτερικοί μετανάστες στη Ν. Ιωνία και το Ψυχικό κατοικούν στην πόλη τους μ' ένα αίσθημα κενού ως προς τις ρίζες τους.

Ο τόπος διαμονής τους, ακόμη και αν διαθέτουν ιδιόκτητη κατοικία, είναι αδιάφορος όσο και αν τα χρόνια που τον κατοικούν τούς έχει δημιουργήσει ένα συναισθηματικό δέσιμο. Οι ρίζες τους αλλά και οι πολιτισμικές δομές τους βρίσκονται στους τόπους καταγωγής τους, από τους οποίους είναι ξεκομμένοι (εκτός και αν έχουν κάποιο πατρικό σπίτι). Τα παιδιά τους ζουν σε μία πόλη που αποτελεί τη «νέα πατρίδα» τους.

Το πολιτισμικό επίπεδο των κατοίκων της πόλης, στην πλειοψηφία του, διατηρεί τρόπους σκέψης που δικαιολογούνται από την ύπαρξη δεσμών με την επαρχία ή τις αγροτικές περιοχές. "Παραμένουν όμως με τις προκαταλήψεις και τον πνευματικό τους ορίζοντα, αντιπροσωπευτικές της επαρχιακής μικροαστικής τάξης".³⁷

Η μνήμη χάνεται, και καινούργια πολιτισμικά δεδομένα αντικαθιστούν την παλαιά κατάσταση. Ένας νέος τρόπος ζωής, νέα μορφολογικά και αισθητικά μοντέλα επικρατούν στις πόλεις.

36. Ζ. Χριστοφίδη-Καστοριάδη «Η Αθήνα και τα σχολεία της, μία δύσκολη σχέση» επιμ. G. Burgel, *Νεοελληνική Πόλη* (Αθήνα: Εξάντας, 1989) σ. 116.

37. Guy Burgel, *Αθήνα, η ανάπτυξη μιας μεσογειακής πρωτεύουσα* (Αθήνα: Εξάντας, 1976) σ.σ. 13-14.

Το ιδιωτικό αυτοκίνητο μειώνει τις αποστάσεις προαστίων - κέντρου. Παρ' όλα αυτά, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η μόλυνση επιτείνουν τον ανθυγιεινό και μη λειτουργικό χαρακτήρα της πόλης, που συνδυάζεται και με το ωράριο των καταστημάτων. Ο νέος τρόπος ζωής διαμορφώνει ένα τρόπο αντίληψης και συμπεριφοράς και έναν ορισμένο κώδικα κοινωνικών αξιών κυκλοφορίας μέσα στη πόλη.

Όσο περισσότερο ανεβαίνουμε στην κοινωνική ιεραρχία, λειο ο Μ. Castells³⁸, τόσο λιγότερο η απόσταση αποθαρρύνει τη συμμετοχή σε ορισμένες δραστηριότητες αναψυχής του κέντρου.

Οι κάτοικοι κλείνονται στα προάστια και αποφεύγουν το κέντρο. Αν και τα προάστια είναι μερικώς εξοπλισμένα από κοινωνικές παροχές, εν τούτοις αναγνωρίζουμε μία αυτονομία των προαστίων. Οι πλέον ζωτικοί όμως χώροι παραμένουν οι χώροι του κέντρου της πόλης, όπου στους δρόμους του αλλά και στις λαϊκές συνοικίες (κυρίως παλαιότερα) διαδραματίζονται κοινωνικά κινήματα.

Ο αστικός ιστός της πόλης άλλαξε με τη δημιουργία της πολυκατοικίας.

Μέσα στις πολυκατοικίες, οι σχέσεις των συγκατοίκων (εκτός των διαμερισμάτων που ιδιοκατοικούνται από μέλη της ίδιας οικογένειας) είναι απρόσωπες και αποξενωμένες.

Η πολυκατοικία αποτελεί τη μορφή κατοικίας που στεγάζει όλες τις οικονομικο-κοινωνικές κατηγορίες και στηρίζεται στη συλλογικότητα, κατ' αντίθεση προς τη μονοκατοικία, που ενισχύει την ατομικότητα.

Ανάλογα με το είδος της πολυκατοικίας³⁹ και την περιοχή, τις ταξινομούμε σε «λαϊκές» συνοικιακές, «κεντρικές» των μεσοαστικών περιοχών και «πολυτελείς» των μεγαλοαστικών προαστίων.

Εργατικά, μικροαστικά, μεσαία και ανώτερα στρώματα στεγάζονται σε διαμερίσματα πολυκατοικιών, με διαφοροποιημένο τρόπο ζωής, ανάλογα με την εισοδηματική κατάσταση της οικογένειας.

Το διαμέρισμα πολυκατοικίας είναι ένα εμπορεύσιμο προϊόν του οποίου η ζήτηση και το κόστος εξαρτάται από την τοποθεσία, την τιμή της γης, την κατασκευή της πολυκατοικίας, την παλαιότητά της, τη μορφή, τη χωρητικότητα των δωματίων, τα κατασκευαστικά υλικά, κ.ά.

Το διαμέρισμα καταναλώνεται για αγορά ή ενοικίαση, ανάλογα με τις κοινωνικές ανάγκες του ενοικιαζομένου που μετακινείται γεωγραφικά.

Η κατοικία ικανοποιεί τις προσωπικές και υλικές ανάγκες του ατόμου, αποτελεί σύμβολο της κοινωνικής θέσης του και « υπάρχει πάντα μια εκφραστικότητα των εσωτερικών χώρων που ικανοποιεί «ορμές» και «αποστερήσεις»³⁸.

Μέσα στην ίδια την πολυκατοικία συνηθιζόταν μία κοινωνική διαστρωμάτωσης με προτίμηση για στέγαση της μεσοαστικής τάξης στους ανώτερους ορόφους και της μικροαστικής-εργατικής τάξης στους κάτω ορόφους, όπως και στο υπόγειο.

38. Μ. Castells, επιμ. Π. Λαζαρίδης, *Πόλη και κοινωνία, Ιδεολογία κοινωνιολογική θεωρία και σχεδιασμός* (Αθήνα: Νέα σύνορα, χ.χ) σ. 30, σ. 35.

39. Ε. Βλάχου «Πολυκατοικία: Προβλήματα κατοικησιμότητας, επικοινωνίας, προτύπων και συμβόλων» *Αρχιτεκτονικά θέματα*, (Αθήνα: Δουμάνης, 1978) τεύχ. 12, σ. 154.

Στην περιοχή της Αθήνας, τα δώροφα μικρά νεοκλασικά σπίτια με το χρόνο κατεδαφίστηκαν και όσα διασώθηκαν από αυτή την καταστροφή (με την καθιέρωση της πολυκατοικίας) που αλλοίωσε τη μορφολογία του περιβάλλοντος, κρίθηκαν διατηρητέα.

Παλιά νεοκλασικά κτίσματα συναντάμε σε σημαντικό βαθμό στο Ψυχικό και πολύ λιγότερα στη Ν. Ιωνία.

Η πόλη είναι επομένως, ο κατεξοχήν χώρος για να παρατηρήσει κανείς την κοινωνία.⁴⁰

Η μελέτη του αστικού πληθυσμού είναι η μελέτη της κοινωνικής ιστορίας μέσα στο πλαίσιο της πόλης.

Η αναγκαιότητα γεννιέται, κατά τον G. Simmel, από τη συγκέντρωση πολλών ανθρώπων με διαφορετικά συμφέροντα, οι οποίοι πρέπει να ενσωματώσουν τις σχέσεις τους και τις δραστηριότητές τους σ'έναν άκρως σύνθετο οργανισμό. Η χρηματική οικονομία κυριαρχεί στη μεγαλούπολη. Ο κάτοικός της είναι κορεσμένος και χορτασμένος (blasé), από τα πάντα.

Στις πόλεις επικρατεί το φαινόμενο της επικοινωνιακής κρίσης ανθρώπου προς άνθρωπο, γεγονός που επέτεινε ο εξαστισμός των πόλεων, η εξέλιξη της τεχνολογίας, η πολυπραγμοσύνη του σημερινού ανθρώπου, χωρίς την αίσθηση της δημιουργίας, ο αγχογόνος τρόπος ζωής, η απόσταση παιδείας και επαγγέλματος και άλλες μορφές αποστερήσεων.

Η ψυχολογική βάση της προσωπικότητας που αναπτύσσεται στη μεγαλούπολη συνίσταται «στην εντατικοποίηση της νευρικής διέγερσης η οποία προκαλείται από τη γρήγορη και αδιάκοπη μεταβολή των εξωτερικών και εσωτερικών ερεθισμάτων»⁴¹

Το απρόσωπο και αφιλόξενο των πόλεων, ο φόβος, η ανασφάλεια, το έγκλημα, η ανισότητα στη πρόσκτηση πλούτου αποξενώνουν το σημερινό άνθρωπο από το συνάνθρωπό του, αντί να τον ενώνουν με σχέσεις αλληλεγγύης.

Ο άνθρωπος βρίσκεται σε διάσταση με τον εαυτό του και δεν επικοινωνεί με το διπλανό του, περιβαλλόμενος από έναν τεχνητό περίγυρο, μη-φυσικό.

Το νόημα του σπιτιού, ως ψυχικού γεγονότος, χάθηκε, γιατί οι λειτουργίες αυτές αποδυναμώθηκαν, πέρασαν έξω από το σπίτι σε άλλους θεσμούς, όπως στα βρεφοκομεία, τα νοσοκομεία, τα σχολεία. Η ψυχαγωγία μετατέθηκε σε άλλες δραστηριότητες.

Η κατοικία έγινε, ως επί το πλείστον, τόπος διερχομένων και χώρος ύπνου (σ' αυτό συνέβαλλε και η εργασία έξω από το σπίτι). Οι παραδοσιακές οικογενειακές λειτουργίες υπολειπώθηκαν, όπως η ώρα του τραπέζιου. Η έλλειψη επικοινωνίας των μελών είναι εμφανής, λόγω του διαφορετικού ωραρίου εργασίας και του διαφορετικού τρόπου ζωής των ηλικιακών ομάδων και φύλων. Βέβαια, αν και η οικογενειακή εστία με την παραδοσιακή έννοια του όρου στις πόλεις δεν υφίσταται, η κατοικία είναι τόπος ασφάλειας και χώρος ιδιωτικός, μέσα στον οποίον το άτομο απομονώνεται. Στη σύγχρονη εποχή, ορισμένες μορφές εργασιακής δραστηριότητας (πλην των οικιακών) έχουν μεταφερθεί μέσα στο σπίτι.

40. L. Bergeron, M. Roncayolo, μετφρ. Π. Πολέμη, Ρ. Μπενβένιστε, *Από την προβιομηχανική στη βιομηχανική πόλη* (Αθήνα: Ε.Μ.Ν.Ε - Μνήμων, 1984).

41. G. Simmel, μετφρ. Γ. Λυκιαρδόπουλου, *Πόλη και Ψυχή* (Αθήνα: Έρασμος, 1993) σ. 14.

Ο ελεύθερος χρόνος του σημερινού ανθρώπου είναι ελάχιστος και προγραμματισμένος, με συνέπεια ο άνθρωπος να απομακρύνεται από την ίδια του τη φύση.

Η παραγωγή επαναπροσδιόρισε το θεσμό της οικογένειας και τους ρόλους. Η γυναίκα, με τη συμμετοχή της στην παραγωγή, κυρίως σε ρόλους κατώτερους των πνευματικών της δυνατοτήτων, αποπροσανατολίστηκε από τις φιλοδοξίες της (καριέρα), αλλά και από το ρόλο της ως μητέρας αλλά και ως γυναίκας, ενώ αποδυναμώθηκε και ο ερωτισμός και η θηλυκότητά της. Ο άνδρας, από την άλλη, διατηρεί ακόμη τα παραδοσιακά πρότυπα του ρόλου του. Μαζί συμβάλλουν στην οικογενειακή παραγωγή.

Η αναζήτηση της ευτυχίας, μέσα από καταναλωτικά πρότυπα που γεννά ο καπιταλισμός, η ταχύτητα, που αποτελεί τρόπο ζωής όχι μόνο σε σχέση με τις μετακινήσεις και τις οικονομικές και κοινωνικές ανταλλαγές αλλά και με τις προσωπικές σχέσεις, όπου η ουσιαστική επικοινωνία ισοπεδώνεται σε μια light πέψη των πάντων, εγκλωβίζουν τα άτομα σ' έναν απομονωτισμό, όπου το συναίσθημα εξοβελίζεται και μαζί με αυτό και η ανθρώπινη ποιότητα της ύπαρξης.

Οι πιο πυκνοκατοικημένες συνοικίες αντιμετωπίζουν υψηλό δείκτη μόλυνσης και έλλειψης ελεύθερων χώρων. Οι πλατείες δεν έχουν την ίδια λειτουργικότητα, όπως στο παρελθόν. Ο κάτοικος τις διασχίζει και τις προσπερνά, ενώ περιορισμένες κατηγορίες ηλικιακών ομάδων τις χρησιμοποιεί.

Για τα βόρεια προάστια, όπως π. χ το Ψυχικό, περιοχή με υψηλή στάθμη εισοδήματος, υπήρξε μελέτη κατά τη ρυμοτομία του για τη δημιουργία πλατειών, πρασιών και ελεύθερων χώρων. Αντίθετα, στη Ν. Ιωνία, περιοχή χαμηλής εισοδηματικής στάθμης, οι ελεύθεροι χώροι και το πράσινο εκλείπουν.

Ο ελεύθερος χρόνος για τις ηλικιωμένους και όχι μόνο, για τους ανέργους, τα παιδιά, τις νοικοκυρές αναδιανέμεται πλέον διαφορετικά, πολλές φορές μέσα στο σπίτι, μπροστά από την τηλεόραση. Ένα αξιόλογο ποσοστό ανθρώπων, ανεξαρτήτως κοινωνικής κατηγορίας και πολιτισμικής στάθμης, παρακολουθεί τηλεόραση, κυρίως τις βραδινές ώρες.

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (τηλεόραση, ραδιόφωνο) διεισδύουν μέσα στο νοικοκυριό, επηρεάζουν τις οικογενειακές, κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις και στάσεις ζωής των ανθρώπων, διαμορφώνοντας μία κουλτούρα που εκπέμπεται σε ποικίλους κλειστούς χώρους, διαφορετικής πολιτισμικής και οικονομικής στάθμης.

Το ομοιοποιητικό στοιχείο των κατοικιών, σε όλες τις συνοικίες, όπως παρατηρεί ο Ν. Σαρρής είναι ότι εξωτερικά έχουν ένα κοινό ευδιάκριτο σημείο που ενώνει τις διαφορές, όπως συνενώνει τις ομοιότητες. Είναι η κεραία της τηλεόρασης, στραμμένη πάντα προς την ίδια κατεύθυνση.

«Το ίδιο πρόγραμμα παρακολουθούν οι Αθηναίες σε ένα διαμέρισμα της οδού Ρηγίλλης και το ίδιο πρόγραμμα οι κυρίες στο Βογατσικό της Καστοριάς ή στα Ρυάκια της Πιερίας... «Υπάρχει κάτι κοινό ανάμεσα σ' όλο αυτό το πλήθος που συνδέει τις τοπικά απομακρυσμένες περιοχές που υποθετικά η πολιτισμική τους στάθμη είναι διάφορη. Είναι το συνδεδετικό όλου αυτού του ετερόκλητου κοινού μήνυμα που ισοπεδώνει μακροχρόνια και τις προλήψεις και τις αντιλήψεις και τους διάφορους τρόπους συμπεριφοράς»⁴²

42. Ν. Σαρρής, *Ελληνική κοινωνία και Τηλεόραση* (Αθήνα: Γόρδιος, 1992) σ. σ. 265-270 (Σειρά Δοκιμών για το πλατύτερο κοινό; 1)

Η δημιουργία του Ψυχικού ως κηπούπολης. Ιδρυτές.

Ο οικισμός του Ψυχικού⁴³ ιδρύθηκε με το Ν. Δ 17/7/1923 «Περί σχεδίων πόλεων και κωμών» και αποτελεί ιδιωτική πολεοδομηση.

Με το στεγαστικό ζήτημα που προκλήθηκε με την προσφυγική εισροή και τη συσσώρευση στα αστικά κέντρα, η ψήφιση του συγκεκριμένου νομοθετικού διατάγματος επέτρεψε σε ιδιώτες να αναλάβουν την πλήρη εποπτεία, ευθύνη και εκμετάλλευση προαστιακών οικισμών. Η έγκριση του σχεδίου του Ψυχικού έγινε στις 20-11-1923, επί δικτατορίας Πλαστήρα.

Το τοπωνύμιο Ψυχικό αναφέρεται σε συμβολαιογραφικές πράξεις και αγοραπωλησίες αγρών του περασμένου αιώνα. Η επικρατέστερη άποψη για την προέλευση του τοπωνυμίου συνδέεται με τις αγαθοεργίες της Αθηναίας Ρεγούλας Μπενιζέλου⁴⁴, η οποία είχε ανοίξει στην περιοχή ένα πηγάδι με την ονομασία Ψυχικό. Στρατοκόποι και αγωγάτες ξεδιψούσαν στο πηγάδι αυτό. Ο συνοικισμός οικοπέδων Παυλίδη - Ψυχικό ονομάστηκε αργότερα Νέα Φιλοθέη ή Διαβολόρεμα. Το προάστιο Ψυχικό δανείστηκε το όνομά του, επειδή συνόρευε με τα οικόπεδα Παυλίδη, όπου υπήρχε το πηγάδι (Ψυχικό).

Φυλλάδιο της εποχής⁴⁵ εξηγεί τους λόγους για τους οποίους εξελέγη η περιοχή:

«Το κτήμα άρχεται 1800 μέτρα πέραν του τέρματος (Θών) της τροchioδρομικής γραμμής Αμπελοκήπων, έχει μέτωπον 2.100 μέτρων επί της οδού Αθηνών – Κηφισσίας και καταλήγει ολίγον τι πέραν του 6^{ου} χιλιομέτρου με όριον τας προς Β. λοφοσειράς των Τουρκοβουνίων. Εξελέγη το μέρος τούτο των περιχώρων, διότι ευρίσκεται εις υψηλόν υπέρ την θάλασσαν επίπεδον, επί της μεγάλης συγκοινωνιακής αρτηρίας Αθηνών – Κηφισσίας, με προσανατολισμόν μεσημβρινόν, με έδαφος ελαφρώς και ομαλώς συγκλίνον προς τα κάτω, είναι ευάερον ως ευρισκόμενον επί της χοάνης της διηκούσης από Πάρνηθος και Πεντελικού προς την θάλασσαν και προσήλιον λόγω του προσανατολισμού, έχει θέσιν ανοικτού πεδίου, ήν ουδέν αποκρύπτει, επί πλέον δε λοφίσκους προστατεύοντας από του Βορρά. Ευρίσκεται προς τοις άλλοις το μέρος τούτο, πολύ πλησίον των Αθηνών η μετά των οποίων συγκοινωνία είναι εύκολος, είναι δε βέβαιον διότι προβλέπεται υπό της συμβάσεως του Κράτους μετά της Εταιρίας Πάουερ άντ Τράξιον ότι θα επεκταθή η τροchioδρομική γραμμή η έχουσα ως τέρμα το πυκνοκατωκειμένον προάστιον του Χαλανδρίου. Έχει ύδατα υπόγεια άφθονα καλής ποιότητας, ως αποδεικνύουσι τα έν πάση τη περιοχή φρέατα και αι ήδη εκτελούμεναι υδραυλικαί εργασίαι, υπάρχουσι εν αυτή λατομεία προς δόμησιν και ασβεστοποιάν, γή κατάλληλος δι' επί τόπου πλινθοποιάν. Έχει το κτήμα πευκώνα προηγμένον και αρκετής εκτάσεως, το δε έδαφος είναι κατάλληλον μέν προς φυτεϊάν, υποκάτω δε στερεόν, ού ένεκεν αποφεύγομεν τας βαθείας θεμελιώσεις.....»

43. Δ.Α. Λαμπίκης, *Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια* (Αθήνα: χ.χ) τόμ. Κ. Δ.

“Ψυχικόν (γεωγρ) τοποθεσία και νέος αριστοκρατικός συνοικισμός των Αθηνών, εις τας βορειανατολικάς παρυφάς της πόλεως παρά το 5^{ον} χλμ. της οδού Αθηνών – Κηφισσίας, εκείθεν του Γηροκομείου, από την περιοχήν του οποίου χωρίζεται με το Διαβολόρεμα. Αι οικοδομικαί εργασίαι του συνοικισμού τούτου ήρχισαν τω 1923 υπό της επί τούτω συσταθείσης υπό του μηχανικού και άλλοτε υπουργού Δ. Διαμαντίδου “Οικοδομικής Εταιρείας Ψυχικού ο Κέκρωψ” επί ευρείας εκτάσεως πρώην αγρών και αμπελώνων. Το μέσον υψόμεντρον του Ψυχικού είναι 150μ”.

44. Ε. Κ. Φραγκάκη, *Η Αγία Φιλοθέη η Αθηναία: Βίος και έργον* (Φιλοθέη: 1988) σ. 43.

Η Ρεγούλα Μπενιζέλου (Φιλοθέη) έζησε το 1522 και πέθανε με μαρτυρικό θάνατο το 1589. Ανακηρύχθηκε Οσία Φιλοθέη από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, κατά το έτος 1600.

45. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Κέκρωψ», *Ψυχικό* (Εν Αθήναις: 1927).

Ο χώρος αυτός, ο οποίος αποτελούσε μία εξοχή, προοριζόταν να γίνει ο οικισμός των μεγαλοαστικών στρωμάτων.

Πράγματι, όπως μας αναφέρει παλαιά κάτοικος Ψυχικού,⁴⁶ « οι Αμπελόκηποι ήταν εξοχή και η περιοχή γύρω από το Γηροκομείο κατσάβραχα και χώρος ασκήσεως των αξιωματικών του υπικού. Εκεί στην άγρια πετρώδη περιοχή των Τουρκοβουνίων, άλογα κάλπαζαν ελεύθερα. Λίγο παρά κάτω και βορειότερα, πεύκα και πουρνάρια σκέπαζαν του λοφίσκους και στα χαμηλά καλλιεργημένα χωράφια ευδοκμούσαν οι ελιές, οι αμυγδαλιές και οι συκιές. Ένα ευλογημένο πηγάδι με άφθονο νερό βοηθούσε τις καλλιέργειες... ».

Η εδαφική περιοχή που αποτέλεσε το Ψυχικό παρουσίασε αλληπάλληλες μεταβολές κυριότητας. Από το 1874 μέχρι το 1922, υπέστη αλλαγές ιδιοκτητών.⁴⁷ Αναφέρουμε τους Δ. Κωστή, Δ. Περσάκη, Λ. Σμολένσκη, Ι. Νικήτα, Θ. Αναστασίου, Α. Κοσμετάτο, Εταιρεία Επαρνι Ιμομπιέρ, Το 1907 επήλθε στην κυριότητα των Θ. Αναστασίου, Α. Κοσμετάτου και το 1912 του Κ. Ι. Νικήτα. Στις 9.11.1922 περιήλθε στην Αθηναϊκή Εταιρεία.

Από δημοσίευμα της εφημερίδας «Εστία» (24 Απριλίου 1907), πληροφορούμαστε τα εξής:

« Το Ψυχικόν καθίσταται Αθηναϊκόν προάστειον. Η ωραία τοποθεσία του Ψυχικού περιήλθε πρό τινος μόλις, αντί κολοσσιαίου ποσού, εις Αγγλογαλλικήν τινά εταιρείαν εδρεύουσαν εν Κάιρω. Η εταιρεία αυτή έχει γραφείον και εν Αλεξανδρεία ήδη δε σκοπόν έχει να ιδρύσει και υποκατάστημα έν Αθήναις. Τα κεφάλαιά της ανέρχονται εις 30 εκατομμύρια. Καθ' άς έχομεν πληροφορίας το « Ψυχικό » , θα μεταβληθεί εις δευτέραν Κηφισιάν. Εν αυτώ θα γίνουν ωραιόταται επαύλεις, θαυμάσιοι κήποι, ως και άλλα εξωραιοτικά έργα κατά το πρότυπον Ευρωπαϊκών αναμνηστικών κέντρων. Η εταιρεία καταβάλλει και μεγάλας προσπαθείας, όπως προεκταθή μέχρις εκεί το ηλεκτρικό τράμ. Αι εργασίαι θα αρχίσουν λίαν προσεχώς, ευθύς άμα συμπληρωθούν αι μελέται και ο καταρτισμός του σχεδίου υπό του μηχανικού».

Η αγγλογαλλική εταιρεία που αναφέρεται στο άρθρο είναι η Επαρνι Ιμομπιέρ, που έδρευε στο Κάιρο.

Με το Β. Δ 21.1.1908 (ΦΕΚ 16 Α /25.1.1908) εγκρίνεται και το διάγραμμα ρυμοτομίας Ψυχικού από το Βασιλέα Γεώργιο Α', το οποίο αποτελεί και το αρχικό σχέδιο της πόλεως Ψυχικού. Το κείμενο έχει ως εξής:

46. Μ. Μαρκογιάννη, «Στην Αθήνα πριν από χρόνια», *Ψυχικό: ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος 1983, σ. 15.

47. Λ. Γερομήτσος «Ιστορία του Ψυχικού» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος 1988, σ. 4.

« Περί εγκρίσεως διαγράμματος ρυμοτομίας του Συνοικισμού Ψυχικού, της περιφέρειας του Δήμου Αθηναίων».

Γεώργιος Α, Βασιλεύς των Ελλήνων

Προτάσει του Ημετέρου επί των Εσωτερικών Υπουργού, εγκρίνομεν το υποβληθέν και διά της Ημετέρας υπογραφής περιβληθέν διάγραμμα ρυμοτομίας του συνοικισμού «Ψυχικό» της περιφέρειας του Δήμου Αθηναίων, ως διά μελανών γραμμών εν αυτό δεικνύεται.

Ο αυτός Υπουργός δημοσιεύσει και εκτελέσει το παρόν διάταγμα.

Εν Αθήναις τη 21 Ιανουαρίου 1908

Γεώργιος Α΄
Βασιλεύς των Ελλήνων

Ο επί των Εσωτερικών υπουργός
Ν. Π. Καλογερόπουλος

Στη συμβολαιογραφική πράξη 34987 του έτους 1923 αναφέρεται το καταστατικό της Ανωνύμου Εταιρείας, το οποίο συνέταξε ο συμβολαιογράφος Κ. Δ. Ιωάννου, με συμβαλλόμενους αφενός τους Β. Βασιλειάδη, βιομήχανο, και Δ. Διαμαντίδη, μηχανικό, εκπροσώπους της Ανωνύμου Εταιρείας με την επωνυμία «Αθηναϊκή Εταιρία», «προς ενίσχυσιν της βιομηχανίας και του εμπορίου» -όπως αναγράφεται μέσα στο καταστατικό- και αφετέρου τον Γ. Α. Ησαΐα, βιομήχανο. Οι ανωτέρω συνομολόγησαν τη σύσταση της Ανωνύμου Εταιρείας με την επωνυμία Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «η Εστία».

Ο Γ. Ησαΐας, χημικός, μεγαλοβιομήχανος, ζωγράφος, τ. υπουργός συγκοινωνίας, αγόρασε το 1918 ένα κτήμα από την Ε. Τ. Ε (συμβολαιογραφική πράξη 49230). Στο καταστατικό της Εταιρείας, το κτήμα περιγράφεται ως εξής:⁴⁸

« εν μέγα συνεχές γήπεδον συγκείμενον εκ γαιών καλλιεργησίμων και μη, δασυλλίου πευκών και φρέατος, εκτάσεως εν όλω στρεμμάτων χιλίων ή πήχεων τεκτονικών τετραγωνικών ενός εκατομμυρίου επτακόσιες εβδομήκοντα οκτώ χιλιάδων, κείμενον εις θέσιν Ψυχικό των Αθηνών της περιφέρειας του Δήμου Αθηναίων και συνορευόμενον κατά το όλον ανατολικώς με Εθνικήν οδόν απ' Αθηνών εις Κηφισίαν, δυτικώς με κορυφάς λόφων Τουρκοβουνίων, αρκτικώς με κτήμα Δικαίας χήρας Ι. Νικήτα, νύν της συνιστωμένης Εταιρίας και μεσημβρινώς με γήπεδον των αδελφών Παυλίδου...».

Μία άλλη μεγάλη έκταση -κτήμα «Ψυχικό»- αγόρασε το 1922 η Αθηναϊκή Εταιρεία από τον Κ. Νικήτα με την 3390 συμβολαιογραφική πράξη. Στο καταστατικό της « Εστίας», μετέπειτα Α. Ε ΚΕΚΡΩΨ, αναγράφονται τα εξής:⁴⁸

«Εν κτήμα καλούμενον Ψυχικό, κείμενον εις την ομώνυμον θέσιν Ψυχικό της περιφέρειας του Δήμου Αθηναίων, εκτάσεως τριών χιλιάδων περίπου στρεμμάτων περισσότερον ή ολιγώτερον ή οσηδήποτε εκτάσεως και αν είναι τούτο μεθ' όλων των καλλιεργησίμων χέρσων και δασικών εκτάσεων, λόφων, φυτειών, δένδρων, της εν αυτό οικίας και λοιπών κτιρίων, φρεάτων οιωδήποτε εγκαταστάσεων και όλων εν γένει των παραρτημάτων, παρακολουθημάτων και εξαρτημάτων των, συνορευόμενον γύρωθεν με οδόν Κηφισίας και παλαιόν δρόμον Αμαρουσίου, με κληρονόμους Βασιλ. Κωνσταντίνου, Καλογραιζαν, Ωμορφην Εκκλησίαν, Δαίμονα και κληρονόμους Παυλίδου...»

48. Καταστατικό ανωνύμου εταιρίας, αρθ. 34987, σ. 17, σ. 19.

Το ανωτέρω κτήμα, που πέρασε στην κατοχή της Αθηναϊκής Εταιρείας στις 9.11.1922 και την οποία εκπροσωπούσε, μαζί με τον Β. Βασιλειάδη, ο Δ. Διαμαντίδης πρώην υπουργός Δημοσίων Έργων και διευθυντής των θεσσαλικών σιδηροδρόμων και το κτήμα, που αγόρασε στις 4.4.1918 ο Γ. Ησαΐας από την Εθνική Τράπεζα, αποτέλεσαν το ιδιοκτησιακό καθεστώς μίας ενιαίας Ανώνυμης Οικοδομικής Εταιρείας, με την επωνυμία «ΕΣΤΙΑ».

Ενημερωτικό φυλλάδιο της Κέκρωψ Α.Ε, που κυκλοφόρησε κατά το 1927, μάς πληροφορεί ότι ο Γ. Ησαΐας προσέφερε το κτήμα που είχε στην κατοχή του στην τοποθεσία αυτή και δέχθηκε αντίτιμο της αξίας του σε μετοχές και όχι σε χρήματα, «διότι τόσο μεγάλη ήταν η πεποίθησίς του για την επιτυχία του έργου αυτού».⁴⁹

Συνεργάτες του Γ. Ησαΐα ήταν ο Γεν. Γραμ. της Τράπεζας Αθηνών, Γ. Οικονομίδης, οι Α. Διομήδης, Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας, και Ι. Ηλιάσκος, γενικός διευθυντής της Τράπεζας της Αθήνας.

Η Εταιρεία μετονομάστηκε σε «ΚΕΚΡΩΨ Α.Ε». Τη διεύθυνση της επιχείρησης, ανέλαβε ο Δ. Διαμαντίδης, π. υπουργός Δημοσίων Έργων, επί Βενιζέλου (το 1914).

Στη δημιουργία του νέου αυτού οικισμού του Ψυχικού εμπλέκονται, όπως είδαμε, φυσιογνομίες της εποχής, όπως βιομήχανοι, υψηλά στελέχη οργανισμών, πολιτικοί κ. τ. λ., με κύριο στόχο να δημιουργηθεί ένας πρότυπος οικισμός, σύμφωνα με τα ξένα πρότυπα.

Αυτός ο οικισμός θα διακρινόταν από τους άλλους (νεοϊδρυόμενους) οικισμούς, η πλειονότητα των οποίων εξυπηρετούσε τις ανάγκες του προσφυγικού πληθυσμού και επομένως του προλεταριακού στοιχείου. Κατά κύριο λόγο, η δημιουργία του οικισμού του Ψυχικού θα εξυπηρετούσε τα μεγαλοαστικά στρώματα.

Το προφίλ των ιδρυτών περιγράφεται ως εξής: «άνθρωποι πολιτισμένοι οι ίδιοι με φιλοδοξία οι οποίοι δεν εσταματούσαν εις έργα κερδοσκοπικά, γνωρίζοντας προσωπικώς τι συνετελείτο εις την Ευρώπην, όπου είχαν παρουσιασθή τα ίδια προβλήματα κατοικίας, ονειρεύθησαν να δώσουν εις τας Αθήνας ένα κομψό, ωραίο και υγιεινό προάστιο...»⁴⁹

Τα ξένα πρότυπα διαβίωσης μεταφέρονταν στην ελληνική πραγματικότητα. Οι ιδρυτές στο φυλλάδιο προβαίνουν και σε χαρακτηρισμούς άλλων επιχειρηματιών:

«Διά πρώτην φοράν εις την χώραν αυτήν, την πτωχήν, την καθυστερημένην σε πολλά, με το στενό κερδοσκοπικό πνεύμα των επιχειρηματιών της έγινε ένα έργο που το διακρίνει ευρεία πολιτισμένη αντίληψις και αμερικανότης εκτελέσεως».⁴⁹

Δεν άργησε όμως η Εταιρεία, για την διεκδίκηση συμφερόντων και κέρδους, να προσομοιάσει προς αυτούς που κατηγορεί πιο πάνω.

Παρόλα αυτά, η Εταιρεία διατεινόταν ότι η δημιουργία της κηπούπολης του Ψυχικού «δεν ήταν μια απλή κερδοσκοπική επιχείρηση, αλλά ένα έργο εκπολιτιστικό». Προς τούτο διαφήμιζε με ενημερωτικά φυλλάδια το νεοϊδρυθέντα οικισμό και παρακινούσε μελλοντικούς ιδιοκτήτες να αγοράσουν οικόπεδα.

Η περιοχή Ψυχικό διαφημιζόταν ως προάστιο – κηπούπολη των Αθηνών, απέχον 10 λεπτά από το κέντρον της πόλεως. Ως έμβλημα, στο εξώφυλλο του ενημερωτικού εντύπου,⁴⁹ απεικονίζεται το Pavillon Rose, χορευτικό κέντρο της εποχής, το οποίον από πολλών ετών έχει κατεδαφιστεί.

Μία λεζάντα μάς πληροφορεί « Πώς δημιουργείται μια νέα πόλις εις 10 λεπτών απόστασιν από τας Αθήνας»

49. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Ο Κέκρωψ», *Ψυχικό: Προάστιον= Κηπούπολις= Αθηνών* (Αθήνα: Ελευθεροδράκης χ.χ) σ. 13, σ. 17.

Γεώργιος Ανδρ. Ησαΐας, ο ιδρυτής του Ψυχικού (φωτογραφία από το ομώνυμο λεύκωμα)

«Το μέρος το οποίον είχε εκλεγεί για την ανέγερσιν του συνοικισμού ήταν η τοποθεσία η οποία ονομάζετο Ψυχικό. Η τοποθεσία αυτή συγκέντρωνε όλα εκείνα τα προσόντα τα οποία απήτει η ίδρυσις μιάς «πόλεως- κήπου».⁵⁰

Στο φυλλάδιο εξάιρεται η σημασία του αυτοκινήτου στη διευκόλυνση της ζωής του ανθρώπου, αλλά ταυτόχρονα επισημαίνεται και το πρόβλημα της κυκλοφορίας στις πόλεις και λόγω της εισροής μαζών πληθυσμού προς την Πρωτεύουσα, το οποίον επιτείνεται και από την έλλειψη φαρδιών δρόμων, οι οποίοι δεν επαρκούν για την κίνηση των οχημάτων.

Εξαίρουν, λοιπόν, την σημασία του αυτοκινήτου, με το οποίον «οι άνθρωποι των πόλεων ημπορούν σήμερα έχοντες τις εργασίες τους σ' αυτές, να έχουν την κατοικίαν των εις τας ωραιότερας και υγιεινότερας τοποθεσίας πέριξ αυτών»

Αυτό τον τύπο προαστίων ονομάζουν «garden-city», «cité zardin» ή πόλη - κήπο, γιατί όπως διατεινόνταν συνδύαζε την εξοχή (λόγω της τοποθεσίας και των όρων υγιεινής) με την πόλη (τις ανέσεις μέσα σ' αυτήν)

Η Εταιρεία διαφήμιζε τον οικισμό ως κηπούπολη. Ο όρος όμως απέχει πολύ ως προς το περιεχόμενο από αυτό που της έδωσε ο ιδρυτής της E. Howard και αναλύσαμε ανωτέρω.

Η προσομοίωση του Ψυχικού προς τα ευρωπαϊκά και αμερικάνικα πρότυπα απεικονιζόταν ως εξής:

«Είναι η ίδια εντύπωσις την οποίαν θα εδοκίμασε ασφαλώς όποιος επεσκέφθη ποτέ τα καταπράσινα προάστια του Λονδίνου με τα ήσυχα, γραφικά και πολιτισμένα home των.. Αλλ' ότι είναι ασύγκριτον πραγματικώς είναι το κλίμα και η τοποθεσία της ελληνικής αυτής garden city»... «Στην Αμερική και στην Ευρώπη, αυτές αι «πόλεις- κήπου» πολλαπλασιάζονται από ημέρα σε ημέρα, τείνουσαι να συγκεντρώσουν στο πλαίσιό τους το μεγαλύτερο μέρος του αστικού πληθυσμού των πόλεων, εις τρόπον που να ημπορή ήδη κανείς να προβλέψη ότι αι σημεριναί πόλεις θα καταλήξουν να πάρουν την μορφήν την οποίαν έχει π.χ το City του Λονδίνου: να παραμείνουν δηλαδή ως μεγάλα κέντρα εργασίας μόνον, ερημούμενα τας νύχτας από τους ανθρώπους».⁵⁰

Το πρόβλημα της κατοικίας λύνεται με το όραμα μιας «Vita puona εις τας πόλεις κήπους», το οποίον προβάλλεται μέσα στο αναμορφωμένο περιβάλλον ως εξής:

«Οι άνθρωποι των σημερινών πόλεων, χάρις εις αυτάς τας «πόλεις- κήπους», με τας μικράς ή μεγάλας των κομψάς κατοικίας τας περιβαλλόμενας από κήπους, χάρις στα πάρκα των, τους φαρδείς δρόμους των και τον εντελώς εξοχικόν των χαρακτήρα, όχι μόνο προώρισται να λύσουν το πρόβλημα της κατοικίας, αλλά να το λύσουν κατά τον πλέον ευχάριστον και υγιεινόν τρόπον».⁵⁰

Το σχέδιο του Ψυχικού, σύμφωνα με τη φιλοσοφία των ιδρυτών του, προωθείτο για την εξυπηρέτηση της μεγαλοαστικής καθηστικυίας τάξης. Ήταν ταξικό, γιατί διαχώριζε, σε καθορισμένο γεωγραφικό χώρο, την ελίτ της αθηναϊκής κοινωνίας από τις άλλες κοινωνικές ομάδες.

Για τους προσφυγικούς οικισμούς στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις πόλεις - κήπους, δεν ελήφθη καμία πρόνοια, κρατική ή συνεταιρική, για τη δημιουργία προαστίων με υποδομή ως τα ανωτέρω, και οι συνοικισμοί που έγιναν υλοποιήθηκαν χωρίς κανένα σχεδιασμό.

50. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Ο Κέκρωψ», *Ψυχικό: Προάστειον= Κηπούπολις= Αθηνών* (Αθήνα: Ελευθερουδάκης χ.χ) σ. 15, σ. 22, , σ.10.

Πολύ σημαντική είναι η παρατήρηση που διατυπώνεται μέσα στο φυλλάδιο και που αφορά στην οικονομική αυτάρκεια των οικιστών αλλά και στο οικονομικό επίπεδο εκείνων που θα εποίκιζαν τον οικισμό. Η υπερπήδηση τεχνικών δυσκολιών ήταν το ζητούμενο, διαφορετικά δεν υπήρχαν οικονομικά προβλήματα.

«Διά την ανέγερσιν εν τούτοις του «προαστίου» του Ψυχικού, δεν ήρκει μόνον η εξεύρεσις των κεφαλαίων. Μπορεί κανείς να είπη ότι αυτή δεν συνήντησε καμμίαν δυσκολίαν»⁵¹

51. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Ο Κέκρωψ», *Ψυχικό: Προάστειον= Κηποπόλις= Αθηνών* (Αθήναι: Ελευθερουδάκης χ.χ) σ. 16.

Σύσταση συνοικισμού. Χωροταξική ανάπτυξη.

Με απόφαση του Δημάρχου Αθηναίων Σπύρου Πάτση και πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου Αθηναίων εγκρίθηκε η σύσταση συνοικισμού, Πράξις 3997/ Συνεδρίασις 262/ 8.10.1923 «Περί εγκρίσεως συστάσεως συνοικισμού εις την θέσιν Ψυχικόν Κέκροψ».

Πέραν των δρόμων και των πλατειών προέβλεπε και χώρους ειδικού προορισμού δημόσιας χρήσεως και κοινής ωφελείας όπως Αγορά, Εκκλησία, Σχολεία, Γυμναστήριο, Νεκροταφείο, Αστυνομικό και Κοινοτικό Κατάστημα που δικαιούνταν να κατέχει ο Κέκροπας και να νέμεται μέχρι της συστάσεως αυτοτελούς κοινότητας.

Στις 20.11.1923, δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης το Β. Δ «Περί εγκρίσεως σχεδίου συνοικισμού Ψυχικού», καταργουμένων με αυτό όλων των προηγούμενων σχεδίων του συνοικισμού, με τη δωρεάν παραχώρηση γηπέδων για κοινόχρηστους χώρους και άλλους κοινωφελείς σκοπούς, την ανέγερση οικοδομών κ.ά.

Το εγκριθέν σχέδιο συνοικισμού Ψυχικού της 20/11/1923, όπου αναγράφονται και οι υποχρεώσεις της Εταιρείας απέναντι στους οικιστές της, έχει ως εξής:

Περί εγκρίσεως σχεδίου συνοικισμού «Ψυχικού»
Γεώργιος Β΄, Βασιλεύς των Ελλήνων,

Εχοντες υπόψη τας διατάξεις του από 17 Ιουλίου έ.ε.Ν διατάγματος «περί σχεδίων πόλεων κ.λ.π.» και ιδόντες την υπ'αρ. 3997 έ.έ. πράξιν του Δημοτικού Συμβουλίου των Δήμου Αθηναίων και την υπ'αριθ. 1079 ιδίου έτους γνωμοδότησιν του Συμβουλίου των Δημοσίων Εργων, προτάσει του Ημετέρου επί της Συγκοινωνίας Υπουργού εγκρίνομεν το σχέδιον του συνοικισμού Ψυχικού, ως εμφανίζεται εν τω ως παραρτήματι του παρόντος διατάγματος διά του κύρους της Ημετέρας υπογραφής περιβληθέντι διαγράμματα και υπό τους εν αυτώ σημειουμένους περιορισμούς, καταργουμένων πάντων των μεχρι τούδε εγκριθέντων ετέρων σχεδίων του αυτού συνοικισμού.

Η διά του παρόντος διατάγματος έγκρισις του ανωτέρω σχεδίου γίνεται υπό τον όρον αναλήψεως της επισπευδούσης την έγκρισιν οικοδομικής εταιρίας «Κέκροψ», υποχρεώσεων ως προς την δωρεάν παραχώρησιν γηπέδων προοριζομένων διά κοινόχρηστους χώρους και άλλους κοινωφελείς σκοπούς, την εκτέλεσιν γενικής φύσεως έργων εξυπηρετικών του συνοικισμού και την ανέγερσιν οικοδομών, προς τους εις ούς η έν λόγω εταιρεία θέλει εκποιήσιν οικόπεδα του συνοικισμού, αι οποίαι υποχρεώσεις θέλουσιν ορισθή λεπτομερώς δι ειδικής μεταξύ του Δημοσίου ή του Δήμου Αθηναίων και της εταιρείας συμβάσεως.

Εις τον Ημέτερον επί της Συγκοινωνίας Υπουργόν ανατίθεμεν την δημοσίευσιν και εκτέλεσιν του παρόντος διατάγματος.

Εν Αθήναις τη 20 Νοεμβρίου 1923

Γεώργιος Β΄

Ο επί της Συγκοινωνίας Υπουργός
Λ. Σακελλαρόπουλος

Όπως αναγράφεται στο ανωτέρω διάταγμα, η Εταιρεία θα αναλάμβανε έργα που θα εξυπηρετούσαν το συνοικισμό (εκποίηση οικοπέδων, ανεγέρσεις οικοδομών κ. τ. λ.).

Το πολεοδομικό σχέδιο και τη ρυμοτομία του οικισμού είχε αναλάβει ο αρχιτέκτονας-πολεοδόμος Αλέξανδρος Νικολούδης. Ο οικισμός, όπως προαναφέρθηκε, χτίστηκε

κατά το πρότυπο των αγγλικών πόλεων, ως προς τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά.

Το Ψυχικό δεν ήταν κηπούπολη με την ουσιαστική σημασία του όρου, γιατί δεν απευθύνθηκε σε όλες τις κοινωνικές τάξεις.

Το σχέδιο του Ψυχικού επικράτησε στην Ηλιούπολη, η οποία σχεδιάστηκε από τον Α. Βάλβη και ήταν αντίστοιχο προς το σχέδιο του Αγαπητού στην Εκάλη. Το Ψυχικό, κατ' αντίθεση προς τους άλλους οικισμούς, δεν απέιχε πολύ από την Αθήνα, και γι' αυτό ακολούθησε ταχεία ανάπτυξη.

Στις 28 Μαρτίου 1924, συντάχτηκε ο οικοδομικός κανονισμός του Ψυχικού, τον οποίον υπέγραφε ο Αντιβασιλέας Π. Κουντουριώτης και ο Υπουργός Συγκοινωνιών Γ. Ησαΐας.

Ο οικοδομικός κανονισμός αποτελούνταν από 19 άρθρα και νομοθετούσε περιοριστικά μέτρα για τους ιδιοκτήτες των οικοπέδων, για την αποφυγή αυθαιρεσιών και αλλαγών στο ρυμοτομικό σχέδιο. Ελάχιστο εμβαδόν οικοπέδου είχαν οριστεί τα 550 m² με προκήπιο και πανταχόθεν ελεύθερο.

Μία από τις βασικές αρχές του οικοδομικού κανονισμού είναι η προστασία της κατοικίας και η απομόνωσή της από άλλες εξυπηρετήσεις (επαγγελματικές στέγες).

Η πολεοδομική λειτουργία της αμιγούς κατοικίας, παρόλες τις αμφισβητήσεις που δέχθηκε, διατηρήθηκε διαχρονικά ως αρχή από όλες τις δημοτικές αρχές, μέχρι σήμερα. Η καθιέρωση αυτής της αρχής αντιτίθεται στο πρότυπο των βρετανικών κηπουπόλεων, που προϋπέθεταν τη συνύπαρξη κατοικίας και εργασίας στον ίδιο γεωγραφικό χώρο. Η εταιρεία Κέκρωψ (στα ενημερωτικά της έντυπα), παρόλα αυτά, ισχυριζόταν ότι ακολουθεί το πρότυπό τους.

Ο όρος κηπούπολη,⁵² για το Ψυχικό και για άλλα προάστια, χρησιμοποιείται έως σήμερα. Στο Ψυχικό εφαρμόστηκαν ορισμένα μορφολογικά στοιχεία από τη θεωρία των αγγλοσαξονικών κηπουπόλεων, όχι όμως δομικά στοιχεία που αφορούν στη δίκαιη κοινωνική οργάνωση των ανθρώπων μέσα στις πόλεις. Το Ψυχικό αποτέλεσε προαστιακή ταξικά δομημένη κοινωνία. Είναι αστική περιοχή - υπνωτήριο, όπου απομακρύνθηκε ο τόπος εργασίας από την κατοικία.

Η αρχή της αμιγούς κατοικίας δεν διαβρώθηκε ούτε από την ύπαρξη λατομείου εκείνη την εποχή και για πολλά χρόνια ακόμη (το 1976 καταργήθηκε), στα άκρα του Συνοικισμού. Η λειτουργία του αποσκοπούσε στο κέρδος της Εταιρείας -ιδρύτριας του Ψυχικού. Στις δραστηριότητές της δεν εμπλεκόταν η μεγαλοαστική τάξη που το κατοικούσε, από την άποψη ότι οι εργαζόμενοι σ' αυτήν προέρχονταν κυρίως από άλλες γειτονικές περιοχές⁵³

Το ρυμοτομικό σχέδιο παρέμεινε, έστω και σιωπηλά, ένα σχέδιο που διαχώριζε μέσα στο εσωτερικό της πόλης τους κατοίκους, ανάλογα με την αξία γης που κατείχαν (μεγαλύτερα ή μικρότερα οικόπεδα) εντός του συνοικισμού. Αυτό επετεύχθη σταδιακά, όπως θα δούμε, με την πρόσθετη οικοπεδοποίηση.

Η εταιρεία Κέκρωψ, οικοπεδοποίησε, προς όφελός της, κοινόχρηστους χώρους και αλλοίωσε τη φυσιογνωμία του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του 1923.

52. Π. Παπαγελοπούλου "Κηπουπόλεις ανάρκεις πόλεις" *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Μάρτιος- Απρίλιος 1995, σ.σ 24-25.

53. Βλ. Ατομικό Ιστορικό 4.

ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ
ΑΛΣΟΥΠΟΛΗ

ΑΜΑΡΟΥΣΙΟ
ΚΑΛΟΓΡΕΖΑ

ΠΛΑΘΩΝΗ

ΤΟΜ. I
ΤΟΜ. II
ΤΟΜ. III
ΤΟΜ. IV

ΨΥΧΙΚΟ

ΝΕΟ ΨΥΧΙΚΟ

Ρυμοτομικό σχέδιο Ψυχικού (Α. Σ. Θωμαΐδης)

Στο άρθρο 2§1 του καταστατικού της Α. Ε Κέκρωψ⁵⁴ αναγράφεται ο σκοπός της ύπαρξής της, και αντιλαμβανόμαστε με σαφήνεια τις καπιταλιστικές βλέψεις της Εταιρείας, ότι δηλ. αποσκοπούσε στο κέρδος και στη μεγιστοποίησή του.

“Σκοπός της εταιρείας είναι η αγορά, πώλησις και εκμετάλλευσις ακινήτων και δή η εν αυτοίς ανέγερσις οικοδομών, δι’ ίδιον λογαριασμόν προς μεταπώλησιν ή εκμετάλλευσιν υπό διαφόρους οικονομικούς συνδυασμούς, η πώλησις οικοπέδων, η ανέγερσις οικοδομών διά λογαριασμόν τρίτων επί των πωλουμένων ή άλλων γηπέδων, η εκτέλεσις έργων κοινής ωφελείας διά τους σχηματιζομένους συννοικισμούς, η κατασκευή και εμπορία παντός είδους οικοδομικών υλικών, η εκμετάλλευσις των επί των κτημάτων λατομείων ή υδάτων και εν γένει η καθ’ οιονδήποτε τρόπον εκμετάλλευσις των κτημάτων και οιαδήποτε άλλη συναφής εργασία καθοριζόμενη υπό του Διοικητικού Συμβουλίου”.

Στο άκρο του Συννοικισμού λειτούργησαν οι εγκαταστάσεις της, που αναφέραμε, τα λατομεία Ψυχικού που παρήγαγαν πέτρα, χαλίκι, άμμο, ασβέστιο, τσιμεντόλιθους, πλακάκια και άλλα οικοδομικά υλικά, τα οποία προμηθεύονταν εκείνοι οι οποίοι οικοδομούσαν στο Ψυχικό σε τιμές ευνοϊκές, χωρίς την επιβάρυνση των μεταφορικών μέσων. Επί πλέον, η δημιουργία της βιομηχανίας «Λατώ» προώθησε την παρασκευή ετοιμού σκυροδέματος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η εταιρεία Κέκρωψ- Λάψυ⁵⁵ για να δικαιολογήσει όλα αυτά τα χρόνια τη λειτουργία του λατομείου κυκλοφόρησε το Σεπτέμβρη του 1954 μία ανακοίνωση προς τους κατοίκους του Ψυχικού, καθησυχάζοντάς τους με τα μέτρα υγιεινής που ελάμβανε ως εξής:

«... ουδείς ποτέ εργάτης από αυτούς ιδίως που λόγω ειδικότητας, ζουν μέσα στη σκόνη του Λατομείου, έπαθε το ελάχιστο εις την υγεία του, αλλά και πλέον αυτού, εργάται που ήρθαν φυματικοί στο Λατομείο, εθεραπεύθησαν. Η σκόνη προέρχεται από ασβεστόλιθον...».⁵⁶

Η διάκριση του συννοικισμού του Ψυχικού από άλλους συννοικισμούς έγινε εμφανής από την κατάτμηση της γης. Ανοίχθηκαν μεγάλοι δρόμοι, φάρδους 15 έως 20 μέτρων, οι οποίοι στις καταλήξεις τους σχημάτιζαν μικρές κυκλικές πλατείες. Το ενημερωτικό δελτίο της Εταιρείας μάς πληροφορεί:

«Επί μιας εκτάσεως 4 εκατομμυρίων πήχεων (τόση είναι η περιοχή του Ψυχικού), τα 1.500.000 διετεθήσαν δια δρόμους, πλατείας και πάρκα και υπάρχουν ήδη κατασκευασμένοι δρόμοι 32 χλιομέτρων».

Τηρήθηκαν, εκτός των άλλων, οι απαραίτητοι υγιεινοί όροι «προς την αισθητική και την γραφικότητα».

Η πρόσθετη όμως οικοπεδοποίηση, που επακολούθησε στην περίμετρο του Ψυχικού και προσπόρισε κέρδος στην Εταιρεία, είχε συνέπειες να ανοιχτούν πολλοί στενοί δρόμοι, από τους οποίους μόλις διερχόταν ένα αυτοκίνητο.

Τη χρονική περίοδο 1923 - 1927, η συγκοινωνία διεξάγεται με λεωφορεία της Εταιρείας, μάρκας Latil, που εκτελεί τη διαδρομή Ψυχικό-Αθήνα.

54. Στις 13 Μαΐου 1924, η Κέκρωψ με την υπ’ αρ. 36444 Συμβολαιογραφική Πράξη, υπέγραψε «πράξη καθορισμού» κυριότητας των οικοπέδων της στη Ψυχικό.

55. Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων, *Οδηγός Ελληνικής Βιομηχανίας* (Αθήνα: ΣΕΒ, 1949).

Αναφέρεται συμπληρωματικά στο κλάδο των Οικοδομικών Βιομηχανιών στη σελ. 488: *ΙΓ’ Λατομεία και Επεξεργασία Ασβεστόλιθου κ.λ.π., Α.2. «ΛΑΨΥ» Αν. Βιομ. Εταιρεία «Λατομεία Ψυχικού» Ψυχικό, Λατομείον.*

56. Ανώνυμος Οικοδομική και Λατομική Εταιρεία «Κέκρωψ- Λάψυ» *Προς τους κ.κ. κατοίκους Ψυχικού* (Ψυχικό: 1^η Σεπτεμβρίου 1954).

Η συγκοινωνία με γειτονικές περιοχές γίνεται μέσω της αγγλικής εταιρείας Πάουερ εντ Τράζιον, η οποία προεκτείνει γραμμή Τράμ μέχρι το Χαλάνδρι. Το 1928, η ίδια Εταιρεία, ανέλαβε τον ηλεκτροφωτισμό του Ψυχικού.

Η Εταιρεία εξασφάλισε, επίσης, σε συνεργασία και με ξένες εταιρείες, εκτός από τον ηλεκτροφωτισμό και την ύδρευση του Συνοικισμού. Σε μια μεγάλη δεξαμενή, κάτω του Συνοικισμού, συγκεντρώνονταν τα ύδατα. Στο Ψυχικό είχαν ανοιχτεί πολλά πηγάδια και ένα αρτεσιανό. Ηλεκτρικές αντλίες ανέβαζαν τα νερά στο Ηλεκτρικό Εργοστάσιο, που ήταν πλήρως εξοπλισμένο με εγκαταστάσεις.

Στο άρθρο 16 του οικοδομικού κανονισμού, ενώ απαγορευόταν το άνοιγμα φρεάτων, προτιπόταν η κατασκευή δεξαμενής «συλλεκτήριος των ομβρίων υδάτων δι' αδρεύσεις και καθαριότητα». Εξάλλου στο άρθρο 3 επιβάλλεται η διατήρηση διακοσμητικού κήπου (πρασιά) και η συντήρηση κήπου εντός του οικοπέδου.

Όσον αφορά τις διοικητικές αλλαγές που έγιναν στην κοινότητα του Ψυχικού μετά το 1924, αναφέρουμε τα εξής:

Με το διάταγμα της 27/2/1925 (Φ. Ε. Κ 48) αποσπάστηκε από το Δήμο Αθηναίων η τότε κοινότητα Χαλανδρίου. Μέχρι το 1929, ο συνοικισμός Ψυχικού αποτελούσε Διοικητική Περιφέρεια της Κοινότητας Χαλανδρίου, με σύνολο κατοίκων τους 390.

Η οικονομικοκοινωνική και πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, μετά το 1928, δεν είχε διαφοροποιηθεί ουσιαστικά.

Στις 17 Οκτ. 1929, Φ.Ε.Κ 376, «Περί αναγνώρισεως κοινότητος Ψυχικού εν τω νομώ Αττικοβοιωτίας» αναγνωρίστηκε το Ψυχικό από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Π. Κουντουριώτη και τον Υπουργό Εσωτερικών Π. Αργυρόπουλο σε ίδια κοινότητα, αποσπώμενη από την κοινότητα Χαλανδρίου.

Το 1932, εγκρίνεται Π. Δ. , Φ. Ε. Κ 449/31.12.1932 «Περί παραχωρήσεως ακινήτων κτημάτων της Κοινότητος Ψυχικού εις την Α. Ο. Ε «Κέκρωψ»...κατά πλήρη και απεριόριστον κυριότητα και νομή...» όπως αναγράφεται στο εν λόγω διάταγμα. Το υπέγραψε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Α. Ζαίμης και ο επί των Εσωτερικών Υπουργός, Ι. Μεταξάς.

Η Εταιρεία εκποίησε κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους προς όφελός της. Τον ίδιο χρόνο (1932), η μεταφορά των κατοίκων του Ψυχικού πραγματοποιείται μέσω της κρατικής συγκοινωνίας.

Το 1933, εγκρίθηκε Π. Δ. , Φ. Ε. Κ 85/4. 4. 1933 «Περί αναθεωρήσεως του σχεδίου Ψυχικού». Πρόεδρος της Δημοκρατίας ήταν ο Α. Ζαίμης και Υπουργός επί της Συγκοινωνίας ο Π. Ράλλης.

Με τη συμβολαιογραφική πράξη 4591 του 1933 συνολογήθηκε σύμβαση με τους Τ. Καμάρα, Χ. Γλένη, πρόεδρο και μέλος του Κοινοτικού Συμβουλίου, μηχανικούς, και Γ. Ησαΐα, βιομήχανο, Ε. Μαργαρίτη, αξιωματικό, οι οποίοι εκπροσωπούσαν την Α. Ε «Κέκρωψ». Σ' αυτή τη σύμβαση υπογράφηκε και η κατάτμηση του Άλσους του Ψυχικού. Κοινόχρηστοι χώροι εκποιήθηκαν και επήλθαν μεταβολές στο ρυμοτομικό σχέδιο του έτους 1923. Αποχαρακτηρίστηκαν παράνομα οι κοινόχρηστοι χώροι και οι κοινωφελείς (Παλαιά Αγορά Ψυχικού) κατέστησαν χώροι οικοδομήσιμοι. Το 1936 πραγματοποιήθηκε επέκταση στα βουνά.

Εκτός των άλλων, τεράστια περιβαλλοντική καταστροφή επήλθε στο όρος των Τουρκοβουνίων. Μία τομή του όρους καθέτως (προς τις καμπύλες) κατέστρεψε -σύμφωνα με την Πρόεδρο του συλλόγου της Περιβαλλοντικής Προστασίας Ψυχικού, Ε. Ράπτη- και

ένα σπήλαιο, το οποίον ανακαλύφθηκε μέσα εκεί.

Το 1936, εγκαθιδρύεται η δικτατορία του Μεταξά. Το στεγαστικό πρόβλημα δεν έχει βρει ακόμη τη λύση του. Η οικοπεδοποίηση στο Ψυχικό συνεχίζεται μέχρι το 1940. Με το Π. Δ του 1937, Φ.Ε.Κ 12/ 18-1-1937, δημιουργούνται νέοι τομείς οικοπέδων με διαφορετική χρησιμότητα (κατοικίες ή καταστήματα) και διευρύνεται η κοινωνική δομή του Ψυχικού. Το Ν.Δ 690/1948 απαγόρευσε τη μεταβίβαση της κυριότητας οποιουδήποτε ακινήτου που ενέπιπτε σε χώρους κοινόχρηστους ή κοινωφελείς.

Από τους κοινοτάρχες και δημάρχους, που εκλέχτηκαν στο Ψυχικό, εναντιώθηκαν στις καταπατήσεις και τις αυθαιρεσίες της Εταιρείας: το 1930-32 ο Ε. Τσάκωνας, το 1940-42 ο Κ. Λυμπερόπουλος, το 1969-73 ο Α. Γερομήτσος -επί χούντας- ο οποίος απελύθη και από δήμαρχος γι' αυτή την εναντίωσή του. Ο Κ. Καπαγιαννίδης, ο Γ. Χαραλάμπους και οι μετέπειτα δήμαρχοι, μέχρι σήμερα, διεκδίκησαν από τον Κέκροπα την αναδάσωση του λατομείου καθώς και το κτίριο της Παλαιάς Αγοράς.

Διαχρονικά, η Εταιρεία που ίδρυσε το Ψυχικό ξέφυγε από τις εξαγγελίες της περί διατήρησης της «κηπουπόλεως» και ενδιαφέρθηκε για το προσωπικό της κέρδος και όφελος. Τα συμφέροντα της Εταιρείας, προστατεύονταν και από το κράτος.

Με το Π. Δ. , Φ. Ε. Κ 98/ 23. 8. 82 «Περί αναγνώρισεως της κοινότητας Ψυχικού εις Δήμον» το Ψυχικό αναγνωρίστηκε ως Δήμος με το ίδιο όνομα.

Το 1988 νομιμοποιήθηκε η επέκταση στο βουνό και αυτό οικοπεδοποιήθηκε. Το Ψυχικό έχασε 128 στρέμματα κοινόχρηστων χώρων και ένα δάσος.

Με το νόμο του Τρίτη, νομιμοποιήθηκε η κατάσταση με εισφορά σε γη και χρήμα, για την οποίαν υπήρξε υπόχρεος η Εταιρεία.

Το σχέδιο πόλεως Ψυχικού του 1923 αποτελεί τη νομική ρυμοτομική του κατάσταση.

Κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού.

Από το ενημερωτικό περιοδικό της Εταιρείας,⁵⁷ που αναφέρεται στα εγκαίνια του συννοικισμού (17 Ιουλίου 1923), διακρίνουμε την κοινωνική διαστρωμάτωση των μελλοντικών κατοίκων. Η γιορτή των εγκαίνιων «εγένετο μεγαλοπρεπής και ενώπιον πλήθους επισήμων και μελών της καλύτερης αθηναϊκής κοινωνίας».

Παραθέτουμε την ομιλία του Δ. Διαμαντίδη, εκπροσώπου της εταιρίας ΚΕΚΡΩΨ, η οποία στη σύμβαση της 25.9.1924 με το Δήμαρχο Αθηναίων Σπύρο Πάτση ανέλαβε και την εκμετάλλευση της «οικείας εκτάσεως».

Στο λόγο του Δ. Διαμαντίδη αντανακλάται η φιλοσοφία των ιδρυτών του Ψυχικού, όπως και η ιδεολογική του τοποθέτηση πάνω στον κοινωνικό διαχωρισμό των τάξεων της ελληνικής κοινωνίας.

«Το ζήτημα τούτο όπερ ενδιαφέρει πάσας τας κοινωνικάς τάξεις, προκύπτει ανησυχαστικότερον διά την λεγόμενην μεσαίαν τάξιν, δηλ. των υπαλλήλων εν γένει πολιτικών, στρατιωτικών, ιδιωτικών, την τάξιν των εμπόρων και επαγγελματιών, τραπεζικών υπαλλήλων, των μικροεισοδηματιών, των διανοομένων εν τέλει. Η τάξις αύτη, ήτις είναι η δύναμις του Έθνους, η διοικούσα, αν θέλετε τάξις, ευρίσκεται εις μείζονας δυσχερείας, ή αι άλλαι κοινωνικαί τάξεις. Ο εργάτης κατά γενικόν κανόνα, ευχερέστερον δύναται να οικισθή, λόγω των περιορισμένων αξιώσεών του, εις τα άκρα της πόλεως, όπου πολλάκις εκ των οικονομιών του πραγματοποιεί το όνειρον της αποκτήσεως ενός μικρού σπιτιού, ο εύπορος ή έχει ιδιόκτητον οικίαν ή συναγωνιζόμενος προς τον αστόν θ' ανεύρη πάντοτε το καλλίτερον οίκημα, προσφέρων τιμήν ενοικίου, εις ήν αδυνατεί να τον παρακολουθήσει ο της μεσαίας τάξεως επαγγελματίας. Δεν ομιλούμεν διά την ατυχή προσφυγικήν τάξιν, ήτις έχει όλων μας την συμπάθειαν, διότι τό δί' αυτήν πρόβλημα είναι αληθώς κολοσσιαίον. Εις τούτου την επίμοχθον λύσιν ασχολείται το Κράτος μετά του άλλου πολιτισμένου κόσμου εκ πνεύματος επιβαλλομένης αλληλεγγύης. Ούτω εκείνος ο οποίος σήμερον υποφέρει πλειότερον παντός άλλου και ανησυχεί εις κάθε ανακίνησιν του προσωρινού φαρμάκου του ενοικιοστασίου, είναι ο υπάλληλος, ο αστός, ο διανοούμενος, εκείνοι ακριβώς οίτινες υπέρ πάσαν άλλην τάξιν έχοντες την γνώσιν και την ανάγκην αλλά και την αξιώσιν καλλιτέρου βίου, δεν δύναται, ελλείψει επαρκών μέσων, να αποκτήσουν και αυτοί ένα μικρό και κόμοδο, χωρίς πολλάς αξιώσεις σπιτάκι, όπου να δύναται μετά την πάλην και τον κάματον της ημέρας, να εύρουν την ηρεμίαν, την ευτυχίαν και την ανάπαυσιν, ως δικαιούνται πάντες οι εργαζόμενοι. Υποφέρει η τάξις αύτη, και πολύ μάλιστα, χωρίς ελπίδα καλιτερεύσεως και υποφέρει πλειότερον και από την εργατικήν τάξιν, την οποίαν όλοι μας οι εργαζόμενοι συμπαθούμεν».⁵⁸

57. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Ο Κέκρωψ», *Ψυχικό: Προάστειον= Κηπούπολις= Αθηνών* (Αθήναι: Ελευθερουδάκης χ.χ) σ. 17.

58. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Κέκρωψ», *Ψυχικό* (Εν Αθήναις: 1927).

Η φιλοσοφία του κειμένου στηρίζεται στο γεγονός ότι ο ταξικός διαχωρισμός είναι δεδομένος. Ο εργάτης οικίζεται «εις τα άκρα της πόλεως, όπου πολλάκις εκ των οικονομιών του πραγματοποιεί το όνειρο της αποκτήσεως ενός μικρού σπιτιού». Με την προσφυγική τάξη «ασχολείται το Κράτος, μετά του άλλου πολιτισμένου κόσμου, εκ πνεύματος επιβαλλόμενης αλληλεγγύης». Η μεσαία τάξη, επαγγελματικά χαρακτηριστικά της οποίας αναφέρονται άνωτέρω, βρίσκεται «εις μείζονας δυσχέρειας» από τις άλλες τάξεις και λόγω του ενοικιοστασίου. Υπονοεί στο λόγο του ο Δ. Διαμαντίδης ότι οι αγοραστές οικοπέδων στο Ψυχικό είναι μεσαίας τάξης ..«ο υπάλληλος, ο αστός, ο διανοούμενος, εκείνοι ακριβώς οίτινες υπέρ πάσαν άλλην τάξιν, έχοντες την γνώσιν και την ανάγκην, αλλά και την αξίωσιν καλλιτέρου βίου».

Σημειώνουμε εδώ ότι ο εμπνευστής του Ψυχικού, Γ. Ησαίας και Υπουργός Συγκοινωνιών τότε, παραχώρησε δάνεια για την ανέγερση κατοικιών σε ανώτερους υπαλλήλους του Υπουργείου του.

Τα ενημερωτικά δελτία του «Κέκρωπα», που κυκλοφορούσαν στο Ψυχικό, τονίζουν στα κείμενά τους την αφιλοκέρδεια της ιδιωτικής επιχείρησης που αποτελεί μοναδικό παράδειγμα, αλλά και την ταξική σύνθεση:

«...δεν επεκράτησαν εις αυτό στενές επιχειρηματικές αντιλήψεις αλλά διότι η επιχείρησις αυτή υπήκουε εις μίαν ανάγκην και ικανοποιούσε ωρισμένα όνειρα, ο κόσμος που εστράφη προς αυτό ήτο ο καλύτερος και ο πλουσιώτερος....»⁵⁹

Το Ψυχικό αποτέλεσε, από της δημιουργίας του, το προάστιο των προνομιούχων και των ολίγων που κατείχαν τα μέσα παραγωγής, όπως και το δικαίωμα της επιλογής γης, του καλύτερου περιβάλλοντος και της ποιότητας κατοικίας σε εξειδικευμένες περιοχές.

Αναφέρεται ενδεικτικά «ο καλύτερος αθηναϊκός κόσμος», «κόσμος μεταξύ των πλέον επιλέκτων της αθηναϊκής κοινωνίας και των ξένων παροικιών» Οι ιδιοκτήτες επαύλεων ήταν «μέλη της ανωτέρας ελληνικής αστικής κοινωνίας και οι διαπρεπέστεροι των ξένων παροικιών».⁵⁹

Η κοινωνική σύνθεση των κατοίκων, κατά τα επόμενα χρόνια, διευρύνθηκε, όπως και η οικονομική τους επιφάνεια. Η Εταιρεία ισχυριζόταν ότι οι ιδρυτές του Ψυχικού αποσκοπούσαν κυρίως όπως «...ο συνοικισμός αυτός αποβή όχι η κοσμική διαμονή ολίγων πλουσίων, αλλά ένα κέντρον της μεσαίας αστικής τάξης από την οποίαν προέρχεται ο επιστημονικός, βιομηχανικός, τραπεζιτικός, εμπορικός και υπαλληλικός κόσμος της Ελλάδος, τον οποίον το Ψυχικό ζητεί να εξυπηρετήσει». Η στρωματοποίηση μεσαίας τάξης πληθυσμού προϋπέθετε και μικρότερα οικοπέδα με φθηνότερη αξία γης.

Κατ' αυτό τον τρόπον, η Εταιρεία διαχώρισε χωροταξικά τις νέες περιοχές που οικοπεδοποιήθηκαν με χαμηλότερες τιμές γης προσελκύοντας και χαμηλότερης εισοδηματικής τάξης πληθυσμό.

Η ανάμιξη των διαφορετικής κοινωνικής σύνθεσης κατοίκων, δηλ. από την μία πλευρά της μεγαλοαστικής τάξης και από την άλλη των μεσαίων στρωμάτων συνέτεινε στην κοινωνική διαίρεση του πληθυσμού του Συνοικισμού.

59. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρεία «Ο Κέκρωπ», *Ψυχικό: Προάστιον= Κηπόπολις= Αθηνών* (Αθήνα: Ελευθερουδάκης χ.χ) σ. 20, σ. 22, σ. 25.

Θα πρέπει να επισημάνουμε, βεβαίως, ότι την αλλοίωση της ομοιογένειάς τους δεν επιθυμούσαν οι παλαιοί κάτοικοι του Ψυχικού. Η Εταιρεία όμως προέβη στην ενέργεια αυτή, με στόχο την αποκόμιση κέρδους, εξαντλώντας όλα τα περιθώρια και τους οικοδομικούς περιορισμούς, καταπατώντας αργότερα και μέρος των Τουρκοβουνίων, που αποτελεί το φυσικό σύνορο του Ψυχικού.

Οι νέοι κάτοικοι εποίκισαν το προάστιο στην περίμετρο του Ψυχικού που συνορεύει με το Γαλάτσι. Η κοινωνική ταυτότητα των νέων κατοίκων ήταν αυτή της αστικής τάξης και ανήκε όχι στο μονοπωλιακό κομμάτι της μεταπρατικής αστικής τάξης, -όπως ήταν οι πρώτοι κάτοικοι μεγαλοαστοί-, αλλά στην ενδογενή αστική τάξη των μικρομεσαίων καπιταλιστών.⁶⁰

Για τον υπαλληλικό κόσμο, η Εταιρεία προσδιόρισε για τα οικοπέδά της χαμηλότερες τιμές από άλλα σημεία της περιοχής, με ευκολίες στην πληρωμή κατά δόσεις και για μακρύ χρονικό διάστημα (εξάμηνες δόσεις εντός μίας οκταετίας).

Στις ευκαιρίες πληρωμής που διαφήμιζε η Εταιρεία για τα οικοπέδά της αναφερόταν, εκτός των άλλων, ότι δεν τους βάρυνε κανένας τόκος για την αξία του οικοπέδου, παρά μόνο οι δόσεις που θα έδιναν («σαν να εκαταθέτατε τα χρήματά σας εις μίαν Τράπεζαν»⁶¹) και απόκως για μια δεκαετία, υπό την προϋπόθεση να είχε οικοδομηθεί το οικόπεδο και πληρωθεί το 25% της αξίας του. Η ύδρευση για τους οικοδομούντες παρεχόταν δωρεάν από την Εταιρεία.

Επρόκειτο κατά τη φιλοσοφία της Εταιρείας, για μία κοινωνική πολιτική που απευθυνόταν στην κοινωνία που εποίκιζε το Συνοικισμό αλλά και στο ίδιο το άτομο και την οικογένειά του.

«Άμα καταλάβετε περί τίνος πρόκειται θα σκεφθήτε ν' αγοράσετε έν οικόπεδον διά να προκίσετε την κόρην σας ή διά να κτίσητε ένα σπίτι, διά να περάσετε τά γεράματά σας»⁶¹

Υπάρχει ένα επιστημονικό υπόβαθρο (όπως η θεωρία των κηπουπόλεων) στους εμπνευστές του σχεδίου, αλλά η πολιτική (πολιτικός ήταν ο Γ. Ησαΐας) θέση ήταν η προάσπιση των συμφερόντων της μεγαλοαστικής τάξης, στην οποίαν παρείχαν ένα «οχυρό» που διαφύλαττε την κοινωνική της ταυτότητα. Τα μεγαλοαστικά συμφέροντα συνέκλιναν προς αυτά της κυβέρνησης στην οποίαν ανήκαν και συντηρούσαν την οικονομία της. Η εξασφάλιση περισσότερου κέρδους και η αύξηση του κεφαλαίου ήταν από τους πρωταρχικούς της στόχους. Χάριν αυτών των στόχων παράβλεψαν, όπως αναφέραμε, το στεγαστικό πρόβλημα των άστεγων προσφύγων, που εκείνη την εποχή ήταν οξύτατο και λάμβανε χώρα σε γειτονικούς οικισμούς αλλά και στον ελλαδικό εν γένει χώρο.

Η τοποθεσία όπου αναπτύχθηκε ο συνοικισμός Ψυχικού, μετατράπηκε σ' έναν «αποστειρωμένο» από κάθε εισβολή προλεταριακών μαζών χώρο, κατ' αντίθεση προς την εγκατάσταση προσφύγων στο γειτονικό οικισμό της Ν. Ιωνίας. Σ' αυτό συνέβαλε ο σκληρός οικοδομικός κανονισμός του Ψυχικού, αλλά κυρίως η ένδεια και η οικονομική αθλιότητα, στην οποία είχαν περιέλθει τα μικροαστικά στρώματα και ο προσφυγικός πληθυσμός της Ν. Ιωνίας, που αδυνατούσε ν' αποκτήσει ένα οικόπεδο στο Ψυχικό.

60. Ν. Πουλιαντζάς, *Η κρίση των δικτατοριών* (Αθήνα: Παπαζήση, χ.χ.).

61. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρεία «Κέκρων», *Ψυχικό* (Εν Αθήνας: 1927).

Ο χωροταξικός διαχωρισμός μεταξύ Ψυχικού και Ν. Ιωνίας υπήρξε σαφής. Ο διαχωρισμός αυτός αφορούσε και αντιπροσώπευε εύπορες συνοικίες και πτωχούς οικισμούς διαφορετικής κοινωνικής δομής.

Για τη Ν. Ιωνία είναι εξίσου εμφανής ο διαχωρισμός του προλεταριακού πληθυσμού της από τους εύπορους βιομηχάνους, που εγκατέστησαν στην περιοχή τα εργοστάσια. Σαφής εξάλλου, υπήρξε και ο εσωτερικός διαχωρισμός στο Ψυχικό, με την οικοπεδοποίηση διαφόρων μεγεθών οικοπέδων για ανώτατης οικονομικής εμβέλειας κλιμάκια και ανώτερης.

Παρατηρούμε δηλ. κοινωνικές διαιρέσεις μέσα στους οικισμούς αλλά και μεταξύ τους. Η ανάπτυξη από το κράτος μίας κοινωνικής πολιτικής τέτοιας που δεν θα επέτρεπε τον ταξικό διαχωρισμό και θα ανέπτυσσε την κοινωνική μετακίνηση των κατοίκων δίνοντάς τους ίσες ευκαιρίες, θα μείωνε την κοινωνική ανισότητα, η οποία εκείνη την εποχή ήταν έντονη.

Κοινωνικός εξοπλισμός

Στο Ψυχικό, με την πάροδο του χρόνου, χτίστηκαν χώροι αναψυχής, επαύλεις αλλά και σχολεία, το κτίριο της Αγοράς, Εκκλησία, πρεσβείες κ.τ. λ.

Το κτίριο της Παλιάς Αγοράς, που μας παραπέμπει σε κτίρια του De Chirico, χτίστηκε (από το 1925 έως το 1928) από τον αρχιτέκτονα Σωτήρη Μαγιάση, που είχε προσλάβει η εταιρεία Κέκρωψ, βάσει ειδικού όρου της σύμβασης για κοινή ωφέλεια. Περιλάμβανε το φούρνο, το μπακάλικο, το φαρμακείο, την αστυνομία, το καφενείο, το υποδηματοποιείο, τον υδραυλικό κι έναν υποτυπώδη πυροσβεστικό σταθμό. Το 1985, το κτίριο χαρακτηρίστηκε διατηρητέο και αποτελεί ένα από τα λίγα δείγματα αρχιτεκτονικής δημοσίων κτιρίων του μεσοπολέμου.

Από τα πρώτα, επίσης, κτίσματα που ανεγέρθηκαν στο Ψυχικό ήταν το Pavillon Rose εστιατόριο, όπου συγκεντρώνονταν κάτοικοι του Ψυχικού και πολλοί Αθηναίοι. Όταν για κάποια αιτία κήκε, στη θέση του χτίστηκε το Collizeum, το οποίο λειτούργησε και αυτό σαν εστιατόριο και νυχτερινό κέντρο. Για την εποχή του, ήταν πολυτελέστατο και συγκέντρωνε την αριστοκρατική κοινωνία. Το καλοκαίρι ήταν ανοιχτό, υπήρχε σκηνή όπου δίνονταν χορευτικές παραστάσεις και είχε ορχήστρα. Το χειμώνα έπαιζαν χαρτιά. Οι παλαιοί κάτοικοι⁶² θυμούνται τον Αττίκ να παίζει και τον Εντ. Μπιάνκο να χορεύει ταγκό συνοδευόμενος από Αργεντινούς μουσικούς και την τραγουδίστρια Ροζ. Μοντενέγκρο να τραγουδά. Στο μεσοπόλεμο, το κέντρο εγκαταλείφθηκε και έγινε θερινός κινηματογράφος. Ο επιχειρηματίας Σκουλικίδης το μετέτρεψε σε κινηματογραφικό στούντιο, όπου ο Γαζιάδης γύρισε πολλές ταινίες. Στο τέλος, γκρεμίστηκε και στη θέση του ανεγέρθηκε πολυκατοικία.

Ομοίως, παλαιό κτίσμα ήταν η Λέσχη του Ψυχικού ή Καζίνο ή σπίτι του Πασά, όπως ονομαζόταν, (σήμερα στεγάζεται η σχολή Μωραϊτή), το οποίο χρησιμοποιήθηκε αρχικά ως οικία, από τον Γ. Ησαΐα. Αργότερα, έγινε εντευκτήριο, όπου οι Ψυχικιώτες έπαιζαν χαρτιά. Δίπλα στη Λέσχη λειτουργούσε και μίνι γκόλφ.

Σε αντίθεση με την κουλτούρα του περιθωρίου (όπως το ρεμπέτικο), που είχε αναπτυχθεί στις φτωχογειτονιές των υποβαθμισμένων συνοικιών, η κουλτούρα της ελληνικής αστικής τάξης⁶³ επηρεάστηκε από τις ευρωπαϊκές αναζητήσεις και τον τρόπο ψυχαγωγίας.

Η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου Ψυχικού χτίστηκε μεταξύ του 1929 και του 1930 από τον αρχιτέκτονα Α. Ορλάνδο και η αγιογράφηση έγινε από τον Νικ. Στρατούλη (1935-1941) και κυρίως από τον Δημ. Πελεκάση (1943, 1949, 1961-62, 1964) και μεταγενέστερα από τους Δημ. Καφή (1966-71), Γεωργ. Μάλαμα (1971-82)κ. ά.

62. Μ. Μαρκογιάννη «Στην Αθήνα πριν από χρόνια», *Ενημερωτικό δελτίο Κοινότητας Ψυχικού*, Ιούλιος 1983, σ. σ. 15-16.

63. Γ. Παπακώστας, *Φιλολογικά σαλόνια και καφενεία της Αθήνας (1880-1930)* (Αθήνα: Εστία, 1988) σ. 11 «Οι συζητήσεις γίνονταν από άτομα με ανάλογα ενδιαφέροντα, σε συγκεκριμένους χώρους που μπορούσαν να είναι ιδιωτικοί ή δημόσιοι. Τους ιδιωτικούς, τους αποτελούσαν οι σάλες των σπιτιών, ενώ τους αγοραίους, τα καφενεία και οι ταβέρνες ή ακόμη τα βιβλιοπωλεία και τα γραφεία περιοδικών και εφημερίδων. Σύμφωνα με διάφορες μαρτυρίες, στις συζητήσεις λάβαιναν μέρος λογοτέχνες, φιλόλογοι, δημοσιογράφοι και λόγιοι κι επίσης ζωγράφοι, γλύπτες, μουσικοί, ηθοποιοί κ.τ.λ.»

Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε κείμενο επιγραφής γραμμένο από τον αγιογράφο Δ. Πελεκάση το 1943, κάτω από την αγιογραφία «Η φιλοξενία του Αβραάμ»⁶⁴

«Τόνδε τον οίκον Θεού εν χαλεπαίς ημέραις μόχθου τε και κόπου ιστόρησα, μη πιστεύσας την αξίαν του χρήματος, αλλ' υπακούων μόνον της Φωνής του Κυρίου εγώ ο ελάχιστος Ζωγράφος».

Εκτός της ορθόδοξης Εκκλησίας, λειτουργεί εδώ και τριάντα χρόνια στην περιοχή και καθολική Εκκλησία, για τις ανάγκες των κατοίκων του καθολικού δόγματος.

Τα πρώτα σχολεία που χτίστηκαν στο Ψυχικό είναι το Κολλέγιον Αθηνών (1927) και η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία Αρσάκειον Ψυχικού (1929-30). Το Κολλέγιο χτίστηκε με τη γενναιοδωρία του εθνικού ευεργέτη Εμμ. Μπενάκη και αποτέλεσε συνέχεια της Ροβερτείου σχολής της Κωνταντινουπόλεως. Η Εταιρεία διαφήμιζε ότι τα σχέδια έγιναν από Αμερικανούς, σύμφωνα με τα πρότυπα των πανεπιστημίων τους. Η δαπάνη –όταν τα έργα ήταν υπό κατασκευήν- υπολογιζόταν ότι θα έφθανε στα 200.000.000 δρχ για το Κολλέγιο και στα 50.000.000 δρχ για το Αρσάκειο.

Στα εγκαίνια του Κολλεγίου, στις 25 Μαΐου 1929, παρευρέθηκε ο Ε. Βενιζέλος, ο οποίος σε λόγο του τόνισε τη σημασία του Εκπαιδευτηρίου.

Το Κολλέγιο περιλάμβανε τους κοιτώνες των εσωτερικών μαθητών και διάφορα παραρτήματα, οικίες για τους καθηγητές, γυμναστήρια εργαστήρια κ. ά. Ανάλογες εξυπηρετήσεις και δραστηριότητες, όπως βιβλιοθήκες, θέατρο, έντυπα, μαθητικές κοινότητες, εκμάθηση ξένων γλωσσών, άθληση, χορωδίες, εκδηλώσεις παρείχε και το Αρσάκειο, ιδρυτής του οποίου υπήρξε ο εθνικός ευεργέτης Α. Αρσάκης.⁶⁵

Μετέπειτα, στεγάστηκαν στο Ψυχικό και άλλα ιδιωτικά σχολεία, όπως η Βαρβάκειος Σχολή, η Σχολή Μωραΐτη, η Σχολή Παναγιωτόπουλου, η Ισραηλίτικη Σχολή, το Αραβολουβηκό σχολείο, παιδικοί σταθμοί κ. τ. λ.

Αυτά τα ιδιωτικά σχολεία θεωρούνται τα καλύτερα μέχρι και σήμερα σχολεία της χώρας μας, έχουν μεγάλο ποσοστό επιτυχίας στις εξετάσεις και το καλύτερο εκπαιδευτικό δυναμικό. Η φοίτηση σ' αυτά απαιτεί καταβολή υψηλών διδάκτρων.

Μέχρι σήμερα, επικρατεί διάκριση μεταξύ των ιδιωτικών και των δημοσίων σχολείων. Στα πρώτα, είναι υποχρεωτικό να πληρώνεις δίδακτρα και μ' αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεις και καλύτερη πρόσβαση στην παιδεία. Μέχρι τα τελευταία χρόνια εξάλλου, η φοίτηση σε ορισμένα ιδιωτικά γινόταν με διαχωρισμό θηλέων και αρρένων. Το Αρσάκειο ήταν μόνο για θήλεις και το Κολλέγιο μόνο για άρρενες. Αυτός ο διαχωρισμός συνδεόταν και με κανονισμό λειτουργίας του σχολείου που περιλάμβανε από την αμφίεση, (τη γνωστή μπλε ποδιά και την κορδέλα στα μαλλιά για τις γυναίκες) μέχρι τους κανόνες συμπεριφοράς. Σε περιπτώσεις παράβασης, οι μαθήτριες και οι μαθητές είχαν να αντιμετωπίσουν το ποινολόγιο. Τα σχολεία πρόσφεραν εκπαίδευση με πειθαρχία, δεν επιτρεπόταν να ξεπεραστούν οι κανόνες και σε πολλά θύμιζαν σχολεία του εξωτερικού.

Τα εκπαιδευτήρια λειτουργούσαν σαν στρατός, από την άποψη της απαγόρευσης της συνύπαρξης των δύο φύλων και της πειθαρχίας που απαιτείτο. Σήμερα, βέβαια, λειτουργούν σε πιο ελαστικό κανονιστικό πλαίσιο.

64. Κ. Παπαδάκης «Η εκκλησία μας Ιερός Ναός Αγίου Δημητρίου Π. Ψυχικού: Παρελθόν και παρόν» *Παράθυρο στον Δήμο: Περιοδική Έκδοση Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος 1996, σ. σ. 20-21.

65. Π. Λεμονή- Φιλίππου «Η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία και ο Απόστολος Αρσάκης» *Πολύμνια: μηνιαίον περιοδικό της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας*, Δεκ.- Ιαν. 1975, τεύχ. 177-178, σ. σ. 3-5

Ο διαχωρισμός ως προς το είδος του σχολείου υπάρχει, γιατί τα ιδιωτικά σχολεία δεν είναι προσιτά στις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις, παρόλο που οι μαθητές –τριες αυτών των σχολείων δεν είναι αποκλειστικοί κάτοικοι Ψυχικού αλλά και παιδιά μεγαλοαστών ή μεσοαστών από άλλες κεντρικές συνοικίες ή προάστια των Αθηνών.

Στη Βαρβάκειο Σχολή, οι μαθητές προέρχονταν από όλες τις κοινωνικές τάξεις, γιατί κριτήριο για να φοιτήσει κανείς στο σχολείο αυτό ήταν οι εξετάσεις και αργότερα το σύστημα κλήρωσης κατ' αντίθεση προς τα υπόλοιπα ιδιωτικά σχολεία που χαρακτηρίζονται ως τις μέρες μας ταξικά. Διαθέτουν υποδομή και ποιότητα και δεν συγκρίνονται με τα δημόσια. Παρόλους τους αυστηρούς κανονισμούς, μέσα στα σχολεία έπνεε και εξακολουθεί να πνέει δημοκρατικός αέρας σκέψης, η οποία ανακυκλώνεται από τους καθηγητές προς τους μαθητές και αντιθέτως.

Σήμερα, αν λάβουμε υπόψη μας τα δίδακτρα που πληρώνει κανείς για να βάλει το παιδί του στο Αρσάκειο, κατανοούμε ότι το Εκπαιδευτήριο απευθύνεται σε μεσαία στρώματα, ενώ τα δίδακτρα για το Κολλέγιο είναι υπέρογκα, πράγμα που σημαίνει ότι ο κανονισμός του Εκπαιδευτηρίου απευθύνεται ακόμη και σήμερα αποκλειστικά στη μεγαλοαστική τάξη.

Τα σχολεία αυτά, είναι πλέον μικτά ως προς τη σύνθεσή τους (αμφοτέρων των φύλων), λειτουργούν όμως με τον ίδιο τρόπο ως προς την προσφορά γνώσεων και την επιβολή πειθαρχίας στους μαθητές τους. Η ιδρυματοποίηση σε ορισμένα σχολεία του εξωτερικού είναι πιο εμφανής και εκεί οι μαθητές υπόκεινται σε αυστηρότερους κανόνες πειθαρχίας.⁶⁶

Δικαίως ονομάστηκαν ως σχολεία «ελίτ», γιατί βασίζονται σε αξίες και αρχές και αποτελούν μέχρι σήμερα σύμβολα κοινωνικής ισχύος. Στα ανωτέρω σχολεία έχουν σπουδάσει επιστήμονες, καλλιτέχνες, πολιτικοί, επιχειρηματίες της κοινωνικής ζωής του τόπου μας. Από τους κατοίκους Ψυχικού, ο τέως βασιλιάς (Κωνσταντίνος Γλύξμπουργκ) και ο τ. πρωθυπουργός, Ανδρέας Παπανδρέου, ιδρυτής του ΠΑ.ΣΟ.Κ, φοίτησαν στο Κολλέγιο.

Στα νεότερα χρόνια τα Εκπαιδευτήρια επλήγησαν από τη μάστιγα των ναρκωτικών και από το νεοπλουτισμό. Ενώ η ομοιομορφία της ποδιάς δεν φανέρωνε, εξωτερικά, την κοινωνική θέση του ατόμου, η κατάργησή της αποκάλυψε έναν ανταγωνισμό και τάσεις κοινωνικής διάκρισης.

Στα δημόσια σχολεία του Ψυχικού υφίσταται διαχωρισμός των παιδιών και είναι έντονη η αίσθηση του τοπικισμού, γιατί, σύμφωνα με την εκπαιδευτική τους νομοθεσία, δέχονται μαθητές και μαθήτριες, των οποίων οι γονείς υπογράφουν υπεύθυνη δήλωση ότι είναι κάτοικοι Ψυχικού.⁶⁷

Στο Ψυχικό λειτουργούν μέχρι σήμερα σύλλογοι, όπως ο Πολιτιστικός Όμιλος Ψυχικού που διοργανώνει ομιλίες, ρεσιτάλ, εκδρομές, μπρίτζ, εκθέσεις, λειτουργία βιβλιοθήκης κ.ά. Επίσης, λειτουργούν σχολικοί σύλλογοι, το Σώμα Ελληνίδων Οδηγών και Προσκόπων, ο Εξωραϊστικός Σύλλογος, η Αθλητική Ένωση, τέννις και μπάσκετ. Στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου «Γκάλιας και Νίκου Μπενετάτου», με αίθουσες διαλέξεων, εκθέσεων ζωγραφικής κ. ά., λειτουργούν επίσης σύλλογοι ειδικού ενδιαφέροντος, όπως ο Σοροπτιμιστικός, ο Διαλεκτικός όμιλος και άλλοι. Πρόσφατα ο χώρος του Π.Κ. χρησιμοποιείται και για την προβολή ταινιών.

66. Ο κύκλος των χαμένων ποιητών, σκηνοθεσία Ρ. Weir [ταινία].

67. Ι. Χαράλάμπους "Το Ψυχικό και τα σχολεία του" *Ενημερωτικό δελτίο Κοινότητας Ψυχικού*, Οκτώβριος 1981.σ. σ. 11.16.

Ο Σύλλογος Περιβαλλοντικής Προστασίας, ο οποίος ιδρύθηκε το 1990, ενδιαφέρεται από την ίδρυσή του για την προστασία του περιβάλλοντος του Ψυχικού, με αγώνες πολλές φορές των δημοτών - μελών του στα δικαστήρια και με εκδικάσεις υποθέσεων που αφορούν στην περιοχή του Ψυχικού.

Αν και η χρήση επαγγελματικής στέγης απαγορευόταν ρητά από τον κανονισμό, εν τούτοις πρεσβείες ξένων κρατών κατέκλεισαν τον οικιστικό χώρο. Αρκετές μετεγκαταστάθηκαν.⁶⁸ Σήμερα λειτουργούν 25 πρεσβείες, 5 προξενεία και λοιπές διπλωματικές αποστολές.

ΠΡΕΣΒΕΙΕΣ

1. Βατικανού,
Μαβίλη 2	10. Λιβάνου,
25 ^{ης} Μαρτίου 6	19. Σαουδικής Αραβίας,
Μαραθωνοδρόμων 79
2. Βουλγαρίας,
Στρ. Καλλάρη 33 Α	11. Λιβύης,
Βύρωνος 13	20. Σλοβακίας,
Σεφέρη 4
3. Ινδονησίας,
Παπαναστασίου 55	12. Μαρόκου,
Μουσών 14	21. Σλοβενίας,
Μαβίλη 10
4. Ιορδανίας,
Ζερβού 30	13. Μεξικού,
Διαμαντίδου 73,	22. Συρίας,
Διαμαντίδου 61
5. Ιράκ,
Μαζαράκη 4	14. Μονακό,
Κάλβου 51	23. Ταυλάνδης,
Ταυγέτου 23
6. Ιράν,
Στρ. Καλλάρη 16	15. Ουγγαρίας,
Κάλβου 16	24. Τσεχίας,
Σεφέρη 6
7. Ισραήλ,
Μαραθωνοδρόμων 1	16. Πολωνίας,
Χρυσανθέμων 22	25. Φιλιππίνων,
Ανθέων 26
8. Κίνας Λ. Δ,
Κρίνων 2 ^Α	17. Ρουμανίας,
Μπενάκη 7	
9. Κουβέιτ,
Γιασεμιών 17	18. Ρωσίας,
Νικ. Λύτρα 28	

ΠΡΟΞΕΝΕΙΑ

1. Ισλανδίας,
Παπαναστασίου 60.	4. Ταϊβάν,
Μαραθωνοδρόμων 57.
2. Καμερούν,
Λεωφ. Κηφισίας 180.	5. Τουρκίας,
Βασίλ. Παύλου 22.
3. Λιβύης,
25 ^{ης} Μαρτίου 4.	

68. Τον Απρίλιο του 1941, η πρεσβεία της Ν. Ζηλανδίας, απήρθη ευχαριστήριο έγγραφο στην Κοινότητα Ψυχικού, για τη βοήθειά της στην περίθαλψη των Νεοζηλανδών στρατιωτών οι οποίοι αποκλείστηκαν από τα στρατεύματα Κατοχής.

Μορφολογία χώρου - Κατοικίες.

Η Εταιρεία αυτοδιαφήμιζε το Ψυχικό, εκτός των άλλων, ως «μία κηπούπολη – υπνωτήριο μακράν από τους θορύβους της πόλης... Όλες αυτές οι επαύλεις, περιβαλλόμενες από ανθισμένους κήπους και σκορπισμένες μέσα εις τα πεύκα θα δίδουν την εντύπωσι «ησυχαστηρίων» και τέτοια θα είναι πραγματικώς».⁶⁹

Τα σπίτια ανοικοδομήθηκαν, κατά προτίμηση του ιδιοκτήτη τους, από αρχιτέκτονες της εποχής.

Η μορφολογία των σπιτιών αλλά και τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής διαστρωμάτωσης της ανώτερης τάξης, η οποία κατοικούσε μέσα σ' αυτά, περιγράφονταν από την εταιρία ως εξής:

«...αι πρόσχαρες προσόψεις, οι κοκκινωποί πυργίσκοι, αι ωραίες βεράντες και αι πολυτελείς είσοδοι δίδουν μίαν νόταν ευμάρειας και χαράς μέσα εις το πλούσιο αττικό φώς το οποίον τās πλημμυρίζει... Αισθάνεται κανείς, περιφερόμενος ανά το Ψυχικό, ένα αίσθημα θείας γαλήνης ενωμένο με μια εντύπωσι ομορφιάς και πλούτου... οι ήχοι ενός πιάνου που βγαίνουν από μια ανοιχτή βεράντα, τα γέλια μικρών παιδιών που παίζουν μέσα σε ωραίους κήπους, ή η υλακή ενός σκύλου ράτσας που θωρεί εκείνον που περνά από την μισάνοιχτη πόρτα μιας εισόδου... ένα ιδιωτικό αυτοκίνητο που επιστρέφει με τους κυρίους του από τās Αθήνας, μια κυρία του καλύτερου αθηναϊκού κόσμου που πηγαίνει να πάρη το λεωφορείο διά τας Αθήνας, ένας μικρός όμιλος νέων που έρχονται από το τέννις- αυτές είναι οι εικόνες του δρόμου».⁷⁰

Είναι φανερό και από τον τρόπο ζωής, όπως περιγράφεται μέσα στον οικισμό ότι η δημιουργία του Ψυχικού επέβαλε κοινωνικό διαχωρισμό. Το Ψυχικό, κατά τους εμπνευστές του, «θα συγκεντρώσει εις εαυτό όλα εκείνα τα στοιχεία και τα πλέον δύσκολα ή σπάνια- τα οποία καθιστούν μίαν μοντέρναν και πολιτισμένην πόλιν, αληθώς προνομιούχον μεταξύ των άλλων».⁶⁹

Η κατοχύρωση ενός προαστίου αποκλειστικά για την αστική τάξη ήταν δεδομένη από την Εταιρεία.

Η αστική τάξη, ευνοούμενη από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, προώθησε την οικονομία της, εξυπηρέτησε τα συμφέροντά της, με την προστασία της ιδρύτριας Εταιρείας, παραβλέποντας μια κοινωνική πραγματικότητα, όπως το ζήτημα της προσφυγικής εγκατάστασης συνεπεία της Μικρασιατικής καταστροφής του 1922, που υπήρξε ζήτημα επιβίωσης.

Οι Χ. Διονυσοπούλου, Α. Κωτσοπούλου⁷¹ κάνουν λόγο για αδιαφορία και σκόπιμη άγνοια της Εταιρείας για την κοινωνική και οικονομική κατάσταση της μεγαλύτερης μάζας του ελληνικού πληθυσμού. Ισχυρίζονται ότι το Ψυχικό «ήταν ένα σχέδιο προωθούμενο από την τότε κυβέρνηση για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων ορισμένων κεφαλαιοκρατών» και ήταν σημαντικό, γιατί με το Ψυχικό «αρχίζει η διαδικασία που θα βοηθήσει να εκδηλωθεί εμφανέστερα η σύγκρουση των συμφερόντων, ορισμένων ειδικών ομάδων της Ελληνικής κοινωνίας με το γενικότερο συμφέρον»

69. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Ο Κέκρωψ», *Ψυχικό: Προάστειον= Κηπούπολις= Αθηνών* (Αθήνα: Ελευθερουδάκης χ.χ) σ. σ. 29-30.

70. Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Ο Κέκρωψ», *Ψυχικό: Προάστειον= Κηπούπολις= Αθηνών* (Αθήνα: Ελευθερουδάκης χ.χ) σ. 22.

71. Χ. Διονυσοπούλου, Α. Κωτσοπούλου, *Το Ψυχικό: Έκφραση του ταξικού διαχωρισμού στον ελληνικό αστικό χώρο* (Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ- Έδρα Πολεοδομίας, 1976), σ. σ. 115-116.

Η κατοικία αποτέλεσε στο Ψυχικό σύμβολο της κοινωνικής θέσης των αστών και μέσον κοινωνικής προβολής.

Οι κάτοικοι, λόγω της οικονομικής και μορφωτικής τους στάθμης, προσέλαβαν σπουδαίους αρχιτέκτονες της εποχής και προώθησαν αρχιτεκτονικά σχέδια για τις επαύλεις τους, προσφέροντας στο φυσικό τοπίο μοναδικά δείγματα αρχιτεκτονικής γραφής.

Οι Εταιρείες, που ανέλαβαν σε διάφορους οικισμούς με ανάλογες συμβάσεις την κατασκευή κατοικιών, απολάμβαναν ατελειών παντός είδους για μία εικοσαετία και της εγγυήσεως του κράτους, με δάνεια από την Εθνική Τράπεζα μέχρι τα ¾ της αξίας των κατοικιών.

Οι αρχιτέκτονες που σχεδίασαν και έκτισαν τις επαύλεις των κατοίκων της Αθήνας και των προαστίων είχαν σπουδάσει στην Ευρώπη και μετέφεραν τις αρχιτεκτονικές τους προτάσεις από τις τάσεις και τους ρυθμούς που επικρατούσαν στις χώρες όπου σπούδασαν. Έτσι, έχουμε κατοικίες - απομιμήσεις ευρωπαϊκού στυλ, όπως art nouveau, art deco, jugendstil, εκλεκτισμό κ. τ. λ. Επικράτησε δηλ. μία ποικιλία ρυθμών και στυλ.

Αρχιτέκτονες των επαύλεων του Ψυχικού υπήρξαν οι Α. Νικολούδης και Σ. Μαγιάσης, με σπουδές στο Παρίσι, Κ. Χατζηανδρέου, Α. Ζάχος, Λαζαρίδης, Κ. Καναμπέλης, Α. Σιάγας, Ι. Αντωνιάδης, Γ. Μεταξάς, Γκίνης, Κιτσικής, Στάκος, Κ.Μπίρης, Κ. Λάσκαρης, Π.Σακκελάριος κ.ά.

Κάθε κατοικία έφερε τη σφραγίδα του ιδιοκτήτη του, που αντιστοιχούσε και στην καταγωγή του. Πολλοί από τους αρχικούς κατοίκους προέρχονταν από Μέση Ανατολή, Κων/λη και Αίγυπτο. Το 18% των κατοίκων, το 1928, είχαν μικρασιατική καταγωγή.

Υαλόφρακτα περίπτερα και καθιστικά τοποθετούσαν στις αυλές για την καθημερινή και κοινωνική ζωή της οικογένειας. Ο τρόπος ζωής θύμιζε συνήθειες και νοοτροπίες ξένων προαστίων- λουτροπόλεων.

Στο εσωτερικό του σπιτιού, όπου έμενε η οικογένεια, το χώλ αποτελούσε το κέντρο του σπιτιού, όπου ξεκινούσαν όλες οι λειτουργίες και γύρω από το οποίο διατάσσονταν οι χώροι υποδομής: το σαλόνι, η τραπεζαρία, το γραφείο κ. τ. λ.

Η αρχιτεκτονική υπήρξε το συμβολικό μέσο καθιέρωσης της μεγαλοαστικής τάξης. Οι μεγαλοαστοί προέβαλλαν, με τη μορφολογία των κατοικιών τους, την κοινωνική τους θέση και γόητρο, και οι αρχιτέκτονες βρήκαν πρόσφορο έδαφος να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες τους (των ιδιοκτητών των επαύλεων) με τις γνώσεις που διέθεταν και την επιρροή που δέχονταν από ξένα (ως επί το πλείστον) ρεύματα της εποχής.

Ο αρχιτέκτονας της εποχής⁷² υπήρξε ο μεσάζων καλλιτεχνικός παράγοντας που εργαζόταν ιδεολογικά για την εκ πλήρωσης των στόχων μιας συγκεκριμένης τάξης, μέσω της οποίας και ο ίδιος κατοχύρωνε την προβολή του, παρουσιάζοντας στην κοινωνία την καλλιτεχνική του θέση.

72. Ξ. Σκαρπιά - Χόνιελ *Η μορφολογία του γερμανικού κλασικισμού (1789-1848) και η δημιουργική αφομοίωσή του από την ελληνική αρχιτεκτονική (1833-1897)* Διατριβή επί διδακτορία (Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ, 1976) σ. 255.

Η άρνηση από πλευράς των αρχιτεκτόνων⁷³ του ελληνικού λαϊκού προτύπου οφειλόταν στο ότι τα περισσότερα μορφολογικά στοιχεία του θεωρήθηκαν από τους Έλληνες μεγαλοαστούς καταβολές της τουρκικής αρχιτεκτονικής, από τα χρόνια της δουλείας. Σε κοινωνικό επίπεδο, η άρνηση αυτή πηγάζει από τη σύγκρουση που δημιουργήθηκε ανάμεσα σε ομογενείς και ντόπιους μεγαλοαστούς, οι οποίοι δυσκολεύτηκαν να υιοθετήσουν τις ευρωπαϊκές ιδιαιτερότητες, αλλοιώνοντας τη λαϊκή τους παράδοση.

Σταδιακά, νέοι αρχιτέκτονες επηρεάστηκαν από την ελληνική λαϊκή αρχιτεκτονική και προσέδωσαν στις κατοικίες μορφές και φόρμες από λαϊκά μοτίβα.

Η μορφολογία του Νεοκλασικού ρυθμού μεταδόθηκε από τα μνημειώδη κτίρια, στα αθηναϊκά σπίτια και εκτόπισε το ρομαντισμό.

Οι πρώτες επαύλεις που χτίστηκαν στο Ψυχικό ήταν των ιδρυτών της κηπούπολης. Το βυζαντινό σπίτι του Γ. Ησαΐα, το «μπενγκαλό» του Αδοσίδη, ο εκλεκτισμός στο σπίτι του Μ. Χατζηανδρέου κ.ά.

Η έπαυλη του τραπεζίτη Κεχαγιόγλου, του πρώτου Κοινοτάρχη Ψυχικού, σύμφωνα με το έντυπο της Εταιρείας, είχε ένα μεγάλο κήπο και δύο μοναδικά στην Ελλάδα θερμοκήπια, (το ένα με εξωτικά φυτά και το άλλο χωρίς να περιβάλλεται από τζάμια προστάτευε τα άνθη και μια ποικιλία από γαρύφαλλα). Αργότερα, αυτό το σπίτι γκρεμίστηκε και στη θέση του ανοικοδομήθηκαν πολυκατοικίες.

Για να χτιστούν οι επαύλεις αυτές, χρησιμοποιήθηκαν υλικά, όπως πέτρα, ντόπια μάρμαρα, ξυλεία από τη Σουηδία και άλλες χώρες. Τα υλικά αυτά ήταν πολυέξοδα και ανταποκρίνονταν στην οικονομική επιφάνεια των ιδιοκτητών των επαύλεων.

Οι κατοικίες της αστικής τάξης αντικατροπτίζουν μέχρι σήμερα την κοινωνική δύναμη και το γόητρο της.

Οι επαύλεις⁷⁴ στο Ψυχικό κατανέμονται στις εξής κατηγορίες:

Επαύλεις α) εκλεκτικιστικού τύπου β) πυργοειδείς γ) γραφικές κατοικίες δ) με εμφανή λιθοδομή ε) νεοβυζαντινά στ) της σχολής του 30. Από απλά μεσοαστικά σπίτια μέχρι φρουριακού τύπου και αυστηρά κλασικίστικα.

Σήμερα, όσα σπίτια δεν καταστράφηκαν λόγω της οικοδομικής λαίλαπας, κρίθηκαν διατηρητέα και αναπαλαιώθηκαν. Άλλα έχουν δώσει τη θέση τους σε πολυκατοικίες, ενώ άλλα στεγάζουν πρεσβείες, ιδιωτικές σχολές, παιδικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία.

Από το 1926 μέχρι το 1974 οικοδομήθηκαν στο Ψυχικό συνολικά 1537 μονοκατοικίες και λίγο πριν τη μεταπολίτευση οικοδομήθηκαν 234 πολυκατοικίες. Μετά το 1974 ελαττώθηκε η οικοδομική δραστηριότητα.

Η πολυκατοικία στέγαζε τα μεσαία στρώματα της πόλης.

Η μορφολογία της πολυκατοικίας δεν σχετίζεται με τη γραφικότητα και την αρχιτεκτονική των επαύλεων. Επεκράτησε ως οριζόντια ιδιοκτησία, με ομοιόμορφη αισθητική, που δεν επεδίωκε την προβολή του κύρους της τάξης του ιδιοκτήτη. Γρήγορα διαπιστώθηκαν παραβάσεις του οικοδομικού κανονισμού ως προς το ποσοστό κάλυψης του οικοπέδου, το ύψος των οικοδομών, το συντελεστή δόμησης. Η συνύπαρξη της μονοκατοικίας και της πολυκατοικίας, απεικόνισε την κοινωνική ανομοιομορφία μέσα στον ίδιο χώρο.

73. Ε. Παπανδρέου «Εκλεκτικιστικές Κατοικίες στην Κηφισιά την Περίοδο της Μπέλ Επόκ», *Τεχνικά Χρονικά: Επιστημονική Περιοχή Α'*, Οκτ.- Δεκ. 1990, τόμ. 10, τεύχ. 4, σ. σ. 87-117.

74. Δ. Παπαπαναγιώτου, *Η Κηπούπολη του Ψυχικού στην διάρκεια του μεσοπολέμου, ίδρυση- αρχιτέκτονες- πρώτες κατοικίες*, [Διάλεξη] (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων- Τομέας 1, 1992).

Η οικοδομική αρρυθμία ανταποκρινόταν και στην ταξική ανομοιογένεια του πληθυσμού, η οποία έγινε φανερή μετά τον πόλεμο, με τις επεκτάσεις του ρυμοτομικού σχεδίου.

Τα χαρακτηριστικά του πλούτου και της δύναμης κατέχουν και οι νεόπλουτοι, των οποίων η επιλογή κατοικίας στο Ψυχικό έγινε για λόγους κοινωνικού γοήτρου και επένδυσης του κεφαλαίου τους. Διαφέρουν από τους μεγαλοαστούς ως προς το κοινωνικό κεφάλαιο, τη μόρφωση και την κληρονομικότητα του ονόματός τους.

Η κουλτούρα της αστικής τάξης τη διαφοροποιεί από τις άλλες κοινωνικές ομάδες.

Η συμβολική αξία της κατοικίας ανταποκρίθηκε στην οικονομική επιφάνεια των κατοίκων. Η κοινωνική αξία της κατοικίας προωθήθηκε, κατ' αυτό τον τρόπο, έναντι της χρηστικής λειτουργίας της.

Η μεγαλοαστική τάξη αποτέλεσε την κοινωνική δομή των πρώτων κατοίκων που κατοίκησαν στο Ψυχικό. Η δομή της κοινωνίας του Ψυχικού μετασηματίστηκε μετά τον πόλεμο, με την εισροή μεσαίων στρωμάτων, τα οποία εγκαταστάθηκαν σε μικρότερα οικόπεδα χαμηλότερης αξίας.

Κάτοικοι Ψυχικού και η ιστορική τους αναφορά.

Οι ιδιοκτήτες επαύλεων που κατοίκησαν το Ψυχικό, από τα πρώτα χρόνια της δημιουργίας του μέχρι το 1927, αναφέρονται πιο κάτω ονομαστικά, με την επαγγελματική τους ιδιότητα (σύμφωνα με τα ενημερωτικά φυλλάδια της εταιρείας Κέκρωψ Α. Ε). Κυριαρχούν οι τραπεζίτες και οι χρηματιστές, τα στελέχη του δημοσίου τομέα και οι ελεύθεροι επαγγελματίες.

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΕΠΑΥΛΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟ ΨΥΧΙΚΟΥ (1927)

Κεχαγιόγλου Υιοί	Κανούτας Αιμ.	Χέλμη Β.
Αργύρης Γ.	Χιλλ Ρ.	Καλαμίδας Α.
Ησαΐας Γ.	Εμπογουωρθ Χ.	Μπαϊμπάς Π.
Μαζαράκης Α.	Μανωλίδης Κ.	Δημητριάδης Α.
Οικονομίδης Γ.	Ζηρώ Άννα	Φωκάς Δ.
Καγαμπέλης Δ.	Ντιγιόν Ε.	Διαμαντίδης Δ.
Οικονομόπουλος Χ.	Βορρές Α.	Τότσικας Κ.
Χόνδρος Δ.	Εφέσιος Ηλ.	Φιλιππίδης Ε.
Ιωακειμίδης Δ.	Λυκουρέζος Π.	Τριανταφυλλίδου Όλγα
Λαμπίκη Β.	Θαλασσινός Χ.	Μοριανός Δ.
Αργυρόπουλος Α.	Μπαρκής Ρ.	Ζαχαριάδης Α.
Χατζηανδρέου Κ.	Χατζόπουλος Σ.	Βεργιόπουλος Γ.
Δημητρακόπουλος Χ.	Ιωαννίδης Α.	Πάμπανος Χ.
Μαργαρίτης Ι.	Σμυθ Φρ.	Αγγελόπουλος Θ.
Κωνσταντινίδης Κ.	Τσάκωνας Ε.	Ορφανίδης Α.
Γλένης Χ.	Σαρρόπουλος Γ.	Ρηγοπούλου Ε.
Αδοσίδης Α.	Αθανασιάδης Ν.	Καλλιμάτσης Σ.
Αντωνιάδης Γ.	Άτκινσον Κ.	Αθηναϊκή Εταιρεία
Δελασσάλ Μ.	Βαλσάμος Κ.	ΚΕΚΡΟΥ Α.Ε.
Σούκας Γρ.	Τσερέπης Δ.	
Καρατζάς Γ.	Ιορδανίδης Α.	

ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟ ΨΥΧΙΚΟΥ

Αλ. Μαζαράκης, Υπουργός Στρατιωτικών	Η. Ηλιάσκος, Τραπεζίτης
Ανδρ. Μιχαλακόπουλος, Υπουργός Εξωτερικών	Δ. Παπαγεωργίου, Τραπεζίτης
Γ. Εξηντάρης, Υπουργός Γεωργίας	Γ. Παπαγεωργίου, Τραπεζίτης
Αλέξ. Μυλωνάς, Υφυπουργός Οικονομικών	Υιοί Κεχαγιόγλου, Τραπεζίτης
Γεώργ. Ησαΐας, πρώην Υπουργός Συγκοινωνιών., Βιομήχανος	Δ. Ουζιέλ, Τραπεζίτης
Σπυρ. Σίμος, πρώην Υπουργός Παιδείας	Λ. Νάσλας, Τραπεζίτης
Απόστ. Ορφανίδης, πρώην Υπουργός Πρόνοιας	Κ. Γεροντόπουλος, Δ/τής Λαϊκής Τραπέζης
Κωνστ. Κάλλαρης, αντιστράτηγος, πρώην Υπουργός Στρατιωτικών	Κ. Κωνσταντίνου, Δ/τής Λαϊκής Τραπέζης
Α. Αδοσίδης, πρώην Γενικός Διοικητής	Ι. Σαρρόπουλος, Υπ/τής Τραπέζης Αθηνών Καλαμών
Ε. Τσουδερός, Υποδ/τής Εθνικής Τραπέζης Ελλάδος	Κ. Καλυβίτης, Υπ/τής Λαϊκής Τραπέζης
Στ. Παπαφράκου, Δ/τής Εθν. Τραπέζης Ελλάδος	Κ. Κωστής, Δ/τής Λαϊκής Τραπέζης
Ζαρίφης-Ευγενίδης, Τραπεζίται	Αδελφοί Μπαρκή, Τραπεζίται
Θ. Λεκατσάς, Γεν. Δ/τής Ιονικής Τραπέζης	Ε Πεζάς, Πρεσβευτής
Α. Πασπάτης, Δ/τής Τραπέζης Χίου	Χ. Σιμόπουλος, Πρεσβευτής
Κ. Ηλιάσκος, Γεν. Δ/τής Τραπέζης Αθηνών	Λ. Ρασκάνο, Πρεσβευτής Ρουμανίας
Ιω. Ηλιάσκος, Τραπεζίτης	Α. Αλεβιζάτος, Πρότανης Πανεπιστ. Αθηνών
	Γ. Σωτηριάδης, Πρότανης Πανεπιστημίου Θ/νίκης

- Β. Ραζής, Δ/τής Βιβλιοθήκης Βουλής
 Δ. Χόνδρος, Καθηγητής Πανεπιστημίου
 Θ. Αγγελόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου
 Κ. Λούρος, Καθηγητής Πανεπιστημίου, Ιατρός
 Γ. Αναγνωστόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου
 Α. Γκίνης, Καθηγητής Πολυτεχνείου
 Ε. Μαργαρίτης, Υποστράτηγος
 Α. Παναγιωτόπουλος, Υποστράτηγος
 Α. Χρόνης, Συνταγματάρχης
 Γ. Βρονταμίτης, Υπαρχηγός Γεν. Επιτελείου Στρατού
 Δ. Κάρκας, Αν. Επιμενάρχης
 Γ. Γιαννακόπουλος, Συνταγματάρχης
 Σ. Γιαννόπουλος, Πλοίαρχος Π. Ναυτικού
 Κ. Οικονόμου, Αντιπλοίαρχος Π. Ναυτικού
 Α. Λεβίδης, Πλωτάρχης Π. Ναυτικού
 Κ. Κτιστόπουλος, Αν. Επιμενάρχης
 Χ. Μανωλόπουλος, Ταγματάρχης
 Γ. Κοντολέων, Ταγματάρχης
 Σ. Ζάρκος, Αξιωματικός Ναυτικού
 Ζ. Λίνος, Αξιωματικός Ναυτικού
 Γ. Λελούδας, Αξιωματικός Ναυτικού
 Στ. Μπουντούρης, Αξιωματικός Ναυτικού
 Μ. Ζαρροκόστας, Αξιωματικός Ναυτικού
 Γ. Φαλκονάκης, Αξιωματικός Ναυτικού
 Π. Σταθακόπουλος, Υποπρόξ. Αγγλίας εν Βόλω
 Β. Βασιλειάδης, Βιομήχανος Εργοσταρχιάρχης
 Γ. Αβέρωφ, Εισοδηματίας
 Ηλ. Εφέσιος, Εισοδηματίας
 Σ. Φούντης, Χρηματιστής
 Χρ. Πανουτσόπουλος, Χρηματιστής
 Μ. Φωτεινός, Χρηματιστής
 Σ. Παπαστεφάνου, Χρηματιστής
 Ν. Αθανασιάδης, Χρηματιστής
 Ν. Ζαριουδάκης, Χρηματιστής
 Ν. Λίτσος, Χρηματιστής
 Κ. Βεάκης, Χρηματιστής
 Σ. Νικολόπουλος, Δ/τής εφημ. "Έθνος"
 Μ. Αιμιλιάνος, Δ/τής εφημ. "Οικονομολόγος"
 Γ. Βλάχος, Δ/τής εφημ. "Καθημερινή"
 Χ. Καβαφάκης, Δ/τής εφημ. "Έλ. Τύπος"
 Ν. Καπερώνης, Δ/τής Ελεγκτ. Συνεδρίου
 Α. Νικολούδης, Αρχιτέκτων
 Σ. Καλλιनीδης, Αρχιτέκτων
 Σ. Μαγιάσης, Αρχιτέκτων
 Τ. Πασχαλίδης, Αρχιτέκτων
 Ι. Βασιλείου, Αρχιτέκτων
 Δ. Καγάμπελης, Μηχανικός
 Δ. Ρόδιος, Εργοστασιάρχης
 Κ. Ρωμαίος, Αρχαιολόγος
 Ε. Καρζής, Ιατρός
 Α. Φωκός, Ιατρός
 Α. Σβώλος, Δικηγόρος
 Κ. Δανηλίδης, Καπνέμπορος
 Χ. Σαδούκας, Τμηματάρχης Υπ. Συγκοινωνίας
 Αδελφ. Τόγια, Εφοπλισταί
 Π. Αλεξάντος, Εφοπλιστής
 Αδελφ. Αλεξανδρίδη, Καπνέμποροι
 Α. Γιαννούκος, Εισοδηματίας
 Ι. Καποδίστριας, Δημοσιογράφος
 Ι. Καρέκλης, Οδοντίατρος
 Χ. Παμπανος, Οδοντίατρος
 Α. Αποστολόπουλος, Οδοντίατρος
 Ι. Δημάδης, Εφοπλιστής
 Π. Μαρινόπουλος, Φαρμακοποιός
 Ε. Βογιατζής, Οδοντίατρος
 Κ. Ιωάννου, Συμβολαιογράφος
 Α. Δημητριάδης, Συμβολαιογράφος
 Ι. Μόραλης, Συμβολαιογράφος
 Γ. Καλαμπούσης, Ιατρός
 Τ. Μπίσιος, Δ/τής Οινάνθης
 Γ. Καρακλής, Ιατρός
 Ι. Ξηρός, Νομάρχης
 Ν. Ζωγράφος, Ζωγράφος
 Αλ. Παλιόγλου, Καπνοβιομήχανος
 Ι. Πανούτσος, Βιομήχανος
 Κ. Τσαφός, Δικηγόρος
 Ν. Χατζηπαναγιώτου, Δικηγόρος
 Κ. Γιάπαπας, Έμπορος
 Κ. Φρήμαν, Καθηγητής Ωδείου Αθηνών
 Γ. Μηναίος, Ιατρός
 Γ. Λαζανάς, Νομομηχανικός
 Α. Οικονόμου, Δ/τής Δημ. Έργων
 Κ. Ματζουράνης, Γυμνασιάρχης
 Α. Δελμούζος, Πρεσβευτής εν Σόφια
 Ι. Χριστοφίδης, Παραγγελιοδόχος, Εισοδηματίας
 Γ. Καρατζάς, Εργολήπτης
 Χ. Τριάντης, Βιομήχανος
 Δ. Κουκουμπάνης, Δικηγόρος
 Μ. Γκάτσος, Χρηματιστής
 Μ. Ιωαννίδης, Δ/τής Σιδηρ. Πειραιώς
 Γ. Μαρσάν, Υποδ/τής Εταιρίας "Μεσόγειος"

Εκτός των επωνύμων (λόγω της κοινωνικής και επαγγελματικής τους θέσης) κατοίκων, στο Ψυχικό περιφέρονταν, στους δρόμους κυρίως, και γραφικές φυσιογνωμίες που ασκούσαν παραδοσιακά και μικρομεσαία επαγγέλματα.

Ο Τσαμπερλάιν είναι γνωστός για το συζάδικο που διατηρούσε εκείνη την εποχή και αποτελούσε στέκι των μαθητών και της νεολαίας, ο Πέτρος ήταν φύλακας του Γκόλφ που λειτουργούσε εκείνη την εποχή (σήμερα είναι Παιδική Χαρά). Το Γκόλφ διέθετε εγκαταστάσεις για αγώνες τέννις και συγκέντρωνε κόσμο από το Ψυχικό και την Αθήνα. Ο Θωμάς, μέχρι και σήμερα περιφέρεται στους δρόμους του Ψυχικού, για να μοιράσει ψωμί. Ο Μάρκος γύριζε μ' ένα ψάθινο δίσκο, πουλώντας ψάρια. Ο Μπερτόδουλος ήταν περιφερόμενος κουρέας. Αναφέρουμε επίσης τους γραφικούς εισπράκτορες των λεωφορείων του Ψυχικού, τον Μπάμπη τον καφετζή και το Δήμο τον περιπτερά της Πρώτης Πλατείας, στους σταθμούς ταξί, τους Μαρτίνο, Καμπίτση και Χιόνη, τους γαλατάδες αδελφούς Καραγιώργη, το Ν. Παγκάκη που είχε οργανωμένο χαρτοπωλείο,⁷⁵ τον μπάρμπα Κώστα με τις κατσίκες, το μανάβη της Παλιάς Αγοράς με το άλογο με σούστα, την Αφρώ την παγοπώλιδα.

Μελετώντας τις αυτοβιογραφίες των ανθρώπων που έζησαν στο συγκεκριμένο περιβάλλον, με την κινητικότητα της πορείας τους που συνεπάγεται η δράση τους, εμβαθύνουμε καλύτερα στην κοινωνική ιστορία του τόπου. Τα υποκείμενα είναι οι κοινωνικοί φορείς της ιστορίας. Πολλοί πνευματικοί άνθρωποι αποτέλεσαν τους παλαιότερους κατοίκους του Ψυχικού.

Από τους λογοτεχνικούς κύκλους διακρίνουμε τον Πάρι Ταβελούδη ή Κοσμά Πολίτη⁷⁶ (1893-1974), συγγραφέα του «Λεμονοδάσους», ο οποίος έζησε στο Ψυχικό από το 1930 έως το θάνατό του.

Ο ποιητής Ρήγας Γκόλφης ή Δ. Π. Δημητριάδης (1882- 1958) έζησε και αυτός στο Ψυχικό με τη γυναίκα του Ιωάννα και την κόρη τους Μάχη, η οποία κατοικεί μέχρι σήμερα στο σπίτι τους στο Ψυχικό.⁷⁷

75. Μ. Μ. Γιόελ «Θωμάς... Γράμμα από ένα παλιό φίλο» *Παράθυρο στον Δήμο: Περιοδική έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Μάιος 1996, τεύχ. 8, σ. 19

76. Ιώ Μαρμαρινού, *Κοσμάς Πολίτης: ένα πορτραίτο* (Αθήνα: Γαβρηλίδης, 1989).

Ο Κ. Πολίτης τα παιδικά του χρόνια τα έζησε στην Σμύρνη, κατέφυγε στην Γαλλία και εργάστηκε σαν τραπεζικός στο Λονδίνο. Στο Ψυχικό έγραψε μερικά από τα γνωστότερα έργα του όπως η «Ερόικα» (η οποία γυρίστηκε ταινία μέσα στο σπίτι του Κ. Π από τον Μ. Κακογιάννη), ο «Χατζηφράγκου» κ.ά. Μέσα στο σπίτι αυτό (που από το 1991 στεγάζεται το Δημαρχείο) έζησε με την γυναίκα του Κλάρα, την κόρη του Κνούλη και την αδελφή του Μαρί. Για οικονομικούς λόγους υποχρεώθηκε να το πουλήσει και αναγκάστηκε να το νοικιάζει ο ίδιος μέχρι το 1945, όπου το σπίτι δημεύτηκε. Ο Κ. Πολίτης υποχρεούτο να πληρώνει ενοίκιο στο δημόσιο μέχρι το θάνατό του. Στις 21 Απριλίου 1967 πεθαίνει η γυναίκα του και ο ίδιος συλλαμβάνεται από την Ασφάλεια για τα πολιτικά του φρονήματα. Ήταν στέλεχος του Κ.Κ.Ε και το 1951 έθεσε υποψηφιότητα ως βουλευτής της ΕΔΑ. Έχει μεταφράσει πολλά έργα και έχει τιμηθεί τρεις φορές με το Πρώτο Κρατικό Βραβείο μυθιστορήματος και διηγήματος. Πεθαίνει το 1974, την περίοδο της χούντας στην διάρκεια της οποίας, κανένα έργο του δεν κυκλοφόρησε.

77. Χ. Ι. Νεαμονιτάκης «Γνωριμία με τους Ψυχικιώτες: Ρήγας Γκόλφης: Ο Ψυχικιώτης ποιητής» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Νοέμβρ. 1990, σ. σ 11-12.

Ο Ρ. Γκόλφης, είχε σπουδάσει Νομικά στην Αθήνα. Υπήρξε συγγενής από την μητέρα του με τον Κ. Παλαμά, και Γ. Δροσίνη. Επηρέαστηκε από τον Πορφύρα, τον Καβάφη, τον Βάρναλη και από τον Ψυχικιώτη ποιητή Μαλακάση. Δημοσίευσε τα έργα «Τα τραγούδια του Απρίλη», «Γήταυρο», τις συλλογές «Γύρισμα της ρίμας», «Τα λυρικά χρώματα» και τις μελέτες «Φαντασία και ποίηση», «Τετράμετρα» και τα διηγήματα «Επιφάνεια και Βάθος».

Προπολεμικά, το Ψυχικό κατοίκησε και ο Ι. Ιορδανίδης⁷⁸, αξιωματούχος της Σουλτανικής Τουρκίας και ανώτερος δικαστικός.

Η Ελίκα Αθανασιάδη έζησε με τον άνδρα της στο Ψυχικό και διακρίθηκε για τη φιλανθρωπία της. Στην έπαυλή τους, έτρεφαν πουλιά και μικρά ζώα. Μετά από μόλυνση η Ε. Αθανασιάδη πέθανε, και ο άνδρας της με άδεια την έθαψε στον περίβολο της εκκλησίας του Ψυχικού. Ένας δρόμος του Ψυχικού φέρει το όνομά της.

Το σπίτι της πρέσβειρας Ρασκάνο στο Ψυχικό με τα 35 δωμάτια αποτέλεσε ένα διάστημα κατοικία της Ρουμάνικης Πρεσβείας. Το σπίτι γνώρισε κοσμική κίνηση μέχρι τον πόλεμο και αργότερα έγινε κατοικία Κύπριου πρεσβευτή.

Ο Α. Μιχαλακόπουλος, ο οποίος έζησε στο Ψυχικό, διετέλεσε υπουργός σε διάφορες κυβερνήσεις. Ίδρυσε το “Συντηρητικό Δημοκρατικό Κόμμα και το 1924, ανέλαβε την Κυβέρνηση. Το σπίτι του το αγόρασε η πριγκίπισσα Ελένη.

Προπολεμικά, το Ψυχικό κατοίκησαν και οι Δ. Μπίτσιος, π. υπουργός Εξωτερικών, Κ. Νικολόπουλος, ιδιοκτήτης της εφημερίδας “Εθνος” που είχε κλείσει η Χούντα, Δ. Τσάτσος, καθηγητής, νυν ευρωβουλευτής και ο τ. πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου. Οι ανωτέρω, υπήρξαν απόφοιτοι του Κολλεγίου Ψυχικού.

Χώρος συνάντησης όλων των επαγγελματικών κατηγοριών, των καθηγητών, στρατηγών, μεγαλεμπόρων, καλλιτεχνών, επιστημόνων, όπως ο Δ. Χόνδρος, καθηγητής Φυσικής, ο Θ. Αγγελόπουλος καθηγητής Διοικητικού Δικαίου, ο Π. Ζερβός, καθηγητής Μαθηματικών κ.α., εκτός των κέντρων αναμυχής και των φιλολογικών σαλονιών, υπήρξε το λεωφορείο της εποχής.

Παλαιά ψυχικιώτισσα είναι ακόμη η Έλλη Σολωμονίδου.⁷⁹

Μεταπολεμικά, κατοίκησαν το Ψυχικό και άλλες σπουδαίες φυσιογνωμίες, όπως ο Βασίλης Αργυρόπουλος (1894 - 1953), θεός του Α. Περίδη, ηθοποιού του Εθνικού Θεάτρου.⁸⁰ Εγκαταστάθηκε στο Ψυχικό το 1950, με τη γυναίκα του και την κόρη του. Η τελευταία κατοικεί στο Ψυχικό μέχρι και σήμερα, με την οικογένειά της.

Ο Μιχ. Στασινόπουλος,⁸¹ τ. Πρόεδρος Δημοκρατίας (1974), καθηγητής, Πρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας (1966), Ακαδημαϊκός (1968), Βουλευτής Επικρατείας (1974), εγκαταστάθηκε στο Ψυχικό το 1952, όπου ζει μέχρι σήμερα.

78. Χ. Ι. Νεαμονιτάκης «Οι παλιοί Ψυχικιώτες: Η οικογένεια Ιορδανίδη» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Μάρτ. 1992, σ. 26.

Ο Ι. Ιορδανίδης στην Κωνσταντινούπολη διετέλεσε Εφέτης και Γενικός Δ/τής του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Το 1909, όταν ο ίδιος ήταν στην Πόλη, η σύζυγός του στα Άδανα έσωσε από την γενοκτονία 22 Αρμενίους που κατέφυγαν στο σπίτι της. Τα επτά τους παιδιά κατέλαβαν υψηλές θέσεις. Ο τέταρτος, στη σειρά, ο Κωνσταντίνος, διετέλεσε το 1948, Πρόεδρος Κοινότητας Ψυχικού. Ένας άλλος γιός τους, ο Γ. Ιορδανίδης, κάτοικος Ψυχικού υπήρξε στρατηγός, διπλωματούχος Πολιτικός Μηχανικός και καθηγητής. Το 1967 συνελήφθη για τα δημοκρατικά του φρονήματα από την χούντα και εξορίστηκε το 1969 στη Σύρο. Καταδικάστηκε το 1970 από το Έκτακτο Στρατοδικείο ως αρχηγός της αντιστασιακής οργάνωσης «Δημοκρατική Άμυνα» και κλείστηκε σε διάφορες φυλακές. Το 1974 κατείχε το αξίωμα του Βουλευτή της Επικρατείας, μέχρι το 1977 όπου και πέθανε.

79. Η Ε. Σολωμονίδου, σπούδασε στην Ιταλία. Εργάστηκε σαν μουσικός, ενδυματολόγος στη τηλεόραση και κυρίως σκιτσογράφος σε εφημερίδες και σε περιοδικά. Σχεδίασε σκίτσα διαχρονικά αφιερωμένα στη τέχνη και στο πολιτισμό.

80. Γνωριμία με τους Ψυχικιώτες: Βασίλης Αργυρόπουλος, *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Νοέμβρ. 1989, σ. σ 26-27.

Η δασκάλα του Β. Αργυρόπουλου, ήταν η Μαρίκα Κοτοπούλη. Στο Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο φυλακίστηκε στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως Γκίρλιτζ. Επέστρεψε στο θίασο της Κοτοπούλη και παντρεύτηκε την Γ. Λάσκαρη.

81. Ν. Ευστρατόπουλος «Γνωριμία με τους Ψυχικιώτες: Μ. Α. Στασινόπουλος» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος, 1989, σ. σ 6-7.

Ο Κωστής Στεφανόπουλος, δικηγόρος, νυν Πρόεδρος Δημοκρατίας, είναι κάτοικος Ψυχικού. Διετέλεσε βουλευτής, τ. υπουργός και αρχηγός κόμματος.

Ο μακαριστός αρχιεπίσκοπος Αθηνών Σεραφείμ υπήρξε κάτοικος Ψυχικού από το 1974.

Το Ψυχικό έλκυσε ως τόπος διαμονής, όπως είδαμε, επιφανείς προσωπικότητες.

Πολλοί από τους δρόμους του Ψυχικού έχουν πάρει το όνομά τους από παλαιούς κατοίκους, που έζησαν στο Ψυχικό και προσέφεραν πολλά στην ιστορία του τόπου μας.

Η ονομασία των δρόμων, πλατειών, αλσών του Ψυχικού⁸² προέρχεται από τη Μυθολογία, την Αστρονομία και τη Φυτολογία (ανταποκρίνεται στους κήπους που συντηρούν οι ιδιοκτήτες των επαύλεων), τις καλές τέχνες, τις επιστήμες και τα γράμματα, (κυρίως από επιστήμονες και καλλιτέχνες που έζησαν στο Ψυχικό), από τη Φυσική Γεωγραφία, τη στρατιωτική ιστορία και γεωγραφία, από τα μέλη της βασιλικής οικογένειας που κατοικούσε στο Ψυχικό, από τα ονόματα πρωθυπουργών, από τους ευεργέτες της πόλης, τους κοινοτάρχες κ. ά.

Η οδός Κ. Καλλάρη είναι αφιερωμένη στον αντιστράτηγο Καλλάρη κάτοικο Ψυχικού (ονομασία που έχει λάβει ο δρόμος μπροστά από το δημαρχείο), ο οποίος διετέλεσε Υπουργός των Στρατιωτικών. Άλλος δρόμος είναι αφιερωμένος στον ψυχικιώτη Α. Μαζαράκη, αντιστράτηγο, ο οποίος μετείχε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και στη Μικρασιατική Καταστροφή. Ο δρόμος Ν. Βλαχοπούλου είναι αφιερωμένος στο Ν. Βλαχόπουλο, αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Στρατού, το έτος 1922, και πρόεδρο του Προοδευτικού Συνδέσμου Οικιστών Ψυχικού. Ο δρόμος Δολασίκ είναι αφιερωμένος στο Θ. Δολασίκ κάτοικο Ψυχικού, ο οποίος εκτελέστηκε στην Αθήνα από τις Αρχές Κατοχής το 1944. Άλλες οδοί είναι αφιερωμένες στους: Ε. Τσάκωνα, πρώτο Πρόεδρο της Κοινότητας Ψυχικού κατά την περίοδο 1930-32, Ν. Καμάρα, Πρόεδρο της Κοινότητας κατά την χρονική περίοδο 1933-37, Π. Λυμπερόπουλο, Πρόεδρο της Κοινότητας την περίοδο 1939-1941, Γ. Λυμπερόπουλο, λογοτέχνη- ποιητή, ο οποίος θήτευσε για 20 χρόνια κοινοτικός σύμβουλος Ψυχικού μέχρι το 1967, Ι. Καλλέργη, αντιπρόεδρο κοινοτικού συμβουλίου την περίοδο 1959-1961, Π. Καρβελά, αντιπρόεδρο Κοινότητας Ψυχικού κ. ά.

82. *Ονοματοθεσία και Ιστορικά της Κοινότητας Ψυχικού* (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού, Οκτώβριος 1972).

Ο Γ. Ησαίας, ιδρυτής του Ψυχικού και πολιτικός συμμετείχε, εκτός των άλλων, στις πολιτικές μεταρρυθμίσεις της εποχής. Ο πολιτικός Σ. Μαρκεζίνης, σε λεύκωμα⁸³ που κυκλοφόρησε το 1973 από την εταιρεία Κέκρωψ, αναφέρει ότι συνεργάστηκε μαζί του στον πολιτικό τομέα και μπορεί κανείς να τον κατανοήσει καλύτερα, αν παρακολουθήσει όλη την σταδιοδρομία του, ως βιομηχάνου, επιχειρηματία, πολιτικού, καλλιτέχνη και ανθρώπου. Αναφέρει ότι στο Ψυχικό που αφορούσε «τομέα καθαρώς προσωπικής του αρμοδιότητας ως επιχειρηματίου, έθεσε το σχέδιόν του εις εφαρμογήν.. Και όχι απλώς εις την επιτυχίαν του Ψυχικού, αλλά εις την αναγκαιότητα της ιδέας της δημιουργίας περί τας μεγάλας πόλεις μικρών δορυφόρων πόλεων, αλλού μεν ως κηπουπόλεων, αλλού δε ως πλήρως οργανωμένων αστικών μονάδων, αλλά εντός ελεγχόμενων ορίων και όχι της συγχύσεως και του χάους που συνυπάρχουν εις το αχανές μιας μεγαλουπόλεως».

Η κόρη του Γ. Ησαία, Ν. Α. Στράτου, συμπληρώνει το πορτραίτο του, αναφερόμενη στις προσωπικότητες –καλλιτέχνες, επιστήμονες, κ. ά- που υπήρξαν φίλοι του πατέρα της, όπως οι: Ν. Ασπρογέρακας, Γ. Γουναρόπουλος, Κ. Ρωμανίδης, Μ. Τόμπρος, Ε. Θωμόπουλος, Α. Σώχος, Σ. Βικάτος, Π. Βυζάντιος, Ε. Ασπρογέρακας, Σ. Λασκαρίδης, Σ. Πολυχρονιάδης, Η. Καλογεροπούλου, Μ. Ραφτοπούλου, Μ. Καλομοίρης, Σ. Σπανούδη κ.ά.

83. Γεώργιος Άνδρ. Ησαίας 1873-1957 (Αθήνα: Εταιρία "Ο Κέκρωψ" Α. Ε, 1973).

Ο Γ. Ησαίας, γεννήθηκε το 1873 στο Πειραιά και πέθανε το 1957. Σπούδασε χημικός βιομήχανος στη Βιομηχανική και Εμπορική Εταιρία. Εργάστηκε σαν χημικός στην Οινοποιητική Εταιρία «Ζάννος, Ρώς και Σία» ιδρύοντας τις βιομηχανικές εταιρίες προς παρασκευή οίνων, οινοπνευμάτων και ελαίου «Λοράνδος και Ησαίας», «Βατίστας, Ησαίας και Σαμαράς», «Ανών, Οινελαιουργική και Εφοπλιστική Εταιρία» και το 1917 την εταιρία «Μεγαρίς» Γ. Α. Ησαία των Μεγάρων. Αφορμή για να ιδρύσει την τελευταία, στάθηκε ο τορπιλισμός από υποβρύχιο, φορτηγού ατμόπλοιου με το όνομα «Κική Ησαία» που είχε στη κατοχή του συνεταιρικά με τον Κ. Ζαλοκώστα, πριν η Ελλάδα συμμετάσχει στο συμμαχικό πόλεμο (το 1914-1918). Το 1915-17, εκμεταλλεύθηκε τα λεγνιτωρυχεία στα Μέγαρα. Το 1922, αγόρασε την έκταση του σημερινού Ψυχικού και το 1923 ίδρυσε την κηπούπολη και την Ανώνυμη Οικοδομική και Λατομική Εταιρία «Κέκρωψ- Λάψη». Εξελέγη τρεις φορές βουλευτής Πειραιώς (1923-1935) και συνέβαλε πολλά στην Πειραική Βιομηχανία. Διετέλεσε και Υπουργός Συγκοινωνίας. Ο Γ. Ησαίας ανέθεσε στον αρχιτέκτονα Μαγιάση τη γενική κάτοψη του χώρου του Ψυχικού. Στην εποχή της κατοχής διοργάνωνε φιλολογικές και καλλιτεχνικές συγκεντρώσεις με εκλεκτούς φίλους του, όπως με τους Καλομοίρη, Βολονάκη, Γουναρόπουλο κ.ά. Όταν στα γεγονότα του Δεκέμβρη του 44 τον συνέλαβαν όμηρο, τον απελευθέρωσε ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός.

Τις πληροφορίες που αναφέρουμε, τις πήραμε από το βιογραφικό σημείωμα του Δ. Κισσόπουλου και της κόρης του Γ. Ησαία, Ν. Α. Στράτου.

Κοινωνικοϊστορική – περιβαλλοντική ανάπτυξη

Ο Γ. Ησαΐας υποστήριξε, αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, την αβασίλευτη δημοκρατία (κάτι που ήταν αδιανόητο για την εποχή εκείνη και για τη μεγαλύτερη μάζα των Φιλελευθέρων), συμμετέχοντας στην πρώτη δημοκρατική κυβέρνηση του Α. Παπαναστασίου, στην οποία διετέλεσε Υπουργός των Δημοσίων Έργων και Συγκοινωνιών, μαζί και με τον πολιτευόμενο Υπουργό των Εσωτερικών της Κυβέρνησης Π. Αραβαντινό.

Η Καθημερινή της 26 Μαρτίου 1924 δημοσίευσε το ψήφισμα που ενέκρινε η Εθνοσυνέλευση για την έκπτωση της Βασιλείας από 283 πληρεξουσίους οι οποίοι αποδέχτηκαν το ψήφισμα υπό την πρωθυπουργία του Α. Παπαναστασίου, το οποίο υπέγραψε και ο τότε Υπουργός Γ. Ησαΐας και αξίζει να το αναδημοσιεύσουμε:

«Περί εκπτώσεως της Δυναστείας και ανακηρύξεως της Δημοκρατίας

«Η Δ' εν Αθήναις Συντακτική των Ελλήνων Συνέλευσις, έχουσα πρό οφθαλμών τα δεινά που επεσώρευσε εις το Έθνος η Δυναστεία των Γλυξβούργων και με την πεποίθησιν ότι μόνον το δημοκρατικόν πολίτευμα, το ανταποκρινόμενον εις τον χαρακτήρα του Ελληνικού Λαού, τας πολιτικάς του συνηθείας και την κοινοβουλευτικήν του ανατροφήν, δύναται να ασφαλίση τας ελευθερίας του και να τον βοηθήση να προαχθή ηθικώς, να αναλάβη οικονομικώς και να εξυψώση από πάσης απόψεως τον πολιτισμόν του ψηφίζει:

1. Κηρύττει οριστικώς έκπτωτον την Δυναστείαν των Γλυξβούργων, στερεί όλα τα μέλη αυτής παντός δικαιώματος διαδοχής επί του Θρόνου και της ελληνικής ιθαγενείας και απαγορεύει εις αυτά την εν Ελλάδι διαμονήν.

2. Αποφασίζει να συνταχθή η Ελλάς εις Δημοκρατίαν κοινοβουλευτικής μορφής, υπό τον όρον εγκρίσεως της αποφάσεως αυτής αμέσως υπό του Λαού διά Δημοψηφίσματος, ούτινος αι λεπτομέρειαι περιλαμβάνουσαι τον χρόνον, τον τρόπον της ενεργείας και τας εγγυήσεις της αμερολήπτου διεξαγωγής του, θέλουν κανονισθή διά διατάγματος.

3. Επιτρέπει την αναγκαστικήν απαλλοτριώσιν των κτημάτων των ανηκόντων εις μέλη της εκπτώτου Δυναστείας. Κτήματα περιελθόντα εις μέλη της εκπτώτου Δυναστείας εκ δωρεάς του Δημοσίου, δήμων, κοινοτήτων ή νομικών προσώπων ή αποκτηθέντα ή κατασκευασθέντα δι' εθνικών εράνων περιέρχονται αυτοδικαίως άνευ ουδεμίας αποζημιώσεως εις το Δημόσιον ή τους οικείους δήμους, κοινότητας ή νομικά πρόσωπα.

4. Ο Ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης θέλει εξακολουθήσει να εκτελή ως μέχρι τούδε, καθήκοντα ρυθμιστού του πολιτεύματος μέχρι συντάξεως του Δημοκρατικού Χάρτου της Ελλάδος».

Το Υπουργικόν Συμβούλιον

Ο Πρόεδρος

Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Τα μέλη

Π. Αραβαντινός, Γ. Ησαΐας, Γ. Κονδύλης, Α. Χατζηκυριάκος,
Δ. Μπακάλμπασης, Ι. Λυμπερόπουλος, Κ. Σταμούλης,
Α. Μητσοτάκης, Δ. Πάζης.

Το ανωτέρω ψήφισμα, που υπεγράφη από τον ιδρυτή του Ψυχικού, στέρησε από τη βασιλική οικογένεια το δικαίωμα να ασκήσει τα πολιτικά και οικονομικά της δικαιώματα, επισημαίνοντας τα δεινά που επέσυρε στο Έθνος η Δυναστεία των Γλύξμπουργκ και διατύπωνε την πεποίθηση ότι το δημοκρατικό πολίτευμα ανταποκρινόταν στο χαρακτήρα του ελληνικού λαού.

Η βασιλική οικογένεια⁸⁴ αγόρασε το έτος 1937 στο Ψυχικό, επί των οδών Διαμαντίδου και Σισμάνογλου 17, έπαυλη εκλεκτικιστικού τύπου, που ανήκε στην οικογένεια Σινιόσογλου. Διέμενε εκεί μέχρι το 1967. Μετά την πάροδο της επτάχρονης δικτατορίας των συνταγματαρχών και την αποκατάσταση της δημοκρατίας, το 1974, το οίκημα περιήλθε στο Δημόσιο.

Αρκετοί δρόμοι, άλση και πλατείες στο Ψυχικό έχουν πάρει την ονομασία τους από τα ονόματα των βασιλέων και των μελών της βασιλικής οικογένειας, που κατοίκησαν σ' αυτό. Σήμερα, κάποιοι δρόμοι διατηρούν την ονομασία και άλλοι μετονομάστηκαν.

Η εκάστοτε δημοτική αρχή, από την ίδρυση του Ψυχικού, μερίμνησε ιδιαίτερα για τους κατοίκους της, δεδομένου ότι, όπως είδαμε, σ' αυτούς ανήκαν και «υψηλές» προσωπικότητες, οι οποίες απαιτούσαν ειδική μεταχείριση.

Σ' έγγραφο του αρχείου του Δήμου, επί κοινοτικής αρχής του Χ. Θαλασσινού, (εκλέχτηκε διαδοχικά κατά τα έτη 1935, 1959, 1967) π. Διοικητή της Λαϊκής Τράπεζας, αναφέρεται ότι η διαμονή των διπλωματών και των υπαλλήλων των ξένων αποστολών (των πρεσβειών) στο Ψυχικό «δημιουργεί προσθέτους υποχρεώσεις διά πλήρη κοινοτική εξυπηρέτησιν, διά ανάλογον ευπρεπισμόν του Προαστείου και διά την τουριστικήν προβολήν του...αλλά και το πλήθος των επιλέκτων παραγόντων της πολιτικής και οικονομικής ζωής της χώρας οι οποίοι είναι μόνιμοι δημόται μας με επικεφαλής την Α. Β. Υ τον Διάδοχον του θρόνου άμα δε και η συγκρότησις του όλου πληθυσμού ως καθαρώς αστικού, απαιτεί επαρκείς και εκτεταμένες εξυπηρετήσεις και παροχάς εκ μέρους της Κοινότητος».

Χαρακτηριστικό είναι ότι, το 1933, διοργανώθηκε στο Ψυχικό (από την ΕΛΠΑ), διαγωνισμός αυτοκινήτου. Την επιτροπή αποτελούσαν ο ζωγράφος Κ. Παρθένης, οι γλύπτες Τόμπρος και Δημητριάδης, οι αρχιτέκτονες Κιτσίκης, Τσελέπης, Πεσματζόγλου κά. Νικητής αναδείχτηκε ένας άγνωστος νέος, μ' ένα αυτοκίνητο Πακάρ, που ονομαζόταν Αριστοτέλης Ωνάσης.

Παρόλα αυτά, οι χώροι αναψυχής, οι τόποι συγκέντρωσης και κοινωνικής ζωής, έπαυσαν από πολύ νωρίς να λειτουργούν και άλλαξαν χρήση, με αποτέλεσμα να περιοριστεί στο ελάχιστο η κοινωνική επαφή των κατοίκων.

Εμείς οι νεότεροι, αναγνωρίζοντας αυτές τις φυσιογνωμίες κατανοούμε ότι το Ψυχικό αποτέλεσε τον κατ' εξοχήν ελιτίστικο χώρο μιας κοινωνικής ομάδας ανθρώπων οι οποίοι προσδιόρισαν την κοινωνική, πολιτική, πολιτιστική και οικονομική ζωή του τόπου.

Το 1935 ιδρύθηκε στο Ψυχικό ο Προοδευτικός Σύνδεσμος Οικιστών Ψυχικού, με σκοπό «την εκτέλεσιν εξωραϊστικών και κοινωφελών εν γένει έργων προς προαγωγήν της θέσεως του προαστείου» (με την υπ' αριθ. 7678/ 15 Δεκ. 1935, απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών).

84. Αρχείο Ψυχικού, φάκελλος 380.

Στις 21 Μαΐου 1947, το Κοινοτικό Συμβούλιο του Ψυχικού με πρόεδρο Κοινότητας τον Κ. Ιορδανίδη, ονόμασε «αμής ένεκεν» τον Πρίγκηπα Κων/νο, επίτιμο δημότη Ψυχικού «ότι εγεννήθη και διαμένει μόνιμως εν Ψυχικό». Ο Κ. Ιορδανίδης έστειλε επιστολή στον Αυλάρχη της Α.Μ. Βασίλισσας Π. Λελούδα, πλοίαρχο Β.Ν για τον εορτασμό του γεγονότος. Εξ' αιτίας του πένθους για το Βασιλιά Γεώργιο Β', η τελετή δεν έγινε.

Ο πόλεμος του 1940 ανέστειλε την κοινωνική ζωή και την οικοδομική δραστηριότητα και στο Ψυχικό. Ο πληθυσμός όμως του Ψυχικού αυξήθηκε, με την εγκατάσταση του στρατού κατοχής. Ανώτεροι αξιωματικοί Ιταλοί, Γερμανοί και Άγγλοι διάλεξαν ως χώρο εγκατάστασης το Ψυχικό.

Τον πόλεμο, όπως τον έζησε στο Ψυχικό, περιγράφει η ψυχικιώτισσα Μ. Μαρκογιάννη ως εξής: «...Στα τράμ και τα λεωφορεία ο κόσμος κρεμόταν από πόρτες και παράθυρα. Πολλοί ήταν σκαρφαλωμένοι στις στέγες των τράμ. Κίνηση φοβερή έξω από τους στρατώνες της λεωφόρου Κηφισιάς. Στις 10 το πρωί, σήμανε και ο πρώτος συναγερμός. Οι δρόμοι ήταν γεμάτοι και ο κόσμος δεν αποφάσιζε να κατεβή στα καταφύγια ή να προφυλαχτή κάπως. Κύτταζε τον ουρανό για να εντοπίσει τα εχθρικά αεροπλάνα... Και στα κέντρα της παθητικής αεράμυνας σπρώχνονταν άνθρωποι όλων των ηλικιών και των κοινωνικών τάξεων για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους...οι μαθητές ενθουσιασμένοι που γλύτωναν τα μαθήματα έγιναν τοιχοκολλητές. Βοηθούσαν τις μονάδες τους στην συσκότιση. Κολλούσαν λουρίδες χαρτί στα τζάμια, για να μη σπάνε από τυχόν έκρηξη βόμβας. Καθώς και μπλε κόλλες για την συσκότιση....Οι όγκοι των τετραγώνων των σπιτιών πήραν αδιαόρατα σχήματα και οι δρόμοι γινήκανε μαύρες λουρίδες. Για να περπατήσει κανείς πήγαινε τοίχο- τοίχο και ψηλαφητά και δεν έβρισκε ούτε την στάση του τράμ ή του λεωφορείου, ούτε την πόρτα του σπιτιού του...».⁸⁵

Το Αμερικανικό Κολλέγιο και το Αρσάκειο μετατράπηκαν από τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό σε νοσοκομεία, που γέμισαν με τραυματίες.

Το 1942, στο Ληξιαρχείο Ψυχικού, καταγράφονται 5 πράξεις γεννήσεων, 8 γάμων, 8 θανάτων, 2 εκθέσεων (αρθ. πρωτ. 52/2 Δεκ. 1942).

Στις φτωχές συνοικίες ο πόλεμος δυσκόλεψε τις συνθήκες επιβίωσης, η πείνα ήταν μεγάλη και οι κακουχίες πολλές. Αλλά και στις πλούσιες συνοικίες όπως του Ψυχικού, ο φόβος του πολέμου ήταν ο ίδιος και η πείνα απρόσμενη. Η εταιρία Κέκρωψ διένημε συσσίτια για τους υπαλλήλους της. Ορισμένοι πάντως διανοούμενοι αστοί, μέσα στην κατοχή, διοργάνωναν φιλολογικές συνεστιάσεις.

Στη διάρκεια του πολέμου, δεν έλειψαν και οι αγοραπωλησίες ακινήτων. Το σύνολο των πωλήσεων ακινήτων⁸⁶ επί κατοχής στην Αθήνα ανέρχεται στις 33.394. Πολλοί Αθηναίοι αναγκάστηκαν να πουλήσουν κοσμήματα, χαλιά, πίνακες ζωγραφικής, πολύτιμα έπιπλα αλλά και αυτά τα σπίτια τους.

Το 1941 ζούσαν στο Ψυχικό εννέα εβραϊκές οικογένειες. Το 1944, ίσχυσαν τα πρώτα αντιεβραϊκά μέτρα στην Αθήνα. Στο Ψυχικό, πρώτο μέτρο που πάρθηκε, ήταν η απαγόρευση της κυκλοφορίας των Εβραίων μετά τις πέντε το απόγευμα. Οι Εβραίοι του Ψυχικού φρόντισαν να διασώσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία και να διαφύγουν στη Μέση Ανατολή. Μετά τον πόλεμο, επέστρεψαν. Άλλοι πάλι φιλοξενήθηκαν από οικογένειες στην περιοχή της Αττικής.⁸⁷

85. Κ. Ν. Χατζηπατέρας- Μ. Σ. Φαφαλιού « Από το Ημερολόγιο της Μ. Μαρκογιάννη» *Μαρτυρίες 40-49* (Αθήνα: Κέδρος) σ. σ. 25-27.

86. Γ. Καροφύλα, *Η Αθήνα μετά τον πόλεμο*. (Αθήνα: Φιλιππότη, 1988) σ. σ. 290-295.

87. Μ. Μ. Γιοέλ «Οι Εβραίοι στο Ψυχικό» *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Οκτ. - Νοεμβρ. 1998, τεύχ. 21, σ. 32.

Τον πόλεμο διαδέχεται, στη χώρα μας, ο εμφύλιος (1946-1949). Οι ανθρώπινες απώλειες υπήρξαν πολλές και η ζημιά που υπέστη η οικονομία μας μεγάλη. Για να ανασυγκροτηθεί ο τόπος, η άρχουσα τάξη στηρίχτηκε σε ξένα ιδιωτικά κεφάλαια. Την ίδια περίοδο ο βιομηχανικός κλάδος αναπτύχθηκε.

Το 1942, ιδρύθηκε το Ορφανοτροφείο Ψυχικού⁸⁸, το οποίο στεγαζόταν στην οδό Πρίγκηπος Κων/νου 13. Περιέθαλπε ορφανά παιδιά, των οποίων οι γονείς είχαν σκοτωθεί στον πόλεμο στην Αλβανία ή σφαγιάστηκαν από τους κατακτητές. Το Ορφανοτροφείο υποστήριζε υλικά και ηθικά ο Ερυθρός Σταυρός και επιχορηγείτο από το Υπουργείο Πρόνοιας. Πρόεδρος του ήταν η Μ. Μαργαρίτη. Η εταιρεία Κέκρωψ, με εισήγηση του Γ. Ησαΐα (συμβούλου του Ορφανοτροφείου), είχε την πρωτοβουλία να δωρίσει 15.000 πήχεις για την ανέγερση νέου ιδιόκτητου ορφανοτροφείου. Στις 2 Απριλίου 1948 το ορφανοτροφείο διαλύθηκε.

Από το 1948 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1949, λειτούργησε η Παιδούπολη⁸⁸ Ψυχικού, «ο Άγιος Δημήτριος» (και οι παιδουπόλεις «Άγιος Αντώνιος» και «Άγιος Αθανάσιος»⁸⁹) η οποία περιέθαλπε παιδιά ηλικίας από 16 ετών και άνω. Ήταν υπό την «υψηλή προστασία» της Βασίλισσας Φρειδερίκης. Διαχειριστής ήταν ο Δ. Χρυσός και Αρχηγός- Δ/ντής ο Α. Πέρος. Το 1948, πρόεδρος του Ορφανοτροφείου - Παιδουπόλεως⁹⁰ ήταν ο Δελαγραμμάτης. Η εφορευτική επιτροπή αποτελούνταν και από τους Ν. Σερέπετζη, Μ. Σαδούκα, Ι. Κοκκώνη, Η. Τσαπάρα, Η. Λεδάκη. Παιδουπόλεις υπήρχαν σε όλη την Ελλάδα. Τα παιδιά μάθαιναν τέχνες (μαραγκοί, χτίστες, γεωπόντοι) και οι δάσκαλοι οργάνωναν εργαστήρια. Υπήρχε ραδιοφωνικός σταθμός που εξέδιδε τα μηνύματα των παιδουπόλεων. Οι ραδιοφωνικές εκπομπές σταμάτησαν το 1949. Παράλληλα, κυκλοφορούσε και περιοδικό με την ονομασία «Παιδούπολις».

Το 1948 καταγράφονται στο Ορφανοτροφείο- Παιδούπολη Ψυχικού 88 αγόρια, ηλικίας 11- 19 ετών. Από τους τροφίμους, 60 εξειδικεύονται στη ραπτική.

Σύμφωνα με έγγραφο (αρθ. πρωτ. 3173/ 8.6.1950) της «Πρόνοιας Βορείων Επαρχιών της Ελλάδος» επέτρεπαν στα παιδιά των Παιδουπόλεων, συνοδευόμενα να επισκέπτονται στις φυλακές, κάθε δίμηνο, τους κρατούμενους γονείς τους ή τα αδέρφια τους.

Στα σκοτεινά εκείνα χρόνια, για τον επαναπατρισμό των παιδιών, μεταξύ των όρων που ετίθεντο από την Ειδική Υπηρεσία Περιθάλψεως Ελληνοπαίδων, ήταν και τα εθνικά φρονήματα των γονέων τους (να μην ανήκουν δηλ. σε αντιστασιακές οργανώσεις, να μην κρατούνται σε φυλακές ή στρατόπεδα συγκεντρώσεως, αρθ. πρωτ. 12647/14.11.48). Στα έγγραφα τα παιδιά χαρακτηρίζονταν ως «συμμοριόπληκτοι και ανταρτόπληκτου». Ήταν η εποχή της μισαλλοδοξίας και του εθνικού διχασμού.

88. Αρχείο Ψυχικού, φάκελλος 562, φάκελλος 499.

89. Επιτροπή Συντονισμού, Διαδόσεως και περιθάλψεως Ελληνοπαίδων: Ειδική Υπηρεσία Περιθάλψεως Ελληνοπαίδων, *Ετήσια Έκθεσις Πεπραγμένων της Ε.Υ.Π.Ε. από της ιδρύσεώς της μέχρι τέλους Ιουνίου 1949* (Αθήνα, 1949) σ. 18, Αρχείο Ψυχικού, φακ. 1676.

«Η παιδούπολις Άγιος Αθανάσιος (Κινηματογραφιστών) εν Ψυχικό εγκατεστημένη εις την υπό του Υπουργείου Κοιν. Προνοίας επιταχθείσαν και παραχωρηθείσαν εις την Ένωσιν Κινηματογραφιστών Έπαυλιν Λοβέρδου. Εις αυτήν περιθάλπονται 100 άρρενα παιδιά, των οποίων η συντήρησις, περίθαλψις κ.λ.π. έχει αναληφθή εξ' ολοκλήρου υπό της Ένώσεως Κινηματογραφιστών, ως και η επισκευή του κυρίου εκ των πόρων αυτής των προερχομένων υπό των υπέρ του σκοπού τούτου διδομένων παραστάσεων των κινηματογράφων».

90. Βλ. Ατομικό Ιστορικό 2.

Στην Κοινότητα Ψυχικού, κατά την ίδια περίοδο, εξέταζαν και διερευνούσαν τα φρονήματα και την εθνικοφροσύνη των υπαλλήλων⁹¹ της Κοινότητας (1947-1950).

Από την ίδρυσή του, το Ψυχικό, ως κοινότητα και έπειτα ως Δήμος, διοικείται απο διορισμένους ή εκλεγμένους κοινοτάρχες οι οποίοι στην πλειοψηφία τους προέρχονται από τη δεξιά παράταξη.

Αναφέρουμε αρχικά τους Ι. Κεχαγιόγλου, Ε. Τσάκωνα (1930), Χ. Γλένη (1932), Τ. Καμάρα (1934), Θ. Κυριαζίδη (1935), Χ. Θαλασσινό (1935), Π. Λυμπερόπουλο (1939), Α. Λυμπερόπουλο (1942), Γ. Βασιλειάδη (1943), Π. Λυμπερόπουλο (1943), Φ. Πιαλόγλου (1945), Γ. Βασιλειάδη (1945).

Μεταπολεμικά, κοινοτάρχες - δήμαρχοι διετέλεσαν οι Φ. Πιαλόγλου (1946), Κ. Ιορδανίδης (1948), Ν. Σερέπετζης (1949), Χ. Θαλασσινός (1959), Κ. Γεωργακόπουλος (1962), Ζ. Λίνος (1964), Χ. Θαλασσινός (1967), Λ. Γερομήτσος (1970-1973) ο οποίος απολύθηκε από την χούντα, Κ. Καπαγιαννίδης (1974-1978), Γ. Χαραλάμπους (1978-1986), ο οποίος κατέβηκε ως ανεξάρτητος και υποστηρίχτηκε ανεπίσημα από την Ν. Δ και το ΠΑ.ΣΟ.Κ. -Το 1982 η κοινότητα Ψυχικού αναγνωρίζεται ως Δήμος-, Δ. Μαναός (1986-1994), υποστηρίχτηκε από την Ν. Δ, Ε. Νεόφυτος (1995 έως σήμερα), κατέβηκε στις εκλογές ως ανεξάρτητος και υποστηρίζεται από την Ν.Δ και τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ.

Τη δεκαετία του 1950, χτίστηκε μεγάλος αριθμός σχολείων. Μεταξύ 1951-1961, διπλασιάστηκε ο πληθυσμός του Ψυχικού. Μέχρι το 1956, την ύδρευση του Ψυχικού φρόντιζε η Εταιρεία. Κατόπιν, την ύδρευση ανέλαβε η Εταιρεία Υδάτων.

Στην Αθήνα, η πολυκατοικία γνώρισε άνοδο την περίοδο 1960-1966.

Το 1963, η Ένωση Κέντρου εκλέγεται στην εξουσία. Το 1967 εγκαθιδρύεται η χούντα των συνταγματαρχών και κυβερνά για επτά ολόκληρα χρόνια. Η χώρα μας εξαρτάται από ξένα συμφέροντα

Το 1968, επί δικτατορίας, κόπηκε ένας πευκώνας με υπεραιώνobia δένδρα, που αποτελούσε το Άλσος Ψυχικού.

Την περίοδο αυτή, η χούντα διευκόλυνε με νομοθετικά διατάγματα την οργανωμένη πολυκατοικία μικρού ύψους. Το δημόσιο πράσινο μειώθηκε. Η ζήτηση κατοικίας στο Ψυχικό ανέβασε στα ύψη τις τιμές γης και κτισμένης επιφάνειας.

Η πολιτική κατάσταση ευνόησε τα ανώτερα και μεσαία στρώματα με την υπερβολική εισροή κεφαλαίου.

Το Ψυχικό οικιστικά επεκτείνεται και ο πληθυσμός του διαφοροποιείται με την εγκατάσταση σ' αυτό κατοίκων από διάφορες χώρες.

Μέχρι το 1974, που αποκαθίσταται το Δημοκρατικό Πολιτεύμα, έχουν εγκατασταθεί στο Ψυχικό πέντε πρεσβείες, είκοσι πρεσβευτές και επιτετραμένοι και 120 διπλωματικοί υπάλληλοι ξένων πρεσβειών.⁹²

Η περιοχή της Ν. Αγοράς οικίστηκε από μεσοαστικά στρώματα και εξυπηρέτησε τις ανάγκες, ως επί το πλείστον, αυτών των στρωμάτων. Στην περιοχή αυτή διευρύνθηκαν οι δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα.

91. Αρχείο Ψυχικού, φάκελλος 1649.

92. Δογοδοσία Κοινοτικής Αρχής Ψυχικού Πεπραγμένων Έτους 1973 (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού, Φεβρ. 1974).

Τα εκάστοτε κοινοτικά συμβούλια ρητώς απαγόρευσαν την επαγγελματική στέγη στο Ψυχικό.

Το 1972, ωστόσο, στη Ν. Αγορά, όπου επιτρεπόταν η λειτουργία εμπορικών καταστημάτων, λειτουργούσαν:⁹³

2 Αρτοποιεία, 2 Κρεοπωλεία, 3 Εδωδιμοπωλεία, 3 Οπωροπωλεία, 1 Οινομαγειρείον β'κατηγορίας, 1 Καφενείον γ'κατηγορίας, 3 Καφε-Μπάρ με πρατήριο γάλακτος β'κατηγορίας, 1 Εργαστήριο Ζαχαροπλαστικής, 1 Φαρμακείο, 2 Πρατήρια υγρών καυσίμων, 1 Κατάστημα Ψυλικών Ειδών, 1 Καθαριστήριο- Βαφείο, 1 Επιδιορθωτήριο υποδημάτων, 1 Κατάστημα ηλεκτρικών ειδών, 1 Ξυλουργικό Εργαστήριο, 1 Κουρείο, 2 Κομμωτήρια.

Την ίδια εποχή, οι πλανόδιοι μικροπωλητές ήταν: ένας αρτοπώλης, ένας υδραυλικός, τέσσερις εφημεριδοπώλες, ένας παγοπώλης, ένας γαλακτοπώλης.

Στο Ψυχικό, με την πάροδο του χρόνου, σημειώθηκαν περιβαλλοντικές μετατροπές και αλλοιώσεις στη χρήση του χώρου. Το 1974, η Εταιρεία διατεινόταν ότι ήθελε να αξιοποιήσει την περιοχή των λατομείων και τον περιβάλλοντα χώρο, συνολικής έκτασης 312 στρεμμάτων, με στόχο να εξωραΐσει το χώρο, να δημιουργήσει δάσος, αθλοπαιδιές, μουσείο σύγχρονης τέχνης και να ανεγείρει τουριστικό συγκρότημα.⁹⁴ Αυτό δεν έγινε ποτέ, γιατί η Δημοτική Αρχή διεκδίκησε τα εδάφη της.

Το 1977, συνεχίστηκαν να κόβονται αιωνόβια δένδρα στο Άλσος του Ψυχικού, για να κατασκευαστούν 4 γήπεδα τέννις. Ορισμένοι κάτοικοι αντέδρασαν⁹⁵ έντονα στις αποφάσεις του Κοινοτάρχη Κ. Καπαγιαννίδη, ενώ άλλοι βρήκαν θετική την ιδέα των αθλητικών εγκαταστάσεων στην περιοχή.⁹⁶ Η υλοποίηση του σχεδίου συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια με την αποψίλωση του δάσους από την επόμενη δημοτική αρχή.

Η κριτική όμως έρχεται δριμύτερη από μερικούς, οι οποίοι θεώρησαν ότι τέτοιες ενέργειες έχουν αντίκτυπο στην ποιότητα του περιβάλλοντος και δημιουργούν ανισορροπία περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική. Επιγραμματικά, ο Α. Τσάτσος σε άρθρο του⁹⁷ επισημαίνει ότι η θυσία αυτή του πρασίνου έχει και κοινωνικό αντίκτυπο και ότι ο Δήμος «δαπανά μέρος από τα έσοδά του σε έργα πολυτελείας χάριν των ολίγων και σε βάρος των πολλών».

Ο περιορισμός του πρασίνου, με την αλλοίωσή του και τον περιορισμό του στα έσχατα όρια, στέρησε διαχρονικά από τους κατοίκους του Ψυχικού το οξυγόνο και το σεβασμό προς το περιβάλλον και τούτο, για την ικανοποίηση του αθλητικού ενδιαφέροντος ορισμένης κατηγορίας κατοίκων. Η εξυπηρέτηση των γηπέδων βέβαια από την άλλη βοήθησε στην ανάπτυξη των σπορ και βελτίωσε την κοινωνική επαφή των κατοίκων, δεδομένου ότι οι χώροι πλέον στους οποίους μπορούν να συνευρίσκονται είναι ελάχιστοι.

93. Δογοδοσία Κοινοτικής Αρχής Ψυχικού Πεπραγμένων Έτους 1972 (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού Φεβρ. 1973).

94. Κέκρω Α.Ε., Δάσος 115 στρεμμάτων εις το Ψυχικόν και η διαμόρφωσις του περί τα λατομεία χώρου (Ψυχικό: Εγκύκλιος της Α.Ε Κέκρω, 1974).

95.1 Ανάστατοι οι κάτοικοι Π. Ψυχικού, *Βήμα*, 23 Δεκ. 1977.

95.2 Δ. Αργυρόπουλου «Κινδυνεύει πάλι το Άλσος Ψυχικού» *Καθημερινή*, 5 Δεκ. 1985.

95.3 Μ. Μαρκογιάννη «Για το άλσος Ψυχικού» *Καθημερινή*, 28 Δέκ. 1985.

96.1 Α. Καριώτη «Τα γήπεδα τέννις στο Ψυχικό» *Καθημερινή*, 17 Δέκ. 1985.

96.2 Δ. Αλεξανδράκη «Δεν θα καταστραφεί το Άλσος Ψυχικού από το χώρο αθλοπαιδιών. Το πράσινο πρέπει να συνυπάρχει με την κοινωνική λειτουργικότητα» *Καθημερινή*, 19 Δέκ. 1985.

97. Α. Ν.Τσάτσος «Το άλσος του Ψυχικού» *Καθημερινή*, 10 Ιαν. 1986.

Πέραν των αλλοιώσεων του τοπίου, όλα αυτά τα χρόνια πραγματοποιήθηκαν και αυθαιρεσίες στην οικοδόμηση των πολυκατοικιών με την υπέρβαση του συντελεστή δόμησης. Ο χαμηλός συντελεστής δόμησης, όμως, τα νεότερα χρόνια εμπόδιζε τους κατασκευαστές και τους ιδιοκτήτες να χτίσουν νέες πολυκατοικίες και περιόρισε την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Στη διάρκεια αυτών των ετών, σύμφωνα με τον τότε αντιπρόεδρο της Κοινότητας Ψυχικού⁹⁸ (και σήμερα του Δήμου), γύρω από το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας, «δημιουργήθηκε ένα υπερφορτωμένο πλέγμα οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων που ξαφνικά μετέτρεψαν την Αθήνα από μικρή μεσογειακή πρωτεύουσα, σε μεγαλούπολη, με κύριο χαρακτηριστικό, τη σημαντική καθυστέρηση στην ανάπτυξη των βασικών κοινωνικών τομέων και με άμεση συνέπεια τη μαζικοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα».

Μέσα απ' αυτές τις διεργασίες, στις ανάγκες για βελτίωση των οικιστικών συνθηκών προστέθηκαν προβλήματα που η απρογραμμάτιστη υπερεκμετάλλευση του εδαφικού χώρου, επισώρευσε. Αναφέρουμε, ενδεικτικά, το χώρο των λατομείων τα οποία όταν έπαψαν να λειτουργούν έγιναν προσπάθειες οικοπεδοποίησής τους.

Ο χώρος των λατομείων ήταν ενταγμένος στην περιοχή των 2.000 στρεμμάτων που περιλάμβανε η λοφοσειρά των Τουρκοβουνίων. Το 1980, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ της ΛΑΨΥ και του οικοδομικού συνεταιρισμού βουλευτών⁹⁹ με την επωνυμία «Η Πολιτεία», τα 230 στρέμματα των λατομείων θα παραχωρούνταν για την οικοδόμηση κατοικιών των βουλευτών, με επιχορήγηση 3.000.000 δρχ από το κράτος. Ο καθηγητής του Πολυτεχνείου Αραβαντινός, μετά από σχετική πρόταση που του έγινε επί προεδρίας του Κ. Καραμανλή, απεφάνθη ότι η περιοχή ήταν κατάλληλη μόνον για αναδάσωση, απόφαση που είχε λάβει και το Δημοτικό Συμβούλιο με τη συγκατάθεση του κοινοτάρχη Γ. Χαραλάμπους.

Η περιοχή του Ψυχικού διαχρονικά έλκυε ειδικές κατηγορίες πολιτών με συγκεκριμένα συμφέροντα, όπως στην ανωτέρω περίπτωση, που αφορούσε στους εκπροσώπους του Κοινοβουλίου και της πολιτικής εξουσίας του τόπου.

Το Ψυχικό, αποτελεί μέχρι σήμερα περιοχή με ορισμένες χρήσεις (ειδικές οικιστικές συνθήκες) λόγω της ύπαρξης των εκπαιδευτηρίων, των πρεσβειών, της συχνής κυκλοφορίας αυτοκινήτων. Απόφαση του Σ. Τ. Ε. έχει αποτρέψει την οικοδόμηση κτιριακών εγκαταστάσεων, για τη στέγαση γραφείων.

Η περιοχή διαθέτει, συγκριτικά με άλλες περιοχές, αρκετό πράσινο, πολλές πλατείες και άλση. Το κτίριο της Α' πλατείας στην είσοδο του Ψυχικού, που άλλοτε στέγαζε ένα καφεστιατόριο, λειτουργεί σήμερα για τις ανάγκες του Δήμου. Το μνημείο της πλατείας αυτής είναι έργο των Ορλάνδου και Μπίρη. Στην είσοδο του Ψυχικού τοποθετήθηκε το 1998 αλουμινένια καλλιτεχνική σύνθεση από ομπρέλες, έργο του ψυχικιώτη Ζογγολόπουλου.

Η περιοχή του Ψυχικού, όμως, λόγω των πρεσβειών και των ξένων που κατοικούν, υπήρξε στο παρελθόν και παραμένει μέχρι σήμερα στόχος βομβιστικών ενεργειών. Έξω από κάθε πρεσβεία ή προξενείο υπάρχει και ένα φυλάκιο. Η φρούρηση ενισχύεται πλέον και από ιδιωτικές εταιρείες.

98. Α. Κариώτης, «Το Ψυχικό χθές και σήμερα», *Ενημερωτικό δελτίο Κοινότητας Ψυχικού*, Ιουλ. 1980, σ. 2.

99. Γ. Χαραλάμπους «Προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως κ. Γεώργιον Ράλλην, θέμα: Τα λατομεία Ψυχικού» *Ενημερωτικό Δελτίο Κοινότητας Ψυχικού*, Οκτ. 1980, σ. σ. 10-11.

Η εκάστοτε δημοτική αρχή, στην προσπάθειά της αφενός να διατηρήσει το Ψυχικό τη φυσιογνωμία του, η οποία με τον καιρό έχει αλλοιωθεί με τις οικοπεδοποιήσεις κοινόχρηστων χώρων, την καταπάτηση του βουνού και του εντός σχεδίου πρασίνου, τη σμίκρυνση των δρόμων, την αναγκαία αλλαγή χρήσεων πλην κατοικίας (στο μέτωπο προς τη λεωφόρο Κηφισίας), και αφετέρου να διασώσει την αρχιτεκτονική του ιστορία, προέβη στον χαρακτηρισμό των επαύλεων και κτιρίων ως διατηρητέων. Όμως, δεν μπόρεσαν να διασωθούν εξαιτίας της οικοδομικής επέκτασης, κτίρια επώνυμων αρχιτεκτόνων, τα οποία κατεδαφίστηκαν ή αλλοιώθηκαν με μετατροπές των νέων ιδιοκτητών, που τα κατοίκησαν τα νεότερα χρόνια.

Το 1994 το κτίριο της Π. Αγοράς κρίθηκε διατηρητέο και δεν μετετράπη σε εμπορικό κέντρο, σύμφωνα με τις βλέψεις της Εταιρείας.

Νέος Πρόεδρος της Εταιρείας Κέκρωψ ανεδείχθη ο Κ. Μπενακόπουλος

Όσα σπίτια διασώθηκαν από την κατεδάφιση αποτελούν ανάμνηση της ιστορικής συλλογικής μνήμης της πόλης και της εξέλιξης της αρχιτεκτονικής της. Σήμερα, 84 κτίρια έχουν κριθεί διατηρητέα, όπως το σπίτι της Σοφίας Μινέικο, μητέρας του Α. Παπανδρέου, στο οποίο μεγάλωσε και συνελήφθηκε επί δικτατορίας ο τ. Πρωθυπουργός, καθώς και άλλα, με ιδιαίτερα έντονη παραδοσιακή φυσιογνωμία.

Η δημοτική αρχή σήμερα, δέχεται επικρίσεις όσον αφορά την αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού προβλήματος. Συγκεκριμένα, αποφασίστηκε η μονοδρόμηση των οδών, προκειμένου να εμποδιστεί η διέλευση αυτοκινήτων από τις γύρω περιοχές. Κατηγορούν το Δήμο ότι θωρακίζει τους προνομιούχους κατοίκους του, αποκλείοντας τη διέλευση οχημάτων από άλλες περιοχές, χωρίς αυτό να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα (μείωση της κυκλοφορίας και του καυσαερίου), ενώ οι κίνδυνοι από τα ατυχήματα αυξάνονται.

Η αντιπολίτευση μιλά για «βελτίωση της ποιότητας ζωής σε ευρεία κλίμακα τόσο κοινωνική όσο και χωροταξική».¹⁰⁰ Αντιτίθεται στην καλλιέργεια της ιδεολογίας του αποκλεισμού των άλλων. Η πολιτική του αποκλεισμού των περιοχών χαρακτηρίζεται ως «αναχρονιστική νοοτροπία φεουδαρχικής περιόδου».¹⁰⁰

Το να εγκλωβίζεται κανείς μέσα στην ίδια του την γειτονιά είναι ένα άλλο είδος «καφκικής εμπειρίας».¹⁰¹

Ο δήμαρχος ανταπαντά ότι το Ψυχικό έχει γίνει αποδέκτης διαμπερούς κυκλοφορίας από διερχόμενα οχήματα υπερδιπλασιάζοντας τον κινούμενο πληθυσμό του (12.500 κάτοικοι, 10.500 μαθητές και εκπαιδευτικό προσωπικό). Ο εισερχόμενος εξάλλου πληθυσμός για απασχόληση σε 40 πρεσβείες και 40 ιδιοκτησίες ειδικού καθεστώτος και για κοινωνική εξυπηρέτηση είναι μεγαλύτερος από το μόνιμο πληθυσμό.¹⁰²

Οι διαφωνίες των πολιτών υφίστανται και για το καθεστώς που έχει διαμορφωθεί επί της οδού Μαραθωνοδρόμων (παραλλήλου της Κηφισίας), που καθιστά δύσκολη την εκεί διαβίωση, λόγω του θορύβου και των καυσαερίων. Η ρητή απαγόρευση της επαγγελματικής στέγης δεν φαίνεται να λύνει το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί.

100. Θ. Χανακούλας «Ψυχικό μια...οχρωμένη πόλη» *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, τεύχ. 17, Φεβρ.- Μάρτ. 1998, σ. 26, σ. 29.

101. Ν. Δήμου «Ο Κάφκα στο Ψυχικό» *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλ.- Αύγ. 1995, σ. 7

102. Ε. Νεόφυτος, *Καθημερινή*, 17 Αύγ. 1995, σ. 16.

Παρά το ότι ο Σύλλογος Περιβαλλοντικής Προστασίας διατείνεται ότι «στο ίδιο προάστιο είναι απαράδεκτο να υπάρχουν υποβαθμισμένες και προνομιούχες περιοχές», ο διαχωρισμός υφίσταται τόσο για τους κατοίκους του Ψυχικού, όσο και γι' αυτούς των άλλων περιοχών.

Η περιοχή, εκτός από τους Έλληνες υπηκόους, είναι διαστρωματωμένη και από ξένους, λόγω της ύπαρξης κυρίως των πρεσβειών. Σε απογραφή (προαιρετική) που προέβη ο Δήμος, το έτος 1998, από τους 9. 051 κατοίκους, το 8,7% ήταν ξένοι υπήκοοι (2,7% της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 6% άλλων χωρών).

Πλέγμα κοινωνικών σχέσεων στο χώρο.

Ελάχιστοι είναι οι χώροι συνάντησης των κατοίκων μέσα στην περιοχή τους. Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγεται η Ν. Αγορά, όπου λειτουργούν καταστήματα διαφόρων ειδών (φαρμακείο, αρτοποιείο, κρεοπωλείο, ιχθυοπωλείο, πρατήριο υγρών καυσίμων, οπωροπωλείο, μεζεδοπωλείο κ.ά.).

Άλλοι χώροι συνάντησης είναι η Εκκλησία, το Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου και τα γήπεδα αθλοπαιδιών.

Πέραν της ημέρας που γίνεται η Λαϊκή αγορά, η οποία συγκεντρώνει τους μικροπωλητές και τους καταναλωτές, οι πλατείες δεν διαδραματίζουν το ρόλο που έπαιζαν παλαιά και, παρά τις κηποτεχνικές μελέτες από τις διακοσμητικές πέτρες, δεν είναι λειτουργικές. Αυτό οφείλεται στο ότι ο κόσμος δεν συναντιέται πλέον σ' αυτές, δεν επικοινωνεί. Δεν έχουν αναπτυχθεί σχέσεις αλληλεγγύης, όπως τα παλαιότερα χρόνια. Η απομόνωση και η αποξένωση στις πολυκατοικίες και στις μονοκατοικίες διέσπασαν την συνοχή των μελών της γειτονιάς. Το φαινόμενο της γειτονιάς δεν υπάρχει πια και οι ανθρώπινες σχέσεις έγιναν απρόσωπες.

Η δόμηση του φυσικού περιβάλλοντος στο Ψυχικό, η διάταξη των επαύλεων, η ουσιαστική έλλειψη χώρων κοινωνικής συναναστροφής δεν ενεργοποιούν σχέσεις κοινωνικής αλληλεγγύης.

Οι σχέσεις των ανθρώπων είναι τυπικές. Πρόκειται για σχέσεις αναγνώρισης, κοινωνικού γοήτρου και δύναμης, στα πλαίσια της κοινωνικής επίδειξης, της υπεροχής, του πλούτου και της πολιτικής ισχύος. Υπάρχουν βέβαια φορές που το Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου σφύζει από ζωή λόγω συναυλιών, διαλέξεων, εκθέσεων και λειτουργεί σαν χώρος κοινωνικών σχέσεων κάποιων ομάδων. Άλλες πάλι φορές οι σχέσεις γίνονται πιο ανθρώπινες, όταν τα άτομα συναντώνται στην Αγορά, στην Εκκλησία, σε αθλητικούς χώρους, σε εκδηλώσεις. Ο πολίτης, όμως, δεν συμμετέχει ενεργά σε συλλογικές κοινωνικές διαδικασίες και παραμένει απομονωμένος και αμέτοχος.

Ο περισσότερος κόσμος είναι κλεισμένος στα σπίτια του, στην ασφάλεια των επαύλεων, στο ατομικό του κέλυφος.

Είναι δύσκολο, ακόμη και σήμερα, να κεντρίσεις το ενδιαφέρον του πολίτη - κατοίκου για τα κοινά του Δήμου του. Παραμένει ακόμη απαθής σε ζητήματα που αφορούν τον δήμο, με εξαίρεση ειδικές ομάδες γύρω από τα δημοτικά πράγματα που ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό, το περιβάλλον κ. ά. Ο πολίτης, όπως προαναφέραμε, είναι απομονωμένος στην κατοικία του, γύρω από τον οικογενειακό περιβάλλον και δεν αναπτύσσει ιδιαίτερες σχέσεις με τους γείτονές του, και αυτό γιατί δεν έχει αναπτύξει κοινωνική αλληλεγγύη και παραμένει αδιάφορος για τους διπλανούς του.

Υφίσταται επιπλέον στην οικογενειακή εστία μία ιεράρχηση των ρόλων των μελών του νοικοκυριού αλλά και του βοηθητικού προσωπικού. Κατ' αυτό τον τρόπο ο πολίτης αναπτύσσει σχέσεις εξουσίας και επιβολής και λιγότερο συνύπαρξης και αλληλοβοήθειας.

Το οικονομικό επίπεδο και το όνομα του συγκατοίκου τους ενισχύει τη διάθεση να τον γνωρίσουν καλύτερα, με σκοπό να αναπτύξουν μαζί του κοινωνικές σχέσεις. Αυτό εξάλλου χαρακτηρίζει τη νοοτροπία της αστικής τάξης, αλλά και των νεοπλούτων, που συντελεί στη διαμόρφωση επίπεδων και επιφανειακών σχέσεων.

Η διάκριση της γεωγραφικής περιοχής, από πλευράς οργάνωσης χώρου της κοινωνικής ζωής, ο περιβάλλον χώρος, η ρυμοτομία, το πράσινο, οι κατοικίες και η αρχιτεκτονική τους, τα σχολεία και η υποδομή που διαθέτουν, η κοινωνική σύνθεση και η οικονομική επιφάνεια των κατοίκων τοποθετούν το Ψυχικό σαν μία από τις πλέον προνομιούχες περιοχές.

Οι διακρίσεις στη γη, στο πράσινο, στους δρόμους, στην παιδεία, στον πλούτο δημιουργούν κοινωνική ανισότητα. Έτσι οι υποβαθμισμένες περιοχές ζητούν κοινωνική δικαιοσύνη.

Οι νέες γενιές των ψυχικιωτών ξεκινούν τα μαθητικά τους χρόνια με σημαντικά εφόδια, ευρύτερη ενημέρωση που τους παρέχουν τα καλά σχολεία όπου φοιτούν και ασφαλέστερη κατεύθυνση. Είναι τα «παιδιά ορισμένων κοινωνικών χώρων» σε σχέση με εκείνα των «υποβαθμισμένων περιοχών των μεγαλουπόλεων και της ελληνικής επαρχίας».¹⁰³ Στα σχολεία τους και μετέπειτα στα Πανεπιστήμια του εξωτερικού, όπου φοιτούν, γίνονται αποδέκτες καινοτομιών όσον αφορά τα εκπαιδευτικά προγράμματα, ασκούνται σε προσωπικά εργαστήρια, συμμετέχουν σε ποιοτικές εκδηλώσεις και τους παρέχονται πλήθος ερεθισμάτων. Οι αναβαθμισμένες περιοχές συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά επιτυχίας στις εξετάσεις για τα Α.Ε.Ι, σε αντίθεση προς τις λαϊκές συνοικίες (αν και ορισμένες τις ανταγωνίζονται ως προς τα ποσοστά επιτυχίας), όπου το υποβαθμισμένο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον καθυστερεί και την ανάπτυξη των κοινωνικών ομάδων και την πρόοδο και την κινητικότητα των μελών της κάθε οικογένειας.

Από τα εκπαιδευτήρια του Ψυχικού, το Κολλέγιο Αθηνών και η Σχολή Μωραΐτη, έχουν διευρύνει τις λειτουργίες τους (πέραν της σχολικής εκπαίδευσης) διοργανώνοντας πλήθος εκδηλώσεων επιστημονικού και καλλιτεχνικού χαρακτήρα. Κατ' αυτό τον τρόπο έχουν καταστεί πόλοι πολιτιστικής έλξης και πνευματικής ανάπτυξης τόσο των κατοίκων του Ψυχικού όσο και αυτών που κινούνται εκτός των ορίων του.

Ο ψυχικιώτης, για την αγορά ειδών διατροφής, ένδυσης, αναψυχής κ. τ. λ., επιλέγει τις γύρω περιοχές. Τα οικιακά απορρίμματα που εναποτίθενται έξω από τα σπίτια αλλά και τα φυτικά απορρίμματα που προκύπτουν από τη φροντίδα των κήπων, με την βοήθεια συνήθως του κηπουρού, μαρτυρούν ανώτερο τρόπο διαβίωσης και υψηλότερο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων.

Το Ψυχικό παραμένει ακόμα και σήμερα η περιοχή που ελκύει τη μεγαλοαστική τάξη, λόγω και των υψηλών τιμών γης, που αντιστοιχούν στο κοινωνικό κύρος και τον πλούτο της τάξης αυτής. Παραμένει, μαζί με τη Φιλοθέη, την Εκάλη και το κέντρο της Αθήνας, μία από τις ακριβότερες περιοχές σε τιμές γης και κατοικίας. Το ίδιο ισχύει και για τις τιμές των διαμερισμάτων, λόγω της υψηλής ζήτησης.

Στην ελεύθερη αγορά, οι αξίες ανά m^2 , είναι διπλάσιες από τις καθορισμένες. Η σημερινή ελεύθερη τιμή διαμερίσματος ανά m^2 κυμαίνεται από 1.000.000 - 1.200.000. Οι αντικειμενικές αξίες του Ψυχικού εξαρτώνται από τις τιμές ζώνης στις οποίες βρίσκονται τα ακίνητα και από το συντελεστή δόμησης. Ανάλογα με τη ζώνη, υπάρχει διακύμανση των τιμών από 325.000 σε 385.000, σε 440.000, σε 480.000 και άνω.

103. Φ. Κατατζή «Από το Π. Ψυχικό στο Περιστερί» *Ελευθεροτυπία*, 25 Οκτωβρ. 1989.

Η αποκλειστική χρήση του χώρου για κατοικία, με αποκλεισμό των δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα (με εξαίρεση ορισμένες επαγγελματικές χρήσεις στο χώρο της Ν. Αγοράς και κάποια ιατρεία, δικηγορικά ή αρχιτεκτονικά γραφεία) καθιστούν ακόμη και σήμερα το Ψυχικό μια περιοχή-υπνωτήριο, σε αντίθεση από άλλες περιοχές.

Η σύνθεση των κατοίκων διαχρονικά έχει διαφοροποιηθεί λόγω της κοινωνικής κινητικότητας που παρατηρήθηκε όλα αυτά τα χρόνια. Παρόλα αυτά, οι τιμές γης και κατοικίας παραμένουν απρόσιτες και απευθύνονται σε στρώματα υψηλότερου εισοδήματος.

Η μορφολογία της περιοχής, όπως διαμορφώνεται από την αρχιτεκτονική των επαύλεων - μονοκατοικιών και φανερώνει το γόητρο, την κοινωνική δύναμη και την ταξική θέση του ιδιοκτήτη τους από τα, ως επί το πλείστον, ταξικά σχολεία που δέχονται παιδιά αστών που ανταποκρίνονται στα υψηλά δίδακτρά τους, από τις πρεσβείες, που η λειτουργία τους στο δεδομένο γεωγραφικό χώρο και περιβάλλον ανταποκρίνεται στη φυσιογνωμία του προαστίου, από το πράσινο, τις πλατείες, τα άλση που υπάρχουν στην περιοχή, αλλά και η κοινωνική διαστρωμάτωση του Ψυχικού που συνίσταται σε μεγάλα και μεσαία αστικά στρώματα που διέθεσαν υψηλά ποσά για την αγορά οικοπέδων και οι προσωπικότητες που το κατοικούν και που ξεχωρίζουν στην πολιτική, στην τέχνη και στα γράμματα καθιστούν το Ψυχικό ένα προάστιο που προωθεί μέχρι σήμερα τον ταξικό διαχωρισμό.

Ο καταμερισμός του χώρου στην Ελλάδα επηρέασε και τον ταξικό καταμερισμό. Η χωρική αταξία μέχρι σήμερα εκφράζει και την κοινωνική ανισότητα εντός και εκτός του οικισμού.

«Η ουτοπία αρχίζει, μόνον όταν επιχειρείς, ξεκινώντας από τις υπάρχουσες σχέσεις, να προδιαγράψεις τη μορφή με την οποία θα λυθεί τούτη ή εκείνη η αντίθεση της υπάρχουσας κοινωνίας».

F. Engels, «Για το ζήτημα της Κατοικίας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ιδεολογικές διαφοροποιήσεις – Πολιτική συμπεριφορά Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών Ψυχικού, Ν. Ιωνίας (1974-1996)*

Πίνακας 8.1

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 17 ^{ης} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1974				
	Ψυχικό		Ν. Ιωνία	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Εγγεγραμμένοι	3421		36252	
Ψηφίσαντες	2801		31576	
Άκυρα-Λευκά	39		557	
Έγκυρα	2762		31019	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Ν.Δ.	1724	62,41	11417	36,80
Ε.Κ.Ν.Δ.	518	18,75	6823	21,71
Π.Α.Σ.Ο.Κ	283	10,24	3866	12,46
Ε.Δ.Ε.	41	1,48	216	0,69
Ε.Α.	189	6,84	8617	27,77
ΦΔΕ-ΣΚΕ	5	0,18	24	0,07
Ε.Κ.Κ.Ε	2	0,07	39	0,12
Άνεξ. Μεινωμένοι	0	0,00	14	0,04

Πίνακας 8.2

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 20 ^{ης} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1977				
	Ψυχικό		Ν. Ιωνία	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Έγκυρα	3005		32053	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Ν.Δ.	1498	49,85	9632	30,05
Ε.Δ.Η.Κ.	336	11,18	2496	7,79
Π.Α.Σ.Ο.Κ	431	14,14	8600	26,83
ΣΥΜΜΑΧΙΑ	185	6,16	2114	6,60
Κ.Κ.Ε.	219	7,29	7629	23,80
Ε.Π.	282	9,38	1126	3,51
Κ.ΝΦ.	36	1,20	176	0,55
Ε.Κ.Κ.Ε	3	0,10	124	0,39
Λ.Δ.Ε.	4	0,13	75	0,23
Κ.Ο.Μ.	5	0,17	24	0,07
Ε.Χ.Ε.	0	0,00	18	0,06
Ε.Δ.Ε.	2	0,07	20	0,06
Άνεξ. Μεινωμένοι	4	0,13	16	0,05

Πίνακας 8.3

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 18 ^{ης} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1981				
	Ψυχικό		Ν. Ιωνία	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Έγκυρα	3854		34407	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Ν.Δ.	1868	48,47	7105	20,65
Π.Α.Σ.Ο.Κ	1167	30,28	16484	47,91
Ε.Δ.Η.Κ.	26	0,67	127	0,37
Κ.Κ.Ε.	242	6,28	8848	25,72
Κ.Κ.Ε.(ΕΣ)	160	4,15	986	2,87
Κ.Φ.	16	0,42	90	0,26
Κ.Π.	153	3,97	334	0,97
ΚΟΔΗΣΟ	186	4,83	163	0,47
Χ.Δ.	19	0,49	132	0,38
ΕΠ. ΑΡΙΣΤ.	10	0,26	71	0,21
Ε.Κ.Κ.Ε-ΜΑ	3	0,08	37	0,11
ΒΕΟ	1	0,03	15	0,04
Ε.Δ.Ε.-ΤΡΟΤ.	2	0,05	7	0,02
Ο.Δ.	0	0,00	1	0,00
Άνεξ. Μεινωμένοι	1	0,03	7	0,02

*Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών

Πίνακας 8.4

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 2 ^{ης} ΙΟΥΝΙΟΥ 1985				
	Ψηφικό		Ν. Ιωνία	
Εγγεγραμμένοι	5754		43355	
Ψηφίσαντες	4786		37362	
Άκυρα	16		282	
Λεκτά	28		132	
Έγκυρα	4742		36948	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Π.Α.Σ.Ο.Κ	1140	24,04	17717	47,95
Ν.Δ.	3048	64,28	9538	25,81
Κ.Κ.Ε.	251	5,29	8087	21,89
Κ.Κ.Ε.(ΕΣ)	254	5,36	1251	3,39
Κ.Φ.	9	0,19	34	0,09
ΕΛΕΥ.	4	0,08	33	0,09
ΕΠΕΝ	26	0,55	117	0,32
ΑΣΚΕ	5		61	
Ε.Κ.Κ.Ε.	1		47	
Κ. ΑΡΙΣ.	2		37	
Ε.Δ.Ε.-ΤΡ.	1		17	
Ε.Χ.Ε.	1		9	
Άνεξ. Μεμονωμένοι	0	0,00	0	0,00

Πίνακας 8.5

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 18 ^{ης} ΙΟΥΝΙΟΥ 1989				
	Ψηφικό		Ν. Ιωνία	
Εγγεγραμμένοι	6567		44341	
Ψηφίσαντες	5432		37792	
Άκυρα	84		838	
Λεκτά	33		100	
Έγκυρα	5315		36854	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Π.Α.Σ.Ο.Κ	819	15,41	14420	39,13
Ν.Δ.	3648	68,64	10914	29,61
ΣΥΝΑΣΠΗΣΜΟΣ	523	9,84	10328	28,02
ΔΗ.ΑΝΑ	137	2,58	383	1,04
Ε.ΔΗ.Κ	19	0,36	68	0,18
Α.Κ.Ε.Π	2		14	
ΑΜ.ΔΗΜ.	6		62	
ΑΣΚΕ	1		6	
ΕΠΕΝ	18	0,34	71	0,19
Ε.Σ.Κ.	35		97	
Ε.Δ.ΚΙ.Σ.	6		31	
Ε.Ρ.Κ.	28		67	
Ε.Α.Σ.	15		55	
Ε.Κ.Κ.Ε.	1		12	
Ε.Α.Μ.	1		12	
Κ.Κ.Ε.(ΕΣ)-ΑΝ.ΑΡΙΣΤ.	26	0,49	96	0,26
Κ.Κ.Ε. Μ-Α	0		21	
Μ-Α Κ.Κ.Ε	0		11	
ΟΑΚΚΕ	0		11	
ΟΙΚΙ.Π.ΑΝ.	18	0,34	49	0,13
ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΣ	0		5	
ΚΟΜΜΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘ.	3	0,06	32	0,09
ΧΡΙΣΤ.ΔΗΜ.	4		67	
ΛΟΙΠΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	5	0,09	22	0,06

Πίνακας 8.6

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 5 ^{ης} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1989				
	Ψυκτό		Ν. Ιωνία	
Εγγεγραμμένοι	6642		44872	
Ψηφίσαντες	5504		38655	
Άκυρα	63		516	
Λευκά	32		218	
Έγκυρα	5409		37921	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Ν.Δ.	3756	69,44	11763	31,02
Π.Α.Σ.Ο.Κ	913	16,88	16568	43,69
ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ	555	10,26	8891	23,45
ΑΡΙΣΤ. ΠΡΩΤΟΒ.	11	0,20	87	0,23
Κ.Φ.	4	0,07	22	0,06
ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΔ.	112	2,07	317	0,84
ΚΟΛΛΑΤΟΣ ΟΙΚ.ΕΛΛ.ΚΙΝ	26	0,48	113	0,30
Κ.Κ.Ε. Μ-Α	0	0,00	23	0,06
ΑΣΚΕ	1	0,02	1	0,00
Α.Κ.Ε.Π	0	0,00	9	0,02
Μ-Α Κ.Κ.Ε	0	0,00	3	0,01
ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΣ	0		5	
ΟΑΚΚΕ	0		1	
ΟΙΚΟΛ. ΕΛ.	18	0,33	69	0,18
Ε.Α.Μ.	0	0,00	8	0,02
ΛΕΥΚΟ	10	0,18	33	0,09
Ε.Ε.Κ.(Τροτακιστές)	2	0,04	3	0,01
ΑΝ. ΜΕΜ.-ΛΟΙΠΑ ΚΟΜ	1	0,02	5	0,01

Πίνακας 8.7

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 8 ^{ης} ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1990				
	Ψυκτό		Ν. Ιωνία	
Εγγεγραμμένοι	6635		45322	
Ψηφίσαντες	5458		38192	
Άκυρα	58		531	
Λευκά	59		242	
Έγκυρα	5341		37419	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Ν.Δ.	3797	71,09	12330	32,95
Π.Α.Σ.Ο.Κ	854	15,99	15552	41,56
ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ	423	7,92	8344	22,30
ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΔ.	112	2,10	406	1,09
ΔΗ.ΑΝΑ.	99	1,85	257	0,69
Ν.ΑΡ.Ρ.Α.ΑΝΤ.	9		126	
Κ.Κ.Ε.(ΕΣ)-Α.ΑΡ.	8		59	
ΚΟΛΛΑΤΟΣ	7		50	
ΟΙΚΟΛ. ΕΛ.	7		63	
ΛΕΥΚΟ	0		23	
Κ.Κ.Ε. Μ-Α	0		13	
Α.Κ.Ε.Π	0		13	
Μ-Α Κ.Κ.Ε	0		4	
ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΣ	0		3	
ΚΟΜΜΑ ΑΝΘΡ.ΑΙΚ.	0		10	
ΟΙΚ.ΕΙΡ.ΠΡΑΣ.	2		16	
ΚΟΜ.ΕΛΛ.ΚΥΝ.	6		71	
ΕΘΝΙΚΟ ΚΟΜΜΑ	10		20	
Ε.Κ.Κ.Ε.	0		8	
ΕΘΝ.ΣΥΜΠΑΡ.	4		14	
ΕΝΩΣΗ ΟΙΚΟΛ.	3		24	
ΛΟΙΠΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	0	0,00	12	0,03
ΑΝ. ΜΕΜ.	0	0,00	1	0,00

Πίνακας 8.8

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 10 ^{ης} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1993				
	Ψηφικό		Ν. Ιωνία	
Εγγεγραμμένοι	7204		46297	
Ψηφίσαντες	5791		39249	
Άκυρα	72		652	
Λευκά	40		202	
Έγκυρα	5679		38395	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Ν.Δ.	3563	62,74	9730	25,34
Π.Α.Σ.Ο.Κ	1076	18,95	19692	51,29
ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ	392	6,90	2076	5,41
Κ.Κ.Ε.	124	2,18	4391	11,44
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ	458	8,06	2038	5,31
ΕΝ ΟΙΚ.	7		32	
ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΩΩΝ	26		187	
ΚΟΜ.ΕΛΛ.ΚΥΝ.	3		35	
ΟΙΚ. ΕΛΛΑΔ.	6		48	
ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΣ	0		3	
ΕΠΕΝ	7		32	
ΛΕΥΚΟ	3		45	
ΚΟΜ. ΥΠΕΥΘ.ΠΟΛ.	0		0	
ΟΑΚΚΕ	0		3	
Α.Σ.Κ.Ε.	0		2	
Μ-Α Κ.Κ.Ε	1		9	
ΜΑΧ.ΑΡ.	7		50	
ΣΑΚΕ	1		1	
ΚΟΜΜΑ ΑΝΘΡ.ΔΙΚ.	2		7	
ΛΟΙΠΑ Β' ΑΘΗΝΑΣ	2		6	

Πίνακας 8.9

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 22 ^{ης} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1996				
	Ψηφικό		Ν. Ιωνία	
Εγγεγραμμένοι	7902		47246	
Ψηφίσαντες	6101		38128	
Άκυρα	141		927	
Έγκυρα	5859		36832	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Π.Α.Σ.Ο.Κ	1505	25,69	14758	40,07
Ν.Δ.	3155	53,85	9162	24,84
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ	179	3,06	752	2,04
Κ.Κ.Ε.	142	2,42	5181	14,07
ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ	566	9,66	3341	9,07
Δ.Η.Κ.Κ.Ι	104	1,78	2447	6,64
ΕΝΩΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ	23	0,39	109	0,30
ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΩΩΝ	42	0,72	395	1,07
Α.Σ.Κ.Ε.	1	0,02	6	0,02
ΚΟΜ.ΕΛΛ.ΚΥΝΗΓΩΝ	11	0,19	141	0,38
ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΣ	0		10	0,03
ΣΥΜΜΑΧΙΑ Σ.Ε.Α.Ν.	2	0,03	20	0,05
Μ-Α Κ.Κ.Ε	2	0,03	11	0,03
ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ	7	0,12	62	0,17
ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΛΛ.	10	0,17	68	0,18
«ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ» ΛΑΙΚ. ΣΥ.	7	0,12	22	0,06
ΕΘΝΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΕΠΕΝ	31	0,53	65	0,18
ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΛΛΑΔΑΣ	18	0,31	85	0,23
ΚΟΜΜΑ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ	53	0,90	160	0,43
ΟΑΚΚΕ-ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ	0		10	0,03
ΚΟΜΜΑ ΑΝΘΡ..ΔΙΚΑΙΩ.	0		1	
ΚΟΜΜΑ ΕΡΓΑΖΟΜ. ΕΛΛ.	0		1	
ΛΟΙΠΑ ΑΝΕΞ.	1	0,02	25	0,07

Οι οικονομικοκοινωνικές διαφορές των δύο οικισμών, απεικονίζονται και στο πολιτικό επίπεδο.

Τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών των Δήμων του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας, από το 1974 μέχρι και τις τελευταίες εκλογές το 1996, αναδεικνύουν τις πολιτικές προτιμήσεις των ψηφοφόρων των κομμάτων, αντανακλώντας και τη διαφορετική κοινωνική στρωματοποίηση των πληθυσμών τους.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι εκλογικό δικαίωμα, σήμερα, έχουν αυτοί οι οποίοι είναι και δημότες στους ανωτέρω οικισμούς, κάτι που στο παρελθόν δεν ήταν αναγκαίο.

Συγκρίνοντας τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών των δύο δήμων, παρατηρούμε τις εξής πολιτικές διαφοροποιήσεις:

Το 1974, δηλ. με την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος μετά από την επτάχρονη χούντα, η Ν. Δ. που ανήκει στο δεξιό πολιτικό χώρο, συγκεντρώνει τη συντριπτική πλειοψηφία των ψηφοφόρων του Ψυχικού. Ακολουθούν, με μικρά ποσοστά, το Ε.Κ.Ν.Δ και το ΠΑ. ΣΟ. Κ, ενώ στη Ν. Ιωνία η Ν. Δ έχει πάλι την πλειοψηφία και ακολουθεί η Ε. Α και με μικρά ποσοστά το Κέντρο (Ε. Κ. Ν. Δ) και το ΠΑ. ΣΟ. Κ.

Η Ε. Αριστερά έχει ιδιαίτερα αυξημένα ποσοστά στη Ν. Ιωνία στις εκλογές του 1974 (πίνακας 1).

Το 1977, η Ν. Δ κατέχει πάλι την πλειοψηφία στο Ψυχικό, με αισθητή όμως πτώση σε σχέση με το 1974. Το ΠΑ. ΣΟ. Κ παρουσιάζει μια μικρή άνοδο και ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά η Ε. Π, το Κ. Κ. Ε και η ΣΥΜΜΑΧΙΑ, που εμφανίζεται για πρώτη φορά στο πολιτικό σκηνικό. Η Ν. Δ έχει την πλειοψηφία στη Ν. Ιωνία, με αισθητή πτώση σε σχέση με το 1974 και ακολουθεί με μικρή διαφορά το ΠΑ. ΣΟ. Κ (με ιδιαίτερη άνοδο σε σχέση με το 1974) το Κ. Κ. Ε και ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά η Ε. ΔΗ. Κ, η ΣΥΜΜΑΧΙΑ, και η Ε. Π. (πίνακας 2).

Το 1981, η Ν. Δ έχει την πλειοψηφία στο Ψυχικό και ακολουθεί το ΠΑ.ΣΟ.Κ, με μεγάλη άνοδο συγκριτικά με το 1977. Έπεται η αριστερά Κ. Κ. Ε και το Κ. Κ. Ε(εσ), το ΚΟΔΗΣΟ και το Κ.Π. Στη Ν. Ιωνία το ΠΑ. ΣΟ. Κ κατέχει την πλειοψηφία, αυξάνοντας ιδιαίτερα τα ποσοστά του σε σχέση με το 1977 και ακολουθεί το κόμμα της αριστεράς (Κ. Κ. Ε) με αυξημένα ποσοστά, ενώ η Ν. Δ παρουσιάζει αισθητή πτώση συγκριτικά με τις προηγούμενες εκλογές (πίνακας 3).

Το 1985, η Ν. Δ συγκεντρώνει την απόλυτη πλειοψηφία στο Ψυχικό, με ιδιαίτερα αυξημένα τα ποσοστά της σε σχέση με τις εκλογές του 1981, ακολουθεί το ΠΑ. ΣΟ. Κ με μειωμένα ποσοστά συγκριτικά με το 1981, ενώ τα κόμματα της αριστεράς διατηρούν τα ποσοστά τους. Στη Ν. Ιωνία το ΠΑ. ΣΟ. Κ διατηρεί την πλειοψηφία και ακολουθεί η Ν. Δ. και κατόπιν το Κ. Κ. Ε, το οποίο γίνεται τρίτο κόμμα από δεύτερο που ήταν το 1981 (πίνακας 4).

Το 1989, η Ν. Δ στο Ψυχικό συγκεντρώνει απόλυτη πλειοψηφία με ανοδική πορεία σε σχέση με το 1985 και ακολουθεί το ΠΑ. ΣΟ. Κ και ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ, ενώ εμφανίζεται το κόμμα της ΔΗ.ΑΝΑ. Στη Ν. Ιωνία, το ΠΑ. ΣΟ. Κ έχει την πλειοψηφία, με πτώση, όμως, των ποσοστών του σε σχέση με το 1985 και ακολουθεί η Ν. Δ με μικρή διαφορά από τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ. Στο Ψυχικό, παρατηρείται ιδιαίτερη συσπείρωση των ψηφοφόρων σε δεξιά κόμματα, ενώ στη Ν. Ιωνία υπάρχει συσπείρωση των ψηφοφόρων σε αριστερά κόμματα. Μηδαμινά είναι τα ποσοστά των υπολοίπων κομμάτων (πίνακας 5).

Στις επόμενες εκλογές του Νοεμβρίου του 1989, στο Ψυχικό παρατηρείται μικρή αύξηση των ποσοστών των μεγάλων κομμάτων, με την Ν. Δ να κατέχει την απόλυτη

πλειοψηφία. Ακολουθεί με μεγάλη διαφορά το ΠΑ. ΣΟ. Κ, ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ και με μεγάλη διαφορά οι ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ, οι οποίοι εκφράζουν ψήφο διαμαρτυρίας έναντι της πόλωσης που προτείνουν τα δύο μεγάλα κόμματα. Παρατηρούμε, εντούτοις, έναν αφανισμό των μικρότερων κομμάτων. Στη Ν. Ιωνία το ΠΑ. ΣΟ. Κ είναι το πλειοψηφούν κόμμα με αύξηση των ποσοστών του σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές. Ακολουθεί η Ν. Δ με αυξημένα ποσοστά και ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ. (πίνακας 6).

Στις εκλογές του 1990, στο Ψυχικό έχουμε αύξηση της Ν. Δ και ακολουθούν, με χαμηλότερα ποσοστά, το ΠΑ. ΣΟ. Κ και ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ και με ακόμη μικρότερα ποσοστά οι ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΛ. και η ΔΗ. ΑΝΑ. Στη Ν. Ιωνία, το ΠΑ. ΣΟ. Κ βγαίνει πρώτο κόμμα και ακολουθεί η Ν. Δ με αυξημένα ποσοστά και ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ (πίνακας 7).

Στις εκλογές του 1993, η Ν. Δ διατηρεί στο Ψυχικό απόλυτη πλειοψηφία, ακολουθεί το ΠΑ. ΣΟ. Κ με αυξημένα ποσοστά σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές και έπεται το πρωτοεμφανιζόμενο κόμμα της ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ, ενώ η Αριστερά διατηρεί τα ποσοστά της με ελαφρά μείωση διασπασμένη σε ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ και Κ. Κ. Ε. Στη Ν. Ιωνία το ΠΑ. ΣΟ. Κ αποκτά απόλυτη πλειοψηφία και ακολουθεί η Ν. Δ με μείωση των ποσοστών της. Έπεται το Κ. Κ. Ε, ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ και η ΠΟΛ. ΑΝ. (πίνακας 8).

Στην εκλογική αναμέτρηση του 1996, στο Ψυχικό η Ν. Δ έχει την πλειοψηφία με μείωση των ποσοστών της σε σχέση με τις εκλογές του 1993. Ακολουθούν το ΠΑ. ΣΟ. Κ με ιδιαίτερα αυξημένα ποσοστά, ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ, η ΠΟΛ. ΑΝ, το Κ. Κ. Ε και το πρωτοεμφανιζόμενο κόμμα του ΔΗ.Κ.Κ.Ι με μικρότερα ποσοστά. Στη Ν. Ιωνία το ΠΑ. ΣΟ. Κ βγαίνει πρώτα κόμμα με μειωμένα ποσοστά σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές. Ακολουθούν η Ν. Δ, το Κ. Κ. Ε, ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ, το ΔΗ.Κ.Κ.Ι, η ΠΟΛ.ΑΝ και η ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΩΩΝ, με χαμηλότερο ποσοστό (πίνακας 9).

Ισχυρή παρουσία των αριστερών κομμάτων παρατηρούμε στη Ν. Ιωνία, με αυξημένα, διαχρονικά, ποσοστά, ενώ σταθερά ποσοστά από τον ίδιο πολιτικό χώρο παρατηρούμε στο Ψυχικό. Ο χώρος της Αριστεράς αντιπροσωπεύει, ως επί το πλείστον, πληθυσμό με δημοκρατικές προοδευτικές αντιλήψεις. Η πλειοψηφία των ψηφοφόρων στο Ψυχικό ανήκει στο φιλελεύθερο χώρο- στη συντηρητική λεγόμενη δεξιά (Ν. Δ), ενώ στη Ν. Ιωνία η πλειοψηφία, από τις εκλογές του 1981 και μετά, στηρίζει το ΠΑ.ΣΟΚ και την Αριστερά.

Από τις εκλογές του 1977 μέχρι τις τελευταίες, το ΠΑ. ΣΟ. Κ βγαίνει δεύτερο κόμμα στο Ψυχικό, ενώ η Ν. Δ στη Ν. Ιωνία, παραμένει κυρίαρχη στις εκλογές του 1974 και του 1977, γίνεται τρίτο κόμμα στις εκλογές του 1981 και από τις εκλογές του 1985 μέχρι σήμερα παραμένει δεύτερο κόμμα. Τα κόμματα της Αριστεράς ακολουθούν συνήθως ως τρίτο κόμμα, εκτός ορισμένων πολιτικών εκπλήξεων.

Έχουμε μικρότερη αντιπροσώπευση των άλλων κομμάτων, τα οποία συνθλίβονται μπροστά στη πόλωση των δύο μεγάλων κομμάτων.

Η πολιτική διαφοροποίηση που παρατηρείται, οφείλεται στην κοινωνική διαστρωμάτωση του πληθυσμού, στο επίπεδο ευημερίας του (σε οικονομικό επίπεδο, επαγγελματική διάρθρωση, εκπαιδευτική κατάρτιση και τρόπο ζωής του, εντός και εκτός του οικιστικού περιβάλλοντος) και τονίζει την κοινωνική διαίρεση στο γεωγραφικό χώρο.

Στις δημοτικές εκλογές, σε αντίθεση προς τις βουλευτικές, έχει παρατηρηθεί διαφοροποίηση των πολιτικών στάσεων. Έτσι, παρουσιάζεται το φαινόμενο στις δημοτικές εκλογές να έχουμε σοσιαλδημοκρατική αντιπροσώπευση, με πλειοψηφία στις βουλευτικές

εκλογές της δεξιάς, ή και το αντίστροφο, και αυτό, γιατί στις δημοτικές εκλογές διαφοροποιούνται τα κριτήρια ψήφου του πολίτη.

Η ταξική συνείδηση του πολίτη είναι αυτή που διαμορφώνει τα πολιτικά κόμματα. Από τη διαφορετική ταξική σύνθεση του πληθυσμού απορρέουν και οι εκ διαμέτρου αντίθετες πολιτικές επιλογές στους δύο οικισμούς.

Τα κόμματα της Ν. Δ και του ΠΑ. ΣΟ. Κ αντιπροσωπεύουν διαφορετικές πολιτικές ιδεολογίες. Η Ν. Δ στηρίζει τα συμφέροντα της αστικής τάξης και έχει ψηφοφόρους και από τα ευρύτερα μεσαία στρώματα. Το ΠΑ. ΣΟ. Κ απευθύνεται στα μεσαία, μικροαστικά στρώματα και στα στρώματα χαμηλότερης εισοδηματικής τάξης. Το Κ. Κ. Ε, το οποίο δεν έχει πάρει μέχρι σήμερα την εξουσία, στηρίζει τα συμφέροντα της εργατικής τάξης. Αυτές οι διαφορές διαχρονικά, μικραίνουν και εξαφανίζονται. Το ΠΑ. ΣΟ. Κ παρατηρούμε να ενστερνίζεται πρακτικές που στηρίζονται σε φιλελεύθερες ιδέες (ιδιωτικοποιήσεις κ.λ.π). Η αριστερά, από την άλλη, μοιρασμένη σε διάφορους συνδυασμούς, δεν έχει την ίδια ισχύ και τον ίδιο ιδεολογικό λόγο και ύπαρξη που είχε στο παρελθόν.

Η ταξική συνείδηση, επομένως, δεν εμφανίζεται τόσο ισχυρή, με αποτέλεσμα να παρατηρείται στρώματα χαμηλότερης εισοδηματικής τάξης να ψηφίζουν δεξιά κόμματα. Διανύουμε μία μεταβατική πολιτική περίοδο, όπου τα κόμματα δεν παίζουν σημαντικό ρόλο, ο συνδικαλισμός έχει εξασθενήσει και οι κοινωνικοί αγώνες απορροφώνται από το σύστημα.

Εναλλακτικές κοινωνικές ομάδες δεν βρίσκουν δημοκρατική αντιπροσώπευση, με αποτέλεσμα να οδηγούνται στο περιθώριο.

Υπάρχει πόλωση μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων, που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές κοινωνικές ομάδες.

Μιλώντας για τάξεις, ο Ν. Πουλιαντζάς ισχυρίζεται ότι “ο δομικός προσδιορισμός κάθε κοινωνικής τάξης όποια κι αν είναι, αντιστοιχεί στη θέση που κατέχει τόσο στις σχέσεις παραγωγής όσο και στις ιδεολογικές και πολιτικές σχέσεις”¹ οι οποίες είναι και σχέσεις κυριαρχίας και υποταγής.

Ο Μ. Weber αναφέρεται σε ομάδες παράλληλες και έξω από τις τάξεις, ενώ ο G. Curvitch θεωρεί ότι «το γεγονός ότι οι κοινωνικές τάξεις είναι ομάδες ομάδων είναι το άμεσο αποτέλεσμα της υπερλειτουργικότητας των τάξεων».²

Η αστική τάξη είναι διαιρεμένη στο μονοπωλιακό κεφάλαιο και στο μη μονοπωλιακό.

Ο Ν. Μουζέλης υποστηρίζει ότι η σχέση μεταξύ των τάξεων και της πολιτικής παρουσιάζεται με την ταξική κυριαρχία ή την εξάρτηση. Η κυριαρχία της ελληνικής αστικής τάξης εκφράζεται μ’ ένα θεσμικό πλαίσιο που νομιμοποιεί και στηρίζει καπιταλιστικές λύσεις στην οικονομική οργάνωση της χώρας.³

Από την άλλη, η εκπαίδευση, ως θεσμός, χρησιμοποιήθηκε ως ιδεολογικός μηχανισμός της άρχουσας τάξης.

Η αστική τάξη της διασποράς, με την οικονομική δύναμη που διέθετε, συντέλεσε στη διαμόρφωση και την εξέλιξη των εκπαιδευτικών δομών στην Ελλάδα.⁴

1. Ν. Α. Πουλιαντζάς, *Κοινωνικές τάξεις στον Σύγχρονο Καπιταλισμό* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1990) σ. σ. 253-258.

2. G. Curvitch, μετφρ. Μ. Λυκούδη, επιμ. Δ. Γ. Τσαούση, *Μελέτες για τις κοινωνικές τάξεις*, (Αθήνα: Gutenberg, 1994) σ. 301

3. Ν. Μουζέλης, *Νεοελληνική Κοινωνία, όψεις υπανάπτυξης 2η* (Αθήνα: Εξάντας, 1978) σ. 157

4. C. Tsoucalas, *Dependance et Reproduction le Role de l'Appareil Scolaire dans une Formation Trans-territoriale*, [διδακτορική διατριβή Paris I, Sorbonne, 1975] (Αθήνα: Θεμέλιο, 1977).

Οι έλληνες έμποροι του εξωτερικού προσέφεραν τεράστια χρηματικά ποσά για τη δημιουργία και τη λειτουργία των διαφόρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, όπως π.χ η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία “Αρσάκειο”, το “Κολλέγιο” στο Ψυχικό κ.ά., τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από Έλληνες ευεργέτες - αστούς της διασποράς. Στα σχολεία αυτά φοίτησαν και φοιτούν τα παιδιά της αστικής τάξης και των μεσαίων στρωμάτων και δεν υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης σ’ αυτά των παιδιών της εργατικής τάξης. Η ανισότητα πρόσβασης στην εκπαίδευση ξεκινά από τη δομή της οικογένειας, απ’ όπου προέρχεται το άτομο, και από την τάξη στην οποία ανήκει. Οι πανεπιστημιακοί τίτλοι λειτουργούν για την αστική τάξη ως νομιμοποιητικός παράγοντας αναγνώρισης της κοινωνικής υπεροχής της. Οι κεφαλαιούχοι με μεταπτυχιακή εξειδίκευση συγκροτούν την οικονομική και πολιτική ελίτ της κοινωνίας μας.

Στην ελληνική κοινωνία είναι έντονη η παρουσία των μεσαίων στρωμάτων αλλά και της μικροαστικής τάξης.

Ο Ν. Πουλιαντζάς,⁵ αναφερόμενος στην μικροαστική τάξη, υποστηρίζει ότι η μικροαστική τάξη αποτελείται από την παραδοσιακή μικροαστική τάξη (μικρή παραγωγή και ιδιοκτησία) και τη νέα μικροαστική τάξη (μισθωτοί - μη παραγωγικοί εργαζόμενοι), οι οποίες δεν ανήκουν ούτε στην αστική ούτε στην εργατική τάξη, αλλά σε μια ενδιάμεση θέση.

Έτσι, παρατηρούμε, κυρίως, στο Δήμο της Ν. Ιωνίας ότι με την αποβιομηχάνιση και την ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα, η παραδοσιακή μικροαστική τάξη έχει εκτοπιστεί και στη θέση της έχει εμφανιστεί η νέα μικροαστική τάξη (υπάλληλοι, τραπεζικοί, εμπορικοί, γραφείου) όπως και μεσαία στρώματα (βιοτέχνες, έμποροι, εισοδηματίες, ελ. επαγγελματίες)

Στους μικροαστούς συμπεριλαμβάνονται και οι «διανοούμενοι»,⁶ που εργάζονται ως υπάλληλοι στον κρατικό μηχανισμό.

Την εργατική τάξη αποτελούν οι εργάτες που εργάζονται στις βιομηχανίες- με διακριτή παρουσία του γυναικείου δυναμικού- καθώς και στη γη, στα λατομεία, στις οικοδομές, στις υπηρεσίες, κάτω από συνθήκες ως επί το πλείστον, ανθυγιεινές. Διαθέτουν έντονο συνδικαλιστικό παρελθόν και συμμετέχουν σε κινητοποιήσεις και απεργίες, για τα συμφέροντα της τάξης τους.

Η Ν. Ιωνία υπήρξε «εργατομάνα», απορρόφησε προλεταριακές μάζες και εργατικά χέρια στις βιομηχανίες και τις βιοτεχνίες της και δημιούργησε πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη της άτυπης οικονομίας (μικροεπιχειρήσεις). Με την αποβιομηχάνιση, το εργατικό δυναμικό απορροφήθηκε, ως επί το πλείστον, σε άλλου τύπου δραστηριότητες όπως π. χ στις υπηρεσίες.

Η μείωση των εργατικών στρωμάτων, κατά τον Θ. Μαλούτα, «έστω και αν είναι μεγαλύτερη σε απόλυτους αριθμούς στις εργατικές περιοχές, δεν στοιχειοθετεί από μόνη της κοινωνική ομοιογένεια». ⁷ Η κοινωνική διαστρωμάτωση παραμένει ευδιάκριτη.

Συσχετίζοντας επίσημα στατιστικά στοιχεία και την εμπειρική έρευνα στους οικισμούς, (βλ. Παράρτημα) παρατηρούμε ότι η κοινωνική ανισότητα (το διαφορετικό κοινωνικο- οικονομικό προφίλ) διατηρείται μεν, αμβλύνεται δε κατά κάποιον τρόπο, και αυτό αποδίδεται στην κοινωνική κινητικότητα, στη δυνατότητα δηλ. μετάβασης κοινωνικών ομάδων από τη μία τάξη στην άλλη.

5. Ν. Α. Πουλιαντζάς, *Κοινωνικές τάξεις στον Σύγχρονο Καπιταλισμό* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1990) σ. σ. 253-258.

6. Π. Ροδάκης, *Τάξεις και στρώματα στη νεοελληνική κοινωνία* (Αθήνα: Μυκίνη, 1975) σ. σ. 253-257.

7. Θ. Μαλούτας “Κοινωνικός Διαχωρισμός στην Αθήνα” *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1992) σ. 109.

Κοινωνικοοικονομικές ανισότητες

Προβαίνοντας σε μια θεωρητική προσέγγιση, αναζητήσαμε τις αιτίες, που καθιστούν εμφανείς τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο. Η επεξεργασία των εμπειρικών δεδομένων (Β΄ Τόμος), μάς παρέχει τη δυνατότητα να εξακριβώσουμε το βαθμό ανισότητας, βάσει των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των νοικοκυριών των δύο περιοχών:

- Η αστική ή αγροτική προέλευση των κοινωνικών ομάδων που διαστρωματώθηκαν μέσα στον αστικό χώρο (Περιφέρεια Πρωτεύουσας) αποτελεί τον πολιτιστικό και οικονομικό φορέα κοινωνικών σχέσεων που εντείνουν τις αντιθέσεις.

- Η διατήρηση του θεσμού της πυρηνικής οικογένειας, όπου το εισόδημα του αρχηγού της οικογένειας είναι ανάλογο προς τον αριθμό των μελών του νοικοκυριού, διαφέρει από κοινωνικό στρώμα σε κοινωνικό στρώμα και διατηρεί την ταξική διαφορά.

- Η σχέση του επαγγέλματος προς τις μισθολογικές αποδοχές που απορρέουν απ' αυτό (του κατοίκου μιας περιοχής και μέλους νοικοκυριού), σε συνάρτηση με τη θέση που έχει στο επάγγελμα (και με άλλες μεταβλητές όπως π. χ. η εκπαίδευση), αλλά και με τη συνολική εισοδηματική κατάστασή του, όπως προκύπτει από άλλες εισοδηματικές πηγές, εντείνει ευρύτερα τις ανομοιότητες των κοινωνικών στρωμάτων.

- Η ιδιόκτητη κατοικία (διαμέρισμα ή μονοκατοικία), σε συνάρτηση με την αξία του οικοπέδου, αλλά και η ενοικιαζόμενη, ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή, οδηγεί στην ένταση των ταξικών αντιθέσεων, που συσχετίζεται με τη γεωγραφική κατάταξη. Στον καπιταλισμό, η ιδιοκτησία αποτελεί γενεσιουργό αιτία ανισότητας, θεσμικά επιβαλλόμενη. Η κατανομή των τύπων κατοικιών εκφράζει την κοινωνική διαστρωμάτωση, σε συνάρτηση με το χώρο (Σορώκος, 1975: 142-5). Η οικονομική διαίρεση (κοινωνική κατανομή της εργασίας) του αστικού χώρου καθορίζει ποιοτικά την κοινωνική του διαίρεση (κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοίκων) (Σκλαβούνος, 1985: 24-44).

- Η μείωση των κρατικών παροχών και η ελάχιστη παρουσία του κράτους πρόνοιας, για κοινωνικό εξοπλισμό (νοσοκομεία, σχολεία, αθλητικά και πολιτιστικά κέντρα, παιδικούς σταθμούς, Κ.ΑΠ.Η), επιφέρει ανισορροπία και άνοιγμα της κοινωνικής ψαλίδας, με συνέπεια την όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων, τη στιγμή που οι προνομιούχες κοινωνικές ομάδες καρπούνται τις κοινωνικές παροχές του ιδιωτικού φορέα.

- Οι χαμηλές παροχές που αφορούν στην ασφάλιση του εργαζόμενου (οικονομικά ενεργού) ή άνεργου πολίτη, σε συνάρτηση με το δείκτη ανεργίας και η μη δυνατότητα εξασφάλισης των κοινωνικών εξυπηρετήσεων μέσα στο αστικό χώρο συμβάλλουν στον κοινωνικό διαχωρισμό. Το αυτό συμβαίνει, λόγω των χαμηλών αποδοχών συνταξιοδότησης από τα διάφορα ταμεία.

- Ο μισθός, για τις κατηγορίες των οικονομικά ενεργών πολιτών, αποτελεί σημαντικό μέρος του εισοδήματός τους. Οι μισθολογικές αποκλίσεις οδήγησαν στον κοινωνικό αποκλεισμό των ομάδων. Μισθολογική ανισότητα αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές ομάδες των εργαζομένων στις τράπεζες, οι οποίοι έχουν υψηλότερο μισθό από τους εργαζομένους στις ΔΕΚΟ, οι οποίοι αμείβονται με υψηλότερο μισθό από τους εργαζομένους στο Δημόσιο, οι οποίοι, με τη σειρά τους, αμείβονται καλύτερα από τους εργαζομένους στη βιομηχανία.

- Συνέπεια της άνισης διανομής των κοινωνικών πόρων είναι η ύπαρξη της άτυπης οικονομίας, η οποία είναι ανεπίσημη, γιατί δεν εμφανίζεται στη δήλωση του

φορολογουμένου και αποτελεί τη λεγόμενη παραοικονομία. Ως επάγγελμα του κοινωνικού υποκειμένου, παρουσιάζεται μία κυρίαρχη και μονοσήμαντη δραστηριότητα, την οποία και δηλώνει. Η παραοικονομία δικαιολογείται από την αδυναμία του πολίτη να ανταπεξέλθει στις οικονομικές δυσχέρειες, καταναλώνοντας ως εκ τούτου, τον ελεύθερο χρόνο του σε άλλες μορφές εργασίας. Νέες αβεβαιότητες από τις νέες εργασίες αύξησαν την οικονομική ανασφάλεια.

- Η άνοδος των μεσαίων στρωμάτων, με την αύξηση του τριτογενούς τομέα, επηρέασε τις ταξικές σχέσεις, με τη δημιουργία αντιπολωτικών τάσεων μεταξύ της αστικής και της εργατικής τάξης. Επί πλέον, στη σημερινή εποχή της νεωτερικότητας, δημιουργήθηκαν νέες κοινωνικές τάξεις, που δεν αποκρυσταλλώνονται στις ταξινομητικές μήτρες κατηγοροποίησης των επαγγελματιών.

- Παρά την εμφάνιση νέων τάξεων, η ανεργία, η οποία αποτελεί οικονομικό και κοινωνικό μέγεθος, έχει αυξηθεί εντυπωσιακά. Στα νεότερα χρόνια αυξήθηκε η ανεργία των νέων καθώς και των γυναικών.

- Η εργασία συνηθίζεται να θεωρείται πανάκεια της ανεργίας. Το περιεχόμενο και η ποιότητα του έργου πρέπει να αντιστοιχούν και στο μορφωτικό επίπεδο του πολίτη και όχι να φυλακίζουν την ατομικότητά του και τις πνευματικές του ιδιότητες, γιατί τότε μόνο πανάκεια δεν είναι, αλλά εξαναγκασμός για επιβίωση. Η εργασία των μισθωτών αποτελεί ένα είδος ομηρίας, όπως και άλλες μορφές απασχόλησης, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται ενίοτε στις ικανότητες των εργαζόμενων και αποτελούν πολυαπασχολήσεις των ιδίων. Οι συνθήκες εργασίας (ωράριο, χώροι) επί πλέον, πρέπει να βελτιωθούν. Θα πρέπει να αναφερθεί, εξάλλου, ότι έχουν δημιουργηθεί επίσης και παράνομες μορφές εργασίας, που δεν εντάσσονται στο κοινωνικό σύστημα.

- Το πολιτιστικό και το μορφωτικό επίπεδο του πολίτη είναι απόρροια και αντανάκλαση της τάξης, απ' όπου προέρχεται. Η πολιτισμική διαφορά έγκειται στη διάκριση των μορφών κουλτούρας των τάξεων.

Οι νεόπτωχοι των πόλεων, στα νεότερα χρόνια, αποτελούν τις νέες ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού. Η ανισοκατανομή στην παιδεία, στο εισόδημα, στον πλούτο, στα κέρδη, στον ελεύθερο χρόνο, στις ευκαιρίες επηρεάζει την καταναλωτική συμπεριφορά και τα επίπεδα ζωής. Η ευημερία, επειδή δεν αποτελεί έννοια παρατηρήσιμη, γίνεται αντιληπτή από την καταναλωτική δαπάνη. Ο βαθμός απορρόφησης καταναλωτικών αγαθών διαμορφώνει και τις ταξικές θέσεις. Οι θέσεις στο χώρο της κατανάλωσης θεωρούνται εξίσου σημαντικές με τις ταξικές θέσεις για τη διαμόρφωση της πολιτικής συμπεριφοράς.⁸

Η ανισότητα και ο επακόλουθος κοινωνικός αποκλεισμός ομάδων οδηγεί και στον πολιτικό αποκλεισμό. Ο πολίτης παραμένει αμέτοχος στις κοινωνικές διαδικασίες. Ευρίσκεται αποξενωμένος και απαθής, εξαιτίας της αναξιοπιστίας των κομμάτων να στηρίζουν τις δικές του ανάγκες.

Η κοινωνία είναι τριχοτομημένη. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονται τα ανώτερα στρώματα που ευημερούν. Τα μεσαία στρώματα επηρεάζονται από την αύξηση της ανεργίας. Στο κάτω μέρος της πυραμίδας βρίσκονται οι οικονομικώς μη ενεργοί, οι άνεργοι και το προλεταριάτο. Τα μεσαία και ανώτερα στρώματα επωφελούνται από τα επιδόματα της ασφάλισης, ενώ περιστέλλονται τα επιδόματα ανεργίας των κατώτερων τάξεων. Εκείνοι που εργάζονται σε μερική απασχόληση, αμείβονται λιγότερο. Τέτοιου

8. Θ. Μαλούτας, Δ. Οικονόμου, *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1992).

είδους εργασίες ευκαιριακής απασχόλησης ζητούνται όλο και περισσότερο στη σημερινή εποχή. Ανάλογα, λοιπόν, με το πόσο έντονη είναι η κοινωνική διαστρωμάτωση του πληθυσμού, κοινωνικές τάξεις ευημερούν, ενώ άλλες βρίσκονται στην κατάσταση της σχετικής αποστέρησης και της φτώχειας. Όσο μειώνεται η δυνατότητα πρόσβασης σε κοινωνικά αγαθά, τόσο αυξάνεται η ανισότητα, η οποία έχει αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής του ατόμου. Για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων είναι αναγκαία η κρατική παρέμβαση και η ανασύσταση ενός νέου Κοινωνικού Κράτους, λόγω της αλλαγής της ίδιας της κοινωνίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί ευημερία όχι μόνο στο οικονομικό αλλά και στο κοινωνικό και στο πολιτισμικό επίπεδο.

Προτάσεις

Η κοινωνική ψαλίδα των οικονομικών ανισοτήτων είναι δυνατόν να σμικρύνει υπέρ των ασθενέστερων εισοδηματικά τάξεων με μέτρα κοινωνικής πολιτικής, που θα αναστείλουν την τάση να διαβιούν αυτά τα στρώματα κάτω από το όριο φτώχειας, σε αντίθεση προς τον πλούτο των υψηλών εισοδηματικά στρωμάτων.

Οι εισοδηματικές ανισότητες μπορούν να αμβλυνθούν με τη δίκαια κατανομή του εισοδήματος. Πρέπει να εφαρμοστούν μέτρα για τη μέτρηση των οικονομικών ανισοτήτων και να υπάρξει κοινωνική δικαιοσύνη.

Οι διαφορές που παρουσιάζονται στη συσσώρευση του πλούτου, στην αμοιβή της εργασίας, στην έλλειψη ευκαιριών εκπαίδευσης, στο γεωγραφικό χώρο όπου βρίσκεται η κατοικία (χωροταξικός παράγοντας), στην ίδια την κατοικία, στον τρόπο ζωής έχουν επιπτώσεις στην ίδια την ποιότητα ζωής και μπορούν να αρθούν με μέτρα κοινωνικής πολιτικής.

Υπάρχουν πολλές θεωρίες σχετικές με την διανομή του πλούτου. Οι μαρξιστές πιστεύουν ότι η αυτή πρέπει να γίνεται, ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου. Το καπιταλιστικό σύστημα, στο οποίο ζούμε, μεγιστοποιεί τις ανάγκες μας για αγαθά, μέσω της τεχνολογίας και της κοινωνίας του θεάματος. Πρέπει, λοιπόν, να εξασφαλιστούν τα κριτήρια διανομής του εισοδήματος και να επιτευχθεί μία κοινωνικά επιθυμητή αναδιανομή με προσαρμογές στον υπάρχοντα τρόπο διανομής, που θα περιορίζει τις μεγάλες εισοδηματικές ανισότητες.

Σύμφωνα με την άριστη αναδιανομή, κατά Pareto, υφίσταται αλληλεξάρτηση της ευημερίας διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνουν μεταβιβάσεις εισοδήματος από τους πλούσιους προς τους φτωχούς. Και αυτό θα επιτευχθεί με την παρέμβαση του κράτους, που θα θεσπίσει υποχρεωτικές συνεισφορές.

Ο μηχανισμός⁹ φορολόγησης είναι μια μορφή πολιτικής προσέγγισης του θέματος. Μέτρο πολιτικής παρέμβασης του κράτους για τη στήριξη των χαμηλών εισοδημάτων θεωρείται ο προοδευτικός φόρος εισοδήματος- ο οποίος αφαιρεί από τα υψηλά εισοδηματικά στρώματα, αναλογικά περισσότερο φόρο από εκείνο των ασθενέστερων εισοδηματικά στρωμάτων, περιορίζοντας έτσι τις εισοδηματικές ανισότητες-. Άλλα μέσα είναι οι φόροι περιουσίας ή ο προοδευτικός φόρος κληρονομιάς. Κατ' αυτό τον τρόπο, το

9. Δ. Π. Καράγιωργα, *Δημόσια Οικονομική Ι, οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους*, (Αθήνα: Παπαζήση, 1979) σ.σ. 243-286.

κράτος πετυχαίνει σημαντικό περιορισμό των ανισοτήτων, αν και πολλές φορές οι εισοδηματικές πηγές του πολίτη δεν είναι πάντα φανερές και έτσι ξεφεύγουν από την φορολογία, με αποτέλεσμα οι ανώτερες τάξεις να μετακυλίσουν το βάρος σε πληθυσμό χαμηλού εισοδήματος.

Το κράτος μεταβιβάζει το εισόδημα που αποσπά από τη φορολογία, με διάφορες μορφές (κοινωνική ασφάλιση, κοινωνική πρόνοια, αρνητικό φόρο εισοδήματος) στα στρώματα με χαμηλό εισόδημα και προβαίνει σε μέτρα άμεσου ελέγχου. Με τον αρνητικό φόρο εισοδήματος τα νοικοκυριά με το ελάχιστο όριο συντήρησης ενισχύονται οικονομικά από το κράτος.

Κατά τα νεότερα χρόνια, η ανισοκατανομή του εισοδήματος οφείλουμε να αναφέρουμε ότι δεν αμβλύθηκε ουσιαστικά μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής. Εν τούτοις, η χώρα μας παρέμεινε σε μια μέση κατάσταση ανάμεσα στις αναπτυγμένες χώρες του ΟΟΣΑ.¹⁰

Επιπλέον, η εκπαιδευτική ανισότητα που υπάρχει και ειδικότερα “η ανισοκατανομή των χρησιμοποιούμενων εκπαιδευτικών ευκαιριών, σχετίζεται με την ανισοκατανομή του εισοδήματος και τις ανισότητες που παρατηρούνται στην ποιότητα ζωής των διάφορων κοινωνικών ομάδων”.¹¹ Η επέκταση των ευκαιριών για μόρφωση σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού θα μειώσει τις εισοδηματικές ανισότητες και θα εξαλείψει τη φτώχεια.

Οι περιορισμοί των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και η κατά το δυνατόν μείωση της φτώχειας σε όλα τα επίπεδα εξασφαλίζονται με τη διαρκή παρέμβαση του Κοινωνικού Κράτους.

Στην κοινωνική πολιτική¹² του Κράτους, εντάσσεται η αναστολή ανάπτυξης τάσεων ταξικής διαστρωμάτωσης, που υλοποιείται με οικονομικές και κοινωνικές επενδύσεις στις υποβαθμισμένες συνοικίες, για την κατάλυση της ταξικής διάρθρωσης στις πόλεις.

Στο Παράρτημα (Β' Τόμος), θα αναλύσουμε την οικονομικοκοινωνική δομή των νοικοκυριών και τη μορφολογία των κατοικιών στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία, σε σύγκριση με αυτές της Αθήνας, κατά τις απογραφές από το 1971 έως το 1991 (με την επεξεργασία στοιχείων της Ε.Σ.Υ.Ε), στην προσπάθειά μας να εμβαθύνουμε στις παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις και ανισότητες, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Συμπληρωματικό εργαλείο στη μελέτη μας αποτέλεσε και η επιτόπια έρευνα. Διεισδύσαμε μέσα στο νοικοκυριό και αποσπάσαμε επιπλέον πληροφορίες για τη σύνθεση της οικογένειας, την εκπαίδευση, την καταγωγή, τα καταναλωτικά πρότυπα συμπεριφοράς, την κατοικία, την αλληλεγγύη με τη γειτονιά, τον τρόπο ζωής των κατοίκων και τις αντιλήψεις τους για την πόλη τους.

Στον παρόντα τόμο έπονται τα ατομικά ιστορικά. Η ιστοριογραφία των κατοίκων της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού, σε επίπεδο βιογραφικό, αποτελεί πλούσιο εθνογραφικό υλικό, πολύ σημαντικό για τη μελέτη μας.

10. Σ. Καράγιωργας, Κ. Κασιμάτη, Ν. Πανταζίδης, *Έρευνα για τη σύνθεση και την κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα: Αποτελέσματα για την περιοχή της πρωτεύουσας* (Αθήνα: ΕΚΚΕ, 1988) σ. 144.

11. Σ. Καράγιωργας, κ.ά. *Διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα* (Αθήνα: ΕΚΚΕ, 1990) τόμ. Β', σ. 377

12. Α. Βρυχέα, «Αθήνα: η πόλη και ο δήμος αναφορά στην ανυπαρξία μιας σχέσης» επιμ. G. Burgel, *Νεοελληνική Πόλη* (Αθήνα: Εξάντας, 1989) σ. 73.

*«Να κάτι σημαντικό σε μια πόλη: να σου επιτρέπει να παρακολουθήσεις
τη δουλειά του χρόνου»*

Wim Wenders, Μια συζήτηση για μια πόλη.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΤΟΜΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ από επιτόπιες συνεντεύξεις στη Ν. Ιωνία.

Συμπληρωματικό εργαλείο στην έρευνα υπήρξε η ελεύθερη συνέντευξη, που αποβλέπει στην κατανόηση της ιστορίας της αστικής εγκατάστασης των προσφύγων στη Ν. Ιωνία αλλά και της κοινωνικής τους ένταξης στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο, μέσα από προσωπικές μαρτυρίες των ίδιων, γεγονός που εκ παραλλήλου έχει και ιδιαίτερο εθνογραφικό ενδιαφέρον.

Η ελεύθερη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με άτομα ως επί το πλείστον, της δεύτερης και τρίτης γενιάς προσφύγων, αλλά και της πρώτης, καθώς και με μετανάστες. Η αφήγησή τους, εκτός των άλλων, μας δίνει τη δυνατότητα να παρακολουθήσουμε το γενεαλογικό δένδρο της οικογένειάς τους –μετέπειτα επήλυδων στο συνοικισμό της Ν. Ιωνίας- καθώς και να αποτυπώσουμε την κοινωνική τους ταυτότητα και πλήθος στοιχείων ιστορικών, εθνογραφικών, πολιτιστικών κ. τ. λ.

Αναφέρουμε τις κυριότερες συνεντεύξεις που πήραμε:

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 1

Η σχέση των προσφύγων με τη βιοματική και ιστορική μνήμη.

Αφηγείται ο Γιάννης Μπελιφάντης, ετών 80, που κατοικεί στη Ν. Ιωνία, στην οδό Βοσπόρου 79, με τη γυναίκα του Αναστασία

«Γεννήθηκα το 1917 στο Κουκλουτζά, προάστιο της Σμύρνης. Το Κουκλουτζά ήταν ένα ωραίο χωριό με σχολείο και εκκλησία τους Αγίους Αποστόλους. Ο παππούς μου ήταν από τη Ζάκυνθο. Ο πατέρας μου ήταν επιπλοποιός και έμπορος. Έμεινε αιχμάλωτος στη Μ. Ασία, όπου τελικά και σκοτώθηκε από τους Τούρκους. Οι Έλληνες στρατιώτες δεν είχαν όλοι την ίδια τύχη που είχαν οι αιχμάλωτοι.

Δεν μπορείς να φανταστείς τι αντίκρισα με την Καταστροφή: παντού φωτιά, σκοτωμένοι και πνιγμένοι μέσα στα ποτάμια, δραματική εμπειρία για ένα παιδί μόλις πέντε χρονών, άνθρωποι χωρίς κεφάλια, δεμένοι με τα χέρια έξω για να φαίνονται ότι τους θάψανε, άνθρωποι τυμπανισμένοι, ψόφια ζώα. Κρατούσαν τους άνδρες και άφηναν τα γυναικόπαιδα. Με την «μαγκούρα» κράτησαν οι Τούρκοι τον πατέρα μου, τον οποίον τελικά και σκότωσαν.

Στο λιμάνι της Σμύρνης, αμερικάνικα καράβια ήταν αραγμένα. Κινηματογραφούσαν τα γεγονότα και δεν έπαιρναν κόσμο. Έπειτα όμως πήραν διαταγή. Οι πρόσφυγες μπήκαν στα καράβια και άλλοι πήγαν στα νησιά και άλλοι στη Θεσ/νίκη.

Με την Καταστροφή της Σμύρνης το 1922, φεύγω για την Ελλάδα μαζί με τη μητέρα μου και τα επτά αδέρφια μου, (τέσσερα αγόρια και τρία κορίτσια), από τα οποία το ένα, εξαιτίας της κακουχίας, πέθανε στη Θεσσαλονίκη, τον πρώτο σταθμό μας.

Στη Θεσ/νίκη, συγκατοικήσαμε με άλλους πρόσφυγες σ' ένα ξύλινο σχολείο-παράγκα για έξι μήνες.

Το 1927, μάς παραχώρησε το Κράτος, ως αποζημίωση, οικόπεδο στην Καλογρέζα Αττικής. Το 1955 χτίσαμε ένα προσφυγικό σπίτι με μία κάμαρα. Τελικά, το σπίτι το δώσαμε σ' ένα συγγενή θείο μου, ο οποίος το κατεδάφισε και το ξανάχτισε.

Η γυναίκα μου ζούσε στην Αίγυπτο, όπου τελείωσε το εξατάξιο γαλλο - αγγλικό

σχολείο και δούλεψε για είκοσι χρόνια στην Τράπεζα. Οι γονείς της κατάγονταν από την Κων/πολη και την Κρήτη. Εκεί στην πλούσια παροικία της Αιγύπτου, όπου πήγα να φοιτήσω σ' ένα σχολείο, την συναντώ το έτος 1932. Το 1962 επιστρέφω οριστικά στην Ελλάδα όπου, εν τω μεταξύ, παντρεύομαι σε ηλικία 40 χρονών και κάνω οικογένεια.

Στην Καλογρέζα, μένουν και άλλοι κάτοικοι από το Κουκλουτζά της Σμύρνης. Τα παλαιότερα χρόνια, τα περισσότερα σπίτια κατοικούνταν από Μικρασιάτες. Εργάστηκα ως εργάτης στο εργοστάσιο των Αγίων Αναργύρων. Η κόρη μου είναι παντρεμένη και ζει στη Ν. Ιωνία. Το επάγγελμά της είναι παρασκευάστρια. Η καταγωγή του άνδρα της είναι προσφυγική. Οι παππούδες του έφυγαν από την Πελοπόννησο και εγκαταστάθηκαν στη Μ. Ασία. Ο πατέρας του είναι από το Κουκλουτζά και η μητέρα του από την Αίγυπτο».

Ο Γ. Μπελιφάντης τελειώνοντας την αφήγηση μου δείχνει ένα βιβλίο¹ που αναφέρει το όνομα της οικογένειάς του, καθώς και φωτογραφίες (της οικογένειάς του) στη Μ. Ασία. Αυτή είναι η ιστορία ενός πρόσφυγα από τη Μ. Ασία, που με δέχθηκε με καλοσύνη για να διηγηθεί την ιστορία του, που συνδέεται, όπως χιλιάδες άλλες, με την ιστορία ενός ολόκληρου λαού.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ 2,3,4,5

Οι πρόσφυγες διακρίνονται για διατοπική και επαγγελματική κινητικότητα. Οι συνθήκες τούς έκαναν να αλλάζουν τόπους και επάγγελα. Οι ξένες δυνάμεις αδιαφόρησαν για την τύχη των Ελλήνων.

Δεύτερο κύμα προσφύγων στην Ελλάδα έχουμε μετά την ανταλλαγή.

Παπανικολάου Ηλίας, κάτοικος από δεκαπενταετίας Ν. Ιωνίας Αττικής, οδός Μηδείας 81.

«Γεννήθηκα στο Κορδελιό της Μ. Ασίας. Ο πατέρας μου, Αντώνης Παπανικολάου, διετέλεσε στο Κορδελιό καθηγητής σε σχολείο. Με καράβι ήρθαμε στον Πειραιά και εγκατασταθήκαμε σε ακατοίκητα σπίτια. Τη δεκαετία του '80 εγκατασταθήκαμε μόνιμα στη Ν. Ιωνία».

Χ. Μάτσης, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Ιωαννίνων 55, ετών 58.

«Είμαι γόνος της οικογένειας Τσοπανίδη και Βοιβόδα από τη Μ. Ασία. Οι Αγγλογάλλοι δεν μας άφηναν να έρθουμε. Τα αδέρφια των γιαγιάδων μας ήρθαν με αμερικάνικο πλοίο από τη Μυτιλήνη».

Ανδρεάδης Ν., κάτοικος Ν. Ιωνίας, Ιωαννίνων 47, ετών 70.

«Μετά το 1925, ήρθα στην Ελλάδα από την Κων/λη. Οι ξένοι, αγγλογάλλοι, δεν μας βοήθησαν».

Τσερτσιδη Ευλαμπία, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Ελλησπόντων 12.

«Οι γονείς μου ήταν από το Ζουγκουλντάκ της Μ. Ασίας. Ήσαν ευκατάστατοι. Έφυγαν από τη Μ. Ασία, πήγαν στη Νάξο, έπειτα στη Μυτιλήνη και κατόπιν εγκαταστάθηκαν στη Ν. Ιωνία».

1. Γ. Χιωτάκης, *Το χωριό μου ο Κουκλουτζάς*, Ταγματάρχης Πεζικού, Αθήνα χ.χ.

Στο βιβλίο αυτό αναφέρεται η κατάσταση των αρχηγών και των οικογενειών στο Κουκλουτζά.

Σολομωνίδης Λάζαρος, κάτοικος Νέας Ιωνίας, Ακριτών 32, ετών 80.

«Οι γονείς μου κατάγονταν από την Αράβυσο της Καππαδοκίας και τα Θειρά της Σμύρνης. Ο πατέρας μου ήταν ιερέας. Το 1896, τον έστειλαν στη λίμνη Βάν, στα ρωσο-τουρκικά σύνορα, και το 1922 με τον τουρκικό στρατό στη Λευκή εξορία.

Τελείωσα την Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης και δούλεψα μετέπειτα ως λογιστής. Ήξερα γαλλικά και τουρκικά και γι' αυτό με προστάτησαν οι μορφωμένοι. Το 1925, μέσω Καππαδοκίας, πέρασα στην Αττάλεια και από εκεί πήγα στο Βύρωνα. Μετά ήρθα στη Ν. Ιωνία, όπου έκανα οικογένεια. Τα εγγόνια μου μένουν στη Ν. Ιωνία».

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 6.

Οι πρόσφυγες πέρασαν πολλά δεινά και αφηγήθηκαν πολλές αναμνήσεις τους στους απογόνους τους. Δυστυχώς, ερχόμενοι στην Ελλάδα αντιμετώπισαν την ξενοφοβία και την εχθρότητα των ομογενών και ομοθρήσκων τους.

Γ.Σιδέρης, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Σελευκείας 14, ετών 56.

«Κατάγομαι από το Γκιουλμπακτζέ της Μ. Ασίας. Το 1922, οι γονείς μου έζησαν τους σκοτωμούς και τις κλοπές. Η οικογένεια μου, με άλλους μαζί, έφυγε από το χωριό και κρύφτηκε στις σπηλιές Καραμπουρνάρι. Εκεί υπήρχε μια ρεματιά και κτήματα με κυδωνιές. Κατευθύνθηκαν στη θάλασσα. Τα κορίτσια πνίγηκαν για να μην ατιμασθούν, άλλοι σκοτώθηκαν, άλλοι πήγαν στα βουνά. Τελικά, πιάστηκαν αιχμάλωτοι και τους έβαλαν στο τζαμί, στο τουρκικό χωριό Μπακλαβά. Η προγιαγιά μου τούς μπάρκαρε στο λιμάνι των Βουρλών. Στο λιμάνι, ατίμαζαν τα κορίτσια. Ένας τούρκος του ιππικού, που συμπαθούσε μια ελληνοπούλα, έσωσε και τους υπόλοιπους. Έτσι έφυγαν με τα βαπόρια. Στη Σάμο δεν τους δέχτηκαν οι ομογενείς. Στο Πειραιά, κατέφυγαν σε ένα σχολείο και αργότερα στο Μαρούσι τους μετέφεραν για ύπνο. Ο αδελφός του πατέρα μου, η γιαγιά του και ο πατέρας του δηλ. ο προπάππος μου έμειναν αιχμάλωτοι πολέμου».

Την ιστορία τους, συνυφασμένη με την ιστορία του έθνους μας, την διηγούνται στα παιδιά τους, που στ' αυτή τους ακούγεται σαν παραμύθι.

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 7

Οι πρώτοι πρόσφυγες προτιμούσαν να παντρεύονται με πρόσφυγες. Παρόλα αυτά, έχουμε αρκετές επιμειξίες και με εσωτερικούς μετανάστες. Αυτό περισσότερο παρατηρείται από τη β' γενιά προσφύγων και μετά.

Η γυναίκες εργάζονταν στην Ελλάδα ως εργάτριες ή υπηρέτριες σε σπίτια εύπορων οικογενειών.

Λαμπρινίδου Μαίρη - Καλλιόπη. Κάτοικος Ν. Ιωνίας. Η κόρη της Σταματοπούλου μένει στη Ν. Ι. Αλεξανδρέττας 8.

«Με την καταστροφή του 1922, θυμάμαι τις βιαιότητες. Έκοβαν ακόμα και τις ράγες, από τα στήθια των κοριτσιών. Πολλοί, για να γλιτώσουν τη σφαγή, έπεσαν στη θάλασσα και τους πήρε ένα ιταλικό καράβι. Οι Ιταλοί τους πέταξαν στη θάλασσα, όπου τους περισυνέλεξε άλλο καράβι. Βρεθήκαμε στον Πειραιά, σε μια αποθήκη. Οι σωματέμποροι πήραν τα περισσότερα κορίτσια. Εγώ ξέφυγα και εργάστηκα σ' ένα σπίτι ως υπηρέτρια. Παντρεύτηκα πρόσφυγα από την Σμύρνη. Έμεινα για ένα διάστημα στο Πολύγωνο και έπειτα εγκαταστάθηκα στα προσφυγικά, στη συνοικία Νεάπολης στη Ν.

Ιωνία, όπου ζω με τα παιδιά μου».

ΑΤΟΜΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ 8,9,10,11,12

Η ταξική διαστρωμάτωση των προσφύγων, με εξαίρεση κάποιες περιπτώσεις, αλλάζει με τον ερχομό τους στην Ελλάδα. Τα γένη εκφυλίζονται, οι πλούσιες οικογένειες ίσως ποτέ δεν μπόρεσαν να επανακτήσουν την περιουσία τους. Οι μετέπειτα γενεές διαφοροποιούνται ουσιαστικά.

Ο ξεριζωμός των προσφύγων επέδρασε στην ανατροπή της οικογενειακής τους δομής, της ταξικής τους διάρθρωσης, του εισοδηματικού και ιδιοκτησιακού τους καθεστώτος. Αυτοί οι άνθρωποι αποτέλεσαν τον κοινωνικό ιστό της πόλης της Ν. Ιωνίας. Ζουν εδώ μέχρι σήμερα, έκαναν παιδιά και αποτελούν ζωντανά παραδείγματα της ιστορίας της φυλής μας.

Μ. Δημητριάδου, μητέρα της Τερίκογλου Ιωάννας, κατοίκου Ν. Ιωνίας, οδός Αμ. Γρεβενών 5.

«Κατάγομαι από το γένος Σπράου, από τη Νάξο. Ο πατέρας μου Κων/νος Φουρούλης ήταν δήμαρχος στα Βουρλά.² Ήταν εκδότης εφημερίδων. Εξέδιδε τις εφημερίδες, «Clazomene» και «Σύνταγμα». Ο γιατρός Ηλιάδης ήταν συνεργάτης του στην εφημερίδα «Clazomene». Ο πατέρας μου, εκτός από εκδότης, είχε και δικό του τυπογραφείο. Είχε τέσσερις κόρες, μεταξύ των οποίων και εμένα. Ήταν τελειόφοιτος της Ευαγγελικής Σχολής και του Τουρκικού Πανεπιστημίου «Ινταντιέ». Το επάγγελμά του ήταν δικηγόρος. Υπήρξε πλούσιος αγαπητός. Με την καταστροφή, στις 14 Σεπτεμβρίου 1922, τον έσφαξαν οι Τούρκοι, και η οικογένειά μας ήρθε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στη Ν. Ιωνία. Στα δύο παιδιά μου έδωσα ένα προσφυγικό σπίτι στη Ν. Ιωνία, το οποίο και ζανάκτισαν».

Ο μεσοαστικός τρόπος ζωής της οικογένειας Τερίκογλου, κόρης της Μ. Δ, δεν θυμίζει την αίγλη της μικρασιατικής καταγωγής της. Η θύμηση της αίγλης της καταγωγής της βρίσκεται στις μνήμες της ηλικιωμένης Μ. Δ.

Εένου Ευαγγελία, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Δ. Σολωμού 30.

«Οι παππούδες μου κατάγονταν από την Μ. Ασία, το γένος Τζατζαλιάροι. Οι γιαγιάδες το γένος Κούκα. Οι Τζατζαλιάροι υπήρξαν τσιφλικάδες και οι Κούκα κατάγονταν από τα Βουρλά, έκαναν στο Τζεσμέ εμπόριο. Όταν ήρθαν στην Ελλάδα, έμειναν στην αρχή στην Αχαρνών και μετά εγκαταστάθηκαν στη Ν. Ιωνία».

Μαρίνου Μαρίνα, κάτοικος Ν. Ιωνίας, οδός Μαγνητών 3.

«Η καταγωγή μου είναι από τη Μ. Ασία. Ο παππούς μου (από τον πατέρα), λεγόταν Μαρίνος και είχε καζίνο. Στη κατοχή του, είχε πίνακες αξίας, τους οποίους άφησαν. Ο πατέρας της μητέρας μου, λεγόταν Δημητριάδης- Αναριουρλόγλου, αυτός είχε μύλους. Το 1922, ήλθαν στην Ελλάδα».

2. Βιβλιογραφία λογοτεχνικού και ιστορικού- λαογραφικού περιεχομένου:

2.1 Ν. Παράρα- Ευτυχίδου, *Στά Βουρλά μας, πριν καούν* (Αθήνα: Πιτσιλός, 1993).

2.2 Ν. Μηλιώρη, *Τα Βουρλά της Μ. Ασίας* (Αθήνα: Ένωση Σμυρναίων, 1965).

Μουμτζής Γιάννης, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Γρεβενών 20. Ετών 51.

«Κατάγομαι από τη Λήμνο. Ο πατέρας μου ήταν κηροποιός (αυτό σημαίνει και το όνομά του). Ο προπάππος μου λεγόταν Αποστόλου και «είχε το οθωμανικό κοράνι στο Αιβαλί». Ήρθαν στην Αθήνα και τη δεκαετία του 1970 εγκατασταθήκαμε στη Ν. Ιωνία».

Χρύσα Ζιώτη, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Έλλης 7.

«Η καταγωγή μου είναι από την Αλάγια της Μ. Ασίας. Της γιαγιάς μου (από τη μητέρα μου) ο άνδρας ήταν δικαστικός. Ο παππούς μου (από πατέρα), λεγόταν Παρασκευάς και ήταν ράφτης στην Αλάγια. Οι Τούρκοι, με την καταστροφή, της σκότωσαν (της γιαγιάς μου) τον άνδρα και έμεινε χήρα.. Ήταν ένα πλουσιοκόριτσο που της έπλεκαν τις κοτσίδες με φλουριά. Το γένος ήταν Ταχριτζίδου. Στην Αλάγια εγκατάλειψε το σπίτι, νομίζοντας ότι θα ξαναγυρίσει.³ Στις μέρες μας, στην Αλάγια ο υπηρέτης μας είναι τώρα ο ιδιοκτήτης του σπιτιού μας. Όταν ήρθε στην Ελλάδα δούλεψε στα νταμάρια και ντενεκέ στις οικοδομές. Εγκαταστάθηκαν πρώτα στην Αλεξανδρούπολη, έπειτα στον Πειραιά και μετά στον Περισσό της Ν. Ιωνίας».

ΑΤΟΜΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ 13,14

Οι πρόσφυγες προέρχονται, κυρίως, από αστικές ή περιαστικές περιοχές της Μ. Ασίας.

Μαυρομμάτη Θεοδοσία, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Σινώπης 44, ετών 49.

«Ο παππούς μου (από τη μητέρα μου) λεγόταν Αναστ. Μουσιιάδης. Οι γονείς μου ήταν άνθρωποι ευκατάστατοι και μπόρεσαν και μετέφεραν εδώ κάποια περιουσία. Η μητέρα μου ήταν από το Κοζλόυ. Ο πατέρας μου δούλεψε σαν μηχανικός σε εργοστάσιο. Στη κατοχή πούλησαν ένα χρυσό σταυρό και τον έδωσαν για να πάρουν σταφίδες και λάδι. Εγώ εργάστηκα εργάτρια σε εργοστάσιο. Ο άνδρας μου κατάγεται από το Αιβαλί».

Αγαθονίκη Φασουλή, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Ηρώδου Αττικού και Λυκίας 19.

«Κατάγομαι από την Μ. Ασία, από την Μαντζουρία και τα Βάθη της Κων/λης. Η οικογένεια μου (Μάντζαρη) έκανε αγροτική ζωή και είχε αμπέλια και σταφύλια».

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 15

Στη Ν. Ιωνία, άνθησε η ταπητουργία, γιατί οι πρόσφυγες μετέφεραν εδώ τις γνώσεις τους, (ως πολιτιστικό κεφάλαιο) που συντέλεσαν στην ανάπτυξη της βιοτεχνίας και της βιομηχανίας.

3.Θ. Αγγελόπουλος, Αθήνα, [ντοκουμαντέρ].

Η Μ. Ιδέα εκείνη την εποχή, ήταν ακόμη νωπή. Οι πρόσφυγες ζούσαν με την ελπίδα, ότι κάποτε θα ξαναγυρίσουν στη γενέτειρα. Στο ντοκουμαντέρ, ο αφηγητής αναφέρει:

« Ο γείτονας από την Ιωνία, ήθελε πολλά παιδιά. Για να αυξηθεί ο πληθυσμός της Ελλάδας για να μπορέσουμε να τα βάλουμε με τους Τούρκους, να πραγματοποιήσουμε τη Μεγάλη Ιδέα, αλλά και για να έχει την ευχαρίστηση να τους δώσει ονόματα αρχαίων ελλήνων. Νόμιζε πως έτσι θα γεφύρωνε το χάσμα που χώριζε την Αρχαία Ελλάδα από τη Νέα».

Χριστοφ. Κατιρτζόγλου, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Μποδοσάκη 3, 61 ετών.

«Ο πατέρας μου Γ. Κατιρτζόγλου, το επάγγελμα υποδηματοποιός - έμπορος, έμενε στη Σαφράμπολη Μ. Ασίας, όπου είχε πολλά νερά και προτίμησε ερχόμενος στην Ελλάδα να εγκατασταθεί στην Έδεσσα, όπου η μορφολογία της γης θυμίζει τη μικρασιατική γη και το νερό χρειαζόταν για την ταπητουργία. Η μητέρα μου ήταν από τη Σάρτη της Μ. Ασίας. Στην Έδεσσα, είχε αργαλειό και έφτιαχνε χαλιά. Από την Έδεσσα εγκαταστάθηκαν στη Ν. Ιωνία, που μπορούσε να αναπτυχθεί η ταπητουργία. Ο πατέρας μου δούλεψε σε βιοτεχνία ταπήτων».

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 16

Η επαγγελματική απασχόληση των προσφύγων, και για τους άνδρες και για τις γυναίκες, υπήρξε, κυρίως, ο χώρος της βιομηχανίας, όπου εργάστηκαν ως εργάτες.

Ευαγγελίου Δέσποινα, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Λ. Κατσώνη 7-9, ετών 70.

«Η καταγωγή των γονέων μου, υπήρξε ο Πόντος. Το γένος Σπανοπούλου.

Ο παππούς μου, Ηρακλής Σπανόπουλος, ήταν αγρότης και μαραγκός. Σκοτώθηκε στο τουρκικό πόλεμο. Πριν τον πόλεμο περνούσαν καλά. Την ημέρα της Αναλήψεως, τούς πήγαν σ' ένα ποτάμι και ήρθαν Τούρκοι με άλογα. Έγινε συμπλοκή, στην οποία σκοτώθηκαν μερικοί, αλλά η οικογένειά μου με άλλους μαζί γλίτωσε. Έπειτα, μπήκαν στο καράβι και πήγαν στο Μεσολόγγι, στα αλάτια. Στη Ν. Ιωνία, στα Πευκάκια, ο πατέρας μου δούλεψε σαν υδρονομέας σε αντλιοστάσιο και η μητέρα μου ως εργάτρια στη Βαμβακουργία. Εγώ δούλεψα στα Κλωστήρια της ΕΒΥΠ».

Από τα ατομικά ιστορικά μαθαίνουμε, εκτός των άλλων, για τις παλιές οικογένειες που ζούσαν στη Μ. Ασία, των οποίων οι επίγονοι μένουν στη Ν. Ιωνία:

Οικογένεια Μπελιφάντη, Παπανικολάου, Σολομωνίδη, Ανδρεάδη, Τσοπανίδη, Βοιβόδα, Λαμπρινίδου, Τζατζαλιάρη, Κούκα, Μαρίνου, Δημητριάδη, Αναριουρλόγλου, Μουμτζή, Σιδέρη, Ταχριτζίδου, Παρασκευά, Καμπούρη, Κατιρτζόγλου, Σπανοπούλου, Μωυσιάδη, Φουρούλη, Τερίκογλου, Αμπατζόγλου, Σουγιουτζόγλου, Δερμετζόγλου, Τιλίκογλου, Παλτόγλου, Μπαλόγλου, Κιοσόγλου, Καρτιτζόγλου, Αιδίνη, Αμπατζίδου, Πεσιρίδου, Σαββίδη κ.ά.

Τόπος καταγωγής των προσφύγων, σημερινών κατοίκων Ν. Ιωνίας, είναι πόλεις της Μ. Ασίας, ο Πόντος, η Κων/λη και η Αίγυπτος.

Δεν μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε τις ονομασίες όλων των πόλεων, γιατί πολλοί ήταν αυτοί που δεν θυμούνταν την καταγωγή των γονέων τους.

Αναφέρουμε πάντως ενδεικτικά τις εξής: Σμύρνη, Σάρτη, Αιδίνη, Γκιουλμπακτσέ, Βουρλά, Αλάγια, Αττάλεια, Τσεσμέ, Σαφράμπολη, Ινέπολη, Κοζλού, Αιβαλί, Ζογκουλντάκ, Σαμψούντα, Ναζλί, Μάκρη, Αλάτσατα, Ουζούμ Κιπρί, Ματζουρία, Βαθύ, Τραπεζούντα, Γιαλβά, Κουκλουτζά, Καππαδοκία, Κοντόσκαλο, Γρύλλη κ.ά.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ 17,18,19

Στη Ν. Ιωνία, ο μύθος του αυτοδημιούργητου είτε στον κλάδο της βιομηχανίας είτε ως μικροεπιχειρηματία στη βιοτεχνία, αλλά και ο μύθος του ενεργού υποκειμένου στη ροή

της εξέλιξης της ιστορίας, κατά τα δύσκολα χρόνια της Κατοχής και μετά στην Αντίσταση, αποτελεί μια πραγματικότητα. Οι μικρασιατικές μνήμες συναντώνται με τις μνήμες της Κατοχής και του Εμφυλίου.

Γ. Καπετάνος, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Υψηλάντου 14, ετών 70.

«Η οικογένεια του παππού μου Χαραλ. Καμπούρη, από το Αιδίни της Μ. Ασίας ασχολούνταν με την αγροτική ζωή. Είχαν χάνι και ζούσαν αρμονικά με τους Τούρκους και δούλευαν σ' αυτούς. Η μητέρα μου το 1922, ήλθε μαζί με τον αδελφό της στη Σάμο και έπειτα εγκαταστάθηκαν στη Ν. Ιωνία. Εγώ δούλεψα στα εργοστάσια Εριοτέκ, Βιαμάξ και Βιερίλ σαν μηχανουργός. Υπήρξα ενεργό μέλος της Αντίστασης στη Ν. Ιωνία».

Ο Γ. Καπετάνος είναι ένας άνθρωπος οξυδερκής και με πάθος.

Καφαντάρης Κώστας, κάτοικος Ν. Ιωνίας, Σαλαμίνοσ 40, ετών 70.

«Η καταγωγή μου είναι από την Πελοπόννησο. Από εκεί πήγα στην Κρήτη και έπειτα εγκαταστάθηκα στον Περισσό. Έλαβα μέρος στην Αντίσταση, στην αντάρτικη ομάδα κρούσεωσ του ΕΛΑΣ. Θυμάμαι έντονα τα χρόνια της Κατοχής. Σήμερα ζω, μαζί με τη γυναίκα μου».

Ο Κ. Καφαντάρης μου έδωσε ένα περιοδικό, όπου αναφέρεται η αντιστασιακή του δράση.⁴

Σωτηρίου Α. κάτοικος Ν. Ιωνίας, Μακεδονομάχων 25, ετών 70.

«Η καταγωγή μου είναι από τη Σμύρνη της Μ. Ασίας. Πριν εγκατασταθώ στη Ν. Ιωνία, έμενα στους Αμπελοκήπους. Τη δεκαετία του 1960 ήρθα στη Ν. Ιωνία».

Υπήρξε αγωνιστής και παλαιόμαχος. Θυμάται εκείνα τα χρόνια με πικρία. Ο Α. Σωτηρίου είναι άνθρωπος ατόφιος, αυθεντικός.

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 20

Η μεγάλη πολιτισμική άνθιση που σημειώθηκε στη Ν. Ιωνία, συνεπεία των προσφύγων και των εσωτερικών μεταναστών, διαφαίνεται και από την καταγραφή σπουδαίων προσωπικοτήτων που έζησαν και ζουν στη Ν. Ιωνία και αναφέρονται στο βιβλίο του Β. Βογιατζόγλου, «Ίων Λόγος».

Βάσοσ Η. Βογιατζόγλου, Ταύρου 64, Ν. Ιωνία, ετών 63.

Ο Β. Βογιατζόγλου είναι παιδίατροσ το επάγγελμα και ποιητής. Έχει συγγράψει πολλά έργα, με ιδιαίτερη προσήλωση στη μελέτη του Μικρασιατικού Ελληνισμού και ιδιαίτερα των Ελλήνων της Πισιδικής Σπάρτης, καθώς και ποιητικές συλλογές. Για το λαογραφικό του έργο έχει βραβευτεί από την Ακαδημία Αθηνών. Έχει τιμηθεί με έντεκα τιμητικές διακρίσεις, βραβεία και χρυσά μετάλλια και είναι μέλος της Εθνικής Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, της Εταιρείας Ιατρών Λογοτεχνών, της Ελληνικής Εταιρείας Χριστιανικών Γραμμάτων και της Ελληνικής Ονοματολογικής Εταιρείας.

Την αυτοβιογραφία του, μάσ την παραχώρησε, ύστερα από συνέντευξη που είχαμε μαζί του, την οποία και παραθέτουμε:

4. Κ. Καφαντάρη «Η Ενέδρα των Φυχιών» *Εθνική Αντίσταση: Επίσημα κείμενα αναμνήσεις - χρονικά - στοιχεία*, τεύχ. 65, 1990, σ.σ. 44-47.

« Γεννήθηκα το 1935 στη Ν. Ιωνία Αττικής, από γονείς πρόσφυγες από τη Σπάρτη της Μ. Ασίας, που ήρθαν στην Ελλάδα μετά την Καταστροφή του '22. Μεγάλωσα σ' αυτό τον τόπο, ακούγοντας πιο πολύ Τουρκικά και λιγότερο Ελληνικά. Ανδρώθηκα μέσα σ' αυτούς τους αγαθούς, έντιμους, εργατικούς πατριώτες, μέσα στην ευσέβεια και την καλοσύνη τους.

Οι πρώτες μου αναμνήσεις είναι γεμάτες με τις παρελάσεις της ΕΟΝ που έκαναν οι φαλαγγίτες του Μεταξά, με τις άσπρες γκέτες τους και τα δίκωχα. Όταν ήμουν πέντε χρονών κηρύχτηκε ο πόλεμος. Ο κόσμος είχε βγει στους δρόμους, χτυπούσαν καμπάνες. Εγώ πήγαινα στο σπιτικό σχολείο της κυρίας Ιφιγένειας. Το 1941 ο πατέρας μου μ' έγραψε στο σχολείο του Σαπουντζάκη «Ο Κάδμος», όπου τελείωσα το δημοτικό. Δάσκαλός μου ήταν ο αξέχαστος Αντώνης Σαπουντζάκης.

Τα πιο τρυφερά μου χρόνια σημαδεύτηκαν από τα στρατεύματα της Κατοχής, την πείνα και τα συσσίτια που μοίραζαν στον αυλόγυρο του Σαπουντζάκη. Μια φορά, την ώρα της διανομής, είδα τον Τατσιράμο να χτυπάει μια γριά με λύσσα στην πλάτη. Αυτός ήταν υπεύθυνος για το συσσίτιο. Θυμάμαι πολύ που κρύωνα, πόδια και χέρια ήταν ξυλιασμένα, φορούσαμε κοντά παντελόνια τότε. Πιο πολύ υποφέραμε από το κρύο παρά από την πείνα. Παίζαμε κατά ομάδες με αληθινές σφαίρες και όπλα. Παίζαμε και πετροπόλεμο με τη Ν. Φιλαδέλφεια στο δασύλλιο. Θυμάμαι τη σειρήνα στο φούρνο του Πουρόγλου, ακόμη υπάρχει, τους βομβαρδισμούς στο Τατόι, τις νύχτες τρέχαμε όλοι στα καταφύγια. Οι άντρες έμεναν έξω κι έβλεπαν. Στα τζάμια είχαμε κολλήσει μπλε χαρτί να μη φαίνεται το φως απ' έξω. Ύστερα ήρθανε κάποτε οι Ελασίτες απ' το βουνό μπροστά στη Δημαρχία. Ένα άλογο σηκωνότανε στα πίσω πόδια του χλιμιντρίζοντας μέσα στον κόσμο. Ο καβαλάρης είχαν πει ήταν ο καπετάν Ορέστης. Ήτανε σα γιορτή, άλογα και κόσμος και φυσεκλίκια και μαύρα σκουφιά, παραμύθι. Μετά έγιναν τα Δεκεμβριανά, χειρότερη πείνα με τον αποκλεισμό. Εννιά χρονών είδα τρεις φορές να λυντσάρουν άνθρωπο μπροστά στο μαγαζί του πατέρα. Θυμάμαι που ο πατέρας με τράβηξε μέσα με βία να μη δω. Όμως είχα δει. Το '47 μπήκα στο Γυμνάσιο, άγρια χρόνια, ο Εμφύλιος στη βαρβαρότητά του. Στρατοδικεία, εκτελέσεις. Οι Χίτες οργιάζαν, δεν καταλάβαινα με ποιους ήταν η αλήθεια. Κάθε Κυριακή πήγαινα στην Εκκλησία των Αγίων Αναργύρων και μετά Κατηχητικό. Όπως όλα τα χρόνια του Δημοτικού. Μ' έμαθαν να φοβάμαι το Θεό. Οι γονείς μου ευσεβείς άνθρωποι, όπως όλοι οι Μικρασιάτες, μου ξύπνησαν μια πίστη βαθιά και ακλόνητη μέσα μου.

Τελείωσα το Γυμνάσιο το '53 και την ίδια χρονιά μπήκα στην Ιατρική, στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Δύσκολα χρόνια πάλι. Εμένα με γοήτευε πιο πολύ η Λογοτεχνία, είχαμε μια ωραία συντροφιά ο Γιώργος Μιχαηλίδης, ο Νίκος Γαζέπης, ο Τάσος Γαλάτης, ο Χρήστος Ρουμелиωτάκης, ο Δαμιανός Κοκκινίδης κι άλλοι. Μιλούσαμε για τέχνες, λογοτεχνία και πολιτική. Τις Κυριακές μαζευόμασταν τα πρωινά στο μαγαζί του πατέρα μου. Τ' άλλα βράδια στο σπίτι του Μιχαηλίδη. Εγώ τις Τετάρτες τα βράδια πήγαινα στη Χριστιανική Φοιτητική Ένωση κι άκουγα τον Κολιτσάρα. Διάβαζα, όμως, πολύ και Λογοτεχνία.

Τελείωσα το Πανεπιστήμιο το 1959, ενώ παράλληλα εργαζόμουν σε Ιδιωτικές Κλινικές για να ζήσω. Ειδικεύτηκα στην Παιδιατρική, που ασκώ μέχρι σήμερα στη γενέτειρά μου.

Από τη Ν. Ιωνία δεν απουσίασα ποτέ εκτός από τις υποχρεωτικές μου θητείες στο στρατό το '62 - '63 και στο αγροτικό ιατρείο της Σκύρου το '65- '67. Εκεί γνωρίστηκα με το Στρατή Τσίρκα, γίναμε φίλοι. Με τη φροντίδα του, έβγαλα τα πρώτα μου ποιήματα στον

ΚΕΔΡΟ, το 1966. Ήταν η «ΔΑΝΑΗ». Κατέβηκα από το νησί λίγους μήνες μετά τη δικτατορία, ήρθα στη Ν. Ιωνία κι από τότε ζω εδώ, χωρίς καμιά μετακίνηση. Εργάστηκα, έκανα οικογένεια, σταδιοδρόμησα.

Είναι ένας βίος κι αυτός σαν τους άλλους της γενιάς μου. Βαθιά σημαδεμένος από την εθνική ταπείνωση της Κατοχής, από την αγιάτρευτη οδύνη του Εμφυλίου, από τη φτώχεια και την έχθρα των ντόπιων. Όταν ήμουν στο Γυμνάσιο μασούσα την κατάληξη του επωνύμου μου. Ντρεπόμουν. Είχα κάνει όρκο να αποδείξω κάποτε την ελληνικότητά μας. Μας έλεγαν τουρκόσπορους οι ντόπιοι και γιαουρτοβαπτισμένους. Εμάς, που μονάχα τις εικόνες μας φέραμε απ' τη Μ. Ασία και μια πίστη ανεκτίμητη, που μπόλιασε εδώ την Ορθόδοξη Παράδοση. Ας είναι, όλ' αυτά πέρασαν πια. Αργότερα, γνώρισα και τον Μηλιώρη που μου έδειξε πώς και τι να ερευνήσω.

Από μικρός ένιωσα ένα έντονο ενδιαφέρον για τα πνευματικά πράγματα του τόπου και του καιρού μου ιδιαίτερα, που, ταυτόχρονα με τον αθεράπευτο έρωτά μου για τον τόπο της καταγωγής μου, καθόρισαν και το πλαίσιο της συγγραφικής μου δραστηριότητας. Με απασχόλησαν πολλοί τομείς, οι κυριότεροι όμως υπήρξαν ο Μικρασιατικός Ελληνισμός (ιστορία, εθνολογία, πολιτισμός), η Ποίηση και η Φιλοσοφία. Την ποίηση την αγαπώ πολύ, ψάχνω τη μουσική που κρύβει μέσα της κι αυτό με γοητεύει. Πάνω απ' όλα πάσχω με τη γλώσσα. Λίγοι μιλάνε πια Ελληνικά. Το Έθνος μας παρακμάζει. Τώρα στο γέρμα του βίου διαβάζω μονάχα Έλληνες κλασικούς, τον Πλάτωνα κυρίως, αλλά και Σολωμό, Κάλβο, Παπαδιαμάντη. Μελετώ πολύ τις Γραφές και την παράδοση των Πατέρων (Αββά Ισσαάκ τον Σύρο, τον Μ. Βασίλειο και τον Ιωάννη της Κλίμακος).

Από το 1966 μέχρι σήμερα δημοσίευσα εννέα ποιητικές συλλογές και το 1996 μια συνολική έκδοση («ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ»). Εκδόθηκαν πέντε τόμοι που αναφέρονται στην ιστορία, τη λαογραφία και την πνευματική ζωή των Ελλήνων της Μ. Ασίας, καθώς και ταξιδιωτικά, δοκίμια για την Τέχνη και τη Φιλοσοφία, διηγήματα, μία μετάφραση των ψαλμών του Δαβίδ και τρεις ονοματολογικές μελέτες.

Η πνευματική μου δράση συμπληρώνεται από δημοσιεύσεις άρθρων σε περιοδικά και ημερήσιες εφημερίδες, διαλέξεις, συνέδρια, οργάνωση ανοιχτού Πανεπιστημίου στη Ν. Ιωνία κ. τ. λ. Το γράψιμο για μένα είναι άσκηση του πνεύματος, μια αδιάκοπη αναβάπτιση στη γλώσσα που λατρεύω. Το μόνο που επιθυμώ είναι να είμαι στο παρόν κάθε φορά, αλλά σπάνια το καταφέρνω».

ΑΤΟΜΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ από επιτόπιες συνεντεύξεις στο Ψυχικό.

Από την ελεύθερη συνέντευξη που πήραμε από ορισμένο αριθμό κατοίκων του Ψυχικού, αποτυπώσαμε την κοινωνική ταυτότητα των κατοίκων και συλλέξαμε ιστορικά και κοινωνικά στοιχεία για την περιοχή. Ορισμένα στοιχεία τα ενσωματώσαμε στον κύριο κορμό της διατριβής. Σημαντικές είναι οι πληροφορίες που λάβαμε για τις επώνυμες προσωπικότητες που έζησαν και έδρασαν στο Ψυχικό και διακρίθηκαν στον τόπο μας, οι οποίες και σκιαγραφούνται μέσα από τις αφηγήσεις.

Εξεχωρίσαμε τα κάτωθι ιστορικά:

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 1

Αφηγείται η Ελένη Δ. Καρίτογλου, κάτοικος Ψυχικού, οδός Κάλβου 3, ετών 85.

«Γεννήθηκα στην Πάφρα της Μ. Ασίας το 1912. Προέρχομαι από οικογένεια εύπορη, ανωτάτου μορφωτικού επιπέδου. Η οικογένειά μου είχε δικό της εργοστάσιο οιοπνευματοποιίας το οποίον εγκατέλειψε με τα γεγονότα του 1922. Οι αναμνήσεις μου από τα γεγονότα της μικρασιατικής καταστροφής είναι φρικιαστικές.

Μεταφέρουμε ένα απόσπασμα απ' αυτά που έχει γράψει η ίδια σε βιβλίο (με μαρτυρίες και άλλων γυναικών), που εξέδωσε ο Διεθνής Σύνδεσμος Γυναικών, πριν από την εγκατάστασή της στο Ψυχικό.

«Το 1922 στις 5 Δεκεμβρίου ήρchiσεν η ανταλλαγή, αν και λαχταρούσαμεν την πατρίδα μας, εν τούτοις προτιμούσαμεν την ελευθερία και απεφασίσαμεν να φύγωμε απ'εκεί. Εξεκινήσαμε λοιπόν πάλιν από τα ξένα μέρη διά την αγαπημένη μας Ελλάδα. Υστερα από ενός μηνός δρόμο εφθάσαμεν εις Γαλλικό έδαφος. Απ'εκεί μας πήραν οι Αμερικάνοι, μας έφεραν εις το Χαλέπιον και απ'εκεί εις την Τρίπολιν και αφού μας έδωσαν τροφάς, μας έβαλαν στο πλοίον «Καλυψώ» και μας έφεραν στην νήσον Κεφαλληνίαν, εις την οποίαν μείναμεν τρεις μήνες. Επειδή δε δεν ξεύραμεν που βρίσκεται ο αδελφός μου, αφίσαμεν την γιαγιά στην Σάμη και φύγαμεν με την μαμά στον Πειραιά... Όταν εχάσαμε τας ελπίδας μας και είδα ότι η μόνη ελπίς και παρηγορία της μαμάς μου ήμουν εγώ, τότε έβαλα στο νούν μου να σπουδάσω, διότι μόνον με αυτόν τον τρόπον θα μπορούσα να ζήσω.....»⁵

Μικρό παιδί ήρθα στην Αθήνα και έμεινα σε Οικοτροφείο του Διεθνούς Συνδέσμου Γυναικών που στεγαζόταν στο Παλαιό Παλάτι.

Σπούδασα φαρμακοποιός και το 1936, με την άδεια λειτουργίας φαρμακείου που έλαβα, διατήρησα φαρμακείο στην Παλιά Αγορά του Ψυχικού μέχρι και το 1976.

Εκείνη την εποχή, εκτός από το φαρμακείο, στην Παλαιά Αγορά, υπήρχαν και καταστήματα τροφίμων, όπως φούρνος, χασάπικο, μπακάλικο.

Με το πόλεμο του 1940 και λίγο μετά, το κτίριο του Αρσακείου Σχολείου στο Ψυχικό επιτάχθηκε και έγινε νοσοκομείο. Στο νοσοκομείο βοήθησα ως εθελόντρια νοσοκόμα, μαζί με άλλους εθελοντές, τους τραυματισμένους Έλληνες και Εγγλέζους. Τα χρόνια εκείνα ήταν δύσκολα στο Ψυχικό. Πολλές οικογένειες ψυχικιωτών έκρυσαν, εκείνη την εποχή, στα σπίτια τους τους Άγγλους συμμάχους».

5. Αυτοβιογραφία των Προσφύγων Κοριτσιών του Οικοτροφείου Διεθνούς Συνδέσμου Γυναικών. Από τας ημέρας της μικρασιατικής καταστροφής, σ. σ 100-107,24 Οκτωβρίου 1924.

Η Ε. Καρίπογλου, σήμερα 85 χρονών, θεωρείται μία από τις παλαιότερες ψυχικιώτισσες. Συγκαταλέγεται στο ποσοστό των προσφύγων που αν, και έχασαν τα περιουσιακά στοιχεία τους στη Μ. Ασία, προόδευσαν στην Ελλάδα.

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 2

Σπύρος Ζερβός, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, οδός Αγ. Δημητρίου 21 και Ζερβού, Ψυχικό, ετών 67.

Από προσωπική συνέντευξη με τον Καθηγητή και ποιητή Σπύρο Ζερβό άντλησα πληροφορίες που αναφέρονται στο Ψυχικό προπολεμικά και μεταπολεμικά καθώς και για προσωπικότητες - γόνους οικογενειών - που έζησαν σ' αυτό, γι' αυτό και έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί περιγράφονται από έναν άνθρωπο που τους έζησε και τους γνώρισε προσωπικά. Ο ίδιος είναι γόνος της οικογένειας Ζερβού, από την οποία έλαβε και το όνομά του ομώνυμος δρόμος στο Ψυχικό.

«Είμαι Καθηγητής μαθηματικός στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ο πατέρας μου Παναγιώτης Ζερβός καταγόταν από την Κεφαλονιά. Ήρθε στην Αθήνα και το 1936 εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στο Ψυχικό. Έγινε Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο και την περίοδο 1935 - 1936 διετέλεσε Πρύτανης. Η μητέρα μου ήταν φιλόλογος.

Θυμάμαι ότι το 1920 στο Ψυχικό γινόταν βολή πυροβολικού και ασκήσεις των αξιωματικών. Το 1936, το Ψυχικό ήταν ένα μεσοαστικό και μερικώς μεγαλοαστικό προάστιο.

Ο πατέρας μου, Παναγιώτης Ζερβός, ήταν και πρόεδρος της σχολικής εφορίας Ψυχικού. Στη εποχή του, συνέδραμε στη λειτουργία του δημοτικού σχολείου, βοηθώντας στο κτίσιμο δύο αιθουσών.

Το δημοτικό σχολείο, μονοτάξιο έως το 1937 - 1938, στεγαζόταν στο σπίτι του Καπρανίδη, ένα τριώροφο, από το οποίο νοίκιαζαν δύο δωμάτια. Στο σχολείο αυτό, προπολεμικά, φοίτησαν πολλά παιδιά, μεταξύ των οποίων και εγώ. Δίδασκαν δύο δάσκαλοι. Το 1936, διευθύντρια ήταν η Ελένη Παρασκευά, κυπριακής καταγωγής με μεγάλες διδακτικές και διοικητικές ικανότητες. Το Υπουργείο Παιδείας την θεωρούσε την καλύτερη δασκάλα της Ελλάδας προπολεμικά. Ένα άλσος μετέπειτα έφερε το όνομά της. Άλλες δασκάλες ήταν η Στάσα Σταμπλή από τη Σμύρνη και η Μηλιώτη. Μουσική δίδασκε ο γνωστός μουσικολόγος, ονόματι Λάβδας.

Την εποχή εκείνη λειτουργούσε ο θερινός κινηματογράφος Collizeum, όπου πολλές φορές δίνονταν κονσέρτα και ποιητικές βραδιές. Μεταξύ των ποιητών, στην κατοχή, διακρίθηκε ο Σκίτης που απάγγελλε ποιήματα για τον Έλληνα αντάρτη. Στις ποιητικές βραδιές παρευρισκόταν και ο γνωστός καθηγητής του Πολυτεχνείου Μιχαλόπουλος, ο οποίος διαδέχτηκε τον πατέρα μου στη θέση του προέδρου της σχολικής εφορίας του δημοτικού σχολείου.

Το Ψυχικό κατοικούσαν εφοπλιστές, ανώτεροι τραπεζικοί, καθηγητές Πανεπιστημίου, απόστρατοι, γόννοι οικογενειών, όπως ο μεγάλος βιομήχανος Μποδοσάκης, ο εκδότης της εφημερίδας «Έθνος» Νικολόπουλος, ο Παναγιώτης Λυμπερόπουλος, οφθαλμίατρος από τα Ζάτουνα της Αρκαδίας. Η γυναίκα του ήταν το γένος Κριεζή από την Ύδρα.

Ο Παναγιώτης Λυμπερόπουλος διετέλεσε πρόεδρος της κοινότητας Ψυχικού τα τελευταία προπολεμικά χρόνια και αγωνίστηκε για την αποδέσμευση του Ψυχικού από τον

Κέκροπα. Τάχθηκε υπέρ της ένωσης του Ψυχικού με το Νέο Ψυχικό.

Άλλη γνωστή οικογένεια του Ψυχικού ήταν η οικογένεια Κασάπογλου.

Ο Κασάπογλου προερχόταν από τα βάθη της Ανατολής, από τη Σεβάστεια. Ήταν αρχίατρος - μαιευτήρας στο επάγγελμα. Στο σπίτι του διέθετε σπουδαία βιβλιοθήκη και ήταν Πρόεδρος των Ζακυνθινών. Η γυναίκα του καταγόταν από την Κων/λη, κόρη του ήταν η Λυραντζάκη.

Παλαιός κάτοικος Ψυχικού υπήρξε και ο Κτιστόπουλος, τραπεζικός ο οποίος αποκρυπτογράφησε τη μισή μινωϊκή γραφή Β΄ πριν τον Vendris, κάτι που είχε αναγνωρίσει ο ίδιος ο Vendris. Ήταν ένας ιδιόρρυθμος αριστερός διανοητής και δημοσίευε άρθρα στις εφημερίδες. Είχε μια μόνιμη θέση στο στασίδι της εκκλησίας (του Ψυχικού).

Ο Διαμαντίδης ήταν από τους ιδρυτές του Ψυχικού και η κόρη του ήταν η Σπαντιδέα. Ο Δημήτρης Σπαντιδέας υπήρξε ταξίαρχης του ελληνικού στρατού.

Ο Γιάγκος Αργυρόπουλος, φυσιογνωμία της εποχής, φυσικός στο επάγγελμα, ήταν αυτός που δημιούργησε τη Σχολή Απαγγελίας, με αμοιβή. Ήταν ένα σεβαστό και εκτιμώμενο άτομο, σε όλους τους λογοτεχνικούς κύκλους.

Ο Χρήστος Καβαφάκης, δημοσιογράφος, συγγραφέας και θεός μου, υπήρξε από τους παλαιότερους κατοίκους του Ψυχικού. Δημοσίευσε άρθρα σε διάφορες εφημερίδες, όπως το Ελεύθερο Βήμα. Το 1945 διετέλεσε για ένα διάστημα αρχισυντάκτης του Ριζοσπάστη και συνέβαλε πολύ στην επιτυχή κυκλοφορία της εφημερίδας. Ο Χρήστος Καβαφάκης ήταν γιος του Ανδρέα Καβαφάκη, σπουδαίου δημοσιογράφου του Βενιζέλου, ο οποίος εξέδιδε την εφημερίδα «Ελεύθερος Τύπος». Ο Α. Κ. δολοφονήθηκε το Φεβρουάριο του 1922, γιατί δημοσίευσε το δημοκρατικό μανιφέστο του Α. Παπαναστασίου.

Ο αδελφός του Χρήστου Καβαφάκη, γιός του Ανδρέα Καβαφάκη, Λεάνδρος Καβαφάκης, από τους καλύτερους τενόρους της Ελλάδας, τουφεκίστηκε από τους Γερμανούς μαζί με τη Μ. Καραγιάννη, γιατί συνεργαζόταν με τους Άγγλους.

Στο Ψυχικό κατοικούσε πριν τον πόλεμο και ο Βλαχόπουλος, πρώην Αντιστράτηγος και πρώην Αρχηγός του Επιτελείου Στρατού. Διετέλεσε Πρόεδρος του «Προοδευτικού Συνδέσμου» Ψυχικού, ο οποίος ήταν τοπικός σύνδεσμος «συντηρητικού χαρακτήρα». Ο εγγονός του Βλαχόπουλου (από την κόρη του), ο απόστρατος υποναύαρχος Αθανάσιος Καντάς ήταν άτομο τάξεως εξαιρέτου, ο οποίος αναπαλαιώσε το «Αβέρωφ» εκείνη την εποχή. Στον Προοδευτικό Σύνδεσμο συμμετείχε και άλλη ψυχικιώτισσα ονόματι Καρτάλη, εύπορης οικογένειας. Είχε εκδώσει την εποχή εκείνη ποιητική συλλογή.

Από τους παλαιούς κατοίκους του Ψυχικού, ήταν και ο Φωτιάδης από την Κωνσταντινούπολη. Η μεγάλη του η κόρη ήταν σύζυγος του καθηγητή - ιατρού Φέσσα, ο οποίος το 1940 ζήτησε εθελοντικά να καταταγεί υπέας στο Πεζικό, αν και ήταν μεγάλης ηλικίας.

Το 1936 και για κάποια χρόνια εκδιδόταν στο Ψυχικό, από ό,τι θυμάμαι, η εφημερίδα «Ανδρουλιδάκης».

Από τους παλαιούς ψυχικιώτες, θυμάμαι επίσης την οικογένεια Καράβα, η οποία έμενε στα βόρεια του προαστίου. Η γυναίκα του Καράβα ήταν το γένος Δραγούμη, συγγενής της οικογένειας Δραγούμη. Ένας από την οικογένεια αυτή, γιατρός στο επάγγελμα, ήταν από τους ιθύνοντες της ΕΠΟΝ στη κατοχή, είχε κύρος και ήταν κατεξοχήν άνθρωπος.

Γνωστές φυσιογνωμίες είναι η Καρίτογλου, φαρμακοποιός, η Π. Αδριανοπούλου, τ. αντιδήμαρχος, η οποία συγκέντρωνε το ενδιαφέρον εκείνης της εποχής, ο Νικόλαος

Παπαχαραλάμπους, καθηγητής - ιατρός, η οικογένεια Εφesiού και η οικογένεια Hill από τα προπολεμικά χρόνια.

Οι δρόμοι του Ψυχικού εκείνη την εποχή ήταν αλάνες, γεμάτες με παιδιά.

Στην Κατοχή, στο Ψυχικό υπήρχε πολλή πείνα και έγιναν επιτάξεις των σπιτιών.

Θυμάμαι ότι το 1942 έως το 1945 στο πατρικό μου σπίτι, στο οποίο κατοικώ μέχρι σήμερα, ανέβαζα ερασιτεχνικές παραστάσεις καραγκιόζη σε 60-120 παιδιά του Ψυχικού και τα έσοδα τα προσφέραμε σε είδος (αβγά) στους φυματικούς του νοσοκομείου «Σωτηρία», (η φυματίωση θέριζε εκείνη την εποχή) καθώς και στο Ορφανοτροφείο του Ψυχικού.

Πρόεδρος του Ορφανοτροφείου Ψυχικού ήταν η Μαργαρίτη. Το Ορφανοτροφείο αρχικά βρισκόταν βορειότερα του προαστίου και αργότερα μεταφέρθηκε στην οδό Σισμάνογλου. Η Μαργαρίτη ήταν μια γυναίκα όμορφη και δραστήρια και περιέθαλπε τα παιδιά που ήταν θύματα πολέμου. Το Κολλέγιο Αθηνών δέχθηκε να μορφώσει αυτά τα παιδιά, από τα οποία πολλά σταδιοδρόμησαν στο Πανεπιστήμιο.

Εύνοος δάσκαλος του Ορφανοτροφείου ήταν ο Κατσαούνης, ο οποίος στη κατοχή οργάνωσε έκθεση ζωγραφικής των παιδιών.

Στον ανταρτοπόλεμο δημιουργήθηκε και στο Ψυχικό, όπως και σε άλλες περιοχές, « η Παιδούπολις » Ψυχικού. Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου ήταν ο απόστρατος αντιναύαρχος Οικονόμου, ήταν βασιλικός και μετείχε στο Δ.Σ. και ο Γ. Δελαγραμμάτης απόστρατος αρχιστράτηγος, ο οποίος ήταν βενιζελικός. Στο Διοικητικό Συμβούλιο συμμετείχε και η μητέρα μου, όπως και η Δέσποινα Γεωργακοπούλου, γυναίκα του Κωνσταντίνου Γεωργακόπουλου, ο οποίος ήταν Πρόεδρος για πολλές δεκαετίες του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού και το 1958 διετέλεσε υπηρεσιακός πρωθυπουργός της Ελλάδας.

Η «Παιδούπολη» και το Ορφανοτροφείο με πρόταση της μητέρας μου, συγχωνεύθηκαν και όσοι επέζησαν θυμούνται τα δύσκολα εκείνα χρόνια. Στην κατοχή, συγκεκριμένα το 1942, οι νέοι του Ψυχικού, ηλικίας από 15 - 16 ετών και άνω, συνήθιζαν να εντάσσονται σε αντιστασιακές οργανώσεις

Τρεις από αυτές τις οργανώσεις των νέων του Ψυχικού πήγαν στην ΕΠΟΝ, η οποία τότε ήταν ισχυρή. Μεταξύ αυτών θυμάμαι και ένα γιο εφοπλιστή. Άλλοι νέοι πήγαν στην «Αγωνιζόμενη Ελλάδα» και οι πιο δεξιοί στην «Εθνική Δράση», την οποία «πατρόναρε» ο Τσαρούχας, παλαιός κάτοικος Ψυχικού.

Το Δεκέμβριο του 1944, έγινε γενική ομηρία και στο Ψυχικό συνελήφθησαν πολλοί όμηροι, αλλά κανένας βιομηχανος πλην ενός του Ξενάκη, βιομηχάνου από τη Χίο. Μεταξύ των ομήρων ήταν και ο Δημ. Χόνδρος από τους παλαιότερους κατοίκους Ψυχικού, καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είχε έπαυλη στο Ψυχικό που έμενε με τα παιδιά του, την οποία αργότερα πούλησε. Ο γιος του, Κωνσταντίνος Χόνδρος, υπήρξε αεροπόρος στη Μέση Ανατολή.

Οι δρόμοι του Ψυχικού φέρουν τα ονόματα της ιστορίας των οικογενειών που έζησαν και ζουν εκεί.

Στην αρχή της οδού Διαμαντίδη μένει ο Γιωργ. Ευστρατιάδης χημικός μηχανικός, εξαιρετο άτομο, του οποίου ο αδερφός, τραπεζικός υπάλληλος, σκοτώθηκε στον εμφύλιο.

Ο πατέρας μου συνελήφθη και με αίτημα των κομμουνιστών φοιτητών του προς τη Διοίκησή του αφέθηκε ελεύθερος.

Η οικογένειά μου υπήρξε κεντρώα δημοκρατική».

Ο Σπύρος Ζερβός σ' ένα ποίημά του με το τίτλο «Έφεδρος» αναφέρεται στο Πάσχα

του 1940, στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου Ψυχικού:

« Του Αι Δημήτρη τον ανθοστόλιστο Επιτάφιο προσκύνησες
σαν τριγύρω του η νιότη τη ζωή ανασταίνει χαρούμενα, πλάθοντας όνειρα.
Σαν των ωρίμων η σκέψη
τις βουλές των Εικόνων προσπαθεί να μαντέψει
αναζητώντας ελπιδοφόρα μηνύματα.....
Για έναν άλλον Επιτάφιο, της Πόλης, η γιαγιά σου στο σπίτι μιλούσε
και οι γνώστες στέναζαν αμίλητοι. »⁶

Το σπίτι που κατοικεί σήμερα ο Σ. Ζερβός είναι γεμάτο από αναμνήσεις, βιβλία, εφημερίδες, φωτογραφίες εκείνης της εποχής.

Η συνέντευξη που του πήραμε, με τις αναφορές που έκανε σε πρόσωπα (μικρές βιογραφίες) και γεγονότα, αναβιώνει το κοινωνικο-ιστορικό πλαίσιο του Ψυχικού, από τα χρόνια της ίδρυσής του μέχρι και μεταπολεμικά.

Διαφαίνεται ότι το Ψυχικό υπήρξε ένα προάστιο, στο οποίο οι αστοί διανοητές έπαιξαν σημαίνοντα ιστορικό ρόλο. Οι τοίχοι, οι σάλες, τα ψηλά ταβάνια, οι σκάλες, τα υπόγεια των σπιτιών συγκρατούν τις ιστορίες των οικογενειών και τις αναμνήσεις περασμένων εποχών.

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 3

Μ. Μαρκογιάννη, οδός Στρ. Καλλάρη 28.

«Ο πατέρας μου καταγόταν από το Καρπενήσι και ήταν στρατιωτικός. Η μητέρα μου ήταν από την Κεφαλονιά και υπήρξε κυρία της εποχής. Ο πατέρας μου πολέμησε ως αξιωματικός του ιππικού το 1922 στην Μ. Ασία και όταν γύρισε από τον πόλεμο ήταν μέσα στη δυστυχία και την αθλιότητα.

Υπήρξε συμπολεμιστής και φίλος του πολιτικού Πλαστήρα ο οποίος σαν φίλος της οικογένειάς μας επισκεπτόταν συχνά στο σπίτι μας. Η οικογένειά μου από την Καλλιθέα που έμενε, μετόικησε στο Ψυχικό, το 1930.

Θυμάμαι όταν ήμουν μικρή να πηγαίνω με τον πατέρα μου στην Παλιά Αγορά να αγοράσω γάλα και ψωμί από τον γαλατά και τον φούρναρη.

Θυμάμαι τους εργάτες που έκτιζαν το σπίτι μας. Διαθέτω φωτογραφίες εκείνης της εποχής, όταν το Ψυχικό ήταν ακόμη χωράφια. Από το σπίτι μου στη Στρ. Καλλάρη, έβλεπα το Αρσάκειο Ψυχικού με τον ναό της Αγ. Αναστασίας μέσα στο περίβολό του, σε μια έκταση μεγάλη η οποία ήταν άκτιστη, χωρίς οδοποιία.

Την εποχή που ξεκίνησε η δημιουργία του προαστίου, ο θείος μου, διπλωματικός στην Αμερική, είχε αναθέσει στον πατέρα μου να βρει ένα μέρος για να κτίσει και έτσι αγοράστηκε το οικοπέδο. Το διάλεξε κοντά στη λεωφόρο σε κοντινή απόσταση από την Αθήνα, με συγκοινωνία για να μετακινούμαστε εύκολα.

Την άνοιξη στο Ψυχικό, οι κάμποι ήταν γεμάτοι με παπαρούνες, διάφορα άλλα λουλούδια και υψωμένα χόρτα. Μου άρεσε η φύση και με κατέθλιβε το γεγονός ότι το Ψυχικό εποικιζόταν, γιατί καταστρεφόταν το περιβάλλον.

6. Σ. Π. Ζερβός, 1940, 2η (Αθήνα: Α. Καραβιά, 1978) σ. 407.

Σπούδασα στο Δημόσιο Σχολείο Αθηνών. Στα ενδιαφέροντά μου ήταν η αγάπη για την φύση και τα άνθη. Όταν ήμουν 14 χρονών, στην έκθεση της Κηφισιάς παρουσίασα λουλούδια που καλλιεργούσα ή ίδια. Από μικρή είχα δημιουργικές επιθυμίες, μου άρεσε να γράφω, έμαθα να παίζω πιάνο με δασκάλα που ερχόταν στο σπίτι. Στα δεκατέσσερά μου χρόνια μετέφραζα από γαλλικά κείμενα στη “Διάπλαση των Παίδων”, περιοδικό της εποχής εκείνης.

Τελείωσα το Ωδείο Αθηνών ως διπλωματούχος σολίστ καθώς και το Trinity College of Music London. Σταμάτησα να εργάζομαι ως μουσικός, λόγω μιας πάθησής μου, στο χέρι.

Όταν εγκατέλειψα τη μουσική, ασχολήθηκα με το Γ΄ και το Β΄ Πρόγραμμα της Ε.Ρ.Τ στο ραδιόφωνο. Αρθρογραφούσα ως δημοσιογράφος στο περιοδικό “Γυναίκα”, “Εικόνες” και σε άλλα έντυπα όπως το “Φύση και Ζωή” κ. τ. λ.

Στην περίοδο της χούντας παραιτήθηκα από το ραδιόφωνο. Από το 1960 έως το 1967 έκανα εκπομπές στο Γ΄ Πρόγραμμα με θεματολογία τη μουσική και το χορό. Στο περιοδικό “Γυναίκα” εργάστηκα το 1967. Στη μεταπολίτευση μου ζήτησαν να συνεργαστώ με το Β΄ Πρόγραμμα του Ραδιοφώνου. Από το 1974 μέχρι το 1982 παρουσίαζα εκπομπές για τη ζωή στην παλιά Αθήνα, τις οποίες κατέγραφα σε βιβλία.⁷ Στο περιοδικό “Εικόνες” εργάστηκα το 1983. Η δημοσιογραφική μου δράση συνεχίζεται ακόμη και σήμερα που αρθρογραφώ στο περιοδικό “Χορός”.

Στα εφηβικά μου χρόνια δεν είχα στενές σχέσεις και φιλίες μέσα στο Ψυχικό εκτός από τους μόνιμους φίλους της οικογένειάς μου. Θυμάμαι το σπίτι του Νικολόπουλου, του ιδιοκτήτη του Έθνους, στην οδό Στρ. Καλλάρη και Ελικώνος. Η μητέρα μου διατηρούσε σχέσεις μαζί τους και η ίδια έπαιζα σαν παιδί με τον γιο του Κώστα και με τα παιδιά της οικογένειας Κυριαζήδων.

Η μητέρα μου είχε επίσης σχέσεις με την Σοφία Μινέικο που έμενε στο Ψυχικό, την μητέρα του Ανδρέα Παπανδρέου, του πρώην πρωθυπουργού που εκείνη την εποχή τον θυμάμαι που φοιτούσε στο Κολλέγιο.

Είμαστε γείτονες και φίλοι με την οικογένεια Κιοκπά αλλά και με τον Ταβελούδη το γνωστό Κοσμά Πολίτη. Θυμάμαι τον Κ. Πολίτη το 1931 να κυκλοφορεί στο Ψυχικό χωρίς σακάκι το χειμώνα. Υπήρξε ωραίος άνδρας και είχε χόμπυ την κολύμβηση. Ήταν παντρεμένος με μία ωραία βιεννέζα σύζυγο μουσικό και είχαν αποκτήσει ένα κορίτσι το οποίο πέθανε από φυματιώδη περιτονίτιδα. Από την οικογένειά του πέθανε επίσης η αδελφή του και την γυναίκα του την βρήκε νεκρή στο κρεβάτι, στην αρχή της επταετίας, όταν ο ίδιος διωκόταν από την αστυνομία λόγω των πολιτικών του φρονημάτων. Από την χούντα καταδιώχθηκε, ως κομμουνιστής.

Από το παράθυρο του σπιτιού μου, τον έβλεπα να γράφει ως αργά το βράδυ στο πάνω μέρος του σπιτιού του, για να εξοικονομεί τα προς το ζειν. Στα γεράματά του τον φρόντιζαν οι κυρίες Παπούλια και Γαζουλέα.

Φίλοι της οικογένειας, υπήρξαν επίσης οι ζωγράφοι Παρθένης και Σπ. Βικάτος, ο Φωκάς, ο ποιητής Ρ. Γκόλφης στο σπίτι του οποίου, στην οδό Ρ. Γκόλφη, κατοικεί σήμερα η κόρη του Μάχη. Από τις παλιές οικογένειες που είχαμε φιλικές σχέσεις ήταν επίσης η οικογένεια του Στοφορόπουλου, Ιωακειμίδη, Πέττα, Φραντζή και Ράλλη, στην οδό Παλαμά, ο γλύπτης Ζογγολόπουλος και η ζωγράφος σύζυγός του, η Ρ. Οικονομίδη, μητέρα της ηθοποιού Ε. Καλογεροπούλου, η Ε. Σολομωνίδη- Μπαλάνου σκιτσογράφος κ.ά.

7. Μ. Μαρκογιάννη, *Ματιές στην Αθήνα που έφυγε* (Αθήνα: Φιλιπότη, 1998) τόμ. Α΄.

Το Ψυχικό αριθμούσε στο μεσοπόλεμο σημαντικούς καλλιτέχνες».

Στη μονοκατοικία που κατοικεί η Μ. Μαρκογιάννη τα έπιπλα, τα αντικείμενα, τα πορτραίτα και οι αυτοπροσωπογραφίες της ίδιας αποτελούν θύμισες περασμένης εποχής.

Πορτραίτα των προγόνων της βρίσκονται αναρτημένα στους τοίχους του σπιτιού της, όπου με δέχθηκε, ζωγραφισμένα από το γνωστό ζωγράφο Βικάτο.

Η Μ. Μ, στα πλαίσια των περιβαλλοντικών της ενδιαφερόντων, έχει δημοσιεύσει πολλές φορές άρθρα σχετικά με το Ψυχικό, και οι πληροφορίες της είναι πολύ αξιόλογες για το μελετητή του οικισμού αυτού.

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 4

Μου αφηγείται ο Στέργιος Σιούρας, ετών 88. Κατοικεί στο Ψυχικό, με την οικογένεια της κόρης του Παπασπυρίδη, οδός Καλπακίου 21.

Από τον Σ. Σιούρα και την κόρη του αντλούμε πληροφορίες για την περίοδο του μεσοπολέμου στο Ψυχικό, τις εργασιακές σχέσεις των εργαζομένων στην εταιρεία Κέκρωψ, την αναψυχή καθώς και άλλα ιστορικά και κοινωνικά στοιχεία.

«Σαν παλαιός κάτοικος Ψυχικού, θυμάμαι τα εγκαίνια της Φίλεκπαιδευτικής Εταιρείας, Αρσάκεια Ψυχικού, το 1930 από τον Πρόεδρό της τον κ. Πουλίτσα, ο οποίος διετέλεσε και Πρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας.

Ο ίδιος, εργάσθηκα την περίοδο 1931- 1935 ως επιπλοποιός, στα γραφεία της εταιρείας ΚΕΚΡΩΨ Α.Ε. του Γ. Ησαΐα, ιδιοκτήτη του μεγαλύτερου τμήματος οικοπέδων του Ψυχικού.

Η Εταιρεία φρόντισε από νωρίς για τους δρόμους, το νερό και την ηλεκτρική παροχή στους κατοίκους του Ψυχικού. Διέθετε τρία (3) πηγάδια που διοχέτευε νερό. Αργότερα, άντλησε νερό από το Αδριάνειο Υδραγωγείο και μετά από την Ούλεν.

Το προσωπικό της εταιρείας Κέκρωψ αποτελείτο από 15 άτομα. Από αυτούς αρκετοί ήταν πρόσφυγες από τη Σμύρνη, ξυλουργοί ως προς την ειδικότητα. Οι εργαζόμενοι ήταν κάτοικοι του Νέου Ψυχικού, της Νέας Ιωνίας, του Χαλανδρίου. Στην Εταιρεία, εργάζονταν την εποχή εκείνη έξι (6) ξυλουργοί-τεχνίτες, δύο (2) ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί καθώς και φύλακες. Η Εταιρεία είχε μηχανικούς, οικονομολόγους, λογιστές, όπως τους Μπενετάτο, Φετσόπουλο, Ζωγραφάκη.

Στη ΛΑΨΥ, στα λατομεία εργάζονταν 200 άτομα, άνδρες- γυναίκες. Η εργασία των γυναικών ήταν να σπάνε χαλίκια. Οι εργάτες κατάγονταν από την Πάρο, τις Κυκλάδες και την Αιτωλοακαρνανία. Οι τελευταίοι κυρίως ήρθαν μετά το γάμο της κόρης του Ησαΐα με τον από την Αιτωλοακαρνανία βουλευτή, Υπουργό Δημοσίων Έργων, το Στράτο. Ονόματα εργαζομένων στη ΛΑΨΥ που θυμάμαι είναι ο Ακάλεστος, ο Μαρτάκης και ο Πιτσικός, που υπήρξε και διευθυντής στα λατομεία κ.ά.

Η Εταιρεία, γύρω από τα γραφεία της, που βρίσκονται στην οδό Δάφνης μέχρι και σήμερα, έκτισε εργατικές κατοικίες- παράγκες, όπου στεγάζονταν οι εργάτες με τις οικογένειές τους.

Εγώ ανήκα στο ειδικευμένο προσωπικό. Έτσι, μόλις το 1935 μειώθηκαν τα ημερομίσθια των εργαζομένων, εγκατέλειψα την Εταιρεία.

Ο Γ. Ησαΐας, ιδρυτής της Εταιρείας, είχε καλές σχέσεις με τους εργαζομένους του. Βοηθούσε τους εργάτες και τους έδινε δώρο κάθε Χριστούγεννα, Πάσχα. Τους εκτιμούσε.

Το κοινωνικό έργο της Εταιρείας ήταν σημαντικό. Συγκέντρωναν τα παιδιά των εργατών και το καλοκαίρι τα πήγαιναν για μπάνιο. Είχαν δημιουργήσει και παιδική χορωδία. Την περίοδο των εκλογών, η Εταιρεία διατηρούσε τις «πελατειακές της σχέσεις», εφόσον οι Αιτωλοακαρνανοί ψήφισαν το γαμπρό της Εταιρείας Στράτο, στην περιοχή του.

Τίποτε δε θυμίζει το σημερινό τοπίο των γραφείων της Εταιρείας από εκείνη την εποχή. Τα γραφεία ήταν πολύ περιποιημένα με εξωτερικούς κήπους και στο εσωτερικό θυμάμαι τα δοκάρια στα ταβάνια και τις υφαντές κουρτίνες».

Η κόρη του Σ. Σ συμπληρώνει τον πατέρα της στην αφήγησή του.

«Η μητέρα μου, Μαρία Σιούρα, έκανε παρέα με την Λυμπεροπούλου και με την Σοφία Παπανδρέου, μητέρα του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου, την εποχή που ζούσαν στο Ψυχικό. Η Σ. Παπανδρέου ήταν μορφωμένη και καταδεκτική. Υπήρξαμε φίλοι με τον αποβιώσαντα Α. Παπανδρέου. Διαθέτω προσωπικά του αντικείμενα (του Α. Παπανδρέου), που μου είχε δώσει, όπως τον παιδικό χαρτοκόπη του κ.ά.

Θυμάμαι το πρώτο περίπτερο του Ψυχικού που το είχε ο κ. Δήμος, το καφεενεδάκι στην Α΄ Πλατεία που ανήκε στον κ. Μπάμπη, το στέκι στη Β΄ Πλατεία του κ. Μαθιόπουλου, που συγκεντρώνονταν οι διανοούμενοι της εποχής, όπως ο Π. Ζερβός καθηγητής Πανεπιστημίου, και συζητούσαν, έπαιζαν τάβλι και έπιναν ούζο.

Την εποχή της αίγλης του Ψυχικού, οι κάτοικοι συγκεντρώνονταν στο Club Colliseum, έπαιζαν πίνγκ πόνγκ, βόλεϊ, έκαναν πατινάζ.

Μέχρι τη δεκαετία του 50 γυρνούσαν στους δρόμους ο Μάρκος ο ψαράς, ο οποίος περνούσε από σπίτι σε σπίτι με το πανέρι του, ο μανάβης Δήμος Αντωνίου με τη σούστα του. Ο Θωμάς, μέχρι και τη δεκαετία του 90, πήγαινε το ψωμί στα σπίτια με το ποδήλατό του, ο Καραγιώργος γυρνούσε το Ψυχικό με μια άμαξα με κουδουνάκια και έφερνε γιαούρτια στα σπίτια κρεμασμένα σε ένα ξύλο, ο γαλακτοπώλης πουλούσε το γάλα με την οκά, ο Αφρό πουλούσε τον πάγο στο Ψυχικό με τη σούστα και το γαϊδουράκι του. Ήταν γραφικοί τύποι μιας εποχής που πέρασε.

Οι πρόσκοποι και οι οδηγοί στεγάζονταν σε μια ξύλινη παράγκα, όπως και σήμερα, δίπλα στην Εκκλησία. Υπήρξα οδηγός. Στο ίδιο προσκοπικό σώμα ήταν οδηγός και η πριγκίπισσα Ειρήνη και πρόσκοπος ο τ. βασιλιάς Κωνσταντίνος Γλύξμπουργκ. Η βασιλική οικογένεια έμενε στην οδό Διαμαντίδου. Όταν ήμουν μικρή επισκέφτηκα το σπίτι της Φρειδερίκης. Μου έκανε εντύπωση ότι δεν διέφερε από τα σπίτια των άλλων ψυχικιωτών. Στο πίσω μέρος του παλατιού, υπήρχε ένα σπίτι για τις κυρίες των τιμών, το οποίο αργότερα έγινε οικοτροφείο.

Ο πατέρας μου ήταν χρήσιμος λόγω του επαγγέλματός του, στους ψυχικιώτες αλλά και στη βασιλική οικογένεια, γιατί τον παλαιό καιρό είχε στη διάθεσή του τα κλειδιά από τις πόρτες όλων των σπιτιών του Ψυχικού».

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ 5

Κώστας Καπαγιαννίδης. Αφήγηση Ιφιγένεια Καπαγιαννίδη, Δάφνης 1, ετών 73.

Από το ατομικό ιστορικό του μικρασιάτη Κ. Κ συλλέξαμε πληροφορίες για την πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη των Ελλήνων στην Μ. Ασία, όπως και για την τοπική κοινωνία του Ψυχικού, στην οποίαν διετέλεσε Πρόεδρος της Κοινότητας.

«Ο συζυγός μου, Κώστας Καπαγιαννίδης γεννήθηκε το 1915 στην Τραπεζούντα του Εύξεινου Πόντου και πέθανε το 1988 στο Ψυχικό, όπου έζησε το μεγαλύτερο μέρος της

ζωής του. Η οικογένεια του Κώστα Κ. Καπαγιαννίδη ήταν πολύ εύπορη. Ο παππούς του, Γρηγόρης Καπαγιαννίδης υπήρξε σπουδαίος έμπορος στην Τραπεζούντα. Έκανε εισαγωγές ζάχαρης και άλλων προϊόντων και διετέλεσε τραπεζίτης. Ο πατέρας του Κ. Κ., ο νεαρός Κώστας Γρ. Καπαγιαννίδης, έγινε ένας πολύ ισχυρός έμπορος που διοχέτευε τεράστιες ποσότητες εμπορευμάτων από την Δύση στην Ανατολή μέσω Τραπεζούντας μέχρι και την Περσία. Παράλληλα, ανέπτυξε τις τραπεζικές εργασίες ανοίγοντας υποκαταστήματα στο Βατούμ, Οδησό και Κωνσταντινούπολη. Το κεντρικό τους κατάστημα στην Τραπεζούντα, κτίστηκε από τον διαπρεπή αρχιτέκτονα Δημήτριο Φυλίλη και λειτουργεί σαν τράπεζα μέχρι και σήμερα.

Η έπαυλη, στην οποία ζούσε η οικογένεια Κώστα Γρ. Καπαγιαννίδη, ήταν πολυτελέστατη. Κτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Κακουλίδη ο οποίος είχε σπουδάσει στην Ecole des Beaux Arts, στη Γαλλία. Μέσα σ' αυτή την έπαυλη έζησε πολλά χρόνια ο Κεμάλ. Στο σπίτι αυτό γράφτηκε το Σύνταγμα του τουρκικού κράτους. Σήμερα είναι Μουσείο "Κεμάλ Ατατούρκ"

Το 1915 πεθαίνει ο πατέρας του και η μητέρα του Άννα, ο ίδιος και τα 5 αδέλφια του περνούν δύσκολα χρόνια πολέμου με τους αντάρτες στα βουνά της Τραπεζούντας. Το 1922, εγκαταλείπουν τα σπίτια τους χωρίς να πάρουν αποζημίωση από το τουρκικό κράτος και μεταβαίνουν στην Κωνσταντινούπολη. Τα μεγαλύτερα παιδιά της, η Α. Καπαγιαννίδη τα στέλνει να φοιτήσουν στη Rouverio σχολή. Από την Κων/λη αποφασίζουν να φύγουν για την Ελλάδα.

Η καταγωγή της οικογένειάς μου, το γένος Τρανού, ήταν η Κων/λη. Η μητέρα μου είχε τελειώσει το Κολλέγιο και ήταν μορφωμένη. Οι περισσότερες γυναίκες στην Πόλη ήταν μορφωμένες, δούλευαν στις πρεσβείες κ.ά. Ο παππούς μου ήταν έμπορος και πουλούσε υφάσματα στο Πέραν. Ο πατέρας μου ήταν και αυτός έμπορος. Είχε τελειώσει τη γερμανική σχολή στην Κων/λη. Το 1927, ήρθαμε στην Αθήνα.

Η οικογένεια του συζύγου μου, ερχόμενη το 1922 στον Πειραιά, πήγε στο ξενοδοχείο "Ακταίο" του Ν. Φαλήρου, όπου έμεινε για έξι μήνες, ευελπιστώντας να επιστρέψει στην Τραπεζούντα. Ηλπιζαν ότι αυτό θα ήταν εφικτό, εφόσον ήταν Ρώσοι υπήκοοι και δεν υπήρχε πρόβλημα επιστροφής. Αυτό όμως δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Η οικογένειά του κατοίκησε στη Κηφισιά, στο Κολωνάκι και το 1949 γνωρισθήκαμε και εγκατασταθήκαμε στο Ψυχικό.

Ο σύζυγός μου σπούδασε στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Ε.Μ.Π. Διατηρούσε ήδη από το 1946 αρχιτεκτονικό γραφείο και ασχολείτο με μελέτες και επιβλέψεις εργοστασίων, ξενοδοχείων, νοσοκομείων, πολυκατοικιών, επαύλεων. Παράλληλα με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες, ασχολήθηκε με τα κοινά του Ψυχικού. Το 1958 εκλέχθηκε κοινοτικός σύμβουλος και πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του Δημοτικού Σχολείου Ψυχικού".

Ο Κ.Κ. ήρθε πολλές φορές αντιμέτωπος με την κατασκευαστική εταιρεία "Κέκρωψ". Στη συνεδρίαση του Δημοτικού συμβουλίου στις 4.7.1963 εναντιώθηκε στην αυθαίρετη τροποποίηση του εγκεκριμένου σχεδίου Ψυχικού και επεσήμανε την μείωση από την Εταιρεία, της επιφάνειας κοινόχρηστων χώρων και την μείωση του πλάτους εγκεκριμένων οδών του Ψυχικού, με αντίστοιχη αύξηση της επιφάνειας των οικοδομικών τετραγώνων.

Το 1964 διεκδίκησε την Προεδρία της Κοινότητας Ψυχικού με συνδυασμό "Νέα Κίνησης Ψυχικού" και έλαβε το 37,5 % των ψήφων. Το 1967, η χούντα τον έπαυσε από κοινοτικό σύμβουλο και από πρόεδρο του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του

Δημοτικού Σχολείου Ψυχικού.

Σε προεκλογικό ενημερωτικό δελτίο,⁸ αναφέρονται τα εξής:

“Εστέρησεν σ’αυτόν και τη γυναίκα του, το δικαίωμα να ταξιδεύσει εις το εξωτερικό και να πηγαίνει σε τόπους συγκεντρώσεως των κατοίκων Ψυχικού, (Συνελεύσεις Σχολείου, καφενείο, Εκκλησία) κλπ.”

Με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας εξελέγη Πρόεδρος της Κοινότητας Ψυχικού την περίοδο 1974- 1978.

Μεταξύ των έργων του είναι το Αθλητικό Κέντρο Ψυχικού. Διαμόρφωσε επίσης πλατείες και οργάνωσε τη σωστή λειτουργία του προσωπικού της Κοινότητας, (ωράριο και αξιοκρατική πρόσληψη υπαλλήλων).

Σύμφωνα και με την αφήγηση της συζύγου, είχε δημιουργηθεί στο Ψυχικό ένας σύλλογος με την ονομασία “η Ανάπλαση” και διοργάνωνε εκδρομές. Στο συνολό τους οι κάτοικοι δεν είχαν αναπτύξει στενές σχέσεις. Μεταπολεμικά, δεν είχαν επαφές μεταξύ τους. Αργότερα, ιδρύθηκε ο Πολιτιστικός Όμιλος Ψυχικού, που διοργάνωνε εκδρομές, διαλέξεις, παιχνίδια μπρίτζ κ.ά

Το ενημερωτικό δελτίο, που είχε εκδώσει ο Κ. Καπαγιαννίδης⁸, μάς ενημερώνει με τον τίτλο “εσφαλμένη νοοτροπία” για τη νοοτροπία κοινωνικής διαίρεσης μεταξύ των κατοίκων του Ψυχικού.

“Μεταξύ, ευτυχώς ολίγων οικιστών του Ψυχικού, εξακολουθεί να υπάρχει η εσφαλμένη νοοτροπία του χωρισμού των κατοίκων εις παλαιούς και νέους, π.χ θεωρούν νέους κατοίκους και αυτούς ακόμη οι οποίοι επί εικοσιπενταετία κατοικούν εις ιδιόκτητους οικίας εις το προάστειόν μας. Νομίζομεν ότι αυτή η αντίληψις του διαχωρισμού των κατοίκων πρέπει να παύση”.

Στο ίδιο δελτίο, με τον τίτλο “Τοπικισμός”, πληροφορούμαστε την ιδεολογική διάσταση του συνδυασμού του:

“Το Ψυχικό μας είναι πολύ μικρόν για να επιχειρούν μερικοί παραγοντίσκοι να το χωρίσουν σε περιοχές αυτοτελείς με αντικρουόμενα συμφέροντα. Η “ΝΕΑ ΚΙΝΗΣΙΣ ΨΥΧΙΚΟΥ” θεωρεί το προάστειό μας ως ενιαίο και αυτοτελή οικισμό με κοινά για όλους συμφέροντα και επιδιώξεις”.

Ο Κ.Κ, ως κοινοτικός σύμβουλος και πρόεδρος, φρόντισε να προασπίσει τα συμφέροντα της κοινότητας. Ηρθε σε δικαστική διαμάχη με την εταιρία “Κέκρωψ” για την αποκατάσταση αυθαιρεσιών σε βάρος της Κοινότητας.

Το 1981, ο Κ.Κ με την οικογένειά του πήγαν για τουρισμό στην Τραπεζούντα, απ’ όπου καταγόταν. Εκεί, τους δεξιώθηκε ο δήμαρχος, και ο ημερήσιος τύπος “Εύξεινος Πόντος” έγραψε ότι ο δήμαρχος κάλεσε τον Κ. Κ να παράσχει συμβουλές αρχιτεκτονικής και για την συντήρηση της έπαυλης (σήμερα μουσείο).

Η ιστοριογραφία των κατοίκων της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού, σε επίπεδο βιογραφικό, μας μετέφερε έναν πλούτο λεπτομερών εμπειριών και πληροφοριών, που συμπληρώνουν τα αντικειμενικά γεγονότα.

8. Νέα Κίνησης Ψυχικού, Προεκλογικό ενημερωτικό δελτίο, Νο 1, σ.σ. 1-4.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ανάπτυξη της Αθήνας και της περιφέρειας εκφράζεται μέσα από τα δημογραφικά-κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού και από τη μορφολογία της υλικής υποδομής (κτίσματα, κατοικίες).

Η κοινωνική διαστρωμάτωση του πληθυσμού μέσα στην πόλη και η διάκριση αστικής τάξης και λαϊκών στρωμάτων εντός αυτής ή εκτός των ορίων της μας ενδιαφέρει για τη σωστή λειτουργία της πόλης στο σύνολό της και την απόδοση από το κράτος της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Στην ενδιάμεση ζώνη της κοινωνικής πυραμίδας, τα μεσαία στρώματα, μεταξύ των αστικών και λαϊκών στρωμάτων, αντισταθμίζουν την κοινωνική πόλωση.

Τα αστικά και μεσαία στρώματα έχουν άμεση πρόσβαση στα μέσα παραγωγής καθώς και στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατεύθυνση, και ο τρόπος ζωής τους διαμορφώνεται σύμφωνα με την εισοδηματική τους κατάσταση. Τα λαϊκά στρώματα θυμίζουν τη μικροαστική δομή των μεσαιών στρωμάτων. Παρά ταύτα, το προλεταριάτο των πόλεων συνεχίζει να επιβιώνει κάτω από χαμηλά επίπεδα ζωής, εφόσον μεταφέρει την κληρονομική αδυναμία συμμετοχής στα μέσα παραγωγής.

Η δημιουργία της Ν. Ιωνίας, ως οικισμού, πραγματοποιήθηκε με την έλευση των προσφύγων, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Η ελληνική πολεοδομική και οικιστική πολιτική διαμορφώθηκε στην Ελλάδα του μεσοπολέμου. Πληθώρα φορέων προσφυγικής αποκατάστασης συνέβαλαν στην εγκατάσταση των προσφύγων σε οικισμούς. Ως επί το πλείστον, για την αστική αποκατάσταση ενδιαφέρθηκε το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων και η Ε.Α.Π.

Η πολεοδομική δομή της πρωτεύουσας άλλαξε ριζικά.

Σύμφωνα με το μοντέλο αστικής ανάπτυξης των πολλαπλών πυρήνων των C.D Harris και E.L Ullman, τα προάστια των αστών και οι προσφυγικοί συνοικισμοί αποτέλεσαν εξελεκτικά δευτερεύοντες πυρήνες σε Αθήνα και Πειραιά.

Η Ε.Α.Π και το Κράτος διαχώρισαν τους προσφυγικούς οικισμούς (Βύρωνα, Καισαριανή, Ν. Ιωνία, Υμηττό κ. ά) από τις κηπουπόλεις (Ψυχικό, Φιλοθέη, Εκάλη κ. ά), ο προσφυγικός οικισμός π. χ. της Ν. Ιωνίας διαχωρίστηκε από την κηπούπολη Ψυχικό, που δημιουργούνταν την ίδια χρονική περίοδο. Αυτό έγινε, για να μην διαταραχθεί με κανένα τρόπο η κοινωνική ομοιογένεια της αστικής τάξης που εγκαθίστατο εκείνη την εποχή στις κηπουπόλεις. Η πολιτική αυτή ενέργεια, συνέβαλε στον κοινωνικό διαχωρισμό των προσφύγων μέσα σε περιορισμένους γεωγραφικά χώρους. Πολλοί ήταν αυτοί, οι οποίοι έχτισαν αυθαίρετα κτίσματα στις παρυφές των πόλεων.

Ο διαχωρισμός των προσφύγων υπήρξε και εσωτερικός δηλ. μεταξύ των ιδίων. Υπήρξαν αυτοί που ζούσαν σε παραπήγματα και αυτοί που αγόρασαν με δάνεια από την Ε.Τ.Ε και την Ε.Α.Π οικόπεδα. Αστοί πρόσφυγες από τη Μ. Ασία προλεταροποιήθηκαν με την εγκατάστασή τους στην Ν. Ιωνία, όταν έχασαν την κινητή τους περιουσία. Άλλοι, που μπόρεσαν να περισώσουν την περιουσία τους με δανειοδότηση από την Ε.Τ.Ε, δημιούργησαν βιομηχανικούς πυρήνες, εργοστάσια και βιοτεχνίες, όπου απασχόλησαν φθηνά εργατικά χέρια. Στη Ν. Ιωνία άνθισε η ταπητουργία και η κλωστοϋφαντουργία.

Οι πρόσφυγες που κατοίκησαν στους Ποδαράδες- μετέπειτα Ν. Ιωνία-, ανάλογα με τους μικρασιατικούς τόπους καταγωγής τους, δημιούργησαν τις συνοικίες Ινέπολη, Σαφράμπολη, Νεάπολη, Ελευθερούπολη, Περισσό αλλά και την Καλογρέζα (Κοινότητα

Βυζαντίου) -η οποία προσαρτήθηκε αργότερα- και την Αλσούπολη. Η συνοικία αυτή, σε σχέδιο κηπούπολης, όμορη με την Φιλοθέη, κατοικήθηκε από μεσαία στρώματα.

Η Ν. Ιωνία αποτελεί παράδειγμα ανάπτυξης πόλης από την ανοικοδόμησή της, παρά την άναρχη στην αρχή δόμησή της (αυθαίρετα). Με την εμφάνιση της πολυκατοικίας πυκνοκατοικήθηκε, πέρασε από μία οικονομική βιομηχανική άνθιση (στα εργοστάσιά της, απορροφήθηκε η δύναμη χιλιάδων εργατικών χεριών) και με την αποβιομηχάνιση αξιοποίησε οικονομικά ενεργό δυναμικό στη μεταποίηση (επιχειρήσεις, βιοτεχνίες) και στο εμπόριο, με την ανάπτυξη του εμπορικού κέντρου και (με την εμφάνιση των δημόσιων υπηρεσιών) τη διόγκωση του τριτογενούς τομέα.

Η νεοελληνική κοινωνία ανέθρεψε το μύθο του αυτοδημιούργητου. Ο μύθος του αυτοδημιούργητου βιομηχάνου από τη Μ. Ασία, του ερχόμενου στη Ν. Ιωνία με τραπεζικό κεφάλαιο, βοήθησε στην ανόρθωση της οικονομίας της πόλης του.

Τα μεσοαστικά και λαϊκά στρώματα που κατοικούν στη Ν. Ιωνία, μετανάστες ή πρόσφυγες της Μ. Ασίας, με αποκορύφωση το προλεταριοποιημένο προσφυγικό στοιχείο του οποίου η παρουσία παραμένει μόνιμη στις συνοικίες της Ν. Ιωνίας, όχι μόνο ως ιστορική μνήμη που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά αλλά και υπό τη μορφή των προσφυγικών κτισμάτων με τους ασβεστωμένους τοίχους, τα δύο δωμάτια, τη μικρή αυλή και τους τενεκέδες με τα γεράνια, μάς θυμίζουν ένα απώτερο παρελθόν διαβίωσης, το οποίο έξω από τα χαρακτηριστικά των περασμένων εποχών του μεσοπολέμου, συνεχίζει να χαρακτηρίζει τις φτωχογειτονιές της πόλης.

Η προσφυγική σύνθεση του πληθυσμού άλλαξε διαχρονικά, με την εισροή στην πόλη οικονομικών μεταναστών από την επαρχία.

Ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας εξασθένησε και έδωσε τη θέση του σε τριτογενείς δραστηριότητες μέσα στην περιοχή.

Με την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του συνοικισμού, η εργατική και μικροαστική σύνθεση του πληθυσμού μεταβλήθηκε, προσελκύνοντας πληθυσμό μεσοστρωματικής προέλευσης.

Τα μεσαία και μικροαστικά στρώματα κατοίκησαν σε πολυκατοικίες, και οι συνοικίες πυκνοκατοικήθηκαν.

Τα προσφυγικά σπίτια, μετά από τόσα χρόνια, δεν έχουν εκλείψει στη Ν. Ιωνία, το ίδιο και η φτώχεια, μόνο που σήμερα είναι πιο περιορισμένη.

Οι ανισότητες συντηρήθηκαν νομοθετικά από τη δημιουργία των εύπορων προαστίων.

Οι προσφυγικοί συνοικισμοί, και ειδικότερα στην μελέτη μας αυτός της Ν. Ιωνίας, επιλέχθηκε από το Κράτος για τη στέγαση των προσφύγων «προκειμένου να τους περιθωριοποιήσει και να τους εκμεταλλευτεί»¹.

Αυτό επιτράπη γιατί εκφράστηκε κατ' αυτό τον τρόπο η αντιπαράθεση δυνάμεων που επιδίωξαν τη γεωγραφική συγκέντρωση ή διασπορά στην κυκλοφορία του κεφαλαίου. Ο D. Harvey αναφέρεται στη «δημιουργία μιας γεωγραφικής προσδιορισμένης συμμαχίας διαφορετικών τμημάτων κεφαλαίου του τοπικού κράτους ακόμη και ολόκληρων κοινωνικών τάξεων, για την υποστήριξη των διαδικασιών κοινωνικής αναπαραγωγής»².

1. Γιατί επιλέχθηκε η περιοχή των Ποδαράδων για την εγκατάσταση των προσφύγων, *Νέα Ιωνία* : Διμηνιαία περιοδική έκδοση Δήμου Ν. Ιωνίας, τεύχ. 2, Ιούλιος- Αύγουστος 1997, σ. 31.

2. D. Harvey «Άνιση γεωγραφική ανάπτυξη» *Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική* (Αθήνα: Εξάντας, 1992) σ.σ. 99-102.

Από την δημιουργία των οικισμών, το 1923, μέχρι τις μέρες μας, κάτω από διάφορες ιστορικοκοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που αναφέραμε, οι δύο γεωγραφικοί χώροι του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας, υπέστησαν διαφοροποιήσεις ως προς τη σύνθεση του πληθυσμού τους, διατήρησαν όμως μέχρι σήμερα τα διαχωριστικά στεγανά διάκρισης των κοινωνικών τάξεων.

Οι ανισότητες και οι κοινωνικές διαφορές των ατόμων - κοινωνικών ομάδων, λόγω των άνισων ευκαιριών πρόσβασης στην παιδεία, στο επάγγελμα -που πολλές φορές δεν συμβαδίζει με τις σπουδές,- στο κοινωνικό κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί απόρροια των κληρονομημένων κοινωνικών σχέσεων της οικογένειας, οι ανισότητες επίσης υπαίθρου-πόλης, από όπου εξαρτάται και η καταγωγή του ατόμου, οι ανισότητες πρόσβασης στα καταναλωτικά αγαθά, στην ιδιοκτησία, οι ανισότητες στην κάλυψη του ελεύθερου χρόνου και στην αναψυχή έχουν ως απαρχή την αδυναμία πρόσβασης των αδύνατων οικονομικά τάξεων στα μέσα παραγωγής, διαιωνίζοντας έτσι τις εισοδηματικές διαφορές των κοινωνικών ομάδων.

Στην απέναντι πλευρά, το Ψυχικό εκφράζει τον τρόπο διαβίωσης των αστικών και μεσοαστικών στρωμάτων.

Τα Τουρκοβούνια αποτελούν ένα φυσικό όριο και «αποκρύπτουν» την κοινωνική διαίρεση της διαφορετικής διαστρωμάτωσης των δύο οικισμών, που βρίσκονται σε μικρή απόσταση ο ένας από τον άλλο.

Η δημιουργία του Ψυχικού αποτέλεσε πρότυπη εγκατάσταση της αστικής τάξης. Βασίστηκε σ' έναν οικοδομικό κανονισμό, με απαράβατους όρους, που απέκλειαν τα χαμηλότερου εισοδήματος στρώματα.

Οι εμπνευστές του, με τη συναίνεση του Κράτους, αδιαφόρησαν για τις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες της εποχής, όπως το έντονο στεγαστικό πρόβλημα των προσφύγων, και για την ίδρυση, την ίδια χρονική περίοδο, του προσφυγικού συνοικισμού της Ν. Ιωνίας - που συνορεύει, δια των Τουρκοβουνίων, (ή άλλως Κοκκινόβραχος), με το Ψυχικό. Επετεύχθη, κατ' αυτό τον τρόπο, ο κοινωνικός διαχωρισμός των κοινωνικών ομάδων, σε διαφορετικούς γεωγραφικούς χώρους.

Η καθημερινή ζωή στους οικισμούς, ακολουθεί το ρυθμό της, με την ανάπτυξη ενός τοπικισμού. Το Ψυχικό δημιουργήθηκε από μια Οικοδομική Εταιρεία, της οποίας επικεφαλής υπήρξε ένας μεγαλοβιομήχανος.

Η Κατασκευαστική Εταιρεία, παρείχε κοινωνικές εξυπηρετήσεις, ηλεκτροφωτισμό, νερό, συγκοινωνία στους κατοίκους του Ψυχικού.

Η ίδρυση του Ψυχικού στηρίχτηκε σ' έναν οικοδομικό κανονισμό με σωστή ρυμοτομία, κατά τα πρότυπα ξένων αρχιτεκτονικών σχεδιασμών πόλης.

Οι αρχιτεκτονικές προδιαγραφές των κατοικιών που κατασκευάστηκαν συνέτειναν στην εμπορευματοποίηση της κατοικίας, εκτός της χρηστικής της λειτουργίας. Η αξία γης έφτασε σε υψηλά επίπεδα, και στη ζήτηση αγοράς οικοπέδων ανταποκρίθηκε αποκλειστικά η μεγαλοαστική τάξη.

Εύποροι κάτοικοι εποίκισαν την περιοχή. Ο τόπος περιορίστηκε σε αποκλειστική περιοχή κατοικίας, με την απαγόρευση της επαγγελματικής στέγης, με εξαίρεση σχολικά συγκροτήματα, πρεσβείες και δημόσια κτίρια.

Η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού του Ψυχικού, διαφοροποιήθηκε διαχρονικά με την είσοδο νέων στρωμάτων.

Με αυθαιρεσίες της Κατασκευαστικής Εταιρείας, και αλλαγές στο ρυμοτομικό

σχέδιο, διαχωρίστηκε η γη και δόθηκε η δυνατότητα εισόδου των μεσαίων στρωμάτων σε οικοπέδα χαμηλότερης αξίας. Αλλοιώθηκε, κατ' αυτό τον τρόπο εν μέρει και η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού. Παρόλα αυτά, οι τιμές ήταν απρόσιτες για τα χαμηλά εισοδήματα.

Διαχρονικά, η ιδιωτική Οικοδομική Εταιρεία διεκδίκησε παράνομα κοινόχρηστους χώρους για όφελός της. Στα άκρα του οικισμού, για την κάλυψη των οικοδομικών της εργασιών, η Εταιρεία λειτούργησε για χρόνια λατομείο

Η κοινωνική ιστορία των κατοίκων του Ψυχικού, μαρτυρεί την κληρονομιά του ονόματος των οικογενειών που κατοίκησαν εκεί. Τα μεγαλοπρεπή σπίτια, οι επαύλεις αρχιτεκτονικών προδιαγραφών αποδεικνύουν την ευμάρεια και το γόητρο των κατοίκων τους.

Το Ψυχικό αποτέλεσε, διαχρονικά, πόλο έλξης πολιτικών, καλλιτεχνών, διανοουμένων, βιομηχάνων, εφοπλιστών.

Παρόλες τις παρεμβάσεις στο χώρο, (σχολεία, πρεσβείες), το Ψυχικό παραμένει ένα προάστιο αμιγούς κατοικίας. Η ποιότητα του περιβάλλοντος είναι αναβαθμισμένη και η κοινωνική διάρθρωση είναι τέτοια, ώστε να αποκλείει χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα.

Αν και τα μορφολογικά στοιχεία από την ίδρυση του οικισμού προέρχονται από τη θεωρία των αγγλικών κηπουπόλεων, απέχουν πολύ από το περιεχόμενό της που αφορά στην ίση κοινωνική οργάνωση των ανθρώπων μέσα στην πόλη.

Τα μικροαστικά και λαϊκά στρώματα αποκλείστηκαν, κατ' αυτό τον τρόπο, στις λαϊκές συνοικίες.

Δύο διαφορετικοί κόσμοι, ο ένας απέναντι από τον άλλον, δημιουργήθηκαν στα βόρεια των Αθηνών, το Ψυχικό και η Ν. Ιωνία, που μοιάζουν με τα χαρακτηριστικά άλλων οικισμών. Ο κόσμος είναι απομονωμένος στον τρόπο ζωής και κουλτούρας του.

Η Ν. Ιωνία και το Ψυχικό αποτελούν όψεις των κοινωνικών διαφορών του ευρύτερου συγκροτήματος των Αθηνών.

Επιβάλλεται να ληφθούν, τέλος, μέτρα κοινωνικής πολιτικής, με τα οποία το κοινωνικό εισόδημα θα αναδιανεμηθεί δικαιοτέρα, -όπως και τα άλλα κοινωνικά αγαθά-, για να παύσει να υφίσταται κοινωνική διάκριση που αφορά και στο διαχωρισμό του πληθυσμού σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Althusser, L. (1994) *Θέσεις* (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Bergeron, L. , Roncayolo, M. , μετφρ. Πολέμη, Π. , Μπενβένιστε, Ρ. (1984) *Από την προβιομηχανική στη βιομηχανική πόλη* (Αθήνα: Ε.Μ.Ν.Ε – Μνήμων)
- Bookchin, M. (1986) *The limits of the City* (Montreal: Black Rose Books)
- Boudon, R et Bourricaud, F. (1982) *Dictionnaire critique de la Sociologie*, 1re (Presses Universitaires de France)
- Bulmer, M. (1984) *The Chicago School of Sociology: Institutionalisation, Diversity and the Rise of Sociological Research* (Chicago: The University of Chicago Press)
- Burgel, G. , μετφρ. Ρυλμόν, Π. (1976) *Αθήνα, η ανάπτυξη μιας μεσογειακής πρωτεύουσα* (Αθήνα: Εξάντας)
- Burgel, G. , «Δομικά χαρακτηριστικά του πολεοδομικού συγκροτήματος Αθηνών» μετφρ. Α. Τζιρά, *Κοινωνιολογική Σκέψη*, τεύχ. 2/ 1966
- Burgel, G., (ed.) (1989) *Η Νεοελληνική Πόλη*, (Αθήνα: Εξάντας)
- Campanya, A. (ed.) (1980) *Gaudi* (Barcelona)
- Castells, M. (1977) *The urban question: a marxist approach* (London: Edward Arnold)
- Castells, M. (1981) *Πόλη και κοινωνικοί αγώνες* (Αθήνα: Αγώνας)
- Castells, M. , επιμ. Λαζαρίδης, Π. , *Πόλη και Κοινωνία: Ιδεολογία Κοινωνιολογική Θεωρία και σχεδιασμός: τέσσερα κείμενα του M. Castells*, (Αθήνα: Νέα Σύνορα)
- Curvitch, G. , μετφρ. Λυκούδης, Μ. , επιμ. Τσαούσης, Δ. Γ. (1994) *Μελέτες για τις κοινωνικές τάξεις*, (Αθήνα: Gutenberg)
- Engels, F. (1987) *Γιά το ζήτημα της κατοικίας* (Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή)
- Fischer, C. S. (1976) *The urban experience* (New York: Harcourt Brace Jovanovich)
- Fishman, R. (1977) *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier* (Cambridge: The MIT Press)
- Gramsci, A, μετφρ. Παπαδόπουλος, Δ. Χ. (1972) *Οι διανοούμενοι*, (Αθήνα: Στοχαστής) τόμ. Α΄.
- Greenpeace, “Δεν είναι θεομηνίες οι πλημμύρες” *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Νοεμβρ. - Δεκ. 1994
- Haralambos and Holborn (1995) *Sociology, Themes and Perspectives*, 4rth (Collins Educational, An imprint of HarperCollins Publishers)
- Howard, E. (1965) *Carden cities of tomorrow* (London: Faber and Faber)
- Keller, S. , *The urban neighbourhood: a sociological perspective* (N. York: Princeton Univ. Random House)
- League of Nations, (1926) *Greek Refugee Settlement: Translation* (Geneva: . League of Nations)
- Lefevre, H. , μετφρ. Τουρνικιώτης, Π. , Λωράν, Κ. (1977) *Το δικαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική* (Αθήνα: Παπαζήση)
- Levi - Strauss, C. , μετφρ. Καλπουρτζή, Ε. (1977) *Άγρια Σκέψη*, (Αθήνα: Παπαζήση)
- Marshall, G. (ed.) (1994) *The Concise Oxford dictionary of Sociology* (Oxford: Oxford University Press)
- Mears, E.G. (1929) *Greece today: the aftermath of the refugee impact* (Stanford: Stanford University Press)
- More, Th. , μετφρ. Καραγιάννη, Γ. (1970) *Η ουτοπία*, (Αθήνα: Κάλβος)

- Morgenthau, H. (1994) *Η Αποστολή μου στην Αθήνα: 1922-Το έπος της εγκατάστασης*, μετφρ. Σ. Κασεσιάν (Αθήνα: Τροχαλία)
- Naplas, J. L. (1894) *Annuaire des commercants de Smyrne et de l' Anatolie* (Smyrne: Journal de Smyrne)
- Park R. E. and Burgess E. W. (1984) *The city, Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment* (Chicago: The University of Chicago Press)
- Santis, E. E. (1973) *Refugees and Economic Migrants in Greater Athens* (Athens: National Centre of Social Research).
- Santis, E. E. , «The Asia Minor Refugees of N. Ionia», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* (Αθήνα , 1972) τεύχ. 14
- Simmel, G. (1903) *The Metropolis and Mental Life*
- Simmel, G. , μετφρ. Λυκιαρδόπουλου, Γ. (1993) *Πόλη και Ψυχή* (Αθήνα: Έρασμος)
- Todorov, N. , μετφρ. Αβδελά, Ε. (1986) *Η Βαλκανική Πόλη 15ος-19ος αιώνας* (Αθήνα: Θεμέλιο) τόμ. Β΄.
- Tsakonas, D. , « La renovation d une ville portuaire: Le Piree» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχ. 6
- Tsoucalas, C. (1977) *Dependance et Reproduction le Role de l' Appareil Scolaire dans une Formation Trans- territoriale*, [διδακτορική διατριβή Paris I, Sorbonne, 1975] (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Union Micratiatique de Smyrne, (1919) *Etude sur l' avenir economique de l' Asie Mineure* (Paris)
- Wenders, W. , Kollhoff, H. , Σόλμαν, Μ. (μετφρ.) (1993) *Συζήτηση για μία νέα πόλη* (Αθήνα: Ανεπίκαιρες Εκδόσεις)
- Αγγελής, Ι., «Η αποκατάσταση των προσφύγων του 1922 στην Ελλάδα» *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, Αθήνα 26 Απρ. 1973
- Αγγελόπουλος, Ι. Θ. , *Αθήνα*, [ντοκυμαντέρ].
- Αιγίδης, Α. (1934) *Η Ελλάς, χωρίς τους πρόσφυγες: Ιστορική δημοσιονομική, οικονομική και κοινωνική μελέτη του προσφυγικού ζητήματος* (Αθήνα: Αλευρόπουλος και Σία)
- Αλεξανδράκης, Δ. , «Δεν θα καταστραφεί το Άλσος Ψυχικού από το χώρο αθλοπαιδιών. Το πράσινο πρέπει να συνυπάρχει με την κοινωνική λειτουργικότητα» *Καθημερινή*, 19 Δέκ.1985.
- Αναστασάκης, Μ. Σ. «Η Αθήνα πριν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο: Η οικοδόμηση μιάς πόλης υπό διαμόρφωση» *Τεχνικά Χρονικά : Περιοχή Α* (Αθήνα: ΤΕΕ, 1990) τόμ. 10, τεύχ. 1
- Ανάστατοι οι κάτοικοι Π. Ψυχικού, *Βήμα*, 23 Δεκ. 1977.
- Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Κέκρωψ», *Ψυχικό* (Εν Αθήναις: 1927)
- Ανώνυμος Οικοδομική Εταιρία «Ο Κέκρωψ», *Ψυχικό: Προάστειον= Κηπούπολις= Αθηνών* (Αθήνα: Ελευθερουδάκης)
- Ανώνυμος Οικοδομική και Λατομική Εταιρία «Κέκρωψ- Λάψυ» *Προς τους κ.κ. κατοίκους Ψυχικού* (Ψυχικό: 1^η Σεπτεμβρίου 1954).
- Αραβαντινός, Αθ. (1986) *Πολεοδομικός Σχεδιασμός: θέματα από τη θεωρία και την πρακτική* (Αθήνα: Ε.Μ.Π)
- Αργυρόπουλος, Δ. , « Κινδυνεύει πάλι το Άλσος Ψυχικού» *Καθημερινή*, 5 Δεκ.1985.
- Αρχείο Ψυχικού, φάκελλος 380, φάκελλος 499, φάκελλος 562, φάκελλος 1649, φάκελλος 1669, φάκελλος 1676

Αυτοβιογραφία των Προσφύγων Κοριτσιών του Οικοτροφείου Διεθνούς Συνδέσμου Γυναικών.

Βαμβακάρης, Μ. (1973) *Αυτοβιογραφία* (Αθήνα)

Βαξεβάνογλου, Α. (1994) *Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι 1900-1940: κοινωνική και οικονομική προσέγγιση* (Αθήνα: Θεμέλιο)

Βεργόπουλος, Κ. (1978) "Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935" *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεότερος Ελληνισμός από το 1913 ως 1941* (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών)

Βλάχου, Γ, Γιαννίτσαρη, Γ, Χατζηκώστα, Ε. (1978) «Η στέγαση των προσφύγων στην Αθήνα και τον Πειραιά στην περίοδο 1920-40: Προσφυγικές πολυκατοικίες» *Αρχιτεκτονικά θέματα* (Αθήνα: Δουμάνης,) τεύχ. 12

Βλάχου, Ε. (1978) «Πολυκατοικία: Προβλήματα κατοικησιμότητας, επικοινωνίας, προτύπων και συμβόλων» *Αρχιτεκτονικά θέματα*, (Αθήνα: Δουμάνης) τεύχ. 12

Βογιατζόγλου, Β. Η (1992) *Επώνυμο της Μικρασίας, Τουρκικά και Τουρκογενή επώνυμα στην Ελλάδα* (Αθήνα: Φιλιππότη)

Βογιατζόγλου, Β. Η. (1978) *Η Πισιδία της Μ. Ασίας* (Αθήνα: Η Ένωση Σπάρτης Πισιδίας, 1978)

Βογιατζόγλου, Β. Η. (1993) *Ιων Λόγος* (Ν. Ιωνία: Πνευμ. Κέντρο Δήμου Ν. Ιωνίας)

Βογιατζόγλου, Β. Η. (1995) *Η Αλαία της Μ. Ασίας*, (Αθήνα: Φιλιππότη)

Βογιατζόγλου, Ο., Καλιοτζίδου, Μ., Καραθανάση, Ε., Μαίστρου, Ε. (1993-94) *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Ν. Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης* (Αθήνα: Ε.Μ.Π.- Τμήμα Αρχιτεκτόνων) τεύχ. 1, 2, 3, 5.

Γεν. Πολεοδ. Σχέδιο Νομού Αττικής- Δήμος Ν. Ιωνίας (Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ, 1985)

Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, (1936) *Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος 1928* (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)

Γερομήτσος, Α. «Ιστορία του Ψυχικού» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος 1988

Γέροντας, Δ. Γ. (1972) *Ιστορία του Δήμου Αθηναίων (1835-1971)* (Αθήνα: Δήμος Αθηναίων)

Γεώργιος Άνδρ. Ησαίας 1873-1957 (1973) (Αθήνα: Εταιρία "Ο Κέκρω" Α. Ε)

Γιατί επιλέχθηκε η περιοχή των Ποδαράδων για την εγκατάσταση των προσφύγων, *Νέα Ιωνία : Διμηνιαία περιοδική έκδοση Δήμου Ν. Ιωνίας*, τεύχ. 2, Ιουλ.- Αύγ. 1997

Γιοέλ, Μ. Μ. , « Θυμάμαι... Γράμμα από ένα παλιό φίλο» *Παράθυρο στον Δήμο: Περιοδική έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Μαΐος 1996, τεύχ. 8

Γιοέλ, Μ. Μ. , «Οι Εβραίοι στο Ψυχικό» *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Οκτ. - Νοέμβρ. 1998

Γκιζελή, Β. (1984) *Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930)* (Αθήνα: Επικαιρότητα)

Γνωριμία με τους Ψυχικιώτες: Βασίλης Αργυρόπουλος, *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Νοέμβρ. 1989

Δάφνης, Γ. , "Οι Πρόσφυγες" *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, Αθήνα, 1973, Νο 992

Δεμίρη, Κ. (1991) *Τα Ελληνικά Κλωστοϋφαντήρια* (Αθήνα: Ε.Τ.Β.Α Πολιτ. Τεχνολ. Ίδρυμα)

Δημητρακόπουλος, Α. Ζ. (1973) *Η κηπούπολις Φιλοθέη και ο οικοδομικός συνεταιρισμός των εν Φιλοθέη υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζης* (Φιλοθέη)

- Δημητράκος, Δ. (1969) *Νέον Ορθογραφικόν Ερμηνευτικόν Λεξικόν* (Αθήνα: Χρ. Γιοβάνης)
- Δήμου, Ν. , «Ο Κάφκα στο Ψυχικό» *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλ.- Αύγ. 1995
- Διονυσοπούλου, Χ. , Κωτσοπούλου, Α. (1976) *Το Ψυχικό: Έκφραση του ταξικού διαχωρισμού στον ελληνικό αστικό χώρο* (Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ - Έδρα Πολεοδομίας)
- Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος, (1996) (Αθήνα: Αποστολική Διακονία της Ελλάδος)
- Δοξιάδης, Κ. Α. (1946) *Καταστροφές οικισμών* (Αθήνα: Υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως)
- Δοξιάδης, Κ. Α. (1947) *Οικιστική πολιτική. για την ανοικοδόμηση της χώρας με ένα εικοσάχρονο σχέδιο*, (Αθήνα: Υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως)
- Δρεττάκης, Μ. Γ. (1996) *Δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990* (Αθήνα: Ίδρυμα Αντιμετώπισης Δημογραφικού Προβλήματος)
- Είναι τα ΚΑΠΗ ανοιχτά κέντρα προστασίας και αλληλεγγύης *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Ιαν. 1993
- ΕΛΟΤ 560: 1994, *Τεκμηρίωση-Βιβλιογραφική παραπομπή-Περιεχόμενο, μορφή και δομή*
- Ελύτης, Ο. (1990) *Τα δημόσια και τα ιδιωτικά*, 2 η (Αθήνα: Ίκαρος)
- Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (1926) *Οικοδομικός Κανονισμός: Αφορών τους εις την ΕΑΠ υπαγομένους αστικούς συνοικισμούς* (Αθήναι: Ι. Δ. Σοφιανόπουλου)
- Επιτροπή Συντονισμού, Διαδώσεως και περιθάλψεως Ελληνοπαίδων: Ειδική Υπηρεσία Περιθάλψεως Ελληνοπαίδων, (1949) *Ετήσια Έκθεσις Πεπραγμένων της Ε.Υ.Π.Ε: από της ιδρύσεώς της μέχρι τέλους Ιουνίου 1949* [Αρχείο Ψυχικού, φακ.1676]
- ΕΣΥΕ, (1961) *Αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού της 7^{ης} Απριλίου 1951* (Αθήναι: Εθνικό Τυπογραφείο) τόμ. Ι
- ΕΣΥΕ, (1966) *Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού-κατοικιών της 19^{ης} Μαρτίου 1961* (Αθήνα: ΕΣΥΕ) τόμ. Ι, τόμ. ΙΙ
- ΕΣΥΕ, (1972) *Προσωρινά συνοπτικά αποτελέσματα της γενικής απογραφής κατοικιών 14^{ης} Μαρτίου 1971* (Αθήνα: ΕΣΥΕ)
- ΕΣΥΕ, (1975) *Νόμιμος πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 14^{ης} Μαρτίου 1971* (Αθήνα: ΕΣΥΕ)
- ΕΣΥΕ, (1978) *Αποτελέσματα απογραφής κτιρίων της 1^{ης} Δεκεμβρίου 1970* (Αθήνα: ΕΣΥΕ)
- ΕΣΥΕ, (1980) *Στατιστική ταξινόμηση των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας* (Αθήνα: ΕΣΥΕ)
- ΕΣΥΕ, (1982) *Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού-κατοικιών της 14^{ης} Μαρτίου 1971* (Αθήνα: ΕΣΥΕ) τόμ. V, τεύχ. 1
- ΕΣΥΕ, (1985) *Νόμιμος πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 5^{ης} Απριλίου 1981* (Αθήνα: ΕΣΥΕ)
- ΕΣΥΕ, (1989) *Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού-κατοικιών της 5^{ης} Απριλίου 1981* (Αθήνα: ΕΣΥΕ) τόμ. V, τεύχ. 1
- ΕΣΥΕ, *Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού-κατοικιών της 17^{ης} Μαρτίου 1991* [μηχανογραφημένες καταστάσεις από ΕΣΥΕ]

- Ευστρατόπουλος, Ν. , «Γνωριμία με τους Ψυχικιώτες: Μ. Δ. Στασινόπουλος» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος, 1989
- Ζερβός, Σ. Π. (1978) *1940*, 2η (Αθήνα: Α. Καραβιά)
- Η δίκη των έξι: Τα εστενογραφημένα πρακτικά, 31 Οκτωβρίου-15 Νοεμβρίου 1922* (1931) (Αθήνα: εκδ. Πρωία)
- Η Εριουργία αρπάζει τα σπίτια 200 οικογενειών του Περισού *Αυγή*, 4 Απριλίου 1954.
- Η ουτοπία στην ελληνική αρχιτεκτονική (ντοκουμαντέρ)* Σενάριο - Σκηνοθεσία, Γ. Νικολούλιας, Κείμενα, Χ. Χουδάκης, Μουσική, Γ. Παγκάκης
- Θεοδοσίου, Ν. , «Οι γειτονίες της σκόνης και της λάσπης, δύνανται να αναγνωρισθώσιν ως δήμοι...» *Κυριακάτικη Αυγή*, 13 Φεβρ. 1994
- Θεοδορίδης, Χ. Α. (1977) *Διακριθέντες του ξεριζωμένου Ελληνισμού: Μ. Ασίας- Πόντου- Αν. Θράκης- Κων/λεως* (Αθήνα: Έκδοσις προσφυγικής οργανώσεως, Εθνική μνημοσύνη και Ενώσεως Σμυρναίων) τόμ. Γ΄.
- Θεοδορίδης, Χ. Α. (1980) *Διακριθέντες του ξεριζωμένου Ελληνισμού: Μ. Ασίας- Πόντου- Αν. Θράκης- Κων/λεως* (Αθήνα: Έκδοσις Ενώσεως Σμυρναίων- Οργανώσεως Εθνική Μνημοσύνη και Φαρμακοβιομηχανίας Φαράν) τόμ. Δ΄.
- Θωμαΐδη, Α. Σ. (επιμ.) , *Η Δόμηση στο Νομό Αττικής (Διαμέρισμα Ανατολικό): Κωδικοποίηση διαταγμάτων ρυμοτομικών σχεδίων* (Αθήνα: Τεχνικό Ινστιτούτο Ελλάδος) Ιστορική – Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών, (1989) *Α΄ Συμπόσιο Ιστορίας – Λαογραφίας Βορείου Αττικής: Πρακτικά: Ανάτυπο* (Αχαρνές: Ιστορική – Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών)
- Κ.Μ.Σ , (1980) *Η έξοδος: Μαρτυρίες από τις επαρχίες των δυτικών παραλίων της Μ.Ασίας*, (Αθήνα: Κ.Μ.Σ.) τόμ. Α΄
- Κ.Μ.Σ , (1982) *Η έξοδος: Μαρτυρίες από τις επαρχίες της Κεντρικής και Νότιας Μ.Ασίας*, (Αθήνα: Κ.Μ.Σ.) τόμ. Β΄
- Kayser, B. (1964) *Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδος* (Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε)
- Καβουνίδη, Τ. (1985) *Family and Productive relations: Artisan and worker households in Athens* (London: School of Economics)
- Καβουνίδη, Τ. (1996) *Οικογένεια και Εργασία στην Αθήνα*, (Αθήνα: Α.Ν. Σάκκουλας)
- Καιροφύλα, Γ. (1988) *Η Αθήνα μετά τον πόλεμο*. (Αθήνα: Φιλιππότη)
- Καιροφύλα, Γ., (1988) *Η Αθήνα του μεσοπολέμου*, 2η (Αθήνα: Φιλιππότη)
- Καιτατζή, Φ. , «Από το Π. Ψυχικό στο Περιστέρν» *Ελευθεροτυπία*, 25 Οκτωβρ. 1989.
- Καλαματιανού, Α. Γ. (1996) *Κοινωνική Στατιστική: Μέθοδοι μονοδιάστατης ανάλυσης* (Αθήνα: «Το οικονομικό» Κ. και Π. Σμπίλιας ΑΕΒΕ)
- Καλβίνο, Ι. (1989) *Οι αοράτες πόλεις*, (Αθήνα: Οδυσσέας)
- Καλομάλος, Θ., “Πολυσθένεια και Μαρξική θεωρία των τάξεων” *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 74/1989
- Καραβάς, Σ. (1992) “Η Προσφυγική ψήφος στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας, την περίοδο του Μεσοπολέμου” *Δ.Κ.Μ.Σ* (Αθήνα) τόμ. 9ος
- Καράγιωργας, Δ. Π. (1979) *Δημόσια Οικονομική Ι: Οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους*, (Αθήνα: Παπαζήση)
- Καράγιωργας, Σ. , Κασιμάτη, Κ. , Πανταζίδης, Ν. (1988) *Έρευνα για τη σύνθεση και την κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα: Αποτελέσματα για την περιοχή της πρωτεύουσας* (Αθήνα: ΕΚΚΕ)

- Καράγιωργας, Σ. κ.ά. (1990) *Διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα* (Αθήνα: ΕΚΚΕ) τόμ. Α΄
- Καράγιωργας, Σ. κ.ά. (1990) *Διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα* (Αθήνα: ΕΚΚΕ) τόμ. Β΄
- Καραράς Ν., «Το έργο της Επιτροπής Αποκαταστάσεως προσφύγων: Πρόσφυγες και Οικονομία» *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 26/4/1973
- Καρατζά, Ε., Κ.Μ.Σ [χειρόγραφο]
- Καριώτης, Α. , «Το Ψυχικό χθές και σήμερα», *Ενημερωτικό δελτίο Κοινότητας Ψυχικού*, Ιούλ. 1980
- Καριώτης, Α. , «Τα γήπεδα τέννις στο Ψυχικό» *Καθημερινή*, 17 Δέκ. 1985.
- Καταστατικό ανωνύμου εταιρίας, αρθ. 34987
- Καυκούλα, Κ. (1990) *Η ιδέα της κηπούπολης στην ελληνική πολεοδομία του μεσοπολέμου*, Διδακτορική Διατριβή (Θεσσαλονίκη)
- Καφαντάρης, Κ. , «Η Ενέδρα των Φυχιών» *Εθνική Αντίσταση: Επίσημα κείμενα αναμνήσεις - χρονικά - στοιχεία*, τεύχ. 65, 1990
- Κέκροψ Α.Ε, (1974) *Δάσος 115 στρεμμάτων εις το Ψυχικόν και η διαμόρφωσις του περι τα λατομεία χώρου* (Ψυχικό: Εγκύκλιος της Α.Ε Κέκροψ)
- Κλαδάς, Σ. (1945) «Εργατική πολιτική και εργατική νομοθεσία εν Ελλάδι» *Κοινωνικά Επιστήμια και Κοινωνική Πολιτική* (Αθήνα: Α.και Ε. Παπαδημητρίου)
- Κοκκοτάκη, Δ. «Ν. Ιωνία, θύμησης καντές οι ρίζες της: Ενας υφαντής θυμάτων» *Κυριακάτικη Αυγή*, 20 Μαρτίου 1994.
- Κοντογιώργης, Γ. Δ. , *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στο Κράτος*, (Σημειώσεις, Πάντειος)
- Κοταρίδης, Ν. (επιμ.), *Ρεμπέτες και ρεμπέτικο τραγούδι* (Αθήνα: Πλέθρον)
- Κοτέα, Μ. (1995) *Η βιομηχανική ζώνη του Πειραιά 1860-1900*, Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο (Αθήνα)
- Κουβέλη, Α. , « Το στοιχείο της παραμόρφωσης στην εμπειρική κοινωνική έρευνα: τυποποιημένο ερωτηματολόγιο και ελεύθερη συνέντευξη» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχ. 54, 1984
- Κουτσουμάρης, Γ. (1963) *Η μορφολογία της ελληνικής βιομηχανίας* (Αθήνα: ΚΕΠΕ)
- Κυριαζή, Ν. (1991) *Συμπληρωματικές σημειώσεις για το μάθημα « Μέθοδοι και Τεχνικές της Κοινωνιολογικής Έρευνας Ι»* (Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο)
- Κυριαζή, Ν. (1992) *Σημειώσεις Μέθοδοι και Τεχνικές της Κοινωνιολογικής Έρευνας ΙΙ* (Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο)
- Κωνσταντινίδου, Μ. (1987) *Κοινωνιολογική ιστορία του ρεμπέτικου* (Αθήνα: Σέλας)
- Κωστής Κ. (1992) «Η ιδεολογία της οικονομικής ανάπτυξης: οι πρόσφυγες στο μεσοπόλεμο» *Δελτίο Κ.Μ.Σ* (Αθήνα,) τόμ. 9
- Λαμπίτικης, Δ.Α. , *Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια* (Αθήνα) τόμ. Κ. Δ.
- Λάμπρου, Π. , Μπακαλοπούλου, Α. , «Και με βούλα...Δάσος Βείκου» *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Απρ. 1995
- Λάμπρου, Π. , «Συνοικιακά μαριονέτες ή ομάδες πίεσης και λαϊκής συμμετοχής;» *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Απρ. -Μαΐος 1993
- Λάμπρου, Π. , « Ο Σούπερμαν των Φτωχών» *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Σέπτ. 1994

- Λεμονή- Φίλιππου, Π., «Η Φίλεκπαιδευτική Εταιρία και ο Απόστολος Αρσάκης» *Πολύμνια: μηνιαίον περιοδικό της Φίλεκπαιδευτικής Εταιρίας*, Δεκ.- Ιαν. 1975, τεύχ. 177-178
- Λεοντίδου, Λ. (1989) *Οι πόλεις της σιωπής: Εργατικός εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά, 1909-1940*. (Αθήνα: ΕΤΒΑ – Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα)
- Λεοντίδου, Λ., «Αναζητώντας τη χαμένη εργασία, η κοινωνιολογία των πόλεων στη μεταπολεμική Ελλάδα» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 60/ 1986
- Λεοντίδου, Λ. «Οικονομική, Κοινωνική και Οικιστική δομή του σύγχρονου Πολεοδομικού Συγκροτήματος: Η Αθήνα του 19^{ου} αιώνα». *Ανάπτυξη Πάπυρος Λαρούς Britannica*, τόμ. 3^{ος}
- Λιανού, Θ. , μετφρ. Κόσσυβα Ε. , «Η διάρθρωση της Ελληνικής βιομηχανίας και η προσφορά εργασίας» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* τεύχ. 23, 1975
- Λογοδοσία Κοινοτικής Αρχής Ψυχικού Πεπραγμένων Έτους 1972* (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού Φεβρ. 1973).
- Λογοδοσία Κοινοτικής Αρχής Ψυχικού Πεπραγμένων Έτους 1973* (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού, Φεβρ. 1974).
- Μαγκαναδέλης, Β. , «Παναιτώλιο: Το στολίδι της Ν. Ιωνίας» *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Δεκ. 1992
- Μαδούρος, Β. « Αν αναζητούσαμε την πραγματική αλήθεια για τις προβληματικές» *Οικονομικός*, 24 Μαΐου 1990
- Μαδούρος, Β. «Η διδακτική ιστορία ενός κεφαλαιούχου που πείστηκε να γίνει βιομήχανος για να χάσει έτσι την περιουσία του» *Οικονομικός*, 3 Ιουλίου 1986
- Μαλούτας, Θ. (1990) *Αθήνα, Κατοικία, Οικογένεια: Ανάλυση των μεταπολεμικών πρακτικών στέγασης* (Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε ; Εξάντας)
- Μαλούτας, Θ., Οικονόμου, Δ. (1992) *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής)
- Μαρκογιάννη, Μ. (1998) *Ματιές στην Αθήνα που έφυγε* (Αθήνα: Φιλιππότη) τόμ. Α΄.
- Μαρκογιάννη, Μ. , «Για το άλσος Ψυχικού» *Καθημερινή*, 28 Δέκ. 1985.
- Μαρκογιάννη, Μ. , «Στην Αθήνα πριν από χρόνια», *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος 1983
- Μαρμαρινού, Ιώ (1989) *Κοσμάς Πολίτης: ένα πορτραίτο* (Αθήνα: Γαβρηλίδης)
- Μερλιέ, Μ. (1977) «Οι ελληνικές κοινότητες της Καππαδοκίας» *Δελτίο Κ.Μ.Σ* (Αθήνα)
- Μηλιώρης, Ν. Ε. (1965) *Τα Βουρλά της Μ. Ασίας: Μέρος β΄* Λαογραφικά (Αθήνα: Ενώσεως Σμυρναίων)
- Μιχελή, Λ. (1992) *Προσφυγών Βίος και Πολιτισμός: Από τις πόλεις της Ελάσσονος Ασίας στα τοπία της παράγκας και του πισσόχαρτου* (Αθήνα: Δρώμενα)
- Μοσκόφ, Κ. (1987) *Ιστορία του κινήματος της εργατικής τάξης*, 3η (Αθήνα: Καστανιώτη)
- Μουζέλης, Ν. (1978) *Νεοελληνική Κοινωνία, όψεις υπανάπτυξης* 2η (Αθήνα: Εξάντας)
- Μουζέλης, Ν. (1987) *Κοινοβουλευτισμός και Εκβιομηχάνιση στην Ημιπεριφέρεια*, μετφρ. Β. Καπετανγιάννης (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Μουζέλης, Ν. (1994) *Ο εθνικισμός στην ύστερη ανάπτυξη* (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Μπίρης, Κ. Η. (1999) *Αι Αθήναι: Από τον 19^{ον} εις τον 20^{ον} Αιώνα*, 4η (Αθήνα: Μέλισσα)
- Νέα Κίνησις Ψυχικού, *Προεκλογικό ενημερωτικό δελτίο*, Νο 1

- Νεαμονιτάκης, Χ. Ι. , « Γνωριμία με τους Ψυχικιώτες: Ρήγας Γκόλφης: Ο Ψυχικιώτης ποιητής» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Νοέμβρ. 1990
- Νεαμονιτάκης, Χ. Ι. , « Οι παλιοί Ψυχικιώτες: Η οικογένεια Ιορδανίδη» *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Μάρτ. 1992
- Νεόφυτος, Ε. , *Καθημερινή*, 17 Αύγ. 1995, σ. 16.
- Νικητίδης, Ν. , «Η πλημμύρα ξεχώρισε τις δυό πλευρές του λόφου» *Ελευθεροτυπία*, 30 Οκτ. 1994
- Νικολαΐδου, Σ. (1984) *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία του χώρου* (Αθήνα)
- Νικολαΐδου, Σ. (1993) *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου* (Αθήνα: Παπαζήση)
- Ο Κόσμος της Δουλειάς, *Κυριακάτικη Αυγή*, 9 Ιουνίου 1954.
- Οδηγός Ελληνικής Βιομηχανίας* (1949) (Αθήνα: Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων)
- Ονοματοθεσία και Ιστορικά της Κοινότητας Ψυχικού* (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού, Οκτώβριος 1972).
- Παλαιόπουλος, Ν. (1993) *Ιμβρος, το δράμα ενός νησιού όπως το έζησα: Αυτοβιογραφικό αφήγημα*, (Αθήνα: Η.Γ. Παυλόπουλος)
- Πάλλης, Α. Α. (1977) «Φυλετικές μεταναστεύσεις στα Βαλκάνια και διωγμοί του Ελληνισμού 1912-1924» *Δελτίο Κ.Μ.Σ*, τόμ. Α' (Αθήνα)
- Παπαγγελοπούλου, Π. , «Κηπουπόλεις αυτάρκειες πόλεις» *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, Μάρτιος- Απρίλιος 1995
- Παπαδάκης Κ. , «Η εκκλησία μας Ιερός Ναός Αγίου Δημητρίου Π. Ψυχικού: Παρελθόν και παρόν» *Παράθυρο στον Δήμο: Περιοδική Έκδοση Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος 1996
- Παπαδάκου, Ε. , «S.O.S για Κλωστουφαντουργία» *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Ιούνιος-Ιούλιος 1994.
- Παπαιωάννου, Γ. (1975) *Η κατοικία στην Ελλάδα: Μέρος Ι : 1920-1960* (Αθήνα : ΤΕΕ)
- Παπακώστας, Γ. , (1988) *Φιλολογικά σαλόνια και καφεενία της Αθήνας (1880-1930)* (Αθήνα, Εστία)
- Παπανδρέου, Ε. , «Εκλεκτικιστικές Κατοικίες στην Κηφισιά την Περίοδο της Μπέλ Επόκ», *Τεχνικά Χρονικά: Επιστημονική Περιοχή Α'*, Οκτ.- Δεκ. 1990, τόμ. 10, τεύχ. 4
- Παπαπαναγιώτου, Δ. (1992) *Η Κηπούπολη του Ψυχικού στην διάρκεια του μεσοπολέμου, ίδρυση- αρχιτέκτονες- πρώτες κατοικίες*, [Διάλεξη] (Αθήνα: Ε.Μ.Π- Τμήμα Αρχιτεκτόνων- Τομέας 1)
- Πάπυρος Λαρούς, (1963) *Γενική Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια* (Αθήνα) τόμ. 1^{ος}
- Παραδοσιακά λαϊκά παιχνίδια: Αερόστατο, για τα ελληνόπουλα του εξωτερικού (ημερολόγιο)* (Αθήνα: ΥΠΕΘ - Δ/ση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, 1995).
- Παράρα- Ευτυχίδου, Ν. (1993) *Στά Βουρλά μας, πρίν καούν* (Αθήνα: Πιτσιλός)
- Πεσμαζόγλου, Π. (1953) «Χρονικό των γεγονότων στη Σπάρτη Πισιδίας από το 1908. Εξοδος και εγκατάσταση», *Αρχείο Προφορικής Παράδοσης*, φακ. Πισιδία 3β (Αθήνα)
- Πεσμαζόγλου, Π. , *Απομνημονεύματα*, Κ.Μ.Σ.
- Πιζάνιας, Π. (1993) *Οι πτωχοί των πόλεων* (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Πίνακες Τιμών Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής*, (Αθήνα: Υπ. Οικονομικών- Δ/ση Φορολ. Κεφαλαίου- Τμήμα Προσδιορισμού Φορολογητέας Αξίας Ακινήτων)
- Πίνη, Μ. , « Ποδονίφτης ενα όνειρο μαθητικό» *Ελευθεροτυπία*, 30 Δεκ. 1993
- Πνευματικό Κέντρο Δήμου Νέας Ιωνίας, *Το χρονικό του Μπλόκου της Καλογρέζας: 50 χρόνια (15-16 Μάρτη 1944 15-16 Μάρτη 1994).*

- Λεμονή- Φιλιππούλου, Π., «Η Φιλεκπαιδευτική Εταιρία και ο Απόστολος Αρσάκης» *Πολύμνια: μηνιαίον περιοδικό της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας*, Δεκ.- Ιαν. 1975, τεύχ. 177-178
- Λεοντίδου, Λ. (1989) *Οι πόλεις της σιωπής: Εργατικός εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά, 1909-1940.* (Αθήνα: ΕΤΒΑ – Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα)
- Λεοντίδου, Λ., «Αναζητώντας τη χαμένη εργασία, η κοινωνιολογία των πόλεων στη μεταπολεμική Ελλάδα» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 60/ 1986
- Λεοντίδου, Λ. «Οικονομική, Κοινωνική και Οικιστική δομή του σύγχρονου Πολεοδομικού Συγκροτήματος: Η Αθήνα του 19^{ου} αιώνα». *Ανάπτυξη Πάπυρος Λαρούς Britannica*, τόμ. 3^{ος}
- Λιανού, Θ. , μετφρ. Κόσσυβα Ε. , «Η διάρθρωση της Ελληνικής βιομηχανίας και η προσφορά εργασίας» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* τεύχ. 23, 1975
- Λογοδοσία Κοινοτικής Αρχής Ψυχικού Πεπραγμένων Έτους 1972* (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού Φεβρ. 1973).
- Λογοδοσία Κοινοτικής Αρχής Ψυχικού Πεπραγμένων Έτους 1973* (Ψυχικό: Κοινότης Ψυχικού, Φεβρ. 1974).
- Μαγκαναδέλης, Β. , «Παναϊτώλιο: Το στολίδι της Ν. Ιωνίας» *Πληροφορία: Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Δεκ. 1992
- Μαδούρος, Β. « Αν αναζητούσαμε την πραγματική αλήθεια για τις προβληματικές» *Οικονομικός*, 24 Μαΐου 1990
- Μαδούρος, Β. «Η διδακτική ιστορία ενός κεφαλαιούχου που πείστηκε να γίνει βιομήχανος για να χάσει έτσι την περιουσία του» *Οικονομικός*, 3 Ιουλίου 1986
- Μαλούτας, Θ. (1990) *Αθήνα, Κατοικία, Οικογένεια: Ανάλυση των μεταπολεμικών πρακτικών στέγασης* (Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε ; Εξάντας)
- Μαλούτας, Θ., Οικονόμου, Δ. (1992) *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής)
- Μαρκογιάννη, Μ. (1998) *Ματιές στην Αθήνα που έφυγε* (Αθήνα: Φιλιππότη) τόμ. Α΄.
- Μαρκογιάννη, Μ. , «Για το άλσος Ψυχικού» *Καθημερινή*, 28 Δέκ. 1985.
- Μαρκογιάννη, Μ. , «Στην Αθήνα πριν από χρόνια», *Ψυχικό: Ενημερωτικό περιοδικό του Δήμου Ψυχικού*, Ιούλιος 1983
- Μαρμαρινού, Ιώ (1989) *Κοσμάς Πολίτης: ένα πορτραίτο* (Αθήνα: Γαβριηλίδης)
- Μερλιέ, Μ. (1977) «Οι ελληνικές κοινότητες της Καππαδοκίας» *Δελτίο Κ.Μ.Σ* (Αθήνα)
- Μηλιώρης, Ν. Ε. (1965) *Τα Βουρλά της Μ. Ασίας: Μέρος β΄* Λαογραφικά (Αθήνα: Ενώσεως Σμυρναίων)
- Μιχελή, Λ. (1992) *Προσφυγών Βίος και Πολιτισμός: Από τις πόλεις της Ελάσσονος Ασίας στα τοπία της παράγκας και του πισσόχαρτου* (Αθήνα: Δρόμενα)
- Μοσκόφ, Κ. (1987) *Ιστορία του κινήματος της εργατικής τάξης*, 3η (Αθήνα: Καστανιώτη)
- Μουζέλης, Ν. (1978) *Νεοελληνική Κοινωνία, όψεις υπανάπτυξης* 2η (Αθήνα: Εξάντας)
- Μουζέλης, Ν. (1987) *Κοινοβουλευτισμός και Εκβιομηχάνιση στην Ημιαποικία*, μετφρ. Β. Καπετανγιάννης (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Μουζέλης, Ν. (1994) *Ο εθνικισμός στην ύστερη ανάπτυξη* (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Μπίρης, Κ. Η. (1999) *Αι Αθήναι: Από τον 19^{ον} εις τον 20^{ον} Αιώνα*, 4η (Αθήνα: Μέλισσα)
- Νέα Κίνησης Ψυχικού, *Προεκλογικό ενημερωτικό δελτίο*, Νο 1

- Πολύζος, Γ. (1979) *Μικρασιατικός Ελληνισμός: Πολεοδομικές Επιπτώσεις από την εγκατάσταση των προσφύγων* (Αθήνα), Ε.Μ.Π - Έδρα Πολεοδομίας Α' (Σειρά Π - Ανάπτυξη ; 5)
- Πολύζος, Γ.Ν. « Πολεοδομική διαμόρφωση με την προσφυγική πλημμυρίδα» *Ο Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 26 Απρ. 1973
- Πολύζος, Ι. (1984) *Η εγκατάσταση των προσφύγων του 1922: μία οριακή περίπτωση αστικοποίησης: Συμβολή στην έρευνα για τον αστικό χώρο στην Ελλάδα* (Αθήνα) Ε.Μ.Π - Τμήμα Αρχιτεκτόνων (Πόλη και Κοινωνικές Πρακτικές ; 7).
- Πουλαντζάς, Ν. Α. (1990) *Κοινωνικές τάξεις στον Σύγχρονο Καπιταλισμό* (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Πουλαντζάς, Ν., *Το Κράτος, η εξουσία, ο σοσιαλισμός*, 2η, μετφρ. Γ. Κρητικός (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Πουλαντζάς, Ν. , *Η κρίση των δικτατοριών* (Αθήνα: Παπαζήση)
- Προβλήματα Μ.Μ.Ε Κλωστοϋφαντουργίας στον Αστικό Χώρο* (Ν. Ιωνία: Δήμος Ν. Ιωνίας)
- Ραυτοπούλου, Ε. (1990) *Οι Μ.Μ.Ε και η συμμετοχή τους στην ανάπτυξη της περιφέρειας: Η περίπτωση του Δήμου Ν. Ιωνίας*, (Μελέτη ΠΑΣΠΕ, Ι.Π.Α)
- Ρέππας, Π. Α. (1978) *Η Μετανάστευση από τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της Ελλάδος (1961-1971)*, Διδακτ. Διατριβή, Πάντειος (Αθήνα)
- Ροδάκης, Π. (1975) *Τάξεις και στρώματα στη νεοελληνική κοινωνία* (Αθήνα: Μυκήναι)
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. (1993) «Οι δεσμοί Σπάρτης Μ. Ασίας και Σμύρνης» *Ο Ελληνισμός της Σμύρνης* (Ν. Ιωνία: Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ν. Ιωνίας, Ένωση Σμυρναίων, Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας)
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. , «Δρόμοι και πλατείες της Ν. Ιωνίας» *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Νοεμβρ. 1993
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. , «Η βασιλεία του Γιάννη Δομνάκη» *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Ιούνιος-Ιούλιος 1994
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. (1983) *Η Ελληνική παιδεία στη Σπάρτη Πισιδίας: στά τελευταία 200 χρόνια πριν από την καταστροφή* (Ν. Ιωνία: Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας)
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. , «Οι προσφυγικές κατοικίες στη Ν. Ιωνία» *Πληροφορία*, Ιαν. 1994, σ. 16.
- Σαπουντζάκης, Χ.Δ. , «Όλο το ιστορικό των δημοτικών εκλογών στη Ν. Ιωνία» *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Απρ. 1994
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. , «Γλυπτά στις πλατείες της Ιωνίας» *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Δέκ. 1993
- Σαπουντζάκης, Χ.Δ. , «Η περίοδος Κιοφτερτζή» *Πληροφορία, Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Μαίος 1994
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. (1980) *Η Ιωνία του χθές και του σήμερα* (Ν. Ιωνία)
- Σαπουντζάκης, Χ. Δ. (1989) *Α' Συμπόσιο Ιστορίας-Λαογραφίας Βορείου Αττικής: Πρακτικά Ανάπτυξη* (Αχαρνές : Ιστορική - Λαογραφική Εταιρεία Αχαρνών)
- Σαπουντζάκης, Χ., «Οι οδοί της Ν. Ιωνίας και τι μας μαθαίνουν» *Πληροφορία Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Σεπτ. 1993
- Σαρής, Ν. (1992) *Εξωτερική Πολιτική και Πολιτικές Εξελίξεις στην Πρώτη Τουρκική Δημοκρατία: Η Άνοδος της Στρατογραφειοκρατίας* (Αθήνα: Γόρδιος)

- Σαρρής, Ν. (1996) *Αναγνώριση Βιομηχανικής Κληρονομιάς στη Νέα Ιωνία και προτάσεις διατήρησης και αξιοποίησης: Νέα Ιωνία ιστορική μνήμη, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αστυακή ολοκλήρωση* (Αθήνα: Γ.Γ.Ε.Τ και Δήμος Νέας Ιωνίας) τευχ. 6
- Σαρρής, Σ. (1992) *Ελληνική κοινωνία και Τηλεόραση* (Αθήνα: Γόρδιος) (Σειρά Δοκιμών για το πλατύτερο κοινό; 1)
- Σεφέρης, Γ. (1992) *Δοκιμές: τόμ. 3ος Παραλειπόμενα (1932-1971)* (Αθήνα: Ίκαρος)
- Σκαρπιά – Χόιτελ, Ε. (1976) *Η μορφολογία του γερμανικού κλασικισμού (1789-1848) και η δημιουργική αφομοίωσή του από την ελληνική αρχιτεκτονική (1833-1897)* Διατριβή επί διδακτορία (Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ)
- Σκιά – Πανοπούλου Χ. , « Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις της έννοιας συνοικία» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τευχ. 66, 1987
- Σκλαβούνος, Γ.Σ. «Κοινωνική διαίρεση του αστικού χώρου στην Αθήνα και η επίδραση των συγκοινωνιών σε αυτή» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* , τευχ. 5, 1985
- Σορώκος, Ε. , « Οικιστική δομή και κοινωνικοποίηση: Η περίπτωση της Αθήνας» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τευχ. 23, 1975
- Συμβόλαια 35485/20.9.23 συμ/φου Γ.Σ. Κυριαζή, τόμος μεταγραφής 820-3235, 35363/16.823 συμ/φου Κων/νου Ιωάννου.
- Συμβολαιογραφική Πράξις καθορισμού αρ. 36444.
- Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων (1949) *Οδηγός Ελληνικής Βιομηχανίας* (Αθήνα: ΣΕΒ)
- Συντακτική Επιτροπή, (1977) «Η ρύθμιση του χώρου στην Ελλάδα» *Αρχιτεκτονικά Θέματα* (Αθήνα: Δουμάνης) τόμ. 11
- Σωτηρίου, Δ. (1979) *Ματωμένα Χώματα: Μυθιστόρημα* , 9η (Αθήνα: Κέδρος)
- Τα παραδοσιακά επαγγέλματα: Αερόστατο, για τα ελληνόπουλα του εξωτερικού (ημερολόγιο)* (Αθήνα: ΥΠΕΘ - Δ/ση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, 1995).
- Τενεκίδης, Γ. Κ. (1980) « Η Εξοδος, Μαρτυρίες από τις επαρχίες δυτικών παραλίων της Μικρασίας» *Κ.Μ.Σ*, τόμ. Α' (Αθήνα)
- Τομπαΐδης Δ. (1992) «Η τύχη των μικροασιατικών ιδιωμάτων στον Ελληνικό χώρο» *Δελτίο Κ.Μ.Σ :Μικρασιατική καταστροφή και Ελληνική Κοινωνία*, τόμ. 9ος (Αθήνα)
- Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Ν. Ιωνίας*, (Ν. Ιωνία: Δημοτική Επιχείρηση Ν. Ιωνίας Αττικής)
- Τσαούσης, Δ. Γ. (1976) *Στοιχεία Κοινωνιολογίας*, 3η (Αθήνα)
- Τσαούσης, Δ. Γ. ,Χατζηγιάννη, Α. (1990) *Κοινωνικές και χωροταξικές προϋποθέσεις, λειτουργίας των ΚΑΠΗ ως θεσμών σύνδεσης των ηλικιωμένων με την Κοινότητα* (Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο – Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Δ/ση Προστασίας Ηλικιωμένων)
- Τσάτσος, Α. Ν. , « Το άλσος του Ψυχικού» *Καθημερινή*, 10 Ιάν.1986.
- Τσέλιος, Μιχ. (1962) *Παγκόσμιος Γεωγραφία, Φυσική- Πολιτική- Οικονομική Βιβλιοθήκη*, 18η (Αθήνα: Α. Καραβία)
- Τσουκαλάς, Κ. (1987) *Κράτος, Κοινωνία, Εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα* 3η (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Τσουκαλάς, Κ. , « Εργασία και εργαζόμενοι στην Πρωτεύουσα, αδιαφάνειες, ερωτήματα υποθέσεις» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 60/1986
- Τσουκαλάς, Κ. , « Η δομή της απασχόλησης και το μικρομεσαίο θαύμα» *Αντί* 260/1984
- Τσουκαλάς, Κ. , « Μονοσήμαντες τάξεις και «πολυσθενή» υποκείμενα » *Αντί* 267/1984

- Τσουκαλάς, Κ., «Πολυσθενείς φορείς και ταξικές σχέσεις στο σύγχρονο καπιταλισμό» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 56/ 1985
- Υπουργείο Γεωργίας, *εγκύκλιος αρ.35, αρ.πρωτ.79.193*, 17/6/25.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1922) *Απογραφή του πληθυσμού του Βασιλείου της Ελλάδος κατά την 19 Δεκεμβρίου 1920* (Αθήναις : Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1976) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 17^{ης} Νοεμβρίου 1974*, (Αθήνα, Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1979) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 20^{ης} Νοεμβρίου 1977*, (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1984) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 18^{ης} Οκτωβρίου 1981*, (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1986) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 2^{ας} Ιουνίου 1985*, (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1991) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 18^{ης} Ιουνίου 1989*, (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1991) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 5^{ης} Νοεμβρίου 1989*, (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1991) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 8^{ης} Απριλίου 1990*, (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών (1996) *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 10^{ης} Οκτωβρίου 1993*, (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Εκλογών *Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 22^{ης} Σεπτεμβρίου 1996* [μηχανογραφημένες καταστάσεις]
- Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας (1933) *Στατιστικά Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού της Ελλάδος της 15-16 Μαΐου 1928* (Αθήναις: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, (1932) *Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογραφής του Πληθυσμού της Ελλάδος, 15 – 16 ης Μαΐου 1928: Τόπος γεννήσεως, θρησκεία και γλώσσα, υπηκοότης* (Αθήνα: Ε.Σ.Υ.Ε)
- Υπουργείον Υγιεινής Πρόνοιας και Αντιλήψεως, *Απογραφή Προσφύγων ενεργηθείσα κατ' Απρίλιον 1923* (Αθήναις: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Υπουργείον Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως-Τμήμα Στατιστικής, *Απογραφή Προσφύγων, ενεργηθείσα κατ' Απρίλιον 1923* (Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο)
- Φίλιας Β. Ι. (1979) *Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος* (Αθήνα: Νέα Σύνορα, Α. Λιβάνης) τόμ. Β΄
- Φίλιας, Β. κ. ά. (1977) *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών* (Αθήνα: Gutenberg)
- Φίλιππίδης, Δ. (1980) «Δύο προάστια στην Αθήνα» *Θέματα Χώρου και Τεχνών* (Αθήνα: Δουμάνης, 1980) Τεύχ. 11
- Φίλιππίδης, Δ. (1990) *Για την ελληνική πόλη: μεταπολεμική πορεία και μελλοντικές προοπτικές*, (Αθήνα: Θεμέλιο)
- Φίλιππίδης, Η. Α., «Το πρόβλημα της κοινωνικής στρωματώσεως στην Ελλάδα, όπως προβάλλεται από τις εμπειρίες των Αθηναίων δικηγόρων» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 30-31/1977
- Φραγκάκη, Ε.Κ. (1988) *Η Αγία Φιλοθέη η Αθηναία: Βίος και έργον* (Φιλοθέη)
- Φωτιάδης, Α. (1977) *Καραγκιόζης ο Πρόσφυγας* (Αθήνα: Gutenberg)

- Φωτιάδης, Κ. (1993) *Οι εξισλαμισμοί της Μικράς Ασίας και οι κρυπτοχριστιανοί του Πόντου* (Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη)
- Χανακούλας, Θ. , «Ψυχικό μια...οχυρωμένη πόλη» *Παράθυρο στο Δήμο: Περιοδική Έκδοση του Δήμου Ψυχικού*, τεύχ. 17, Φεβρ.- Μάρτ. 1998
- Χαραλαμπίδου, Β. , «Η χαρτογράφηση του Ποδονίφτη» *Ελευθεροτυπία*, 30 Οκτώβρ. 1994
- Χαραλάμπους Ι. , «Το Ψυχικό και τα σχολεία του» *Ενημερωτικό δελτίο Κοινότητας Ψυχικού*, Οκτώβριος 1981
- Χαραλάμπους, Ι. , «Πρός τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως κ. Γεώργιον Ράλλην, θέμα: Τα λατομεία Ψυχικού» *Ενημερωτικό Δελτίο Κοινότητας Ψυχικού*, Οκτ. 1980
- Χαστάογλου, Β. (1982) *Κοινωνικές θεωρίες για τον αστικό χώρο* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής)
- Χατζημιχάλης, Κ. (επιμ.) (1992) *Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική: Κείμενα από τη διεθνή εμπειρία* (Αθήνα: Εξάντας)
- Χατζηνικολάου, Δ. , « Η Α.Ε.Κ, τιμά την προσφυγιά » *Πληροφορία*, Ιούνιος-Ιούλιος 1995
- Χατζηπατέρας, Κ. Ν. , Φαφαλιού Μ. Σ. , «Από το Ημερολόγιο της Μ. Μαρκογιάννη» *Μαρτυρίες 40-49* (Αθήνα: Κέδρος)
- Χάφης, Θ. , «Οικολογικό πάρκο θα γίνει ο Ποδονίφτης» *Πληροφορία Αδέσμευτη Ενημερωτική Εφημερίδα*, Νοεμβρ- Δεκ. 1994
- Χιωτάκης, Γ. , *Το χωριό μου ο Κουκλοντζάς* (Αθήνα)
- Ψυρούκης, Ν. (1975) *Η Μικρασιατική καταστροφή: Η Εγγύς Ανατολή μετά τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (1918-1923)* 5η (Αθήνα: Επικαιρότητα)

Πάντειον Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Τομέας: Νεοελληνικής κοινωνίας
Καθηγητής: Νεοκλής Σαρρής

Κοινωνική διαστρωμάτωση και μορφολογία
δύο γειτονικών οικισμών Ψυχικού και Νέας Ιωνίας
από το 1923 και έπειτα.

(Παράρτημα)

Διδακτορική Διατριβή

Πολυξένη Μαυρογένη-Παπαγγελοπούλου
πτυχιούχος Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης ΠΑΝΤΕΙΟΥ Σχολής

Αθήνα
1999

Κ.Ε. 0015
ΝΟ: 11384

Πάντειον Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Τομέας: Νεοελληνικής κοινωνίας
Καθηγητής: Νεοκλής Σαρρής

06 ΣΕΠ. 1999

Κοινωνική διαστρωμάτωση και μορφολογία
δύο γειτονικών οικισμών Ψυχικού και Νέας Ιωνίας
από το 1923 και έπειτα.

(Παράρτημα)

Διδακτορική Διατριβή

Πολυξένη Μαυρογένη-Παπαγγελοπούλου
πτυχιούχος Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης ΠΑΝΤΕΙΟΥ Σχολής

Αθήνα
1999

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

A) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

των νοικοκυριών και των κατοικιών της Αθήνας, του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας
(1971- 1981- 1991).

	305
Eισαγωγή -----	307
I. Φύλο -----	308
1. Συσχέτιση κατά φύλο του πληθυσμού της πρωτεύουσας και των οικισμών του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας (1971-1981-1991). -----	308
II. Ηλικία -----	310
1. Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	310
III. Οικογενειακή κατάσταση -----	313
1. Πληθυσμός κατά οικογενειακή κατάσταση, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	313
2. Οικογενειακή κατάσταση κατά φύλο, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	315
3. Οικογενειακή κατάσταση και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1971-1991). -----	317
4. » » , Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	319
IV. Επίπεδο εκπαίδευσης -----	321
1. Πληθυσμός και επίπεδο εκπαίδευσης, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971- 1991). --	321
2. Επίπεδο εκπαίδευσης ανά φύλο, Ν. Ιωνία, Ψυχικό (1971-1991). -----	324
3. Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1971). -----	327
4. » » , Ν. Ιωνία (1971). -----	327
5. » » , Ψυχικό (1981). -----	330
6. » » , Ν. Ιωνία (1981). -----	330
7. » » , Ψυχικό (1991). -----	333
8. » » , Ν. Ιωνία (1991). -----	333
V. Οικονομική κατάσταση - Επάγγελμα -----	336
1. Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	336
2. Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1971). -----	338
3. Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, Ν. Ιωνία (1971). -----	340
4. Οικ. ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1971). -----	342
5. Οικ. ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και ομάδες ηλικιών, Ν. Ιωνία (1971). -----	344
6. Οικονομικώς ενεργοί ανάλογα με τη θέση στο επάγγελμα και τις ομάδες ατομικών επαγγελμάτων, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971). -----	346
7. Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1981). -----	349
8. Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, Ν. Ιωνία (1981). -----	351

9. Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1981) -----	353
10. Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και ομάδες ηλικιών, Ν. Ιωνία (1981) -----	353
11. Οικονομικώς ενεργοί ανάλογα με τη θέση στο επάγγελμα και τις ομάδες ατομικών επαγγελμάτων, Ψυχικό, Ν. Ιωνία, (1981). -----	356
12. Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1991). -----	359
13. Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, Ν. Ιωνία (1991). -----	359
14. Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και ομάδες ηλικιών, Ψυχικό (1991) -----	363
15. Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και ομάδες ηλικιών, Ν. Ιωνία (1991) -----	363
16. Οικονομικώς ενεργοί ανάλογα με τη θέση στο επάγγελμα και τις ομάδες ατομικών επαγγελμάτων, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1991). -----	366
17. Οικονομικώς ενεργοί κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	369
18. Τομέας Οικονομικής δραστηριότητας ανά φύλο, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	371
19. Οικονομικώς ενεργοί κατά θέση στο επάγγελμα, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	374
20. Οικονομικώς ενεργοί κατά θέση στο επάγγελμα και φύλο Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	377
21. Τομέας Οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα, Ψυχικό (1971-1991). -----	380
22. Τομέας Οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	382
23. Οικονομικώς ενεργοί κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και φύλο, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	385

ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

VI. Χαρακτηριστικά κατοικιών -----	391
1. Νοικοκυριά και μέλη αυτών που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες ανάλογα με τις συνθήκες κατοικήσεως, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	391
2. Νοικοκυριά που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες ανάλογα με τον αριθμό των μελών τους, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1971-1991). -----	393
3. Κανονικές και μη κανονικές κατοικίες, κατά φορέα ιδιοκτησίας, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1981-1991). -----	395
4. Αριθμός κατοικιών σε σχέση με τον αριθμό δωματίων, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1981-1991). -----	397
5. Κανονικές κατοικίες ανάλογα με τις ανέσεις που διαθέτουν, Αθήνα, Ψυχικό, Ν. Ιωνία (1981-1991). -----	399

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ -----	401
ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ -----	405
B) ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ -----	427
Εισαγωγή (Σκοπός έρευνας-Υλικό και μέθοδοι) -----	431
Χάρτες -----	
I. Οπτική εικόνα των δύο οικισμών. Ψυχικό- Ν. Ιωνία. -----	437
Συνοπτική παρουσίαση της δομής του ερωτηματολογίου (μορφή και περιεχόμενα). -----	441
Το ερωτηματολόγιο -----	451
Η διαδικασία της έρευνας. -----	457
Ταυτότητα της έρευνας -----	458
II. Στατιστική ανάλυση (με πίνακες) -----	459
Κεφάλαιο πρώτο: Δημογραφικά στοιχεία- Σύνθεση Νοικοκυριού -----	459
α. Γενικά Δημογραφικά -----	459
β. Σύνθεση Νοικοκυριού -----	471
Κεφάλαιο δεύτερο: Γενεαλογικές ρίζες- Γέννηση και καταγωγή -----	476
α. Γέννηση – καταγωγή των ερωτηθέντων και των γονέων τους -----	477
β. Παράμετροι σε συσχετισμό με καταγωγή από πατέρα -----	483
γ. Παράμετροι σε συσχετισμό με καταγωγή από μητέρα -----	503
Κεφάλαιο τρίτο: Επαγγελματική κατάσταση -----	519
α. Επαγγελματική κατάσταση -----	520
β. Επαγγελματική κινητικότητα -----	528
γ. Κυρίαρχο επάγγελμα νοικοκυριού -----	544
δ. Επάγγελμα και γενεαλογικές ρίζες -----	547
Κεφάλαιο τέταρτο: Οικονομική κατάσταση -----	557
α. Εισόδημα -----	557
β. Κατοικία και κατοχή αγαθών διαρκείας -----	569
γ. Τρόπος ζωής -----	583
Κεφάλαιο πέμπτο: Περιβάλλον και κατοικία -----	586
α. Εγκατάσταση -----	586
β. Λόγοι εγκατάστασης -----	591
Κεφάλαιο έκτο: Γεωγραφική κινητικότητα- απόψεις για περιβάλλον -----	600
α. Επιθυμία εξωτερικής μετακίνησης -----	601
β. Εσωτερική μετακίνηση -----	606
γ. Επιθυμία ύπαρξης ή μη επαγγελματικών στεγών και εργοστασίων -----	608
Κεφάλαιο έβδομο: Ικανοποίηση αναγκών- ποιότητα ζωής- κοινωνική τοποθέτηση -----	613
α. Μετακίνηση- τόπος εργασίας -----	613
β. Πλέγμα κοινωνικών σχέσεων- αλληλεγγύη -----	620
γ. Κοινωνική τοποθέτηση- ταξική συνείδηση. -----	631

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ----- 634

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ----- 641

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ----- 685

"Η κοινωνία αυτή, που καταργεί τη γεωγραφική απόσταση, συγκεντρώνει στο εσωτερικό της την απόσταση, σαν θεαματικό διαχωρισμό"

Guy Debord, *Η κοινωνία του θεάματος*

**A) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ (ΣΥΜΦΩΝΑ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΗΣ Ε.Σ.Υ.Ε) ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ, ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ Ν. ΙΩΝΙΑΣ
ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1971-1981-1991. – ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.**

Εισαγωγή

Τα δημογραφικά και τα οικονομικοκοινωνικά χαρακτηριστικά (οικονομικοκοινωνική δομή των νοικοκυριών και μορφολογία των κατοικιών) που αποτυπώνουν την κοινωνική διάθρωση μετά το 1971 στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία, σε σύγκριση και με την Αθήνα, παρουσιάζονται αναλυτικά (με πίνακες¹), σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών της τελευταίας εικοσαετίας (1971-1991).

Οι διαφοροποιήσεις στους οικισμούς που μελετάμε εντείνουν τις κοινωνικές ανισότητες που ορίζονται αναφορικά με την κοινωνική θέση των στρωμάτων στον καταμερισμό της εργασίας, δηλ. στο επίπεδο της παραγωγής και της διανομής του κοινωνικού προϊόντος. Οι ανισότητες στη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου που προκύπτουν από τη θέση στο επάγγελμα και τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας μελετώνται σε συνάρτηση με την οικογενειακή κατάσταση, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την εργασία, την ηλικία και το φύλο.

Το φαινόμενο της πολυσθένειας στην παραγωγική διαδικασία, το οποίο δεν καταγράφεται στις ταξινομητικές μήτρες των απογραφών, δυσκολεύει την ταξική διαστρωμάτωση των κοινωνικών ομάδων.

Οι κοινωνικές θέσεις των ομάδων συνδέονται και με ένα συγκεκριμένο τρόπο διαβίωσης. Βασικό συντελεστή της κοινωνικής διαφοροποίησης αποτελεί και η κατοικία.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, θα παρακολουθήσουμε τις διαφοροποιήσεις και τους μετασχηματισμούς των κοινωνικών συνόλων των δύο οικισμών, σε σχέση με την πρωτεύουσα, μέσα στο χωρόχρονο.

Επισημαίνουμε ότι μας ενδιαφέρουν οι διαφοροποιήσεις σε κοινωνικό επίπεδο και κατά συνέπεια οι ανισότητες που απορρέουν από αυτές τις διαφορές αλλά και οι ομοιότητες.

Θα παρατηρήσουμε αν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της κοινωνικής οργάνωσης έκαστου οικισμού αποκλείουν τη συνύπαρξη με άλλες κοινωνικές ομάδες ή τις ενσωματώνουν.

Συμπερασματικά, θα δείξουμε κατά πόσον η κοινωνική ψαλίδα μικραίνει ή μεγαλώνει την απόσταση της κοινωνικής διαφοράς.

1. Οι πίνακες της Ε. Σ. Υ. Ε ομαδοποιήθηκαν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετούν τις ανάγκες της συγκριτικής ανάλυσης. Στους πίνακες συμπεριλάβαμε και τα ποσοστά που αντιστοιχούν στους απόλυτους αριθμούς. Συνοπτική παρουσίαση της συγκριτικής ανάλυσης περιλαμβάνεται στο τέλος κάθε θεματικού άξονα που αναλύουμε.

Ι. ΦΥΛΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ (ΨΥΧΙΚΟ - Ν. ΙΩΝΙΑ ΑΠΟ 1971 ΕΩΣ 1991)

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των τριών τελευταίων απογραφών 1971, 1981, 1991 μεταξύ του Δ. Αθηναίων και των οικισμών που μελετάμε της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού παρατηρούμε:

Στο Δήμο της Αθήνας πληθυσμιακή άνοδος της τάξης του 2,25% την περίοδο 1971-1981 και πτώση (-12,8%) την περίοδο 1981-1991, ποσοστά που δικαιολογούνται από τη μείωση της φυσικής κίνησης του πληθυσμού, την ανακοπή της μεταναστευτικής κίνησης προς την πρωτεύουσα και της εκροής προς την ευρύτερη περιφέρειά της.

Η ποσοστιαία σχέση ανδρών - γυναικών παραμένει σταθερή. Παρατηρούμε υπεροχή του γυναικείου πληθυσμού έναντι του ανδρικού πληθυσμού και στους τρεις δήμους, καθώς οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες (6%) σε κάθε δεκαετία.

Ν. Ιωνία :

Στη Ν. Ιωνία υπάρχει μία πληθυσμιακή άνοδος της τάξης του 7,6% την περίοδο 1971-1981 και 2,6% την περίοδο 1981-1991.

Η ποσοστιαία σχέση μεταξύ των δύο φύλων παραμένει σταθερή καθώς οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών (~4-5%) σε κάθε δεκαετία.

Π. Ψυχικό :

Στο Ψυχικό παρατηρείται πληθυσμιακά μεγάλη άνοδος της τάξης του 19% την περίοδο 1971-1981 και πτώση (-1,3%) την περίοδο 1981-1991.

Η ποσοστιαία κατανομή μεταξύ των δύο φύλων παρουσιάζει διακύμανση καθώς οι γυναίκες το 1971 υπερτερούν των ανδρών κατά +13,44%, για να μειωθούν στο +8,76% το 1981 και να υπερéχουν αριθμητικά κατά 9,46% το 1991.

Διευκρινίζουμε ότι τα ποσοστά ανόδου / πτώσης αναφέρονται πάντα στη σύγκριση της δεκαετίας, στην οποία αναφέρονται, με την αμέσως προηγούμενή της. Τα απογραφικά στοιχεία των υπό μελέτη περιοχών αποτυπώνουν την ποσοστιαία κατανομή του συνολικού πληθυσμού της χώρας, εφόσον κι εκεί αντίστοιχα ποσοστά εμφανίζονται.

II. ΗΛΙΚΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (ΑΘΗΝΑ- Ν. ΙΩΝΙΑ- ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991)

Αθήνα :

Διαχρονικά παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη ποσοστιαία συμμετοχή στο συνολικό πληθυσμό του δήμου Αθηναίων εμφανίζουν οι ομάδες ηλικιών 35-79 ετών.

Διαχρονική μείωση του ποσοστού παρατηρείται στις ηλικίες 0-4, που δηλώνει την εμφάνιση της υπογεννητικότητας, όπως και 15-19 και 20-24 ετών, διαπίστωση που συνδέεται με τα γενικότερα φαινόμενα δημογραφικής γήρανσης της χώρας.

Διαχρονική άνοδο σημειώνουν τα ποσοστά στις ηλικίες : 10-14, 25-29, 65-79 και 80+ ετών.

Ποσοστιαία άνοδος σημειώνεται στη δεκαετία 1971-1981 που ακολουθείται από πτώση τη δεκαετία 1981-1991 για τις ηλικίες: 5-9, 30-34, 45-54 ετών.

Ποσοστιαία πτώση σημειώνεται στη δεκαετία 1971-1981 που συνοδεύεται με άνοδο τη δεκαετία 1981-1991 για τις ηλικίες: 35-44 και 55-64 ετών.

Τα υψηλότερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι ηλικίες 35-44 το 1971 και το 1991 και 45-54 το 1981.

Τα χαμηλότερα ποσοστά και για τις 3 χρονικές περιόδους συγκεντρώνει η ηλικιακή ομάδα 80+.

Ν. Ιωνία :

Διαχρονικά τα μεγαλύτερα ποσοστά επί του συνολικού πληθυσμού του δήμου παρατηρούνται στην ηλικιακή ζώνη 35-79 ετών.

Σημειώνεται διαχρονική πτώση του ποσοστού στις ηλικίες 0-4 όπως και 15-19 ετών.

Σημειώνεται διαχρονική άνοδος του ποσοστού στις ηλικίες 30-34 ετών.

Παρατηρούμε ποσοστιαία άνοδο για τη δεκαετία 1971-1981 που ακολουθείται από πτώση τη δεκαετία 1981-1991 για τις ηλικιακές ομάδες: 5-9, 25-29, 45-54 και 65-79 ετών.

Παρατηρούμε ποσοστιαία πτώση για τη δεκαετία 1971-1981 που ακολουθείται από άνοδο τη δεκαετία 1981-1991 για τις ηλικιακές ομάδες: 35-44, 55-64 και 80+ ετών.

Παρατηρούμε ποσοστιαία σταθερότητα διαχρονικά στις ηλικίες: 10-14 και 20-24 ετών.

Τα υψηλότερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι ηλικιακές ομάδες 35-44 το 1971 και το 1991 και 45-54 το 1981.

Π. Ψυχικό :

Διαχρονικά τα μεγαλύτερα ποσοστά του συνολικού πληθυσμού απαντώνται στις ηλικιακές ομάδες 35-79 ετών.

Διαχρονική πτώση παρουσιάζουν τα ποσοστά στις ηλικίες 0-4 όπως και 5-9 ετών, ενώ διαχρονική άνοδο τα ποσοστά στις ηλικιακές ομάδες 25-29, 65-79 και 80+ ετών.

Παρατηρείται ποσοστιαία άνοδος για τη δεκαετία 1971-1981, που ακολουθείται από πτώση τη δεκαετία 1981-1991 για τις ηλικίες: 10-14, 15-19, 20-24 και 45-54 ετών.

Ποσοστιαία πτώση έχουμε στη δεκαετία 1971-1981, που ακολουθείται από άνοδο τη δεκαετία 1981-1991 για τις ηλικίες: 30-34, 35-44 και 55-64 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών *

Δήμος	Έτος	Ηλικιακές ομάδες													80 και άνω
		Σύνολο	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-64	65-79		
Αθήνα	1971	865.960	58.556 (6,76%)	44.320 (5,12%)	45.780 (5,29%)	66.424 (7,67%)	79.168 (9,14%)	65.200 (7,53%)	67.912 (7,84%)	130.472 (15,07%)	108.676 (12,55%)	104.408 (12,06%)	80.360 (9,28%)	15.184 (1,75%)	
	1981	885.478	58.196 (6,57%)	50.650 (5,72%)	50.100 (5,66%)	61.713 (6,97%)	79.420 (8,97%)	74.732 (8,44%)	70.136 (7,92%)	110.666 (12,5%)	116.795 (13,19%)	95.336 (10,77%)	98.353 (11,11%)	19.361 (2,19%)	
	1991	772.072	32.980 (4,27%)	37.589 (4,87%)	44.048 (5,7%)	51.160 (6,63%)	68.082 (8,82%)	62.172 (8,7%)	60.040 (7,78%)	106.698 (13,82%)	88.597 (11,47%)	94.989 (12,3%)	98.663 (12,78%)	27.054 (3,5%)	
Νέα Ιωνία	1971	54.896	4.884 (8,9%)	3.908 (7,12%)	4.184 (7,62%)	4.312 (7,85%)	4.188 (7,62%)	3.512 (6,4%)	3.708 (6,75%)	9.028 (16,44%)	6.116 (11,14%)	5.880 (10,71%)	4.516 (8,23%)	1.060 (1,93%)	
	1981	59.090	4.491 (7,6%)	4.094 (7,93%)	4.493 (7,6%)	4.511 (7,63%)	4.534 (7,67%)	4.461 (7,55%)	4.317 (7,3%)	7.463 (12,63%)	8.874 (15,02%)	4.933 (8,35%)	6.673 (11,29%)	912 (1,54%)	
	1991	60.635	3.083 (5,08%)	3.905 (6,44%)	4.582 (7,56%)	4.282 (7,06%)	4.566 (7,53%)	4.474 (7,38%)	4.608 (7,6%)	8.957 (14,77%)	7.020 (11,58%)	7.527 (12,41%)	6.052 (9,98%)	1.579 (2,6%)	
Ψυχικό	1971	9.020	600 (6,65%)	664 (7,36%)	712 (7,89%)	728 (8,07%)	580 (6,43%)	420 (4,66%)	580 (6,43%)	1.400 (15,52%)	1.356 (15,03%)	1.012 (11,22%)	784 (8,69%)	184 (2,04%)	
	1981	10.736	530 (4,94%)	721 (6,72%)	901 (8,39%)	891 (8,3%)	728 (6,78%)	673 (6,27%)	584 (5,44%)	1.606 (14,96%)	1.658 (15,44%)	1.065 (9,92%)	1.086 (10,11%)	293 (2,73%)	
	1991	10.592	479 (4,52%)	525 (4,96%)	684 (6,46%)	662 (6,25%)	637 (6,01%)	714 (6,74%)	730 (6,89%)	1.593 (15,04%)	1.395 (13,17%)	1.422 (13,42%)	1.368 (12,9%)	383 (3,62%)	

* με ομοδοποίηση ηλικιών μετά τα 34.

Τα υψηλότερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι ηλικίες 35-44 το 1971 και το 1991, και 45-54 το 1981.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Συγκρίνοντας πληθυσμιακά, ανά ομάδες ηλικιών, τη μητρόπολη - πρωτεύουσα Αθήνα με τους περιφερειακούς οικισμούς, παρατηρούμε σταθερή υπογεννητικότητα. Ο ρυθμός υπογεννητικότητας στο προάστιο του Ψυχικού ακολουθεί φθίνουσα πορεία, ενώ ο αντίστοιχος ρυθμός για τη Ν. Ιωνία αυξάνει. Κατά τις προηγούμενες δεκαετίες στη Ν. Ιωνία ο ρυθμός γεννήσεων ήταν σαφώς υψηλότερος, τόσο έναντι του Ψυχικού όσο και έναντι της Αθήνας. Η πρωτεύουσα αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο πρόβλημα υπογεννητικότητας, ραγδαία από το 1981 και μετά. Την τελευταία δεκαετία παρατηρείται συνεχόμενη άνοδος του ποσοστού της ηλικιακής ομάδας των υπερηλίκων (80+ ετών), που σε συνδυασμό με την υπογεννητικότητα που αναφέρουμε συνθέτει την εικόνα ενός έθνους που συνεχώς γηράσκει.

III. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ (ΑΘΗΝΑ- Ν. ΙΩΝΙΑ- ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991)

Αθήνα :

Το 1981 παρατηρείται μία άνοδος των αγάμων (6,6 ποσοστιαίων μονάδων) και μία μικρή πτώση το 1991 (0,85 ποσοστιαίων μονάδων). Τα ποσοστά των εγγάμων παρουσιάζουν μία συνεχή διαχρονική πτώση, σε ρυθμό φθίνοντα. Τα ποσοστά των χήρων διαπιστώνουμε ότι ακολουθούν μία μικρή πτώση το 1981 (1 ποσοστιαίας μονάδας) και μικρή άνοδο το 1991 . Τέλος, τα ποσοστά των διαζευγμένων είναι περίπου σταθερά τη περίοδο 1971 – 1981, με αύξηση περίπου 1 ποσοστιαίας μονάδας.

Ν. Ιωνία :

Τα ποσοστά των αγάμων παρουσιάζουν μικρή άνοδο το 1981, και το 1991. Οι έγγαμοι παρουσιάζουν μικρή αύξηση το 1981, και μείωση το 1991. Οι χήροι παρουσιάζουν σταθερή πορεία, με ρυθμό αύξοντα το 1991, και τέλος, οι διαζευγμένοι ακολουθούν σταθερή ανοδική πορεία.

Π. Ψυχικό :

Παρατηρούμε μικρή αύξηση των ποσοστών των αγάμων το 1981 και μείωση το 1991. Οι έγγαμοι παρουσιάζουν πτωτική διαχρονική τάση σε ρυθμό φθίνοντα. Οι χήροι παρουσιάζουν πτώση το 1981 και άνοδο το 1991. Τέλος οι διαζευγμένοι ακολουθούν μία ανοδική πορεία που αυξάνει διαχρονικά.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Τα ποσοστά των αγάμων στην Αθήνα το 1971 και το 1981 κυμαίνονται σε αντίστοιχα επίπεδα με αυτά του Ψυχικού. Για το έτος 1991 παρατηρούμε ότι παρόλο που τα ποσοστά έχουν μειωθεί, εντούτοις παραμένουν υψηλά, συγκριτικά με τους άλλους δύο δήμους.

Το ποσοστό των αγάμων διαχρονικά στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερο από της Ν. Ιωνίας. Το 1991 η διαφορά ελαχιστοποιείται υπέρ του Ψυχικού.

Τα ποσοστά των εγγάμων της Αθήνας διαχρονικά είναι μικρότερα απ' ότι στους άλλους δήμους. Οι έγγαμοι συγκεντρώνουν διαχρονικά τα μεγαλύτερα ποσοστά στη Ν. Ιωνία από το Ψυχικό.

Τα ποσοστά των χήρων υπερέχουν στη Ν. Ιωνία έναντι του Ψυχικού το 1971 και 1981, ενώ το αντίθετο ισχύει για το 1991 .

Τέλος, τα μεγαλύτερα ποσοστά διαχρονικά των διαζευγμένων εντοπίζονται στο Ψυχικό και ο ρυθμός αύξησής τους αυξάνεται συνεχώς διαχρονικά

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Πληθυσμός κατά οικογενειακή κατάσταση

Οικογενειακή κατάσταση*							
Δήμος ή Κοινότητα	Έτος	Σύνολο	Άγαμοι	Έγγαμοι	Χήρες	Αναστεγμένοι	Μη δηλωσύντες
Αθήνα	1971	763.084	280.024 (36,7%)	404.252 (52,98%)	62.256 (8,16%)	16.020 (2,1%)	532 (0,07%)
	1981	885.478	383.642 (43,32%)	419.915 (47,42%)	63.327 (7,15%)	18.497 (2,09%)	97 (0,01%)
	1991	772.072	327.943 (42,47%)	355.140 (46%)	64.648 (8,4%)	24.341 (3,15%)	0 (0%)
	1971	46.504	14.728 (31,67%)	27.312 (58,73%)	3.860 (8,3%)	604 (1,3%)	0 (0%)
	1981	50.505	15.002 (29,7%)	30.811 (61,5%)	3.777 (7,48%)	915 (1,8%)	0 (0%)
	1991	53.647	17.158 (31,98%)	30.907 (57,61%)	4.315 (8,04%)	1.267 (2,36%)	0 (0%)
Ψυχικό	1971	7.756	2.800 (36,1%)	4.216 (54,36%)	584 (7,53%)	152 (1,96%)	4 (0,05%)
	1981	9.485	3.268 (34,45%)	5.356 (56,47%)	621 (6,55%)	240 (2,53%)	0 (0%)
	1991	9.588	3.175 (33,11%)	5.267 (54,93%)	792 (8,26%)	354 (3,69%)	0 (0%)

* από ηλικία 10 ετών και άνω

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ (ΨΥΧΙΚΟ- Ν.ΙΩΝΙΑ 1971 - 1981 - 1991)

Συσχετίζοντας την οικογενειακή κατάσταση στους οικισμούς ανά φύλο παρατηρούμε τα εξής:

Ν. Ιωνία :

Άγαμοι : Παρατηρείται μείωση των αγάμων ανδρών (της τάξης περίπου των δύο ποσοστιαίων μονάδων) την περίοδο 1971 - 1981 και αύξηση την επόμενη δεκαετία (περίπου 2,8 ποσοστιαίες μονάδες). Στις άγαμες γυναίκες παρατηρείται ανάλογο φαινόμενο τη δεκαετία 1971 - 1981 και μία μικρότερη (από ό,τι των ανδρών) αύξηση την περίοδο 1981 - 1991 (περίπου 1,72 ποσοστιαίες μονάδες)

Έγγαμοι : Στους έγγαμους άνδρες παρατηρείται αύξηση (2,4 ποσοστιαίες μονάδες) την περίοδο 1971 - 1981 και μείωση (4 ποσοστιαίες μονάδες) την επόμενη δεκαετία. Στις έγγαμες γυναίκες παρατηρείται ανάλογη με των ανδρών συμπεριφορά τη δεκαετία 1971 - 1981 (2,1 ποσοστιαίες μονάδες αύξηση) και μείωση την επόμενη δεκαετία 1981 - 1991 (2,9 ποσοστιαίες μονάδες).

Χήροι : Στους άνδρες χήρους παρατηρούμε μία ισορροπία την περίοδο 1971 έως 1981 και αύξηση τη δεκαετία 1981 - 1991 (0,41 ποσοστιαίες μονάδες). Στις γυναίκες παρατηρείται μείωση (1,55 ποσοστιαίες μονάδες) τη δεκαετία 1971 - 1981 και αύξηση (0,81 ποσοστιαίες μονάδες) την επόμενη δεκαετία.

Διαζευγμένοι: Στους άνδρες διαζευγμένους παρατηρείται μικτή μείωση τη δεκαετία 1971 - 1981 και αύξηση την περίοδο 1981 - 1991 . Στις γυναίκες αντίθετα έχουμε μία διαχρονική αυξητική τάση (με ρυθμό φθίνοντα).

Π. Ψυχικό :

Άγαμοι : Παρατηρούμε μικρή αύξηση των αγάμων ανδρών τη δεκαετία 1971 - 1981 με σχετική σταθεροποίηση τη δεκαετία 1981 - 1991. Στις γυναίκες έχουμε συνεχή πτώση με ρυθμό φθίνοντα.

Έγγαμοι : Παρατηρούμε μικρή πτώση των εγγάμων ανδρών την περίοδο 1971 - 1981 με πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991 (σε ρυθμό πιο γρήγορο από ό,τι τη δεκαετία 1981 - 1991).

Παρατηρούμε αύξηση των εγγάμων γυναικών κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες τη δεκαετία 1971 - 1981 και μείωση κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες τη δεκαετία 1981 - 1991.

Χήροι : Παρατηρούμε μικρή πτώση των χήρων ανδρών τη δεκαετία 1971 - 1981 και μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991. Στις γυναίκες έχουμε πτώση (περίπου 1,2 ποσοστιαίες μονάδες τη δεκαετία 1971 - 1981 και άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991 περίπου 2,7 ποσοστιαίες μονάδες).

Διαζευγμένοι : Παρατηρείται μικρή άνοδος των διαζευγμένων τη δεκαετία 1971 - 1981 στους άνδρες και μεγαλύτερη άνοδος τη δεκαετία 1981 - 1991. Στις γυναίκες έχουμε συνεχή ανοδική πορεία με ρυθμό αύξησης περίπου σταθερό ανά δεκαετία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
 Συστηματικός οικογενειακός καθάρσιος και φύλλου, στη Ν. Ιωνία και το Ψυχικό,
 τις δεκαετίες 1971-1981-1991

Άλλος	Φύλλο	Έτος	Οικογενειακή Καθάρσιος					Μηθ. δηλώσαντες
			Αγχοί	Εγχοί	Χήροι	Αιχμυμένοι	0	
Νέα Ιωνία	Ανδρες	1971	7.880	13.356	424	192	0	
			(36,06%)	(61,12%)	(1,94%)	(0,88%)	(0%)	
			21.852	24.652	6.848	13.956	3.436	412
	Γυναικες	1981	23.725	8.023	15.081	460	161	0
			(33,82%)	(63,56%)	(1,94%)	(0,68%)	(0%)	
			26.780	6.979	15.730	3.317	754	0
	Ανδρες	1991	25.522	9.344	15.201	601	376	0
			(36,61%)	(59,56%)	(2,35%)	(1,47%)	(0%)	
			28.125	7.814	15.706	3.714	891	0
	Ψυχικό	Ανδρες	1971	1.136	2.016	56	48	0
				(34,89%)	(61,92%)	(1,72%)	(1,47%)	(0%)
				4.500	1.664	2.200	528	104
Γυναικες		1981	4.237	1.514	2.583	70	70	0
			(35,73%)	(60,96%)	(1,65%)	(1,65%)	(0%)	
			5.248	1.754	2.773	551	170	0
Ανδρες		1991	4.277	1.532	2.550	88	107	0
			(35,82%)	(59,62%)	(2,06%)	(2,5%)	(0%)	
			5.311	1.643	2.717	704	247	0
Γυναικες				(30,93%)	(51,16%)	(13,25%)	(4,65%)	(0%)

* γρά. άτομα ηλικίας 10 ετών και άνω

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Άγαμοι : Οι άνδρες άγαμοι είναι σε διαχρονική βάση ποσοστιαία περισσότεροι από τις γυναίκες, στη Ν. Ιωνία. Το ίδιο ισχύει και στο Ψυχικό, με εξαίρεση το 1971 όπου συμβαίνει το αντίστροφο. Στους άνδρες τα ποσοστά των αγάμων στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του Ψυχικού (με εξαίρεση το 1981). Για τις γυναίκες διαχρονικά συμβαίνει το αντίθετο.

Έγγαμοι : Και στους δύο δήμους ανεξαρτήτως χρονικής περιόδου τα ποσοστά των εγγάμων ανδρών είναι μεγαλύτερα από των γυναικών. Διαχρονικά τα ποσοστά των εγγάμων ανδρών είναι ισόρροπα κατανεμημένα στους δύο δήμους, με εξαίρεση το 1981 όπου στη Ν. Ιωνία τα ποσοστά είναι λίγο μεγαλύτερα από ό,τι στο Ψυχικό. Τα ποσοστά των γυναικών στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερα από ό,τι στο Ψυχικό.

Χήροι: Μεγάλη διαφορά υπέρ των χήρων γυναικών εμφανίζεται διαχρονικά και στους δύο δήμους, γεγονός που παρατηρείται και στο σύνολο της χώρας, λόγω του μεγαλύτερου Μ.Ο. ζωής των γυναικών. Για αμφότερα τα φύλα, διαχρονικά, τα ποσοστά των χήρων στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερα απ' ό,τι στο Ψυχικό.

Διαζευγμένοι : Υπερισχύουν οι διαζευγμένες γυναίκες έναντι των ανδρών ανεξαρτήτως χρονικής περιόδου και στους δύο δήμους. Τα ποσοστά των διαζευγμένων στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερα από ό,τι στη Ν. Ιωνία για αμφότερα τα φύλα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Π. ΨΥΧΙΚΟ 1971 - 1981 - 1991)

Συσχετίζοντας την οικογενειακή κατάσταση στο Ψυχικό και τη Ν. Ιωνία με τις ηλικίες παρατηρούμε ότι :

Άγαμοι : Τα ποσοστά των αγάμων διαχρονικά μειώνονται (ο ρυθμός μείωσης φθίνει).

Έγγαμοι : Τα ποσοστά των έγγαμων που είναι και τα μεγαλύτερα (στον πληθυσμό) παρουσιάζουν αύξηση (περίπου 2,7%) τη δεκαετία 1971 - 1981 και αντίστοιχη περίπου μείωση τη δεκαετία 1981 - 1991 .

Διαζευγμένοι: Οι διαζευγμένοι παρουσιάζουν διαχρονική αύξηση (με ρυθμό που αυξάνει ανά δεκαετία).

Χήροι: Στο Ψυχικό παρουσιάζεται πτώση των χήρων τη δεκαετία 1971 - 1981 και άνοδος τη δεκαετία 1981 - 1991 (με ποσοστιαία διαφορά μεγαλύτερη από αυτή της πτώσης της προηγούμενης περιόδου).

Συμπερασματικά, τα μεγαλύτερα ποσοστά αγάμων (πέρα της ηλικιακής ομάδας 10-19 ετών) υπάρχουν στις ηλικιακές ομάδες 20-24 και 25-29 ετών με διαχρονικά αυξητική τάση.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά εγγάμων (ανεξάρτητα δεκαετίας) επικεντρώνονται στις ηλικιακές ομάδες (35-44) και (45-54) όπου τα ποσοστά το 1991 είναι μικρότερα απ' ό,τι το 1981 .

Τα μεγαλύτερα ποσοστά των χήρων εντοπίζονται διαχρονικά στις ηλικιακές ομάδες 65-79 και 80+ ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Πληθυσμός κατά οικογενειακή κατάσταση και ομάδες ηλικιών στο Ψυχικό, τις δεκαετίες 1971-1981-1991.

Επίπεδο	Ετος	Ηλικιακές ομάδες*										80 και άνω		
		Σύνολο	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-64	65-79			
Ψυχικό	1971	Αγριοί	2.800 (36,15%)	712 (100%)	708 (97,25%)	488 (84,14%)	204 (48,57%)	152 (26,21%)	184 (13,14%)	160 (11,8%)	104 (10,28%)	80 (10,2%)	8 (4,35%)	
		Εγγυμίοι	4.216 (54,36%)	0 (0%)	20 (2,75%)	92 (15,86%)	208 (49,53%)	416 (71,72%)	1.188 (84,86%)	1.060 (78,17%)	748 (73,91%)	428 (54,59%)	56 (30,43%)	
		Χήροι	584 (7,53%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (0,95%)	0 (0%)	12 (0,86%)	16 (1,14%)	64 (4,72%)	40 (3,95%)	16 (2,04%)	0 (0%)
		Αιχμαλωτισμένοι	152 (1,96%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (0,95%)	12 (2,07%)	16 (1,14%)	16 (1,14%)	64 (4,72%)	40 (3,95%)	16 (2,04%)	0 (0%)
		Σύνολο	7.752 (100%)	712 (100%)	728 (100%)	580 (100%)	420 (100%)	580 (100%)	1.400 (100%)	1.356 (100%)	1.012 (100%)	784 (100%)	184 (100%)	
		Αγριοί	3.168 (33,79%)	901 (100%)	871 (97,75%)	548 (87,26%)	313 (46,51%)	104 (17,81%)	204 (12,78%)	75 (4,52%)	44 (4,13%)	76 (7%)	32 (10,92%)	
	Εγγυμίοι	5.356 (57,13%)	0 (0%)	20 (2,25%)	80 (12,74%)	350 (52%)	460 (78,77%)	1.332 (83,46%)	1.463 (88,24%)	851 (79,91%)	710 (65,38%)	90 (30,72%)		
	Χήροι	621 (6,62%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	20 (1,25%)	20 (2,41%)	40 (1,13%)	120 (24,86%)	270 (58,36%)		
	Αιχμαλωτισμένοι	230 (2,45%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	10 (1,49%)	20 (3,42%)	40 (2,51%)	80 (4,82%)	50 (4,7%)	30 (2,76%)	0 (0%)		
	Σύνολο	9.375 (100%)	901 (100%)	891 (100%)	628 (100%)	673 (100%)	584 (100%)	1.596 (100%)	1.658 (100%)	1.065 (100%)	1.086 (100%)	293 (100%)		
	Αγριοί	3.175 (33,11%)	684 (100%)	661 (99,85%)	603 (94,66%)	494 (69,17%)	263 (36,03%)	188 (11,8%)	70 (0,5%)	91 (6,4%)	101 (7,38%)	20 (5,22%)		
	Εγγυμίοι	5.267 (54,93%)	0 (0%)	1 (0,15%)	32 (5,03%)	211 (29,55%)	442 (60,55%)	1.264 (79,35%)	1.185 (84,95%)	1.118 (78,62%)	868 (63,45%)	146 (38,12%)		
Χήροι	792 (8,26%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (0,27%)	12 (0,75%)	46 (3,3%)	151 (10,62%)	367 (28,83%)	214 (55,87%)			
Αιχμαλωτισμένοι	354 (3,69%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (0,31%)	9 (1,26%)	23 (3,15%)	129 (8,1%)	94 (6,74%)	62 (4,36%)	32 (2,34%)	3 (0,78%)			
Σύνολο	9.588 (100%)	684 (100%)	662 (100%)	637 (100%)	714 (100%)	730 (100%)	1.593 (100%)	1.395 (100%)	1.422 (100%)	1.368 (100%)	383 (100%)			

* αμφοτέρων των φύλων

Τα μεγαλύτερα τέλος ποσοστά των διαζευγμένων ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 45-54 και 55-64 ετών το 1971 και 1981 και στις ηλικιακές ομάδες 35-44 και 45-54 ετών το 1991. Τα ποσοστά αυξάνονται διαχρονικά όσο περνούν οι δεκαετίες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1971 - 1981 - 1991)

Άγαμοι : Το ποσοστό των αγάμων στη Ν. Ιωνία μειώθηκε το 1971 - 1981 με ποσοστιαία διαφορά μεγαλύτερη τη δεκαετία 1981 - 1991.

Έγγαμοι : Τα ποσοστά των εγγάμων που είναι τα μεγαλύτερα στον πληθυσμό παρουσίασαν άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 για να ακολουθήσει μείωση τη δεκαετία 1981 - 1991 με ποσοστιαία διαφορά μεγαλύτερη της ανόδου.

Χήροι : Πτώση παρουσιάστηκε την περίοδο 1971 - 1981 και άνοδος (με μικρότερη ποσοστιαία διαφορά από την πτώση) την περίοδο 1981 - 1991.

Διαζευγμένοι : Παρουσιάζουν διαχρονική άνοδο (με ρυθμό όμως φθίνοντα την περίοδο 1981 - 1991 σε σύγκριση με την προηγούμενη δεκαετία).

Συμπερασματικά, τα μεγαλύτερα ποσοστά των αγάμων διαχρονικά (εκτός των ηλικιακών ομάδων 10-14 και 15-19 ετών) επικεντρώνονται στις ηλικιακές ομάδες 20-24 ετών και 25-39. Και στις δύο ηλικιακές αυτές ομάδες τα ποσοστά παρουσιάζουν κάμψη την περίοδο 1971 - 1981 και άνοδο την επόμενη δεκαετία.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά των εγγάμων, διαχρονικά, ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 35-44 και 45-54 ετών, τα ποσοστά της ομάδας 35-44 ετών παρουσιάζουν μία αύξηση τη δεκαετία 1971 - 1981 και μείωση την επόμενη δεκαετία, ενώ τα αντίστοιχα της ηλικιακής ομάδας 45-54 μετά την ελαφρά αύξηση τη δεκαετία 1971 - 1981 παραμένουν σχεδόν στάσιμα διαχρονικά.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά των χήρων διαχρονικά εντοπίζονται στις ηλικιακές ομάδες 65-79 και 80 + ετών.

Τέλος, τα μεγαλύτερα ποσοστά διαζευγμένων ανήκουν στις ομάδες 35-44 και 45-54 ετών το 1971 και 1991 και 45-54 και 55-64 ετών για το 1981. Τα ποσοστά των διαζευγμένων αυξάνονται διαχρονικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
Πληθυσμός κατά οικογενειακή κατάσταση και ομάδες ηλικιών
 στη Ν. Ιωνία, τις δεκαετίες 1971-1981-1991.

Άλλος	Έτος	Ηλικιακές ομάδες *												
		Σύνολο	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-64	65-79	80 και άνω		
			(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	
Νέα Ιωνία	1971	Άγριοι	14.728 (31,67%)	4.184 (100%)	3.992 (92,58%)	2.684 (64,09%)	1.364 (38,84%)	740 (19,96%)	792 (8,77%)	416 (6,8%)	296 (5,03%)	232 (5,14%)	28 (2,64%)	
		Εργατοί	27.312 (58,73%)	0 (0%)	320 (7,42%)	1.484 (35,43%)	2.104 (59,91%)	2.892 (77,99%)	7.948 (88,04%)	5.232 (85,55%)	4.496 (76,46%)	2.492 (55,18%)	2.492 (55,18%)	344 (32,45%)
		Χήροι	3.860 (8,3%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (0,09%)	0 (0%)	8 (0,21%)	116 (1,28%)	336 (5,49%)	980 (16,67%)	1.736 (38,44%)	1.736 (38,44%)	680 (64,15%)
	Διαζευγμένοι	604 (1,3%)	0 (0%)	0 (0%)	16 (0,38%)	44 (1,25%)	68 (1,83%)	172 (1,9%)	132 (2,16%)	108 (1,84%)	56 (1,24%)	56 (1,24%)	8 (0,75%)	
	Σύνολο	46.504 (100%)	4.184 (100%)	4.312 (100%)	4.188 (100%)	3.512 (100%)	3.708 (100%)	9.028 (100%)	6.116 (100%)	5.880 (100%)	4.516 (100%)	4.516 (100%)	1.060 (100%)	
	1981	Άγριοι	15.002 (29,61%)	4.473 (99,55%)	4.228 (76,72%)	2.640 (58,23%)	1.383 (31%)	734 (17%)	466 (6,24%)	472 (5,33%)	252 (5,11%)	319 (5,29%)	35 (3,8%)	
		Εργατοί	30.811 (60,81%)	20 (0,45%)	283 (23,28%)	1.863 (41,09%)	2.988 (66,98%)	3.513 (81,37%)	6.696 (89,92%)	7.721 (87,27%)	3.858 (78,21%)	3.519 (58,42%)	350 (37,96%)	
		Χήροι	3.777 (7,45%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	10 (0,23%)	110 (1,47%)	332 (3,75%)	693 (14,05%)	2.105 (34,94%)	527 (57,16%)	
	Διαζευγμένοι	1.065 (2,1%)	0 (0%)	0 (0%)	31 (0,68%)	90 (2,02%)	60 (1,39%)	191 (2,56%)	472 (5,33%)	130 (2,63%)	81 (1,34%)	10 (1,08%)		
	Σύνολο	50.665 (100%)	4.493 (100%)	5.511 (100%)	4.534 (100%)	4.461 (100%)	4.317 (100%)	7.463 (100%)	8.847 (100%)	4.933 (100%)	6.024 (100%)	922 (100%)		
	1991	Άγριοι	17.158 (31,92%)	4.582 (100%)	4.220 (92,55%)	3.738 (81,86%)	1.957 (43,74%)	793 (17,21%)	836 (9,33%)	369 (5,26%)	332 (4,41%)	279 (4,61%)	52 (3,29%)	
		Εργατοί	30.907 (57,61%)	0 (0%)	61 (1,42%)	800 (17,52%)	2.436 (54,45%)	3.644 (79,08%)	7.646 (85,36%)	6.141 (87,48%)	6.074 (80,7%)	3.583 (59,2%)	522 (33,06%)	
Χήροι		4.315 (8,04%)	0 (0%)	1 (0,02%)	3 (0,07%)	8 (0,18%)	13 (0,28%)	87 (0,97%)	242 (3,45%)	896 (11,9%)	2.071 (34,22%)	994 (62,95%)		
Διαζευγμένοι		1.267 (2,36%)	0 (0%)	0 (0%)	25 (0,55%)	73 (1,63%)	158 (3,43%)	388 (4,33%)	268 (3,82%)	225 (2,99%)	119 (1,97%)	11 (0,7%)		
Σύνολο	53.647 (100%)	4.582 (100%)	4.282 (100%)	4.566 (100%)	4.474 (100%)	4.608 (100%)	8.957 (100%)	7.020 (100%)	7.527 (100%)	6052 (100%)	1.579 (100%)			

IV. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΑΘΗΝΑ- Ν. ΙΩΝΙΑ- ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991)

Αθήνα :

Συσχετίζοντας το μορφωτικό επίπεδο των διαβιούντων στην Αθήνα με τον πληθυσμό της, παρατηρούμε μια διαχρονική άνοδο των αποφοίτων ΑΕΙ - ΤΕΙ (ο ρυθμός ανόδου τη δεκαετία 1971-1981 είναι μεγαλύτερος από ό,τι τη δεκαετία 1981-1991) καθώς και των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης. Στάσιμα είναι τα ποσοστά στην Αθήνα, επί του συνολικού πληθυσμού, των φοιτητών. Τέλος, παρατηρείται διαχρονική μείωση των αποφοίτων Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης, των αποφοίτων στοιχειώδους εκπαίδευσης και όσων δήλωσαν αγράμματοι ή δεν αποφοίτησαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση .

Ν. Ιωνία :

Και στη Ν. Ιωνία παρατηρείται μια διαχρονική άνοδος των αποφοίτων ΑΕΙ - ΤΕΙ , φοιτητών και αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης (ο ρυθμός ανόδου τη δεκαετία 1981-1991 είναι μεγαλύτερος από ότι τη δεκαετία 1971-1981). Παρατηρείται επίσης μία άνοδος τη δεκαετία 1971-1981 που ακολουθείται από πτώση τη δεκαετία 1981-1991 των αποφοίτων Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης, ενώ τέλος έχουμε μια διαχρονική πτώση όσων δεν αποφοίτησαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση και των αγραμμάτων (ο ρυθμός πτώσης τη δεκαετία 1971-1981 είναι μεγαλύτερος από ότι τη δεκαετία 1981-1991).

Π. Ψυχικό :

Στο δήμο του Ψυχικού παρατηρούμε μια θεαματική διαχρονική άνοδο του ποσοστού των αποφοίτων ΑΕΙ - ΤΕΙ (ο ρυθμός ανόδου τη δεκαετία 1981-1991 είναι μεγαλύτερος από ότι τη δεκαετία 1971-1981). Παρουσιάζεται άνοδος στα ποσοστά των φοιτητών και των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης τη δεκαετία 1971-1981, ενώ ακολουθεί μία στασιμότητα για τους απόφοιτους ΜΕ, και ο ρυθμός φθίνει τη δεκαετία 1981-1991, όπως το ίδιο συμβαίνει και με τους απόφοιτους στοιχειώδους εκπαίδευσης. Και στις δύο περιπτώσεις ο ρυθμός πτώσης είναι μεγαλύτερος τη περίοδο 1971-1981 από ό,τι τη δεκαετία 1981-1991. Το ποσοστό αγραμμάτων, μετά την πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991, έχει σταθεροποιηθεί σε ποσοστά κάτω του 1% το 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης*

Δήμος	Έτος	Συνολο αποφοίτων των φύλων	Αποφοίτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Θεωρίες ή πολίτταν σε ΑΕΙ	Αποφοίτοι Μεγισ Εκπαίδευσης	Αποφοίτοι F Τέχνες ΜΕ	Αποφοίτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν αποφοίτησαν στο τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγνώστοι	Δεν Δηλώσαν
Αθήνα	1971	816.748	86.028 (10,53%)	40.376 (4,94%)	198.824 (24,3%)	87.048 (10,65%)	245.208 (30,02%)	108.000 (13,22%)	35.616 (4,3%)	15.648 (1,9%)
	1981	776.632	110.108 (14,17%)	36.060 (4,6%)	215.927 (27,8%)	87.769 (11,3%)	239.571 (30,8%)	58.661 (7,5%)	22.125 (2,8%)	6.411 (0,8%)
	1991	701.503	115.161 (16,42%)	34.905 (4,97%)	222.770 (31,7%)	72.652 (10,36%)	190.604 (27,17%)	40.785 (5,81%)	19.816 (2,82%)	0 (0%)
Νεώλυο	1971	52.308	1.160 (2,22%)	720 (1,38%)	4.300 (8,22%)	4.388 (8,39%)	21.360 (40,83%)	13.696 (26,18%)	5.192 (9,93%)	1.492 (2,85%)
	1981	50.505	2.140 (4,24%)	973 (1,93%)	8.008 (15,86%)	6.324 (12,52%)	22.216 (43,99%)	7.518 (14,88%)	3.275 (6,48%)	51 (0,1%)
	1991	53.647	4.318 (8,05%)	1.444 (2,69%)	13.500 (25,16%)	6.336 (11,81%)	20.288 (37,82%)	5.168 (9,63%)	2.593 (4,88%)	0 (0%)
Ψυχικό	1971	8.072	1.600 (19,82%)	336 (4,16%)	2.564 (31,76%)	816 (10,11%)	1.740 (21,55%)	768 (9,51%)	168 (2,08%)	80 (0,99%)
	1981	9.485	3.050 (32,16%)	521 (5,49%)	3.030 (31,94%)	961 (10,13%)	1.334 (14,06%)	479 (5,05%)	80 (0,84%)	30 (0,32%)
	1991	9.588	3.830 (39,95%)	511 (5,33%)	2.951 (30,88%)	802 (8,36%)	1.116 (11,64%)	289 (3,01%)	89 (0,93%)	0 (0%)

Στους αποφοίτους ΑΕΙ, ΤΕΙ περιλαμβάνονται οι μεταπτυχιακοί, καθώς και οι αποφοίτοι Ανωτέρων σχολών και οι έσυντες διδακτωρ τεχνικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης.

* Στους αποφοίτους ΜΕ περιλαμβάνονται και αυτοί των ΤΕΑ και ΤΕΣ.

* Στους αποφοίτους Δημοτικού περιλαμβάνονται και αυτοί που εγκατέλειψαν το Γυμνάσιο.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Παρατηρώντας συγκριτικά την Αθήνα με το Ψυχικό και τη Ν. Ιωνία συμπεραίνουμε ότι το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ανέρχεται εξελικτικά. Στην Αθήνα παρατηρούμε άνοδο των αποφοίτων ΑΕΙ – ΤΕΙ με φθίνοντα ρυθμό και πτώση των αγραμμάτων με φθίνοντα ρυθμό. Ο ρυθμός ανόδου των αποφοίτων ΑΕΙ διαχρονικά είναι μικρότερος από τον αντίστοιχο της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού.

Συγκρίνοντας τους δύο δήμους του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας, παρατηρούμε για τους αποφοίτους ΑΕΙ-ΤΕΙ να παρουσιάζεται διαχρονική άνοδος του ποσοστού τους. Η ποσοστιαία απόκλιση μεταξύ των δύο δήμων αυξάνει καθώς ο ρυθμός αύξησης των αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ στο Ψυχικό είναι αρκετά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της Ν. Ιωνίας.

Αντίθετα, στο ποσοστό των φοιτητών (ή και αυτών που φοίτησαν σε ΑΕΙ) παρουσιάζεται μια τάση σύγκλισης (με μείωση της διαφοράς) την περίοδο 1981-1991 ανάμεσα στους δύο δήμους, με το Ψυχικό ποσοστιαία να έχει το προβάδισμα έναντι της Ν. Ιωνίας. Το ίδιο ισχύει και για τους απόφοιτους μέσης εκπαίδευσης. Η ποσοστιαία διαφορά ανάμεσα στους δύο δήμους όλο και μικραίνει, καθώς διαχρονικά το ποσοστό των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης στο Ψυχικό παραμένει σταθερό, ενώ στη Ν. Ιωνία ολοένα και αυξάνει.

Τα ποσοστά των αποφοίτων Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης μειώνονται διαχρονικά και στους δύο δήμους την περίοδο 1981-1991, όμως στη Ν. Ιωνία τα ποσοστά είναι μεγαλύτερα από το Ψυχικό. Το ίδιο ισχύει και για τους αποφοίτους στοιχειώδους εκπαίδευσης μετά την περίοδο 1971-1981, όπου η ποσοστιαία διαφορά ανάμεσα στους δύο δήμους μεγαλώνει υπέρ της Ν. Ιωνίας. Το 1991 τα ποσοστά μειώνονται, αν και εξακολουθούν να διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα.

Διαχρονικά, φθίνουσα τάση παρουσιάζουν τα ποσοστά των ατόμων που δεν έχουν τελειώσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση και αυτών που δήλωσαν αγράμματοι και στους δύο δήμους, με τη διαφορά τους να μικραίνει. Στη Ν. Ιωνία τα ποσοστά παραμένουν σε υψηλά επίπεδα έναντι του Ψυχικού, παρόλη την ποσοστιαία πτώση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ (Ν. ΙΩΝΙΑ – ΨΥΧΙΚΟ 1971 - 1981 - 1991)

Ν. ΙΩΝΙΑ:

Συσχετίζοντας το επίπεδο εκπαίδευσης με το φύλο συμπεραίνουμε για κάθε κατηγορία εκπαίδευσης τα εξής:

Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ : Στους άνδρες παρατηρείται μια αυξητική διαχρονικά τάση με ρυθμό αυξανόμενο. Στις γυναίκες τα ποσοστά των αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ είναι πάντα μικρότερα των ανδρών, και διαχρονικά παρατηρείται αυξητική τάση με ρυθμό που ελαττώνεται στο πέραςμα των δεκαετιών.

Φοιτητές: Παρουσιάζεται αυξητική τάση των αρρένων φοιτητών, με ρυθμό όμως που φθίνει, ενώ για τις γυναίκες των οποίων τα ποσοστά είναι μικρότερα των ανδρών παρατηρούμε πάλι αυξητική τάση, με ρυθμό όμως αυξανόμενο.

Απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης : Για τους αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης αμφοτέρων των φύλων επικρατεί τάση αύξησης των ποσοστών, με τη διαφορά ότι ο ρυθμός αυξάνει στους άνδρες και ελαττώνεται στις γυναίκες, των οποίων τα ποσοστά είναι μικρότερα των ανδρών το 1971 και το 1991.

Απόφοιτοι Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης : Στους άνδρες αποφοίτους Γυμνασίου παρουσιάζεται αύξηση της τάξης των 4,37 ποσοστιαίων μονάδων περίπου τη περίοδο 1971 - 1981 και μείωση 2 ποσοστιαίων μονάδων περίπου την επόμενη δεκαετία 1981 - 1991. Στις γυναίκες έχουμε αυξητική τάση με ρυθμό όμως που φθίνει, ενώ τα ποσοστά τους είναι μικρότερα των ανδρών αποφοίτων Γυμνασίου.

Απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης : Στους άνδρες αποφοίτους Δημοτικού υπάρχει μία στασιμότητα τη δεκαετία 1971 - 1981 και μία πτωτική τάση 8,26 ποσοστιαίων μονάδων τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ στις γυναίκες έχουμε άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες και πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991 κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες περίπου.

Μη αποφοιτήσαντες από τη στοιχειώδη εκπαίδευση: Και στα δύο φύλα υπάρχει διαχρονική μείωση του ποσοστού με ρυθμό φθίνοντα.

Αγράμματοι: Εδώ ισχύει ό,τι αναφέρθηκε στην προηγούμενη κατηγορία. Τα ποσοστά των γυναικών στις δύο τελευταίες κατηγορίες είναι μεγαλύτερα από των ανδρών ανεξαρτήτως χρονικής περιόδου.

Π. ΨΥΧΙΚΟ:

Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ : Οι άνδρες κατέχουν υψηλότερα ποσοστά από τις γυναίκες αποφοίτους ΑΕΙ-ΤΕΙ. Και στα δύο φύλα παρατηρείται αυξητική τάση με ρυθμό φθίνοντα.

Φοιτητές: Στους άρρενες φοιτητές που συγκεντρώνουν και τα υψηλότερα ποσοστά, παρατηρείται αυξητική τάση με φθίνοντα διαχρονικά ρυθμό, ενώ στις γυναίκες έχουμε αύξηση την δεκαετία 1971 - 1981 κατά 1,1 ποσοστιαία μονάδα και μικρή μείωση τη δεκαετία 1981 - 1991.

Απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης : Οι άνδρες απόφοιτοι ΜΕ παρουσιάζουν μείωση 3,2 ποσοστιαίων μονάδων τη δεκαετία 1971 - 1981 και ελαφρά ποσοστιαία αύξηση τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ οι γυναίκες απόφοιτοι ΜΕ που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά παρουσιάζουν αύξηση 3,8 ποσοστιαίων μονάδων τη δεκαετία 1971 - 1981 και μείωση 2,3 ποσοστιαίων μονάδων τη δεκαετία 1981 - 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Συσχετισμός Φύλου και Επιπέδου Εκπαίδευσης,
στη Ν. Ιωνία και το Ψυχικό, τις δεκαετίες 1971-1981-1991

Νέα Ιωνία		Επίπεδο Εκπαίδευσης									
Φύλο	Έτος	Σύνολο	Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Φοιτητές	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Γ' Γυμν. ΜΕ	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν αποφοίτησαν από τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν.	
Ανδρες	1971	23.536	880 (3,73%)	484 (2,05%)	2.280 (9,68%)	2.576 (10,94%)	10.568 (44,90%)	5.100 (21,66%)	1.224 (5,20%)	424 (1,80%)	
Γυναίκες		28.772	280 (0,97%)	236 (0,82%)	2.020 (7,02%)	1.812 (6,29%)	10.792 (37,50%)	8.596 (29,87%)	3.968 (13,79%)	1.068 (3,71%)	
Ανδρες	1981	23.725	1.248 (5,26%)	621 (2,61%)	3.730 (15,72%)	3.633 (15,31%)	10.669 (44,96%)	2.997 (12,63%)	787 (3,31%)	40 (1,68%)	
Γυναίκες		26.780	892 (3,33%)	352 (1,31%)	4.278 (15,97%)	2.691 (10,04%)	11.547 (43,11%)	4.521 (16,88%)	2.488 (9,29%)	11 (0,04%)	
Ανδρες	1991	25.522	2.460 (9,64%)	724 (2,84%)	6.826 (26,74%)	3.402 (13,33%)	9.366 (36,7%)	2.101 (8,23%)	643 (2,53%)	0 (0%)	
Γυναίκες		28.125	1.858 (6,61%)	720 (2,56%)	6.674 (23,73%)	2.934 (10,43%)	10.922 (38,83%)	3.067 (10,9%)	1.950 (6,93%)	0 (0%)	
Ψυχικό											
Ανδρες	1971	3.352	1.176 (35,08%)	164 (4,89%)	796 (23,74%)	356 (10,62%)	612 (18,25%)	200 (5,96%)	24 (0,71%)	24 (0,71%)	
Γυναίκες		4.720	424 (8,98%)	172 (3,64%)	1.768 (37,45%)	460 (9,74%)	1.128 (23,89%)	568 (12,03%)	144 (3,05%)	56 (1,18%)	
Ανδρες	1981	4.237	1.984 (46,82%)	271 (6,39%)	867 (20,46%)	449 (10,59%)	423 (9,98%)	213 (5,02%)	10 (0,23%)	20 (0,47%)	
Γυναίκες		5.248	1.066 (20,31%)	250 (4,76%)	2.163 (41,21%)	512 (9,75%)	911 (17,35%)	266 (5,06%)	70 (1,33%)	10 (1,9%)	
Ανδρες	1991	4.277	2.255 (52,72%)	275 (6,43%)	886 (20,71%)	304 (7,11%)	424 (9,91%)	113 (2,64%)	20 (0,47%)	0 (0%)	
Γυναίκες		5.311	1.575 (29,65%)	236 (4,44%)	2.065 (38,88%)	498 (9,38%)	692 (13,03%)	176 (3,31%)	69 (1,3%)	0 (0%)	

Απόφοιτοι Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης : Οι άνδρες απόφοιτοι ΜΕ παρουσιάζουν μία πολύ μικρή ποσοστιαία μείωση την περίοδο 1971 - 1981, και μία αρκετά μεγαλύτερη (3,5 ποσοστιαίων μονάδων) την περίοδο 1981 - 1991 . Στις γυναίκες παρατηρείται μία στασιμότητα με τάσεις ελαφριάς ποσοστιαίας μείωσης τη δεκαετία 1981 - 1991.

Απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης : Στους άνδρες αποφοίτους Δημοτικού παρατηρείται μία διαχρονική μείωση με ρυθμό που φθίνει, και στις γυναίκες των οποίων τα ποσοστά είναι μεγαλύτερα από των ανδρών παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο.

Μη αποφοιτήσαντες από τη στοιχειώδη εκπαίδευση : Και για τους άνδρες και για τις γυναίκες (που συγκεντρώνουν και τα μεγαλύτερα ποσοστά) παρατηρείται μία πτωτική διαχρονικά τάση με ρυθμό αυξανόμενο για τους άνδρες και φθίνοντα για τις γυναίκες.

Αγράμματοι: Για τους άνδρες αγραμμάτους παρατηρείται πτωτική τάση τη δεκαετία 1971 - 1981 (0,48 ποσοστιαίων μονάδων) και άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991 (0,24 ποσοστιαίων μονάδων). Στις γυναίκες υπάρχει πτωτική τάση με φθίνοντα ρυθμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά των αγράμματων γυναικών διαχρονικά είναι μεγαλύτερα από των ανδρών. Τα απόλυτα νούμερα και οι τάσεις οι οποίες είναι φθίνουσες δεν πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπ' όψη.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στους άνδρες παρατηρείται σαφώς μία υπεροχή των ποσοστών στο Ψυχικό έναντι της Ν. Ιωνίας στις κατηγορίες αποφοίτων ΑΕΙ /ΤΕΙ (όπου η ποσοστιαία διαφορά τους ολοένα αυξάνει) και φοιτητών (εκεί δείχνει να μικραίνει). Σε όλες τις άλλες κατηγορίες (με εξαίρεση εκείνη των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης για τη περίοδο μέχρι 1981) τα ποσοστά των κατοίκων της Ν. Ιωνίας είναι μεγαλύτερο από αυτά του Ψυχικού .

Στην κατηγορία όσων δεν αποφοίτησαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση και όσων είναι αγράμματοι, η «ψαλίδα» ανάμεσα στους κατοίκους των δύο δήμων ολοένα και κλείνει στο πέραςμα των δεκαετιών.

Και στις γυναίκες παρατηρείται σαφώς μια υπεροχή των ποσοστών των κατοίκων του Ψυχικού έναντι των κατοίκων της Ν. Ιωνίας στην κατηγορία ΑΕΙ /ΤΕΙ (με τη διαφορά ολοένα να αυξάνει, μικρότερη αυτής που παρατηρήθηκε στους άνδρες) και στην κατηγορία των φοιτητών, με τάση μείωσης την περίοδο 1981 - 1991 (και μικρότερη της αντίστοιχης που παρατηρήθηκε διαχρονικά ανάμεσα στους άνδρες των δύο δήμων). Το ίδιο ισχύει και για τις αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης, με τη ποσοστιαία διαφορά ανάμεσα στους δύο δήμους να μικραίνει διαχρονικά.

Σε όλες τις άλλες κατηγορίες δήλωσης επιπέδου εκπαίδευσης, τα ποσοστά των κατοίκων της Ν. Ιωνίας είναι μεγαλύτερα από του Ψυχικού. Για τους μη αποφοιτήσαντες από τη στοιχειώδη εκπαίδευση και όσους είναι αγράμματοι, όπως και στους άνδρες η «ψαλίδα» κλείνει ανάμεσα στους κατοίκους των δύο δήμων. Οι ποσοστιαίες διαφορές των γυναικών, όμως, παραμένουν πάντα πιο μεγάλες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Π. ΨΥΧΙΚΟ 1971)

Στον Πίνακα 15, συσχετίζοντας το επίπεδο εκπαίδευσης με την ηλικία, παρατηρούμε ότι στην ηλικιακή ομάδα 10-14 ετών κυριαρχούν τα ποσοστά όσων αποφοίτησαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση και όσων δεν αποφοίτησαν από αυτή.

Στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών ξεχωρίζουν τα ποσοστά που συγκεντρώνουν οι απόφοιτοι Γ' τάξης και οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης. Στην ομάδα από 19 -24 ετών, κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και όσοι φοιτούν ή φοίτησαν σε ΑΕΙ - ΤΕΙ.

Στην ομάδα 25-29 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης. Στις άλλες ηλικιακές ομάδες, που περικλείονται στην ευρύτερη ζώνη από 30-64 ετών, κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι ΑΕΙ - ΤΕΙ.

Στην ηλικιακή ομάδα από 65 ετών και άνω ξεχωρίζουν οι απόφοιτοι μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1971)

Στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι της στοιχειώδους εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης. Στις ηλικίες 19-24 και 25-29 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης. Σε όλες τις άλλες ηλικιακές ομάδες από 30-64 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι της στοιχειώδους εκπαίδευσης και όσοι δεν αποφοίτησαν από αυτή. Στην ηλικιακή ομάδα από 65 ετών και άνω κυριαρχούν όσοι δεν αποφοίτησαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση και οι αγράμματοι.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στους πίνακες παρατηρούμε ότι τα ποσοστά των αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ και όσων ακόμα φοιτούν σε αυτά, καθώς και των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης είναι αρκετά υψηλότερα στο Ψυχικό από ότι στη Ν. Ιωνία, ανεξαρτήτως ηλικιακών ομάδων.

Αντίθετα, τα ποσοστά όσων το μορφωτικό επίπεδο κυμαίνεται από την Γ' τάξη μέσης εκπαίδευσης και κάτω κυριαρχούν για όλες τις ηλικιακές ομάδες στη Ν. Ιωνία έναντι του Ψυχικού. Και για τους δύο δήμους τα ποσοστά όσων δεν αποφοίτησαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση και όσων δήλωσαν αγράμματοι αυξάνονται στις « μεγαλύτερες» ηλικιακές ομάδες (κυρίως από 55 ετών και άνω). Τέλος, στο Ψυχικό στις ηλικιακές ομάδες από 30-64 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και των ΑΕΙ-ΤΕΙ. Στη Ν. Ιωνία ξεχωρίζουν τα ποσοστά των αποφοίτων στοιχειώδους εκπαίδευσης και αυτών που δεν αποφοίτησαν από αυτή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών, στο Ψυχικό, τη δεκαετία 1971.

Ψυχικό		Επίπεδο εκπαίδευσης									
Ηλικιές Ομάδες	Συνολο	Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Φοιτητών ή πονητών σε ΑΕΙ	Απόφοιτοι Μεσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Τ. Τυπής ΜΕ	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν αποφοίτησαν από τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν Αγράμματοι		
1971	10-14 ετών	712	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	120 (16,85%)	388 (54,49%)	204 (28,65%)	0 (0%)	0 (0%)	
	15-19 ετών	736	12 (1,63%)	60 (8,15%)	112 (15,21%)	316 (42,93%)	204 (27,77%)	28 (3,80%)	0 (0%)	4 (0,54%)	
	19-24 ετών	592	44 (7,43%)	160 (27,02%)	196 (33,10%)	40 (6,75%)	116 (19,59%)	32 (5,40%)	0 (0%)	4 (0,67%)	
	25-29 ετών	444	76 (17,11%)	28 (6,30%)	168 (37,80%)	20 (4,50%)	112 (25,22%)	28 (6,30%)	8 (1,8%)	4 (0,90%)	
	30-34 ετών	588	136 (23,12%)	0 (0%)	240 (40,8%)	24 (4,08%)	124 (21,10%)	56 (95,23%)	0 (0%)	8 (1,36%)	
	35-39 ετών	596	176 (29,58%)	4 (0,6%)	272 (45,63%)	20 (3,35%)	64 (10,73%)	40 (6,71%)	4 (0,6%)	16 (2,68%)	
	40-44 ετών	864	264 (30,55%)	16 (1,85%)	372 (43,05%)	48 (5,55%)	92 (10,64%)	60 (6,94%)	0 (0%)	12 (1,38%)	
	45-49 ετών	764	236 (30,8%)	24 (3,14%)	296 (38,74%)	28 (3,66%)	92 (12,04%)	60 (7,85%)	20 (2,61%)	8 (1,0%)	
	50-54 ετών	660	176 (26,66%)	20 (3,03%)	256 (38,78%)	16 (2,42%)	124 (18,78%)	40 (6,06%)	12 (1,8%)	16 (2,42%)	
	55-59 ετών	572	168 (29,37%)	0 (0%)	196 (34,26%)	36 (6,29%)	84 (14,68%)	52 (9,09%)	32 (5,59%)	4 (0,69%)	
60-64 ετών	504	116 (23,01%)	4 (0,79%)	164 (32,53%)	48 (9,5%)	100 (19,84%)	56 (11,11%)	16 (3,17%)	0 (0%)		
65 ετών και άνω	1064	200 (18,79%)	20 (1,87%)	292 (27,44%)	100 (19,39%)	240 (22,55%)	112 (10,52%)	76 (7,14%)	24 (2,25%)		

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών, στη Ν. Ιωνία, τη δεκαετία 1971.

Νέα Ιωνία		Επίπεδο εκπαίδευσης									
Έτος	Ομάδες Ηλικιών	Σύνολο	Απόφοιτοι ΑΕΙ, ΓΕΙ	Φοιτούν ή φοίτησαν σε ΑΕΙ	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Γ' Τάξης ΜΕ	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν αποφοίτησαν από τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν δηλώσαν	
1971	10-14 ετών	4.216	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	228 (5,40%)	2.324 (55,12%)	1.568 (37,19%)	28 (0,66%)	68 (1,61%)	
	15-19 ετών	4.368	24 (0,54%)	152 (3,47%)	424 (9,70%)	1.400 (32,05%)	2.144 (49,08%)	148 (3,38%)	0 (0,9%)	36 (0,82%)	
	19-24 ετών	4.352	172 (3,9%)	356 (8,1%)	748 (17,18%)	508 (11,67%)	2.324 (53,40%)	196 (4,50%)	32 (0,73%)	16 (0,36%)	
	25-29 ετών	3.720	200 (5,37%)	92 (2,47%)	580 (15,59%)	372 (10,%)	2.040 (54,83%)	308 (8,27%)	84 (2,25%)	44 (1,18%)	
	30-34 ετών	3.992	188 (4,70%)	24 (0,60%)	616 (15,43%)	248 (6,21%)	1.992 (49,89%)	700 (17,53%)	176 (4,40%)	48 (1,20%)	
	35-39 ετών	4.732	104 (2,19%)	16 (0,33%)	508 (10,73%)	360 (7,60%)	1.960 (41,42%)	1.348 (28,48%)	340 (7,18%)	96 (2,02%)	
	40-44 ετών	5.040	108 (2,14%)	8 (0,15%)	460 (9,12%)	320 (6,34%)	2.248 (48,60%)	1.472 (29,20%)	356 (7,06%)	68 (1,34%)	
	45-49 ετών	3.256	84 (2,57%)	16 (0,49%)	216 (6,63%)	196 (6,0%)	1.544 (47,42%)	916 (28,13%)	216 (6,63%)	68 (2,08%)	
	50-54 ετών	3.616	72 (1,99%)	16 (0,44%)	260 (7,19%)	208 (5,75%)	1.424 (39,38%)	1.044 (28,87%)	436 (12,05%)	156 (4,31%)	
	55-59 ετών	3.824	64 (1,67%)	16 (0,41%)	164 (4,28%)	164 (4,28%)	1.024 (26,77%)	1.508 (39,43%)	668 (17,46%)	216 (5,64%)	
	60-64 ετών	3.568	16 (0,44%)	12 (0,33%)	64 (1,79%)	208 (5,82%)	852 (23,87%)	1.436 (40,24%)	788 (22,08%)	192 (5,38%)	
	65 ετών και άνω	7.628	64 (0,83%)	12 (0,15%)	260 (3,40%)	176 (2,30%)	1.484 (19,45%)	3.052 (40,01%)	2.028 (26,58%)	552 (7,23%)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Π. ΨΥΧΙΚΟ 1981)

Συσχετίζοντας το επίπεδο εκπαίδευσης με τις ηλικίες, παρατηρούμε για το Ψυχικό τα εξής:

Στην ηλικιακή ομάδα 10-14 ετών κυριαρχούν, όπως είναι φυσικό, οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και όσοι δεν αποφοίτησαν από αυτή.

Στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών οι απόφοιτοι Γ' τάξης της μέσης εκπαίδευσης και όσοι φοιτούν σε ΑΕΙ-ΤΕΙ.

Στην ηλικιακή ομάδα 19-34 όσοι φοιτούν σε ΑΕΙ-ΤΕΙ και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης.

Τέλος, σε όλες τις άλλες ηλικιακές ομάδες από 25 ετών και άνω κυριαρχούν οι απόφοιτοι ΑΕΙ - ΤΕΙ και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1981)

Στην ηλικιακή ομάδα 10-14 ετών κυριαρχούν και εδώ, όπως είναι φυσικό, οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και όσοι δεν αποφοίτησαν από αυτήν.

Στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών οι απόφοιτοι Γ' τάξης της μέσης εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης. Σε όλες τις ηλικιακές ομάδες που περικλείονται στην ευρύτερη ζώνη από 19-44 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και δευτερευόντως οι αντίστοιχοι της μέσης εκπαίδευσης. Τέλος, για όλες τις άλλες ηλικιακές ζώνες από 45 ετών και άνω κυριαρχούν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης αρχικώς και όσοι δεν αποφοίτησαν από αυτή κατά δεύτερο λόγο.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Τα ποσοστά των αποφοίτων ΑΕΙ ΤΕΙ , καθώς και αυτών που φοιτούν σε αυτά και των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης είναι πολύ μεγαλύτερα στο Ψυχικό από ότι στη Ν. Ιωνία, ανεξαρτήτως ηλικιακών ομάδων .

Αντίθετα, τα ποσοστά όσων είναι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και αυτών που δεν αποφοίτησαν από το Δημοτικό ή δήλωσαν αγράμματοι είναι πολύ μεγαλύτερα στη Ν. Ιωνία από ότι στο Ψυχικό. Μάλιστα, τα ποσοστά αυτά αυξάνονται και στους δύο δήμους, κυρίως στις ηλικιακές ομάδες 60 ετών και άνω . Τέλος, ενώ σε όλες τις ηλικιακές ομάδες από 25 ετών και άνω στο Ψυχικό κυριαρχούν οι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ και μέσης εκπαίδευσης, στη ζώνη από 45 ετών και άνω στη Ν. Ιωνία κυριαρχούν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και όσοι δεν έχουν καν αποφοιτήσει από αυτή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών, στο Ψυχικό, τη δεκαετία 1981.

Ετος	Ψυχικό	Επίπεδο εκπαίδευσης									
		Σύνολο	Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Φοιτούν σε ΑΕΙ-η ΤΕΙ	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Γ' Γυμνάσιου	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν αποφοίτησαν από τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν Διήλυσαν	
1981	10-14 ετών	901	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	105 (11,65%)	543 (60,27%)	253 (28,08%)	0 (0%)	0 (0%)	
	15-19 ετών	891	0 (0%)	171 (19,19%)	140 (15,71%)	520 (58,36%)	50 (5,61%)	10 (1,12%)	0 (0%)	0 (0%)	
	19-24 ετών	728	110 (15,11%)	310 (42,58%)	236 (32,42%)	13 (1,78%)	29 (3,98%)	30 (4,12%)	0 (0%)	0 (0%)	
	25-29 ετών	673	340 (50,52%)	40 (5,94%)	231 (34,32%)	33 (4,9%)	19 (2,82%)	0 (0%)	10 (1,48%)	0 (0%)	
	30-34 ετών	584	292 (50%)	0 (0%)	240 (41,09%)	30 (5,14%)	22 (3,77%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	
	35-39 ετών	734	293 (39,92%)	0 (0%)	360 (49,05%)	30 (4,09%)	41 (5,58%)	0 (0%)	0 (0%)	10 (1,36%)	
	40-44 ετών	872	429 (49,2%)	0 (0%)	302 (34,63%)	50 (5,73%)	80 (9,17%)	1 (0,11%)	0 (0%)	10 (1,15%)	
	45-49 ετών	806	434 (53,85%)	0 (0%)	310 (38,46%)	10 (1,24%)	30 (3,72%)	12 (1,49%)	10 (1,24%)	0 (0%)	
	50-54 ετών	852	322 (37,79%)	0 (0%)	350 (41,08%)	20 (2,35%)	140 (16,43%)	10 (1,17%)	10 (1,17%)	0 (0%)	
	55-59 ετών	560	240 (42,86%)	0 (0%)	240 (42,86%)	20 (3,57%)	50 (8,93%)	10 (1,78%)	0 (0%)	0 (0%)	
	60-64 ετών	505	194 (38,41%)	0 (0%)	190 (37,62%)	20 (3,96%)	80 (15,84%)	11 (2,18%)	0 (0%)	10 (1,98%)	
	65 ετών και άνω	1.179	396 (33,59%)	0 (0%)	431 (36,55%)	110 (9,33%)	250 (22,2%)	142 (12,04%)	50 (4,24%)	0 (0%)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών, στη Ν. Ιωνία, τη δεκαετία 1981.

Νέα Ιωνία		Επίπεδο εκπαίδευσης									
Ηλικιακές Ομάδες	Σύνολο	Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Φοιτητές ΑΕΙ-ΤΕΙ	Απόφοιτοι Μεσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Γ' Τάξης ΜΕ	Απόφοιτοι Στοιχείου Εκπαίδευσης	Δεν οριοποιήσαν από τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγπόφοιτοι	Δεν δηλώσαν		
1981	10-14 ετών	4.493	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	370 (8,23%)	2.651 (59%)	1.432 (31,87%)	30 (0,67%)	10 (0,22%)	
	15-19 ετών	4.511	30 (0,66%)	370 (8,2%)	714 (15,83%)	2.295 (50,87%)	1.072 (23,76%)	10 (0,22%)	10 (0,22%)	10 (0,22%)	
	19-24 ετών	4.534	291 (6,42%)	492 (10,85%)	1.447 (31,91%)	702 (15,48%)	1.542 (34,01%)	20 (0,44%)	40 (0,88%)	0 (0%)	
	25-29 ετών	4.461	411 (9,21%)	10 (0,22%)	734 (16,45%)	211 (4,73%)	1.902 (42,64%)	231 (5,18%)	61 (1,37%)	0 (0%)	
	30-34 ετών	4.317	323 (7,48%)	10 (0,23%)	1.106 (25,62%)	463 (10,72%)	2.274 (52,67%)	81 (1,88%)	50 (1,16%)	10 (0,23%)	
	35-39 ετών	3.410	261 (7,65%)	10 (0,29%)	734 (21,52%)	211 (6,19%)	1.902 (55,78%)	231 (6,77%)	61 (1,79%)	0 (0%)	
	40-44 ετών	4.053	311 (7,67%)	0 (0%)	820 (20,23%)	351 (8,66%)	2.009 (49,57%)	472 (11,64%)	90 (2,22%)	0 (0%)	
	45-49 ετών	4.166	181 (4,34%)	0 (0%)	620 (14,88%)	341 (8,18%)	1.794 (43,06%)	907 (21,77%)	303 (7,27%)	20 (0,48%)	
	50-54 ετών	4.681	90 (1,92%)	0 (0%)	493 (10,53%)	280 (5,98%)	2.367 (50,57%)	1.108 (23,67%)	343 (7,33%)	0 (0%)	
	55-59 ετών	2.569	60 (2,33%)	0 (0%)	252 (9,81%)	80 (3,11%)	1.469 (57,18%)	556 (21,64%)	152 (5,92%)	0 (0%)	
60-64 ετών	2.364	72 (3,04%)	0 (0%)	220 (9,31%)	210 (8,88%)	986 (41,71%)	564 (23,86%)	312 (13,2%)	0 (0%)		
65 ετών και άνω	6.936	90 (1,3%)	0 (0%)	387 (5,58%)	224 (3,23%)	2.264 (32,64%)	2.066 (29,77%)	1.884 (27,16%)	1 (0,01%)		

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Π. ΨΥΧΙΚΟ 1991)

Στην ηλικιακή ομάδα 10-14 ετών κυριαρχούν, όπως είναι φυσικό, οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και όσοι δεν αποφοίτησαν από αυτή.

Στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης και δευτερευόντως αυτοί που φοιτούν σε ΑΕΙ -ΤΕΙ.

Στην ηλικιακή ομάδα 19-24 κυριαρχούν όσοι φοιτούν σε ΑΕΙ -ΤΕΙ και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης. Σ' όλες τις άλλες ηλικιακές ζώνες κυριαρχούν οι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ και δευτερευόντως όσοι είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης (εξαίρεση επικρατεί στη ζώνη 65+ όπου πρωτίστως κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και με ελάχιστη διαφορά ακολουθούν όσοι είναι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1991)

Στην ηλικιακή ομάδα 10 - 14 ετών, όπως είναι φυσικό, κυριαρχούν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και όσοι δεν αποφοίτησαν από αυτή.

Στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι Γ' τάξης μέσης εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης.

Στην ηλικιακή ομάδα 19-24 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και κατά δεύτερο λόγο όσοι φοιτούν σε ΑΕΙ - ΤΕΙ.

Στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ.

Σε όλες τις ηλικιακές ομάδες από 30-59 ετών κυριαρχούν κυρίως οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και οι αντίστοιχοι της μέσης εκπαίδευσης, εκτός της ηλικιακής ζώνης 30-34 ετών. Τέλος, στις ηλικιακές ομάδες 60-64 και 65+ κυριαρχούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και όσοι δεν έχουν αποφοιτήσει από αυτή.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Τα ποσοστά των αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ και όσων φοιτούν σε αυτά είναι πολύ μεγαλύτερα σε όλες τις ηλικιακές ομάδες στο Ψυχικό απ' ό,τι στη Ν. Ιωνία, ενώ τα ποσοστά των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης (και Γ' τάξης) είναι μεγαλύτερα στις περισσότερες ηλικιακές ομάδες στη Ν. Ιωνία απ' ό,τι στο Ψυχικό. Στο Ψυχικό, το επίπεδο μόρφωσης είναι υψηλό.

Το ίδιο φαινόμενο, ακόμα πιο έντονο, ισχύει και για τους αποφοίτους στοιχειώδους εκπαίδευσης. Τα ποσοστά όσων δεν αποφοίτησαν από τη στοιχειώδη εκπαίδευση και όσων δήλωσαν αγράμματοι είναι χαμηλά και στους δύο δήμους, κάτι που δηλώνει την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου συγκριτικά. (Στο Ψυχικό τα ποσοστά είναι μικρότερα σε όλες σχεδόν τις ηλικιακές ομάδες). Τα ποσοστά πάντως αυτών των δύο κατηγοριών είναι μεγαλύτερα κατά βάση στις ηλικιακές ομάδες 55 ετών και άνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών, στο Ψυχικό, τη δεκαετία 1991.

Ψυχικό	Επίπεδο εκπαίδευσης									
	Επαγγελματική Ομάδα	Σύνολο	Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Φοιτητές σε ΑΕΙ-ΤΕΙ	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Τ. Τάξης ΜΕ	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν αποφοίτησαν από τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγύμναστοι	Δεν Διήλυσαν
1991	10-14 ετών	684	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	52 (7,6%)	449 (65,64%)	181 (26,46%)	2 (0,29%)	0 (0%)
	15-19 ετών	662	0 (0%)	151 (22,81%)	89 (13,44%)	400 (60,42%)	18 (2,72%)	3 (0,45%)	1 (0,15%)	0 (0%)
	19-24 ετών	637	127 (19,94%)	275 (43,17%)	194 (30,45%)	18 (2,82%)	16 (2,51%)	2 (0,31%)	5 (0,78%)	0 (0%)
	25-29 ετών	714	402 (56,3%)	61 (8,54%)	200 (28,01%)	22 (3,08%)	28 (3,92%)	0 (0%)	1 (0,14%)	0 (0%)
	30-34 ετών	730	466 (63,83%)	10 (1,37%)	204 (27,94%)	12 (1,64%)	29 (3,97%)	2 (0,27%)	7 (0,96%)	0 (0%)
	35-39 ετών	733	451 (61,53%)	3 (0,41%)	230 (31,38%)	16 (2,18%)	23 (3,14%)	3 (0,41%)	7 (0,95%)	0 (0%)
	40-44 ετών	860	489 (56,86%)	1 (0,12%)	298 (34,65%)	24 (2,79%)	43 (5%)	4 (0,46%)	1 (0,12%)	0 (0%)
	45-49 ετών	682	353 (51,76%)	2 (0,29%)	257 (37,68%)	24 (3,52%)	38 (5,57%)	4 (0,59%)	4 (0,59%)	0 (0%)
	50-54 ετών	713	340 (47,68%)	0 (0%)	286 (40,11%)	21 (2,94%)	54 (7,57%)	10 (1,4%)	2 (0,28%)	0 (0%)
	55-59 ετών	648	289 (44,6%)	3 (0,46%)	259 (39,97%)	32 (4,94%)	44 (6,79%)	12 (1,85%)	9 (1,39%)	0 (0%)
60-64 ετών	774	314 (40,57%)	0 (0%)	311 (40,18%)	41 (5,3%)	92 (11,89%)	10 (1,29%)	6 (0,77%)	0 (0%)	
65 ετών και άνω	1.661	599 (36,06%)	5 (0,3%)	623 (37,51%)	112 (6,74%)	282 (16,98%)	58 (3,49%)	44 (2,65%)	0 (0%)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών, στη Ν. Ιωνία, τη δεκαετία 1991.

Ετος	Νέα Ιωνία	Επίπεδο εκπαίδευσης									
		Σύνολο	Απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	Φοιτητές ΑΕΙ ή ΤΕΙ	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Γ' Τάξης ΜΕ	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν αποφοίτησαν από τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν Διηλώνσαν	
1991	10-14 ετών	4.582	0 (0%)	0 (0%)	345 (7,53%)	2.652 (57,88%)	1.573 (34,33%)	12 (0,26%)	0 (0%)		
	15-19 ετών	4.282	0 (0%)	465 (10,86%)	2.368 (55,3%)	424 (9,9%)	11 (0,26%)	13 (0,3%)	0 (0%)		
	19-24 ετών	4.566	394 (8,63%)	786 (17,21%)	2.185 (47,85%)	721 (15,79%)	452 (9,9%)	10 (0,22%)	18 (0,4%)	0 (0%)	
	25-29 ετών	4.474	865 (19,33%)	128 (2,86%)	2.078 (46,25%)	546 (12,2%)	824 (18,42%)	9 (0,2%)	24 (0,54%)	0 (0%)	
	30-34 ετών	4.608	827 (17,95%)	24 (0,52%)	1.910 (41,45%)	433 (9,4%)	1.358 (29,47%)	32 (0,69%)	24 (0,52%)	0 (0%)	
	35-39 ετών	4.545	729 (16,04%)	16 (0,35%)	1.563 (34,39%)	463 (10,19%)	1.701 (37,42%)	42 (0,92%)	31 (0,68%)	0 (0%)	
	40-44 ετών	4.412	504 (11,42%)	5 (0,11%)	1.276 (28,92%)	384 (8,7%)	2.139 (48,48%)	68 (1,54%)	36 (0,81%)	0 (0%)	
	45-49 ετών	3.411	315 (9,23%)	10 (0,29%)	894 (26,21%)	228 (6,84%)	1.777 (52,1%)	133 (3,9%)	54 (1,58%)	0 (0%)	
	50-54 ετών	3.609	254 (7,04%)	3 (0,08%)	819 (22,69%)	197 (5,46%)	1.875 (51,95%)	332 (9,2%)	129 (3,57%)	0 (0%)	
	55-59 ετών	3.857	162 (4,2%)	2 (0,05%)	681 (17,66%)	190 (4,93%)	1.896 (49,16%)	602 (15,61%)	324 (8,4%)	0 (0%)	
	60-64 ετών	3.670	91 (2,48%)	3 (0,08%)	461 (12,56%)	147 (4%)	1.909 (52,02%)	738 (20,11%)	321 (8,75%)	0 (0%)	
	65 ετών και άνω	7.631	177 (2,32%)	2 (0,03%)	632 (8,28%)	314 (4,11%)	3.281 (44,1%)	1.618 (21,2%)	1.607 (21,06%)	0 (0%)	

V. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ - ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ (ΑΘΗΝΑ-Ν. ΙΩΝΙΑ- ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991)

Αθήνα:

Στους άνδρες παρατηρείται μια συνεχής τάση αύξησης του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού και ταυτόχρονη μείωση του ενεργού . Ο ρυθμός αύξησης είναι μεγαλύτερος διαχρονικά.

Στις γυναίκες ισχύει το αντίθετο. Υπάρχει τάση διαχρονικής μείωσης του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού. Ο ρυθμός μείωσης είναι μεγαλύτερος διαχρονικά.

Το ποσοστό των ανέργων (υπολογιζόμενο πάντα με βάση τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό) παρουσιάζει αύξηση στους άνδρες (ο ρυθμός αύξησης φθίνει διαχρονικά, είναι δηλαδή μικρότερος τη δεκαετία 1981 - 1991 απ' ότι τη δεκαετία 1971 - 1981). Το ίδιο συμβαίνει και στις γυναίκες, όπου τα ποσοστά της ανεργίας είναι διαχρονικά πάντα μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα των ανδρών. Η διαφορά έγκειται στο ότι ο ρυθμός αύξησής τους μεγαλώνει διαχρονικά.

Στους άνδρες τα ποσοστά συμμετοχής των ανέργων νέων, στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ολοένα και αυξάνονται (ο ρυθμός αύξησης σταδιακά φθίνει) . Στις γυναίκες, τα αντίστοιχα ποσοστά αυξήθηκαν σημαντικά τη δεκαετία 1971 - 1981 και παρουσίασαν ελαφρά κάμψη τη δεκαετία 1981 - 1991.

Ν. Ιωνία :

Παρατηρείται μια διαχρονική τάση αύξησης του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού στους άνδρες (σε ρυθμό αυξανόμενο). Στις γυναίκες παρατηρείται διαχρονική τάση μείωσης του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού (με ρυθμό συνεχώς αυξανόμενο) . Τα ποσοστά των ανέργων ανδρών (στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού) διαχρονικά αυξάνονται (ο ρυθμός αύξησης σταδιακά φθίνει). Τα ποσοστά των νέων - ανέργων ανδρών (σαν μέρος του συνόλου των ανέργων) ολοένα και αυξάνουν (σε ρυθμό φθίνοντα) .

Τα ποσοστά των ανέργων γυναικών αυξάνουν διαχρονικά (με ρυθμό που συνεχώς επιταχύνεται) ενώ τα ποσοστά των νέων ανέργων γυναικών αυξάνουν (σε ρυθμό φθίνοντα) .

Τα ποσοστά του γυναικείου μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού είναι διαχρονικά αρκετά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του ανδρικού μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού. Το ίδιο ισχύει και για τα ποσοστά των ανέργων γυναικών σε σχέση με τους άνδρες.

Π. Ψυχικό :

Στους άνδρες παρατηρείται μια μείωση του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού την περίοδο 1971 - 1981 και μια τάση αύξησης (με μεγαλύτερο ρυθμό) την περίοδο 1981 - 1991 . Στις γυναίκες συμβαίνει το αντίστροφο, υπάρχει τάση αύξησης του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού την περίοδο 1971 - 1981 και τάση μείωσης (με ρυθμό μεγαλύτερο από ό,τι την προηγούμενη περίοδο) την περίοδο 1981 - 1991.

Τα ποσοστά των ανέργων (στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού) στους άνδρες αυξάνουν (με ρυθμό που φθίνει διαχρονικά), ενώ τα ποσοστά των νέων ανδρών (στο σύνολο των ανέργων ανδρών) ελαττώνονται την περίοδο 1981 - 1991 σε σύγκριση με

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

Οικονομικός ενεργός και μη ενεργός κατά φύλο

Δήμος ή Κοινότητα	Έτος	Φύλο	Οικονομικός ενεργός				Οικονομικός μη ενεργός
			Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι		
Αθήνα	1971	Άνδρες	224.308	219.512	4.796	628	118.716
			100%	97,9%	2,1%	13,09%	34,61%
		Γυναίκες	98.664	95.320	3.344	668	302.516
			100%	96,6%	3,4%	19,98%	75,41%
		Σύνολο	322.972	314.832	8.140	1.296	421.232
			100%	97,5%	2,5%	15,92%	56,60%
	1981	Άνδρες	219.636	209.200	10.436	4.386	125.789
			100%	95,2%	4,8%	42,03%	36,42%
		Γυναίκες	118.586	110.693	7.893	4.386	295.068
			100%	93,3%	6,7%	55,57%	71,33%
		Σύνολο	338.222	319.893	18.329	9.177	420.857
			100%	94,6%	5,4%	50,07%	55,44%
1991	Άνδρες	186.333	173.662	12.671	5.779	131.918	
		100%	93,2%	6,8%	45,61%	41,45%	
	Γυναίκες	126.109	111.988	14.121	7.478	251.349	
		100%	88,8%	11,2%	52,96%	66,59%	
	Σύνολο	312.442	285.650	26.792	13.257	383.267	
		100%	91,4%	8,6%	49,48%	55,09%	
Νιδαρία	1971	Άνδρες	14.344	13.956	388	4	7.220
			100%	97,3%	2,7%	1,03%	33,48%
		Γυναίκες	4.448	4.296	152	24	20.024
			100%	96,6%	3,4%	15,79%	81,82%
		Σύνολο	18.792	18.252	540	28	27.244
			100%	97,1%	2,9%	5,19%	59,18%
	1981	Άνδρες	14.951	14.141	810	290	8.494
			100%	94,6%	5,4%	35,80%	36,23%
		Γυναίκες	5.646	5.314	332	151	21.124
			100%	94,1%	5,9%	45,48%	78,91%
		Σύνολο	20.597	19.455	1.142	441	29.618
			100%	94,5%	5,5%	38,62%	58,98%
1991	Άνδρες	15.065	14.081	984	409	10.205	
		100%	93,5%	6,5%	41,57%	40,38%	
	Γυναίκες	8.348	7.326	1.022	489	19.775	
		100%	87,8%	12,2%	47,85%	70,32%	
	Σύνολο	23.413	21.407	2.006	898	29.980	
		100%	91,4%	8,6%	44,77%	56,15%	
Ψαλτικό	1971	Άνδρες	1.924	1.920	4		1.192
			100%	99,8%	0,2%		38,25%
		Γυναίκες	1.136	1.120	16	4	3.332
			100%	98,6%	1,4%	25,00%	74,57%
		Σύνολο	3.060	3.040	20	4	4.524
			100%	99,3%	0,7%	20,00%	59,65%
	1981	Άνδρες	2.647	2.607	40	40	1.570
			100%	98,5%	1,5%	100,00%	37,23%
		Γυναίκες	1.198	1.168	30	30	4.040
			100%	97,5%	2,5%	100,00%	77,13%
		Σύνολο	3.845	3.775	70	70	5.610
			100%	98,2%	1,8%	100,00%	59,33%
1991	Άνδρες	2.520	2.464	56	26	1.717	
		100%	97,8%	2,2%	46,43%	40,52%	
	Γυναίκες	1.882	1.801	81	35	3.429	
		100%	95,7%	4,3%	43,21%	64,56%	
	Σύνολο	4.402	4.265	137	61	5.146	
		100%	96,9%	3,1%	44,53%	53,90%	

*Γιά την δεκαετία του 1971, ο οικονομικός ή μη ενεργός πληθυσμός, διακρίνεται κατά τις συνθήκες α) της συνήθους απασχολήσεως και β) της απασχολήσεως της τελευταίας πρό της απογραφής εβδομάδας.

την προηγούμενη δεκαετία. Το ίδιο ισχύει και για τις γυναίκες άνεργες, με τη διαφορά ότι ο ρυθμός αύξησης των ποσοστών μεγαλώνει διαχρονικά. Τα ποσοστά του γυναικείου μη ενεργού πληθυσμού διαχρονικά είναι πάντα μεγαλύτερα απ' ό,τι των ανδρών. Το ίδιο ισχύει για τα ποσοστά των άνεργων γυναικών σε σχέση με τους άνδρες.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στους άνδρες παρατηρείται περίπου ίδιο ποσοστό μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού το 1991 και στους τρεις δήμους. (Παρατηρήσαμε κοινή τάση ανόδου την περίοδο 1981 - 1991).

Στις γυναίκες το ποσοστό μη ενεργού πληθυσμού είναι μεγαλύτερο στη Ν. Ιωνία από ό,τι στο Ψυχικό (παρατηρούμε πτωτική τάση την περίοδο 1981 - 1991 και για τους τρεις δήμους).

Τα ποσοστά των ανέργων ανδρών (στο σύνολο των οικονομικά ενεργών ανδρών) αυξάνονται σταδιακά και για τους τρεις δήμους.

Τα ποσοστά αυτά είναι διαχρονικά πολύ μεγαλύτερα στη Ν. Ιωνία από ό,τι στο Ψυχικό. Τα ίδια ισχύουν και με τα ποσοστά των ανέργων γυναικών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Π. ΨΥΧΙΚΟ 1971)

Στον πίνακα της ΕΣΥΕ διακρίνουμε τον οικονομικά ενεργό και μη ενεργό πληθυσμό σε συσχετισμό με το φύλο και την ηλικία του στους δύο οικισμούς.

Π. Ψυχικό 1971 :

ΑΝΔΡΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών ανδρών εντοπίζονται ανάμεσα στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα 25-59 ετών, ενώ των μη ενεργών στην ηλικία των 10-24 ετών καθώς και 60 ετών και άνω των συνταξιοδοτούμενων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικά ενεργών (95,4%) διακρίνεται στην ηλικιακή ομάδα 40-44 ετών και των μη ενεργών στην ηλικία των 10-19 ετών (96,5%). Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού ανδρικού πληθυσμού ανέρχεται στο 61,7% και του μη ενεργού στο 38,3%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (μόνο το 1,2%) διακρίνεται στη ζώνη των 40-44 ετών. Δεν καταγράφεται άνεργος νέος.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών γυναικών εντοπίζονται στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα 20-49 ετών, ενώ των μη ενεργών στην ηλικία των 10-19 ετών και των 60 ετών και άνω. Το μεγαλύτερο ποσοστό ενεργών (45%) καταγράφεται στην ηλικιακή ομάδα 20-24 ετών, και μη ενεργών σε αυτή των 65+ ετών (94,1%). Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού ανέρχεται στο 25,4%, και του μη ενεργού στο 74,6%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (8,9% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού) εντοπίζεται στη ζώνη των 20-24 ετών, εκ των οποίων το 25% αυτού του ποσοστού ανήκει σε νέους ανέργους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Οικονομικός Ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

Δήμος Ψυχικού Έτος 1971	Οικονομικός Ενεργός				Οικονομικός μη ενεργός	
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		Σύνολο	Σύνολο ενεργών και μη
Σύνολο			Από αυτούς νέοι			
Άρρενες	1.924	1.920	4	-	1.192	3.116
		99,8%	0,2%		38,3%	100%
10-19	20	20	-	-	548	568
		100,0%			96,5%	100%
20-24	44	44	-	-	112	156
		100,0%			71,8%	100%
25-29	104	104	-	-	20	124
		100,0%			16,1%	100%
30-34	176	176	-	-	16	192
		100,0%			8,3%	100%
35-39	260	260	-	-	8	268
		100,0%			3,0%	100%
40-44	332	328	4	-	16	348
		98,8%	1,2%		4,6%	100%
45-49	308	308	-	-	24	332
		100,0%			7,2%	100%
50-54	248	248	-	-	28	276
		100,0%			10,1%	100%
55-59	196	196	-	-	52	248
		100,0%			21,0%	100%
60-64	124	124	-	-	64	188
		100,0%			34,0%	100%
65 και άνω και δεν δήλωσαν	112	112	-	-	304	416
		100,0%			73,1%	100%
Θήλειες	1.136	1.120	16	4	3.332	4.468
		98,6%	1,4%	25,0%	74,6%	100%
10-19	152	152	-	-	632	784
		100,0%			80,6%	100%
20-24	180	164	16	4	220	400
		91,1%	8,9%	25,0%	55,0%	100%
25-29	104	104	-	-	148	252
		100,0%			58,7%	100%
30-34	152	152	-	-	236	388
		100,0%			60,8%	100%
35-39	100	100	-	-	196	296
		100,0%			66,2%	100%
40-44	108	108	-	-	372	480
		100,0%			77,5%	100%
45-49	124	124	-	-	268	392
		100,0%			68,4%	100%
50-54	80	80	-	-	276	356
		100,0%			77,5%	100%
55-59	64	64	-	-	220	284
		100,0%			77,5%	100%
60-64	40	40	-	-	252	292
		100,0%			86,3%	100%
65 και άνω και δεν δήλωσαν	32	32	-	-	512	544
		100,0%			94,1%	100%
Σύνολο	3.060	3.040	20	4	4.524	7.584
		99,3%	0,7%	20,0%	59,7%	100%

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1971)

Ν. Ιωνία 1971 :

ΑΝΔΡΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών ανδρών εντοπίζονται ανάμεσα στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα 25-59 ετών , ενώ των μη ενεργών στην ηλικία των 10-24 ετών και 65 ετών και άνω. Το μεγαλύτερο ποσοστό ενεργών (95,1%) διακρίνεται στην ομάδα 40-44 ετών και των μη ενεργών σ' αυτή των 10-19 ετών (96,5%). Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού ανδρικού πληθυσμού ανέρχεται στο 66,5% και του μη ενεργού στο 33,5%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (5,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού) διακρίνεται στην ηλικιακή ζώνη των 20-24 ετών (το 5% των ανέργων είναι νέοι), διαπίστωση που αντιστοιχεί με τα ευρήματα σχετικών μελετών του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών γυναικών εντοπίζονται στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα των 20-54 ετών, ενώ των μη ενεργών οικονομικά γυναικών είναι υψηλά σε όλες τις ηλικιακές ζώνες εκτός αυτής των 20-24 ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικά ενεργών (42,4%) βρίσκεται στην ομάδα 20-24 ετών και των μη ενεργών σε αυτή των 65+ ετών (98%). Η διαπίστωση αυτή είναι εύλογη, όσον αφορά τις υπερήλικες γυναίκες, ενώ για την ηλικιακή ομάδα 20-24 ετών υποδηλώνει την τάση για μαζική είσοδο στην αγορά εργασίας αμέσως μετά την Β' βάθμια εκπαίδευση, δηλ. δεν συνεχίζεται η εκπαίδευση σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ, αλλά ξεκινά η απασχόληση.

Συνολικά το ποσοστό των οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού ανέρχεται στο 18,2% και του μη ενεργού στο 81,8%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται στη ζώνη των 10-19 ετών και δικαιολογείται λόγω ηλικίας, ενώ αξιόλογο είναι και το ποσοστό ανεργίας στις ηλικίες 50-54 ετών (6,3%) και 45-49 ετών (3,9%). Τα ποσοστά στις ηλικίες 45-54 ετών ενδεχομένως σχετίζονται με την προϊούσα αποβιομηχάνιση της περιοχής, με αποτέλεσμα η χαμηλής επαγγελματικής κατάρτισης γυναίκες ν' αποχωρούν πρόωρα από την αγορά εργασίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στους άνδρες παρατηρούμε ότι υπάρχει όμοια συμπεριφορά στις ηλικιακές ομάδες στις οποίες εντοπίζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά του οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού και στους δύο δήμους. Το συνολικό ποσοστό των οικονομικά ενεργών ανδρών στη Ν. Ιωνία το 1971 είναι λίγο μεγαλύτερο απ' ότι στο Ψυχικό . Το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων στη Ν. Ιωνία είναι κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του Ψυχικού . Στη Ν. Ιωνία τα υψηλά ποσοστά οικονομικά μη ενεργών γυναικών, σε αντίθεση με το Ψυχικό, διαχέονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Το συνολικό ποσοστό των οικονομικά ενεργών γυναικών στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερο απ' ό,τι στη Ν. Ιωνία. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων γυναικών στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερο κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο της Ν. Ιωνίας. Στη Ν. Ιωνία, οι γυναίκες συμβάλλουν με την εργασία τους στην παραγωγή και στο οικογενειακό εισόδημα σε εργασίες διάφορες, ανειδίκευτες ή μη απ' αυτές των γυναικών του Ψυχικού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Δήμος Ν. Ιωνία Ετος 1971	Οικονομικώς Ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί		Σύνολο ενεργών και μη
			Ανεργοί				
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Σύνολο	Από αυτούς νέοι			
Άρρενες	14.344	13.956	388	4	7.220	21.564	
		97,3%	2,7%	1,0%	33,5%	100%	
10-19	1.232	1.200	32	-	2944	4.176	
		97,4%	2,6%		70,5%	100%	
20-24	1.456	1.376	80	4	388	1.844	
		94,5%	5,5%	5,0%	21,0%	100%	
25-29	1.656	1.624	32	-	100	1.756	
		98,1%	1,9%		5,7%	100%	
30-34	1.748	1716	32	-	92	1.840	
		98,2%	1,8%		5,0%	100%	
35-39	1.948	1.892	56	-	100	2.048	
		97,1%	2,9%		4,9%	100%	
40-44	2.104	2.056	48	-	128	2.232	
		97,7%	2,3%		5,7%	100%	
45-49	1.284	1.264	20	-	108	1.392	
		98,4%	1,6%		7,8%	100%	
50-54	1.236	1.204	32	-	252	1.488	
		97,4%	2,6%		16,9%	100%	
55-59	1.000	964	36	-	408	1.408	
		96,4%	3,6%		29,0%	100%	
60-64	436	424	12	-	680	1.116	
		97,2%	2,8%		60,9%	100%	
65 και άνω και δεν δήλωσαν	244	236	8	-	2.020	2.264	
		96,7%	3,3%		89,2%	100%	
Θήλειες	4.448	4.296	152	24	20.024	24.472	
		96,6%	3,4%	15,8%	81,8%	100%	
10-19	776	720	56	20	3.472	4.248	
		92,8%	7,2%	35,7%	81,7%	100%	
20-24	936	904	32		1.272	2.208	
		96,6%	3,4%		57,6%	100%	
25-29	496	480	16		1.200	1.696	
		96,8%	3,2%		70,8%	100%	
30-34	360	360			1.488	1.848	
		100,0%			80,5%	100%	
35-39	524	512	12		1.804	2.328	
		97,7%	2,3%		77,5%	100%	
40-44	492	484	8		1.900	2.392	
		98,4%	1,6%		79,4%	100%	
45-49	304	292	12		1.308	1.612	
		96,1%	3,9%		81,1%	100%	
50-54	256	240	16		1.344	1.600	
		93,8%	6,3%		84,0%	100%	
55-59	144	144			1.536	1.680	
		100,0%			91,4%	100%	
60-64	96	96			1.532	1.628	
		100,0%			94,1%	100%	
65 και άνω και δεν δήλωσαν	64	64			3.168	3.232	
		100,0%			98,0%	100%	
Σύνολο	18.792	18.252	540	28	27.244	46.036	
		97,1%	2,9%	5,2%	59,2%	100%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (ΨΥΧΙΚΟ 1971)

Στους πίνακες της Ε.Σ.Υ.Ε. παρατίθενται τα επαγγέλματα σε συσχετισμό με την ηλικία για κάθε οικισμό. Προβαίνουμε σε συγκριτική και διαχρονική ανάλυση.

Π. Ψυχικό 1971 :

Στην ηλικιακή ζώνη των 10-19 ετών κυριαρχούν οι απασχολούμενοι στη παροχή υπηρεσιών και οι υπάλληλοι γραφείου.

Στην ευρύτερη ηλικιακή ζώνη των 20-34 ετών κυριαρχούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, με ποσοστά που φθίνουν όσο μεγαλώνει ηλικιακά ο πληθυσμός, και οι ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα, με ποσοστά που αυξάνουν όσο μεγαλώνει ηλικιακά ο πληθυσμός. Οι ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κυριαρχούν και στην ηλικιακή ομάδα των 35-44 ετών μαζί με τους υπαλλήλους γραφείου αλλά και σε όλες τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες με την προσθήκη των διευθυντών - ανώτατων στελεχών καθώς και των εμπόρων στις ομάδες 45-54 ετών και 65 ετών και άνω, καθώς και των εμπόρων - πωλητών στην ομάδα των 55-64 ετών.

Θα παρατηρούσαμε ότι το επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά (περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το μέσο όρο) στις ηλικιακές ομάδες των 55-64 ετών καθώς και στις ηλικίες 35-44 ετών. Εκτός των άλλων, και οι διευθυντές - ανώτατα στελέχη και οι έμποροι - πωλητές συγκέντρωσαν υψηλά ποσοστά στην ηλικιακή ομάδα των 55 ετών και άνω. Οι υπάλληλοι γραφείου παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά στις ηλικιακές ομάδες 25-29 και 35-44 ετών, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών στην ηλικιακή ζώνη 10-24 ετών, οι τεχνίτες - εργάτες στις ηλικίες των 30-44 ετών και οι γεωργοί - κτηνοτρόφοι σε αυτές των 65 ετών και άνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

Οικονομικός ενεργός πληθυσμός, ομάδες ηλικιών και ομάδες ατομικών επαγγελματίων

Δήμος Ψυχικού Έτος 1971	Ομάδες		Ατομικών Επαγγελματίων		Τεχνίτες εργατές και χειριστές μεταφορικών μέσων	Γεωργοί κτηνοτρόφοι υλιστές κ.λ.π. ολιείς κ.λ.π.	Δηλώσαν ανεπαρκώς ή ασάφως το επάγγελμα, μη δικαιούμενα να καταταχθούν κατά δήλωση επάγγελμα	
	Ασκήσαντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.λ.π.	Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείων κ.π.α.ε	Εμποροί και πωλητές				Ανασχολούμενοι στην παραγωγή υπηρεσιών
10-19	180 100%	41 2,22%	24 13,33%	12 6,67%	120 66,67%	-	16 8,89%	4 2,22%
20-24	220 100%	36 16,36%	32 14,55%	12 5,45%	128 58,18%	-	8 3,64%	-
25-29	212 100%	52 24,53%	8 3,77%	40 18,87%	56 26,42%	4 1,89%	16 7,55%	4 1,89%
30-34	340 100%	88 25,88%	24 7,06%	48 14,12%	76 22,35%	8 2,35%	44 12,94%	8 2,35%
35-44	804 100%	256 31,84%	88 10,95%	88 10,95%	124 15,42%	8 1,00%	84 10,45%	4 0,50%
45-54	748 100%	224 29,93%	120 16,04%	120 16,04%	104 13,90%	16 2,14%	52 6,95%	4 0,53%
55-64	420 100%	136 32,38%	72 17,14%	84 20,00%	72 17,14%	4 0,95%	32 7,62%	-
65 και άνω	140 100%	36 25,71%	36 25,71%	32 22,86%	20 14,29%	8 5,71%	8 5,71%	-
Σύνολο	3.064 100%	832 27,15%	412 13,45%	436 14,23%	700 22,85%	48 1,57%	260 8,49%	24 0,78%

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1971)

Ν. Ιωνία 1971 :

Οι τεχνίτες - εργάτες και οι έμποροι - πωλητές, με μεγάλη όμως διαφορά από τους πρώτους, είναι τα «δημοφιλέστερα» επαγγέλματα στην ηλικιακή ομάδα των 10-19 ετών, όπως και στις ηλικίες των 35 ετών και άνω. Στην ηλικιακή ζώνη των 65 ετών και άνω προστίθενται και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών. Οι τεχνίτες και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, με μεγάλη διαφορά από τους πρώτους, ξεχωρίζουν στην ηλικιακή ομάδα των 20-34 ετών. Στην ηλικιακή ζώνη των 30-34 ετών, υψηλό ποσοστό κατέχουν και οι έμποροι. Τα ποσοστά των τεχνιτών-εργατών και των υπαλλήλων γραφείου όσο «μεγαλώνει» ηλικιακά ο πληθυσμός φθίνουν, ενώ αυτά των εμπόρων και των απασχολούμενων με την παροχή υπηρεσιών αυξάνουν, κυρίως στις ηλικίες άνω των 25 και 30 ετών αντιστοίχως. Τα μεγαλύτερα ποσοστά στους επιστήμονες - ελεύθερους επαγγελματίες συγκεντρώνουν οι ηλικίες 25-34 ετών, στους διευθυντές - ανώτατα στελέχη οι ηλικίες 45-64 ετών, στους υπαλλήλους γραφείου οι ηλικίες 20-29 ετών, στους εμπόρους και τους γεωργούς οι ηλικίες των 55 ετών και άνω, στους απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών οι ηλικίες 45-54 και 65 ετών και άνω, και στους τεχνίτες - εργάτες οι ηλικίες 10 - 24 ετών.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στο Ψυχικό, κυριαρχούν τα επαγγέλματα των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών, των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών στις νέες ηλικιακά ομάδες και των διευθυντών - στελεχών καθώς και των εμπόρων στις πλέον προχωρημένες ηλικιακά ομάδες. Αντίθετα, στη Ν. Ιωνία έχουμε συνολική κυριαρχία των τεχνιτών - εργατών (ιδίως στις μικρές ηλικιακά ομάδες), των υπαλλήλων γραφείου (στις ομάδες έως 34 ετών), καθώς και των εμπόρων - πωλητών στις λίγο μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

Οικονομικός ενεργός πληθυσμός, ομάδες ηλικιών και ομάδες ατομικών επαγγελμάτων

Δήμος Ν. Ιωνίας Έτος 1971	Ομάδες Ατομικών Επαγγελμάτων									
	Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.λ.π.	Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γράφου κ.π.ο.ε	Εμποροί και παλιητές	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	Γεωργοί κτηνοτρόφοι υλοτόμοι ώλιαις κ.λ.π.	Τεχνίτες εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων	Δήλωναν ανεπαρκώς ή ασφώς το επάγγελμά, μη δυναμένα κατατασσών κατά δήλωναν επάγγελμα	Σύνολο	Δεν επάργελμα
10-19	1.948 100%	16 0,82%	-	56 2,87%	188 9,65%	88 4,52%	-	1.560 80,08%	40 2,05%	40
20-24	2.376 100%	44 1,85%	-	308 12,96%	180 7,58%	136 5,72%	-	1.628 68,52%	72 3,03%	72
25-29	2.170 100%	104 4,78%	-	276 12,68%	192 8,82%	80 3,68%	12 0,55%	1.468 67,46%	44 2,02%	44
30-34	2.132 100%	124 5,82%	12 0,56%	212 9,94%	212 9,94%	176 8,26%	-	1.324 62,10%	68 3,19%	68
35-44	5.064 100%	220 4,34%	12 0,24%	432 8,53%	540 10,66%	472 9,32%	4 0,08%	3.188 62,95%	188 3,71%	188
45-54	3.104 100%	96 3,09%	20 0,64%	244 7,86%	428 13,79%	392 12,63%	20 0,64%	1.828 58,89%	76 2,45%	76
55-64	1.640 100%	72 4,39%	12 0,73%	100 6,10%	228 13,90%	200 12,20%	36 2,20%	936 57,07%	52 3,17%	52
65 και άνω	228 100%	8 3,51%	-	-	44 19,30%	44 19,30%	8 3,51%	100 43,86%	24 10,53%	24
Σύνολο	18.668 100%	684 3,66%	60 0,32%	1.628 8,72%	2.012 10,78%	1.588 8,51%	80 0,43%	12.032 64,45%	20 0,11%	564 3,02%

ΠΙΝΑΚΕΣ 20 & 21

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ (ΨΥΧΙΚΟ- Ν. ΙΩΝΙΑ 1971)

Π. Ψυχικό - Ν. Ιωνία 1971 :

Απ' όσους δήλωσαν κατά την απογραφή της ΕΣΥΕ στο Ψυχικό επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, το 60,1% είναι μισθωτοί και το 27,9% αυτοαπασχολούμενοι. Στη Ν. Ιωνία το ποσοστό από αυτή την κατηγορία, των μισθωτών είναι μεγαλύτερο (74,9%) και των αυτοαπασχολούμενων μικρότερο (17,7%).

Στο Ψυχικό το 50% όσων δήλωσαν διευθυντές - ανώτατα στελέχη είναι μισθωτοί, ενώ το 38,6 είναι εργοδότες. Στη Ν. Ιωνία το ποσοστό των μισθωτών διευθυντών - ανωτάτων στελεχών αυξάνει και γίνεται 73,3%, και οι εργοδότες διευθυντές - ανώτατα στελέχη αποτελούν μόνο το 13,3%. Η συντριπτική πλειοψηφία και στους δύο δήμους όσων δήλωσαν υπάλληλοι γραφείου είναι μισθωτοί, 92,2% στο Ψυχικό και 97,8% στη Ν. Ιωνία.

Το 44% στο Ψυχικό από τους εμπόρους - πωλητές εργάζονται για δικό τους λογαριασμό. Στη Ν. Ιωνία το ποσοστό των εμπόρων - πωλητών που εργάζονται για δικό τους λογαριασμό είναι 41,7%. Το 39,4% των εμπόρων - πωλητών στη Ν. Ιωνία είναι μισθωτοί.

Και στους δύο δήμους, η πλειοψηφία όσων δήλωσαν απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών είναι μισθωτοί, 92% στο Π. Ψυχικό και 72,8% στη Ν. Ιωνία. Αξιόλογο ποσοστό κατέχουν στη Ν. Ιωνία και οι αυτοαπασχολούμενοι, αυτοί δηλ. που εργάζονται για δικό τους λογαριασμό (18,9%) . Το 66,7% όσων απασχολούνται με τη γεωργία - κτηνοτροφία στο Ψυχικό είναι αυτοαπασχολούμενοι και το 25% είναι μισθωτοί. Στη Ν. Ιωνία, μόνο το 30% είναι αυτοαπασχολούμενοι. Στη Ν. Ιωνία οι αυτοαπασχολούμενοι έχουν και την πλειοψηφία σε αυτή την ομάδα επαγγέλματος, αφού συγκεντρώνουν το 60%.

Η πλειονότητα των τεχνιτών - εργατών και στους δύο δήμους είναι μισθωτοί, 77,8% στη Ν. Ιωνία και 64,6% στο Ψυχικό. Ακολουθούν οι αυτοαπασχολούμενοι, 21,5% στο Ψυχικό και 13,7% στη Ν. Ιωνία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

Οικονομικώς ενεργοί κατά θέση στο επάγγελμα, και ομάδες ατομικών επαγγελματιών

Δήμος Ψυχικού Έτος 1971	Σύνολο οικονομικών εισεργών		Θέση στο επάγγελμα		Συμβοληθούνται και μη απειθρομένα μέλη οικογενειάς		Μισθωτοί		Δεν δηλώσαν θέση στο επάγγελμα και νέοι			
	Αριθμ.	%	Αριθμ.	%	Αριθμ.	%	Αριθμ.	%	Αριθμ.	%		
Αμφοτέρων των φύλων ομάδες ατομικών επαγγελματιών	832	100,0%	88	10,6%	232	27,9%	4	0,5%	500	60,1%	8	1,0%
Ασκούντες επιτημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.π.τ.ε	352	100,0%	136	38,6%	28	8,0%	12	3,4%	176	-	-	-
Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	412	-	-	-	12	-	20	-	380	-	-	-
Υπάλληλοι γραφείων κ.π.ε	100,0%	-	-	-	2,9%	-	4,9%	-	92,2%	-	-	-
Εμπόροι και πωλητές	436	100,0%	168	38,5%	192	44,0%	12	2,8%	64	-	-	-
Απεσχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	700	100,0%	16	2,3%	36	5,1%	-	-	644	92,0%	4	0,6%
Πρόσωπα απασχολούμενα στη γεωργία, ζωοκομία κ.λ.π	48	100,0%	4	8,3%	32	66,7%	-	-	12	-	-	-
Τεχνίτες και εργάτες (εκτός γεωργίας) κ.λ.π	260	100,0%	36	13,8%	56	21,5%	-	-	168	25,0%	-	-
Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταχθούν κατά επάγγελμα	24	-	-	-	4	-	4	-	12	-	4	-
Σύνολο	3.064	100,0%	448	14,6%	592	19,3%	52	1,7%	1.956	63,8%	16	0,5%

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

Οικονομικός ενεργός κατά θέση στο επάγγελμα, και ομάδες ατομικών επαγγελματιών

Δήμος Ν. Ιωνίας Έτος 1971	Θέση στο επάγγελμα							
Αποτέλεμα των ομάδων ατομικών επαγγελματιών Ακόιντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.τ.τ.ε	Σύνολο οικονομικός ενεργών	Εργοδότες	Εργαζόμενοι για όλο του απογευματινό		Εξυπηρετούντα και μη επιβόλευτα μέλη οικογενείας		Μισθωτοί νέοι	Δεν δηλώνουν θέση στο επάγγελμα και νέοι
			128	-	512	8		
684	100,0%	36	18,7%	8	74,9%	8	1,2%	
60	100,0%	8	13,3%	8	44	12		
1628	100,0%	-	0,5%	8	1592	12		
2012	100,0%	272	41,7%	96	792	12		
1588	100,0%	84	300	40	1156	8		
100,0%	5,3%	18,9%	2,5%	72,8%	0,5%			
80	100,0%	4	24	4	48			
12032	100,0%	748	1644	196	9364	80		
584	100,0%	16	136	4	424	4		
18668	100,0%	1168	3088	356	13932	124		
	100,0%	6,3%	16,5%	1,9%	74,6%	0,7%		

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ. (ΨΥΧΙΚΟ 1981)

Π. Ψυχικό 1981 :

ΑΝΔΡΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών ανδρών εντοπίζονται ανάμεσα στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα των 20-64 ετών, ενώ των μη ενεργών στην ηλικία των 10-19 ετών και 60 ετών και άνω. Παρατηρούμε άνοδο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού μέχρι 65 ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό ενεργών (100%) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 40-44 ετών και των μη ενεργών (94,7%) σε αυτή των 65 ετών και άνω. Συνολικά, το ποσοστό των οικονομικά ενεργού ανδρικού πληθυσμού ανέρχεται στο 62,8% και του μη ενεργού στο 37,2%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (50%) εντοπίζεται στην ομάδα των 10-19 ετών (γεγονός εύλογο), ενώ αξιόλογο είναι το ποσοστό (6,8%) στις ηλικίες 20-24 ετών

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών γυναικών εντοπίζονται στην ευρύτερη ζώνη των 20-49 ετών, ενώ των μη ενεργών διαμοιράζονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Ιδιαίτερα υψηλά είναι τα ποσοστά στις ηλικίες των 10-19 και των 60 ετών και άνω. Το μεγαλύτερο ποσοστό ενεργών (54,8%) παρατηρούμε στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών και των μη ενεργών (96%) σε αυτή των 60 ετών και άνω. Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού ανέρχεται στο 22,9% και του μη ενεργού στο 77,1%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (20%) εντοπίζεται στην ηλικιακή ζώνη των 10-19 ετών, ενώ αξιόλογο είναι και το ποσοστό (15,4%) στις ηλικίες 20-24 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Δήμος Ψυχικού Έτος 1981	Οικονομικώς Ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί	Σύνολο ενεργών και μη
	Απασχολούμενοι		Ανεργοί			
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Σύνολο	Από αυτούς νέοι		
Άρρενες	2.647	2.607	40	40	1.570	4.217
		98,5%	1,5%	100,0%	37,2%	100%
10-19	20	10	10	10	840	860
		50,0%	50,0%	100,0%	97,7%	100%
20-24	148	138	10	10	180	328
		93,2%	6,8%	100,0%	54,9%	100%
25-29	233	223	10	10	20	253
		95,7%	4,3%	100,0%	7,9%	100%
30-34	221	221	-	-	10	231
		100,0%	-	-	4,3%	100%
35-39	261	261	-	-	10	271
		100,0%	-	-	3,7%	100%
40-44	380	380	-	-	-	380
		100,0%	-	-	-	100%
45-49	410	400	10	10	10	420
		97,6%	2,4%	100,0%	2,4%	100%
50-54	372	372	-	-	-	372
		100,0%	-	-	-	100%
55-59	222	222	-	-	30	252
		100,0%	-	-	11,9%	100%
60-64	170	170	-	-	50	220
		100,0%	-	-	22,7%	100%
65 και άνω και δεν δήλωσαν	210	210	-	-	420	630
		100,0%	-	-	66,7%	100%
Θήλειες	1.198	1.168	30	30	4.040	5.238
		97,5%	2,5%	100,0%	77,1%	100%
10-19	50	40	10	10	482	532
		80,0%	20,0%	100,0%	90,6%	100%
20-24	130	110	20	20	260	390
		84,6%	15,4%	100,0%	66,7%	100%
25-29	230	230	-	-	190	420
		100,0%	-	-	45,2%	100%
30-34	143	143	-	-	210	353
		100,0%	-	-	59,5%	100%
35-39	203	203	-	-	250	453
		100,0%	-	-	55,2%	100%
40-44	131	131	-	-	361	492
		100,0%	-	-	73,4%	100%
45-49	115	115	-	-	271	386
		100,0%	-	-	70,2%	100%
50-54	90	90	-	-	390	480
		100,0%	-	-	81,3%	100%
55-59	65	65	-	-	243	308
		100,0%	-	-	78,9%	100%
60-64	11	11	-	-	264	275
		100,0%	-	-	96,0%	100%
65 και άνω και δεν δήλωσαν	30	30	-	-	719	749
		100,0%	-	-	96,0%	100%
Σύνολο	3.845	3.775	70	70	5.610	9.455
		98,2%	1,8%	100,0%	59,3%	100%

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ. (Ν. ΙΩΝΙΑ 1981)

Ν. Ιωνία 1981 :

ΑΝΔΡΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών ανδρών εντοπίζονται ανάμεσα στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα των 20-64 ετών, ενώ των μη ενεργών στις ηλικίες των 10-19 ετών και 65 ετών και άνω. Το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικά ενεργών (97,9%) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 35-39 και των μη ενεργών σε αυτή των 65 ετών και άνω (94,7%). Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού ανδρικού πληθυσμού ανέρχεται στο 63,8%, και του μη ενεργού στο 36,2%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (14% από τους οικονομικά ενεργούς) εντοπίζεται στην ομάδα των 20-24 ετών, γεγονός που υποδηλώνει τις αυξανόμενες δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών γυναικών εντοπίζονται στην ευρύτερη ζώνη 20-49 ετών, ενώ των μη οικονομικά ενεργών γυναικών είναι διασκορπισμένα σε όλες τις ηλικιακές ζώνες. Ιδιαίτερα υψηλά είναι στις ηλικίες των 10-19 και των 60 ετών και άνω. Το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικά ενεργών (42,6%) το διακρίνουμε στην ηλικιακή ομάδα των 20-24 ετών και των μη ενεργών (99,8%) σε αυτή των 65 ετών και άνω. Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού ανέρχεται στο 21,1%, και του μη ενεργού στο 78,9%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (25% των οικονομικά ενεργών) εντοπίζεται στην κατηγορία των 60-64 ετών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Περίπου όμοια είναι η συμπεριφορά στους άνδρες των δύο οικισμών στις ηλικιακές ομάδες στις οποίες εντοπίζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών και μη. Το συνολικό ποσοστό των οικονομικά ενεργών ανδρών στη Ν. Ιωνία το 1981 είναι μεγαλύτερο απ' ότι στο Ψυχικό. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων νέων ηλικίας μέχρι 23 ετών στο Ψυχικό είναι αρκετά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Ν. Ιωνίας λόγω σπουδών, ενώ στη Ν. Ιωνία αρκετοί είναι αυτοί που εργάζονται από μικρότερες ηλικίες. Στη Ν. Ιωνία, παρατηρούμε ότι το υψηλότερο ποσοστό των οικονομικά ενεργών γυναικών είναι μικρότερο κατά 12,2 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο του Ψυχικού, ενώ τα άλλα τα συνολικά ποσοστά των οικονομικά ενεργών και μη ενεργών γυναικών δεν διαφέρουν αξιόλογα. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερο κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο του Ψυχικού.

Οικονομικός Ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατα φύλο και ομάδες ηλικιών						
Δήμος Ν. Ιωνίας Ετος 1981	Οικονομικός Ενεργός				Οικονομικός μη ενεργός	
	Ανεργοί		Από αυτούς			Σύνολο ενεργών και μη
Φύλο, ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Σύνολο	νεοί		
Αρρενες	14.951	14.141	810	290	8.494	23.445
		94,6%	5,4%	35,8%	36,2%	100%
10-19	833	733	100	80	3.612	4.445
		88,0%	12,0%	80,0%	81,3%	100%
20-24	1.424	1.224	200	130	481	1.905
		86,0%	14,0%	65,0%	25,2%	100%
25-29	2.103	1.933	170	70	80	2.183
		91,9%	8,1%	41,2%	3,7%	100%
30-34	2.082	1.992	90	10	80	2.162
		95,7%	4,3%	11,1%	3,7%	100%
35-39	1.484	1.444	40	-	32	1.516
		97,3%	2,7%	-	2,1%	100%
40-44	1.807	1.747	60	-	60	1.867
		96,7%	3,3%	-	3,2%	100%
45-49	1.834	1.754	80	-	152	1.986
		95,6%	4,4%	-	7,7%	100%
50-54	1.880	1.860	20	-	321	2.201
		98,9%	1,1%	-	14,6%	100%
55-59	856	826	30	-	383	1.239
		96,5%	3,5%	-	30,9%	100%
60-64	495	475	20	-	575	1.070
		96,0%	4,0%	-	53,7%	100%
65 και άνω και Δεν δηλώσαν	153	153	-	-	2.718	2.871
		100,0%	-	-	94,7%	100%
Θηλείς	5.646	5.314	332	151	21.124	26.770
		94,1%	5,9%	45,5%	78,9%	100%
10-19	703	601	102	91	3.776	4.479
		85,5%	14,5%	89,2%	84,3%	100%
20-24	1.044	984	60	50	1.405	2.449
		94,3%	5,7%	83,3%	57,4%	100%
25-29	912	842	70	10	1.356	2.268
		92,3%	7,7%	14,3%	59,8%	100%
30-34	681	661	20	-	1.474	2.155
		97,1%	2,9%	-	68,4%	100%
35-39	551	541	10	-	1.343	1.894
		98,2%	1,8%	-	70,9%	100%
40-44	591	571	20	-	1.595	2.186
		96,6%	3,4%	-	73,0%	100%
45-49	522	512	10	-	1.658	2.180
		98,1%	1,9%	-	76,1%	100%
50-54	441	411	30	-	2.019	2.460
		93,2%	6,8%	-	82,1%	100%
55-59	151	151	-	-	1.179	1.330
		100,0%	-	-	88,6%	100%
60-64	40	30	10	-	1.254	1.294
		75,0%	25,0%	-	96,9%	100%
65 και άνω και Δεν δηλώσαν	10	10	-	-	4.065	4.075
		100,0%	-	-	99,8%	100%
Σύνολο	20.597	19.455	1.142	441	29.618	50.215
		94,5%	5,5%	38,6%	59,0%	100%

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (ΨΥΧΙΚΟ 1981)

Π. Ψυχικό 1981 :

Το επάγγελμα των απασχολουμένων στην παροχή υπηρεσιών και των υπαλλήλων γραφείου (με την προσθήκη των εμπόρων στην ομάδα 10-19 ετών) κυριαρχεί στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα των 10-24 ετών. Οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες κυριαρχούν σε όλες τις άλλες ηλικιακές ομάδες με την προσθήκη των υπαλλήλων γραφείου για την ομάδα 25- 29 ετών, των εμπόρων για την ομάδα 35-39 και 65 ετών και άνω και των διευθυντών - ανώτατων στελεχών για όλες τις άλλες ηλικιακές ομάδες. Οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά στην ομάδα των 35-39 ετών καθώς και των 65 ετών και άνω, οι διευθυντές - ανώτατα στελέχη κυριαρχούν στις ομάδες 30-34 και 45-49 ετών, οι υπάλληλοι γραφείου στην ομάδα 20-29 ετών, οι έμποροι - πωλητές στην ομάδα 60 ετών και άνω, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών στην ομάδα 10-24 ετών και οι τεχνίτες - εργάτες στις ομάδες 35-39 και 50-54 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1981)

Ν. Ιωνία 1981 :

Το επάγγελμα των τεχνιτών - εργατών κυριαρχεί σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Εξαιρέση υπάρχει στην ηλικία των 65 ετών και άνω, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχουν οι έμποροι. Εκτός των τεχνιτών - εργατών, οι υπάλληλοι γραφείου κυριαρχούν επίσης στις ηλικιακές ομάδες 10-34, 45-49 και 55-64 ετών και οι έμποροι στις ηλικιακές ομάδες 10-19, 40-44 και 50 - 54 ετών, όπως και οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες στην ομάδα 35-39 ετών.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες τα συγκεντρώνουν στην ομάδα 30-39 ετών, οι διευθυντές - ανώτατα στελέχη στις ομάδες 40-49 και 55-59 ετών, οι υπάλληλοι γραφείου στις ομάδες 10-19 ετών και 60-64 ετών , οι έμποροι - πωλητές στην ομάδα 60 ετών και άνω, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών στις ομάδες 50-54 ετών και 60 - 64 ετών, οι γεωργοί - κτηνοτρόφοι στις ζώνες 45-49 και 60-64 ετών και οι τεχνίτες - εργάτες στην ηλικιακή ομάδα των 50-59 ετών.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στο Ψυχικό, κυριαρχούν οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες σ' όλες τις ηλικιακές ομάδες από 25 ετών και άνω, με την προσθήκη των διευθυντών - ανώτατων στελεχών για τις ομάδες άνω των 40 ετών και των εμπόρων και υπαλλήλων γραφείου για την ομάδα 25-39 ετών. Στις μικρές ηλικιακά ομάδες κυριαρχούν τα επαγγέλματα των απασχολουμένων στην παροχή υπηρεσιών καθώς και των υπαλλήλων γραφείου.

Αντίθετα, στη Ν. Ιωνία, σε όλες τις ηλικίες κυριαρχούν οι τεχνίτες - εργάτες σε συνδυασμό με τους υπαλλήλους γραφείου (για τις ηλικίες έως 34 ετών αλλά και 55-64 ετών) και οι έμποροι στις ηλικιακές ομάδες 40-44, 50-54 και 65 ετών και άνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

Οικονομικός ενεργός πληθυσμός, ομάδες ηλικιών και ομάδες ατομικών επαγγελματιών

Δήμος Ψυχικού Έτος 1981	Ομάδες		Ατομικών Επαγγελματιών		Τεχνικές Επαγγελματίες		Απαιτούμενοι στην παραγωγή υπηρεσιών		Ανεργοί	
	Ασκούντες και ελεύθερα επαγγελματίες κ.λ.π	Ανεύθυνες και ανώτατα διοικητικά στελέχη	Υπόλοιποι γραφείου κ.τ.α.ε	Εμπροσκή και ζωητές	Αναγόμενοι στην παραγωγή υπηρεσιών	Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υατοίχοι, κ.λ.π	Καλλιτέχνες και λοιπές επαγγελματίες	Ανεργοί	Νέοι	Ανεργοί
10-19	70	-	10	10	30	-	-	-	20	-
	100%		14,3%	14,3%	42,9%				28,6%	
20-24	278	30	120	20	68	-	-	-	30	-
	100%	10,8%	43,2%	7,2%	24,5%				10,8%	
25-29	463	160	120	60	83	-	-	-	10	-
	100%	34,6%	25,9%	13,0%	17,9%				2,2%	
30-34	364	131	30	40	22	-	-	-	10	-
	100%	36,0%	8,2%	11,0%	6,0%				2,7%	
35-39	464	213	50	70	61	-	-	-	20	-
	100%	45,9%	10,8%	15,1%	13,1%				4,3%	
40-44	511	219	41	80	51	10	10	10	10	10
	100%	42,9%	8,0%	15,7%	10,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
45-49	525	193	20	110	31	-	-	-	10	-
	100%	36,8%	3,8%	21,0%	5,9%				1,9%	
50-54	462	160	40	50	30	-	-	-	50	-
	100%	34,6%	8,7%	10,8%	6,5%				10,8%	
55-59	287	127	20	30	30	-	-	-	10	-
	100%	44,3%	7,0%	10,5%	10,5%				3,5%	
60-64	181	81	20	40	-	-	-	-	-	-
	100%	44,8%	11,0%	22,1%						
65 και άνω και δεν δηλώνουν	240	110	-	60	40	-	-	-	10	-
	100%	45,8%		25,0%	16,7%				4,2%	
Σύνολο	3.845	1.424	471	570	446	10	10	10	70	50
	100%	37,0%	12,2%	14,8%	11,6%	0,3%	0,3%	0,3%	1,8%	1,3%

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός, ομάδες ηλικιών και ομάδες ατομικών επαγγελματίων

Αμφότερων ομάδων ηλικιών	Ασκούντες			Ομάδες			Ατομικών Επαγγελματίων			Τεχνίτες			Νέοι Ανεργοί	Δεν δηλώνουν επαγγελματία
	Σύνολο	Ασκούντες και ελεύθερα επαγγέλματα κ.λ.π.	Διαθέτουντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπόλοιποι γραφείου κ.λ.α.ε	Εμπόροι και πωλητές	Απασχολούμενοι στην παραγωγή υπηρεσιών	Γεωργοί κτηνοτρόφοι υλοτόμοι, αλιείς κ.λ.π.	Απασχολούμενοι υπηρεσιών	Απασχολούμενοι υπηρεσιών	Απασχολούμενοι υπηρεσιών	Απασχολούμενοι υπηρεσιών	Απασχολούμενοι υπηρεσιών		
10-19	1536 100%	-	-	170 11,1%	170 11,1%	103 6,7%	10 0,7%	10 0,8%	872 56,8%	10 0,7%	10 0,8%	171 11,1%	40 2,6%	
20-24	2468 100%	122 4,9%	10 0,4%	440 17,8%	230 9,3%	165 6,7%	20 0,8%	20 0,8%	1281 51,9%	20 0,8%	20 0,8%	180 7,3%	20 0,8%	
25-29	3015 100%	303 10,0%	30 1,0%	450 14,9%	370 12,3%	168 5,6%	20 0,7%	20 0,7%	1514 50,2%	20 0,7%	20 0,7%	80 2,7%	70 2,3%	
30-34	2763 100%	303 11,0%	10 0,4%	321 11,6%	260 9,4%	185 6,7%	11 0,4%	11 0,4%	1573 56,9%	11 0,4%	11 0,4%	10 0,4%	80 2,9%	
35-39	2035 100%	241 11,8%	10 0,5%	212 10,4%	220 10,8%	161 7,9%	10 0,5%	10 0,5%	1141 56,1%	10 0,5%	10 0,5%	-	40 2,0%	
40-44	2398 100%	242 10,1%	60 2,5%	300 12,5%	310 12,9%	214 8,9%	10 0,4%	10 0,4%	1162 48,5%	10 0,4%	10 0,4%	-	100 4,2%	
45-49	2356 100%	150 6,4%	60 2,5%	260 11,0%	250 10,6%	183 7,8%	40 1,7%	40 1,7%	1363 57,9%	40 1,7%	40 1,7%	-	40 1,7%	
50-54	2321 100%	131 5,6%	10 0,4%	172 7,4%	310 13,4%	261 11,2%	2 0,1%	2 0,1%	1365 58,8%	2 0,1%	2 0,1%	-	50 2,2%	
55-59	1007 100%	41 4,1%	40 4,0%	101 10,0%	70 7,0%	61 6,1%	12 1,2%	12 1,2%	662 65,7%	12 1,2%	12 1,2%	-	-	
60-64	515 100%	30 5,8%	10 1,9%	81 15,7%	70 13,6%	70 13,6%	12 2,3%	12 2,3%	252 48,9%	12 2,3%	12 2,3%	-	10 1,9%	
65 και άνω και δεν δηλώνουν	163 100%	10 6,1%	-	10 6,1%	80 49,1%	-	2 1,2%	2 1,2%	61 37,4%	2 1,2%	2 1,2%	-	-	
Σύνολο	20597 100%	1573 7,6%	240 1,2%	2517 12,2%	2340 11,4%	1571 7,6%	149 0,7%	149 0,7%	11246 54,6%	149 0,7%	149 0,7%	441 2,1%	450 2,2%	

Π. Ψυχικό - Ν. Ιωνία 1981 :

Στους δύο υπό σύγκριση οικισμούς η πλειονότητα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών είναι μισθωτοί, σε μικρότερο ποσοστό στο Ψυχικό (51,5%) από ότι στη Ν. Ιωνία (75,8%). Το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνουν οι αυτοαπασχολούμενοι (35,1% για το Ψυχικό και 18,5% για την Ν. Ιωνία). Διαφορά υπάρχει ανάμεσα στους δύο δήμους σε ό,τι αφορά το επάγγελμα των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών, όπου ενώ στο Π. Ψυχικό η πλειονότητα των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών είναι μισθωτοί (69,9%), στη Ν. Ιωνία είναι εργοδότες (70,8%).

Και στους δύο δήμους οι υπάλληλοι γραφείου στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι μισθωτοί (96,4% στη Ν. Ιωνία και 93,6% στο Ψυχικό). Η πλειονότητα των εμπόρων - τεχνιτών και στους δύο δήμους εργάζεται για δικό της λογαριασμό (45,6% στο Ψυχικό και 50,4% στη Ν. Ιωνία) και ενώ στο Ψυχικό το αμέσως μικρότερο ποσοστό (29,8%) είναι εργοδότες, στη Ν. Ιωνία το αντίστοιχο ποσοστό (38%) είναι μισθωτοί. Η πλειονότητα των απασχολούμενων με την παροχή υπηρεσιών και στους δύο δήμους είναι μισθωτοί, 82,1% στο Ψυχικό και 77% στη Ν. Ιωνία. Το ίδιο συμβαίνει και με το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό που συγκεντρώνεται και στις δύο περιπτώσεις στους αυτοαπασχολούμενους (15,3% στη Ν. Ιωνία και 11,2% στο Ψυχικό).

Το 100% όσων δήλωσαν γεωργοί- κτηνοτρόφοι στο Ψυχικό είναι αυτοαπασχολούμενοι, ενώ στη Ν. Ιωνία αυτό ισχύει μόνο για το 38,3%. Υψηλά ποσοστά σε αυτή την κατηγορία συγκεντρώνουν οι μισθωτοί και τα συμβοηθούντα μέλη οικογένειας.

Στο Ψυχικό η πλειονότητα των τεχνιτών - εργατών (69,2%) είναι αυτοαπασχολούμενοι, ενώ οι μισθωτοί εργάτες φτάνουν το 30,8%. Στη Ν. Ιωνία η πλειονότητα των εργατών (72%) είναι μισθωτοί, και οι εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό συγκεντρώνουν το 20,8% των ποσοστών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

Οικονομικός ενεργοί κατά θέση στο επάγγελμα, και ομάδες ατομικών επαγγελματιών

Οικονομικός ενεργοί κατά θέση στο επάγγελμα, και ομάδες ατομικών επαγγελματιών	Σύνολο		Εργαζόμενοι		Εργαζόμενοι γάμοι		Εργαζόμενοι γάμοι		Εργαζόμενοι γάμοι		Εργαζόμενοι γάμοι	
	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%
Δήμιος Ψυχικού Έτος 1981												
Αποτέλεσμα των φύλων ομάδες ατομικών επαγγελματιών												
Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.λ.τ.ε	1424	100,0%	110	7,7%	500	35,1%	734	51,5%	30	2,1%		
Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	664	100,0%	170	25,6%	10	1,5%	464	69,9%	10	1,5%		
Υπάλληλοι γραφείου κ.λ.τ.ε	471	100,0%	-	-	-	-	30	441	-	-		
Εμποροί και πωλητές	570	100,0%	170	29,8%	260	45,6%	90	15,8%	10	1,8%		
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	446	100,0%	20	4,5%	50	11,2%	366	82,1%	10	2,2%		
Πρόσωπα απασχολούμενα στη γεωργία, ζωοκομία κ.λ.π.	10	100,0%	-	-	10	100,0%	-	-	-	-		
Τεχνίτες και εργάτες (εκτός γεωργίας) κ.λ.π.	130	100,0%	-	-	90	69,2%	40	30,8%	-	-		
Πρόσωπα μη δυναμένα να καταταχθούν κατά επάγγελμα/Δηλώσαν ανεπαρκώς το επάγγελμα/Νέοι/ Δεν δήλωσαν επάγγελμα	130	100,0%	10	7,7%	-	-	30	23,1%	90	69,2%		
Σύνολο	3 845	100,0%	480	12,5%	920	23,9%	2 165	56,3%	150	3,9%		

ΠΙΝΑΚΑΣ 27

Οικονομικός εγερσι κατά θέση στο εργοστάσιο, και ομάδες ατομικών εργαζομένων

Δήμος Ν. Ιωνίας Έτος 1981	Θέση στο εργοστάσιο					
	Σύνολο οικονομικών ενεργών	Εργοδοτές	Εργαζόμενοι για όλο το λογιστικό έτος	Συμβουλευτικά και μη απασχολούμενα μέλη οικογένειας	Μισθωτοί	Άσν δήκων θέση στο εργοστάσιο και νέοι
Αιμοτέρον των φύλων ομάδες ατομικών εργαζομένων	1573	70	291	-	1192	20
Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.τ.ε	100,0%	4,5%	18,5%	-	75,8%	1,3%
Διεθνή και ανώτερα διοικητικά στελέχη	240	170	20	-	50	-
	100,0%	70,8%	8,3%	-	20,8%	-
Υπάλληλοι γραφείων κ.τ.ε	2517	10	70	-	2427	10
	100,0%	0,4%	2,8%	-	96,4%	0,4%
Επαγγελματίες	2340	160	1180	80	890	30
	100,0%	6,8%	50,4%	3,4%	38,0%	1,3%
Απασχολούμενοι στην εργασία υπηρεσιών	1571	80	241	40	1210	-
	100,0%	5,1%	15,3%	2,5%	77,0%	-
Προσωπα απασχολούμενα στη γεωργία, ζωοκομία κ.λ.π	149	-	57	41	41	10
	100,0%	-	38,3%	27,5%	27,5%	6,7%
Τεχνίτες και εργατές (εκτός γεωργίας) κ.λ.π	11246	471	2343	220	8102	110
	100,0%	4,2%	20,8%	2,0%	72,0%	1,0%
Προσωπα μη δυνατόμενα να καταταθούν κατά εργοστάσιο/ δήκων ανεργικών το εργοστάσιο/ νέοι / Άσν δήκων εργοστάσιο	961	10	70	50	190	691
	100,0%	1,0%	7,3%	5,2%	19,8%	71,9%
Σύνολο	20.597	971	4272	431	14.102	821
	100,0%	4,7%	20,7%	2,1%	68,5%	4,0%

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ. (ΨΥΧΙΚΟ 1991)

Π. Ψυχικό 1991 :

ΑΝΔΡΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών ανδρών εντοπίζονται στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα των 20-64 ετών, ενώ των μη ενεργών στις ηλικίες των 10-19 ετών και 65 ετών και άνω . Το μεγαλύτερο ποσοστό ενεργών (99%) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 35-39 ετών, και μη ενεργών (97,9%) στις ηλικίες των 10-19 ετών. Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού ανδρικού πληθυσμού ανέρχεται στο 59,5%, και του μη ενεργού στο 40,5%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (17,6% από τους οικονομικά ενεργούς άνδρες) εντοπίζεται στην ομάδα των 20-24 ετών.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών γυναικών εντοπίζονται στην ευρύτερη ζώνη των 20-59 ετών, ενώ των μη ενεργών είναι διασκορπισμένα σε όλες τις ηλικιακές ζώνες (ιδιαίτερα υψηλά σε αυτή των 10-19 και των 60 ετών και άνω). Το μεγαλύτερο ποσοστό ενεργών (79,3%) είναι στην ομάδα 25-29, και μη ενεργών (97,6%) σε αυτή των 10-19 ετών. Συνολικά, το ποσοστό των οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού ανέρχεται στο 35,4%, και του μη ενεργού στο 64,6%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (16,8%) εντοπίζεται στη ζώνη των 20-24 ετών. Στην ίδια ηλικιακή ομάδα, οι γυναίκες παρουσίασαν ανεργία και τη δεκαετία 1971 - 1981.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ. (Ν. ΙΩΝΙΑ 1991)

Ν. Ιωνία 1991 :

ΑΝΔΡΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών ανδρών εντοπίζονται στην ευρύτερη ηλικιακή ομάδα των 20-55 ετών , ενώ των μη ενεργών στις ηλικίες 10-19 ετών και 60 ετών και άνω . Το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικά ενεργών (97,8%) εντοπίζεται στην ηλικιακή ζώνη των 30-34 ετών και των μη ενεργών (96,7%) σε αυτή των 65 ετών και άνω. Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού ανδρικού πληθυσμού ανέρχεται στο 72,6%, και του μη ενεργού στο 27,4%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (16,9%) συγκεντρώνουν οι ηλικίες των 10-19 ετών, ενώ αξιόλογα είναι τα ποσοστά ανεργίας (8,6%) για τις ηλικίες των 20-24 και των 25-29 ετών, αντίστοιχα.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Τα μεγαλύτερα ποσοστά των οικονομικά ενεργών γυναικών εντοπίζονται στην ευρύτερη ζώνη 20-54 ετών, ενώ των μη ενεργών είναι διασκορπισμένα σε όλες τις ηλικιακές ζώνες (ιδιαίτερα υψηλά σε αυτή των 10-19 ετών και των 55 ετών και άνω). Το μεγαλύτερο ποσοστό οικονομικά ενεργών γυναικών (62,7%) εντοπίζεται στην ομάδα 25-29 ετών, ενώ το αντίστοιχο των μη οικονομικά ενεργών (99,6%) σε αυτή των 65 ετών και άνω. Συνολικά, το ποσοστό του οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού ανέρχεται στο 29,1%, και του μη ενεργού στο 70,3%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (44,9% από τους οικονομικά ενεργούς) ανήκει στη κατηγορία των 10-19 ετών, ενώ αξιόλογα είναι και τα ποσοστά ανεργίας στις ηλικίες των 20-24 ετών (21,5%) και 25-29 ετών (14,2%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Δήμος Ψυχικού Έτος 1991	Οικονομικώς Ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί	Σύνολο ενεργών και μη
	Φύλο, ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Από αυτούς νέοι	
Άρρενες				2.520		2.464
		97,8%	2,2%	46,4%	40,5%	100%
10-19	14	12	2	1	661	675
		85,7%	14,3%	50,0%	97,9%	100%
20-24	74	61	13	11	175	249
		82,4%	17,6%	84,6%	70,3%	100%
25-29	250	235	15	7	50	300
		94,0%	6,0%	46,7%	16,7%	100%
30-34	302	288	14	5	7	309
		95,4%	4,6%	35,7%	2,3%	100%
35-39	295	291	4	1	3	298
		98,6%	1,4%	25,0%	1,0%	100%
40-44	366	363	3	0	8	374
		99,2%	0,8%	0,0%	2,1%	100%
45-49	280	279	1	0	6	286
		99,6%	0,4%	0,0%	2,1%	100%
50-54	273	270	3	1	26	299
		98,9%	1,1%	33,3%	8,7%	100%
55-59	254	253	1	0	46	300
		99,6%	0,4%	0,0%	15,3%	100%
60-64	236	236	0		129	365
		100,0%	0,0%		35,3%	100%
65 και άνω και δεν δήλωσαν	176	176	0		606	782
		100,0%	0,0%		77,5%	100%
Θήλειες	1.882	1.801	81	35	3.429	5.311
		95,7%	4,3%	43,2%	64,6%	100%
10-19	16	14	2	0	652	668
		87,5%	12,5%	0,0%	97,6%	100%
20-24	185	154	31	21	185	370
		83,2%	16,8%	67,7%	50,0%	100%
25-29	314	295	19	10	82	396
		93,9%	6,1%	52,6%	20,7%	100%
30-34	305	293	12	1	115	420
		96,1%	3,9%	8,3%	27,4%	100%
35-39	290	285	5	1	145	435
		98,3%	1,7%	20,0%	33,3%	100%
40-44	271	262	9	0	215	486
		96,7%	3,3%	0,0%	44,2%	100%
45-49	183	180	3	2	213	396
		98,4%	1,6%	66,7%	53,8%	100%
50-54	141	141			273	414
		100,0%			65,9%	100%
55-59	90	90			258	348
		100,0%			74,1%	100%
60-64	50	50			359	409
		100,0%			87,8%	100%
65 και άνω και δεν δήλωσαν	37	37			932	969
		100,0%			96,2%	100%
Σύνολο	4.402	4.265	137	61	5.146	9.548
		96,9%	3,1%	44,5%	53,9%	100%

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα μεγαλύτερα ποσοστά του οικονομικά ενεργού και μη ενεργού ανδρικού πληθυσμού εντοπίζονται σε σχεδόν ίδιες ηλικιακές ομάδες και στους δύο οικισμούς. Στη Ν. Ιωνία συμμετέχουν στην παραγωγή άτομα ηλικίας 10 ετών και άνω, ενώ στο Ψυχικό εργάζονται από την ηλικία των 20 ετών και άνω. Το συνολικό ποσοστό οικονομικά ενεργού και μη ενεργού ανδρικού πληθυσμού είναι σχεδόν ίδιο και για τους δύο δήμους, ενώ το ποσοστό ανέργων νέων, στο σύνολο των οικονομικά ενεργών, στο Ψυχικό είναι σχεδόν ίδιο με το αντίστοιχο της Ν. Ιωνίας. Στις γυναίκες, το συνολικό ποσοστό ενεργού πληθυσμού στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερο κατά 5,7 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το μέγιστο ποσοστό ανεργίας στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερο κατά 28,1 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο του Ψυχικού, καθώς εντοπίζεται και στην ηλικιακή ομάδα των 10-19 ετών, σε αντίθεση με το Ψυχικό, όπου η ανεργία εντοπίζεται στην ομάδα των 20-24 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29

Οικονομικώς ενεργός και μὴ ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Δήμος Ν. Ιωνίας Έτος 1991	Οικονομικώς Ενεργοί				Οικονομικώς μὴ ενεργοί		Σύνολο ενεργών και μὴ
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		Σύνολο	Απο αυτούς νέοι	
			Σύνολο	νέοι			
Φύλο, ομάδες ηλικιών							
Άρρενες	15.065	14.081	984	409	10.205	25.270	
		93,5%	6,5%	41,6%	40,4%	100%	
10-19	427	297	130	108	4.028	4.455	
		69,6%	30,4%	83,1%	90,4%	100%	
20-24	1.570	1.305	265	177	526	2.096	
		83,1%	16,9%	66,8%	25,1%	100%	
25-29	2.022	1.848	174	85	105	2.127	
		91,4%	8,6%	48,9%	4,9%	100%	
30-34	2.066	1.971	95	24	47	2.113	
		95,4%	4,6%	25,3%	2,2%	100%	
35-39	2.176	2.098	78	5	67	2.243	
		96,4%	3,6%	6,4%	3,0%	100%	
40-44	2.066	2.001	65	5	104	2.170	
		96,9%	3,1%	7,7%	4,8%	100%	
45-49	1.576	1.519	57	2	117	1.693	
		96,4%	3,6%	3,5%	6,9%	100%	
50-54	1.492	1.434	58	3	285	1.777	
		96,1%	3,9%	5,2%	16,0%	100%	
55-59	1.156	1.108	48	0	676	1.832	
		95,8%	4,2%	0,0%	36,9%	100%	
60-64	410	398	12	0	1.242	1.652	
		97,1%	2,9%	0,0%	75,2%	100%	
65 και άνω και δεν δήλωσαν	104	102	2	0	3.008	3.112	
		98,1%	1,9%	0,0%	96,7%	100%	
Θήλειες	8.348	7.326	1.022	489	19.775	28.123	
		87,8%	12,2%	47,8%	70,3%	100%	
10-19	443	244	199	162	3.878	4.321	
		55,1%	44,9%	81,4%	89,7%	100%	
20-24	1.390	1.091	299	198	951	2.341	
		78,5%	21,5%	66,2%	40,6%	100%	
25-29	1.450	1.244	206	94	862	2.312	
		85,8%	14,2%	45,6%	37,3%	100%	
30-34	1.388	1.280	108	19	1.105	2.493	
		92,2%	7,8%	17,6%	44,3%	100%	
35-39	1.197	1.133	64	7	1.105	2.302	
		94,7%	5,3%	10,9%	48,0%	100%	
40-44	1.009	945	64	4	1.233	2.242	
		93,7%	6,3%	6,3%	55,0%	100%	
45-49	654	617	37	4	1.064	1.718	
		94,3%	5,7%	10,8%	61,9%	100%	
50-54	482	452	30	1	1.350	1.832	
		93,8%	6,2%	3,3%	73,7%	100%	
55-59	231	218	13	0	1.794	2.025	
		94,4%	5,6%	0,0%	88,6%	100%	
60-64	85	83	2	0	1.933	2.018	
		97,6%	2,4%	0,0%	95,8%	100%	
65 και άνω και δεν δήλωσαν	19	19	0		4.500	4.519	
		100,0%	0,0%		99,6%	100%	
Σύνολο	23.413	21.407	2.006	898	29.980	53.393	
		91,4%	8,6%	44,8%	56,1%	100%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 30

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (ΨΥΧΙΚΟ 1991)

Π. Ψυχικό 1991 :

Τα επαγγέλματα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών και των εμπόρων σε σημαντική «απόσταση» από τους πρώτους κυριαρχούν σε όλες τις ηλικιακές ομάδες των 30 ετών και άνω. Οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες και οι υπάλληλοι γραφείου κυριαρχούν και στην ομάδα 25-29 ετών. Οι υπάλληλοι γραφείου και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών ξεχωρίζουν στην ηλικιακή ζώνη των 10-24 ετών.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες τα συγκεντρώνουν στις ομάδες 50-54 και 60-64 ετών, οι διευθυντές - ανώτατα στελέχη στις ομάδες 45-49 και 60-64 ετών, οι υπάλληλοι γραφείου στις ομάδες 10-19 και 30-34 ετών, οι έμποροι - πωλητές στις ομάδες 35-39 και 65 ετών και άνω, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών στην ομάδα 10-24 ετών, οι γεωργοί - κτηνοτρόφοι σε αυτή των 55 ετών και άνω και τέλος οι τεχνίτες - εργάτες στις ομάδες των 10-19 και 55-59 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 31

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1991)

Ν. Ιωνία 1991 :

Οι τεχνίτες κυριαρχούν σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, οι υπάλληλοι γραφείου στις ομάδες από 20-44 ετών και οι έμποροι - πωλητές σε αυτές των 10-19 και 45 ετών και άνω.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες και οι υπάλληλοι γραφείου στην ομάδα 25-34 ετών, οι διευθυντές - ανώτατα στελέχη στις ομάδες 40-44 και 60-64 ετών, οι έμποροι - πωλητές και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών στις ομάδες των 60 ετών και άνω, οι γεωργοί - κτηνοτρόφοι στις ηλικίες των 55 ετών και άνω και οι τεχνίτες - εργάτες στην ηλικιακή ομάδα 50-59 ετών.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στο Ψυχικό κυριαρχούν οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες και οι έμποροι - πωλητές σε όλες τις ηλικιακές ομάδες από 30 ετών και άνω, ακολουθούν οι διευθυντές και ανώτερα στελέχη από 40 ετών και άνω, οι υπάλληλοι γραφείου με τους απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών για τις μικρότερες ηλικιακές ομάδες. Στη Ν. Ιωνία έχουμε κυριαρχία των τεχνιτών - εργατών σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και των υπαλλήλων γραφείου για τις ομάδες έως 44 ετών, και των εμπόρων - πωλητών για τις ομάδες μέχρι 45 ετών και άνω, ακολουθούν οι ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα (30-40ετών).

ΠΙΝΑΚΑΣ 30

Οικονομικός ενεργός πληθυσμός, ομάδες ηλικιών και ομάδες ατομικών εργαζομένων

Δήμος Ήλικου Έτος 1991	Ασκούντες		Ομάδες		Ατομικών		Εργαζομένων		Λειτουργίες		Άλλων		Δεν		
Αμφοτέρων των φύλων ομάδες ηλικιών	Σύνολο	κ.λ.π.	επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα	διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γράσειων κ.π.α.ε	Εμπόροι και προμηθευτές	Αρτοποιημένοι στην παραγωγή υπηρεσιών	Επαγγελματίες κτηνοτρόφοι υατορμολογία κ.λ.π.	εργάτες και χειριστές μηχανημάτων	αετικά κ.λ.π.	Δηλώσαν ανεργούς ή ανέργους	Νέοι άνεργοι	Δεν δηλώσαν εργαζομ.	Νέοι άνεργοι	Δεν δηλώσαν εργαζομ.
10-19	30	2	1	10	4	6	2	1	1	1	1	1	1	3	
	100,0%	6,7%	3,3%	33,3%	13,3%	20,0%	6,7%	2,0%	3,3%	3,3%	3,3%	3,3%	3,3%	10,0%	
20-24	259	45	11	49	42	49	1	1	11	4	4	32	15		
	100,0%	17,4%	4,2%	18,9%	16,2%	18,9%	0,4%	0,4%	4,2%	1,5%	1,5%	12,4%	5,8%		
25-29	564	185	47	111	96	60	1	1	27	6	6	17	14		
	100,0%	32,8%	8,3%	19,7%	17,0%	10,6%	0,2%	0,2%	4,8%	1,1%	1,1%	3,0%	2,5%		
30-34	607	245	59	90	104	58	3	3	17	5	5	6	20		
	100,0%	40,4%	9,7%	14,8%	17,1%	9,6%	0,5%	0,5%	2,8%	0,8%	0,8%	1,0%	3,3%		
35-39	585	234	61	84	115	41	3	3	25	12	12	2	8		
	100,0%	40,0%	10,4%	14,4%	19,7%	7,0%	0,5%	0,5%	4,3%	2,1%	2,1%	0,3%	1,4%		
40-44	637	259	95	70	116	47	2	2	21	13	13	1	14		
	100,0%	40,7%	14,9%	11,0%	18,2%	7,4%	0,3%	0,3%	3,3%	2,0%	2,0%	0,2%	2,2%		
45-49	468	169	80	52	83	41	2	2	19	4	4	2	11		
	100,0%	36,1%	17,1%	11,1%	17,7%	8,8%	0,4%	0,4%	4,1%	0,9%	0,9%	0,4%	2,4%		
50-54	414	180	63	37	72	31	2	2	21	5	5	1	2		
	100,0%	43,5%	15,2%	8,9%	17,4%	7,5%	0,5%	0,5%	5,1%	1,2%	1,2%	0,2%	0,5%		
55-59	344	141	49	17	67	29	4	4	20	8	8	1	9		
	100,0%	41,0%	14,2%	4,9%	19,5%	8,4%	1,2%	1,2%	5,8%	2,3%	2,3%	0,3%	2,6%		
60-64	286	131	52	10	55	14	3	3	13	4	4	1	4		
	100,0%	45,8%	18,2%	3,5%	19,2%	4,9%	1,0%	1,0%	4,5%	1,4%	1,4%	0,3%	1,4%		
65 και άνω και άσυνδηλωσών	213	90	29	6	71	5	-	6	5	5	5	1	1		
	100,0%	42,3%	13,6%	2,8%	33,3%	2,3%	-	3,3%	2,3%	2,3%	2,3%	0,5%	0,5%		
Σύνολο	4.402	1.681	547	536	825	381	21	21	182	67	67	61	101		
	100,0%	38,2%	12,4%	12,2%	18,7%	8,7%	0,5%	0,5%	4,1%	1,5%	1,5%	1,4%	2,3%		

ΠΙΝΑΚΑΣ 31

Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός, ομάδες ηλικιών και ομάδες ατομικών επαγγελματιών

Δήμος Ν. Ιωνίας Έτος 1991	Ασκούντες		Διαβιβδνόντες		Ομάδες		Ατομικών		Επαγγελματιών		Τεχνίτες		Δηλώσαν		Δεγ	
	ομάδες	ηλικιών	επισημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.λ.π.	και ανάσπερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείου κ.π.α.ε.	Εμπόροι και παλιητές	Ανάσχοιόμια Γεωργολογία κτηνοτροφία υλοτόμια άλλες κ.λ.π.	Ανάσχοιόμια Γεωργολογία κτηνοτροφία υλοτόμια άλλες κ.λ.π.	Ανάσχοιόμια Γεωργολογία κτηνοτροφία υλοτόμια άλλες κ.λ.π.	Ανάσχοιόμια Γεωργολογία κτηνοτροφία υλοτόμια άλλες κ.λ.π.	εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων	επαγγελμα. ασυμφορικό	Νέοι άνεργοι	Δεγ δηλώσαν	επαγγέλμα	επαγγέλμα
10-19	870	17	1	0,1%	69	128	76	4	261	7	270	37	37	4,3%	156	157
	100,0%	2,0%	0,1%		7,9%	14,7%	8,7%	0,5%	30,0%	0,8%	31,0%	4,3%				
20-24	2960	265	15	0,5%	508	457	239	8	875	62	375	156	156			
	100,0%	9,0%	0,5%		17,2%	15,4%	8,1%	0,3%	29,6%	2,1%	12,7%	5,3%				
25-29	3472	570	38		645	514	312	12	994	51	179	157	157			
	100,0%	16,4%	1,1%		18,6%	14,8%	9,0%	0,3%	28,6%	1,5%	5,2%	4,5%				
30-34	3454	594	68		651	455	347	11	1088	51	43	146	146			
	100,0%	17,2%	2,0%		18,8%	13,2%	10,0%	0,3%	31,5%	1,5%	1,2%	4,2%				
35-39	3373	528	104		585	429	301	10	1223	52	12	129	129			
	100,0%	15,7%	3,1%		17,3%	12,7%	8,9%	0,3%	36,3%	1,5%	0,4%	3,8%				
40-44	3075	378	115		430	376	310	14	1270	56	9	117	117			
	100,0%	12,3%	3,7%		14,0%	12,2%	10,1%	0,5%	41,3%	1,8%	0,3%	3,8%				
45-49	2230	225	79		244	333	230	11	980	42	6	80	80			
	100,0%	10,1%	3,5%		10,9%	14,9%	10,3%	0,5%	43,9%	1,9%	0,3%	3,6%				
50-54	1974	174	58		199	266	196	14	968	28	4	67	67			
	100,0%	8,8%	2,9%		10,1%	13,5%	9,9%	0,7%	49,0%	1,4%	0,2%	3,4%				
55-59	1387	81	41		109	221	140	14	707	30	-	44	44			
	100,0%	5,8%	3,0%		7,9%	15,9%	10,1%	1,0%	51,0%	2,2%	-	3,2%				
60-64	495	25	20		26	140	63	12	187	7	-	15	15			
	100,0%	5,1%	4,0%		5,3%	28,3%	12,7%	2,4%	37,8%	1,4%	-	3,0%				
65 και άνω																
και δεγ																
δηλώσαν	117	14	4		5	46	14	1	36	2	-	1	1			
	100,0%	12,0%	3,4%		4,3%	39,3%	12,0%	0,9%	30,8%	1,7%	-	0,9%				
Σύνολο	23.413	2.871	543		3471	3365	2228	111	8589	388	898	949	949			
	100,0%	12,3%	2,3%		14,8%	14,4%	9,5%	0,5%	36,7%	1,7%	3,8%	4,1%				

Π. Ψυχικό - Ν. Ιωνία 1991 :

Και στους δύο οικισμούς η πλειονότητα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών είναι συμβοηθούντα μέλη οικογένειας και συγκεντρώνουν το 76,4% στη Ν. Ιωνία και το 50,3% στο Ψυχικό. Οι αυτοαπασχολούμενοι στην ίδια κατηγορία συγκεντρώνουν το 33,3% στο Ψυχικό και το 17,5% στη Ν. Ιωνία.

Η πλειονότητα των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών και στους δύο δήμους είναι εργοδότες, και συγκεντρώνουν το 47,9% στη Ν. Ιωνία και το 45,9% στο Ψυχικό. Τα συμβοηθούντα μέλη οικογένειας συγκεντρώνουν το 45,2% στο Ψυχικό και το 38,9% στη Ν. Ιωνία.

Η συντριπτική πλειοψηφία όσων δήλωσαν υπάλληλοι γραφείου και στους δύο δήμους αποτελούν συμβοηθούντα μέλη οικογένειας. Τα ποσοστά που συγκεντρώνουν είναι 93,5% στο Ψυχικό και 98,2% στη Ν. Ιωνία. Η πλειονότητα των εμπόρων - πωλητών στο Ψυχικό είναι εργοδότες (45,1%), έναντι 20,1% της Ν. Ιωνίας, ενώ στη Ν. Ιωνία εργάζονται για δικό τους λογαριασμό το 35,4% έναντι 29,2% του Ψυχικού.

Και στους δύο δήμους η πλειονότητα όσων απασχολούνται στην παροχή υπηρεσιών είναι μισθωτοί και συγκεντρώνουν το 82,7% στο Ψυχικό και το 75,4% στη Ν. Ιωνία. Στο Ψυχικό οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών εργοδότες συγκεντρώνουν το 9,7%, και στη Ν. Ιωνία το 13,4%.

Και στους δύο οικισμούς η πλειονότητα αυτών που ασχολούνται με την γεωργία - κτηνοτροφία εργάζονται για δικό τους λογαριασμό κατά πρώτο λόγο (47,6% στο Ψυχικό και 50,5% στη Ν. Ιωνία), και είναι μισθωτοί κατά δεύτερο λόγο, 36,9% στη Ν. Ιωνία έναντι 23,8% στο Ψυχικό.

Το ίδιο ποσοστό στο Ψυχικό συγκεντρώνουν και οι εργοδότες απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας.

Στους πίνακες αυτούς δεν αναφέρονται οι ηλικίες των εργαζομένων σ' αυτό τον τομέα. Ο πρωτογενής τομέας είναι ένας τομέας που έχει φθίνει, το ίδιο και ο δευτερογενής ενώ ο τριτογενής κατέχει κυρίαρχη θέση.

Η πλειονότητα των τεχνιτών- εργατών και στους δύο δήμους είναι μισθωτοί και συγκεντρώνει το 46,7% στο Ψυχικό και το 70,1% στη Ν. Ιωνία. Οι αυτοαπασχολούμενοι συγκεντρώνουν το 30,2% στο Ψυχικό έναντι του 18,9% στη Ν. Ιωνία .

ΠΙΝΑΚΑΣ 33

Οικονομικός ενεργός κατά θέση στο επάγγελμα, και ομάδες οικονομικών επαγγελματιών

Δήμος Ν. Ιωνίας Έτος 1991	Σύνολο οικονομικός ενεργών		Θέση στο επάγγελμα		Συμπεριθωπύτα και μη απειθώμενα μέλη οικογενείας		Δεν θήκωσαν θέση στο επάγγελμα και νέοι	
	Εργώδεις	Εργώδεις για δικό τους λογαριασμό	Εργώδεις	Λογαριασμός	Μηθώροι	Νέοι	Εργώδεις	Νέοι
Αυτοεργών των ομάδων οικονομικών επαγγελματιών	2871	167	502	9	2193	0		
Ασκώτες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα κ.τ.τ.ε	100,0%	5,8%	17,5%	0,3%	76,4%	0,0%		
Αειθώοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	543	260	72	211				
	100,0%	47,9%	13,3%	38,9%				
Υπάλληλοι γραφείων κ.τ.τ.ε	3471	2	33	28	3408	-		
	100,0%	0,1%	1,0%	0,8%	98,2%			
Εμποροι κοπώλητες	3365	678	1192	173	1.322	-		
	100,0%	20,1%	35,4%	5,1%				
Απασχώμενοι στηνπαροχή υπηρεσιών	2228	194	299	55	1680	-		
	100,0%	8,7%	13,4%	2,5%	75,4%			
Πρόσωπα απασχώμενα στη γεωργία, ζωοκομία κ.λ.π.	111	7	56	7	41	-		
	100,0%	6,3%	50,5%	6,3%	36,9%			
Τεχνίτες και εργατες(εκτός γεωργίας) κ.λ.π.	8589	775	1624	165	6025	-		
	100,0%	9,0%	18,9%	1,9%	70,1%			
Πρόσωπα μη θώμενα να κτώραγουν κατά επαγγέλμα/Δηλώσαν ανεπαρκώς το επάγγέλμα/Νέοι / Δεν θήκωσαν επάγγέλμα	2235	30	44	3	470	1688		
	100,0%	1,3%	2,0%	0,1%	21,0%	75,5%		
Σύνολο	23.413	2113	3822	440	15350	1688		
	100,0%	9,0%	16,3%	1,9%	65,6%	7,2%		

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (ΑΘΗΝΑ- Ν. ΙΩΝΙΑ- ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991)

Αθήνα :

Συσχετίζοντας τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας προς τη θέση τους στην εργασία, συμπεραίνουμε τα εξής για τους οικισμούς: Παρατηρείται μια ποσοστιαία πτωτική τάση στον πρωτογενή τομέα (ο ρυθμός παραμένει σχετικά σταθερός διαχρονικά). Παρατηρούμε μεγάλη πτωτική τάση του δευτερογενούς τομέα (45% σε απόλυτα μεγέθη χαμηλότερα το 1991 σε σύγκριση με το 1981) με μια σχετική ποσοστιαία σταθερότητα του τριτογενούς τομέα (το 1981 και 1991) με πτώση 8% σε απόλυτα μεγέθη. Μεγάλη αύξηση παρατηρείται στο ποσοστό ανέργων νέων και ανέργων και όσων δεν δήλωσαν τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας το 1991, σε σύγκριση με το 1981.

Ν. Ιωνία :

Τη δεκαετία 1981-1991 διακρίνουμε πτωτική τάση στον πρωτογενή τομέα, πτώση επίσης αλλά μικρότερη ποσοστιαία του δευτερογενούς τομέα (το 1991 μεγαλύτερος από ό,τι το 1981) και άνοδο του τριτογενούς (ο ρυθμός ανόδου το 1991 είναι μεγαλύτερος του 1981). Μεγάλη αύξηση παρατηρείται στο ποσοστό νέων ανέργων και όσων δε δήλωσαν τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας το 1991.

Π. Ψυχικό :

Πτωτική τάση εμφανίζεται στον πρωτογενή τομέα και στο δευτερογενή (με ρυθμό πτώσης το 1991 μικρότερο από ό,τι το 1981). Η ανοδική πορεία του τριτογενούς τομέα το 1981 ακολουθεί ποσοστιαία φθίνουσα πορεία το 1991 (σε απόλυτα μεγέθη φαίνεται άνοδος περίπου 8%). Αύξηση παρατηρείται στο ποσοστό των νέων - ανέργων και όσων δεν δήλωσαν τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Εμφανίζονται μικρά ποσοστά απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (με φθίνοντα ρυθμό και στους τρεις δήμους). Παρατηρείται πτωτική τάση και στους δύο δήμους για τους απασχολούμενους στο δευτερογενή τομέα (διαχρονικά τα ποσοστά όσων απασχολούνται σε αυτόν τον τομέα στη Ν. Ιωνία είναι πολύ μεγαλύτερα απ' ότι στο Ψυχικό). Μεγάλη πτωτική τάση παρουσιάζει η Αθήνα στο δευτερογενή τομέα (περίπου 45% σε απόλυτα νούμερα).

Εμφανίζεται διαχρονική αύξηση των απασχολούμενων στο τριτογενή τομέα στη Ν. Ιωνία, με ολοένα και μεγαλύτερο ρυθμό, ενώ αντίστοιχα στο Ψυχικό μετά τη μεγάλη άνοδο των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα το 1981, παρατηρούμε μία ανακοπή του ρυθμού ανόδου το 1991 (σε απόλυτα μεγέθη). Ο ρυθμός ανόδου του τριτογενούς τομέα στην Αθήνα είναι μικρότερος απ' ότι στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία για το 1981 και ακολουθεί μια πτωτική πορεία το 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

Συσχετισμός οικονομικών ενεργών κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Δήμοι	Έτος	Τομέας Οικονομικής Δραστηριότητας				
		Σύνολο οικονομικών φύλλων	Εμπορεύσιμη	Δευτερογενής	Τριτογενής	Νέοι - Άνεργοι και μη σηλωμένοι
Αθήνα	1971	318.984	2.784 (0,87%)	70.884 (22,22%)	222.312 (69,69%)	23.044 (7,22%)
	1981	338.222	2.114 (0,63%)	76.480 (22,6%)	244.280 (72,2%)	15.348 (4,5%)
	1991	312.442	1.551 (0,5%)	41.635 (13,32%)	224.483 (71,85%)	44.773 (14,33%)
Νέα Ιωνία	1971	18.668	120 (0,64%)	8.456 (45,3%)	9.808 (52,54%)	284 (1,52%)
	1981	20.597	189 (0,92%)	7.642 (37,1%)	11.358 (55,14%)	1.408 (2,78%)
	1991	23.413	96 (0,41%)	5.254 (22,44%)	14.849 (63,42%)	3.214 (13,73%)
Ψυχικό	1971	3.064	44 (1,44%)	428 (13,97%)	1.984 (64,75%)	608 (19,84%)
	1981	3.845	30 (0,78%)	393 (10,22%)	3.152 (81,98%)	270 (7,02%)
	1991	4.402	26 (0,59%)	391 (8,88%)	3.408 (77,42%)	577 (13,11%)

ΠΙΝΑΚΑΣ 35

ΤΟΜΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ (Ν. ΙΩΝΙΑ - ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991)

Ν. Ιωνία :

ΑΝΔΡΕΣ : Παρατηρούμε μία διαχρονική άνοδο του συνόλου των οικονομικά ενεργών ανδρών σε ποσοστό 4,6% τη δεκαετία 1971 - 1981 και 0,76% τη δεκαετία 1981 - 1991. Η άνοδος έχει φθίνουσα πορεία στο ρυθμό που ακολουθεί τη δεκαετία 1981 - 1991.

Η πρωτογενής οικονομική δραστηριότητα συγκεντρώνει για τις χρονικές περιόδους που μελετάμε τα μικρότερα ποσοστά. Παρατηρούμε μικρή ποσοστιαία άνοδο, περίπου 0,39 ποσοστιαίες μονάδες τη δεκαετία 1971 - 1981 ενώ το 1981 πτώση περίπου 0,7 ποσοστιαίες μονάδες. Συνεχή πτωτική πορεία με ρυθμό που αυξάνει διαχρονικά παρουσιάζουν τα ποσοστά απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα, και τέλος ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει διαχρονικά τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης (περίπου 1,5 ποσοστιαίες μονάδες) τη δεκαετία 1971 - 1981 και άνοδο (περίπου 8,5 ποσοστιαίες μονάδες) τη δεκαετία 1981 - 1991.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ : Παρατηρούμε μία συνεχή διαχρονική άνοδο του συνόλου των οικονομικά ενεργών γυναικών της τάξης του 29,1% τη δεκαετία 1971 - 1981, και 47,8% τη δεκαετία 1981 - 1991. Τα ποσοστά ανόδου για τους άνδρες είναι μεγαλύτερα και ακολουθούν πορεία με ρυθμό αύξοντα.

Στον πρωτογενή τομέα παρατηρούμε ότι τα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν μία διαχρονική αύξηση με ρυθμό που φθίνει (τα ποσοστά των γυναικών παραμένουν μικρότερα των ανδρών). Στο δευτερογενή τομέα απασχόλησης υπάρχει μία συνεχής πτωτική ποσοστιαία πορεία (τα ποσοστά των γυναικών είναι μεγαλύτερα των ανδρών), ενώ στο τριτογενή τομέα για τη δεκαετία 1981 - 1991 τα ποσοστά των γυναικών είναι τα μεγαλύτερα σε σύγκριση με άλλους τομείς, διακρίνοντας μία ανοδική διαχρονικά πορεία με ρυθμό που φθίνει. Τα ποσοστά των γυναικών είναι μικρότερα των ανδρών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό οι άνδρες το συγκεντρώνουν το 1991 στον τριτογενή τομέα δραστηριότητας, γεγονός που συνδέεται με τη διόγκωση του τριτογενούς τομέα σε όλη την χώρα, ενώ στις γυναίκες το μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζεται στο δευτερογενή το 1971, οπότε υπήρξε αφενός μαζική άνοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας και αφετέρου άνθηση της μεταποιητικής δραστηριότητας στη Ν. Ιωνία (κυρίως στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος, που μετέπειτα περιήλθε σε κρίση).

Π. Ψυχικό :

ΑΝΔΡΕΣ : Παρατηρείται μία άνοδος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των ανδρών τη δεκαετία 1971 - 1981 (35,8%) και πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991 (4,8%). Φθίνουσα είναι η ποσοστιαία πορεία των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Το ίδιο ισχύει και για τους απασχολούμενους στο δευτερογενή τομέα, ενώ στον τριτογενή παρατηρούμε μία μεγάλη ποσοστιαία άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 (περίπου 57,7 ποσοστιαίες μονάδες) και μία μικρή πτώση (περίπου 2,6 ποσοστιαίες μονάδες) τη δεκαετία 1981 - 1991. Τα ποσοστά σε αυτή την κατηγορία διαχρονικά είναι μεγαλύτερα, συγκριτικά με τις άλλες δύο κατηγορίες.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ : Φθίνουν τα ποσοστά των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, διαχρονικά. Πτωτική πορεία παρουσιάζουν τη δεκαετία 1971 - 1981 τα ποσοστά των

ΠΙΝΑΚΑΣ 35

Συσχετισμός φόβου και τομέων οικονομικής δραστηριότητας, στη Ν. Ιωνία και το Ψυχικό, τις δεκαετίες 1971-1981-1991.

Αίθριο	Φόβος	Έτος	Τομέας Οικονομικής δραστηριότητας					
			Σύνολο	Εξυπηρετική	Αεζυπηρετική	Γιγνομένη	Νέοι - Ανεργοί και μη δηλωσάμενοι	
Νέα Ιωνία	Ανδρες	1971	14.296	116 (0,81%)	5.736 (40,12%)	8.348 (58,39%)	96 (0,67%)	
			4.372	4 (0,09%)	2.720 (62,21%)	1.460 (33,39%)	188 (4,3%)	
			14.951	179 (1,2%)	5.300 (35,45%)	8.505 (56,88%)	967 (6,47%)	
	Γυναίκες	1981	5.646	10 (0,18%)	2.342 (41,48%)	2.853 (50,53%)	441 (7,81%)	
			15.065	76 (0,5%)	3.369 (22,36%)	9.856 (65,42%)	1.764 (11,84%)	
			8.348	20 (0,24%)	1.885 (22,58%)	4.993 (59,81%)	1.450 (17,37%)	
	Ψυχικό	Ανδρες	1971	1.948	32 (1,64%)	304 (15,6%)	492 (25,26%)	52 (2,67%)
				1.116	12 (1,07%)	124 (11,11%)	424 (37,99%)	556 (49,82%)
				2.647	30 (1,13%)	310 (11,71%)	2.117 (79,98%)	190 (7,18%)
		Γυναίκες	1981	1.198	0 (0%)	83 (6,93%)	1.035 (86,39%)	80 (6,68%)
				2.520	18 (0,71%)	238 (9,44%)	1.949 (77,34%)	315 (12,5%)
				1.882	8 (0,42%)	153 (8,13%)	1.459 (77,52%)	262 (13,92%)

απασχολουμένων στο δευτερογενή τομέα περίπου 4 ποσοστιαίες μονάδες, με άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991 περίπου 1,2 ποσοστιαίες μονάδες.

Μεγαλύτερη άνοδο παρουσιάζουν τη δεκαετία 1971 - 1981 τα ποσοστά απασχόλησης στο τριτογενή τομέα. Τα μεγαλύτερα ποσοστά των ανδρών απασχολούνται στην τριτογενή δραστηριότητα το 1981 (79,98%) και το ίδιο ισχύει και για τις γυναίκες σε ποσοστό 86,39%.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΨΥΧΙΚΟΥ - Ν. ΙΩΝΙΑΣ

Μικρά είναι τα ποσοστά αμφοτέρων των φύλων των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα και στους δύο οικισμούς.

Πτωτική ποσοστιαία πορεία με μικρές εξαιρέσεις και για τα δύο φύλα επικρατεί διαχρονικά για αυτούς που απασχολούνται στο δευτερογενή τομέα και στους δύο οικισμούς. Τα ποσοστά της Ν. Ιωνίας είναι μεγαλύτερα από αυτά του Ψυχικού και στα δύο φύλα.

Διαφορετική συμπεριφορά παρατηρούμε στα ποσοστά των απασχολουμένων στο τριτογενή τομέα. Στη Ν. Ιωνία και για τα δυο φύλα παρατηρείται άνοδος του τριτογενή τομέα τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ στο Ψυχικό πτώση. Τα ποσοστά των γυναικών που απασχολούνται στην κατηγορία αυτή στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερα διαχρονικά από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας. Το ίδιο ισχύει και για τους άνδρες από το 1981 και μετά. Τάση διαχρονικής αύξησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού παρατηρούμε στις γυναίκες και στους δύο οικισμούς. Στους άνδρες αυτό συμβαίνει μόνο στη Ν. Ιωνία, καθώς στο Ψυχικό διαγράφεται μία κάμψη από τη δεκαετία 1981 - 1991 και μετά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 36

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ (ΑΘΗΝΑ- Ν. ΙΩΝΙΑ- ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991)

Αθήνα :

Εργοδότες : Πτωτική τάση παρατηρούμε την περίοδο 1971 - 1981 και ανοδική πορεία τη δεκαετία 1981 - 1991. Η αυξητική τάση των εργοδοτών είναι ποσοστιαία μεγαλύτερη από τη φθίνουσα.

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό : Για την κατηγορία αυτή εμφανίζεται άνοδος τη δεκαετία 1971 - 1981 και κατιούσα πορεία τη δεκαετία 1981 - 1991, σε μεγαλύτερα ποσοστά από την προηγούμενη.

Μισθωτοί : Παρατηρούμε διαχρονικά ποσοστιαία πτωτική τάση σε ρυθμό φθίνοντα τη δεκαετία 1981 - 1991 μεγαλύτερο από τη 1971 - 1981.

Συμβοηθούντα μέλη: μικρή άνοδος το 1981 και μικρή πτώση το 1991 ποσοστιαία (σε απόλυτα νούμερα η πτώση ανέρχεται περίπου σε 36%).

Ν. Ιωνία :

Εργοδότες : Πτωτική τάση παρατηρείται τη δεκαετία 1971 - 1981 για τους εργοδότες και εντυπωσιακή άνοδος (υπερδιπλασιασμός) την περίοδο 1981 - 1991.

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό : Άνοδος επικρατεί τη δεκαετία 1971 - 1981 και πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991 (ο ρυθμός πτώσης είναι μικρότερος του ρυθμού ανόδου της προηγούμενης δεκαετίας).

Μισθωτοί : Πτωτική διαχρονικά ποσοστιαία πορεία παρατηρείται για τους μισθωτούς (σε ρυθμό διαχρονικά επιβραδυνόμενο). Τη σταθερή εν πολλοίς ποσοστιαία αναλογία στη Ν. Ιωνία διατηρεί η μετακίνηση από το δευτερογενή στον τριτογενή τομέα, τροφοδοτούμενη από τη σχετική άνοδο του επιπέδου εκπαίδευσης (κυρίως σε επίπεδο Μέσης), αλλά και την αποβιομηχάνιση.

Συμβοηθούντα μέλη : Για την κατηγορία αυτή έχουμε άνοδο το 1981 και ποσοστιαία πτώση το 1991 σε ρυθμό αναλογικό της ανόδου της προηγούμενης δεκαετίας.

Π. Ψυχικό :

Εργοδότες : Πτωτική τάση των εργοδοτών έχουμε τη δεκαετία 1971 - 1981 και εντυπωσιακή άνοδο (με υπερδιπλασιασμό σε απόλυτα νούμερα) την περίοδο 1981 - 1991.

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό : Άνοδος εμφανίζεται τη δεκαετία 1971 - 1981 και ποσοστιαία πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991 (με ρυθμό πτώσης μικρότερο του ρυθμού ανόδου της προηγούμενης δεκαετίας).

Μισθωτοί : Διαχρονικά έχουμε ποσοστιαία πτωτική πορεία των μισθωτών (σε ρυθμό επιβραδυνόμενο διαχρονικά).

Συμβοηθούντα μέλη : Μεγάλη άνοδος παρατηρείται το 1981 και μείωση το 1991 (ο ρυθμός μείωσης είναι μικρότερος του ρυθμού αύξησης της προηγούμενης δεκαετίας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 36

Οικονομικός ενεργοί κατά θέση στο επάγγελμα*

Δήμος	Έτος	Θέση στο επάγγελμα						Δεν δήλωσαν επάγγελμα & Νέοι
		Σύνολο οικονομικών ενεργών	Εργαζόμενοι	Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	Μισθιστοί	Συμβοληφόροι & μη απειθόμενα μέλη	Συμβοληφόροι & μη απειθόμενα μέλη	
Αθήνα	1971	318.984	24.704 (7,74%)	56.436 (17,69%)	230.148 (72,15%)	4.836 (1,52%)	2.860 (0,9%)	
	1981	338.222	14.326 (4,23%)	62.981 (18,62%)	239.594 (70,84%)	5.399 (1,6%)	15.922 (4,7%)	
	1991	312.442	21.279 (6,81%)	50.319 (16,1%)	211.642 (67,74%)	3.772 (1,21%)	25.430 (8,14%)	
Νέα Ιωνία	1971	18.668	1.168 (6,26%)	3.088 (16,54%)	13.932 (74,63%)	356 (1,91%)	124 (0,66%)	
	1981	20.597	971 (4,71%)	4.272 (20,74%)	14.102 (68,47%)	431 (2,09%)	821 (3,99%)	
	1991	23.413	2.113 (9,02%)	3.822 (16,32%)	15.350 (65,56%)	440 (1,88%)	1.688 (7,21%)	
Ψυχικό	1971	3.064	448 (14,62%)	592 (19,32%)	1.956 (63,84%)	52 (1,70%)	16 (0,52%)	
	1981	3.845	480 (12,48%)	920 (23,93%)	2.165 (56,31%)	130 (3,38%)	150 (3,90%)	
	1991	4.402	973 (22,10%)	956 (21,72%)	2.213 (50,27%)	118 (2,68%)	142 (3,23%)	

* Σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Εργοδότες : Όμοια διαχρονικά συμπεριφορά εμφανίζεται για τους εργοδότες, δηλ. πτωτική τάση τη δεκαετία 1971 - 1981 και μεγάλη άνοδος τη δεκαετία 1981 - 1991 και στους τρεις δήμους. Τα ποσοστά στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερα από της Ν. Ιωνίας.

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό : Όμοια διαχρονικά συμπεριφορά και στους τρεις δήμους παρουσιάζει αυτή η κατηγορία, δηλ. άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 και ποσοστιαία πτώση σε ρυθμό μικρότερο της ανόδου τη δεκαετία 1981 - 1991 . Τα ποσοστά στο Ψυχικό είναι λίγο μεγαλύτερα από ότι στη Ν. Ιωνία .

Μισθωτοί: Όμοια συμπεριφορά παρατηρούμε για τους μισθωτούς, δηλ. διαχρονικά ποσοστιαία πτώση και στους τρεις δήμους. Σε ό,τι αφορά το Ψυχικό και τη Ν. Ιωνία ο ρυθμός είναι επιβραδυνόμενος τη δεκαετία 1981 - 1991 απ' ότι τη δεκαετία 1971 - 1981. Διαχρονικά, τα ποσοστά των μισθωτών στη Ν. Ιωνία είναι λίγο μεγαλύτερα από ό,τι στο Ψυχικό.

Συμβοηθούντα μέλη: Όμοια συμπεριφορά εμφανίζει η κατηγορία αυτή και για τους δύο οικισμούς, δηλ. ποσοστιαία άνοδο το 1981 και πτώση το 1991 (ο ρυθμός πτώσης στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερος του αντίστοιχου της Ν. Ιωνίας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 37

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ (Ν. ΙΩΝΙΑ – ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991).

Ν. Ιωνία :

Εργοδότες: Τα ποσοστά των ανδρών εργοδοτών παρουσιάζουν φθίνουσα πορεία τη δεκαετία 1971 - 1981 και ποσοστιαία άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991 περίπου 5,7 ποσοστιαίες μονάδες. Τα ποσοστά των γυναικών είναι μικρότερα των ανδρών και διαχρονικά υφίσταται ανοδική πορεία με ρυθμό αυξανόμενο.

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό : Για μεν τους άνδρες έχουμε ανοδική ποσοστιαία πορεία την δεκαετία 1971 - 1981, περίπου 5,8 ποσοστιαίες μονάδες, και πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991 5,7 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ στις γυναίκες τα ποσοστά είναι διαχρονικά μικρότερα των ανδρών με συνεχή ανοδική τάση αυξανόμενη.

Μισθωτοί: Οι γυναίκες μισθωτοί συγκεντρώνουν διαχρονικά μεγαλύτερα ποσοστά από τους άνδρες, όμως αμφότερα τα φύλα παρουσιάζουν μια φθίνουσα πορεία. Η διαφορά έγκειται στο ότι ο ρυθμός των ανδρών είναι επιβραδυνόμενος ενώ των γυναικών επιταχυνόμενος.

Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη: Για τους άνδρες παρατηρούμε ελαφρά άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 με σταθεροποίηση τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ οι γυναίκες ακολουθούν μια φθίνουσα πορεία. Τα ποσοστά και για τα δύο φύλα είναι πολύ μικρά, ενώ οι γυναίκες διαχρονικά συγκεντρώνουν μεγαλύτερα ποσοστά από τους άνδρες. Τα μεγαλύτερα πάντως διαχρονικά ποσοστά και για τα δύο φύλα επικεντρώνονται στον τομέα των μισθωτών.

Π. Ψυχικό :

Εργοδότες : Οι άνδρες εργοδότες παρουσιάζουν φθίνουσα ποσοστιαία πορεία περίπου 5,5 ποσοστιαίων μονάδων τη δεκαετία 1971 - 1981 και άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991 περίπου 13,4 ποσοστιαίων μονάδων, ενώ τα ποσοστά των εργοδοτών γυναικών παρουσιάζουν μία ποσοστιαία άνοδο με ρυθμό επιταχυνόμενο . Τα ποσοστά των ανδρών είναι μεγαλύτερα διαχρονικά από τα αντίστοιχα των γυναικών.

Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό : Τη δεκαετία 1971 - 1981 οι άνδρες αυτοαπασχολούμενοι παρουσιάζουν αύξηση περίπου 2,7 ποσοστιαίων μονάδων και στασιμότητα τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ στις γυναίκες, των οποίων τα ποσοστά είναι μικρότερα των ανδρών, έχουμε διαχρονικά ανοδική πορεία.

Μισθωτοί: Στον πίνακα αποτυπώνεται μία φθίνουσα πορεία και στα δύο φύλα, με τα ποσοστά των γυναικών μεγαλύτερα διαχρονικά από τα αντίστοιχα των ανδρών.

Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη: Τα ποσοστά των ανδρών παρουσιάζουν ανοδική τάση. Τα ποσοστά των γυναικών είναι μεγαλύτερα από αυτά των ανδρών. Τη δεκαετία 1971 - 1981 σημειώνεται άνοδος στα ποσοστά των γυναικών, περίπου 5,6 ποσοστιαίων μονάδων, και πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991, περίπου 4,6 ποσοστιαίων μονάδων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 37

Οικονομικός έργοι κατά θέση στο έδαφος και φύλο.

		Θέση στο έδαφος								
Φύλο	Έτος	Σύνολο Οικονομικός έργων	Εργοδοτές	Εργαζόμενοι για οικοτόπος Αγοραπωλησία	Μισθωτοί	Συμβοηθόντα & μη οργανωμένα	Δεν δηλώνουν έδαφος & Νέοι			
Νέα Ιώνια	Ανδρες	1971	14.296	1.104 (7,72%)	2.752 (19,25%)	10.220 (71,49%)	136 (0,95%)	84 (0,59)		
			1981	4.372	64 (1,46%)	336 (7,68%)	3.712 (84,9%)	220 (5,03%)	40 (0,91%)	
				14.951	831 (5,56%)	3.752 (25,09%)	9.597 (64,19%)	191 (1,28%)	580 (3,88%)	
	5.646	140 (2,48%)		520 (9,21%)	4.505 (79,79%)	240 (4,25%)	241 (4,27%)			
	Ανδρες	1991	15.065	1.700 (11,28%)	2.909 (19,31%)	9.426 (62,57%)	191 (1,27%)	839 (5,57%)		
			1981	8.348	413 (4,95%)	913 (10,94%)	5.924 (70,96%)	249 (2,98%)	849 (10,17%)	
				1.948	416 (21,35%)	492 (25,26%)	1.016 (52,16%)	12 (0,62%)	12 (0,62%)	
	Ψυχικό	1971		1.116	32	100	940	40	4	
			1981		2.647	420 (15,87%)	740 (27,96%)	1.367 (51,64%)	20 (0,75%)	100 (3,78%)
					1.198	60 (5,01%)	180 (15,02%)	798 (66,61%)	110 (9,18%)	50 (4,17%)
		1991		2.520	755 (29,96%)	624 (27,76%)	1.043 (41,39%)	32 (1,27%)	66 (2,62%)	
			1981	1.882	218 (11,58%)	332 (17,64%)	1.170 (62,17%)	86 (4,57%)	76 (4,04%)	
1.882				218 (11,58%)	332 (17,64%)	1.170 (62,17%)	86 (4,57%)	76 (4,04%)		

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Για τους εργοδότες, παρατηρούμε ίδια συμπεριφορά για αμφότερα τα φύλα και στους δύο δήμους, με τα ποσοστά του Ψυχικού να είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας και στους άνδρες και στις γυναίκες.

Για τους εργαζομένους για δικό τους λογαριασμό, παρατηρούμε ίδια συμπεριφορά και στα δύο φύλα και για τους δύο δήμους, με τη διαφορά ότι τη δεκαετία 1981 - 1991 έχουμε στασιμότητα στα ποσοστά των ανδρών του Ψυχικού και πτώση στα αντίστοιχα ποσοστά της Ν. Ιωνίας. Και στα δύο φύλα τα ποσοστά στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερα απ' ότι στη Ν. Ιωνία.

Για τους μισθωτούς, παρατηρούμε όμοια συμπεριφορά και στα δύο φύλα και για τους δύο δήμους. Τα ποσοστά αμφοτέρων των φύλων είναι στη Ν. Ιωνία μεγαλύτερα από ότι στο Ψυχικό.

Για τα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, για τους άνδρες στο Ψυχικό έχουμε διαρκή ποσοστιαία άνοδο, ενώ για τους απασχολούμενους άνδρες σ' αυτή τη θέση εργασίας στη Ν. Ιωνία υπάρχει σταθερότητα τη δεκαετία 1981 - 1991. Στις γυναίκες στη Ν. Ιωνία εντοπίζεται πτώση τη δεκαετία 1971 - 1981 των ποσοστών των συμβοηθούντων μελών, ενώ στο Ψυχικό παρατηρούμε άνοδο. Στη Ν. Ιωνία για τους άνδρες τα ποσοστά είναι μεγαλύτερα από ότι στο Ψυχικό, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στις γυναίκες από το 1981 και μετά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 38

ΤΟΜΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ (Π. ΨΥΧΙΚΟ 1971 - 1981 - 1991)

Εργοδότες : Τα ποσοστά των εργοδοτών οικονομικής δραστηριότητας στον πρωτογενή - δευτερογενή - τριτογενή τομέα μειώνονται τη δεκαετία 1971 - 1981 και παρουσιάζουν άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991.

Αυτοαπασχολούμενοι: Τα ποσοστά των εργαζομένων για δικό τους λογαριασμό μειώνονται διαρκώς στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης, ενώ παρουσιάζουν συνεχή άνοδο στο δευτερογενή και στον τριτογενή σημειώνουν άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 και κάμψη τη δεκαετία 1981 - 1991.

Μισθωτοί : Τα ποσοστά των μισθωτών παρουσιάζουν στον πρωτογενή τομέα κάμψη τη δεκαετία 1971 - 1981 και άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991, στο δευτερογενή τομέα παρατηρούμε άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 και κάμψη τη δεκαετία 1981 - 1991 και τέλος στον τριτογενή τομέα παρατηρείται διαχρονικά μείωση των μισθωτών.

Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη : Τα ποσοστά των συμβοηθούντων μελών παρουσιάζουν στο δευτερογενή τομέα άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 και κάμψη τη δεκαετία 1981 - 1991, μεγαλύτερη κάμψη παρατηρούμε τη δεκαετία 1971 - 1981 και στασιμότητα τη δεκαετία 1981 - 1991 στον τριτογενή τομέα, και τέλος τα ποσοστά κινούνται σε μηδενικά επίπεδα με τάσεις ανόδου στον πρωτογενή τομέα.

Συμπερασματικά, τα μεγαλύτερα ποσοστά των εργοδοτών συγκεντρώνονται στο δευτερογενή τομέα το 1971 και το 1981 και στον πρωτογενή τομέα το 1991, τα ποσοστά των αυτοαπασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα το 1971 και 1981 και στον τριτογενή τομέα το 1991 τα ποσοστά των μισθωτών στο δευτερογενή τομέα το 1971 και 1981 και στον τριτογενή τομέα το 1991 και τέλος τα μεγαλύτερα ποσοστά των συμβοηθούντων μελών συγκεντρώνονται στον τριτογενή τομέα το 1971 και στο δευτερογενή το 1981 και 1991.

Διαχρονικά, συμπεραίνουμε για την εικοσαετία 1971 - 1991 τα εξής, που προκύπτουν από το συσχετισμό οικονομικής δραστηριότητας και θέσης στο επάγγελμα των οικονομικά ενεργών στο Ψυχικό : το 1971 τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι εργοδότες και οι αυτοαπασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα, οι εργοδότες και οι μισθωτοί στο δευτερογενή και οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μισθωτοί στον τριτογενή.

Το 1981 τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μισθωτοί στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα, καθώς και οι εργοδότες και οι μισθωτοί στο δευτερογενή.

Το 1991 ξεχωρίζουν τα ποσοστά των εργοδοτών και των μισθωτών στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και των εργαζομένων για δικό τους λογαριασμό και μισθωτών στον τριτογενή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 38

Συνοχρηματοδοτούμενοι οικονομικοί δραστηριότητες και θέση στο επάγγελμα, στο Ψυχικό, τις δεκαετίες 1971-1981-1991.

Τομέας Οικονομικής δραστηριότητας		Θέση στο επάγγελμα					
		Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Συμβοηθόντα & μη αμειβόμενα μέλη	Δεν δηλώσαν επάγγελμα & Νέοι
Ψυχικό	Προπογενής	44	8 (18,18%)	32 (72,73%)	4 (9,09%)	0 (0%)	0 (0%)
	Δευτερογενής	428	128 (29,91%)	20 (4,67%)	260 (60,75%)	20 (4,67%)	0 (0%)
	Τριτογενής	1.984	304 (15,32%)	524 (26,41%)	1.120 (56,45%)	524 (26,41%)	8 (0,4%)
	Μη δηλώσαντες	608	8 (1,31%)	16 (2,63%)	572 (94,08%)	4 (0,66%)	8 (1,32%)
	Προπογενής	30	0 (0%)	10 (33,33%)	20 (6,67%)	0 (0%)	0 (0%)
	Δευτερογενής	393	70 (17,81%)	30 (7,63%)	243 (61,83%)	50 (12,72%)	0 (0%)
	Τριτογενής	3.152	390 (12,37%)	870 (27,6%)	1.752 (55,58%)	80 (2,54%)	60 (1,9%)
	Μη δηλώσαντες	270	20 (7,41%)	10 (3,7%)	150 (55,55%)	0 (0%)	90 (33,33%)
	Προπογενής	26	9 (34,61%)	0 (0%)	10 (38,46%)	1 (3,85%)	0 (0%)
	Δευτερογενής	391	126 (32,22%)	57 (14,58%)	189 (48,34%)	19 (4,86%)	0 (0%)
	Τριτογενής	3.408	730 (21,42%)	838 (24,59%)	1.752 (51,41%)	88 (2,58%)	0 (0%)
	Νέοι-Μη δηλώσαντες	577	108 (18,72%)	55 (9,53%)	262 (45,41%)	10 (1,73%)	142 (24,61%)

ΠΙΝΑΚΑΣ 39

ΤΟΜΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ (Ν. ΙΩΝΙΑ 1971 - 1981 - 1991)

Εργοδότες : Τα ποσοστά των εργοδοτών στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης πέφτουν τη δεκαετία 1971 - 1981 και αυξάνονται τη δεκαετία 1981 - 1991. Το ίδιο ισχύει και για τα ποσοστά των εργοδοτών στο δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα.

Αυτοαπασχολούμενοι : Τα ποσοστά των εργαζομένων για δικό τους λογαριασμό αυξάνουν διαχρονικά στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης, ενώ στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παρουσιάζουν άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 και κάμψη τη δεκαετία 1981 - 1991.

Μισθωτοί : Τα ποσοστά των μισθωτών, που είναι και τα μεγαλύτερα διαχρονικά μαζί με αυτά των απασχολούμενων σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, παρουσιάζουν κάμψη τη δεκαετία 1971 - 1981 και άνοδο τη δεκαετία 1981 - 1991 στον πρωτογενή τομέα, φθίνουν διαχρονικά στο δευτερογενή τομέα, ενώ στον τριτογενή παρουσιάζουν κάμψη την δεκαετία 1971 - 1981 και στασιμότητα τη δεκαετία 1981 - 1991.

Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη : Τα ποσοστά των συμβοηθούντων μελών παρουσιάζουν άνοδο τη δεκαετία 1971 - 1981 και κάμψη τη δεκαετία 1981 - 1991 στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα απασχόλησης και λειτουργούν αντίστροφα στον τριτογενή τομέα.

Συμπερασματικά, τα μεγαλύτερα ποσοστά εργοδοτών τα συναντάμε στο δευτερογενή τομέα τη δεκαετία 1971 - 1981 και στον τριτογενή το 1991. Τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι αυτοαπασχολούμενοι στον τριτογενή τομέα τη δεκαετία το 1971 και στον πρωτογενή το 1981 και 1991, οι μισθωτοί στο δευτερογενή τομέα διαχρονικά και τα συμβοηθούντα μέλη στο δευτερογενή τομέα το 1971 και στον πρωτογενή το 1981 και 1991. Ενώ, όπως αναφέραμε, τα ποσοστά των μισθωτών αρχικώς και των αυτοαπασχολούμενων κατά δεύτερο λόγο είναι τα μεγαλύτερα ποσοστιαία για όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας για την εικοσαετία από το 1971 έως το 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 39

Συσχετισμός τομέων οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα, στη Ν. Ιωνία, τις δεκαετίες 1971-1981-1991.

Τομέας Οικονομικής δραστηριότητας		Θέση στο επάγγελμα					Δεν δηλώσαν επάγγελμα & Νέοι	
		Σύνολο	Εργοδότες	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Συμβολιζούντα & μη συμβολίζοντα μέλη		
Νέα Ιωνία	1971	Πρωτογενής	120	8 (6,67%)	20 (16,67%)	92 (76,67%)	0 (0%)	0 (0%)
		Δευτερογενής	8.456	608 (7,19%)	1.004 (11,87%)	6.592 (77,96%)	184 (2,17%)	68 (0,8%)
		Τριτογενής	9.808	544 (5,55%)	2.060 (21%)	6.988 (71,25%)	172 (1,75%)	44 (0,45%)
		Μη δηλωσάντες	284	8 (2,82%)	4 (1,41%)	260 (91,55%)	0 (0%)	12 (0,42%)
	1981	Πρωτογενής	189	0 (0%)	57 (30,16%)	81 (42,86%)	41 (21,7%)	10 (5,29%)
		Δευτερογενής	7.642	490 (6,41%)	1.203 (15,74%)	5.689 (74,44%)	220 (2,88%)	70 (0,91%)
		Τριτογενής	11.358	451 (3,97%)	2.902 (25,55%)	7.785 (68,54%)	120 (1,06%)	100 (0,88%)
		Νέοι-Άνεργοι	1.408	30 (2,13%)	110 (7,81%)	50 (3,55%)	577 (40,98%)	641 (45,52%)
	1991	Πρωτογενής	96	7 (7,29%)	36 (37,5%)	46 (47,92%)	7 (7,29%)	0 (0%)
		Δευτερογενής	5.224	636 (12,17%)	721 (13,8%)	3.752 (71,82%)	145 (2,77%)	0 (0%)
		Τριτογενής	14.849	1.931 (13%)	2.949 (19,86%)	10.226 (68,87%)	566 (3,81%)	0 (0%)
		Νέοι-Μη δηλωσάντες	3.214	79 (2,46%)	116 (3,61%)	1.326 (41,26%)	5 (0,15%)	1.688 (52,52%)

ΣΥΓΚΡΙΣΗ διαχρονική των οικονομικώς ενεργών στους δύο οικισμούς, ανάλογα με την οικονομική δραστηριότητα και τη θέση στο επάγγελμα:

Εργοδότες : Όμοια συμπεριφορά τάσεων υφίσταται ανάμεσα στους δύο οικισμούς ως προς τους τρεις τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Τα ποσοστά των εργοδοτών στο Ψυχικό είναι πάντα μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας για όλους τους τομείς.

Αυτοαπασχολούμενοι : Όμοια συμπεριφορά τάσεων εντοπίζεται στους δύο δήμους σε ό,τι αφορά τα ποσοστά των εργαζομένων για δικό τους λογαριασμό στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Στον πρωτογενή τομέα έχουμε τελείως διαφορετικές τάσεις, καθώς στη Ν. Ιωνία έχουμε συνεχή ποσοστιαία άνοδο, ενώ αντίθετα στο Ψυχικό πτώση. Τα ποσοστά στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας στις περισσότερες περιπτώσεις.

Μισθωτοί : Στον πρωτογενή τομέα έχουμε όμοια διαχρονική συμπεριφορά τάσεων ανάμεσα στους δύο δήμους. Στο δευτερογενή τομέα υπάρχει φθίνουσα πορεία των μισθωτών και στους δύο δήμους τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ στον τριτογενή τομέα παρατηρείται στη Ν. Ιωνία άνοδος των μισθωτών τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ στο Ψυχικό πτώση. Τα ποσοστά στη Ν. Ιωνία είναι πάντα μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του Ψυχικού σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.

Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη : Τα ποσοστά των συμβοηθούντων μελών είναι χαμηλά και στους δύο δήμους και για τις τρεις κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 40

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΦΥΛΟ (ΑΘΗΝΑ - Ν. ΙΩΝΙΑ - ΨΥΧΙΚΟ 1971 - 1981 - 1991)

Αθήνα :

Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα : Για αυτή την κατηγορία παρατηρείται διαχρονική τάση αύξησης και στους άνδρες και στις γυναίκες, με τα ποσοστά για τις γυναίκες να είναι μεγαλύτερα από αυτά των ανδρών (και η διαφορά να αυξάνεται διαχρονικά).

Διευθυντές - ανώτατα στελέχη : Και στα δύο φύλα, για αυτή την κατηγορία παρατηρήθηκε αύξηση το 1981 και μείωση το 1991 . Τα ποσοστά των ανδρών είναι μεγαλύτερα διαχρονικά από τα αντίστοιχα των γυναικών (η διαφορά τους μειώνεται τη δεύτερη δεκαετία).

Υπάλληλοι γραφείου : Διαχρονική τάση μείωσης παρατηρείται για τους υπαλλήλους και για τα δύο φύλα. Τα ποσοστά των γυναικών είναι σχεδόν διπλάσια (ανεξαρτήτως χρονικής περιόδου) των αντίστοιχων των ανδρών.

Εμποροι - πωλητές : Παρατηρείται διαχρονική τάση μείωσης του ποσοστού στους άνδρες και αύξηση του αντίστοιχου των γυναικών εμπόρων - πωλητών, παρόλο που τα ποσοστά τους είναι μικρότερα από τα αντίστοιχα των ανδρών.

Παροχή υπηρεσιών : Παρατηρούμε πτώση των ποσοστών στους άνδρες που εργάζονται το 1981 και άνοδο το 1991, ενώ αντίστοιχα έχουμε συνεχή πτώση των ποσοστών των γυναικών (παρόλο που τα ποσοστά των τελευταίων είναι μεγαλύτερα από εκείνα των ανδρών).

Γεωργοί - κτηνοτρόφοι κλπ. : Μικρά ποσοστά συγκεντρώνουν και τα δύο φύλα. Τα ποσοστά των ανδρών είναι μεγαλύτερα από αυτά των γυναικών, και παρουσιάζεται πτωτική διαχρονικά τάση.

Τεχνίτες - εργάτες κλπ. : Πτωτική διαχρονική πορεία παρουσιάζουν τα ποσοστά των τεχνιτών - εργατών και στα δύο φύλα (τα ποσοστά των ανδρών είναι μεγαλύτερα από το διπλάσιο των γυναικών).

Ν. Ιωνία :

Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα : Αυξητική τάση παρουσιάζει αυτή η κατηγορία και στους άνδρες και στις γυναίκες, με τα ποσοστά των γυναικών να είναι μεγαλύτερα από αυτά των ανδρών.

Διευθυντές ανώτατα στελέχη : Αυξητική τάση παρουσιάζεται για τους διευθυντές ανώτατα στελέχη και των δύο φύλων. Τα ποσοστά των ανδρών είναι μεγαλύτερα από αυτά των γυναικών. Ωστόσο, μικρά είναι τα μεγέθη διαχρονικά σ' αυτό τον τομέα επαγγέλματος.

Υπάλληλοι γραφείου : Ισχύει ό,τι αναφέρθηκε και στην κατηγορία των ασκούντων επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα (αυξητική τάση των ποσοστών αμφοτέρων των φύλων).

Εμποροι - πωλητές : Διαχρονική τάση αύξησης του ποσοστού και στα δύο φύλα, με τα ποσοστά των γυναικών να υπερéχουν εκείνα των ανδρών από τη δεκαετία 1981 - 1991 και μετά.

Παροχή υπηρεσιών : Και για τα δύο φύλα που εργάζονται στην παροχή υπηρεσιών παρατηρείται μείωση των ποσοστών το 1981 και αύξηση το 1991, με τα ποσοστά των γυναικών να είναι πάντα μεγαλύτερα των ανδρών.

Γεωργοί - κτηνοτρόφοι κλπ. : Τάση μείωσης παρατηρείται σ' αυτή την κατηγορία και στα δύο φύλα. Τα ποσοστά και τα απόλυτα νούμερα είναι πολύ μικρά, και οι άνδρες υπερисχύουν των γυναικών.

Τεχνίτες - εργάτες κλπ. : Διαχρονική τάση μείωσης των τεχνιτών - εργατών (με ρυθμό που αυξάνει) επικρατεί και στα δύο φύλα. Οι άνδρες συγκεντρώνουν μεγαλύτερα ποσοστά από τις γυναίκες.

Π. Ψυχικό :

Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα : Διαχρονική τάση αύξησης επικρατεί και στα δύο φύλα. Τα ποσοστά των ανδρών είναι μεγαλύτερα από αυτά των γυναικών διαχρονικά.

Διευθυντές ανώτατα στελέχη : Έχουμε τάση αύξησης το 1981 των διευθυντών ανωτάτων στελεχών και μείωσης το 1991 αμφοτέρων των φύλων, με τα ποσοστά των ανδρών να είναι μεγαλύτερα από εκείνα των γυναικών.

Υπάλληλοι γραφείου : Τάση μείωσης παρουσιάζουν οι υπάλληλοι γραφείου το 1981 και αύξηση το 1991 οι άνδρες, και το αντίστροφο οι γυναίκες, που έχουν και διαχρονικά μεγαλύτερα ποσοστά από τους άνδρες σ' αυτό τον τομέα.

Εμποροι - πωλητές : Τάση μείωσης παρουσιάζουν οι έμποροι - πωλητές το 1981 και αύξησης το 1991 οι άνδρες, και διαχρονική τάση συνεχούς αύξησης οι γυναίκες, των οποίων τα ποσοστά είναι πάντα μικρότερα από εκείνα των ανδρών.

Παροχή υπηρεσιών : Τάση αύξησης παρουσιάζεται στους εργαζομένους στην παροχή υπηρεσιών το 1981 και μείωσης το 1991 των ανδρών, και συνεχής τάση μείωσης των γυναικών, των οποίων τα ποσοστά είναι αρκετά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα των ανδρών.

Γεωργοί - κτηνοτρόφοι κλπ. : Τάση μείωσης αυτής της ειδικότητας και για τα δύο φύλα. Το ποσοστό και τα απόλυτα νούμερα είναι πολύ μικρά για εξαγωγή περαιτέρω συμπερασμάτων.

Τεχνίτες - εργάτες κλπ. : Τάση μείωσης παρατηρείται στους τεχνίτες - εργάτες το 1981 και αύξησης το 1991 για τους άνδρες και τις γυναίκες, με τα ποσοστά των ανδρών να είναι διαχρονικά μεγαλύτερα.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στους άνδρες παρατηρείται μία μεγάλη ποσοστιαία διαφορά των απασχολουμένων σε επιστημονικά ελεύθερα επαγγέλματα κατοίκων του Ψυχικού έναντι της Ν. Ιωνίας, με τάσεις όμως μείωσης από το 1981 και μετά. Το ίδιο ισχύει (σε μικρότερο βαθμό) και για όσους απασχολούνται στο επάγγελμα του διευθυντή - ανώτερου διοικητικού στελέχους. Μεγάλη ποσοστιαία διαφορά παρατηρείται και με τους απασχολούμενους στη Ν. Ιωνία στο επάγγελμα του τεχνίτη - εργάτη, έναντι του Ψυχικού. Σταδιακά, εμφανίζονται τάσεις που μικραίνουν αυτή την ποσοστιαία διαφορά με ακόλουθη ευθυγράμμιση (αυξητική τάση από το 1981 και μετά). Τέλος, μια σχετικά σταθερή (αν και περισσότερο αυξητική από το 1981 και μετά) ποσοστιαία διαφορά φαίνεται να υπάρχει στο επάγγελμα των εμπόρων -

πωλητών με τα ποσοστά του Ψυχικού να είναι πάντα μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας.

Ελαφρά ποσοστιαία υπεροχή παρουσιάζει η Ν. Ιωνία έναντι του Ψυχικού (με ρυθμό που διαχρονικά αυξάνεται) στα επαγγέλματα των υπαλλήλων γραφείου και όσων απασχολούνται στην παροχή υπηρεσιών.

Σε ότι αφορά τις γυναίκες, τα ποσοστά των κατοίκων του Ψυχικού είναι διαχρονικά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας στο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών (με παρουσία αυξητικών τάσεων). Το ίδιο συμβαίνει για τις γυναίκες με θέση διευθυντή - ανωτάτου στελέχους (η διαφορά μικραίνει από το 1981 και μετά), όπως και των υπαλλήλων γραφείου και για όσες απασχολούνται στην παροχή υπηρεσιών (η ποσοστιαία διαφορά μικραίνει διαχρονικά). Το αντίθετο διαπιστώνεται για τα επαγγέλματα των εμπόρων - πωλητών και των τεχνιτών - εργατών, όπου τα ποσοστά των γυναικών της Ν. Ιωνίας είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του Ψυχικού (διαχρονικά με τάσεις που φθίνουν).

Το μεγαλύτερο ποσοστό για το Ψυχικό επικεντρώθηκε το 1991 στους άνδρες με θέση επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία (40,48%) με μεγαλύτερη ποσοστιαία διαφορά από τους αντίστοιχους άνδρες της Ν. Ιωνίας. Για τη Ν. Ιωνία, τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνει το επάγγελμα του τεχνίτη - εργάτη (το 1991 ποσοστό 46,33%).

Στις γυναίκες, το μεγαλύτερο ποσοστό για το Ψυχικό εντοπίστηκε στον τομέα των απασχολουμένων στην παροχή υπηρεσιών (εκεί συγκεντρώνεται και η μεγαλύτερη ποσοστιαία διαφορά) και για τη Ν. Ιωνία στο επάγγελμα της γυναίκας τεχνίτριας - εργάτριας.

Αξίζει πάντα να επισημάνουμε ότι τα ποσοστά αναφέρονται στο σύνολο του πληθυσμού (τις δεκαετίες που μελετάμε) του κάθε οικισμού, για να μπορέσουμε να αντιληφθούμε τη διασπορά της κάθε κατηγορίας επαγγέλματος στους κατοίκους των γειτνιαζουσών περιοχών.

ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

VI. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 41

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΗΣΕΩΣ (ΑΘΗΝΑ - Ν. ΙΩΝΙΑ - ΨΥΧΙΚΟ).

Αθήνα :

Η απογραφή της ΕΣΥΕ αποτυπώνει τα στοιχεία των κατοικιών, καθώς και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των νοικοκυριών, που διαβιούν σ' αυτές, σε σχέση με διάφορες παραμέτρους (οικονομική δραστηριότητα, θέση στο επάγγελμα, φύλο κ.τ.λ.). Τη δεκαετία 1971 - 1981 παρατηρούμε στο Δήμο της Αθήνας αύξηση της τάξης του 11% , σε απόλυτο αριθμό των νοικοκυριών που μένουν σε κανονικές κατοικίες και τη δεκαετία 1981 - 1991 μια μείωση της τάξης του 10% περίπου. Τα μέλη που απαρτίζουν αυτά τα νοικοκυριά αυξήθηκαν σε απόλυτα μεγέθη τη δεκαετία 1971 - 1981 κατά 1,3% περίπου για να μειωθούν αρκετά τη δεκαετία 1981 - 1991 κατά 15,6% περίπου. Διαχρονικά, τα νοικοκυριά με τα μέλη που μοιράζονται την κατοικία αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των νοικοκυριών, και το ποσοστό αυτό συνεχώς φθίνει.

Ν. Ιωνία :

Στη Ν. Ιωνία τη δεκαετία 1971 - 1981 παρατηρείται αύξηση σε απόλυτο αριθμό των νοικοκυριών που μένουν σε κανονικές κατοικίες της τάξης του 17% περίπου, και την επόμενη δεκαετία της τάξης του 6% περίπου. Ο αριθμός των μελών που απαρτίζουν αυτά τα νοικοκυριά παρουσίασε μικρή αύξηση την πρώτη δεκαετία και έμεινε περίπου στάσιμος τη δεύτερη. Διαχρονικά, τα νοικοκυριά και τα μέλη που μοιράζονται την κατοικία είναι πολύ λίγα σε σύγκριση με αυτά που δεν μοιράζονται την κατοικία και παρουσιάζουν συνεχώς πτωτική πορεία.

Π. Ψυχικό :

Τη δεκαετία 1971 - 1981 παρατηρείται αύξηση των νοικοκυριών που μένουν σε κανονικές κατοικίες της τάξης του 37,5% σε απόλυτο αριθμό, με στασιμότητα τη δεύτερη δεκαετία. Ο αριθμός των μελών αυξήθηκε κατά 25% τη δεκαετία 1971 - 1981, και μειώθηκε κατά 9% περίπου το 1981 - 1991. Διαχρονικά, τα νοικοκυριά και τα μέλη που μοιράζονται την κανονική κατοικία είναι πολύ λίγα αριθμητικά και στατιστικά δεν μπορούν να αναλυθούν. Σε ό,τι αφορά τις μη κανονικές κατοικίες, υπάρχει μια πολύ μεγάλη έξαρση τη δεκαετία 1971 - 1981 του αριθμού των νοικοκυριών και των μελών που διαμένουν σε αυτά και στους τρεις δήμους και μεγάλη πτώση τη δεκαετία 1981 - 1991.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΨΥΧΙΚΟΥ - Ν. ΙΩΝΙΑΣ

Ο ρυθμός αύξησης των νοικοκυριών που μένουν σε κανονικές κατοικίες στο Ψυχικό την περίοδο 1971 - 1981 είναι λίγο μεγαλύτερος από αυτόν της Ν. Ιωνίας. Το αντίστροφο ισχύει για την περίοδο 1981 - 1991, οπότε στο Ψυχικό παρουσιάζεται ελαφρά μείωση. Τα ποσοστά των νοικοκυριών που μοιράζονται την κατοικία, στο σύνολο των νοικοκυριών που μένουν σε κανονικές κατοικίες στους δήμους τους, είναι διαχρονικά πάντα αρκετά μεγαλύτερα στη Ν. Ιωνία απ' ότι στο Ψυχικό, αλλά έχουν κοινή τάση διαχρονικά να φθίνουν, όπως και ο αριθμός των μελών που τα απαρτίζουν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 41

Νοικοκυριά και μέλη αυτών, που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες, ανάλογα με τις συνθήκες κατοικησιμότητας και σε μη κανονικές

Δήμοι ή Κοινότητες	Έτος	Σύνολο νοικοκυριών		Νοικοκυριά που διαμένουν						Σε μη κανονικές κατοικίες	
		Νοικοκυρι- α	Μέλη	Σύνολο		Μοιράζονται στην κατοικία		Δε μοιράζονται στην κατοικία		Νοικοκυριά	Μέλη
				Νοικοκυριά	Μέλη	Νοικοκυριά	Μέλη	Νοικοκυριά	Μέλη		
Αθήνα	1971	285.592 (100%)	814.268 (100%)	285.308 (99,99%)	813.788 (99,94%)	7.828 (2,74%)	15.000 (1,84%)	277.480 (97,16%)	798.788 (98,1%)	284 (0,1%)	480 (0,06%)
	1981	322.460 (100%)	833.790 (100%)	316.940 (98,29%)	824.130 (98,84%)	3.190 (0,99%)	6.270 (0,75%)	313.030 (97,07%)	817.860 (98,09%)	5.520 (1,71%)	9.660 (1,16%)
	1991	285.057 (100%)	695.263 (100%)	285.017 (99,98%)	695.193 (99,99%)	2.792 (0,98%)	4.354 (0,63%)	282.225 (99%)	690.844 (99,36%)	40 (0,02%)	70 (0,01%)
Νέα Ιωνία	1971	16.140 (100%)	53.760 (100%)	16.112 (99,83%)	53.708 (99,90%)	640 (3,96%)	1.740 (3,24%)	15.472 (95,86%)	51.968 (96,67%)	28 (0,17%)	52 (0,01%)
	1981	19.120 (100%)	57.820 (100%)	18.870 (98,7%)	57.270 (99,05%)	360 (1,88%)	1.000 (1,73%)	18.510 (96,81%)	56.270 (97,32%)	250 (1,3%)	550 (0,95%)
	1991	20.008 (100%)	57.495 (100%)	19.998 (99,95%)	57.476 (99,97)	207 (1,03%)	527 (0,92%)	19.771 (98,81%)	56.949 (99,05%)	10 (0,05%)	19 (0,03%)
Ψυχικό	1971	2.440 (100%)	8.408 (100%)	2.436 (99,84%)	8.388 (99,76%)	8 (0,33%)	8 (0,09%)	2.428 (99,51%)	8.380 (99,67%)	4 (0,16%)	20 (0,24%)
	1981	3.410 (100%)	10.650 (100%)	3.350 (98,24%)	10.490 (98,5%)	0 (0%)	0 (0%)	3.350 (98,24%)	10.490 (98,5%)	60 (1,76%)	160 (1,5%)
	1991	3.350 (100%)	9.528 (100%)	3.349 (99,97%)	9.527 (99,99%)	26 (0,78%)	61 (0,64%)	3.323 (99,19%)	9.466 (99,35%)	1 (0,03%)	1 (0,01%)

ΠΙΝΑΚΑΣ 42

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥΣ (ΑΘΗΝΑ – Ν. ΙΩΝΙΑ – ΨΥΧΙΚΟ 1971-1991).

Αθήνα :

Το 1971, τα μεγαλύτερα ποσοστά στην Αθήνα συγκεντρώνουν τα διμελή και τα τριμελή νοικοκυριά που μένουν σε κανονικές κατοικίες. Το 1981 και 1991 κυριαρχούν τα μονομελή και διμελή νοικοκυριά. Τα μονομελή νοικοκυριά είναι τα μόνα με ανοδική διαχρονικά πορεία (με ρυθμό τελικά φθίνοντα). Τα διμελή, τριμελή και τετραμελή νοικοκυριά παρουσίασαν μια ελαφρά άνοδο το 1981 και πτώση σε απόλυτα μεγέθη το 1991 και, τέλος, τα πενταμελή και εξαμελή νοικοκυριά ακολουθούν σταθερά διαχρονικά πτωτική πορεία.

Ν. Ιωνία :

Το 1971 τα μεγαλύτερα ποσοστά στη Ν. Ιωνία συγκεντρώνουν τα τριμελή και τα τετραμελή νοικοκυριά, που μένουν σε κανονικές κατοικίες. Το 1981 και 1991 κυριαρχούν τα διμελή και τα τετραμελή νοικοκυριά. Όλα τα νοικοκυριά έως τέσσερα μέλη παρουσιάζουν διαχρονικά αύξηση σε απόλυτα νούμερα με φθίνοντα όμως ρυθμό, ενώ τα πενταμελή και τα εξαμελή παρουσιάζουν κάμψη.

Π. Ψυχικό :

Σε όλες τις εξεταζόμενες χρονικές περιόδους τα μεγαλύτερα ποσοστά στο Ψυχικό των νοικοκυριών που μένουν σε κανονικές κατοικίες συγκεντρώνουν τα διμελή και τα τριμελή. Όλα τα νοικοκυριά που έχουν έως τρία μέλη παρουσιάζουν άνοδο διαχρονική (τα τριμελή με ρυθμό που αυξάνεται διαχρονικά), ενώ τα τετραμελή παρουσιάζουν άνοδο το 1981 και πτώση το 1991. Τέλος, τα πολυπληθή νοικοκυριά με πέντε μέλη και άνω παρουσιάζουν σταθερά αυξανόμενη πτωτική πορεία.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΨΥΧΙΚΟΥ - Ν. ΙΩΝΙΑΣ

Το 1981 και 1991 τα διμελή και τετραμελή νοικοκυριά κυριαρχούν στο σύνολο των νοικοκυριών που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες και στους δύο υπό σύγκριση δήμους. Τα νοικοκυριά με τρία μέλη στους δύο δήμους παρουσιάζουν διαχρονική άνοδο. Ο ρυθμός αυτός ανόδου στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερος από ότι στη Ν. Ιωνία.

Η διαπίστωση αυτή σχετίζεται με τη γενικότερη δημογραφική τάση να κυριαρχεί σταδιακά το πρότυπο του ζεύγους με ένα μόνο παιδί, πολύ περισσότερο στα μεσοαστικά και άνω στρώματα του πληθυσμού. Τα νοικοκυριά με πέντε μέλη και άνω φθίνουν διαχρονικά. Ο ρυθμός με τον οποίο μειώνονται τα πολυμελή νοικοκυριά για τη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερος απ' ότι στο Ψυχικό το 1981, ενώ το αντίθετο ισχύει για το 1991. Διαφορετική συμπεριφορά έχουν οι δύο δήμοι σε ό,τι αφορά τα τετραμελή νοικοκυριά, τα οποία στη Ν. Ιωνία παρουσιάζουν ανοδική πορεία, έστω και με φθίνοντα ρυθμό, ενώ στο Π. Ψυχικό, μετά την ανοδική τάση το 1981, το 1991 βρίσκονται σε πτώση.

Συνοπτικά, κοινή τάση στις εξεταζόμενες περιοχές (Π. Ψυχικό και Ν. Ιωνία) αλλά και στον Δήμο Αθηναίων αποτελεί η σταθερά μειωμένη ύπαρξη 5-μελών, 6-μελών και άνω νοικοκυριών, γεγονός που ερμηνεύουν δύο παράμετροι:

α) η υπογεννητικότητα, που αποτυπώνεται στη συνεχή μείωση νοικοκυριών με 3 και άνω παιδιά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 42

Νοικοκυριά που διαμένουν σε κανονικές κατοικίες, ανάλογα με τον αριθμό των μελών τους, που είναι στη διάθεση του νοικοκυριού.

Δήμοι	Έτος	Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	Αριθμός μελών Νοικοκυριού					
			1	2	3	4	5	6 και άνω
	1971	285.308	50.716 (17,75%)	76.344 (26,76%)	68.792 (24,11%)	56.996 (19,98%)	22.768 (7,98%)	9.692 (3,39%)
Αθήνα	1981	316.940	74.590 (23,53%)	89.260 (28,16%)	69.550 (21,94%)	61.630 (19,44%)	17.030 (5,37%)	4.880 (1,53%)
	1991	285.017	81.579 (28,62%)	81.440 (28,57%)	55.909 (19,62%)	51.459 (18,05%)	11.569 (4,06%)	3.061 (1,07%)
	1971	16.112	1.524 (9,45%)	3.472 (21,54%)	3.932 (24,40%)	4.124 (25,59%)	1.904 (11,81%)	1.156 (7,17%)
Νέα Ιωνία	1981	18.870	2.350 (12,45%)	4.910 (26,02%)	4.350 (23,05%)	5.040 (26,70%)	1.590 (8,42%)	630 (3,33%)
	1991	19.998	3.336 (16,6%)	5.097 (25,48%)	4.470 (22,35%)	5.397 (27,01%)	1.328 (6,64%)	370 (1,85%)
	1971	2.436	196 (8,04%)	564 (23,15%)	516 (21,18%)	584 (23,97%)	376 (15,43%)	200 (8,21%)
Ψυχικό	1981	3.350	430 (12,8%)	850 (25,37%)	600 (17,9%)	1.000 (29,8%)	330 (9,85%)	140 (4,17%)
	1991	3.349	564 (16,84%)	908 (27,11%)	771 (23,02%)	788 (23,52%)	251 (7,49%)	67 (2,0%)

β) η κυριαρχία του πρότυπου της πυρηνικής οικογένειας έναντι της διευρυμένης, κάτι που φανερώνει διαφοροποίηση στις οικογενειακές, κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις μεταξύ συγγενών.

Η διαπίστωση αυτή αποκτά ιδιαίτερο βάρος στην περίπτωση της Ν. Ιωνίας, που παλαιότερα χαρακτηριζόταν από στενές οικογενειακές σχέσεις και ερμηνεύεται ως τάση σύγκλισης των προτύπων για την οικογένεια και τον τρόπο διαβίωσης μεταξύ ετερογενών κοινωνικών ομάδων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 43

ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΚΑΤΑ ΦΟΡΕΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ (ΑΘΗΝΑ – Ν. ΙΩΝΙΑ - ΨΥΧΙΚΟ 1981 - 1991)

Αθήνα:

Παρατηρείται μία μείωση, περίπου 10%, σε απόλυτα νούμερα, των κατοικούμενων κανονικών κατοικιών, και μία αύξηση των κενών της τάξης του 36% περίπου τη δεκαετία 1981 - 1991 . Τα υψηλά ποσοστά κατοικιών που ανήκουν σε ιδιώτες ή ΝΠΔΔ δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη μεταβολή, ενώ του δηmosίου και των ΝΠΔΔ ως φορέων ιδιοκτησίας, παρουσιάζουν μια μικρή κάμψη διαχρονικά (περίπου 18%).

Ν. Ιωνία :

Έχουμε να παρατηρήσουμε στη Ν. Ιωνία μια μικρή άνοδο περίπου 6% των κατοικούμενων κανονικών κατοικιών, όπως και αύξηση των κενών περίπου 33% . Το σύνολο των κατοικιών που ο φορέας ιδιοκτησίας τους είναι ιδιώτες ή ΝΠΔΔ έχουν αυξηθεί σε ποσοστό περίπου 11% σε απόλυτα νούμερα, ενώ σε αυτά που ο φορέας ιδιοκτησίας τους είναι το δημόσιο ή ΝΠΔΔ, έχουμε μείωση περίπου 46% σε απόλυτα νούμερα.

Π. Ψυχικό :

Εδώ παρατηρούμε σχετική διαχρονική στασιμότητα του αριθμού των κατοικούμενων κανονικών κατοικιών και μια πολύ μικρή άνοδο των κενών. Επίσης, τα ήδη υψηλά ποσοστά κατοικιών που ανήκουν σε ιδιώτη ή ΝΠΔΔ παρουσιάζουν μια μικρή διαχρονική άνοδο, ενώ τα αντίστοιχα με φορέα ιδιοκτησίας το Δημόσιο ή ΝΠΔΔ παρουσιάζουν μια μεγάλη κάμψη (περίπου 61% σε απόλυτα νούμερα).

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΨΥΧΙΚΟΥ – Ν. ΙΩΝΙΑΣ

Τα ποσοστά των κανονικών κατοικούμενων κατοικιών διαχρονικά είναι πάντα μεγαλύτερα στη Ν. Ιωνία απ' ότι στο Ψυχικό. Δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες διαφορές ανάμεσα στους δύο δήμους, σε ό,τι αφορά τα ποσοστά των κατοικιών που έχουν ιδιώτη ή Δημόσιο φορέα ιδιοκτησίας. Και στις δύο περιοχές παρατηρείται σχετικά μικρή άνοδος των κατοικιών που έχουν φορέα ιδιώτη ή ΝΠΔΔ και κάμψη όσων έχουν φορέα Δημόσιο ή ΝΠΔΔ (μεγαλύτερη κάμψη παρατηρείται στο Ψυχικό). Τα κενά σπίτια στη Ν. Ιωνία παρουσιάζουν διαχρονικά μεγαλύτερα ποσοστά αύξησης απ' ότι τα αντίστοιχα του Ψυχικού, που παραμένουν αμετάβλητα. Παρόλα αυτά, τα ποσοστά κενών κατοικιών στο Ψυχικό διαχρονικά είναι μεγαλύτερα από αυτά της Ν. Ιωνίας. Μεγάλο ποσοστό κενών κατοικιών παρουσιάζει διαχρονικά και η Αθήνα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 43

Κανονικές κατοικίες κατά φασά ιδιοκτησίας και μη κανονικές κατοικίες

		Κανονικές Κατοικίες									
Δημοσιότητα	Έτος	2000/00 κατοικιών	2000/00	Κατοικουμένες	ΚΣΥ%	Ιδιωτικές και ΝΠΔΑ	Δημόσιο και ΝΠΔΔ	ΑΣΥ οικήσιμες	Μη κανονικές κατοικίες	ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ κατοικίες ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΥΔΑΝΟΜΕΣ κατοικίες	
Αθήνα	1971										
	1981	391.490	391.110	314.740	76.370	386.830	3.840	440	180	200	
	1991	100,00%	99,90%	80,40%	19,51%	98,81%	0,98%	0,11%	0,05%	0,05%	
Νέστω	1971										
	1981	22.380	22.370	18.680	3.690	22.080	280	10	-	10	
	1991	100,00%	99,96%	83,47%	16,49%	98,66%	1,25%	0,04%	-	0,04%	
Λαμία	1971										
	1981	24.834	24.806	19.872	4.934	24.656	150	-	10	18	
	1991	100,00%	99,89%	80,02%	19,87%	99,28%	0,60%	-	0,04%	0,07%	
Λαμία	1971										
	1981	4.260	4.260	3.350	910	4.180	80	-	-	-	
	1991	100,00%	100,00%	78,64%	21,36%	98,12%	1,88%	-	-	-	
Λαμία	1971										
	1981	4.272	4.262	3.328	934	4.231	31	-	1	9	
	1991	100,00%	99,77%	77,90%	21,86%	99,04%	0,73%	-	0,02%	0,21%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 44

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΔΩΜΑΤΙΩΝ (ΑΘΗΝΑ - Ν. ΙΩΝΙΑ - ΨΥΧΙΚΟ 1981 - 1991)

Αθήνα :

Σταθερός είναι ο αριθμός των κανονικών κατοικιών τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ το ποσοστό των επαγγελματικών κατοικιών έχει μειωθεί κατά 38,4% το 1991, σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό της προηγούμενης δεκαετίας. Κατά τα άλλα, ο συνολικός αριθμός δωματίων των σπιτιών έχει ελαττωθεί κατά 5,2%.

Αναλυτικά, στην Αθήνα έχουμε μείωση των κατοικιών μ' ένα δωμάτιο την τελευταία δεκαετία της τάξης του 60% (σε απόλυτα νούμερα) και των κατοικιών με δύο δωμάτια (περίπου 38% σε απόλυτα νούμερα) και μία μεγάλη αύξηση των σπιτιών με τέσσερα δωμάτια και πέντε δωμάτια. Τέλος, ο αριθμός των κατοικιών με τρία δωμάτια είναι σχετικά στάσιμος.

Ν. Ιωνία :

Στη Ν. Ιωνία παρατηρείται μια μικρή άνοδος (περίπου 11%) του συνόλου των κανονικών κατοικιών την τελευταία δεκαετία (1981 - 1991), ενώ τα ποσοστά των επαγγελματικών κατοικιών παραμένουν περίπου τα ίδια. Ο συνολικός αριθμός δωματίων παρουσιάζει αύξηση περίπου 13%. Σ' ότι αφορά τις κατοικίες με ένα δωμάτιο, έχουμε πτώση 62%, και σε αυτές με δύο δωμάτια πτώση 52% (πάντα σε απόλυτα νούμερα). Αντίθετα, παρατηρείται ελαφρά αύξηση των σπιτιών με τρία δωμάτια και πολύ μεγάλη αύξηση των σπιτιών με τέσσερα και άνω δωμάτια.

Π. Ψυχικό :

Περίπου σταθερός είναι ο αριθμός των κανονικών κατοικιών τη δεκαετία 1981 - 1991, ενώ τα ποσοστά των επαγγελματικών κατοικιών έχουν μειωθεί κατά 60% περίπου. Παρατηρείται διαχρονικά μια πολύ μικρή αύξηση δωματίων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι παρουσιάζεται μείωση σε όλες τις κατηγορίες των σπιτιών με ένα έως τέσσερα δωμάτια και κυρίως σε αυτά με ένα έως δύο δωμάτια. Μεγάλη αύξηση παρουσιάζουν τα σπίτια με πέντε δωμάτια.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Ενώ στη Ν. Ιωνία παρουσιάζεται διαχρονικά μια ελαφρά αύξηση του αριθμού των κανονικών κατοικιών, στο Ψυχικό υπάρχει στασιμότητα.

Οι επαγγελματικές κατοικίες στο Ψυχικό τη δεκαετία 1981 - 1991 παρουσιάζουν σημαντική πτώση, ενώ στη Ν. Ιωνία υπάρχει μια σταθερότητα.. Πτώση και στους δυο δήμους παρατηρείται στον αριθμό κατοικιών με ένα έως δύο δωμάτια (ο ρυθμός μείωσης είναι μεγαλύτερος στο Ψυχικό). Στο Ψυχικό κυριαρχούν τα νοικοκυριά με 5 και άνω δωμάτια σε μεγάλα ποσοστά, ενώ στη Ν. Ιωνία κυριαρχούν νοικοκυριά 3-4 δωματίων. Το ίδιο ισχύει για την Αθήνα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 44

Αποδοχή Κοινότητας	Έτος	Σύνολο Κοινοτήτων	Αποδοχή Σύνολο	Αποδοχή/Απόσπασμα/Αποσπασματικό	Κοινότητες Κοινοτήτων Κοινοτήτων					ΑΣΥ Οργανωμένης Κοινοτικής Συλλογής
					1	2	3	4	5	
Αθήνα	1981	391.310	1.348.830	4.880	56.170	134.740	124.110	55.870	20.230	190
		100,00%		1,25%	14,35%	34,43%	31,72%	14,28%	5,17%	0,05%
		387.799	1.278.907	3.006	22.098	82.472	120.856	104.524	57.849	-
	1991	100,00%		0,78%	5,70%	21,27%	31,16%	26,95%	14,92%	
	1971									
Νέαις	1981	22.380	73.960	100	2.180	9.340	7.840	2.400	590	30
		100,00%		0,45%	9,74%	41,73%	35,03%	10,72%	2,64%	0,13%
		24.824	83.694	118	833	4.448	8.173	8.218	3.152	-
	1991	100,00%		0,48%	3,36%	17,92%	32,92%	33,11%	12,70%	
	1971									
Σύνολο	1981	4.260	21.870	120	120	590	760	1.170	1.620	-
		100,00%		2,82%	2,82%	13,85%	17,84%	27,46%	38,03%	
		4.271	22.969	48	8	71	330	874	2.988	-
	1991	100,00%		1,12%	0,19%	1,66%	7,73%	20,46%	69,96%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 45

ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ (ΑΘΗΝΑ- Ν. ΙΩΝΙΑ - ΨΥΧΙΚΟ 1981 - 1991)

Αθήνα :

Το 1981, η συντριπτική πλειοψηφία του συνόλου των κανονικών κατοικιών είχε ήδη τις βασικές ανέσεις (κουζίνα, φως, λουτρό, ύδρευση, αποχωρητήριο, αποχέτευση) σε ποσοστά

άνω του 96%. Σχετικά μικρότερο ήταν το ποσοστό της κεντρικής θέρμανσης (84,36%). Το 1991, υπήρξε περαιτέρω εξάπλωση όλων αυτών των ανέσεων σε περισσότερα σπίτια. Ο αριθμός των κατοικιών με λουτρό - ντους αυξήθηκε κατά 1,8% περίπου σε απόλυτα νούμερα, καθώς και αυτών με κεντρική θέρμανση κατά 4% περίπου.

Ν. Ιωνία :

Το 1981 οι μόνες ανέσεις που καλύπτονταν από σχετικά μικρότερα ποσοστά ήταν αυτές του λουτρού - ντους (86,86%) και του αποχωρητηρίου (91,2%). Μεγάλο πρόβλημα υπήρχε στο θέμα της κεντρικής θέρμανσης, που διέθετε μόνο το 38,5% των κανονικών κατοικιών. Το 1991 υπήρξε και εδώ εξάπλωση των ανέσεων σε περισσότερα σπίτια. Ο αριθμός των κατοικιών με λουτρό - ντους αυξήθηκε σε 25% περίπου, με αποχωρητήριο σε 21% περίπου και με κεντρική θέρμανση σε 75% περίπου.

Π. Ψυχικό :

Από το 1981 ήδη, η συντριπτική πλειονότητα των κανονικών κατοικιών (από 99 - 100%) είχαν όλες τις ανέσεις. Η μόνη άνεση την οποία είχε το 90,6% των σπιτιών ήταν η κεντρική θέρμανση, όπου το ποσοστό έμεινε σχετικά στάσιμο την επόμενη δεκαετία (1981 - 1991).

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΨΥΧΙΚΟΥ – Ν. ΙΩΝΙΑΣ

Ποσοστιαία, οι κατοικίες του Ψυχικού κυριαρχούν έναντι της Ν. Ιωνίας σε όλες τις κατηγορίες ανέσεων. Οι μεγαλύτερες ποσοστιαίες διαφορές ανάμεσα στις κανονικές κατοικίες των δύο δήμων ταξινομούνται ως εξής : οι ανέσεις της κεντρικής θέρμανσης, του λουτρού. Για όλες τις ανέσεις, η διαφορά ανάμεσα στις κατοικίες των δύο δήμων μικραίνει διαχρονικά. Μόνο οι κατοικίες χωρίς κεντρική θέρμανση παρουσιάζουν στη Ν. Ιωνία απόκλιση που παραμένει υψηλή, παρά τη διαχρονική ποσοστιαία μείωσή της.

ΠΙΝΑΚΑΣ 45

Κανονικές κατοικίες ανάλογα με τις ανέσεις που διαθέτουν.

Διεύθυνση Κοινότητα Έτος	Ανεστέρες Κανονικών Κατοικιών							
	200% Κανονικών Κατοικιών	Κουζίνα	Πλυντήριο Ρούχων	Αυτοματή Μηχανή	Ψυγείο	Καμινάδα Προβόλι	Απορρυτιπίδιο	Απορρυτιπίδιο
Αθήνα	1971							
	1981	391.310	388.070	390.150	378.950	388.570	330.110	382.450
	1991	100,00%	99,17%	99,70%	96,84%	99,30%	84,36%	97,74%
Νίκαια	1971							
	1981	22.380	22.100	22.170	19.440	22.070	8.620	20.410
	1991	100,00%	98,75%	99,06%	86,86%	98,61%	38,52%	91,20%
Ψυχικό	1971							
	1981	4.260	4.230	4.260	4.220	4.260	3.860	4.230
	1991	100,00%	99,30%	100,00%	99,06%	100,00%	90,61%	99,30%
Αθήνα	1971							
	1981	4.271	4.271	4.263	4.267	4.271	3.866	4.270
	1991	100,00%	100,00%	99,81%	99,91%	100,00%	90,52%	99,98%

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Από τη συγκριτική ανάλυση που προηγήθηκε, επισημαίνουμε τα κυριότερα σημεία που αφορούν στην έρευνά μας :

Η Αθήνα, το Ψυχικό και η Ν. Ιωνία παρουσιάζουν σταθερό ρυθμό υπογεννητικότητας. Η υπογεννητικότητα γίνεται έντονα αισθητή μετά το 1981. Τη δεκαετία που διανύουμε η αύξηση των υπερήλικων ατόμων σε συνδυασμό με την υπογεννητικότητα δηλώνει τη γήρανση του πληθυσμού. Ο ρυθμός υπογεννητικότητας στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερος από αυτόν της Ν. Ιωνίας και της Αθήνας.

Το θεσμό του γάμου διαχρονικά επιλέγουν σε μεγάλα ποσοστά οι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας έναντι της Αθήνας και του Ψυχικού. Και στους δύο δήμους διαχρονικά τα ποσοστά των εγγάμων ανδρών είναι μεγαλύτερα από αυτά των γυναικών.

Αυξημένος αριθμός διαζυγίων παρατηρείται στους κατοίκους του Ψυχικού, και διαχρονικά ο ρυθμός των διαζυγίων αυξάνεται για αμφότερα τα φύλα. Μεγάλο ποσοστό διαζευγμένων γυναικών έναντι ανδρών έχουμε διαχρονικά και στους δύο δήμους.

Πληθυσμιακά, το γυναικείο φύλο υπερτερεί στην πρωτεύουσα και στα προάστια Ψυχικό και Ν. Ιωνία.

Παρατηρείται αυξημένος αριθμός χήρων γυναικών και στους δύο δήμους διαχρονικά και αυτό εξηγείται λόγω του αυξημένου μέσου όρου ζωής των γυναικών. Τα ποσοστά των χήρων για αμφότερα τα φύλα στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερα απ' ότι στο Ψυχικό. Αυτό προφανώς οφείλεται στο ότι ένας σεβαστός αριθμός κατοίκων εργάζεται μέχρι σήμερα κάτω από ανθυγιεινές συνθήκες περιβάλλοντος (βιοτεχνίες, βιομηχανίες, βαφεία, συνεργεία κ.τ.λ.) με έντονη εργασιακή δραστηριότητα (στις οικοδομές, στα χυτήρια, στη ταπητουργία, στο εμπόριο, στις μεταφορές, κ.ά.). Στο Ψυχικό, η αύξηση των χήρων ερμηνεύεται από την ενταντικοποίηση της εργασίας και το άγχος της ζωής.

Το επίπεδο εκπαίδευσης ανέρχεται εξελικτικά για την Αθήνα, το Ψυχικό και την Ν. Ιωνία, με άνοδο των αποφοίτων ΑΕΙ- ΤΕΙ και πτώση των αγραμμάτων.

Ο ρυθμός αύξησης των πτυχιούχων ΑΕΙ-ΤΕΙ είναι κατά πολύ μεγαλύτερος στο Ψυχικό απ' ότι στη Ν. Ιωνία. Στο Ψυχικό μεγάλο μέρος του πληθυσμού ηλικίας 30-64 είναι πανεπιστημιακής μόρφωσης ή απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης. Οι άνδρες πανεπιστημιακής μόρφωσης υπερέχουν στο Ψυχικό έναντι της Ν. Ιωνίας. Το ίδιο συμβαίνει και με τις γυναίκες, σε σύγκριση προς τις γυναίκες της Ν. Ιωνίας. Στη Ν. Ιωνία τα ποσοστά των πτυχιούχων διαχρονικά αυξάνουν, ενώ υψηλή θέση κατέχουν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης, των οποίων τα ποσοστά διαχρονικά μικραίνουν. Τα ποσοστά των αποφοίτων Μ.Ε διαχρονικά παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση. Τα ποσοστά αυτών που είναι απόφοιτοι της στοιχειώδους εκπαίδευσης ή είναι αγράμματοι και στους δύο δήμους φθίνουν, πράγμα που δηλώνει την πρόοδο του μορφωτικού επιπέδου, κυρίως στη Ν. Ιωνία.

Οι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας από πολύ νέοι μπαίνουν στην παραγωγή και εργάζονται και σε εξειδικευμένα επαγγέλματα, ενώ στο Ψυχικό ο νέος προτιμούν τις σπουδές και έχουν παράλληλη οικονομική υποστήριξη από την οικογένεια. Το οικονομικό και κοινωνικό υπόβαθρο στις οικογένειες του Ψυχικού κληρονομείται από γενιά σε γενιά. Η υπεροχή του μορφωτικού τους επιπέδου φανερώνει οικονομική ευμάρεια και υψηλό κοινωνικό επίπεδο, που χαρακτηρίζει ανώτερα κοινωνικά στρώματα.

Η ταξική διαστρωμάτωση γίνεται λιγότερο έντονη, όταν η κοινωνία είναι ανοιχτή στην πρόσβαση των ατόμων στα κοινωνικά αγαθά.

Στο Ψυχικό, διαχρονικά, μέχρι το 1991 κυριαρχούν οι επιστήμονες- ελεύθεροι επαγγελματίες, ακολουθούν οι έμποροι- πωλητές ηλικίας 30 ετών και άνω και οι διευθυντές και τα ανώτερα στελέχη από 40 ετών και άνω. Τα ποσοστά των υπαλλήλων γραφείου και των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών συγκεντρώνονται σε μικρότερες ηλικίες. Μέχρι το 1991, τα ποσοστά στο Ψυχικό των ανδρών επιστημόνων- ελεύθερων επαγγελματιών (40,48%) και των διευθυντών- στελεχών είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας. Το ίδιο ισχύει και για τις γυναίκες. Μεγάλο ποσοστό επίσης κατέχουν στο Ψυχικό οι γυναίκες οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών.

Στη Ν. Ιωνία, μέχρι το 1991, κυριαρχούν οι τεχνίτες- εργάτες σε όλες τις ηλικίες και ακολουθούν οι υπάλληλοι γραφείου μέχρι την ηλικία των 44 ετών, οι έμποροι και πωλητές μέχρι 45 ετών και οι ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα ηλικίας από 30-40 ετών. Τα ποσοστά των γυναικών τεχνιτριών- εργατριών της Ν. Ιωνίας είναι μεγαλύτερα από εκείνα του Ψυχικού. Το ίδιο ισχύει και για τους άνδρες (46,3 %).

Από τα ανωτέρω, διαπιστώνεται υψηλή επιστημονική και επαγγελματική διαστρωμάτωση στο Ψυχικό, έναντι της επαγγελματικής διαστρωμάτωσης στη Ν. Ιωνία, όπου υπερέχει το εργατικό στοιχείο.

Διαχρονικά, στη Ν. Ιωνία, μέχρι το 1991, συμμετέχουν για οικονομικούς λόγους στην παραγωγή άτομα ηλικίας 10 ετών και άνω. Παρόλα αυτά η ανεργία στις νεαρές ηλικίες βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα κατά 28,1 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του Ψυχικού. Η ανεργία στο Ψυχικό εντοπίζεται στην ηλικία των 20-24 ετών, λόγω σπουδών των νέων. Οι άνεργοι άνδρες, στο σύνολο των οικονομικά ενεργών ανδρών, αυξάνονται σταδιακά και στους τρεις δήμους. Στη Ν. Ιωνία τα ποσοστά αυτά είναι μεγαλύτερα απ' ότι στο Ψυχικό. Οι γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες, στο σύνολο του μη ενεργού πληθυσμού, είναι περισσότερες στη Ν. Ιωνία απ' ότι στο Ψυχικό.

Η θέση της γυναίκας στην εργασία είναι σημαντική, και αυτό φαίνεται από τη διαχρονική τάση αύξησης του οικονομικά ενεργού γυναικείου πληθυσμού και στους δύο οικισμούς.

Για αμφότερα τα φύλα, τα ποσοστά αυτών που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα είναι χαμηλά και στους δύο οικισμούς. Διαχρονικά, τα ποσοστά αμφοτέρων των φύλων φθίνουν στο δευτερογενή τομέα στην Αθήνα, στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία. Στη Ν. Ιωνία τα ποσοστά (αμφοτέρων των φύλων) όσων απασχολούνται στο δευτερογενή τομέα είναι μεγαλύτερα απ' ότι στο Ψυχικό, και αυτό δικαιολογείται από την κυριαρχία των τεχνιτών και εργατών. Η Αθήνα, λόγω της ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα, παρουσιάζει μεγάλη πτώση (45%) του δευτερογενή τομέα. Τα ποσοστά του τριτογενούς τομέα στο Ψυχικό είναι υψηλότερα έναντι της Αθήνας και της Ν. Ιωνίας. Τα ποσοστά των γυναικών των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα στο Ψυχικό είναι μεγαλύτερα διαχρονικά από τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας, και μετά το 1981 το ίδιο ισχύει και για τους άνδρες. Τα ποσοστά του τριτογενούς τομέα στη Ν. Ιωνία ανέρχονται εξελικτικά.

Όπως παρατηρούμε και από τα ιστογράμματα που ακολουθούν, μετά το 1971 έχουμε πτώση του δευτερογενούς τομέα στη Ν. Ιωνία κατά το ήμισυ, και αυτό οφείλεται στο ότι παλαιότερα η βιομηχανία και η βιοτεχνία απορροφούσαν πολύ εργατικό δυναμικό. Έκλεισαν όμως πολλές βιομηχανίες και απολύθηκαν οι εργαζόμενοι, οι οποίοι αναζήτησαν

εργασιακή ενασχόληση σε νέες οικονομικές δραστηριότητες στο τριτογενή τομέα. Η αποβιομηχάνιση συνέτεινε στην ανάπτυξη του εν λόγω τομέα και στο Ψυχικό

Παρατηρείται άνοδος των εργοδοτών σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και στους τρεις δήμους μετά το 1981. Τα ποσοστά των εργοδοτών όπως και των εργαζομένων για δικό τους λογαριασμό στο Ψυχικό αμφοτέρων των φύλων είναι μεγαλύτερα από εκείνα της Ν. Ιωνίας και της Αθήνας διαχρονικά. Τα ποσοστά των εργοδοτών στο Ψυχικό στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα είναι υψηλότερα από εκείνα της Ν. Ιωνίας. Οι αυτοαπασχολούμενοι στο τριτογενή τομέα είναι λίγο περισσότεροι από εκείνους της Ν. Ιωνίας. Τα ποσοστά των μισθωτών, αμφοτέρων των φύλων, τα οποία παρουσιάζουν διαχρονική πτώση και στους τρεις δήμους είναι μεγαλύτερα στη Ν. Ιωνία, για όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, απ' ότι στο Ψυχικό. Οι μισθωτοί του δευτερογενούς τομέα και στους δύο δήμους, από το 1981 και μετά, ακολουθούν φθίνουσα πορεία, ενώ άνοδο παρουσιάζουν οι μισθωτοί του τριτογενή τομέα στη Ν. Ιωνία και πτώση στο Ψυχικό μετά το 1981. Τα ποσοστά των συμβοηθούντων μελών είναι χαμηλά και στους δύο δήμους και στις τρεις κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας.

Από τα ανωτέρω, συμπεραίνουμε ότι μεγάλο ποσοστό κατοίκων του Ψυχικού είναι εργοδότες και ως εκ τούτου κατέχουν τα μέσα παραγωγής, κοινωνική δύναμη και γόητρο σε σύγκριση με την Αθήνα και τη Ν. Ιωνία.

Ο ρυθμός αύξησης των νοικοκυριών που μένουν σε κανονικές κατοικίες στο Ψυχικό, την περίοδο 1971-1991, είναι λίγο μεγαλύτερος απ' ότι στη Ν. Ιωνία. Τα νοικοκυριά που μοιράζονται την κατοικία είναι περισσότερα στη Ν. Ιωνία απ' ότι στο Ψυχικό, με φθίνουσα ροπή διαχρονικά. Τόσο οικογενειακοί λόγοι (όπως ο τύπος της εκτεταμένης οικογένειας) όσο και οικονομικοί συμβάλλουν στη συνοίκηση των νοικοκυριών.

Το 1981-1991 κυριαρχούν τα διμελή και τετραμελή νοικοκυριά που μένουν σε κανονικές κατοικίες και στους δύο δήμους. Τα τετραμελή νοικοκυριά παρουσιάζουν άνοδο στη Ν. Ιωνία, ενώ στο Ψυχικό τα τριμελή και τα διμελή. Το ζευγάρι με ένα παιδί κυριαρχεί στα μεσοαστικά και ανώτερα στρώματα. Τα πολυμελή νοικοκυριά στη Ν. Ιωνία μειώνονται σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι στο Ψυχικό.

Στο Ψυχικό οι κατοικίες είναι ευρύχωρες και συμπεριλαμβάνουν δωμάτιο οικιακής βοηθού. Διαχρονικά, τα πολυμελή νοικοκυριά στην Αθήνα, στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία μειώνονται λόγω της υπογεννητικότητας, η οποία αποτυπώνεται στη συνεχή μείωση των νοικοκυριών με τρία και άνω παιδιά.

Η πυρηνική οικογένεια είναι ο κυρίαρχος τύπος οικογένειας.

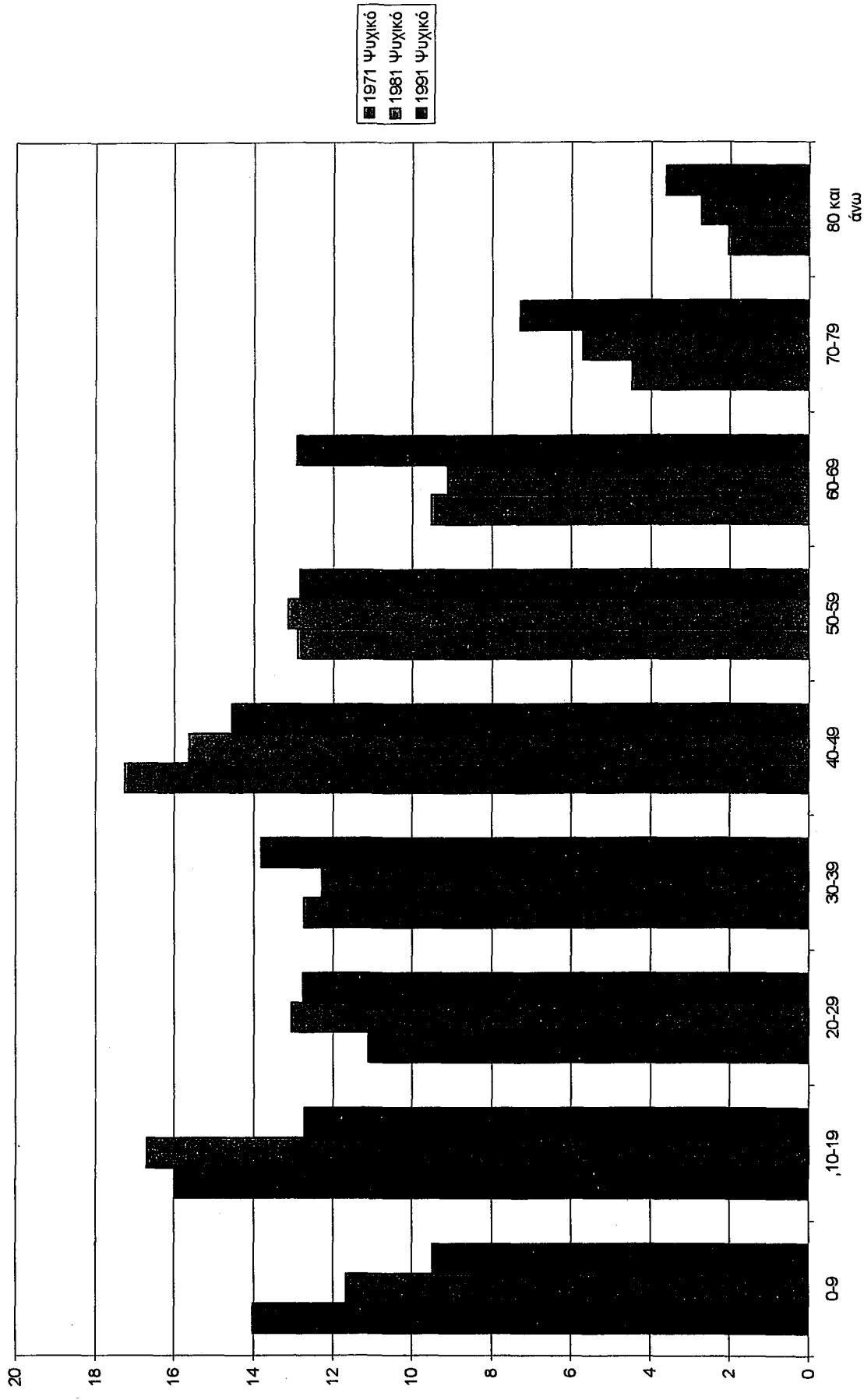
Οι κατοικούμενες διαχρονικά κατοικίες είναι περισσότερες στη Ν. Ιωνία. Τα κενά σπίτια είναι διαχρονικά περισσότερα στο Ψυχικό απ' ότι στη Ν. Ιωνία. Και για τους τρεις δήμους, έχουμε αύξηση της ατομικής ιδιοκτησίας. Κάμψη παρουσιάζουν οι κατοικίες του Δημοσίου φορέα. Τα ποσοστά των κατοικιών που χρησιμοποιούνται για επαγγελματικούς σκοπούς είναι περισσότερα στο Ψυχικό, αν και παρουσιάζουν πτώση, έναντι της Ν. Ιωνίας. Οι κατοικίες στο Ψυχικό είναι πολύ ανώτερες και με μεγαλύτερες ανέσεις. Η διαφορά σε σχέση με τη Ν. Ιωνία, ως προς τις ανέσεις, διαχρονικά μικραίνει, με απόκλιση της κεντρικής θέρμανσης υπέρ του Ψυχικού. Στη Ν. Ιωνία κυριαρχούν οι κατοικίες με τρία έως τέσσερα δωμάτια, ενώ στο Ψυχικό κυριαρχούν οι κατοικίες πέντε και άνω δωματίων.

Τα υλικά δόμησης στο Ψυχικό είναι ανώτερης ποιότητας και αξίας. Ο τύπος κατοικίας είναι οι μονοκατοικίες με αυλή, οι επαύλεις, τα μεγάλα διαμερίσματα των

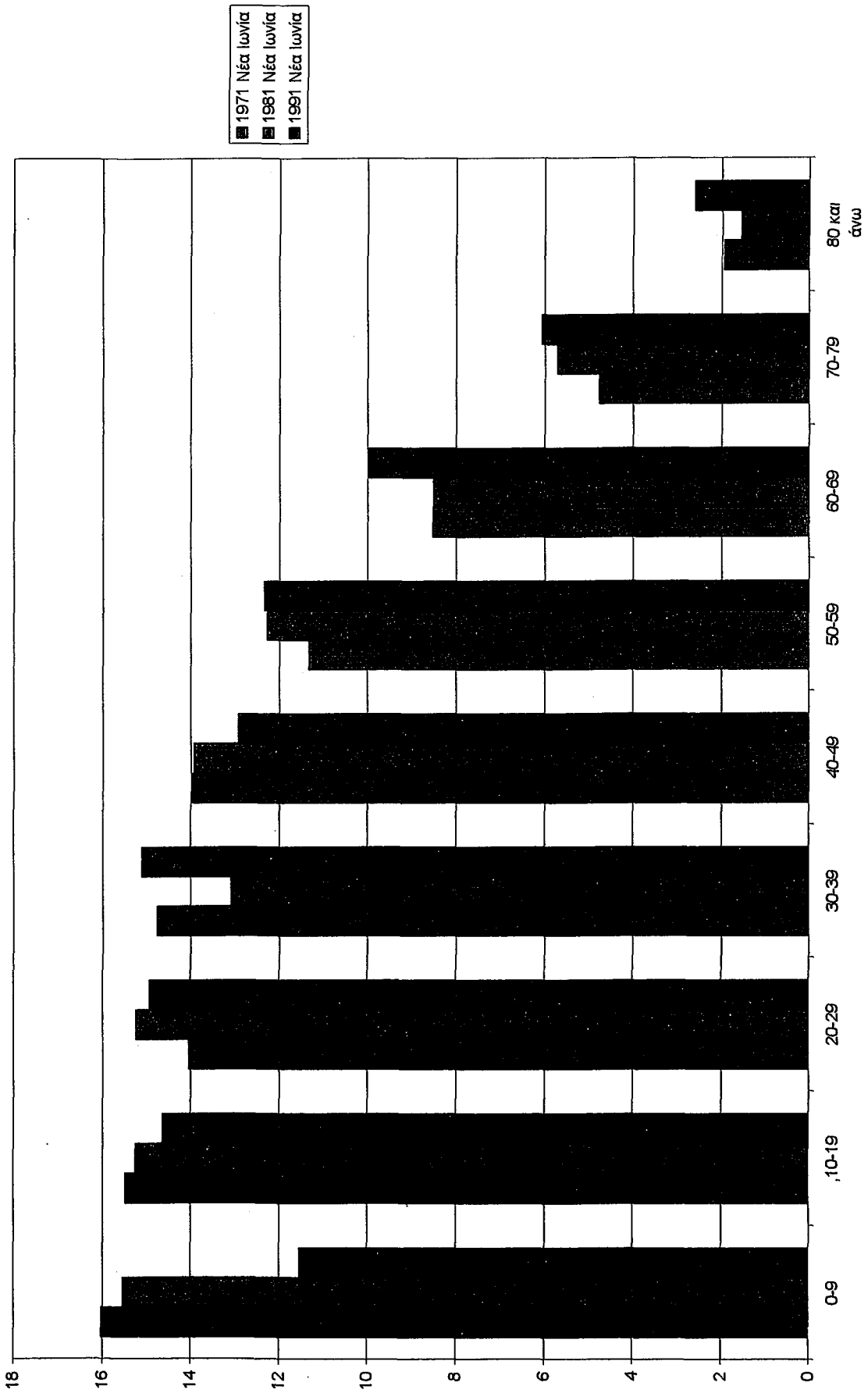
πολυκατοικιών, σε σύστημα πανταχόθεν ελεύθερο. Τα τελευταία χρόνια στη Ν. Ιωνία, από συνοικία σε συνοικία, κατασκευάζονται πολυκατοικίες με μεγάλα διαμερίσματα, οι οποίες συνυπάρχουν με τις μικρές κατοικίες. Όλες οι συνοικίες, σχεδόν, έχουν έντονη πυκνοκατοίκηση. Οι συνθήκες διαμονής παραμένουν ευνοϊκότερες για τους κατοίκους του Ψυχικού και λόγω του περιβάλλοντος χώρου και του πρασίνου.

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

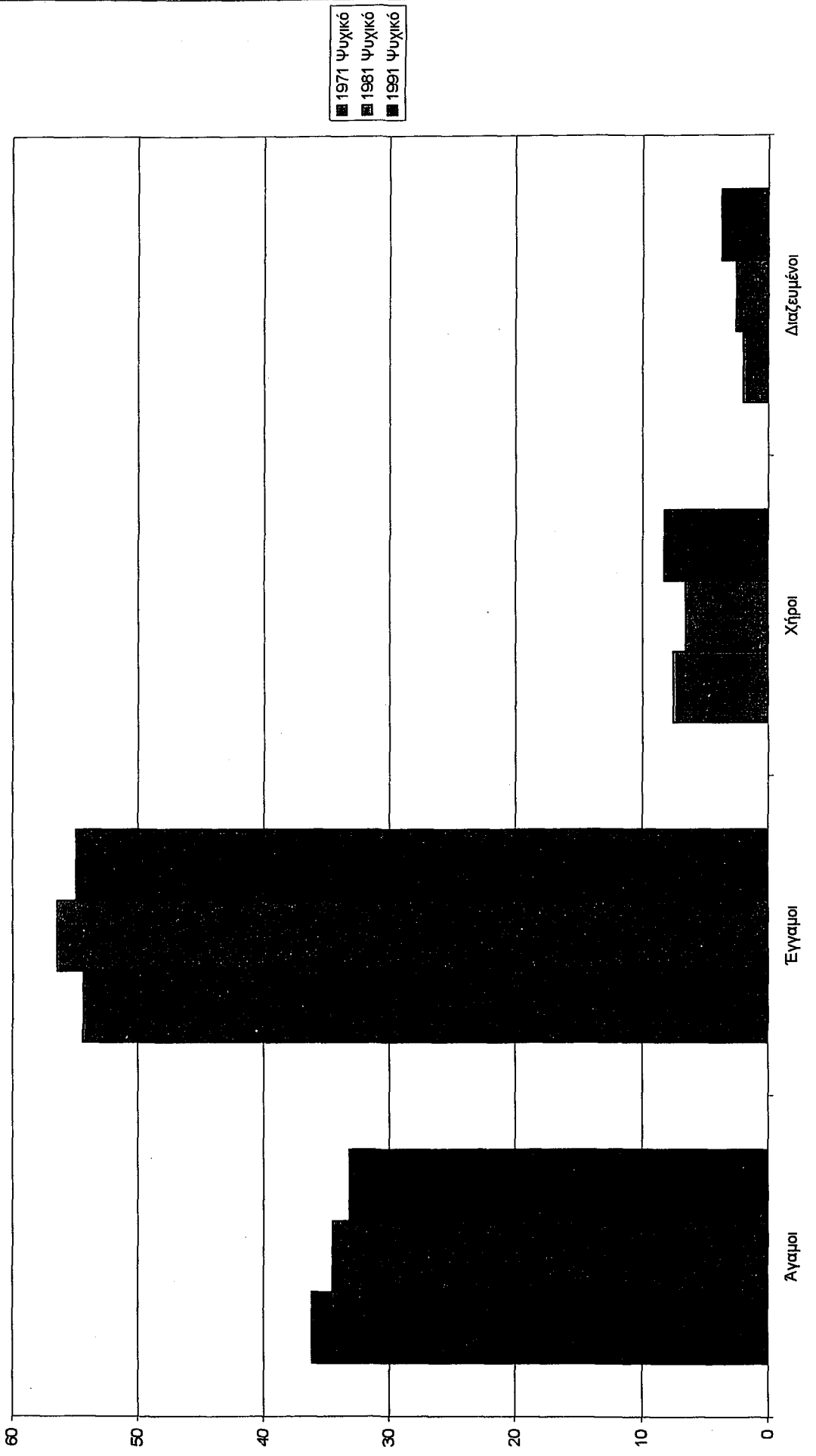
ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

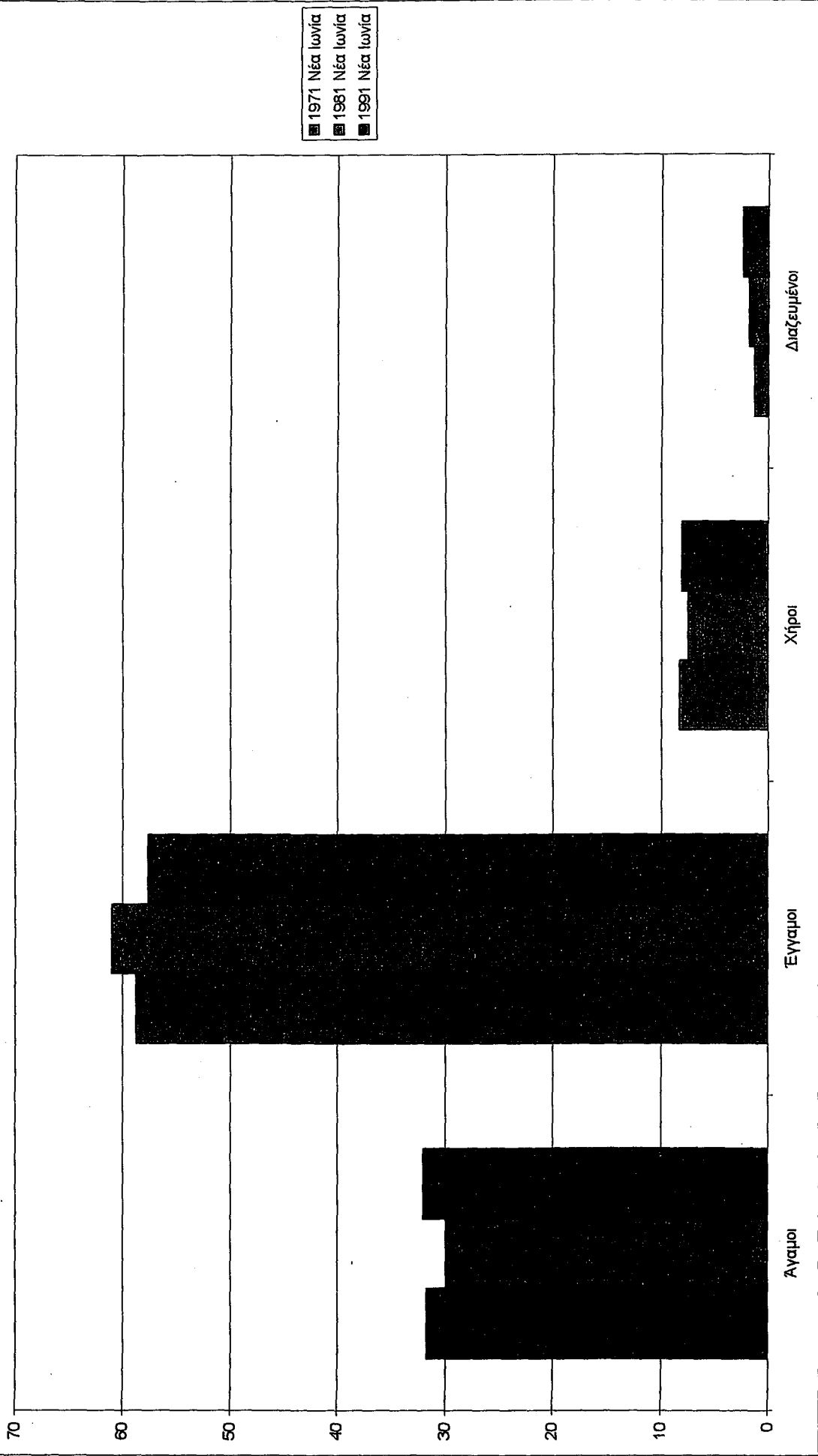
ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

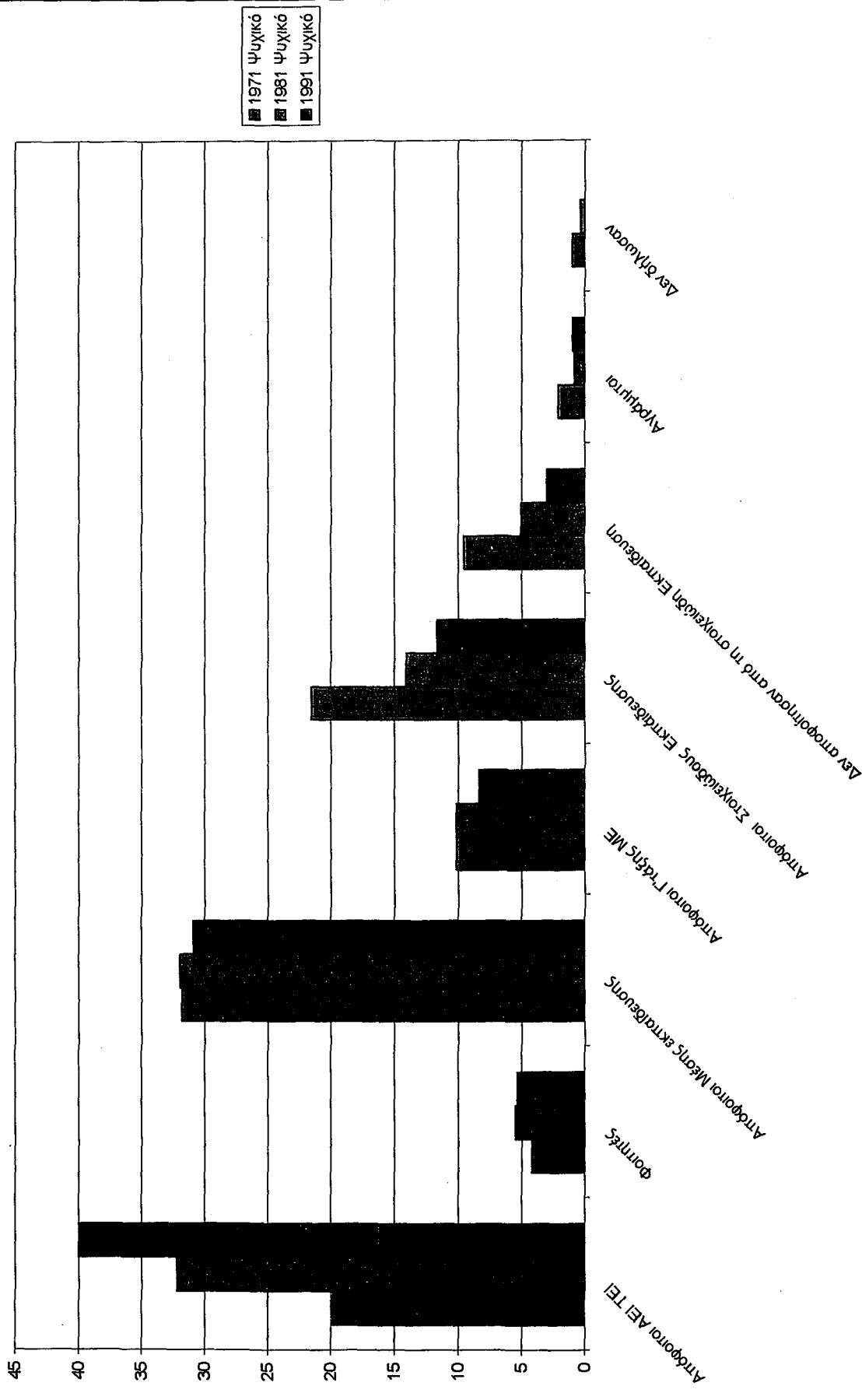
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

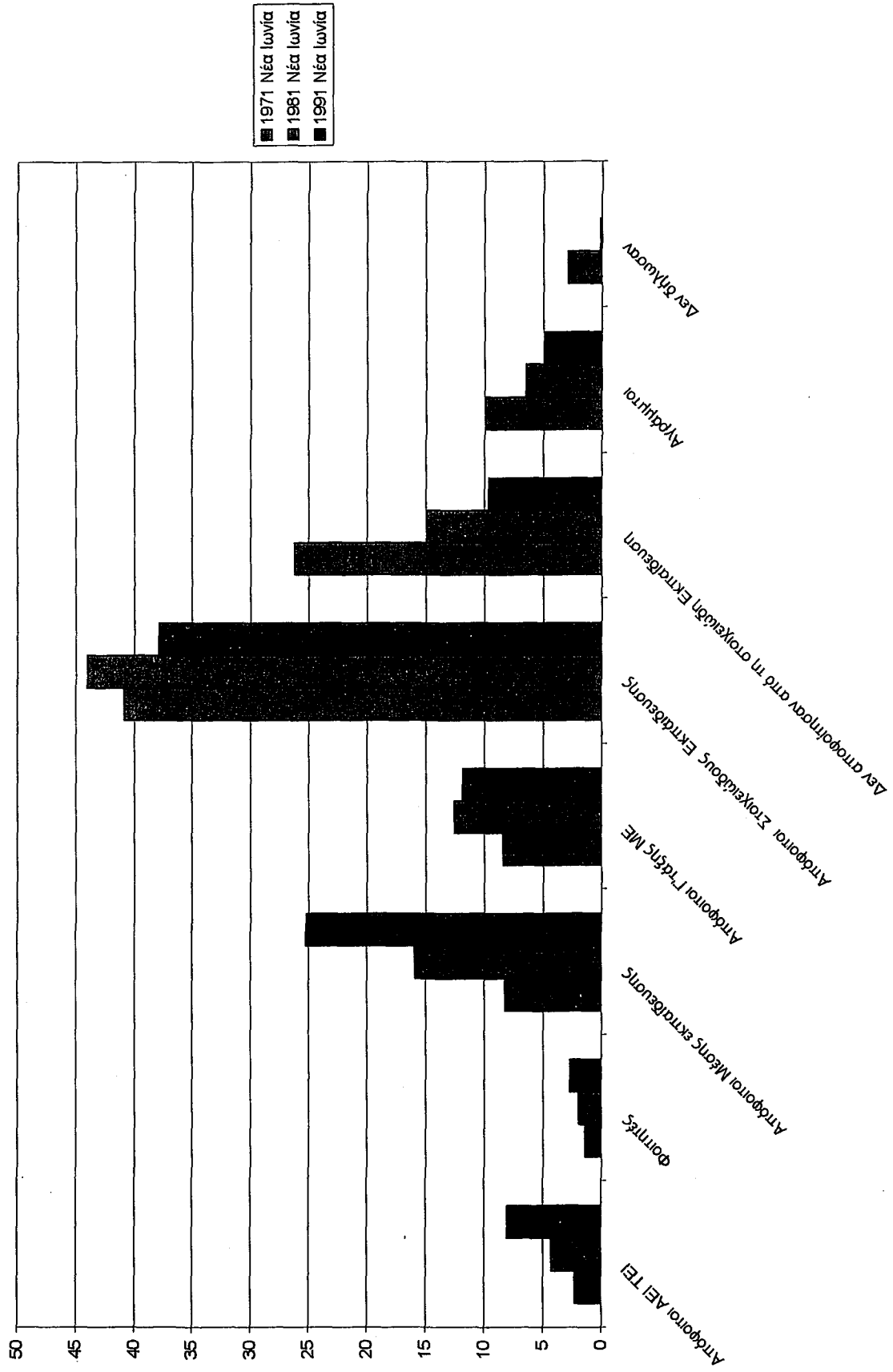
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

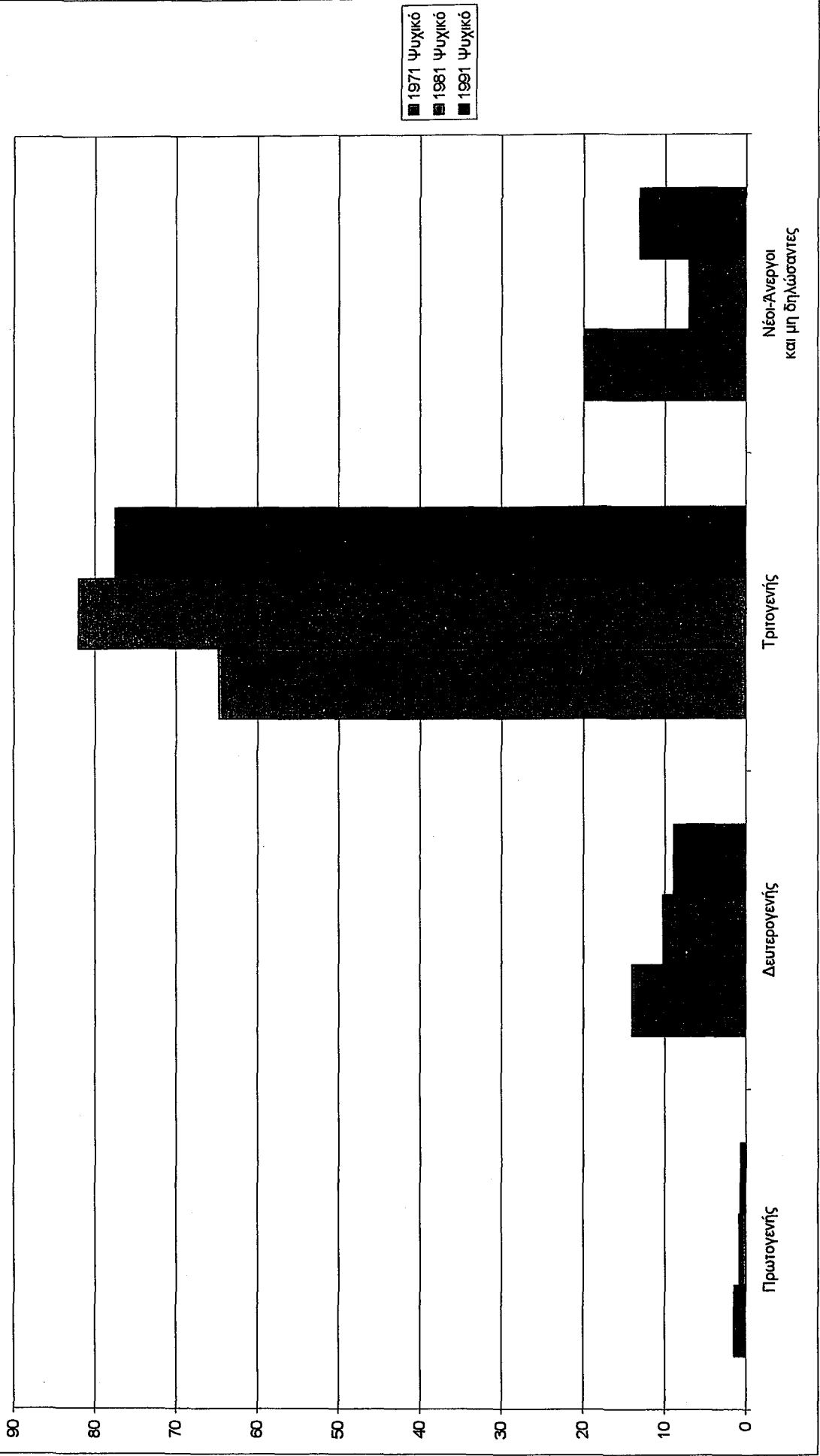
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

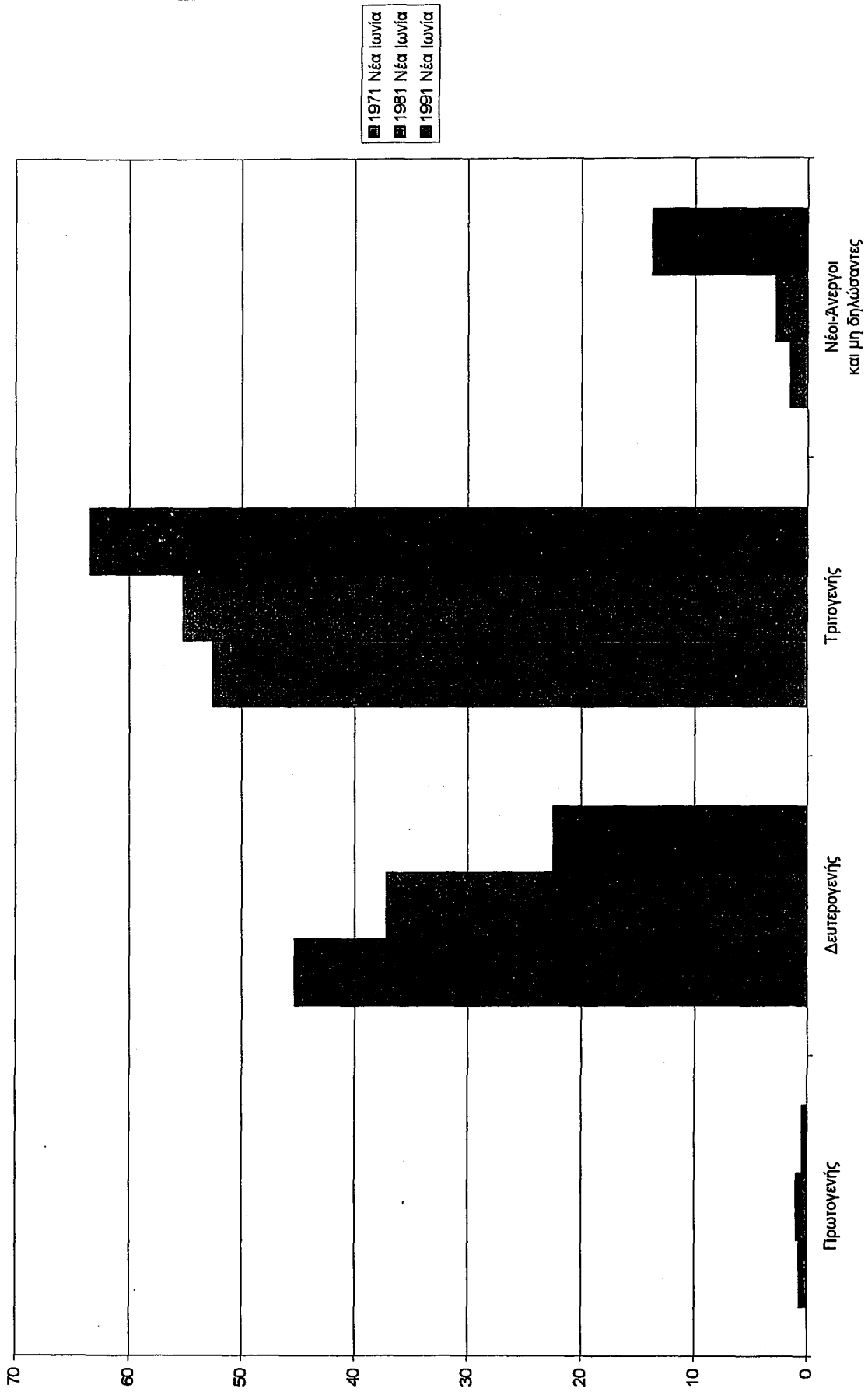
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

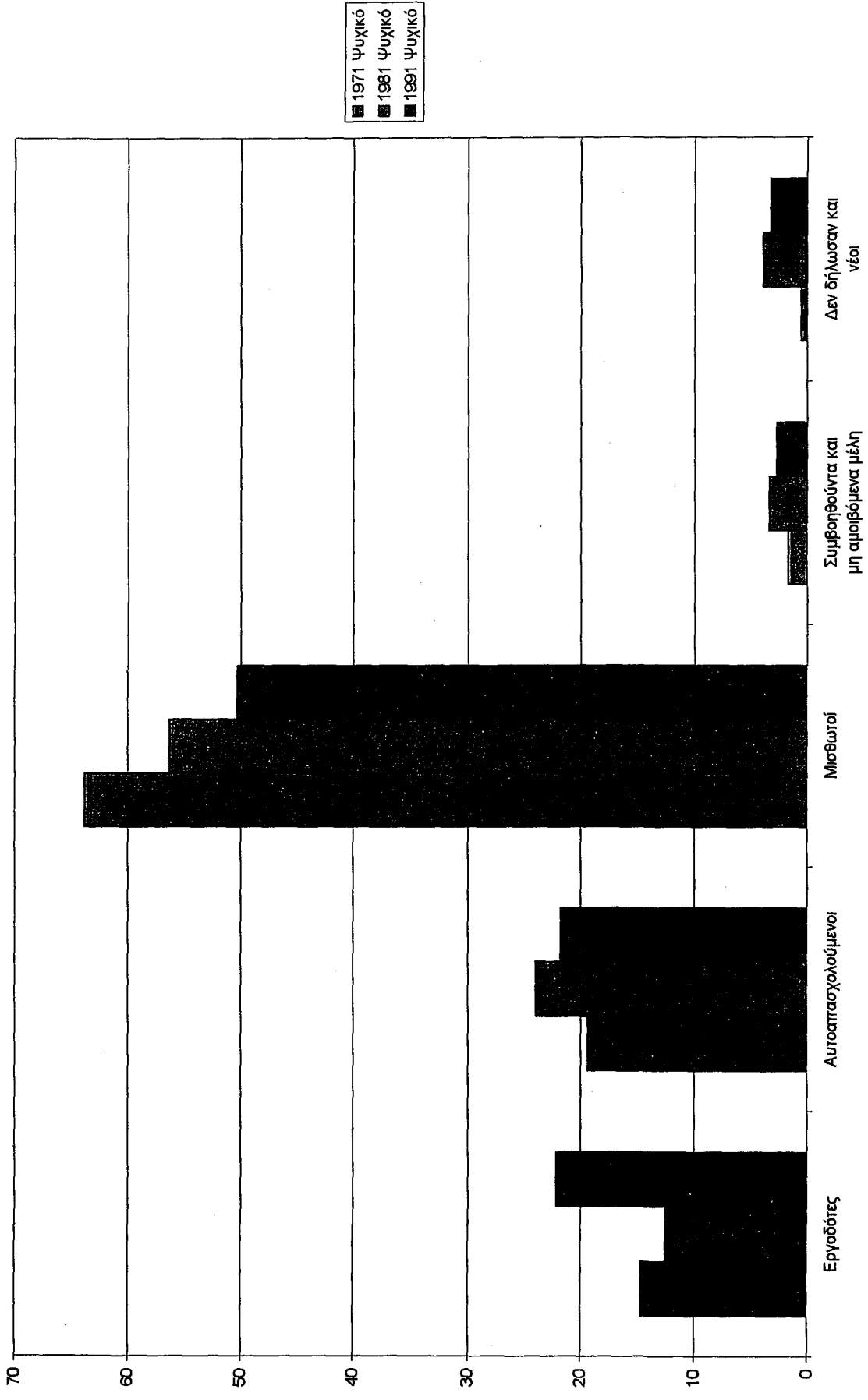
ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

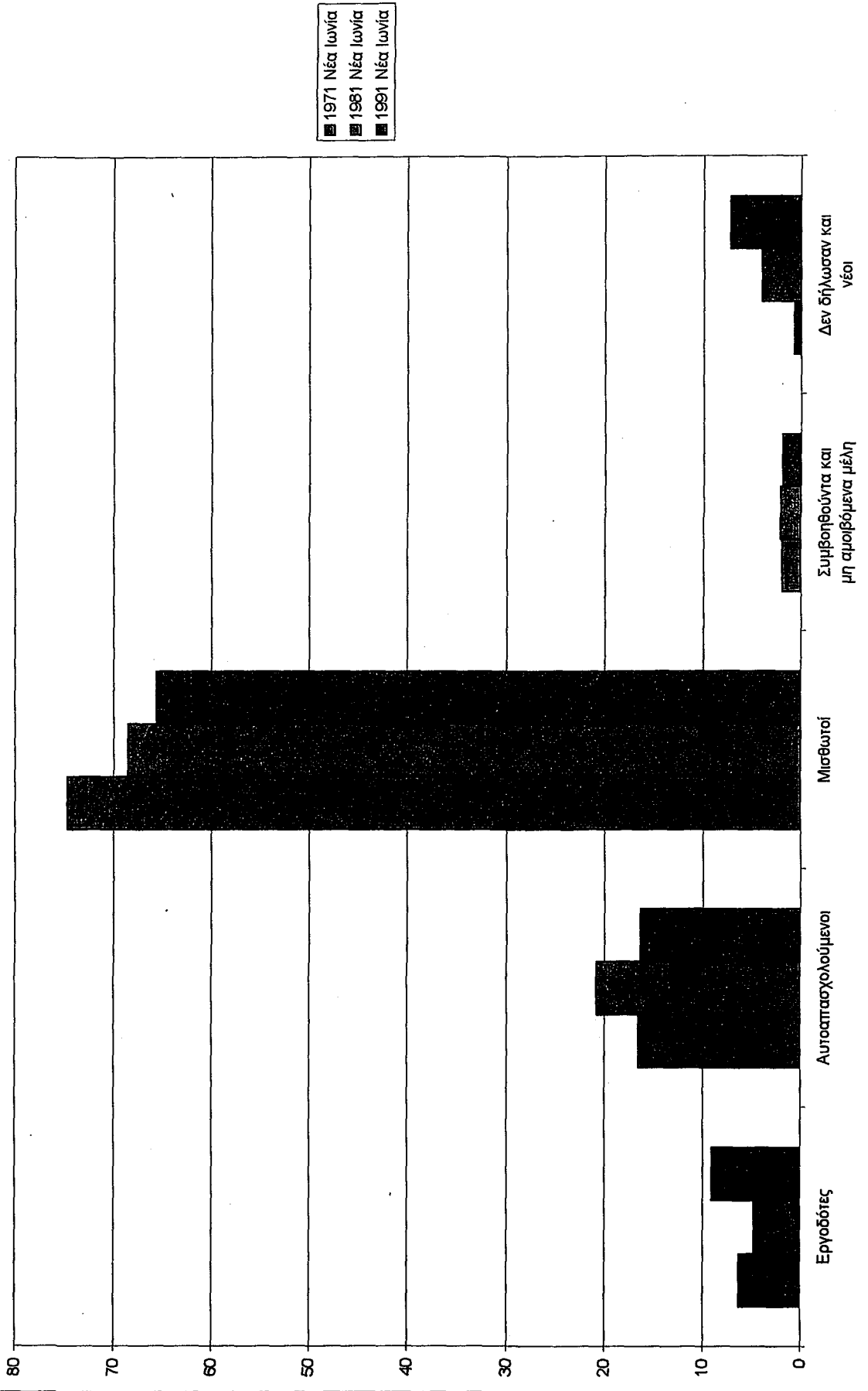
ΤΟΜΕΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

B) ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ
στους οικισμούς της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού

«Αλλά η πόλη δε μιλάει για το παρελθόν της, το περιέχει σαν τις γραμμές ενός χεριού, γραμμένο σε γωνιές δρόμων, σε γρίλιες παραθύρων, σε κουπαστές από σκάλες, σε αλεξικέραυνα, σε ιστούς σημαιών, κάθε μεριά χαρακωμένη με τη σειρά της από γρατσουνιές, εγκοπές, γλυφές, χτυπήματα».

Italo Calvino, *Οι αόρατες Πόλεις*

I. Εισαγωγή (Σκοπός έρευνας –Υλικό και μέθοδοι)

Η επιτόπια έρευνα συνέβαλε στο να κατανοηθεί το κοινωνικοοικονομικό, πνευματικό πλαίσιο των ερωτώμενων επί του αντικειμένου της έρευνας και να αποτυπωθούν στη συνέχεια, τα διαφορετικά πολιτισμικά και οικονομικά επίπεδα των δύο περιοχών, να κατανοηθούν, επίσης, μέσα στο χώρο της κατοικίας, όπου κινούνται και ζούν τα μέλη του νοικοκυριού, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, το επάγγελμα και το εισόδημά τους, οι απόψεις τους για τον περιβάλλοντα χώρο, η προσωπική τους ιστορία από τα πατρογονικά εδάφη απ' όπου προέρχονται, η κοινωνική κινητικότητα και η αστικοποίησή τους, μέσα από την πληροφορία που προέκυψε από τη ζωντανή συνέντευξη-ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο, μεθοδολογικό εργαλείο για να πραγματοποιηθεί η συνέντευξη, υπήρξε κωδικογραφημένο, με κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις.

Στις κλειστές ερωτήσεις, ο ερωτώμενος είχε τη δυνατότητα να δώσει ορισμένες απαντήσεις, οι οποίες είχαν ήδη μελετηθεί σ' ένα πειραματικό δείγμα (προέρευνα), για να αποκρυσταλλωθούν οι πιθανές απόψεις ή δραστηριότητές του. Οι ανοιχτές ερωτήσεις ήταν εκείνες, στις οποίες ανέπτυξε ο ερωτώμενος την άποψή του και καταγραφόταν αυθορμήτως η συμπεριφορά και η βούλησή του. Οι ανοιχτές ερωτήσεις ομαδοποιήθηκαν μετά το τέλος της συνέντευξης.

Η επιτόπια έρευνα, υπό τύπον συνέντευξης - ερωτηματολογίου, πραγματοποιήθηκε σε 200 νοικοκυριά, στις περιοχές Ψυχικό και Ν. Ιωνία. Επί πλέον, καταγράφηκαν μεμονωμένα περιστατικά κατοίκων της Ν. Ιωνίας, α' ή β' γενιάς προσφύγων, που εξιστόρησαν τη δικιά τους προσωπική ιστορία από τα γεγονότα της Μικρασιατικής Καταστροφής και της έλευσής τους στον ελλαδικό χώρο. Καταγράφηκαν, επίσης, αφηγήσεις παλαιών κατοίκων του Ψυχικού (βλέπε Α' Τόμο).

Η έρευνα αναφέρεται σε οικονομικά ενεργό πληθυσμό, ηλικίας 23-70 χρονών, ανεξαρτήτως φύλου.

Η ανάγκη πλαισίου μάς οδήγησε να χρησιμοποιήσουμε αντίγραφα των τοπογραφικών χαρτών, της απογραφής του 1991 της ΕΣΥΕ. Η επιλογή του δείγματος έγινε με σταθμισμένη δειγματοληψία ως προς το γεωγραφικό χώρο και τυχαία ως προς την επιλογή των δειγματοληπτικών μονάδων. Στους χάρτες, το Ψυχικό διαιρείται σε 7 τομείς και η Ν. Ιωνία σε 42 τομείς. Το σύνολο του πληθυσμού των δύο οικισμών 71.000 κάτοικοι, διαιρούμενο δια του συνόλου των κατοίκων του Ψυχικού: 10.592X100 και της Ν. Ιωνίας: 60.635X100, μας έδωσε το ποσοστό των κατοίκων που επιλέξαμε ανά περιοχή.

Απορρίψαμε την ιδέα της επιλογής του δείγματος από τους εκλογικούς καταλόγους γιατί απευθυνθήκαμε στους κατοίκους της περιοχής και όχι αποκλειστικά σε δημότες.

Μονάδα συγκριτικής ανάλυσης υπήρξε η γεωγραφική περιοχή.

Τύπος δειγματοληπτικής μονάδας υπήρξαν τα νοικοκυριά μέσα σε καθορισμένα οικοδομικά τετράγωνα. Αποφύγαμε να πάρουμε συνέντευξη από κατοίκους του ίδιου οικοδομικού τετραγώνου, εκτός και αν επρόκειτο για μεγάλα σύνολα κατοικιών, γιατί οι διαφορές εισοδήματος των νοικοκυριών θα ήταν ελάχιστες, σε σχέση με αυτά άλλων οικοδομικών τετραγώνων. Το ίδιο πιθανόν θα συνέβαινε για τις καταναλωτικές συνήθειες, τις στάσεις ζωής κ.τ.λ.

Στόχος της ποσοτικής μεθόδου του τυποποιημένου ερωτηματολογίου (δομημένου από 50 ερωτήσεις) υπήρξε η προσέγγιση της σημερινής κοινωνικής πραγματικότητας και η

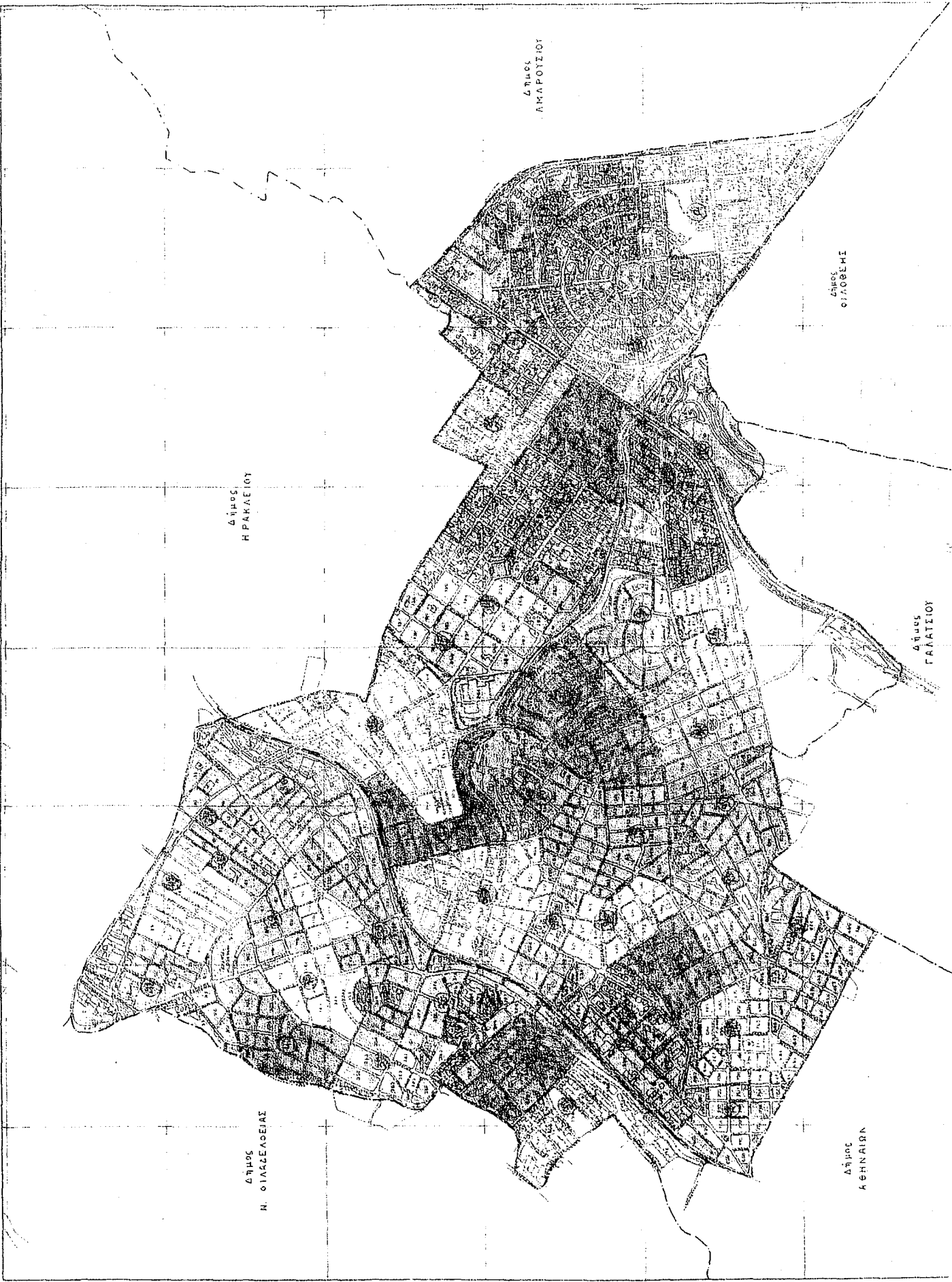
σπουδή των κοινωνικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού που μελετήσαμε.

Στη συνέχεια, ακολούθησε η επεξεργασία των πληροφοριών που συλλέξαμε και τα συμπεράσματα που στηρίζουν τις θέσεις μας σχετικά με το αντικείμενο της μελέτης μας.

Δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το δείγμα που επιλέξαμε είναι αντιπροσωπευτικό για το σύνολο του πληθυσμού των δύο οικισμών, αλλά παρατηρήσαμε (στο συγκεκριμένο δείγμα) τάσεις, που εκφράζουν τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού της έρευνας.

Αναλύσαμε τα στατιστικά στοιχεία με τα πακέτα του H /Y, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) καθώς και με το Excel..

Τοπογραφικό διάγραμμα του Ψυχικού. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 που διεξήγαγε η Ε. Σ. Υ. Ε, το Ψυχικό χωρίσθηκε σε 7 απογραφικούς τομείς, από τους οποίους επιλέξαμε το δείγμα μας.

ΔΗΜΟΣ
ΗΡΑΚΛΕΪΟΥ

ΔΗΜΟΣ
ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣ
ΟΥΛΛΕΒΕΙΑΣ

ΔΗΜΟΣ
ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣ
Ν. ΟΥΛΛΑΣΣΕΒΕΙΑΣ

ΔΗΜΟΣ
ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τοπογραφικό διάγραμμα της Ν. Ιωνίας. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 που διεξήγαγε η Ε. Σ. Υ. Ε, η Ν. Ιωνία χωρίσθηκε σε 42 απογραφικούς τομείς, από τους οποίους επιλέξαμε το δείγμα μας.

ΟΠΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Ψυχικό

Η συνέντευξη, που διεξήχθη με μέλη νοικοκυριών στην περιοχή του Ψυχικού, πλέον των στατιστικών αναλύσεων και διαπιστώσεων που ακολουθούν, μας παρέσχε τη δυνατότητα να συγκεντρώσουμε πληροφορίες από την επι τόπου επίσκεψή μας.

Η γοητεία του ωραίου, της αισθητικής, της χλιδής, πολλές φορές και της ποιότητας απέρρευε από το μορφωτικό επίπεδο και την οικονομική άνεση της οικογένειας που κατοικούσε το σπίτι. Στο εσωτερικό του σπιτιού, η άνεση χώρων δημιουργεί ένα είδος λαβύρινθου, όπου εξυπηρετούνται οι ανάγκες του ζευγαριού, των παιδιών, της οικιακής βοηθού κ.τ.λ. Τα αντικείμενα συλλεκτικής αξίας από χώρες του εξωτερικού, δείγμα των μετακινήσεων και των ταξιδιών των μελών, δηλώνουν τις επιρροές που δέχτηκαν από άλλες χώρες και τους λόγους των μετακινήσεών τους (επαγγελματικοί- εκπαιδευτικοί κ.τ.λ.). Οι πίνακες, τα πιάνα, τα αντικείμενα αξίας, όλα δείχνουν την κουλτούρα και τον πλούτο του ιδιοκτήτη. Σ' ένα από τα σπίτια, μία παλιά επιγραφή από κινηματογραφική σκηνή του σινεμά, καταλαμβάνει τον τοίχο. Όλα αποτελούν σημαίνοντα της «φαντασιακής θέσμισης της κοινωνίας», καθρέπτη της κυρίαρχης αστικής τάξης και της κουλτούρας της.

Το εξωτερικό ενός σπιτιού, μονοκατοικία με αυλή, έπαυλη με μεγάλο κήπο ή διαμέρισμα, με φιδίσια εξωτερικές σκάλες με εμβλήματα αλλά και το εσωτερικό τους καθορίζει την οικονομική επιφάνεια των διαβιούντων σ' αυτό. Πολλές φορές, το σπίτι είναι κληρονομικό απόκτημα από γονείς και παππούδες.

Μία πρώτη εντύπωση που αποκομίζει κανείς από την επιτόπια έρευνα που παρουσιάζουμε στα σπίτια του Ψυχικού το 1996, αλλά και από την απογραφή πληθυσμού το 1991 (στην οποία συμμετείχα), είναι ότι το Ψυχικό είναι περιβεβλημένο από πράσινο. Αυτό, όπως επίσης και η ρυμοτομία και οι επαύλεις διαφοροποιούν μορφολογικά το Ψυχικό και τη Φιλοθέη από τους όμορους οικισμούς: το Γαλάτσι, τη Ν. Ιωνία, το Χαλάνδρι κ.τ.λ.

Το Ψυχικό, (σύμφωνα με το χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε), διαιρείται σε (7) επτά τομείς. Δεν υπάρχουν συνοικίες, όπως στη Ν. Ιωνία, παρά μόνο γειτονίες, όπως η Παλιά και η Νέα Αγορά.

Κάτι άλλο που διαφοροποιεί επίσης το Ψυχικό από άλλους οικισμούς είναι η σχεδόν ανύπαρκτη, από πρώτο μάτι, (εκτός από το χώρο της Νέας Αγοράς), ύπαρξη επαγγελματικών στεγών, εμπορικών καταστημάτων, γραφείων κ.τ.λ. Έχει χαρακτηριστεί το Ψυχικό ως τόπος αμιγούς κατοικίας, με απαγόρευση από τα εκάστοτε δημοτικά συμβούλια της ύπαρξης επαγγελματικών στεγών.

Παρόλα αυτά, οι πρεσβείες κατακλύζουν το Ψυχικό. Τις διακρίνει κανείς από τους θωρακισμένους ψηλούς τοίχους τους, τις σημαίες, τα διακριτικά σύμβολα της χώρας που αντιπροσωπεύουν και τα φυλάκια που βρίσκονται μέσα ή έξω από αυτές.

Στο Ψυχικό στεγάζονται και συγκροτήματα σχολείων, δημόσιων ή ιδιωτικών, από τα καλύτερα της χώρας όπως το Κολλέγιο Αθηνών, η σχολή Μωραΐτη, το Βαρβάκειο, η σχολή Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, το Αρσάκειο, (από το οποίο αποφοίτησε και η γράφουσα και για την εποχή του (δεκαετία 70) διέθετε «πλεονάζουσα πειθαρχία» και ανέπτυξε τη θεωρητική σκέψη και κρίση ενώ επέτρεπε να φοιτούν μόνο θήλειες. Τα σχολεία διαθέτουν μεγάλους χώρους άθλησης και κήπους. Υπάρχουν επίσης χώροι για εργαστήρια χιμείας, εργαστήρια μαγειρικής, αίθουσες μουσικής, ζωγραφικής κ.ά. Οι λειτουργίες αυτές χαρακτηρίζουν τα λεγόμενα «ανώτερα σχολεία», που λειτουργούν μέχρι και σήμερα. Τα

σχολεία αυτά διαθέτουν την υλική και έμψυχη υποδομή για ανώτερη μόρφωση, γεγονός που τα διαφοροποιεί από τα δημόσια. Όμως, οι μαθητές των σχολείων αυτών δεν είναι αποκλειστικά κάτοικοι Ψυχικού. Προέρχονται και από άλλες περιοχές του Λεκανοπεδίου Αττικής.

Η μεσοαστική τάξη έχει τη θέση της, εδώ και καιρό, στο Ψυχικό, ενώ τα πρώτα χρόνια το να κατοικείς στο Ψυχικό ήταν αποκλειστικό απόκτημα της μεγαλοαστικής τάξης. Οι «νεόπλουτοι» έχουν κατακλύσει νέους χώρους, διαμερίσματα, επαύλεις τεραστίων όγκων, κάνοντας αισθητή την παρουσία και κυριαρχία του νέου ιδιοκτήτη.

Αν θελήσουμε να ψυχογραφήσουμε τους ανθρώπους που διαβιούν στο Ψυχικό, θα τους χαρακτηρίζαμε ως απόμακρους, «κλειστούς» και «καθωσπρέπει», μέχρι και «ζεστούς» και άνετους ως προς την συμπεριφορά, (ανάλογα σε ποιόν απευθύνονται), με υψηλή εκπαιδευτική κατάρτιση και με μία αίσθηση υπεροχής, κυρίως λόγω της οικονομικής τους επιφάνειας. Αυτό είναι ευδιάκριτο στους νεόπλουτους. Οι παλαιοί γόνοι οικογενειών, πολιτικοί, βιομήχανοι, καλλιτέχνες κατείχαν από την ίδρυση του Ψυχικού υψηλές κοινωνικές θέσεις και διακρίνονταν για το πολιτιστικό υπόβαθρό τους, την παράδοση και την κληρονομιά του ονόματός τους.

Ως προς τις συνήθειές και τις συμπεριφορές τους, οι ανάγκες των ψυχικιωτών, διαφοροποιούνται από τις ανάγκες των κατοίκων άλλων περιοχών, όπως της Ν. Ιωνίας. Εκεί, η μικροαστική και μεσοαστική τάξη μιμείται τις καταναλωτικές συνήθειες και ανάγκες της μεγαλοαστικής.

Το Ψυχικό παρουσιάζει στο σύνολό του, ομοιογένεια και ομοιομορφία ως προς την αρχιτεκτονική σπιτιών, τη ρυμοτομία και το πράσινο. Διαφοροποιείται περισσότερο στο χώρο της Νέας Αγοράς, όπου εκεί διακρίνουμε μεσοστρωματική διάρθρωση του πληθυσμού του.

Νέα Ιωνία

Η Νέα Ιωνία χωρίζεται σε (10) δέκα συνοικίες με γειτονιές.

Όπως και στο Ψυχικό, έτσι και στη Ν. Ιωνία για τη διεξαγωγή της έρευνας, χρησιμοποίησα ως μεθοδολογικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, υπό τύπον συνέντευξης, περιλάμβανε, δηλ., με συγκεκριμένες ερωτήσεις, κλειστές ως επί το πλείστον και ανοιχτές.

Σκοπός της έρευνας ήταν να διαπιστώσω, ερχόμενη σε πρώτη επαφή με τους κατοίκους, την ποσοτική και ποιοτική σύνθεση του νοικοκυριού τους, μέσα από τις συνθήκες διαβίωσής τους, την καταγωγή τους, την κατοικία τους, το εισόδημά τους, την επαγγελματική τους κατάσταση, τις μετακινήσεις και την εν γένει κινητικότητά τους στην περιοχή, το μορφωτικό τους επίπεδο, τις κοινωνικές δραστηριότητές τους, μέσα στο δομημένο οικιστικό περιβάλλον. Παρατήρησα ακόμη τον τρόπο ζωής τους, τις σχέσεις των μελών της οικογένειας μεταξύ τους αλλά και με το ευρύτερο συγγενικό περιβάλλον, τις σχέσεις τους με τους γείτονες και φίλους κ.τ.λ.

Αποτύπωσα τον τρόπο σκέψης τους, όσον αφορά την τοποθέτησή τους σε ιεραρχική κοινωνική κλίμακα (εδώ παρατηρήθηκε μια ετερογένεια που αφορά στην κοινωνική στρωματοποίηση, σε αντίθεση με μία ομοιογένεια ιεράρχησης και τοποθέτησης -από τους ίδιους- που παρατηρήθηκε στο Ψυχικό) και τις θέσεις τους για επίμαχα θέματα που απασχολούν την περιοχή, όπως πχ η ύπαρξη εργοστασίων μέσα στην πόλη.

Αντιμετώπισα δυσκολίες στο να έχω ξεκάθαρη απάντηση σε κάποιες ερωτήσεις, γεγονός που οφειλόταν στη διστακτικότητα των ανθρώπων που με δέχθηκαν αλλά και στην καχυποψία όσων αρνήθηκαν να απαντήσουν. Όσον αφορά την ψυχοσύνθεση των ατόμων μέσα στο περιβάλλοντα χώρο, τομέα που αφορά στην ψυχολογία και στην κοινωνιολογία, συνάντησα αλλού μεσοαστικές - μικροαστικές συνθήκες διαβίωσης και αλλού φτώχεια και πολύ πόνο. Άνθρωποι χαμηλής οικονομικής θέσης, που μένουν ακόμη σε προσφυγικά σπίτια, με υγρασία, χωρίς θέρμανση, εργάτες ή εργάτριες σε εργοστάσια ή ακόμη και συνταξιούχοι αλλά και αυτοί που μένουν σε μονοκατοικίες της εποχής ή σε διαμέρισμα πολυκατοικίας με καλύτερη οικονομική επιφάνεια βρίσκονταν αντιμετώπι με την προσωπική τους μοίρα. Πολλοί ήταν αυτοί που επιθυμούσαν να εγκαταλείψουν την πόλη και να επιστρέψουν στο χωριό για την «ανεύρεση γαλήνης» και καλύτερων συνθηκών. Αυτή η πράξη φυγής τους, στο απώτερο μέλλον, εκφραζόταν σαν επιθυμία μάλλον ανέφικτη.

Εκτός από τη φτώχεια στη Ν. Ιωνία συνάντησα και κάποιες περιπτώσεις ανθρώπων, έξω από στατιστικά νούμερα, που μου μετέφεραν το δράμα τους, (υπήρχε π.χ ένα παιδί στο ψυχιατρείο ή κάποιοι ήταν άρρωστοι και ανάπηροι στο σπίτι). Υπήρχαν επίσης οικονομικά προβλήματα που δύσκολα μπορούσαν να ξεπεραστούν.

Η Νέα Ιωνία αντικατροπτρίζει τη διαβίωση κατοίκων με κοινωνικά χαρακτηριστικά συγγενή προς αυτά άλλων συνοικισμών.

Η εικόνα του Νεοέλληνα στη Ν. Ιωνία παρουσιάζεται άλλοτε φιλική, απλή, ανοιχτή, καλοπροαίρετη και άλλοτε επιθετική, αδιάφορη, με έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας με τους άλλους και με φόβο να ανοίξει την πόρτα σε ξένο. «Φοβόμαστε να ανοίξουμε, βλέπουμε τόσα πολλά σήμερα στη τηλεόραση». Αυτό απαντάται και στο Ψυχικό, μόνο που εκεί τα ηλεκτρονικά μέσα παρακολούθησης (τηλεοπτικές κάμερες κ. τ. λ) των σπιτιών, ιδίως στις καινούργιες πολυκατοικίες θα σε καταγράψουν και οι ιδιοκτήτες των κατοικιών, δεν θα ανταποκριθούν. Εξ' άλλου αρκετοί είναι αυτοί (από εκείνους που δέχονται να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο) που δυσκολεύονται να πουν το πραγματικό τους εισόδημα και συμβιβάζονται να πουν αυτό που πρέπει να γραφτεί.

Η ξενοφοβία, ακόμα και για τον Έλληνα, οφείλεται στην απομόνωση και την αποξένωση του ανθρώπου από τον άνθρωπο αλλά και στο φόβο λόγω της αύξησης της εγκληματικότητας στα αστικά κέντρα.

Συνάντησα πολλούς ανθρώπους μοναχικούς, ηλικιωμένους 75 και άνω, να μένουν μόνοι τους ερμητικά κλεισμένοι στο κόσμο τους.

Με την έρευνα αυτή, μού δόθηκε η ευκαιρία να κάνω μία πορεία ιστορικής αναδρομής, αφού συνάντησα ανθρώπους με μνήμες από την Μικρασιατική Καταστροφή, που μου μετέφεραν εμπειρίες των γονιών τους ή των παππούδων τους αλλά και ανθρώπους της Εθνικής Αντίστασης που συμμετείχαν στην Αντίσταση στα χρόνια της Κατοχής, με εμπειρίες από τον Εμφύλιο, τις εξορίες κ.τ.λ. Αυτές οι περιπτώσεις αναφέρονται σε ξεχωριστό κεφάλαιο αφορούν σε μεμονωμένο αριθμό, εφόσον η έρευνά μου στηριζόταν σε τυχαία δειγματοληψία. Συγκράτησα, λοιπόν, μνήμες απ' όσους θυμόντουσαν ή είχαν κάτι να αναφέρουν (βλ. Α' τόμο).

Η διαίρεση του γεωγραφικού διαμερίσματος της Ν. Ιωνίας σε 42 απογραφικούς τομείς, από τους τοπογραφικούς χάρτες της απογραφής του 1991 που έγινε από την Ε.Σ.Υ.Ε, υπήρξε το πλαίσιο πάνω στο οποίο στηρίχτηκα για να διαλέξω τις περιοχές της έρευνας. Έτσι, ξεκινώντας με σταθμισμένη γεωγραφική δειγματοληψία, έκανα μια

δημοσκόπηση σε 10 απογραφικούς τομείς, ξεκινώντας από τον τομέα 1 ανά 4 (όπως δείχνουν οι χάρτες) δηλ. 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37. Σε κάθε απογραφικό τομέα συμπλήρωσα 17 ερωτηματολόγια, που αντιστοιχούν σε 17 κατοίκους του κάθε τομέα.

Ο απογραφικός τομέας 1 αφορά στην περιοχή της Αλσούπολης. Εκεί παρατήρησα οικιστική ομοιομορφία σε σχέση με την περιοχή της Φιλοθέης, με την οποία και συνορεύει. Η μορφολογία της περιοχής, οι μονοκατοικίες ή οι πολυκατοικίες ως επί το πλείστον με σωστή ρυμοτομία, σε σχέδιο κηπούπολης, (χαρακτηρίζεται από μία κυκλική διάταξη κατοικιών γύρω από πλατεία), τα άλση, το πράσινο, προσομοιάζουν στο χαρακτήρα όμορων περιοχών, όπως είναι το Ψυχικό και η Φιλοθέη. Οι ομοιότητες αφορούν στη φυσική μορφολογία αλλά και στον τρόπο διαβίωσης των νοικοκυριών. Ως επί το πλείστον, η συνοικία Αλσούπολη της Ν. Ιωνίας κατοικείται από μεσαία στρώματα.

Ο απογραφικός τομέας 5, (σύμφωνα πάντα με τον χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε), περιλαμβάνει τη συνοικία Καλογρέζα. Η περιοχή είναι ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη και αισθητή είναι η παρουσία των πολυκατοικιών. Ο Α.Τ 9, τα Νεόκτιστα Νεαπόλεως είναι οικιστικά ανοιχτή περιοχή και υπάρχουν άλση και πλατείες. Στον Α.Τ 13, συνέχεια της συνοικίας Νεόκτιστα, (αναφέρεται στον χάρτη ως Σαφράμπολη), υπάρχουν αρκετά προσφυγικά σπίτια παράλληλα με πολυκατοικίες. Ο Α.Τ 17, συνοικία Ελευθερούπολη, βρίσκεται κοντά στο σταθμό του τραίνου που διασχίζει τη Ν. Ιωνία. Είναι πυκνοκατοικημένη περιοχή, με πολυκατοικίες, προσφυγικά και εμπορικά μαγαζιά. Ο Α.Τ 21, Α.Τ 25, περιοχή Περισσός, είναι διάσπαρτη από προσφυγικά, μονοκατοικίες και πολυκατοικίες. Το ίδιο οικιστικό περιβάλλον βλέπουμε στο Α.Τ 29, συνοικία Ινέπολης και Πευκάκια, δίπλα στο σταθμό του τραίνου. Πυκνοκατοίκηση παρουσιάζει ο Α.Τ 33 στο κέντρο της Ν. Ιωνίας και ο Α.Τ 37 στα σύνορα με το Δήμο Ηρακλείου. Στο κέντρο της Ν. Ιωνίας, δίπλα στην κεντρική Λεωφόρο Ηρακλείου, διακρίνουμε χαρακτηριστικά κάθε αστικού κέντρου, όπως μαγαζιά εμπορίου, τροφίμων, ένδυσης, δημόσιες υπηρεσίες κ.τ.λ. Στις συνοικίες που αναφέραμε, διάσπαρτα βρίσκονται εργοστάσια με παλιές καμινάδες, από τα οποία άλλα λειτουργούν και άλλα έχουν εγκαταλειφθεί (ιδίως στη περιοχή Περισσού και Ελευθερούπολης, όπως έχουμε προαναφέρει).

Η Νέα Ιωνία αποτελεί Δήμο γενικής κατοικίας. Λειτουργούν πολλές επαγγελματικές στέγες, βαφεία, φανοποιία, συνεργεία αυτοκινήτων κ.τ.λ. Εκτός από την έντονη πυκνοκατοίκηση, αισθητή είναι και η άναρχη οικιστική ανάπτυξη της πόλης.

Συνοπτική παρουσίαση της δομής του ερωτηματολογίου.
(μορφή και περιεχόμενα)

Το υπόδειγμα του ερωτηματολογίου που παραθέτουμε στη συνέχεια και χρησιμοποιήσαμε στη συνέντευξή μας, μας έδωσε την ευκαιρία να εκμαιεύσουμε στοιχεία : για το φύλο του ερωτωμένου, την ηλικία του, την οικογενειακή του κατάσταση (άγαμος, έγγαμος, χωρισμένος), τη σύνθεση του νοικοκυριού (μονομελές ή πολυμελές) αλλά και για τη δομή της οικογένειάς του (ερώτηση 1, 2, 3, 4, 5).

Τα στατιστικά συμπεράσματα του δείγματος τα εμφανίζουμε περαιτέρω αναλυτικά.

Στην ερώτηση για ποιους λόγους τα παιδιά δεν μένουν μαζί με τους γονείς τους, ως λόγοι προτάθηκαν : οι σπουδές, ο στρατός, ο γάμος, διαζύγιο των γονέων, άλλοι προσωπικοί λόγοι, καθώς και σύνθεση των ανωτέρω. Ρωτήσαμε επίσης για τον τόπο διαμονής τους (ερώτ. 6, 7, 8).

Η πυρηνική οικογένεια δείχνει ότι αποτελεί ισχυρό συνεκτικό κρίκο του κοινωνικού ιστού.

Στην ερώτηση σχετικά με τον τόπο γέννησης και καταγωγής τους, χρησιμοποιήσαμε τον όρο «Περιφέρεια Πρωτεύουσας» στην οποία περιλαμβάνεται και η Νέα Ιωνία. Μεταξύ των άλλων, αναφέρθηκαν ως τόποι γέννησης: η Αθήνα, ο Πειραιάς, η Καλλιθέα, το Ν. Ηράκλειο, ο Ταύρος, η Νίκαια, το Περιστέρι...

Με τον όρο «Λοιπή Ελλάδα» συμπεριλάβαμε τη Στερεά Ελλάδα, την Εύβοια, την Πελοπόννησο, τα Ιόνια Νησιά, το Αιγαίο, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Μακεδονία, τη Θράκη, την Κρήτη - πλην της Κύπρου. Για όσους μας δήλωσαν ως τόπο καταγωγής τους τη Μ. Ασία, συμπεριλάβαμε τις πόλεις των μικρασιατικών παραλίων καθώς και αυτές της ενδοχώρας της Τουρκίας (ερώτ. 9)

Οι τόποι καταγωγής που συλλέξαμε και ενδιαφέρουν σε σχέση με την καταγωγή των κατοίκων της Ν. Ιωνίας είναι : Κουκλατζά, Ρεδεστός, Βοϊβόδα, Ουζούμ - Κιπρί, Σμύρνη, Σαμψούντα, Πόντος, Καππαδοκία, Βουρλά, Αλάγια, Κοζλού, Ζογκουλντάκ, Τζοπανίδη, Μάκρη, Προύσα, Σαφράμπολη, Αϊβαλί, Ινέπολη, Αλάτσατα, Σπάρτη, Ναζλί Νιερέ, Αττάλεια, Αϊδίνιο, Γκιουλμπαζέ, Τζεσμέ, Κόκαλη, Μαντζουρία, Τιμβρος, Κωνσταντινούπολη (ερώτ. 10).

Με την ένδειξη «Εξωτερικό», ως τόπος γέννησης ή καταγωγής, αναφέρθηκαν οι εξής χώρες - πόλεις : Νέα Υόρκη, Αιθιοπία, Τασκένδη καθώς και Οδησός Ρωσίας, Αρμενία, Αίγυπτος...

Με την ερώτηση αν έχουν αδέρφια και πόσα, ρωτήσαμε το δείγμα μας αν προτιμούν να μένουν εντός ή εκτός περιοχής και αυτό για να διαπιστώσουμε κατά ένα τρόπο τη γεωγραφική διασπορά της οικογένειας (ερώτ. 13).

Ο διαχωρισμός των επαγγελματιών έγινε με βάση τη στατιστική ταξινόμηση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας.

Τα ποσοστά των δειγμάτων της κάθε ομάδας επαγγέλματος αλλά και της θέσης που έχει στην εργασία (εργοδότες- αυτοαπασχολούμενοι - μισθωτοί - συνβοηθούντα μέλη), εμφανίζονται σε επόμενους στατιστικούς πίνακες.

Στην ερώτηση που αφορά στο επάγγελμα του πατέρα του ερωτωμένου (α' ή β' γενιάς κατοίκων), ανέφεραν, αναλυτικά:

Στο Ψυχικό αυτό: του πολιτικού και ηλεκτρολ. μηχανικού, βιομήχανου, εφοπλιστή, δημόσιου υπαλλήλου και τελωνιακού υπαλλήλου, εμπόρου-εισαγωγέα, εισαγγελέα,

πλοιάρχου, αντιναύαρχου, ιατρού, δικηγόρου, στρατιωτικού, αξιωματικού, κτηματία, βιοτέχνη, επιχειρηματία, ιερέα, αυτοκινητιστή, εργολάβου οικοδομών, καταστηματαρχη.

Στη Ν. Ιωνία, ως επάγγελμα πατέρα αναφέρθηκε αυτό: του μηχανουργού, μάγειρα, παλιατζή, βιοτέχνη, μουσικού, αστυνομικού, αγρότη, ελαιοχρωματιστή, οδηγού ταξί, εργολάβου οικοδομών, γιατρού, δημοσ. υπαλλήλου, αξιωματικού, εκπαιδευτικού (δασκάλου-καθηγητή), προγραμματιστή -αναλύτη, τοπογράφου μηχανικού, στρατιωτικού, εμπόρου, λογιστή, νυκτοφύλακα, κτηνοτρόφου, αλιέα, καπνεργάτη, ναυτικού, μεταφορέα ξυλείας, οπωροπώλη, υποδηματοποιού, νοσηλεύτη, βαφέα σε εργοστάσιο, ξυλουργού, αμαξοποιού, μπαλωματή, ράπτη, ηλεκτρολόγου, υδραυλικού, σερβιτόρου, κηροποιού, πλακά (μαρμαρά), αρτοποιού, καροποιού, εφημεριδοπώλη, ποτοποιού, κλωστούφαντουργού, ταπετσή, υδρονόμεα

Τα παραδοσιακά επαγγέλματα, που έχουν με τον καιρό φθίνει, αφορούν κατά κύριο λόγο στο επάγγελμα του πατέρα από το δείγμα της Ν. Ιωνίας.

Ως επάγγελμα μητέρας, όπως δηλώθηκε, αναφέρθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό της ασχολούμενης με τα οικιακά. Στη Ν. Ιωνία αναφέρθηκε επίσης ως επάγγελμα μητέρας αυτό: της μοδίστρας, νοσηλεύτριας, καθαρίστριας, υπηρέτριας, ιδιωτικού και δημοσίου υπαλλήλου, ζωγράφου, εργάτριας σε βιομηχανία (κλωστούφαντουργία, βαμβακουργία), εργαζομένης σε αργαλειό στο σπίτι, γαζώτριας σε βιοτεχνία, αγρότισσας, καταστηματαρχισσας (ερώτ. 11).

Στο Ψυχικό ανέφεραν ως επάγγελμα της μητέρας τους αυτό: της δασκάλας, συμβούλου δημοσίων σχέσεων, οδοντίατρο, φαρμακοποιού, κτηνιάτρο, αισθητικού, δημοσίου υπαλλήλου, γυμνάστριας.

Κατά κύριο λόγο, ανώτερα εκπαίδευση που συνεπάγεται και ανάλογη επαγγελματική σταδιοδρομία, έχουν λάβει οι μητέρες του δείγματος του Ψυχικού

Ρωτήσαμε να μάθουμε αν το επάγγελμα των γονέων επηρέασε την επιλογή του επαγγέλματος των παιδιών και αν εξασκούν το ίδιο επάγγελμα μ' εκείνους. Γι' όλα τα επαγγέλματα, ακόμη και εκείνα που αφορούν σε οικογενειακή επιχείρηση οι απαντήσεις μάς βοήθησαν να δούμε αν οι νεότερες γενιές επιθυμούν να συνεχίσουν την οικογενειακή παράδοση. Διαβλέπουμε έτσι την επαγγελματική συνέχεια ή μη διαγενεακά (ερώτ. 12).

Στην ερώτηση που αφορά στο επάγγελμα των ίδιων των ερωτωμένων (β' γ' και δ' γενιάς κατοίκων), αμφοτέρων των φύλων (παρουσιάζοντας μια αναλυτική εικόνα της κοινωνικής σύνθεσης των δύο δειγμάτων) αναφέρουμε επαγγέλματα που αφορούν στο Ψυχικό : επιχειρηματίας (οικοδομικές επιχειρήσεις), οικονομολόγος, δικαστής, χαρτοβιομήχανος, ηλεκτρονικός, στρατιωτικός, εφοπλιστής, δημοτικός υπάλληλος, πολιτικός μηχανικός, καθηγητής γαλλικών, «ναυτιλιακά», ιατρός ερευνήτρια, ιδιωτικός υπάλληλος, καθηγητής φιλόλογος, βιοτέχνης, έμπορος, ζωγράφος, καθηγητής πανεπιστημίου, δικηγόρος...

Για τη Ν. Ιωνία η επαγγελματική σύνθεση είναι η εξής: χημικός, μουσικός, ιδιωτικός υπάλληλος, εργάτρια σε βιοτεχνία, αυτοκινητιστής, εργάτρια σε κλωστούφαντουργία, ταμίας στον υπόδρομο, πωλήτρια σε εργοστάσιο, γαζώτρια βιοτεχνίας, καθαρίστρια, υφάντρια, τσαγγάρης, μοδίστρα, ταχυδρομικός υπάλληλος, τεχνίτης κεραμοσκεπών, γραφίστας, μάγειρας, εργάτρια φασόν στο σπίτι, δημόσιος υπάλληλος, εργάτρια καλτσοποιίας, ελαιοχρωματιστής, χρυσοχόος, γυψαδόρος, εργάτρια σε κλωστήριο, εκπαιδευτικός, υδραυλικός, οδηγός τρόλεϊ, καθηγητής πανεπιστημίου, εκτελωνιστής... (ερώτ. 15).

Από την ανωτέρω καταγραφή παρατηρούμε ότι η κοινωνική σύνθεση της Ν. Ιωνίας περιέχει και εξειδικευμένα επαγγέλματα.

Στην ερώτηση «ποιο είναι το επάγγελμα του /της συζύγου σας» μάς απάντησαν:

Στο Ψυχικό: πολιτικός μηχανικός, ζωγράφος, προγραμματιστής, καθηγητής πανεπιστημίου, οικονομολόγος, δικαστικός, ιατρός, καθηγήτρια, βιοτέχνης, εισαγγελέας, δικηγόρος....

Στη Ν. Ιωνία: έμπορος κεραμικών, ιδιωτικός υπάλληλος, γεωλόγος, μαθηματικός, παρασκευάστρια, βιοτέχνης, δημόσιος υπάλληλος, οικοτέχνης, γαζώτρια, λογιστής, λιθογράφος, οικοδόμος, ναυτικός, φιλόλογος, οδηγός, ξυλουργός, τραπεζικός, πλοίαρχος, ιδιοκτήτρια ψιλικών, ράπτρια, επιπλοποιός, αστυνομικός, ψυκτικός, δικηγόρος, ανώτατο στέλεχος Δημ. διοίκησης, λευκοσιδηρουργός, εργάτης σε εργοστάσιο.... Μεταξύ των ερωτωμένων υπήρχαν και πολλοί συνταξιούχοι. Διαπιστώσαμε στο δείγμα μας, εκτός των άλλων, το βαθμό ανεργίας μεταξύ των δύο πληθυσμών (ερωτ. 22).

Η ανωτέρω αναλυτική παράθεση των επαγγελμάτων σκιαγραφεί παραστατικά και την κοινωνική διαστρωμάτωση του δείγματος.

Στην ερώτηση «τι σπουδές έχετε κάνει», παραθέτουμε την εκπαιδευτική διαβάθμιση του επιπέδου μόρφωσης του ερωτωμένου. Πριν το Λύκειο - εξατάξιο Γυμνάσιο, κατατάξαμε την Τεχνική επαγγελματική σχολή, που συνήθως οι νέοι της Ν. Ιωνίας προτιμούν, για να εξασφαλίσουν την εξειδίκευση που απαιτείται για να δουλέψουν στη βιοτεχνία, το εργοστάσιο, το εμπόριο, τα βαφεία κ.α. (ερωτ. 14).

Στους λόγους της επιλογής του επαγγέλματος περιλαμβάνονται οι σπουδές (προηγούμενη εκπαίδευση), η οικογενειακή παράδοση, διάφορα άλλα ερεθίσματα, τυχαία επιλογή, οικονομικοί λόγοι, άλλοι λόγοι. Στη Ν. Ιωνία, δόθηκαν απαντήσεις που ομαδοποιήσαμε. Στους λόγους αναφέρουμε: «δεν υπήρχαν δυνατότητες για άλλη εργασία», «έμαθα κάποια τέχνη για να εργαστώ», «λόγοι ανασφάλειας στην αγορά εργασίας», «λόγω εργασίας του συζύγου»... (ερωτ. 18).

Στην ερώτηση «για ποιους λόγους σταματήσατε να δουλεύετε» αναφέρονται : ο γάμος, τα παιδιά, η δυσκολία εύρεσης εργασίας, η υγεία (και τα γηρατειά), σύνταξη και άλλοι λόγοι: όπως, στο Ψυχικό «για σπουδές μεταπτυχιακού κύκλου στο εξωτερικό» και στη Ν. Ιωνία «λόγω δικής μου δουλειάς μ' ένα φίλο», «έκλεισε ή πτώχευσε η επιχείρηση», «για σπουδές» (ερωτ. 16).

Στους λόγους μεταπήδησης σε άλλο επάγγελμα αναφέρονται : η κουραστική εργασία, οι περιορισμένες προοπτικές εξέλιξης, η χαμηλή αμοιβή, και άλλες αιτίες όπως οικογενειακοί λόγοι (γάμος- εγκυμοσύνη, κ. ά). Στο Ψυχικό, επιπλέον, αναφέρουν: «επιθυμία για ελεύθερο επάγγελμα», «λόγοι συνταξιοδότησης». Στη Ν. Ιωνία, στους άλλους λόγους αναφέρεται: «έκλεισε η επιχείρηση», «σιγουριά στο Δημόσιο τομέα», «για να δουλέψω με σύζυγο, «υψηλότεροι στόχοι», «δεν είχε ενδιαφέρον το προηγούμενο επάγγελμα», «οικονομικοί λόγοι - ανεργία», «δεν είχε ζήτηση το επάγγελμα», «λόγω σπουδών».... (ερωτ. 19).

Με την ερώτηση, αν εξασκούσαν στο παρελθόν διαφορετικό επάγγελμα από το πρόσφατο, μάθαμε για την επαγγελματική κινητικότητα του ερωτώμενου στο νοικοκυριό (ερωτ. 17).

Στην ερώτηση που αφορά στην ασφάλιση του ερωτωμένου, μας απάντησαν αναλυτικά για το σύνολο του δείγματος : ΙΚΑ, ΤΕΔΕ, ΤΥΔΚΥ, ΟΓΑ, ΤΕΒΕ, ΟΣΕ, ΟΤΕ,

ΤΑΠΟΤΕ, ΔΕΗ, ΤΣΑΥ, ΝΑΤ, ιδιωτική, Δημοσίου (συνήθως του συζύγου για τις μη εργαζόμενες), Ταμείο Συντάξεων Μηχανικών, Εμπόρων, Τραπεζής, Μετοχικού Στρατού, καθώς και διάφοροι συνδυασμοί αυτών (ερώτ. 20).

Μάθαμε τους λόγους για τους οποίους ταξιδεύουν, τις μετακινήσεις τους στο εσωτερικό αλλά και τους λόγους προτίμησής τους να ταξιδεύουν σε χώρες του εξωτερικού - που αποτελεί ένα δείκτη της υλικής υποδομής για την ικανοποίηση αυτής της ανάγκης η οποία συνδυάζεται και με την παροδική επιθυμία εγκατάλειψης της πόλης τους - για σπουδές, για επαγγελματικούς λόγους, για τουρισμό ή για άλλο λόγο. Στους άλλους λόγους αναφέρονται: Στη Ν. Ιωνία: «λόγοι υγείας», «συγγενής στο εξωτερικό», «έχω σύζυγο μου ναυτικό», «σαν αθλητής», «στη γενέτειρα μου, την Αίγυπτο», «λόγω δουλειάς γονέων στη Γερμανία», «υπήρξα μετανάστης στην Αυστραλία». Στο Ψυχικό: «ταξιδεύω με το σύζυγό μου για επαγγελματικές υποχρεώσεις», «ταξιδεύω στην Αιθιοπία απ' όπου κατάγομαι», «έχουμε κάποιο αγρόκτημα και πηγαίνουμε συχνά, εκτός Αττικής»....(ερώτ. 21).

Στην προσπάθειά μας να πάρουμε πληροφορίες για το οικονομικό επίπεδο των διαβιούντων στις περιοχές, διακρίνουμε την κατοικία τους σε ιδιόκτητη ή ενοικιαζόμενη. Διεισδύουμε στο οικονομικό status των κατοίκων, μαθαίνοντας τον τρόπο απόκτησης της κατοικίας τους, ως κληρονομιάς από τον ή την σύζυγο, ιδιοκτησία των γονέων ή αγορασμένη από τους ίδιους. Η πατρική παροχή για την «αποκατάσταση» της κόρης αποτελεί το λεγόμενο προικώο (ερώτ. 23).

Στην ερώτηση με την οποία εκμαιεύσαμε τους λόγους επιλογής της συγκεκριμένης κατοικίας τους, συνολικά συλλέξαμε τις εξής πληροφορίες: λόγοι συνήθειας, προσωπικοί - συναισθηματικοί λόγοι, ωραία περιοχή, κοντινή απόσταση από το κέντρο, οικονομικοί λόγοι, ανέσεις σπιτιού και περιβάλλοντος. Αναφέρουμε ενδεικτικά απόψεις των κατοίκων για την κατοικία τους στο Ψυχικό: «μονοκατοικία σε καλή περιοχή», «ωραίο προάστιο», «καθαρός αέρας», «με πράσινο χωρίς θόρυβο», «ηλιόλουστη και ευρύχωρη κατοικία», «μεγάλωσα εδώ», «άνετη κατοικία με κήπο και καλούς γείτονες»...

Οι ερωτώμενοι στον οικισμό της Ν. Ιωνίας απάντησαν στην ερώτηση σχετικά με την κατοικία τους ως εξής: «την έχουμε φτιάξει μόνοι μας», «είναι το πατρικό μου, γεννήθηκα εδώ», «καλή περιοχή (συνοικία Αλσούπολη)», «άνετη», «λόγοι συνήθειας», «φθινό ενοίκιο», «συνήθισα εδώ αλλά η περιοχή είναι εγκαταλειμμένη και πυκνοκατοικημένη χωρίς πράσινο», «αποφεύγω το ενοίκιο», «ανεξάρτητο διαμέρισμα σε πολυκατοικία», «ήσυχα», «καλή περιοχή δίπλα σε εμπορικό κέντρο», «είναι κοντά στη δουλειά μου», «συμβιβάζομαι», «με εξυπηρετεί η περιοχή».

Οι λόγοι για τους οποίους κάποιοι δεν είναι ευχαριστημένοι από την κατοικία τους συνίστανται σε προβλήματα που έχουν να κάνουν με την ίδια την κατοικία αλλά και με την περιοχή τους. Στη συγκεκριμένη ερώτηση, η δυσαρέσκεια εκφράστηκε μόνο από τους κατοίκους του δείγματος της Ν. Ιωνίας, ως εξής: «το χειμώνα πλημμυρίζει και δεν έχει θέρμανση», «παραμένω για το φθινό ενοίκιο», «θόρυβος στο δρόμο, κίνηση, καυσαέριο», «είναι υπόγειο, χωρίς φως και έχει υγρασία», «περιοχή με έντονη πυκνοκατοίκηση», «πολλά άτομα σε μικρό σπίτι, υγρασία και μιζέρια». Λόγοι σαφώς οικονομικοί εγκλωβίζουν τα άτομα να ζουν στις υποβαθμισμένες συνθήκες που μας αναφέρουν (ερώτ. 24).

Στην ερώτηση σχετικά με το έτος χτισίματος της κατοικίας αλλά και της αγοράς της, χωρίσαμε χρονολογικά τις περιόδους από το 1922 - 1940, από το 1941 - 1960, από το 1961 - 1970, από το 1971 - 1980 και από το 1981 έως σήμερα, για να διαπιστώσουμε το χρόνο

παλαιότητας του κτίσματος (προσφυγική κατοικία - του μεσοπολέμου - μεταπολεμική - νεότερων χρόνων) και τη χρονολογία που έγινε η αγορά και σημειώθηκε αγοραστική κίνηση (ερώτ. 25).

Ρωτήσαμε και μάθαμε για τα περιουσιακά τους στοιχεία, αν έχουν δεύτερη κατοικία, διαμέρισμα ή σπίτι έξω ή μέσα στην πόλη ή στο εξωτερικό, καθώς και αν έχουν έσοδα από ακίνητη περιουσία (ερώτ. 26, 27).

Μάθαμε για το μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού (όλων των μελών) κάτω των 100 χιλιάδων, μεταξύ 100 - 200, από 200 - 300, από 300 - 500 και από 500 και άνω, δηλ. το συνολικό μηνιαίο μισθό του πατέρα - συζύγου, μητέρας - συζύγου και των παιδιών, αν υπάρχουν, και άλλων μελών (γ' γενιάς) που εργάζονται (ερώτ. 28).

Πληροφορηθήκαμε αν έχουν αυτοκίνητα και πόσα στην κατοχή τους. Μας απάντησαν από 0 - 4 αυτοκίνητα (ερώτ. 29). Επίσης, μάθαμε τι μεταφορικό μέσο χρησιμοποιούν για να πάνε στη δουλειά τους (για όσους εργάζονται) - Ι. Χ., λεωφορείο, πεζή, μηχανή, τρένο, ταξί, μεταφορικό μέσο της εργασίας τους κ.τ.λ. - για να αντιληφθούμε ευρύτερα τον τρόπο ζωής τους σε καθημερινή βάση (ερώτ. 30).

Στην ερώτηση αν είναι κάτοικοι της πόλης τους από τη γέννησή τους, μαζί με την ερώτηση που αφορά στην καταγωγή τους, διακρίναμε τους κατοίκους σε γηγενείς - πολιτικούς πρόσφυγες - οικονομικούς μετανάστες. Ρωτήσαμε και για τον τελευταίο τόπο και χρόνο διαμονής τους πριν τον τελικό προορισμό τους στους οικισμούς (ερώτ. 31).

Για κάθε ερώτηση έγιναν νέες ομαδοποιήσεις, ανάλογα και με τις ανάγκες του δείγματος.

Ρωτήσαμε και μάθαμε για τη χρονολογία που εγκαταστάθηκαν στις περιοχές, αλλά και τους λόγους εγκατάστασης στις εν λόγω περιοχές συνολικά. : τόπος εργασίας, σπουδές, οικονομικοί λόγοι, γάμος, πατρικό σπίτι, αγορά σπιτιού, ωραία περιοχή, αναβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης, συγγενείς στην περιοχή, άλλοι λόγοι. Αναφέρουμε ενδεικτικά και άλλους λόγους που μας είπαν στη Ν. Ιωνία : «μετακομίσαμε τυχαία εδώ», «υπήρχε το προσφυγικό σπίτι στη Ν. Ιωνία που μας δόθηκε από το κράτος, ως επαναπατριζόμενοι πολιτικοί πρόσφυγες», «φθινό ενοίκιο», «τόπος κατοικίας συζύγου», «αγορά με δάνειο οικοπέδου», «λόγω εμφυλίου και των συγγενών στη Ν. Ιωνία», «δεν είχε ζωή η επαρχία» ...

Στο Ψυχικό, άλλοι λόγοι που αναφέρθηκαν: «προτιμήσαμε το προάστιο για να φύγουμε από την Αθήνα», «χτίσαμε σπίτι σε ωραία περιοχή», «κατοικία γονέων»... (ερώτ. 32).

Η κινητικότητα μέσα στην περιοχή εντοπίζεται και από την ερώτηση που αναφέρεται στο αν άλλαξαν διεύθυνση κατοικίας (στο Ψυχικό) ή συνοικία /δρόμο (στη Ν. Ιωνία).

Ας δούμε ποιες συνοικίες προτιμούν αυτοί που άλλαξαν δρόμο /συνοικία στη Ν.Ιωνία : Κάποιοι κάτοικοι της Αλσούπολης προτίμησαν να αλλάξουν διεύθυνση στην ίδια συνοικία. Από τον Περισσό κάποιος μετακινήθηκε στην Αλσούπολη. Από Αλσούπολη έφυγαν για Πειραιά και επέστρεψαν πίσω. Από Καλογρέζα πήγαν στην Αλσούπολη. Το ίδιο, από Καλογρέζα μετακινήθηκαν μέσα στην ίδια τη συνοικία για ανεύρεση φθηνότερου ενοικίου. Από Καλογρέζα κάποιο νοικοκυριό έφυγε για ένα διάστημα για την Αθήνα και επέστρεψε στην Καλογρέζα. Από Περισσό ένα νοικοκυριό μετακινήθηκε στα Νεόκτιστα Νεαπόλεως. Το πατρικό μιας οικογένειας ήταν στην Καλογρέζα και μετακινήθηκε στα Νεόκτιστα. Από Ελευθερούπολη μια οικογένεια μετακινήθηκε στη Νεάπολη. Από Καλογρέζα στη Σαφράμπολη. Από Καλογρέζα στην Ελευθερούπολη. Από Ν. Ιωνία στον

Περισσό. Από Ν. Ιωνία στα Πευκάκια. Από Ελευθερούπολη στο κέντρο της Ν. Ιωνίας.

Στο Ψυχικό, όσοι μετακινούνται αλλάζουν διεύθυνση (ερώτ. 33).

Στους λόγους που αλλάζουν δρόμο, περιλαμβάνονται για το Ψυχικό η αγορά σπιτιού ή άλλοι λόγοι («γάμος κόρης», «κίνηση δρόμου»).

Στη Ν. Ιωνία αλλάζουν συνοικία /δρόμο για πιο άνετη κατοικία, αγορά σπιτιού, προσωπικούς λόγους (υπερέχει η αιτία γάμου) και άλλους λόγους, μεταξύ των οποίων αναφέρουμε: «καλύτερες συνθήκες», «άλλαξα κατοικία λόγω δουλειάς», «άλλαξα συνοικία για φθηνότερο ενοίκιο», «το ήθελαν για ιδιοκατοίκηση», «για μεγαλύτερη κατοικία»... (ερώτ. 34).

Στην ερώτηση αν θα επιθυμούσαν και για ποιο λόγο να εγκατασταθούν σε άλλη πόλη, με νέες ομαδοποιήσεις συγκεντρώσαμε τους εξής λόγους: επαγγελματικές υποχρεώσεις, ύπαρξη επιθυμίας χωρίς δυνατότητα (επιστροφή στο χωριό, στη γενέτειρα, κοντά στη φύση), συναισθηματικοί λόγοι, αναψυχή (εκτός Αθήνας) κοινωνικές υποχρεώσεις, αναβάθμιση ποιότητας ζωής (σπουδές, υγεία, καλύτερο περιβάλλον) και άλλοι λόγοι.

Έτσι, στο Ψυχικό όσοι εξέφρασαν τέτοια επιθυμία ως άλλους λόγους ανέφεραν: «στο χωριό καλύτερες συνθήκες», «στη Θεσσαλονίκη μας αρέσει η πόλη», «έχουμε σπίτι στην Πεντέλη». Στη Ν. Ιωνία αναφέρουμε ενδεικτικά άλλους λόγους: «επιστροφή στο χωριό λόγω της μόλυνσης και του αέρα», «λόγοι οικονομικοί μας δεσμεύουν να φύγουμε», «για καλύτερη ζωή», «ευρύχωρο σπίτι», «επιθυμία μου να επιστρέψω στο νησί», «καλύτερες συνθήκες για τα παιδιά», «λιγότερη μόλυνση, περισσότερο πράσινο»... (ερώτ. 35).

Ρωτήσαμε να μάθουμε για τον τόπο εργασίας του ίδιου του ερωτωμένου ή, αν υπάρχει, του ή της συζύγου, για να δούμε ποιοι προτιμούν (κυρίως από τη Ν. Ιωνία) ο τόπος εργασίας τους να είναι στον ίδιο οικισμό που είναι η κατοικία τους και, αν όχι, σε ποιο τόπο (στην Αθήνα, σε άλλη δημοτική περιοχή ή στην επαρχία) μετακινούνται (ερώτ. 36, 37).

Ρωτήσαμε εκείνους από το δείγμα που έχουν παιδιά εάν αυτά είναι σχολικής ηλικίας και αν ναι σε ποιο σχολείο (ιδιωτικό, δημόσιο, ξενόγλωσσο) τα στέλνουν, για να αντιληφθούμε την οικονομική επιβάρυνση, τα έξοδα δηλ. που δαπανούν για την παιδεία των παιδιών τους. Περιοριστήκαμε μόνο στην ερώτηση σχετικά με το είδος του σχολείου και όχι στις δαπάνες που πιθανώς προκύπτουν από την παραπαιδεία (φροντιστήρια) ή για ξένες γλώσσες και άλλα ενδιαφέροντα, κλίσεις ή ταλέντα των παιδιών (ζωγραφική, ωδείο κ.λ.π). (ερώτ. 38).

Ρωτήσαμε αν μετακινούνται μέσα ή έξω από τον οικιστικό τους χώρο για να καλύψουν βασικές δραστηριότητες και ανάγκες, όπως: λόγοι παιδείας, υγείας, αναψυχής, αγορών των ίδιων και της οικογένειάς τους, για να πληροφορηθούμε αν ο οικισμός στον οποίον μένουν τους καλύπτει ως προς τις ανάγκες αυτές, παρατηρώντας και την διακινητικότητά τους εντός περιοχής, εκτός περιοχής και εντός και εκτός αυτής αλλά και μια μορφή τοπικισμού που μπορεί να αναπτυχθεί κατ' αυτό τον τρόπο από το βαθμό αυτάρκειας του κάθε οικισμού (ερωτ. 39).

Σχετικά με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά της κατοικίας, πληροφορηθήκαμε πόσα m² εμβαδόν έχει η κατοικία τους, ποια είναι δηλ. η χωρητικότητά της και πόσα δωμάτια έχει, αν είναι δηλ. ευρύχωρη για τα μέλη της οικογένειας (ερώτ. 40, 41).

Ρωτήσαμε να μάθουμε αν ανήκουν σε κάποιο σύλλογο που ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά τους, για να διαπιστώσουμε τον τρόπο αξιοποίησης και το περιεχόμενο που

δίνουν στον ελεύθερό τους χρόνο και το νόημα που δίνουν στη ζωή τους, που τους διαφοροποιεί από τους άλλους.

Τα είδη συλλόγων στα οποία μας δήλωσαν ότι ανήκουν είναι: αθλητικός, πολιτιστικός- επιμορφωτικός, επιστημονικός, πολιτικός, Κ.Α.Π.Η (Ν. Ιωνίας), τοπικός (καταγωγής) και ειδικών ενδιαφερόντων.

Στο Ψυχικό, αναφέρθηκαν οι σύλλογοι: περιβαλλοντικός, ναυτιλιακός, θρησκευτικός, μοντελιστών, σοροπτιμιστικός.

Στη Ν. Ιωνία αναφέρθηκαν: ο σχολικός σύλλογος γονέων και κηδεμόνων, μουσικός, καταγωγής (Κρήτης, Αιγυπτιατών, Ζακυνθινών, Πάρου, Καρδίτσας, Ικαρίας), το επιμελητήριο Βιοτεχνών, Κ.Ε.Θ.Ε.Α, λέσχη σιδηροδρομικών, κυνηγητικός, Αθλητική Ένωση Κων /λης Α.Ε.Κ, Συνοικιακό συμβούλιο Ινέπολης, προσκόπων, Ιωνικός Σύλλογος Εστίας, Συνταξ. Δημοτ. Υπαλλήλων, Σύλλογος Παραδοσιακών Χορών, Εθνικής Αντίστασης...(ερώτ. 42).

Ρωτήσαμε αν ανήκουν σε κάποιο συνδικαλιστικό σωματείο και αν ναι, αν έχουν ενεργό συμμετοχική δράση σ' αυτό, για να παρατηρήσουμε την επαγγελματική ευαισθητοποίησή τους που δηλώνει και το βαθμό πολιτικοποίησής τους (ερώτ. 43).

Ακόμη, ρωτήσαμε αν έχουν αναπτύξει φιλικές σχέσεις με τους γείτονές τους και με ποιο τρόπο: ανταλλαγή επισκέψεων, συγκεντρώσεις στα σπίτια, επικοινωνία μέσω τηλεφώνου, στο δρόμο και τις κατηγοροποιήσαμε σε στενές σχέσεις ή απλή γνωριμία μεταξύ τους. Παρατηρήσαμε, έτσι, το βαθμό αλληλεγγύης με τους συντοπίτες τους και πόσο λειτουργεί το φαινόμενο της γειτονιάς στη σημερινή εποχή (ερώτ. 44, 45).

Με την ερώτηση, αν έχουν συγγενείς που μένουν στον ίδιο οικισμό μ' αυτούς, μαθαίνουμε αν οι συγγενείς τους επέλεξαν για κατοικία την ίδια περιοχή μ' αυτούς. Ρωτήσαμε, λοιπόν, πόσο συχνά, αραιά ή καθόλου επικοινωνούν μαζί τους, για να παρατηρήσουμε και εδώ σε ποιο βαθμό αναπτύσσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις (ερώτ. 46).

Προβαίνουμε, έτσι, σε μια διαβάθμιση του περιεχομένου του όρου «κοινωνικές σχέσεις», εξετάζοντας τις σχέσεις με τους γείτονες, τους συγγενείς αλλά και τους φίλους, εντός της περιοχής.

Με την ερώτηση, λοιπόν, αν έχουν στενούς φίλους στην περιοχή, μαθαίνουμε για την ποιότητα της κοινωνικότητάς τους μέσα στην περιοχή, που ανάγεται σ' αυτό που ονομάζουμε φιλία (ερώτ. 47).

Το αν το νοικοκυριό χρησιμοποιεί για τις οικιακές του ανάγκες οικιακή βοηθό έχει να κάνει με την οικονομική δυνατότητα της οικογένειας αλλά και με τη θέση της γυναίκας, που ανεξαρτοποιείται από το κύριο χώρο της το σπίτι και είναι εργαζόμενη ή έχει αναπτύξει άλλα ενδιαφέροντα.

Σ' αυτό το σκοπό αποβλέπει και η ερώτηση αν έχουν οικιακή βοηθό και αν αυτή μένει μέσα στο σπίτι, που δηλώνει προφανώς την οικονομική αυτάρκεια του νοικοκυριού αλλά και την ύπαρξη ενός «ξένου» μέλους, η παρουσία του οποίου είναι σημαντική στη λειτουργία του σπιτιού (ερώτ. 48).

Ρωτήσαμε την άποψη του μέλους του νοικοκυριού από το οποίο πήραμε τη συνέντευξη αναφορικά με θέματα που αφορούν στο περιβάλλον του. Έτσι, στην ερώτηση αν αποδέχονται την ύπαρξη επαγγελματικών στεγών στο Ψυχικό, εργοστασίων στη Ν. Ιωνία, είχαν την δυνατότητα να απαντήσουν θετικά «ότι δίνουν ευκαιρίες απασχόλησης» ή αρνητικά ότι «υποβαθμίζουν την περιοχή» αλλά και να αιτιολογήσουν την άποψή τους.

Στο Ψυχικό, όσοι αποδέχονται τις επαγγελματικές στέγες μάς απαντούν: «συνδυάζεται η κατοικία με το επάγγελμα», «διευκολύνουν τις αγορές και δίνουν ζωή με μέτρο», «εξυπηρετούν τις ανάγκες μας». Υπάρχουν και αυτοί που αποδέχονται τις επαγγελματικές στέγες, ανάλογα με το είδος τους. Τους τοποθετήσαμε στους αρνητικούς (με επιφύλαξη). Αυτοί μάς απαντούν: «εξαρτάται από το είδος της επαγγελματικής απασχόλησης», «διάκριση στις επαγγελματικές στέγες, δεν με ενοχλούν οι πρεσβείες, αποδέχομαι τα σχολεία, όχι στα μαγαζιά που επιβαρύνουν το κυκλοφοριακό», «ναι στους ελεύθερους επαγγελματίες».

Οι λόγοι για τους οποίους είναι κάποιοι τελείως αρνητικοί στην ύπαρξη επαγγελματικών στεγών στην περιοχή είναι: «Το Ψυχικό είναι επιβαρυνόμενο με τα σχολεία», «οι συνοικίες με πράσινο γέμισαν θόρυβο και κίνηση», «θέμα ησυχίας και κυκλοφοριακού», «το καθεστώς ισχύει χρόνια και αν αλλάξει η περιοχή δεν θα έχει ησυχία και θα χαθεί η ιδιαιτερότητα του οικισμού», «δημιουργείται θέμα κυκλοφορίας αυτοκινήτων και κόσμος μέσα στην περιοχή», «μπορούν μακροπρόθεσμα να αλλοιώσουν τη σημερινή του μορφή και να εντείνουν το κυκλοφοριακό πρόβλημα, να παύσει να είναι ήσυχο ήδη έχει αρχίσει αυτό να γίνεται».

Στη Ν. Ιωνία, αυτοί οι οποίοι θέλουν τα εργοστάσια μάς απαντούν: «με σωστές προδιαγραφές τα εργοστάσια δεν ενοχλούν, αντίθετα προσφέρουν», (όχι στη μόλυνση, ρύπανση, όχληση, όχι κοντά στα σπίτια), έχουν απομακρυνθεί, έχουν κλείσει, λειτουργούν λίγα με χρηστικότητα γύρω από την περιοχή», «είναι απαραίτητα να λειτουργούν, δεν ενοχλούν μέσα στην περιοχή», «να φτιάξουν βιομηχανικά πάρκα», «τα εργοστάσια προϋπήρχαν, πρέπει να φύγει ο άνθρωπος που εγκαταστάθηκε».

Αναφέρουμε τους λόγους για τους οποίους κάτοικοι της Ν. Ιωνίας θέλουν να απομακρυνθούν οι βιομηχανίες: «Να μην συνυπάρχουν τα εργοστάσια και η κατοικία στη πόλη», «να δημιουργηθεί βιομηχανική ζώνη εκτός περιοχής. -αποκέντρωση», «λόγοι υγείας, ρύπανση, μόλυνση περιβάλλοντος, θόρυβος, κίνηση», «λόγω τοξικής ουσίας και κινδύνου φωτιάς», «να υπάρχουν πούλμαν να απασχολούν τους εργάτες σε εργοστάσια έξω από τη πόλη», «εξαρτάται από το είδος του εργοστασίου, δεν δίνουν ευκαιρίες απασχόλησης πλέον, παρά μόνο σε Αλβανούς, Πολωνούς για φθηνά εργατικά χέρια», «να αντικαταστήσουν τα εργοστάσια με πάρκα πρασίνου» «έπρεπε το εργοστάσιο Βάγгер να ήταν πάρκο, ήρθε μετά την ίδρυση της συνοικίας μου. Μεταπρατικά έθρεψαν τα εργοστάσια γενιές, τώρα δίνουν δουλειά έξω από τη συνοικία», «η Ν. Ιωνία υπήρξε εργατούπολη. Η υφαντουργία, λόγω της ύπαρξης του ποταμού ήταν επιτακτική, τώρα δεν υφίσταται τέτοιος λόγος. Η περιοχή λόγω της άναρχης δόμησης έχει επιβαρυνθεί και στα εργοστάσια εργάζεται μόνο το 2%» (ερωτ. 49).

Για να διαπιστώσουμε την πολιτική τους τοποθέτηση, ρωτήσαμε σε ποια κοινωνική κατηγορία τοποθετούν τον εαυτό τους και την οικογένειά τους: «μεγαλοαστοί, μεσοαστοί, μικροαστοί ή δεν ανήκουν σε καμία τάξη», και αυτό για να διερευνήσουμε το δείκτη της ταξικής τους συνείδησης ή την πολιτική τους απάθεια ως προς την ταξική διάρθρωση του κοινωνικού σχηματισμού, στον οποίο είναι ενταγμένοι (ερωτ. 50).

Η δομή του ερωτηματολογίου έχει σκοπό να «αναγνώσει» τα σημερινά κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοίκων των δύο περιοχών και να διακρίνει την κοινωνική διαστρωμάτωση και τις ιδιαιτερότητες των κοινωνικών ομάδων, καθώς και τον τρόπο ζωής, τις συναναστροφές τους, το βαθμό που χρησιμοποιούν την πόλη για τις ανάγκες τους, την κάλυψη του ελεύθερου χρόνου τους και την πολιτική ευαισθησία της τάξης που ανήκουν.

Το ερωτηματολόγιο αυτό δεν ξεφεύγει από την υπόθεση της έρευνάς μας, αλλά την εμπλουτίζει, πέραν των μορφολογικών στοιχείων, και με το περιεχόμενο της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, που αποτελεί (με σημαίνουσες μεταβλητές το εισόδημα, την εκπαίδευση, το επάγγελμα) το δείκτη διαφοροποίησης και κοινωνικής ανισότητας των δύο περιοχών.

Η στατιστική σημαντικότητα του ποσοστού του δείγματός μας σημειώνεται στους πίνακες που συμπεριλαμβάνονται στην έρευνά μας. Η έρευνα που ακολουθεί και τα απογραφικά στοιχεία της ΕΣΥΕ, που αναλύσαμε στην αρχή, μας δίνουν μια σαφή εικόνα της σύγχρονης πραγματικότητας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλο: 1. Άρρεν 2. Θήλυ
2. Ηλικία:
3. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;
1. Αγαμος-η 2. έγγαμος-η 3. διαζευγμένος-η 4. χήρος-α
4. Έχετε παιδιά; 1. Ναι 2. Όχι
Αν ναι, πόσα παιδιά έχετε;
5. Πόσοι άλλοι μένουν στο σπίτι;
1. Πατέρας 2. Μητέρα 3. Παιδιά 4. Γιαγιά 5. Παππούς
6. Πεθερός 7. Πεθερά 8. Αδέλφια 9. Σύζυγος
10. Άλλο πρόσωπο
6. Το (ά) παιδί (ά) που δεν μένει (ουν) μαζί σας ,μένει (ουν) στην ίδια περιοχή
1.Ναι 2. Όχι ή σε άλλη Σημειώστε περιοχή.....
7. Δεν μένει(ουν) μαζί σας γιατί είναι:
1. Φοιτητής 2. Φαντάρος 3. Γάμος 4. Άλλοι λόγοι
8. Το παιδί (ά) που δεν μένει (ουν) μαζί σας είναι 1. Αγαμα ή 2. Εγγαμα ;
9. Που γεννηθήκατε;
1. Ψυχικό 2. Ν.Ιωνία 3. Άλλη δημοτική περιοχή της περιφέρειας.....
Πρωτευούσης 4. Στερεά Ελλάδα 5. Ευβοια 6. Πελοπόννησος
7. Ιόνιοι 8. Ηπειρος 9. Θεσσαλία 10. Μακεδονία 11. Θράκη
12. Αιγαίο 13. Κρήτη 14. Μ.Ασία 15. Εξωτερικό
16. Άλλού
10. Ποια είναι η καταγωγή σας; Από ποιο μέρος κατάγονταν:
1. ο Παππούς 1.Π..... 2.Μ..... 2.η Γιαγιά 1.Π..... 2.Μ.....
3. ο Πατέρας σας..... 4.η Μητέρα σας.....
11. Ποιο είναι (ήταν) το επάγγελμα των γονιών σας;
1. Πατέρα..... 2. Μητέρα.....

12. Ακολούθησε κάποιος από την οικογένειά σας το επάγγελμα των γονιών του; 1. Ναι 2. Όχι
 Αν ναι, 1. Ο ίδιος ο ερωτώμενος , 2. ο αδελφός-ή
13. Έχετε αδέρφια; 1.Ναι 2.Όχι
 Αν ναι πόσα αδέρφια έχετε;
 και πόσα μένουν στο Ψυχικό , Ν. Ιωνία , Αλλού
14. Τι Σπουδές έχετε κάνει;
 1. Δεν έχει πάει Σχολείο 2. Τάξεις Δημοτικού 3. Δημοτικό
 4. Γυμνάσιο 5. Τεχνική Επαγγελματική Σχολή 6. Εξατάξιο Γυμνάσιο-Λύκειο 7. Ανώτερη Εκπαίδευση 8. Ανώτατη 9. Μεταπτυχιακό
15. Εργάζεσθε; 1.Ναι 2.Όχι 3. Άνεργος 4.Εργαζόμουν στο παρελθόν
 Αν Ναι, ποιο είναι το επάγγελμά σας και ποια η θέση σας στην εργασία;
 Επάγγελμα
1. Εργοδότης 2. Αυτοαπασχολούμενος (για ίδιο λογαριασμό)
 3. Μισθωτός 4. Συνβοηθούν μέλος
16. Γιατί σταματήσατε να εργάζεσθε;
 1. Γάμος 2. Παιδιά 3. Βελτίωση οικονομικής κατάστασης
 4. Εργάζεται ο σύζυγος 5. Έλλειψη εργασίας 6. Υγεία
 7. Άλλοι λόγοι
17. Έχετε ασκήσει κατά το παρελθόν άλλο επάγγελμα από το τωρινό;
 1. Ναι 2. Όχι . Αν Ναι ,τι δουλειά κάνατε (τελευταία).....
18. Για την επιλογή του επαγγέλματός σας ,ποιοι παράγοντες έπαιξαν ρόλο;
 (ο κυριότερος -εως δύο).
 1. οι σπουδές σας , 2. η οικογενειακή παράδοση ,
 3. άλλα ερεθίσματα , 4. τυχαία επιλογή , 5. οικονομικοί λόγοι ,
 6. Άλλοι λόγοι
19. Γιατί μεταπηδήσατε σ' άλλο επάγγελμα;
 1. κουραστική εργασία , 2. περιορισμένες προοπτικές εξέλιξης ,
 3. χαμηλή αμοιβή , 4. λόγοι υγείας , 5. άλλοι λόγοι

20. Έχετε ασφάλιση ; 1.Ναί 2.Οχι
 Αν ναι, 1. Ι.Κ.Α. , 2. άλλο ταμείο, 3. ιδιωτική ασφάλιση .
21. Ταξιδέψατε στο 1.εσωτερικό ,2.εξωτερικό για:
 1. Σπουδές 2. για Επαγγελματικούς λόγους 3. για να Εργαστείτε
 εκεί 4. για Τουρισμό 5. για Άλλο λόγο
22. Ο (η) σύζυγος εργάζεται ; 1.Ναί 2.Οχι
 Αν Ναι, τι δουλειά κάνει; Επάγγελμα
1. Εργοδότης 2.Αυτοαπασχολούμενος (για ίδιο λογαριασμό)
 3. Μισθωτός 4. Συμβοηθούν μέλος
23. Η κατοικία σας είναι 1. ιδιόκτητη ή 2. ενοικιαζόμενη
 Αν είναι Ιδιόκτητη είναι:
 1. κληρονομιά από την οικογένεια του συζύγου ,
 2. κληρονομιά (προικώο) από την οικογένεια της συζύγου ,
 3. αγορασμένη από σάς ,
 4. των γονέων .
24. Σας αρέσει η κατοικία σας 1.Ναί 2.Οχι και για ποιο
 λόγο;.....
25. Πότε κτίσθηκε η κατοικία σας (χρονολογία) και πότε
 αγοράστηκε
26. Έχετε δεύτερη κατοικία (διαμέρισμα, σπίτι); 1. Ναι 2. Όχι
 Αν Ναι έχετε: 1.Εξοχικό έξω από τη πόλη 2.Μέσα στη πόλη
 3. Στο εξωτερικό
27. Έχετε εισοδήματα από ακίνητη περιουσία εσείς και η οικογένειά σας;
 1. Ναι 2. Όχι
28. Πόσο περίπου είναι το μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού σας (χιλιάδες);
 1. < 100 2. 100-200 3. 200-300 4. 300-500 5. > 500 .
29. Έχετε αυτοκίνητο; 1. Ναι 2. Όχι . Αν ναι πόσα αυτοκίνητα έχετε;

30. Τι μεταφορικό μέσο χρησιμοποιείτε για να πάτε στη δουλειά σας;
 1. ΙΧ , 2. λεωφορείο , 3. ταξί , 4. πεζή , 5. μοτοσυκλέτα ,
 6. ηλ. τραίνο , 7. Άλλο
31. Είστε κάτοικος αυτής της πόλης απο την ημέρα γέννησής σας;
 1. Ναι 2. Όχι .
 Αν Όχι που μένατε προτού εγκατασταθείτε σ' αυτόν τον οικισμό;
 (Τελευταία μετακίνηση) Τόπος.....Διάρκεια παραμονής.....
32. Πότε εγκατασταθήκατε στη περιοχή αυτή (χρονολογία) και για
 ποιο λόγο;
 1. τόπος εργασίας 2. γάμος 3. ύπαρξη πατρικού σπιτιού
 4. αγορά σπιτιού 5. άλλοι λόγοι
33. Με την εγκατάστασή σας ,κατοικείτε πάντα στην ίδια συνοικία;
 1. Ναι 2. Όχι ή 3. Αλλάξατε 1. συνοικία , 2. δρόμο

34. Για ποιους λόγους αλλάξατε συνοικία /δρόμο;
 1. Καλύτερη περιοχή , 2. Κάτι άλλο

35. Θα επιθυμούσατε να εγκατασταθείτε σε άλλη πόλη; 1.Ναί 2. Όχι
 Αν Ναι
 1. για επαγγελματικές υποχρεώσεις 2. για λόγους παιδείας
 3. λόγοι κοινωνικής πρόνοιας(ιατρική περίθαλψη)
 4. Αναψυχής και κοινωνικών σχέσεων .
 5. Άλλοι λόγοι
36. Ποιος είναι ο τόπος εργασίας σας;.....
37. Σε ποια περιοχή εργάζεται ο (η) σύζυγός σας;.....
38. Έχετε παιδιά σχολικής ηλικίας; 1.Ναί 2. Όχι
 Αν Ναι, τα παιδιά σας πηγαίνουν σε: 1. Ιδιωτικό 2. Δημόσιο ή
 3. Ξενόγλωσσο σχολείο .

39. Για να καλύψετε κάποιες βασικές δραστηριότητες και ανάγκες, συνήθως μετακινήστε:

	εντός της περιοχής	εκτός της περιοχής
Παιδεία		
Υγεία		
αναψυχή		
Αγορές		

40. Πόσα μ2 εμβαδόν έχει η κατοικία σας;
41. Πόσα δωμάτια έχει η κατοικία σας (πλην κουζίνας, μπάνιου);
42. Είστε μέλος ενός ή περισσότερων συλλόγων; 1. Ναι , 2. Όχι . Αν ναι, σε ποιο σύλλογο συμμετέχετε;
 1. αθλητικό , 2. πολιτιστικό-επιμορφωτικό , 3. επιστημονικό
 4. πολιτικό , 5. δραστηριότητες ΚΑΠΗ , 6. δημοτικές δραστηριότητες
 7. δημοτικές επιτροπές , 8. Άλλο
43. Ανήκετε σε κάποιο συνδικαλιστικό σωματείο; 1. Ναι 2. Όχι .
 Αν ναι, ασχολείστε ενεργά; 1. Ναι 2. Όχι .
44. Έχετε αναπτύξει φιλικές σχέσεις με τους γείτονές σας; 1. Ναι 2. Όχι
45. Πως επικοινωνείτε μ' αυτούς;
 1. ανταλλαγή επισκέψεων , 2. συγκεντρώσεις σε σπίτια
 3. τηλεφωνικά , 4. στο δρόμο .
46. Έχετε συγγενείς στη συνοικία σας; 1. Ναι , 2. Όχι .
 Επικοινωνείτε: 1. συχνά, 2. αραιά 3. καθόλου .
47. Έχετε στενούς φίλους στη περιοχή σας; 1. Ναι , 2. Όχι .

48. Έχετε οικιακή βοηθό ; 1. Ναι , 2. Οχι .
Αν ναι , μένει μαζί σας ; 1. Ναι , 2. Οχι .
49. Θα προτιμούσες 1..να μην υπάρχουν επαγγελματικές στέγες /2. να έχουν απομακρυνθεί τα εργοστάσια ,στη /από τη πόλη σου;
1. Ναι , 2. Οχι .
Αν όχι ,για ποιο λόγο 1.Ευκαιρίες απασχόλησης , 2.Κάτι άλλο
.....
Αν ναι , 1. Υποβαθμίζουν την περιοχή ,2. Κάτι άλλο
.....
50. Πού τοποθετείτε τον εαυτό σας και την οικογένειά σας κοινωνικά;
1. Μεγαλοαστός
2. Μεσοαστός
3. Μικροαστός
4. Εργατική Τάξη
5. Δεν ανήκω σε καμιά τάξη

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η κοινωνική έρευνα καταγράφει την πραγματικότητα, τη συγκεκριμένη στιγμή που αυτή πραγματοποιείται, και αποτελεί συνεπώς εργαλείο ανάλυσής της. Η παρούσα έρευνα αφορά στα κοινωνικά χαρακτηριστικά, στην οικογενειακή ζωή, στην καταγωγή, στην εισοδηματική κατάσταση και στην κατοχή αγαθών διαρκείας, στην κοινωνική τοποθέτηση, στις στάσεις ζωής και αντιλήψεις των ερωτηθέντων από τα νοικοκυριά που εξετάστηκαν κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο και στους δύο οικισμούς, τα οποία αποτελούν τυπικά δείγματα αστικού πληθυσμού.

Το συγκεκριμένο δείγμα αποτελεί ένα επιλεγμένο κομμάτι από το σύνολο του πληθυσμού, που επιτρέπει την εξαγωγή γενικότερων συμπερασμάτων για το σύνολο.

Η ποσοτική αυτή έρευνα πραγματοποιήθηκε συστηματικά, με πλήρως δομημένο ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο αποτύπωσε το σύνολο των πληροφοριών που κρίθηκαν απαραίτητες.

Η σταθμισμένη δειγματοληψία (μη πιθανότητας) στηρίχτηκε σ' ένα δείγμα συγκεκριμένων προδιαγραφών (quotas) που αντιστοιχεί στα πραγματικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού που μελετήσαμε.

1. Χωρίστηκε ο πληθυσμός σε ομάδες, με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά (π.χ. ηλικία, φύλο κ. τ. λ.)

2. Η επιλογή του αριθμού των ερωτηθέντων βασίστηκε στην αναλογία του πραγματικού πληθυσμού των δύο οικισμών.

3. Επιλέχθηκαν ηλικιακές ομάδες κάτω των 70 ετών, γιατί σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό.

4. Επιλέχθηκαν συγκεκριμένα άτομα ελεύθερα, (τυχαία), - στα πλαίσια του αριθμού που είχε προκαθοριστεί για κάθε ομάδα - από τα οικοδομικά τετράγωνα των δύο γεωγραφικών περιοχών που υπάγονται σε απογραφικούς τομείς, βάσει των χαρτών της απογραφής του 1991 της Ε.Σ.Υ.Ε.

Η έρευνα αποτυπώνει τη σύνθεση των κοινωνικών κατηγοριών και καταγράφει τις διαφορές και ομοιότητες που παρουσιάζονται στις περιοχές που μελετάμε.

Η επιλογή των δύο οικισμών ξεκίνησε από το γεγονός ότι αυτοί οι οικισμοί δημιουργήθηκαν το 1923. Το Ψυχικό επιλέχτηκε ως αποκλειστική κατοικία της αστικής τάξης, ενώ αντίθετα η Ν. Ιωνία υπήρξε ο βιομηχανικός, ως επί το πλείστον, χώρος της εργατικής τάξης και ταυτόχρονα η κατοικία της.

Η καταγραφή της σημερινής κοινωνικής πραγματικότητας για την εξακρίβωση του αν οι δύο οικισμοί αποτελούν από τότε μέχρι σήμερα στεγανά κοινωνικά προπύργια των δύο τάξεων εμφανίζεται από τα εξαχθέντα συμπεράσματα. Αφορά στα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά γνωρίσματά τους, στις μεταναστευτικές κινήσεις (τόπος γέννησης- καταγωγής- τόπος εγκατάστασης), στη δομή της οικογένειας, στη μόρφωση, στο εισόδημα (κινητή ή ακίνητη περιουσία), στην επαγγελματική κινητικότητα, στη θέση στην εργασία, στην καταγωγή (αγροτική - αστική) και στις διασταυρώσεις και τους συσχετισμούς αυτών των γνωρισμάτων.

Η ανάλυση που ακολουθεί σκοπό έχει να συνοψίσει τα ευρήματα των βασικών αξόνων της διερεύνησης, επιτρέποντας συγκρίσεις τάσεων και στάσεων και καταλήγοντας

με τον τρόπο αυτό σε κάποια γενικά συμπεράσματα, που θα ρίξουν φως στην υπόθεση αυτής της μελέτης.

Ταυτότητα της έρευνας

ΤΥΠΟΣ: Ποσοτική με χρήση ερωτηματολογίου. Πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις στα σπίτια των ερωτηθέντων.

ΔΕΙΓΜΑ: 200 άτομα κάτοικοι των δύο υπό διερεύνηση δήμων. (Π. Ψυχικού - Ν. Ιωνίας).

ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ: Σταθμισμένο με βάση τον πραγματικό πληθυσμό των δύο δήμων και την πραγματική σύνθεσή του ως προς την περιοχή, το φύλο, την ηλικία και τυχαία (πιθανότητα) ως προς την επιλογή των δειγματοληπτικών μονάδων (ατόμων) στο εσωτερικό κάθε περιοχής.

Έγινε προσπάθεια να καλυφθούν, όσο το δυνατόν (ισομερώς), όλες οι γειτονιές και οι απογραφικοί τομείς των δύο δήμων.

Τα σημεία επιλέχθηκαν, όπως αναφέραμε, τυχαία από επίσημους χάρτες.

ΧΡΟΝΟΣ: Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 1996.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ			
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΕΣΥΕ)	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ	ΔΕΙΓΜΑ
Π. Ψυχικό	10.592	14,9%	30 ΕΡ
Ν. Ιωνία	60.635	85,1%	170 ΕΡ
ΣΥΝΟΛΟ	71.227	100%	200 ΕΡ

Πρέπει να σημειωθεί ότι η επιτόπια έρευνα δεν έχει χαρακτήρα απογραφικό και για έναν ακόμη λόγο (πλέον των πληθυσμιακών μεγεθών): διεισδύει σε πολλές πλευρές του νοικοκυριού, δίνοντας λεπτομερή στοιχεία γι' αυτά. Παρουσιάζει τάσεις και εκτιμήσεις σχετικά με τις κοινωνικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα σε δύο δήμους, των οποίων η οικονομική, κοινωνική και οικιστική ανάπτυξη συντελέστηκε κατά την ίδια χρονική περίοδο.

Η αναλυτική προσέγγιση που δίνεται με το συσχετισμό πολλών μεταβλητών μεταξύ τους είναι αναγκαία για την απόδοση και εξακρίβωση της σημερινής κατάστασης και πραγματικότητας.

Αποδίδουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στη δομή της οικογένειας, που αποτελεί τον πυρήνα αναφοράς μας.

Τονίζουμε τη διάκριση της καταγωγής από πατέρα και από μητέρα, χαρτογραφώντας το γενεαλογικό δένδρο των νοικοκυριών που στρωμάτων τους δύο οικισμούς.

II. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ (ΜΕ ΠΙΝΑΚΕΣ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε, κυρίως, με δύο άξονες διερεύνησης.

A) Τα γενικά δημογραφικά που περιλαμβάνουν: φύλο - ηλικία - οικογενειακή κατάσταση - μόρφωση και επάγγελμα των ερωτηθέντων.

B) Σύνθεση των νοικοκυριών των ερωτηθέντων (N = 200 νοικοκυριά ανά περιοχή).

A : ΓΕΝΙΚΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

Πίνακας 1.A.1

ΦΥΛΟ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΦΥΛΟ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Αρρεν	N	13	50
	%	43,3%	29,4%
Θήλυ	N	17	120
	%	56,7%	70,6%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

ότι η γυναίκα λόγω της εργασίας ή άλλων απασχολήσεων (εξαρτάται και από το ωράριο εργασίας των δύο φύλων), ενώ η γυναίκα είναι η υπεύθυνη στο σπίτι συν τοις άλλοις και για τα οικιακά, τα παιδιά κ.ά.

Ωστόσο, από τα απογραφικά στοιχεία (Α' μέρος) παρατηρήθηκε αξιόλογη παρουσία του γυναικείου φύλου στην παραγωγή και στους δύο οικισμούς.

Απευθυνθήκαμε σε όσους άνδρες – γυναίκες, μάζ ανταποκρίθηκαν από τα νοικοκυριά που επισκεφθήκαμε, ηλικίας 23 - 70 ετών οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Δεν ήταν πάντα εύκολη η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Πολλοί ήταν αυτοί που δε θέλησαν να συμμετάσχουν.

Το 56,7% των ερωτηθέντων στο Ψυχικό ήταν γυναίκες και το 43,3% άνδρες. Στη Ν. Ιωνία το 70,6% των ερωτηθέντων ήταν γυναίκες και το 29,4% άνδρες. Η απουσία των ανδρών (και τις πρωινές και βραδινές ώρες) - στην έρευνά μας- κυρίως στη Ν. Ιωνία, δικαιολογείται από το γεγονός ότι ο άνδρας απουσιάζει περισσότερο έξω από το σπίτι απ'

Πίνακας 1.Α.2

ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
20-29	N	7	14
	%	23,3%	8,2%
30-39	N	9	38
	%	30,0%	22,4%
40-49	N	5	44
	%	16,7%	25,9%
50-59	N	5	39
	%	16,7%	22,9%
60-70	N	4	35
	%	13,3%	20,6%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Πίνακας 1.Α.3

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ	Ψυχικό	Νέα Ιωνία	
Άγαμος(η)	N	8	16
	%	26,7%	9,4%
Εγγαμος(η)	N	20	131
	%	66,7%	77,1%
Διαζευγμένος(η)- Χήρος(α)	N	2	23
	%	6,7%	13,5%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P=0,02

Όπως φαίνεται από τον πίνακα, τα δείγματά μας είναι προσαρμοσμένα έτσι ώστε να απευθύνονται σε οικονομικά ενεργές ηλικιακές ομάδες, δηλ. σε ομάδες ατόμων ικανών προς εργασία. Έτσι, το 70% των οικονομικά ενεργών στο Ψυχικό έχει ηλικία μέχρι 50 ετών και μόλις το 13,3% είναι ηλικίας 60 - 70 ετών.

Το ίδιο συμβαίνει και στη Ν. Ιωνία, όπου το 79,4% του δείγματος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανήκει στη ομάδα των 20 - 59 ετών και μόνο το 20,6% στην ηλικιακή ζώνη των 60-70 ετών.

Σε ό,τι αφορά την οικογενειακή κατάσταση, στο Ψυχικό το 66,7% είναι έγγαμοι, το 26,7% άγαμοι και μόλις το 6,7 % είναι διαζευγμένοι - χήροι. Επικρατούν οι έγγαμοι.

Από τους ερωτηθέντες στη Ν. Ιωνία, το 77,1% μάζ απάντησαν ότι είναι έγγαμοι, το 13,5% ότι είναι διαζευγμένοι - χήροι και το 9,4 ότι είναι άγαμοι. Αυξημένο είναι το ποσοστό στη Ν. Ιωνία των εγγάμων και των διαζευγμένων- χήρων.

Πίνακας 1.Α.4

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Δεν Πήγε Σχολείο	N		5
	%		3%
Τάξεις Δημοτικού	N		10
	%		6%
Δημοτικό	N		47
	%		28%
Γυμνάσιο	N	1	14
	%	3%	8%
Τεχνική Επαγγ. Σχολή	N		16
	%		9%
6τάξιο Γυμν.-Λύκειο	N	2	48
	%	7%	28%
Ανώτερη Εκπαίδευση	N	9	17
	%	30%	10%
Ανώτατη Εκπαίδευση	N	12	5
	%	40%	3%
Μεταπτυχιακό	N	6	7
	%	20%	4%
Σύνολο	N	30	169
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P < 0,00001

δημοτικού, ενώ ελπιδοφόρο είναι το γεγονός ότι το 10% έχει ανώτερη μόρφωση. Επίσης, υπάρχει και ένα ποσοστό 7% που αναφέρεται σε άτομα με ανώτατη και μεταπτυχιακή μόρφωση.

Από την ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων του δείγματος, το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων αποτελεί εκτός των άλλων ένα σημαντικό παράγοντα κοινωνικού διαχωρισμού και ένδειξη πολιτιστικής ταυτότητας.

Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι το 90% του δείγματος στο Ψυχικό έχει μόρφωση τριτοβάθμια. Αναλυτικά, το 30% έχει ανώτερη μόρφωση (ΤΕΙ), το 40% ανώτατη μόρφωση, ενώ αξιόλογο είναι και το ποσοστό των ατόμων που έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές (20%). Παρά το μικρό μέγεθος του δείγματος, η τάση αυτή είναι ενδεικτική των διαφορών που υπάρχουν.

Στο δείγμα μας της Ν. Ιωνίας ένα μεγάλο ποσοστό, της τάξεως του 28%, απάντησε ότι τελείωσε τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση, ενώ ισόποσο ποσοστό ανέφερε ότι έχει τελειώσει το εξατάξιο γυμνάσιο.

Ένα αξιόλογο ποσοστό επίσης (9%) δήλωσε ότι δεν πήγε καθόλου στο σχολείο ή παρακολούθησε μόνο κάποιες τάξεις του

Πίνακας 1.Α.5

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ

Ηλικία	ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ										Σύνολο	
	Δεν Πήγε Σχολείο	Τάξεις Δημοτικού	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Τεχνική Επαγγ. Σχολή	6άξιο Γυμν.-Λύκειο	Ανώτερη Εκπαίδευση	Ανώτατη Εκπαίδευση	Μεταπτυχιακό			
Ψυχικό	20-29	N						4	1	2	7	
		%						57%	14%	29%	100%	
	30-39	N					1		8	2	9	
		%					11%		87%	22%	100%	
	40-49	N						1	3	1	5	
		%						20%	60%	20%	100%	
	50-59	N						1	3	1	5	
		%						20%	60%	20%	100%	
	60-70	N				1			1	1	1	4
		%				25%			25%	25%	25%	100%
	Σύνολο	N				1		2	9	12	6	30
		%				3%		7%	30%	40%	20%	100%
	Νέα Ιωνία	20-29	N			3		4	5	1	1	14
			%			21%		29%	36%	7%	7%	100%
30-39		N			10	2	4	14	8	1	1	38
		%			26%	5%	11%	37%	16%	3%	3%	100%
40-49		N	1		8	5	7	16	3	1	2	43
		%	2%		19%	12%	16%	37%	7%	2%	5%	100%
50-59		N	1	5	15		3	9	3	1	2	39
		%	3%	13%	38%		8%	23%	8%	3%	5%	100%
60-70		N	3	5	14	4	2	5		1	1	35
		%	9%	14%	40%	11%	6%	14%		3%	3%	100%
Σύνολο		N	5	10	47	14	18	48	17	5	7	169
		%	3%	6%	28%	8%	9%	28%	10%	3%	4%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Για τη Ν. Ιωνία $p < 0,001$

Σ' αυτό τον πίνακα συνδυάσαμε το επίπεδο εκπαίδευσης ανάλογα με την ηλικία, παρατηρώντας διαχρονικά την εξέλιξη της μόρφωσης και στους δύο δήμους (οριζόντια και κάθετα στις κολώνες).

Σε ό,τι αφορά το δείγμα μας στο Ψυχικό παρατηρούμε ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες (έως 59 ετών) στο μεγαλύτερο ποσοστό τους έχουν μόρφωση ανώτερη και ανώτατη. Αυτό αναδεικνύει το υψηλό μορφωτικό επίπεδο στο Ψυχικό, που συσχετίζεται με τους οικονομικούς πόρους του νοικοκυριού και την ποιότητα ζωής του ερωτωμένου.

Αναλυτικά: στην ηλικιακή ομάδα των 20-29 ετών το 57% έχει ανώτερη μόρφωση. Το ίδιο συμβαίνει στην ηλικιακή ομάδα των 50-59 ετών για το 60%.

Στην ηλικιακή ομάδα των 30-39 ετών το 67% έχει ανώτατη μόρφωση. Το ίδιο συμβαίνει στην ηλικιακή ομάδα των 40-49 ετών για το 60%.

Το μοναδικό άτομο του δείγματος που έχει μόνο γυμνασιακή μόρφωση ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 60-70 ετών, στην οποία όμως ανήκουν και άτομα με μόρφωση ανώτερη - ανώτατη και μεταπτυχιακή.

Υπενθυμίζουμε εδώ ότι επειδή τα απόλυτα νούμερα είναι πολύ μικρά, τα συμπεράσματα που εξάγουμε από αυτά είναι απλώς κάποιες τάσεις του δείγματός μας στα πλαίσια της παρούσας μελέτης. Παρόλα αυτά, είναι ενδεικτικά του πληθυσμού των δύο οικισμών.

Στο δείγμα μας της Ν. Ιωνίας παρατηρούμε ότι υψηλό ποσοστό με ανώτερη μόρφωση υφίσταται μόνο στην ηλικιακή ομάδα των 20-29 ετών, όπου το ποσοστό κατέχει το 36% της ομάδας αυτής, ενώ όσο «μεγαλώνει» ηλικιακά το δείγμα μας, τόσο το υψηλότερο ποσοστό της κάθε ζώνης μετατοπίζεται προς χαμηλότερα μορφωτικά επίπεδα.

Αναλυτικά: στην ηλικιακή ομάδα των 20-29 ετών το 36% έχει ανώτερη μόρφωση. Στην ηλικιακή ομάδα των 30-39 ετών το 37% έχει μόρφωση Γυμν.- Λυκείου. Το ίδιο συμβαίνει στην ηλικιακή ομάδα 40-49 ετών. Στην ηλικιακή ομάδα 50-59 ετών το 38% έχει μόρφωση Δημοτικού. Το ίδιο συμβαίνει στην ηλικιακή ομάδα των 60-70 ετών για το 40%.

Υπενθυμίζουμε ότι αναφέρεται το υψηλότερο ποσοστό που υπάρχει για κάθε ηλικιακή ομάδα. Σε όλες τις ηλικιακές ομάδες παρατηρούμε ότι το ποσοστό των ατόμων με ανώτατη ή μεταπτυχιακή μόρφωση είναι μικρό. Η πλειοψηφία της α' και της β' γενιάς των κατοίκων της Ν. Ιωνίας (ως επί το πλείστον πρόσφυγες) λόγω των πολιτικοοικονομικών δυσχερειών δεν απέκτησαν υψηλή μόρφωση.

Πίνακας 1.Α.6

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΡΓΑΖΕΣΘΕ;		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναί	N	23	67
	%	76,7	39,4
Όχι-Ανεργος	N	2	1
	%	6,7%	10,0
Εργαζόμενοι στο παρελθόν	N	5	86
	%	16,7	50,6
Σύνολο	N	30	17
	%	100,0	100,0

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,0006

Συγκεντρωτικά, στον Πίνακα 1.Α.6 συμπεραίνουμε ότι το 76,7% του δείγματος στο Ψυχικό εργάζονται, το 16,6% εργάζονται στο παρελθόν και μόνο το 6,7% έχουν δηλώσει άνεργοι.

Στη Ν. Ιωνία παρατηρούμε ότι το 39,4% εργάζονται ακόμη, ενώ το 50,6% εργάζονται στο παρελθόν και τέλος ένα 10% δήλωσαν άνεργοι. Στους άνεργους περιλαμβάνουμε και τις γυναίκες που ασκούν οικιακά μέσα στο σπίτι.

Καθώς το επάγγελμα αποτελεί, σε συνάρτηση με τη μόρφωση, το εισόδημα και τη θέση στην εργασία, παράμετρο κοινωνικού διαχωρισμού, θελήσαμε να καταγράψουμε τα διάφορα επαγγέλματα όλων όσοι μας δήλωσαν ότι εργάζονται τώρα ή στο παρελθόν.

Πίνακας 1.Α.7

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΕΠΙΣΤ, Ελεύθεροι Επαγγελματίες κ.λ.π	N	11	24
	%	37%	14%
Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτέχνες	N	7	5
	%	23%	3%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπάλληλοι Ένοπλες Δυνάμεις	N	3	20
	%	10%	12%
Ιδιωτικός Τομέας	N	5	42
	%	17%	25%
Τεχνίτες Εργάτες-Χειριστές Μηχανημάτων	N	1	54
	%	3%	32%
Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N	3	25
	%	10%	15%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

$p < 0.00001$

Παρατηρούμε στον Πίνακα 1.Α.7 :

Στο δείγμα του Ψυχικού, το μεγαλύτερο ποσοστό (37%) του δείγματος συγκεντρώνουν οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, ακολουθούν τα διευθυντικά στελέχη που έχουν υψηλή θέση σε επιχειρήσεις καθώς και οι επιχειρηματίες και βιοτέχνες οι οποίοι συγκεντρώνουν το 23%, ενώ αξιόλογα είναι και τα ποσοστά αυτών που απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα (17%), στο δημόσιο και στις ένοπλες δυνάμεις (10%). Το ποσοστό των ατόμων που είναι τεχνίτες - εργάτες αγγίζει μόλις το 3%, ενώ υπάρχει στο δείγμα μας και ένα ποσοστό της τάξης του 10% που δηλώνει άνεργος ή συνταξιούχος, δηλαδή οικονομικά μη ενεργό μέλος.

Στο δείγμα μας της Ν. Ιωνίας παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (32%) συγκεντρώνουν οι τεχνίτες – εργάτες. Η Ν. Ιωνία αποτέλεσε ανέκαθεν την περιοχή πηγής εργατικού δυναμικού. Οι βιοτεχνίες, οι επιχειρήσεις και η μεταποιητική δραστηριότητα κυριαρχούν στην περιοχή.

Πολύ αξιόλογα είναι και τα άλλα ποσοστά : 25% δήλωσαν ότι απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα, 14% ότι είναι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, 12% ότι είναι δημόσιοι - δημοτικοί υπάλληλοι, ενώ υπάρχει και ένα ποσοστό 15% που δήλωσαν άνεργοι και συνταξιούχοι.

Πίνακας 1.Α.8

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑ

Περιοχή Ψυχικό

ΗΛΙΚΙΑ			Επάγγελμα						Σύνολο	
			Επιστ. ΕΛ Επαγγ. κ.λ.π	Δ/ντές Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτ.	Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.- Δυναμεις	Ιδιωτικός Τομέας	Τεχνίτες Εργάτες-Χερ. Μηχ	Άνεργοι-Συνταξούχοι- Οικιακά		
ΦΥΛΟ	Άρρεν	20-29	N	2				1	3	
			%	66,7%				33,3%	100,0%	
		30-39	N	3					3	
			%	100,0%					100,0%	
		40-49	N	1	1				2	
			%	50,0%	50,0%				100,0%	
		50-59	N	1	1		1		3	
			%	33,3%	33,3%		33,3%		100,0%	
		60-70	N		2				2	
			%		100,0%				100,0%	
		Σύνολο		N	5	6		1	1	13
				%	38,5%	46,2%		7,7%	7,7%	100,0%
	Θήλυ	20-29	N		1		2		1	4
			%		25,0%		50,0%		25,0%	100,0%
30-39		N	3		2	1		6		
		%	50,0%		33,3%	16,7%		100,0%		
40-49		N	1		1	1		3		
		%	33,3%		33,3%	33,3%		100,0%		
50-59		N	1				1	2		
		%	50,0%				50,0%	100,0%		
60-70		N	1				1	2		
		%	50,0%				50,0%	100,0%		
Σύνολο		N	6	1	3	4	3	17		
		%	35,3%	5,9%	17,8%	23,5%	17,8%	100,0%		

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

n < 0.05

Στους Πίνακες 1.Α.8 -1.Α. 9 συσχετίζεται το επάγγελμα του ερωτωμένου με το φύλο και την ηλικία του.

Παρατηρούμε ότι :

Στο δείγμα μας του Ψυχικού τα ποσοστά αυτών που απασχολούνται ως επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες είναι ισορροπημένα στους άνδρες και στις γυναίκες. Η κατηγορία αυτή, στο σύνολο των γυναικών, συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά.

Η γυναίκα στο Ψυχικό έχει ανεβασμένο κοινωνικό επίπεδο και σ' αυτό συμβάλλει η δομή της οικογένειας, η μόρφωσή της, η εισοδηματική της κατάσταση, η ευκολία κινητικότητας στο εξωτερικό και όπως και για τον άνδρα, ο κύκλος γνωριμιών, που αποτελεί το κληρονομικό πολιτιστικό κεφάλαιο της οικογένειας.

Κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα σ' αυτή την κατηγορία του επαγγέλματος είναι και για τα δύο φύλα αυτή των 30-39 ετών. Σε ό,τι αφορά το επάγγελμα των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών και επιχειρηματιών, που αποτελεί και το δεύτερο ποσοστιαία «πιο συχνό» επάγγελμα των ερωτωμένων (βλέπε Πίνακα 1.Α.7), τα έξι στα επτά άτομα είναι άνδρες και μάλιστα διαφόρων ηλικιακών ομάδων. Τέλος, στο τρίτο κατά ποσοστιαία σειρά εμφάνισης επάγγελμα, αυτό των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα, παρατηρούμε μια υπεροχή των γυναικών της ευρύτερης ηλικιακής ζώνης από 20-49 ετών. Η κατηγορία των άνεργων - συνταξιούχων και αυτών που ασχολούνται με οικιακά, καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το γυναικείο πληθυσμό.

Πίνακας 1.Α.9

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

ΗΛΙΚΙΑ			Επάγγελμα Ερωτώμενου						Σύνολο	
			Επιστ. ΕΛ. Επαγγ. κ.λ.π	Δι/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρήσεις-βιοτ.	Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ένοπλες Δυνάμεις	Ιδιωτικός Τομέας	Τεχνίτες Εργάτες-Χερ. Μηχ.	Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Ο ικιακά		
ΦΥΛΟ	Άρρεν	20-29	N	1			1	2		4
			%	25,0%			25,0%	50,0%		100,0%
		30-39	N	2		3	1	4		10
			%	20,0%		30,0%	10,0%	40,0%		100,0%
		40-49	N			2	3	3		8
			%			25,0%	37,5%	37,5%		100,0%
		50-59	N	3		1	2	6	1	13
	%		23,1%		7,7%	15,4%	46,2%	7,7%	100,0%	
	60-70	N	1	2	3	2	5	2	15	
		%	8,7%	13,3%	20,0%	13,3%	33,3%	13,3%	100,0%	
	Σύνολο		N	7	2	9	9	20	3	50
			%	14,0%	4,0%	18,0%	18,0%	40,0%	6,0%	100,0%
	Θήλυ	Ηλικία	20-29	N	3			6	1	10
				%	30,0%			60,0%	10,0%	100,0%
30-39			N	3	2	3	7	10	3	28
			%	10,7%	7,1%	10,7%	25,0%	35,7%	10,7%	100,0%
40-49			N	7		4	9	9	7	36
			%	19,4%		11,1%	25,0%	25,0%	19,4%	100,0%
50-59			N	3		3	7	8	5	26
		%	11,5%		11,5%	26,9%	30,8%	19,2%	100,0%	
60-70		N	1	1	1	4	7	6	20	
		%	5,0%	5,0%	5,0%	20,0%	35,0%	30,0%	100,0%	
Σύνολο		N	17	3	11	33	34	22	120	
		%	14,2%	2,5%	9,2%	27,5%	28,3%	18,3%	100,0%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στο δείγμα μας της Ν. Ιωνίας παρατηρούμε σε ό,τι αφορά το κλάδο των τεχνιτών - εργατών ότι υπάρχει μια ποσοστιαία κυριαρχία των ανδρών έναντι των γυναικών.

Τις εργάτριες βιοτεχνιών, εργοστασίων κ.τ.λ. τις συναντάς στη Ν. Ιωνία να σου εξιστορούν πώς από τη βιοπάλη της καθημερινής δύσκολης ενασχόλησής τους επιστρέφουν στο σπίτι για να υποδυθούν τον εξίσου δύσκολο ρόλο της μάνας και της νοικοκυράς.

Στους άνδρες παρατηρούμε ότι η ηλικιακή ομάδα των 50 - 59 ετών κατέχει τα υψηλότερα ποσοστά σ' αυτή την κατηγορία. Στο τομέα των απασχολουμένων στον ιδιωτικό χώρο, που είναι ο δεύτερος σε συχνότητα τομέας απασχόλησης του δείγματος της Ν. Ιωνίας, υπάρχει σαφής ποσοστιαία κυριαρχία των γυναικών σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, πλην αυτής των 40-49 ετών. Στους άνδρες τα υψηλότερα ποσοστά των απασχολουμένων σ' αυτό τον τομέα συγκεντρώνει η ηλικιακή ομάδα των 40 - 49 ετών. Στον τομέα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών, τον τρίτο κυρίαρχο σε σειρά συχνότητας εμφάνισης σ' αυτό το δείγμα, υπάρχει ποσοστιαία ισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα, με τους άνδρες να κυριαρχούν στην ηλικιακή ομάδα των 50-59 ετών και τις γυναίκες σ' αυτή των 40-49 ετών.

Τέλος, σε ό,τι αφορά την κατηγορία των ανέργων - συνταξιούχων και όσων δήλωσαν ότι απασχολούνται με τα οικιακά, κυριαρχούν οι γυναίκες της ευρύτερης ηλικιακής ομάδας των 40 - 70 ετών.

Πίνακας 1.Α.10

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Εργοδότης	N	6	3
	%	21,5%	2%
Αυτοαπασχολούμενος	N	6	37
	%	21,5%	24%
Μισθωτός	N	13	10
	%	46%	69%
Συμβοηθούν Μέλος	N	3	8
	%	11%	5%
Σύνολο	N	28	153
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι εργάζονται στο παρόν και όσοι εργάζονταν στο πρόσφατο παρελθόν

24% αυτοαπασχολούμενοι, και τέλος, μόνο ένα 2% δήλωσε εργοδότης και ένα 5% συμβοηθούν μέλος.

Η υπεροχή των εργοδοτών στο Ψυχικό έναντι της Ν. Ιωνίας είναι ευδιάκριτη. Στον πίνακα της απογραφής πληθυσμού 1991 της Ε.Σ.Υ.Ε. πληροφορούμαστε και σε ποιον οικονομικό τομέα υφίσταται αυτή η υπεροχή.

Ο Πίνακας 1.Α.10 μάς πληροφορεί για τη θέση στην εργασία όσων εργάστηκαν στο παρελθόν, καθώς και την τωρινή θέση εργασίας όσων μας δήλωσαν ότι εργάζονταν κατά την περίοδο που έγινε η έρευνα.

Στο δείγμα του Π. Ψυχικού το 46% αμφοτέρων των φύλων είναι μισθωτοί (ή εργάζονταν ως μισθωτοί στο παρελθόν), ενώ το 21,5% δήλωσαν ότι οι ίδιοι είναι εργοδότες και ανάλογο ποσοστό καλύπτουν οι αυτοαπασχολούμενοι.

Τέλος, ένα μικρό ποσοστό (11%) έχει δηλώσει ότι είναι συμβοηθούντα μέλη.

Σε ό,τι αφορά το δείγμα μας της Ν. Ιωνίας, από αυτούς που εργάζονται τώρα ή δήλωσαν ότι εργάζονταν στο παρελθόν, το 69% είναι μισθωτοί, ενώ το

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Συγκρίνοντας τις πληροφορίες που προαναφέραμε καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα :

Το ποσοστό των εγγάμων του δείγματός μας που έχουν το δικό τους νοικοκυριό είναι περίπου το ίδιο και για το Ψυχικό και για τη Ν. Ιωνία (66,7% & 77,1% αντίστοιχα), ενώ το ποσοστό των διαζευγμένων στο δείγμα στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερο (13,5%) έναντι 6,7% του Π. Ψυχικού και αποτελούν ξεχωριστό νοικοκυριό.

Στο Ψυχικό, υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό αγάμων απ' ότι στη Ν. Ιωνία (26,7% έναντι 9,4%). Η δυνατότητα επαγγελματικής ανόδου και καριέρας στο Ψυχικό και η οικονομική ευρωστία συντελούν στο να καθυστερεί η έναρξη της έγγαμης ζωής και στα δύο φύλα. Αυτό φαίνεται και στα απογραφικά στοιχεία που παρατίθενται στην έρευνά μας. Τα άγαμα μέλη της οικογένειας συμβάλλουν στο εισόδημα. Ο συσχετισμός της ηλικίας και του επαγγέλματος αναδεικνύει την υφή της οικογενειακής δομής.

Σε ό,τι αφορά το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων, παρατηρείται σαφώς μια υπεροχή των ερωτηθέντων κατοίκων Ψυχικού έναντι αυτών της Ν. Ιωνίας, αφού το 90% του δείγματός μας στο Ψυχικό έχει μόρφωση ανώτερη ή ανώτατη, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τη Ν. Ιωνία είναι μόλις 17%, διαφορές που γίνονται ακόμα πιο αισθητές, αν αναλογιστούμε ότι το μορφωτικό επίπεδο του 28% των ερωτηθέντων στη Ν. Ιωνία είναι στοιχειώδους εκπαίδευσης, ενώ αντίστοιχα στο Ψυχικό δεν καταγράφηκε κανείς σ' αυτή την κατηγορία.

Στο συσχετισμό μόρφωσης προς ηλικία στο δείγμα μας στο Ψυχικό όλες οι ηλικιακές ομάδες (έως 59 ετών) συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό σε ό,τι αφορά τη μόρφωση των ερωτωμένων στην ανώτερη ή ανώτατη βαθμίδα, ενώ αντιθέτως στο δείγμα μας της Ν. Ιωνίας υψηλό ποσοστό μόρφωσης ανώτερης βαθμίδας περιορίζεται μόνο στην ηλικιακή ομάδα των 20 - 29 ετών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων ανήκει στους ερωτηθέντες της Ν. Ιωνίας (10%) έναντι 6,7% των ερωτηθέντων του Ψυχικού. Επίσης, αξιοσημείωτη είναι και η διαφορά όσων δήλωσαν ότι εργάζονταν στο παρελθόν (50,6% στη Ν. Ιωνία έναντι 16,7% του δείγματος του Ψυχικού), και αυτό σε συνδυασμό με τους λόγους διακοπής του επαγγέλματος, που παρατίθενται στη συνέχεια.

Στον τομέα του επαγγελματικού προσανατολισμού, τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν για το Ψυχικό τα επαγγέλματα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών και των διευθυντών και ανωτάτων στελεχών (37% και 23% αντίστοιχα), ενώ για τη Ν. Ιωνία τα μεγαλύτερα ποσοστά είναι αυτά των τεχνιτών - εργατών και των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα (32% και 25% αντίστοιχα). Η μεγαλύτερη συγκριτική απόκλιση για μεν το Ψυχικό εμφανίζεται στο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών (37% έναντι 14% της Ν. Ιωνίας, δηλαδή +23%), για δε τη Ν. Ιωνία σ' αυτό των τεχνιτών - εργατών (32% έναντι 3% του δείγματος του Ψυχικού, δηλαδή +29%).

Σε ό,τι αφορά τη σύνδεση του επαγγέλματος με το φύλο και την ηλικία, στο Ψυχικό οι άνδρες κυριαρχούν στο επάγγελμα των διευθυντικών στελεχών - επιχειρηματιών, ενώ οι γυναίκες στον ιδιωτικό τομέα. Εξάλλου, εξισορροπημένα φαίνονται τα ποσοστά και για τα

δύο φύλα στο τομέα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών. Στη Ν. Ιωνία, αντιθέτως, υπάρχει ποσοστιαία επικράτηση των ανδρών στον τομέα των τεχνιτών -εργατών και στον ευρύτερο ιδιωτικό χώρο έναντι των γυναικών αλλά και ισορροπία των δύο φύλων (ανάλογη με αυτή του Ψυχικού) στον τομέα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών.

Σε όλα τα επαγγέλματα υπάρχει ηλικιακή διασπορά, και το μόνο που θα μπορούσαμε να αναφέρουμε εδώ είναι ότι στον κλάδο των ελεύθερων επαγγελματιών - επιστημόνων τη μερίδα του λέοντος συγκεντρώνει η ηλικιακή ομάδα των 30 - 59 ετών στο Ψυχικό και για τα δύο φύλα, και των 40-49 ετών στις γυναίκες στο δείγμα της Ν. Ιωνίας.

Τέλος σε ό,τι αφορά τη θέση στην εργασία όσων εργάζονται τώρα ή είχαν εργαστεί στο παρελθόν, παρατηρούμε ότι στο Ψυχικό κυριαρχούν οι εργοδότες και οι αυτοαπασχολούμενοι με ποσοστά 21% αντίστοιχα και για τα δύο είδη θέσεων εργασίας, πράγμα που δηλώνει την οικονομική υπεροχή των νοικοκυριών, ενώ στη Ν. Ιωνία κυριαρχούν οι μισθωτοί και οι αυτοαπασχολούμενοι (69% και 24% αντίστοιχα).

Η μεγαλύτερη συγκριτική απόκλιση φαίνεται να υπάρχει για μεν το Ψυχικό στην κατηγορία των εργοδοτών (21% έναντι 2% της Ν. Ιωνίας, δηλαδή +19%), για δε την Ν. Ιωνία στην κατηγορία των μισθωτών (69% έναντι 46% των ερωτηθέντων στο Ψυχικό δηλαδή +23%).

Από τα συμπεράσματα, διαφαίνεται η διαφοροποίηση των κοινωνικών κατηγοριών των περιοχών Ψυχικού και Ν. Ιωνίας, που αφορούν στο επάγγελμα, στο μορφωτικό επίπεδο, στην οικογενειακή κατάσταση, στη θέση στην εργασία αμφοτέρων των φύλων.

B : ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

Πίνακας 1.Β.1

ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Μονομελές Νοικοκυριό	N	1	9
	%	3,3%	5,3%
Ζευγάρι	N	3	28
	%	10,0%	16,5%
Γονείς και Παιδιά	N	21	104
	%	70,0%	61,2%
Γονείς, Παιδιά, Γιαγιά ή και Παππούς	N	4	18
	%	13,3%	10,6%
Άλλο	N	1	11
	%	3,3%	6,5%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Με τον Πίνακα 1.Β.1 γίνεται διερεύνηση της σύνθεσης του νοικοκυριού δηλ. του αριθμού και του είδους των ατόμων που συγκατοικούν με τον ερωτώμενο και αποτελούν και αυτοί μέρος του νοικοκυριού και συγκροτούν τη δομή της οικογένειας.

Όπως παρατηρούμε από τον πίνακα, ο επικρατέστερος σε ποσοστά τύπος νοικοκυριού και για τις δύο περιοχές είναι η πυρηνική οικογένεια (γονείς με παιδιά) και ακολουθεί ο τύπος της εκτεταμένης οικογένειας.

Στο Ψυχικό, λοιπόν, το 70% των ερωτηθέντων απαντούν ότι το νοικοκυριό αποτελείται από τους ίδιους και τα παιδιά τους και ένα σημαντικό ποσοστό 13,3% ότι συγκατοικούν μαζί και με τη γιαγιά ή τον παππού ή και άλλα μέλη (οικιακή βοηθό).

Στη Ν. Ιωνία, στο 61,2% του δείγματος το νοικοκυριό αποτελείται από τους ίδιους και τα παιδιά τους, ενώ ένα ποσοστό 16,5% αποτελείται μόνο από το ζευγάρι. Αξιόλογο είναι το ποσοστό που

δήλωσε ότι συγκατοικεί μαζί με τη γιαγιά ή τον παππού του (10,6%).

Παρατηρούμε μια συντηρητική δομή οικογένειας στα νοικοκυριά του δείγματος στο Ψυχικό (μένουν και τα ενήλικα παιδιά με τους γονείς τους π. χ λόγω συνέχισης των σπουδών τους) που οφείλεται στην οικονομική αντάρκεια της οικογένειας καθώς επίσης και στη διαμόρφωση των εσωτερικών χώρων, (μεζονέτες με πολλά δωμάτια), αλλά και στο φυσικό περιβάλλον. Στη Ν. Ιωνία, τα ενήλικα παιδιά συγκατοικούν με τους γονείς τους για λόγους περισσότερο οικονομικούς (εργάζονται από πολύ νέοι) αλλά και λόγω του ότι ο θεσμός της οικογένειας ακόμη στην Ελλάδα παίζει σημαίνοντα ρόλο.

Πίνακας 1.Β.2

**ΥΠΑΡΞΗ Η΄ ΟΧΙ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναι	N	19	144
	%	63,3%	84,7%
Οχι	N	11	26
	%	36,7%	15,3%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,08

Βάση : όσοι έχουν παιδιά

Στο δείγμα μας του Ψυχικού το 63,3% είναι νοικοκυριά με παιδιά.

Στο αντίστοιχο δείγμα της Ν. Ιωνίας το ποσοστό ανέρχεται στο 84,7%.

Τα παιδιά που είναι σχολικής ηλικίας (διαχωρισμός παιδιών σχολικής ηλικίας και μη γίνεται πιο κάτω) αποτελούν επιπλέον οικονομικό βάρος και μέριμνα για την οικογένεια.

Πίνακας 1.Β.3

**ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Κανένα	N	11	26
	%	36,7%	15,3%
1	N	5	40
	%	16,7%	23,5%
2	N	10	77
	%	33,3%	45,3%
3 και πάνω	N	4	27
	%	13,3%	15,9%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0.05

Στο Ψυχικό παρατηρούμε ότι το 36,7% του δείγματος των ερωτηθέντων συζύγων δεν έχει παιδιά.

Το 16,7% έχει δηλώσει ότι έχει ένα παιδί. Το 33,3% έχει δηλώσει ότι έχει δύο παιδιά. Το 13,3% έχει δηλώσει από τρία παιδιά και άνω.

Στη Ν. Ιωνία το 15,3% του δείγματος δήλωσε ότι δεν έχει κανένα παιδί. Το 23,5% δήλωσε ότι έχει ένα παιδί. Το 45,3% δήλωσε ότι έχει δύο παιδιά. Το 15,9% δήλωσε ότι έχει τρία και άνω παιδιά.

Κυρίαρχα ποσοστά και για τις δύο περιοχές έχουν οι οικογένειες με δύο (2) παιδιά.

Η υπογεννητικότητα στις περιοχές αναλύθηκε διεξοδικότερα στα απογραφικά στοιχεία του 1991 της Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 1.Β.4

ΥΠΑΡΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΠΑΙΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	9	62
	%	47,4%	43,1%
ΟΧΙ	N	10	82
	%	52,6%	56,9%
ΣΥΝΟΛΟ	N	19	144
	%	100%	100%

Αν πάρουμε σαν βάση τα άτομα που μας δήλωσαν ότι έχουν παιδιά, που για το δείγμα του Ψυχικού είναι 63,3%, τότε παρατηρούμε ότι το 47,4% έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας.

Στη Ν. Ιωνία, με βάση τα άτομα που δήλωσαν ότι έχουν ένα ή περισσότερα παιδιά, που αντιστοιχούν στο 84,7% του δείγματος, παρατηρούμε ότι το 43,1% έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας.

Ισόποσο δείγμα παιδιών σχολικής ηλικίας υπάρχει και για τις δύο περιοχές.

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι ερωτηθέντες έχουν παιδιά

Πίνακας 1.Β.5

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ (Χωρίς τον Ερωτώμενο) ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΠΟΣΟΙ ΑΛΛΟΙ ΜΕΝΟΥΝ ΣΤΟ ΣΠΗΠΙ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Κανένας	N	1	9
	%	3,3%	5,3%
1,00	N	5	43
	%	16,7%	25,3%
2,00	N	10	47
	%	33,3%	27,6%
3,00	N	11	53
	%	36,7%	31,2%
4 και πάνω	N	3	18
	%	10,0%	10,6%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 1.Β.5 στο δείγμα του Ψυχικού, το υψηλότερο ποσοστό, που αφορά στο πλήθος των ατόμων του κάθε νοικοκυριού, το συγκεντρώνουν τα τριμελή νοικοκυριά, συμπεριλαμβανομένου του ερωτώμενου, (το 33,3% του δείγματος) και οι τετραμελείς οικογένειες με ποσοστό 36,7%, ενώ αντίστοιχα τα ποσοστά του διμελούς και πενταμελούς νοικοκυριού (και άνω) είναι αντίστοιχα 16,7% και 10%. Τέλος, τα μονομελή νοικοκυριά αποτελούν μόνο το 3,3% του δείγματος.

Το υψηλότερο ποσοστό στο δείγμα της Ν. Ιωνίας συγκεντρώνουν οι τετραμελείς (μαζί με τον ερωτώμενο) οικογένειες, με ποσοστό 31,2% του δείγματος, και ακολουθούν οι τριμελείς με 27,6%. Τα διμελή νοικοκυριά συγκεντρώνουν το 25,3% του δείγματος, ενώ τα 5 μέλη (και άνω) το 10,6%.

Τα μονομελή νοικοκυριά αποτελούν και εδώ τη μειοψηφία, αφού συγκεντρώνουν μόνο το 5,3% του δείγματος. Σπουδαίο ποσοστό νοικοκυριών αποτελούνται και από

εκτεταμένες οικογένειες, οι οποίες έχουν συγγενείς που ζουν μαζί τους.

Ο τύπος της πυρηνικής οικογένειας επικρατεί και στη Ν. Ιωνία και στο Ψυχικό. Η μορφή κατοικίας, εξάλλου, όπως και η γεωγραφική περιοχή που βρίσκεται η κατοικία, αποτελούν σημεία κοινωνικού διαχωρισμού και συσχετίζεται με το βαθμό αρεσκείας διαμονής των ερωτηθέντων στην περιοχή (που θα εξετάσουμε στη συνέχεια) αλλά και την αδυναμία εξεύρεσης καλύτερης κατοικίας για τους ερωτηθέντες της Ν. Ιωνίας, λόγω οικονομικών λόγων.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε ό,τι αφορά τη σύνθεση της οικογένειας, δηλ. τον αριθμό των μελών του κάθε νοικοκυριού, παρατηρείται μια όμοια συμπεριφορά στους πληθυσμούς και των δύο δειγμάτων, με μία ελαφρά πλειοψηφική τάση του δείγματος του Π. Ψυχικού έναντι της Ν. Ιωνίας σε ότι αφορά τα τριμελή νοικοκυριά (διευκρινίζουμε ότι στον αριθμό των μελών συμπεριλαμβάνεται ο ερωτώμενος) 33,3 % του Ψυχικού έναντι 27,6 % της Ν. Ιωνίας, αλλά και τα 4μελή (36,9% του Ψυχικού έναντι 31,2% της Ν. Ιωνίας).

Αξιοσημείωτη είναι και η πλειοψηφική τάση που υπάρχει στα διμελή νοικοκυριά υπέρ του δείγματος της Ν. Ιωνίας (25,3% της Ν. Ιωνίας έναντι 16,7% του Ψυχικού), που είναι και η μεγαλύτερη συγκριτική διαφορά (+8,6%) σε ό,τι αφορά τη σύνθεση του νοικοκυριού του δείγματος μας, με βάση τον αριθμό των μελών του.

Στα δείγματα και των δύο δήμων κυριαρχούν οι 4μελείς και οι 3μελείς οικογένειες.

Σε ό,τι αφορά τη σύνθεση των νοικοκυριών και συγκεκριμένα τη δομή της οικογένειας, παρατηρείται σαν συνέχεια του προηγούμενού μας συμπεράσματος μια υπεροχή του δείγματος της Ν. Ιωνίας έναντι αυτού του Ψυχικού σε ό,τι αφορά τα νοικοκυριά που αποτελούνται μόνο από το ζευγάρι των συζύγων, 16,5% έναντι 10% του Ψυχικού, ενώ τα νοικοκυριά όπου έχουμε συγκατοίκηση γονέων και παιδιών ή ακόμα και την παρουσία του παππού ή της γιαγιάς των ερωτηθέντων βρίσκουν την πλειοψηφική τους έκφραση και στις δύο περιπτώσεις στο δείγμα μας του Ψυχικού. Όλα αυτά είναι λογικά, αφού και στο προηγούμενό μας συμπέρασμα παρατηρούμε ότι τα 3μελή και τα 4μελή νοικοκυριά (συμπεριλαμβανομένου του ερωτηθέντος) έχουν πλειοψηφία στο Ψυχικό σε σχέση με τη Ν. Ιωνία, όπου υπερτερούσαν τα διμελή. Τελικά, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων και στους δύο δήμους, αποτελείται από τους ίδιους και τα παιδιά τους. Δεδομένου ότι στη Ν. Ιωνία έχουμε μεγαλύτερους (αν και με φθίνοντα ρυθμό) δείκτες δημογραφικής ανάπτυξης, συμπεραίνουμε ότι η υπεροχή διμελών νοικοκυριών στη Ν. Ιωνία σχετίζεται και με μεγαλύτερη γήρανση του πληθυσμού.

Το ποσοστό των ερωτηθέντων που έχουν ένα ή περισσότερα παιδιά στην Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερο από αυτό του Ψυχικού σ' όλες τις κατηγοριοποιήσεις που κάναμε με βάση τον αριθμό των παιδιών των συζύγων του νοικοκυριού. Η μεγαλύτερη απόκλιση (+12%) υπάρχει στην κατηγορία των νοικοκυριών με δύο παιδιά, όπου η Ν. Ιωνία συγκεντρώνει το 45,3 % του δείγματος έναντι 33,3 % του δείγματος του Ψυχικού. Μεγάλη απόκλιση ανάμεσα στους δύο δήμους φαίνεται και στο ποσοστό των ατόμων που δήλωσαν ότι δεν έχουν κανένα παιδί (36,7% του Ψυχικού έναντι μόλις 15,3% της Ν. Ιωνίας), και αυτή η

υπογεννητικότητα στο Ψυχικό οφείλεται στην ευζωία, στο υψηλό μορφωτικό επίπεδο για άνδρες και γυναίκες, που τους προσανατολίζει σε άλλους στόχους πέραν της τεκνοποιίας.

Συνολικά, λοιπόν, το 84,7% του δείγματος της Ν. Ιωνίας μάς δήλωσε ότι έχει έστω ένα παιδί, έναντι 63,3% του αντίστοιχου δείγματος του Ψυχικού.

Και στους δύο υπό μελέτη δήμους, πάντως, η πλειοψηφία όσων απάντησαν ότι έχουν παιδιά ανήκει σ' αυτούς που έχουν δύο παιδιά. Δεν κυριαρχεί η πολυμελής οικογένεια, κάτι βεβαίως για το οποίο και το κράτος πρόνοιας ευθύνεται.

Ισορροπημένα είναι και τα ποσοστά των ερωτηθέντων και στους δύο δήμους σε ότι αφορά την ύπαρξη παιδιών σχολικής ηλικίας.

Σε ό,τι αφορά τη μόρφωση των παιδιών οι ανάγκες είναι και στους δύο δήμους ίδιες, διαφοροποιούνται, όμως, ως προς τον τύπο των σχολείων (ιδιωτικό ή δημόσιο), ως προς την παραπαιδεία που τους εξασφαλίζουν (φροντιστήρια ή ιδιαίτερο μάθημα στο σπίτι), τις ξένες γλώσσες κ. τ. λ. Βασίζονται δε σε διαφορετικά οικονομικά κριτήρια. Παρόλα αυτά, τα μεσαία στρώματα των δύο πληθυσμών παρέχουν όμοια σχεδόν εφόδια στους νέους. Το πρόβλημα παραμένει στις φτωχές οικογένειες (άλλες μένουν ακόμη σε προσφυγικά σπίτια) αλλά και στους νεόπτωχους των πόλεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ - ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗ

Στο Κεφάλαιο 2 θα ασχοληθούμε με τη γέννηση - καταγωγή των ερωτηθέντων και των γονέων τους, καθώς και με κοινωνικές παραμέτρους που σχετίζονται με την καταγωγή, σε μία προσπάθεια να συνδυάσουμε τις γενεαλογικές ρίζες με το ρυθμό και τη συχνότητα μετανάστευσης καθώς και βαθμιαίας αστικοποίησης. Η μεταβλητή καταγωγή θα καταδείξει τις συνέπειες των κινήσεων που οδήγησαν τους εσωτερικούς μετανάστες να μεταβούν από τις αγροτικές ή αστικές περιφέρειες στα αστικά κέντρα. Αναφέρουμε και τα ποσοστά των αυτοχθόνων. Όσο για το προσφυγικό στοιχείο που υπήρξε σημαντικό, γιατί αποτέλεσε την πρώτη γενιά κατοίκων στη Ν. Ιωνία, θα παρατηρήσουμε το βαθμό εξάπλωσής του ανά γειτονιές με βάση τα σημερινά δεδομένα. Οι συνέπειες των κινήσεων αυτών των κατηγοριών διαφοροποιούν και κοινωνικά τους δύο οικισμούς.

Το κεφάλαιο 2 αποτελείται από τρεις ενότητες.

- α. Γέννηση - καταγωγή των ερωτηθέντων και των γονέων τους.
(Εξετάζουμε την καταγωγή των γονέων δηλ. αυτή των παππούδων και των γιαγιάδων από μητέρα και πατέρα, και τα στοιχεία ομαδοποιήσαμε σε μια τελική μορφή).
- β. Παράμετροι σε συσχετισμό με καταγωγή από πατέρα.
- γ. Παράμετροι σε συσχετισμό με καταγωγή από μητέρα.

Α. ΓΕΝΝΗΣΗ – ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΟΥΣ.

Πίνακας 2.Α.1

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ			
ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ		Ψυχικό	N. Ιωνία
N. Ιωνία	N		41
	%		24,1%
'Αλλη Δημοτική Περιοχή Αττικής	N	2	11
	%	6,7%	6,5%
Στερεά Ελλάδα	N	1	15
	%	3,3%	8,8%
Εύβοια	N		3
	%		1,8%
Πελοπόννησος	N	1	20
	%	3,3%	11,8%
Ιόνια Νησιά	N		2
	%		1,2%
Ήπειρος	N		3
	%		1,8%
Θεσσαλία	N		8
	%		4,7%
Μακεδονία	N	2	11
	%	6,7%	6,5%
Θράκη	N		3
	%		1,8%
Αιγαίο	N		7
	%		4,1%
Κρήτη	N	1	9
	%	3,3%	5,3%
Εξωτερικό	N	2	1
	%	6,7%	0,6%
Κωνσταντινούπολη	N		4
	%		2,4%
Κύπρος	N		1
	%		0,6%
Αθήνα	N	21	31
	%	70,0%	18,2%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Πίνακας 2.Α.2

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ν. Ιωνία	N		41
	%		24,1%
Αθήνα	N	23	42
	%	76,7%	24,7%
Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	5	82
	%	16,7%	48,2%
Κωνσταντινούπολη	N		4
	%		2,4%
Εξωτερικό	N	2	0,6%
	%	6,7%	0,7%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

p = 0,0002

Στον Πίνακα 2.Α.2, η πλειοψηφία του δείγματος στο Ψυχικό γεννήθηκε στην Αθήνα (76,7%), ενώ ένα άλλο αξιόλογο ποσοστό (16,7%) είχε ως τόπο γεννήσεως άλλες περιοχές της Ελλάδας (Μακεδονία - Κρήτη - Πελοπόννησο - Στερεά Ελλάδα κ. τ. λ.), (αναλυτικά Πίνακας 2.Α.1). Τέλος, ένα μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων (6,7%) δήλωσε ότι γεννήθηκε στο εξωτερικό. Το μεγαλύτερο ποσοστό στο Ψυχικό είναι Αθηναίοι.

Σε ότι αφορά το δείγμα της Ν. Ιωνίας, παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (48,2%) γεννήθηκε σε περιοχή εκτός περιφέρειας Αθηνών και αποτελούν τους εσωτερικούς μετανάστες από την Λοιπή Ελλάδα. Από τον αναλυτικό πίνακα 2.Α.1 βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο «κομμάτι» του προαναφερόμενου

ποσοστού καλύπτουν οι γεννηθέντες στην Πελοπόννησο και ακολουθούν αυτοί από Στερεά Ελλάδα, Μακεδονία, Κρήτη, Θεσσαλία, Αιγαίο κ. τ. λ. Σημαντικό, επίσης, είναι και το ποσοστό (24.7%) που δήλωσε την Αθήνα ως τόπο γέννησης και ακόμα πιο σημαντικό είναι το γεγονός ότι το 24,1% είναι γηγενείς κάτοικοι της Ν. Ιωνίας δηλ. έχουν γεννηθεί στο δήμο όπου κατοικούν μέχρι σήμερα. Τέλος, μικρά ποσοστά καλύπτουν όσοι γεννήθηκαν στο εξωτερικό (0,6%) και στην Κων/πολη (2,4%).

Να σημειώσουμε ότι στο Δήμο της Ν. Ιωνίας υπάρχει νοσοκομείο (Αγ. Όλγας), γι' αυτό η γέννηση των ερωτηθέντων ταυτίζεται με τον τόπο αυτό, σε αντίθεση με το Ψυχικό, οι κάτοικοι του οποίου δηλώνουν ως τόπο γέννησής τους την Αθήνα.

Επόμενο στάδιο της διερεύνησής μας είναι να εντοπίσουμε την καταγωγή των ερωτηθέντων από την πλευρά του πατέρα.

Στο δείγμα του Ψυχικού, το 76,7% δήλωσε καταγωγή από λουπή Ελλάδα (εκτός περιφέρειας πρωτεύουσας) και μόνο ένα ποσοστό 16,7% δήλωσε σαν τόπο γέννησης του πατέρα την ευρύτερη περιοχή πρωτεύουσας. Τέλος, σ' ένα ποσοστό της τάξης του 6,7% του δείγματος οι ρίζες του πατέρα ήταν από Μ. Ασία - Κων/πολη.

Πίνακας 2.Α.3

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΚΑΤΑΓΩΓΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N	5	8
	%	16,7%	4,7%
Λοιπή Ελλάδα	N	23	98
	%	76,7%	57,6%
Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	2	62
	%	6,7%	36,5%
Εξωτερικό	N		2
	%		1,2%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,02

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας παρατηρούμε ακόμη έντονο τον προσφυγικό χαρακτήρα της περιοχής, αφού μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων (36,5%) δήλωσαν ότι η καταγωγή του πατέρα τους είναι από Μ. Ασία - Κων/πολη.

Ένα 57,6% έχει καταγωγή από πατέρα από τη Λοιπή Ελλάδα (εκτός περιφέρειας πρωτεύουσας) και μόνο σ' ένα 4,7% ο πατέρας τους κατάγεται από την ευρύτερη περιφέρεια πρωτεύουσας.

Πίνακας 2.Α.4

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ			
ΠΕΡΙΟΧΗ		ΨΥΧΙΚΟ	Ν. ΙΩΝΙΑ
ΣΤ. ΕΛΛ.-ΕΥΒ	N	4	24
	%	17,4%	24,5%
ΠΕΛΟΠΟΝ.	N	9	29
	%	39,1%	29,6%
ΙΟΝ. ΝΗΣΙΑ	N	1	5
	%	4,3%	5,1%
ΗΠΕΙΡΟΣ	N	1	6
	%	4,3%	6,1%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	N		8
	%		8,2%
ΜΑΚΕΔ.-ΘΡΑΚ	N	3	4
	%	13,0%	4,1%
ΝΗΣ. ΑΙΓΑΙΟΥ	N	2	13
	%	8,7%	13,3%
ΚΡΗΤΗ	N	3	9
	%	13,2%	9,1%
ΣΥΝΟΛΟ	N	23	98
	%	100%	100%

Στον Πίνακα 2.Α.4 στο δείγμα του Ψυχικού, διαπιστώνουμε ότι το 76,7% της καταγωγής από την πλευρά του πατέρα των ερωτηθέντων είναι από τη Λοιπή Ελλάδα. Το 39,1% είναι από την Πελοπόννησο, το 17,4%, από τη Στερεά Ελλάδα - Εύβοια. Από Μακεδονία - Θράκη καθώς και Κρήτη τα ποσοστά είναι 13% και 13,2% αντίστοιχα, και ακολουθεί η καταγωγή από τα νησιά.

Όσον αφορά το δήμο Ν. Ιωνίας, το 57,6%

Βάση : όσοι έχουν πατέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα

του δείγματος που δήλωσε ως τόπο καταγωγής από τον πατέρα τους τη Λοιπή Ελλάδα, επιμερίζεται ως εξής:

Το 29,6% του προαναφερόμενου ποσοστού αναφέρεται σε καταγωγή από Πελοπόννησο, το 24,5% αναφέρεται σε καταγωγή από Στ. Ελλάδα - Εύβοια, ενώ αξιόλογο είναι και το ποσοστό (13,3%) όσων δήλωσαν σαν καταγωγή του πατέρα τους τα Νησιά Αιγαίου.

Η μεταναστευτική κίνηση από τη Λοιπή Ελλάδα προς τις περιοχές Ψυχικού και Ν. Ιωνίας (έτσι όπως αναγράφεται στον πίνακα) είναι αισθητή και αφορά στους πατέρες των ερωτηθέντων του δείγματος.

Πίνακας 2.Α.5

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΚΑΤΑΓΩΓΗ	N	Ψυχικό	Νέα Ιωνία
		%	%
Περιφέρεια Πρωτευούσης	N	7	19
	%	23%	11%
Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	18	96
	%	60%	56%
Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	4	53
	%	13%	31%
Εξωτερικό	N	1	2
	%	3%	1%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

$\alpha = 0.05$

σταντινοπολίτες ήρθαν με τη δεύτερη ανταλλαγή.

Στο δείγμα μας της Ν. Ιωνίας παρατηρούμε σε έντονο βαθμό τις προσφυγικές ρίζες των ερωτηθέντων, καθώς το 31% έχει μητέρα που κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη, ενώ το 56% δηλώνει καταγωγή από τη μητέρα τους τη Λοιπή Ελλάδα (εκτός περιφέρειας πρωτευούσης) συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Τέλος, αξιοπρόσεκτο είναι το ποσοστό (11%) αυτών η μητέρα των οποίων κατάγεται, από την περιφέρεια πρωτευούσης και τη Ν. Ιωνία.

Στον Πίνακα 2.Α.5 στο Ψυχικό διαπιστώνουμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων που η καταγωγή της μητέρας είναι η ευρύτερη περιοχή πρωτευούσας (23%) είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό (16,7%) της καταγωγής από πατέρα. Το μεγαλύτερο ποσοστό (60%) κατάγεται από την Λοιπή Ελλάδα (εκτός περιφέρειας πρωτευούσης).

Ένα αξιόλογο ποσοστό 13% δηλώνει καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη και αφορά τους πλούσιους προσφυγες που κατοικούν στο Ψυχικό. Οι Κων-

Πίνακας 2.Α.6

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ			
ΠΕΡΙΟΧΗ		ΨΥΧΙΚΟ	Ν. ΙΩΝΙΑ
ΣΤ. ΕΛΛ.- ΕΥΒ	N	2	22
	%	11,1%	23,2%
ΠΕΛΟΠΟΝ.	N	11	24
	%	61,1%	25,3%
ΙΟΝ. ΝΗΣΙΑ	N	1	3
	%	5,6%	3,2%
ΗΠΕΙΡΟΣ	N		5
	%		5,3%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	N	1	8
	%	5,6%	8,4%
ΜΑΚΕΔ.-ΘΡΑΚ	N	1	8
	%	5,6%	8,4%
ΝΗΣ. ΑΙΓΑΙΟΥ	N	1	15
	%	5,6%	15,8%
ΚΡΗΤΗ	N	1	10
	%	5,6%	10,5%
ΣΥΝΟΛΟ	N	18	95

Βάση : όσοι έχουν μητέρα με καταγωγή από λουπή Ελλάδα

Αν θελήσουμε να αναλύσουμε το 60% του Ψυχικού, που μας δήλωσε ως τόπο καταγωγής από μητέρα τη Λουπή Ελλάδα, η μεταναστευτική κίνηση έχει ως εξής:

Το 61,1% αυτών κατάγεται από Πελοπόννησο. (το ίδιο παρατηρήσαμε σε προηγούμενο πίνακα και για την καταγωγή από πατέρα). Το 11,1% προέρχεται από τη Στερεά Ελλάδα - Εύβοια και τα υπόλοιπα ποσοστά μοιράζονται εξίσου στις περιοχές: Ιονίων Νησιών - Θεσσαλίας - Μακεδονίας - Θράκης - Κρήτης - Νησιών Αιγαίου.

Στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό όσων δήλωσαν καταγωγή από μητέρα τη «λουπή Ελλάδα» επικεντρώνεται στην καταγωγή από Πελοπόννησο (25,3%), κάτι το οποίο παρατηρήθηκε και στην καταγωγή του πατέρα. Το 23,2% δήλωσε ως τόπο καταγωγής από μητέρα τη Στερεά Ελλάδα - Εύβοια, το 15,8% τα Νησιών Αιγαίου και το 10,5% την Κρήτη. Αξιόλογα είναι και τα ποσοστά όσων δήλωσαν τη Θεσσαλία, αλλά και τη Μακεδονία - Θράκη (8,4% αντίστοιχα και για τις δύο περιοχές).

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πλειοψηφία του δείγματος του Ψυχικού μάς απάντησε ότι γεννήθηκε στην Αθήνα (76,7%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στη Ν. Ιωνία είναι 24,7%.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος της Ν. Ιωνίας (48,2%) μάς απάντησε ότι γεννήθηκε σε περιοχή εκτός Αθηνών, στη λουπή Ελλάδα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το Ψυχικό είναι πολύ μικρότερο (16,7%).

Στη Ν. Ιωνία, μεγάλο ποσοστό (24,1%) συγκεντρώνουν οι αυτόχθονες, δηλ. όσοι μάς δήλωσαν ότι γεννήθηκαν στο δήμο, όπου μέχρι σήμερα κατοικούν. Δεν υπάρχει αντίστοιχο ποσοστό για τους ερωτηθέντες του Ψυχικού, οι οποίοι δήλωσαν ως τόπο γέννησής τους την Αθήνα, για τους λόγους που προαναφέραμε.

Σ' ό,τι αφορά την καταγωγή από πατέρα των ερωτηθέντων, η πλειοψηφία και στους δύο δήμους απάντησε ότι προέρχονται από τη Λουπή Ελλάδα (εκτός περιφέρειας πρωτεύουσας). Σημαντική διαφορά εντοπίζεται στο γεγονός ότι το 16,7% των ερωτηθέντων του Ψυχικού δήλωσε ως καταγωγή από πατέρα την περιφέρεια πρωτεύουσας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τη Ν. Ιωνία είναι μόλις 4,7%.

Ο έντονος προσφυγικός χαρακτήρας της Ν. Ιωνίας σε σχέση με το Ψυχικό διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι το 36,5% του δείγματος μάς δήλωσε καταγωγή από πατέρα τη Μ. Ασία - Κων/πολη, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το Ψυχικό είναι μόλις 6,7%.

Απ' αυτούς που δήλωσαν καταγωγή από πατέρα τη Λοιπή Ελλάδα, παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά και για το Ψυχικό και για τη Ν. Ιωνία συγκεντρώνουν η Πελοπόννησος, κατά κύριο λόγο, και η Σ. Ελλάδα -Εύβοια, κατά δεύτερο λόγο. Σημαντικό ποσοστό για το δήμο της Ν. Ιωνίας κατέχουν όσοι δήλωσαν ως καταγωγή τους και τα Νησιά Αιγαίου.

Οι πρόσφυγες του '22 ακολούθησαν μία διαδρομή από τη Μ. Ασία (από τα αστικά και τα αγροτικά κέντρα) προς τα νησιά και την ηπειρωτική Ελλάδα, όπου εγκαταστάθηκαν έπειτα από διαδοχικές μετακινήσεις, μέχρι την τελική εγκατάστασή τους.

Σε ό,τι αφορά την καταγωγή από μητέρα, και εδώ η πλειοψηφία και για τους δύο δήμους ανήκει σ' αυτούς που δήλωσαν καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα.

Από αυτούς που δήλωσαν καταγωγή από μητέρα τη λοιπή Ελλάδα, το μεγαλύτερο «κομμάτι» κατέχει και για τους δύο δήμους, η καταγωγή από Πελοπόννησο κατά κύριο λόγο και Στερεά Ελλάδα - Εύβοια δευτερευόντως. Στη Ν. Ιωνία σημαντικό ποσοστό επίσης κατέχουν όσοι δήλωσαν τόπο γέννησης της μητέρας τους τα Νησιά Αιγαίου, για τους λόγους που αναφέρθηκαν.

Μεγαλύτερο ποσοστό στο Ψυχικό δήλωσε ως καταγωγή από τη μητέρα την περιφέρεια πρωτευούσης απ' ό,τι στο αντίστοιχο δείγμα της Ν. Ιωνίας (23% έναντι 11%). Η προσφυγική καταγωγή του δείγματος της Ν. Ιωνίας συνθέτει το 31% που έχει δηλώσει ως τόπο γέννησης της μητέρας τη Μ. Ασία - Κων/πολη, ενώ στο Ψυχικό το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 13%.

Β. ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΣΕ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε διάφορες παραμέτρους όπως συσχετισμός καταγωγής από πατέρα των ερωτηθέντων με :

1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ
2. ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΤΟΠΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ
3. ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ
4. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ
5. ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Πίνακας 2.Β.1

ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Πατέρα		Περιοχή Γέννησης					Σύνολο	
		N. Ιωνία	Αθήνα	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N	5				5	
		%	100%				100%	
	Λοιπή Ελλάδα	N	18	5		2	23	
		%	70%	22%		8%	100%	
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	2				2	
		%	100%				100%	
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N	3	4	1		8	
		%	38%	50%	13%		100%	
	Λοιπή Ελλάδα	N	8	25	64		98	
		%	8%	26%	65%		100%	
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	28	13	15	4	1	62
		%	47%	21%	24%	6%	2%	100%
Εξωτερικό		N			2		2	
		%			100%		100%	
	Σύνολο	N	41	42	82	4	1	170
		%	24%	25%	48%	2%	1%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι δήλωσαν ότι έχουν αλλάξει τόπο διαμονής
Για Ν. Ιωνία $p < 0,00001$

Στον Πίνακα 2.Β.1 στο δείγμα μας του Ψυχικού, προσπαθώντας να συνδυάσουμε την καταγωγή από πατέρα με τον τόπο γέννησης των ερωτηθέντων και πριν τη τωρινή τους εγκατάσταση, δηλ. την προηγούμενη γεωγραφική διασπορά των σημερινών κατοίκων, παρατηρούμε ότι όλοι όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας ή η Μ. Ασία -Κων/πολη γεννήθηκαν στην Αθήνα, ενώ απ' αυτούς που ο πατέρας τους καταγόταν από τη Λοιπή Ελλάδα, το 70% γεννήθηκε στην Αθήνα, το 22% στη Λοιπή Ελλάδα και

εγκαταστάθηκε με το κύμα της αστυφιλίας στο Ψυχικό και ένα 9% στο εξωτερικό. Οι μετακινήσεις των πατεράδων των τελευταίων οφείλονται σε επαγγελματικούς λόγους. Αρκετοί εξάλλου είναι αυτοί που διατηρούν και σήμερα κεφάλαια στο εξωτερικό.

Στο δείγμα μας της Ν. Ιωνίας, η κατάσταση διαφοροποιείται. Όσοι δήλωσαν καταγωγή από πατέρα την περιφέρεια πρωτεύουσας, το 50% είναι Αθηναίοι, ένα 38% γεννήθηκε στη Ν. Ιωνία και ένα 13% γεννήθηκε στη Λοιπή Ελλάδα και μετανάστευσε στη Ν. Ιωνία.

Όσοι έχουν πατέρα με καταγωγή από Λοιπή Ελλάδα, το 65% γεννήθηκε και αυτό στην επαρχία, ήταν δηλ. εσωτερικοί μετανάστες, το 26% στην Αθήνα και ένα 9% στη Ν. Ιωνία. Ο οικισμός Ν. Ιωνίας διατηρεί ακόμη τον προσφυγικό του χαρακτήρα και αυτό

φαίνεται από το γεγονός ότι το 47% όσων έχουν πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη γεννήθηκε στη Ν. Ιωνία, το 24%, γεννήθηκε στην επαρχία και το 21% στην Αθήνα.

Οι πρώτοι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας ήταν, όπως γνωρίζουμε, Πισίδες και σταδιακά εγκαταστάθηκαν και από άλλες περιοχές (κυρίως από τα αστικά κέντρα) των μικρασιατικών παραλίων.

Όσοι έχουν πατέρα που κατάγεται από το εξωτερικό (αφορά στους εσωτερικούς μετανάστες) γεννήθηκαν στη «λοιπή Ελλάδα».

Πίνακας 2.Β.2

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Πατέρα		ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΡΙΝ			Σύνολο	
		Περιφέρεια Πρωτεύουσας	Λοιπή Ελλάδα	Εξωτερικό		
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N	3		3	
		%	100%		100%	
	Λοιπή Ελλάδα	N	12	4	2	18
		%	67%	22%	11%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	2			2
		%	100%			100%
	Σύνολο	N	17	4	2	23
		%	74%	17%	9%	100%
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N	4		4	
		%	100%		100%	
	Λοιπή Ελλάδα	N	49	34	1	84
		%	58%	40%	1%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	15	10	4	29
		%	52%	34%	14%	100%
	Εξωτερικό	N		1	1	2
		%		50%	50%	100%
Σύνολο	N	68	45	6	119	
	%	57%	38%	5%	100%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι δήλωσαν ότι έχουν αλλάξει τόπο διαμονής
Για Ν. Ιωνία $p < 0,00001$

τους και την αλλαγή κατοικίας πριν επιλέξουν ως τόπο μόνιμης κατοικίας τους οικισμούς, αλλά μόνον τον προηγούμενο τόπο διαμονής τους δηλ. τον αμέσως προηγούμενο τόπο διαμονής από αυτόν, όπου τώρα διαμένουν οι ερωτηθέντες.

Έτσι, λοιπόν, παρατηρούμε ότι:

Στο δείγμα του Ψυχικού, ο προηγούμενος τόπος διαμονής των ερωτηθέντων είχε απόλυτη σχέση με το τόπο καταγωγής του πατέρα τους, σε ό,τι αφορά την περιφέρεια πρωτεύουσας. Όσων ο πατέρας γεννήθηκε στην επαρχία, ένα 67% πριν κατοικήσει στο Ψυχικό κατοικούσε στην ευρύτερη περιοχή πρωτεύουσας, μετακινήθηκε δηλ. από επαρχία στην πρωτεύουσα και μετά εγκαταστάθηκε στο προάστιο. Μόνο ένα 22% κατοικούσε στην επαρχία πριν εγκατασταθεί στον εν λόγω δήμο. Όλοι όσοι είχαν πατέρα με καταγωγή από

Στον Πίνακα 2.Β.2 συνδυάζουμε τον προηγούμενο τόπο διαμονής των ερωτηθέντων πριν την εγκατάστασή τους στις περιοχές με την καταγωγή από πατέρα. Εδώ επισημαίνουμε ότι σαν βάση παίρνουμε όσους μάς απάντησαν ότι άλλαξαν τόπο διαμονής και δεν μένουν στο ίδιο μέρος που γεννήθηκαν. Αυτοί από το δείγμα είναι 23 άτομα για το Ψυχικό και 119 για τη Ν. Ιωνία

Να διευκρινίσουμε ότι δεν ερευνήσαμε τις αλληπάλληλες μετακινήσεις

Μ. Ασία - Κων/πολη, δήλωσαν προηγούμενο τόπο διαμονής την περιφέρεια πρωτεύουσας. Συνολικά, το 74% όσων δήλωσαν προηγούμενο τόπο διαμονής, ως τέτοιον ανέφεραν την περιφέρεια πρωτεύουσας. Από αυτούς το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνουν εκείνοι των οποίων η καταγωγή του πατέρα είναι από τη Λοιπή Ελλάδα, 17% ανέφεραν τη Λοιπή Ελλάδα (η καταγωγή του πατέρα είναι η επαρχία) και ένα 9% ανέφερε ότι κατοικούσαν στο εξωτερικό (και εδώ ο πατέρας τους κατάγεται από την επαρχία, δηλ. ήταν εξωτερικός μετανάστης).

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας υπάρχει μία σχέση όσων δήλωσαν ως καταγωγή του πατέρα τους την περιφέρεια πρωτεύουσας ή τη Λοιπή Ελλάδα με τον προηγούμενο τόπο διαμονής των ιδίων. Σημαντικό ποσοστό (58%) είναι εκείνοι των οποίων η καταγωγή του πατέρα ήταν από τη Λοιπή Ελλάδα και δήλωσαν ως προηγούμενο τόπο διαμονής την περιφέρεια πρωτεύουσας. Επίσης, αξιόλογα είναι και τα ποσοστά όσων ο πατέρας κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη, όπου το 52% δήλωσε την περιφέρεια πρωτεύουσας σαν προηγούμενο τόπο διαμονής, το 34% δήλωσε τη Λοιπή Ελλάδα σαν προηγούμενο τόπο διαμονής, ενώ ένα 14% δήλωσε ότι κατοικούσε στο εξωτερικό πριν εγκατασταθεί στον οικισμό. Συνολικά, θα λέγαμε ότι το 57% όσων μάς δήλωσαν ως προηγούμενο τόπο διαμονής την περιφέρεια πρωτεύουσας, έχει καταγωγή από πατέρα τη Λοιπή Ελλάδα και κατά δεύτερο λόγο τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Επίσης, το 38% ανέφεραν ως προηγούμενο τόπο διαμονής τους τη Λοιπή Ελλάδα (και αυτών η καταγωγή από πατέρα είναι από την επαρχία, αλλά και από τη Μ. Ασία - Κων/πολη), και ένα 5% ανέφεραν το εξωτερικό σαν προηγούμενο τόπο διαμονής (η καταγωγή του πατέρα τους έχει ρίζες στη Μ. Ασία - Κων/πολη, κατά κύριο λόγο).

Πίνακας 2.Β.3

ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Πατέρα		Σύνθεση Νοικοκυριού					Σύνολο	
		Μονομελές Νοικοκυριό	Ζευγάρι	Γονείς και Παιδιά	Γονείς, Παιδιά, Γιαγιά ή και Παππούς	Άλλο		
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N		1	3	1	5	
		%		20%	60%	20%	100%	
	Λοιπή Ελλάδα	N	1	2	16	3	1	23
		%	4%	9%	70%	13%	4%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N			2			2
		%			100%			100%
	Σύνολο	N	1	3	21	4	1	30
		%	3%	10%	70%	13%	3%	100%
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N		1	7		8	
		%		13%	88%		100%	
	Λοιπή Ελλάδα	N	7	18	56	11	6	98
		%	7%	18%	57%	11%	6%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	2	8	40	7	5	62
		%	3%	13%	65%	11%	8%	100%
	Εξωτερικό	N		1	1			2
		%		50%	50%			100%
	Σύνολο	N	9	28	104	18	11	170
		%	5%	16%	61%	11%	6%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 2.Β.3 συσχετίζουμε τη σύνθεση του νοικοκυριού των ερωτηθέντων με την καταγωγή του πατέρα τους.

Στο Ψυχικό, το 3% των ερωτηθέντων αποτελούν μονομελή νοικοκυριά και προέρχονται από πατέρα που είχε τις ρίζες του στη Λοιπή Ελλάδα. Το 10% αποτελείται από ζευγάρια, των οποίων ο πατέρας έχει κυρίως τις ρίζες του από τη Λοιπή Ελλάδα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό (70%), των ερωτηθέντων, συνθέτουν το νοικοκυριό τους από τους ίδιους και από τα παιδιά τους (πυρηνική οικογένεια), και σ' αυτή την περίπτωση η πλειονότητα αυτών έχει πατέρα με καταγωγή από τη Λοιπή Ελλάδα, κατά κύριο λόγο, και από την περιφέρεια πρωτεύουσας, κατά δεύτερο λόγο. Ένα 13% των νοικοκυριών αποτελείται από γονείς, παιδιά, παππούδες και γιαγιάδες, και εδώ το μεγαλύτερο «κομμάτι» αυτών έχει πατέρα με καταγωγή από τη Λοιπή Ελλάδα.

Στη Ν. Ιωνία, το 5% των ερωτηθέντων αποτελούν μονομελή νοικοκυριά (και ο πατέρας τους κατάγεται κυρίως από τη Λοιπή Ελλάδα). Το 16% των νοικοκυριών αποτελείται από το ζευγάρι (ο πατέρας τους κατάγεται κυρίως από τη Λοιπή Ελλάδα κατά πρώτο λόγο και κατά δεύτερο λόγο από τη Μ. Ασία - Κων/πολη).

Σ' ένα 61% (το μεγαλύτερο ποσοστό), το νοικοκυριό αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά (και ο πατέρας τους κατάγεται και εδώ κυρίως από τη λουπή Ελλάδα κατά πρώτο λόγο και κατά δεύτερο λόγο από τη Μ. Ασία - Κων/πολη).

Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι το 11% των νοικοκυριών αποτελούν την εκτεταμένη οικογένεια παραδοσιακού τύπου, στην οποία εντάσσεται ο παππούς και η γιαγιά (ο πατέρας τους κατάγεται από τη λουπή Ελλάδα και από τη Μ. Ασία - Κων/πολη, κυρίως).

Δεν φαίνεται να επηρεάζει η καταγωγή του πατέρα και στους δύο δήμους την κυρίαρχη μορφή σύνθεσης νοικοκυριών, που είναι αυτή των γονέων με τα παιδιά τους.

Πίνακας 2.Β.4

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Πατέρα		ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ									Σύνολο	
		Δεν Πήγε Σχολείο	Τάξεις Δημοτικού	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Τεχνική Επαγγ. Σχολή	Διάζιο Γυμν.-Λύκειο	Ανώτερη Εκπαίδευση	Ανώτατη Εκπαίδευση	Μεταπτυχιακό		
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N							2	2	1	5
		%							40%	40%	20%	100%
	Λοιπή Ελλάδα	N				1		1	8	10	5	23
		%				4%		4%	26%	43%	22%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N						1				2
		%						50%	50%			100%
Σύνολο	N				1		2	9	12	6	30	
%					3%		7%	30%	40%	20%	100%	
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N		1		2	2	1	2			8
		%			13%		25%	25%	13%	25%		100%
	Λοιπή Ελλάδα	N	4	3	30	6	8	26	12	2	6	97
		%	4%	3%	31%	6%	8%	27%	12%	2%	6%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	1	7	16	7	6	19	4	1	1	62
		%	2%	11%	26%	11%	10%	31%	6%	2%	2%	100%
	Εξωτερικό	N				1		1				2
		%				50%		50%				100%
	Σύνολο	N	5	10	47	14	16	48	17	5	7	169
	%		3%	6%	28%	8%	9%	28%	10%	3%	4%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Συσχετίζοντας το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων με την καταγωγή τους από πατέρα παρατηρούμε ότι :

Στο δείγμα του Ψυχικού, η μόρφωση όσων ερωτηθέντων ο πατέρας κατάγεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας είναι ανώτερη ή ανώτατη, αλλά και το 91% όσων ο πατέρας κατάγεται από τη λουπή Ελλάδα δήλωσαν μόρφωση ανώτερη ή ανώτατη.

Η εγκατάστασή τους στο Ψυχικό δηλώνει και την εισοδηματική τους κατάσταση (για αγορά ή ενοικίαση σπιτιού), η οποία αποτελεί συνάρτηση και της εκπαιδευτικής τους εξέλιξης και ανόδου.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας παρατηρούμε ότι:

Το 38% όσων ο πατέρας κατάγεται από περιφέρεια πρωτεύουσας δήλωσε ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση.

Για το ίδιο επίπεδο μόρφωσης, το ποσοστό κατεβαίνει στο 20% όσων ο πατέρας κατάγεται από λουπή Ελλάδα. (Αξιοσημείωτο είναι ότι σ' αυτή την κατηγορία το 38% έχει χαμηλή μόρφωση - έως δημοτικό).

Το 39% όσων ο πατέρας έχει καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσαν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (έως δημοτικό), κάτι που δείχνει ότι τα άτομα που κατάγονταν από πρόσφυγες γονείς αντιμετώπισαν οικονομικά προβλήματα, που τους εμπόδισαν στην περαιτέρω μόρφωσή τους. Μόνο το 10% εξ αυτών, βάσει του πίνακα, κατόρθωσε να έχει ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση.

Η πρόοδος των πολιτικών μεταναστών-προσφύγων (σε αντίθεση από τους οικονομικούς μετανάστες) δυσχεράνηκε λόγω της βίαιης εξόδου τους από τη μικρασιατική γη. Η Ν. Ιωνία διαχρονικά από το 1923 διατήρησε ένα υψηλό πολιτισμικό επίπεδο και είναι πλάνη το γεγονός ότι το προσφυγικό στοιχείο ήταν χαμηλής μόρφωσης. Στη Ν. Ιωνία, από την αρχή της ίδρυσής της, λειτούργησαν σχολεία, Σχολές και πολλοί σύλλογοι. Στους τόπους προέλευσης των προσφύγων λειτουργούσαν Σχολές που παρείχαν ανώτατη μόρφωση. Οι πολιτικοοικονομικές δυσχέρειες που αντιμετώπισαν επιβράδυναν, όμως, την εξέλιξή τους.

Πίνακας 2.Β.5

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΠΑΤΕΡΑ¹

Περιοχή Ψυχικό

Έτος Εγκατάστασης στην Περιοχή		Καταγωγή Βάσει Πατέρα			Σύνολο
		Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	
Απογρ.Τομέας 1	1961-1970	N	3		3
		%	100%		100%
	1971-1980	N	1		1
		%	100%		100%
	Σύνολο	N	1	3	4
%		25%	75%	100%	
Απογρ.Τομέας 2	1951-1960	N	1		1
		%	100%		100%
	1961-1970	N	3		3
		%	100%		100%
	Σύνολο	N	4		4
%		100%		100%	
Απογρ.Τομέας 3	1961-1970	N	2		2
		%	100%		100%
	1971-1980	N	2		2
		%	100%		100%
	1981-1990	N	1		1
		%	100%		100%
	Σύνολο	N	5		5
%		100%		100%	
Απογρ.Τομέας 4	1961-1970	N	2		2
		%	100%		100%
	1971-1980	N	1		1
		%	100%		100%
	1981-1990	N	1		1
		%	100%		100%
	Σύνολο	N	4		4
%		100%		100%	
Απογρ.Τομέας 5	1951-1960	N	2		2
		%	100%		100%
	1961-1970	N	1		1
		%	100%		100%
	1971-1980	N		1	1
		%		100%	100%
	Σύνολο	N	1	2	4
%		25%	50%	25%	
Απογρ.Τομέας 6	1961-1970	N	1	3	4
		%	25%	75%	100%
	1981-1990	N		1	1
		%		100%	100%
	Σύνολο	N	1	3	5
%		20%	60%	20%	
Απογρ.Τομέας 7	1961-1970	N	1		1
		%	100%		100%
	1971-1980	N	1	2	3
		%	33%	67%	100%
	Σύνολο	N	2	2	4
%		50%	50%	100%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

1. Περιοχή = Ψυχικό

Στον Πίνακα 2.Β.5 συνδυάζουμε το έτος εγκατάστασης των ερωτηθέντων στο Ψυχικό με την καταγωγή του πατέρα τους.

Τα συμπεράσματα τα έχουμε ομαδοποιήσει στο μεν Ψυχικό ανά απογραφικό τομέα (σύμφωνα με τον τοπογραφικό χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. της απογραφής του 1991 και για τους δύο οικισμούς) στη δε Ν. Ιωνία ανά γειτονίες, που αντιστοιχούν σε απογραφικούς τομείς, σύμφωνα με τους τοπογραφικούς χάρτες.

Έτσι, λοιπόν, στο Ψυχικό παρατηρούμε τα εξής:

Στον 1^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Μουσών – Λάσκου- Δάφνης – Ανθέων – Μαραθωνοδρόμου) ξεχωρίζει το 75% των ερωτηθέντων που έχει πατέρα από λουπή Ελλάδα και στο σύνολό τους εγκαταστάθηκαν τη δεκαετία 1961 - 1971 στο Ψυχικό.

Στον 2^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τα σύνορα του Ψυχικού με το Δήμο Αθηναίων και Δήμο Γαλασίου - Τουρκοβούνια – και τις οδούς Δόλασικ Αθανασιάδου Ελ.- Δάφνης- Μουσών) για όλους τους ερωτηθέντες ο πατέρας προέρχεται από τη λουπή Ελλάδα και εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1961 - 1970 στον εν λόγω δήμο.

Στον 3^ο απογραφικό τομέα, (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Ανθέων – Δάφνης – Αθανασιάδου Ελ. – Δόλασικ – Δημοκρατίας – Μαζαράκη - 25^{ης} Μαρτίου- Λεωφ. Κηφισίας) στο δείγμα, όλων ο πατέρας κατάγεται από την επαρχία και εγκαταστάθηκε στο Ψυχικό στις δεκαετίες 1961 - 1970 και ακολούθως 1971 - 1980.

Στον 4^ο απογραφικό τομέα, (ο οποίος περικλείεται από τα σύνορα Ψυχικού με το Δήμο Γαλασίου - με φυσικό σύνορο τα Τουρκοβούνια – και τις οδούς Δρυάδων – Καρκαβίτσα – Ιορδανίδη – Χαλεπά – Νικηφόρου Λύτρα – Σολωμού – Μαβίλη –Δόλασικ) ισχύει ό,τι και ανωτέρω σε ό,τι αφορά την καταγωγή του πατέρα και η πλειονότητα εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1961 - 1970.

Στον 5^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Δρυάδων - Διαδόχου Παύλου – Κορυτσάς (σύνορα με Δήμο Φιλοθέης) - Ροίδη- Καμπούρογλου- Νικηφόρου Λύτρα - Κ. Παπαρηγοπούλου – Γύζη- Διαμαντίδου – Σολωμού - Ν. Λύτρα- Χαλεπά- Ιορδανίδη - Καρκαβίτσα) το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων έχει δηλώσει τη δεκαετία 1951 - 60 ως χρόνο εγκατάστασης (η καταγωγή του πατέρα είναι κυρίως από τη λουπή Ελλάδα).

Στον 6^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Μπιζανίου - 25^{ης} Μαρτίου - Στ. Δέλτα (σύνορα Φιλοθέης) - Λεωφ. Κηφισίας (σύνορα Χαλανδρίου) - Αγ. Δημητρίου – Παπαναστασίου – Μαλακάση – Διαμαντίδου – Γύζη – Παπαρηγοπούλου - Ν. Λύτρα- Καμπούρογλου- Ροίδη- Κορυτσάς) το μεγαλύτερο ποσοστό έχει δηλώσει τη δεκαετία 1961 - 70 ως χρόνο εγκατάστασης (η καταγωγή του πατέρα είναι κυρίως από τη λουπή Ελλάδα).

Στον 7^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τη Λεωφ. Κηφισίας σύνορα Χαλανδρίου και Νέου Ψυχικού - και τις οδούς 25^{ης} Μαρτίου – Μαζαράκη - Δημοκρατίας- Μαβίλη – Μαλακάση – Παπαναστασίου - Αγ. Δημητρίου) κατά κύριο λόγο έχουν δηλώσει τη δεκαετία 1971 - 80 ως χρόνο εγκατάστασης (η καταγωγή του πατέρα είναι μοιρασμένη ίσα ανάμεσα στην περιφέρεια πρωτεύουσας και τη λουπή Ελλάδα).

Πίνακας 2.Β.6

Περιοχή Ψυχικό					
ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΗ ΠΑΤΕΡΑ					
ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤ.		ΠΕΡ. ΠΡΩΤ	ΛΟΙΠΗ ΕΛΛ	Μ.ΑΣΙΑ- Κ.	ΣΥΝΟΛΟ
1951 - 60	N		3		3
	%		13,1%		10%
1961 - 70	N	3	13		16
	%	60%	56,5%		53,3%
1971 - 80	N	2	5	1	8
	%	40%	21,7%	50%	26,7%
1981 - 90	N		2	1	3
	%		8,7%	50%	10%
ΣΥΝΟΛΟ	N	5	23	2	30

Από τον ανωτέρω συγκριτικό πίνακα παρατηρούμε ότι :

Όσων ο πατέρας κατάγεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας, το 60% εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1961-1970 και το 40% τη δεκαετία 1971-1980 στο Ψυχικό στο συγκεκριμένο δείγμα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων ο πατέρας κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα (η πλειονότητα είναι το 57%) εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1961-1970, το 22% τη δεκαετία 1971-1980, το 13% τη δεκαετία 1951-1960 και μόλις το 8,7% τη δεκαετία 1981-1990. Όσων ο πατέρας κατάγεται από Μ. Ασία - Κων/πολη, το 50% εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1971-1980 και το 50% τη δεκαετία 1981-1990.

Ο βαθμός αστικοποίησης μειώθηκε την τελευταία δεκαετία.

Συνολικά, θα λέγαμε ότι το 10% των ερωτηθέντων εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1951-60, το 53% τη δεκαετία 1961-70, το 27% τη δεκαετία 1971-80 και μόλις το 10% τη δεκαετία 1981-90.

Στο δείγμα μας, οι εγκατασταθέντες από Αθήνα και εκείνοι που έχουν γονείς εσωτερικούς μετανάστες είναι οι νεότεροι κάτοικοι του Ψυχικού. Η κοινωνική διασπορά του Ψυχικού αφορά στους εσωτερικούς μετανάστες, τους Αθηναίους και μικρό ποσοστό εύπορων προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στο Ψυχικό.

Πίνακας 2.Β.7

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή		Καταγωγή Βάσει Πατέρα				Σύνολο	
		Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Απογραφικός τομέας 1	1951-1960	N		3		3	
		%		100%		100%	
	1961-1970	N	1	2	1	4	
		%	25%	50%	25%	100%	
	1971-1980	N		4		4	
		%		100%		100%	
	1981-1990	N	1	2		3	
		%	33%	67%		100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		3		3	
		%		100%		100%	
	Σύνολο	N	2	14	1	17	
		%	12%	82%	6%	100%	
	Απογραφικός τομέας 5	1941-1950	N		2	1	3
			%		67%	33%	100%
1951-1960		N		1		1	
		%		100%		100%	
1961-1970		N			3	3	
		%			100%	100%	
1971-1980		N		2	1	3	
		%		67%	33%	100%	
1981-1990		N		3	1	4	
		%		75%	25%	100%	
1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ		N		1		1	
		%		100%		100%	
Σύνολο		N		9	6	15	
		%		60%	40%	100%	
Απογραφικός τομέας 9	1941-1950	N			1	1	
		%			100%	100%	
	1951-1960	N		1	2	3	
		%		33%	67%	100%	
	1961-1970	N	1	2	4	7	
		%	14%	29%	57%	100%	
	1971-1980	N		2		2	
		%		100%		100%	
	1981-1990	N		2		2	
		%		100%		100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		1	1	2	
		%		50%	50%	100%	
	Σύνολο	N	1	8	8	17	
		%	6%	47%	47%	100%	
Απογραφικός τομέας 13	1922-1940	N			2	2	
		%			100%	100%	
	1951-1960	N		2	1	3	
		%		67%	33%	100%	
	1961-1970	N	1	4	1	6	

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή			Καταγωγή Βάσει Πατέρα				Σύνολο
			Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	
Απογραφικός τομέας 13	1961-1970	%	17%	67%	17%		100%
		N		1			1
	1971-1980	%		100%			100%
		N		2	1	1	4
	1981-1990	%		50%	25%	25%	100%
		N		1			1
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	%		100%			100%
		N		1			1
	Σύνολο	N	1	10	5	1	17
		%	6%	59%	29%	6%	100%
Απογραφικός τομέας 17	1922-1940	N			4		4
		%			100%		100%
	1941-1950	N		1	1		2
		%		50%	50%		100%
	1951-1960	N			1		1
		%			100%		100%
	1961-1970	N		2	2		4
		%		50%	50%		100%
	1981-1990	N		4			4
		%		100%			100%
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		1			1
		%		100%			100%
	Σύνολο	N		8	8		16
		%		50%	50%		100%
Απογραφικός τομέας 21	1951-1960	N		1	1		2
		%		50%	50%		100%
	1961-1970	N		5	2		7
		%		71%	29%		100%
	1971-1980	N		2	1		3
		%		67%	33%		100%
	1981-1990	N		1			1
		%		100%			100%
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		1	2		3
		%		33%	67%		100%
	Σύνολο	N		10	6		16
		%		63%	38%		100%
Απογραφικός τομέας 25	1922-1940	N		1			1
		%		100%			100%
	1941-1950	N			1		1
		%			100%		100%
	1951-1960	N		2	1		3
		%		67%	33%		100%
	1961-1970	N		1	1		2
		%		50%	50%		100%
	1971-1980	N		2			2
		%		100%			100%

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Έτος Εγκατάστασης στην Περιοχή		Καταγωγή Βάσει Πατέρα				Σύνολο	
		Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Απογραφικός τομέας 25	1981-1990	N		3	2		5
		%		60%	40%		100%
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		2	1		3
		%		67%	33%		100%
	Σύνολο	N		11	6		17
		%		65%	35%		100%
Απογραφικός τομέας 29	1922-1940	N			2		2
		%			100%		100%
	1941-1950	N			5		5
		%			100%		100%
	1951-1960	N		1	2		3
		%		33%	67%		100%
	1961-1970	N		1	2		3
		%		33%	67%		100%
	1971-1980	N		1			1
		%		100%			100%
	1981-1990	N			3		3
		%			100%		100%
	Σύνολο	N		3	14		17
		%		18%	82%		100%
Απογραφικός τομέας 33	1922-1940	N	1				1
		%	100%				100%
	1941-1950	N		1	1		2
		%		50%	50%		100%
	1951-1960	N		2			2
		%		100%			100%
	1961-1970	N		2			2
		%		100%			100%
	1971-1980	N		1			1
		%		100%			100%
	1981-1990	N	1	4			5
		%	20%	80%			100%
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		2			2
		%		100%			100%
Σύνολο	N	2	12	1		15	
	%	13%	80%	7%		100%	
Απογραφικός τομέας 37	1922-1940	N			1		1
		%			100%		100%
	1941-1950	N	1	2	1		4
		%	25%	50%	25%		100%
	1951-1960	N		1	3	1	5
		%		20%	60%	20%	100%
	1961-1970	N		2	1		3
		%		67%	33%		100%
	1981-1990	N		2			2
		%					

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή			Καταγωγή Βάσει Πατέρα				
			Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	Σύνολο
Απογραφικός τομέας 37	1981-1990	%		100%			100%
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		2			2
		%		100%			100%
	Σύνολο	N	1	9	8	1	17
		%	6%	53%	35%	6%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Ο Πίνακας 2.Β.7, περιλαμβάνει τους απογραφικούς τομείς της Ν. Ιωνίας σε συνοικίες, που επιλέχθηκαν στο δείγμα, σύμφωνα με τοπογραφικό χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε.

Ένας απογραφικός τομέας μπορεί να περικλείει και περισσότερες από μία συνοικίες και το αντίστροφο.

Απογραφικός τομέας 1 - συνοικία Αλσούπολης. Στο σύνολο (82%) αυτών που η καταγωγή από πατέρα είναι η λουπή Ελλάδα, οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1971-1980. Στην περιοχή δεν υπάρχει έντονο προσφυγικό στοιχείο, αφού μόνο για το 6% των ερωτηθέντων η καταγωγή από πατέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη.

Απογραφικός τομέας 5 - συνοικία Καλογρέζας. Στο σύνολο (60%) αυτών που η καταγωγή από πατέρα είναι η λουπή Ελλάδα, οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1981 - 1990. Σ' αυτή όμως τη γειτονιά έντονο είναι και το προσφυγικό στοιχείο, καθώς το 40% έχει πατέρα με καταγωγή από τη Μ. Ασία - Κων/πολη, και οι περισσότεροι από αυτούς εγκαταστάθηκαν τη περίοδο 1961 - 1970 με το κύμα των προσφύγων που ήλθαν στην Ελλάδα σταδιακά.

Απογραφικός τομέας 9 - συνοικία Νεόκτιστα Νεαπόλεως. Το 47% των ερωτηθέντων έχει πατέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα, από τους οποίους οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί τις περιόδους 1961 - 1970, 1971 - 1980 και 1981 - 1990 (ισομερώς). Επίσης, σε ένα 47% από τους ερωτηθέντες η καταγωγή του πατέρα είναι προσφυγική -από τη Μ. Ασία - Κων/πολη- και απ' αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961 - 1970.

Απογραφικός τομέας 13 - συνοικίες Σαφράμπολης και Νεόκτιστων. Το 59% των ερωτηθέντων έχει πατέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα, από τους οποίους οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961 - 1970. Επίσης, σ' ένα 29% των ερωτηθέντων ο πατέρας κατάγεται από Μ. Ασία - Κων/πολη και από αυτούς οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή την περίοδο 1922 - 1940 και αποτελούν διαγενεακή συνέχεια του προσφυγικού στοιχείου μέχρι σήμερα.

Απογραφικός τομέας 17 - συνοικία Ελευθερούπολης. Το 50% των ερωτηθέντων έχει πατέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα (επαρχία), και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1981 -1990. Έντονη όμως είναι και η προσφυγική παρουσία σ' αυτή τη γειτονιά, αφού στο 50% των ερωτηθέντων η καταγωγή από πατέρα είναι από Μ. Ασία - Κων/πολη. Από αυτούς οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1922 - 1940, ερχόμενοι ως πολιτικοί πρόσφυγες αμέσως μετά την Καταστροφή.

Απογραφικός τομέας 21 - συνοικία Περισσός. Το 63% των ερωτηθέντων έχει πατέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961 -1970. Το 38% έχει πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη, και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί τις περιόδους 1961 - 1970 και 1991 έως σήμερα (ισομερώς). Αυτοί από Κων/πολη ήρθαν με τη δεύτερη ανταλλαγή και σταδιακά στον Ελλαδικό χώρο.

Απογραφικός τομέας 25 - συνοικία Περισσός. Το 65% των ερωτηθέντων έχει πατέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα και από αυτούς οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1981 - 1990. Επίσης, το 35% έχει πατέρα προσφυγικής καταγωγής από Μ. Ασία - Κων/πολη και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί επίσης την περίοδο 1981 - 1990.

Απογραφικός τομέας 29 - συνοικίες Ινέπολης και Πευκάκια. Μόλις το 18% των ερωτηθέντων έχει πατέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα και αυτοί εγκαταστάθηκαν

ισομερώς τις περιόδους 1951 - 1960, 1961 - 1970 και 1971 - 1980. Το προσφυγικό παρελθόν σ' αυτή τη γειτονιά είναι σημαντικό.

Οι προερχόμενοι από επαρχία αποτέλεσαν τους οικονομικούς μετανάστες δηλ. μετακινήθηκαν προς τα αστικά κέντρα προς εξεύρεση καλύτερων συνθηκών ζωής, ωθούμενοι από οικονομικά κίνητρα, σε αντίθεση προς τους πολιτικούς πρόσφυγες, οι οποίοι εκδιώχθηκαν βίαια, όπως αναφέραμε, από τους τόπους καταγωγής τους. Από το 82% των ερωτηθέντων, των οποίων η καταγωγή από πατέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη, οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν μεταπολεμικά την περίοδο 1941 - 1950.

Απογραφικός τομέας 33 - Ν. Ιωνία (κέντρο). Το 80% των ερωτηθέντων ανέφεραν ως καταγωγή από πατέρα τη λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1981 - 1990. Μόλις το 13% με καταγωγή από πατέρα την περιφέρεια πρωτεύουσας εγκαταστάθηκαν τις περιόδους 1922-1940 και 1981-1990 (ισομερώς). Μόλις το 7% των ερωτηθέντων έχει πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη.

Απογραφικός τομέας 37 - Ιωνία, σύνορα Δήμου Ν.Ηρακλείου. Ξεχωρίζει το 53% των ερωτηθέντων με καταγωγή από πατέρα τη λοιπή Ελλάδα, και δεν υπάρχει καμιά συγκεκριμένη χρονική περίοδος εγκατάστασης που να υπερέχει, καθώς οι ερωτώμενοι έχουν ισομερώς εγκατασταθεί στις διάφορες προαναφερθείσες χρονικές περιόδους από το 1941 μέχρι σήμερα. Επίσης, από το 35% των ερωτηθέντων, των οποίων η καταγωγή από πατέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη, οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1951-1960 στον εν λόγω δήμο.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση για τον οικισμό της Ν. Ιωνίας συντίθεται από τους πρόσφυγες, τους οικονομικούς μετανάστες και τους Αθηναίους.

Πίνακας 2.Β.8

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Ν. Ιωνίας						
ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤ.		Π. ΠΡΩΤ	Λ. ΕΛΛΑΔΑ	Μ.ΑΣΙΑ- Κ	ΕΞΩΤ	ΣΥΝΟΛΟ
1922-1940	N	1	1	9		11
	%	14,3%	1,1%	14,8%		6,7%
1941-1950	N	1	6	11		18
	%	14,3%	6,4%	18,0%		11,0%
1951-1960	N		14	11	1	26
	%		14,9%	18,0%	50,0%	15,8%
1961-1970	N	3	21	17		41
	%	42,8%	22,3%	27,9%		25,0%
1971-1980	N		15	2		17
	%		16,0%	3,3%		10,4%
1981-1990	N	2	23	7	1	33
	%	28,6%	24,4%	11,5%	50,0%	20,1%
1991-Σήμερα	N		14	4		18
	%		14,9%	6,5%		11,0%

Από τον ανωτέρω συγκεντρωτικό πίνακα παρατηρούμε ότι:

Όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας, το 42,8% προαστικοποιήθηκε την περίοδο 1961-1970 και το 28,6% την περίοδο 1981-1990, όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η υπόλοιπη Ελλάδα (εκτός περιφέρειας πρωτεύουσας) το 39,3% εγκαταστάθηκε με τη μεταναστευτική κίνηση της περιόδου 1981 έως σήμερα, ενώ το 22,3% την περίοδο 1961-1970. Όσων ο πατέρας κατάγεται από Μ. Ασία - Κων/πολη, το 27,9% έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970, το 18% μεταπολεμικά την περίοδο 1941-1950 και το ίδιο ποσοστό (18%) εγκαταστάθηκε την περίοδο 1922-1940 και αποτέλεσε τους πρώτους κάτοικους της Ν. Ιωνίας.

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι συνολικά το 6,7% του δείγματος έχει εγκατασταθεί στη Ν. Ιωνία την περίοδο 1922-1940, το 11% την περίοδο 1941-1950, το 15,8% την περίοδο 1951-1960, το 25% την περίοδο 1961-1970, το 10,4% την περίοδο 1971-1980, το 20,1% την περίοδο 1981-1990 και ένα ποσοστό 11% τη περίοδο 1991 έως σήμερα.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Και στους δύο υπό μελέτη δήμους, η καταγωγή από πατέρα των ερωτηθέντων είναι κυρίως από τη λοιπή Ελλάδα (εσωτερικοί μετανάστες), και για τους άνδρες και για τις γυναίκες που γεννήθηκαν εκεί ή ήρθαν παιδιά με τους γονείς τους στους οικισμούς.

Στους άνδρες, τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγωγής από πατέρα από τη λοιπή Ελλάδα τα συγκεντρώνουν οι ηλικιακές ομάδες 30-39 και 60-70 για το Ψυχικό και 30-49 και 60-70 για τη Ν. Ιωνία.

Στις γυναίκες, μεγάλα ποσοστά καταγωγής από πατέρα από τη λοιπή Ελλάδα τα συγκεντρώνουν οι ηλικιακές ομάδες 30-49 και 60-70, για το Ψυχικό όπως και για τη Ν. Ιωνία (καθώς και η ηλικιακή ομάδα 50-59).

Σημαντικό ποσοστό ανδρών (28%) έχει πατέρα με προσφυγική καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη στη Ν. Ιωνία. Η κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα ερωτηθέντων είναι αυτή των 50-70 ετών. Αντίστοιχο ποσοστό δεν απάντησε στο Ψυχικό.

Σημαντικό ποσοστό γυναικών (40%) βρέθηκε στη Ν. Ιωνία με καταγωγή από πατέρα από τη Μ. Ασία - Κων/πολη. Οι περισσότερες από αυτές τις γυναίκες που μας απάντησαν είναι ηλικίας άνω των 30 ετών και κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα είναι αυτή των 40-59 ετών. Για το Ψυχικό δεν υπάρχουν τέτοια αξιόλογα ποσοστά. Μόνο το 11,8% των γυναικών έχει πατέρα με «προσφυγικές ρίζες». Και στους δύο δήμους τα ποσοστά των γυναικών που έχουν πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα των ανδρών.

Και στους δύο δήμους τα ποσοστά των ανδρών που έχουν πατέρα με καταγωγή από περιφέρεια πρωτεύουσας είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα των γυναικών.

Στη Ν. Ιωνία υπάρχει μία μικρή υπεροχή των ανδρών που έχουν πατέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα έναντι των γυναικών, ενώ στο Ψυχικό υπάρχει μια σχεδόν απόλυτα ισορροπημένη σχέση.

Σε ό,τι αφορά τον τόπο γέννησης των ερωτηθέντων, παρατηρούμε στο Ψυχικό ότι όλοι όσοι είχαν πατέρα με καταγωγή από την περιφέρεια πρωτεύουσας γεννήθηκαν στην Αθήνα. Στη Ν. Ιωνία αυτό συμβαίνει στο αντίστοιχο 50% του δείγματός μας. Το 38% γεννήθηκε στον τόπο όπου και σήμερα κατοικεί.

Στο Ψυχικό όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη γεννήθηκαν στην Αθήνα. Στη Ν. Ιωνία το 47% από αυτούς γεννήθηκε στον τόπο όπου και σήμερα κατοικούν, αποδεικνύοντας τον προσφυγικό χαρακτήρα του δήμου, και μόνο το 21% γεννήθηκε στην Αθήνα, η οποία υπήρξε ο πρώτος τόπος διαμονής τους πριν εγκατασταθούν στη Ν. Ιωνία.

Στο Ψυχικό, όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η λοιπή Ελλάδα, κατά 70% έχουν γεννηθεί στην Αθήνα. Στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό (65%) έχει γεννηθεί στη λοιπή Ελλάδα.

Όσον αφορά τον τελευταίο τόπο εγκατάστασης, πριν τη μόνιμη εγκατάστασή τους στις περιοχές, όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η πρωτεύουσα, αυτός υπήρξε και ο προηγούμενος τόπος εγκατάστασης.

Και στους δύο δήμους η πλειοψηφία όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η επαρχία, δήλωσε την πρωτεύουσα ως προηγούμενο τόπο διαμονής, μετακινήθηκαν δηλ. στην Αθήνα για να εγκατασταθούν στις περιοχές τις χρονικές περιόδους που αναφέραμε. Το αντίστοιχο

ποσοστό, που δήλωσε την επαρχία σαν προηγούμενο τόπο διαμονής είναι μεγαλύτερο στη Ν. Ιωνία από αυτό στο Ψυχικό.

Στο Ψυχικό όσοι έχουν πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσαν την πρωτεύουσα ως προηγούμενο τόπο εγκατάστασης, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τη Ν. Ιωνία είναι 52%, αφού σημαντικό ποσοστό (34%) είχε δηλώσει τη λοιπή Ελλάδα ως προηγούμενη διαμονή του.

Συνολικά, εξ' όσων μάς δήλωσαν ότι έχουν αλλάξει τόπο εγκατάστασης, υπερέχει το 74% του δείγματος του Ψυχικού που ήρθε στον εν λόγω δήμο από την ευρύτερη περιφέρεια πρωτεύουσας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό είναι 57% για τη Ν. Ιωνία. Από τη λοιπή Ελλάδα ήρθε το 38% του αντίστοιχου δείγματός μας της Ν. Ιωνίας (έναντι του 17% του δείγματος του Ψυχικού).

Σε όλες τις περιπτώσεις, στο Ψυχικό, η καταγωγή από πατέρα είναι κυρίως από τη λοιπή Ελλάδα, όσον αφορά τη σύνθεση των νοικοκυριών τους. Στο μεγαλύτερο «κομμάτι» η σύνθεση των νοικοκυριών για τις περιπτώσεις αυτές κυρίως αποτελείται από τους ερωτηθέντες γονείς και τα παιδιά τους και κατά δεύτερον από τους προαναφερομένους με τη προσθήκη του παππού και της γιαγιάς.

Και στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, σ' όλες τις περιπτώσεις σύνθεσης νοικοκυριών, η καταγωγή από την πλευρά του πατέρα είναι από τη λοιπή Ελλάδα. Στο μεγαλύτερο «κομμάτι» η σύνθεση του νοικοκυριού αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά τους και δευτερευόντως μόνο από τους ίδιους (το ζευγάρι δηλ. στον αντίστοιχο πίνακα).

Σε ό,τι αφορά το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων και την καταγωγή τους από την πλευρά του πατέρα, στο μεν Ψυχικό, αυτοί που η καταγωγή του πατέρα τους είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας έχουν μόρφωση ανώτερη ή ανώτατη, στη δε Ν. Ιωνία αυτό ισχύει μόνο για το 38% του αντίστοιχου δείγματος.

Μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους δύο δήμους εντοπίζεται και όταν η καταγωγή του πατέρα είναι από τη λοιπή Ελλάδα, καθώς το 91% αυτών των περιπτώσεων στο Ψυχικό έχει ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στη Ν. Ιωνία φτάνει μόλις στο 20%. Πολύ μεγάλο ποσοστό (39%) όσων η καταγωγή από πατέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσε στοιχειώδη μόρφωση(στο δείγμα της Ν. Ιωνίας).

Σε ό,τι αφορά το έτος εγκατάστασης και στους δύο δήμους, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που η καταγωγή από την πλευρά του πατέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας έχει εγκατασταθεί τη δεκαετία 1961-1970. Γι' αυτούς που ο πατέρας έχει καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος του Ψυχικού έχει εγκατασταθεί τη δεκαετία 1961-1970, ενώ στη Ν. Ιωνία τη δεκαετία 1981-1990, πράγμα που δηλώνει ότι η Ν. Ιωνία αποτελεί πόλο έλξης των μεταναστών από επαρχία. Γι' αυτούς που η καταγωγή του πατέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη, στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, το μεγαλύτερο ποσοστό έχει εγκατασταθεί τη δεκαετία 1961-1970.

Συνολικά, αν παρατηρήσουμε το έτος εγκατάστασης των ερωτηθέντων στους δύο δήμους (ανεξάρτητα από την καταγωγή τους από την πλευρά του πατέρα), παρατηρούμε ότι η πλειονότητα έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970 και στο Ψυχικό αντιστοιχεί στο 53% του δείγματος έναντι του 25% της Ν. Ιωνίας. Επίσης, σημαντικά είναι και τα ποσοστά αυτών που εγκαταστάθηκαν στο Ψυχικό την περίοδο 1971-1980 (27%) και στη Ν. Ιωνία την περίοδο 1981-1990 (20,1%). Τέλος, ένα 17,7% των ερωτηθέντων στη Ν. Ιωνία έχουν εγκατασταθεί τη περίοδο 1922-1950. Το Ψυχικό κατοικείται και μετά το 1960 από

νέα στρώματα νεόπλουτων όπως θα δούμε στη συνέχεια κατά την ανάλυση της εισοδηματικής κατάστασης και της ταξικής τοποθέτησής τους.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι απογραφικοί τομείς της Ν. Ιωνίας που έχουν διαστρωματωθεί από πρόσφυγες είναι οι 29 , 17 και 9 , και αυτοί που είναι σε μικρότερο βαθμό προσφυγικοί είναι οι 1 και 33, οι οποίοι είναι οικιστικά κατοικημένοι από στρώματα μεταναστών και Αθηναίων.

Γ. ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΣΕ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΜΗΤΕΡΑ

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε διάφορες παραμέτρους που σχετίζονται με τη καταγωγή από την πλευρά της μητέρας των ερωτηθέντων.

Διασταυρώσαμε τη μεταβλητή με τις ίδιες παραμέτρους, όπως κάναμε για την καταγωγή από τον πατέρα.

Πίνακας 2.Γ.1

ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΗΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Μητέρα		Περιοχή Γέννησης					Σύνολο	
		Ν. Ιωνία	Αθήνα	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας - Ν. Ιωνία	N		7			7	
		%		100%			100%	
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N		12	4		2	18
		%		67%	22%		11%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N		3	1			4
		%		75%	25%			100%
	Εξωτερικό	N		1				1
		%		100%				100%
	Σύνολο	N		23	5		2	30
		%		77%	17%		7%	100%
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	N	8	11				19
		%	42%	58%				100%
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	7	19	70			96
		%	7%	20%	73%			100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	26	11	11	4	1	53
		%	49%	21%	21%	8%	2%	100%
	Εξωτερικό	N		1	1			2
		%		50%	50%			100%
	Σύνολο	N	41	42	82	4	1	170
		%	24%	25%	48%	2%	1%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Ν. Ιωνία : $p < 0,00001$

Ψυχικό : $p < 0,05$

Στον Πίνακα 2.Γ.1 στο δείγμα του Ψυχικού, συσχετίζοντας την καταγωγή από μητέρα με το τόπο γέννησης των ερωτηθέντων, παρατηρούμε ότι όλοι όσων η καταγωγή από μητέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας γεννήθηκαν στην Αθήνα, ενώ για αυτούς που η καταγωγή της μητέρας είναι η λοιπή Ελλάδα κατά 67% γεννήθηκαν στην Αθήνα και κατά 22% στην επαρχία. Ένα 11% αυτού του δείγματος γεννήθηκε στο εξωτερικό.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, εκείνοι των οποίων η καταγωγή από μητέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας κατά το 42% είναι γηγενείς κάτοικοι της Ν. Ιωνίας και κατά το 58% έχουν γεννηθεί στην Αθήνα. Εκείνοι των οποίων η μητέρα κατάγεται από τη «λοιπή

Ελλάδα - Κύπρο», κατά 73% γεννήθηκαν στην επαρχία και κατά 20% στην Αθήνα, και τέλος ένα μικρό ποσοστό αυτών (7%) γεννήθηκε στη Ν. Ιωνία. Ο προσφυγικός χαρακτήρας του οικισμού φαίνεται από το γεγονός ότι το 49% όσων δήλωσαν ως καταγωγή της μητέρα τους τη Μ. Ασία - Κων/πολη γεννήθηκε στη Ν. Ιωνία. Το 21% γεννήθηκε στην Αθήνα και ισόποσο ποσοστό στη λοιπή Ελλάδα. Υπερέχουν δηλ. οι πολιτικοί πρόσφυγες που εγκατέλειψαν τα πάτρια εδάφη με τελικό τους προορισμό τη Ν. Ιωνία.

Πίνακας 2.Γ.2

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΡΙΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΜΗΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Μητέρα			ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΡΙΝ			Σύνολο
			Περιφέρεια Πρωτεύουσας	Λοιπή Ελλάδα	Εξωτερικό	
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N	4	1		5
		%	80%	20%		100%
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	10	2	2	14
		%	71%	14%	14%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	2	1		3
		%	67%	33%		100%
	Εξωτερικό	N	1			1
		%	100%			100%
	Σύνολο	N	17	4	2	23
		%	74%	17%	9%	100%
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	N	8			8
		%	100%			100%
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	44	36	3	83
		%	53%	43%	4%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	14	9	3	26
		%	54%	35%	12%	100%
	Εξωτερικό	N	2			2
		%	100%			100%
	Σύνολο	N	68	45	6	119
		%	57%	38%	5%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Ν. Ιωνία : $p < 0,00001$

Βάση : όσοι δήλωσαν ότι έγουν αλλάξει τόπο διαμονής

Στον Πίνακα 2.Γ.2 συσχετίζουμε την καταγωγή από την πλευρά της μητέρας με τον προηγούμενο τόπο διαμονής των ερωτηθέντων πριν τη σημερινή εγκατάστασή τους στους

οικισμούς. Δεν αναφέρουμε τους πιθανούς ενδιάμεσους σταθμούς εγκατάστασης. Σαν βάση και εδώ (όπως και στον αντίστοιχο πίνακα καταγωγής από την πλευρά του πατέρα) παίρνουμε αυτούς που μας απάντησαν ότι έχουν αλλάξει τόπο διαμονής και ότι δεν μένουν στο ίδιο μέρος όπου γεννήθηκαν. Αυτοί είναι 23 άτομα από το Ψυχικό και 119 από τη Ν. Ιωνία.

Στο Ψυχικό, ο προηγούμενος τόπος διαμονής των ερωτηθέντων είχε απόλυτη σχέση σε ό,τι αφορά την περιφέρεια πρωτεύουσας με την καταγωγή από την πλευρά της μητέρας, δηλ. όσων η καταγωγή της μητέρας ήταν η περιφέρεια πρωτεύουσας, κατά 80% αυτός ήταν και ο προηγούμενος τόπος διαμονής των ερωτηθέντων των νοικοκυριών. Εκείνοι των οποίων η καταγωγή της μητέρας ήταν η λοιπή Ελλάδα, κατά 71% δήλωσαν την περιφέρεια πρωτεύουσας ως προηγούμενο τόπο διαμονής, δηλ. είχαν μεταναστεύσει με προτελευταίο σταθμό την Αθήνα πριν την εγκατάσταση στη Ν. Ιωνία, το 14% είχε παραμείνει στη λοιπή Ελλάδα. Το 67% όσων η καταγωγή της μητέρας ήταν η Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσε ως προηγούμενο τόπο διαμονής την περιφέρεια πρωτεύουσας.

Συγκεντρωτικά βλέποντας τον πίνακα, παρατηρούμε ότι όσοι δήλωσαν την περιφέρεια πρωτεύουσας και τη λοιπή Ελλάδα ως προηγούμενο τόπο διαμονής, ανέφεραν στην πλειοψηφία τους ως καταγωγή της μητέρας τους τη λοιπή Ελλάδα.

Στη Ν. Ιωνία παρατηρούμε ότι όσων η καταγωγή από μητέρα είναι από την περιφέρεια πρωτεύουσας - Ν. Ιωνία, αυτός υπήρξε και ο προηγούμενος τόπος διαμονής τους. Όσων η καταγωγή της μητέρας είναι η λοιπή Ελλάδα, το 53% δήλωσε την περιφέρεια πρωτεύουσας και το 43% τη λοιπή Ελλάδα ως προηγούμενο τόπο εγκατάστασης. Τέλος, όσων η μητέρα δήλωσε τη Μ. Ασία - Κων/πολη ως τόπο γέννησης, το 54% δήλωσε ότι κατοικούσε πριν έρθει στη Ν. Ιωνία στην ευρύτερη περιοχή πρωτεύουσας και το 35% στη λοιπή Ελλάδα.

Συγκεντρωτικά βλέποντας τον πίνακα, παρατηρούμε επίσης, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό όσων δήλωσε την περιφέρεια πρωτεύουσας ή τη λοιπή Ελλάδα ως προηγούμενο τόπο διαμονής, έχει καταγωγή από μητέρα τη λοιπή Ελλάδα και μετανάστευσε μέχρι τον τελικό του προορισμό στις περιοχές.

Οι νεότερες γενιές είναι τα κνήματα των επιγαμιών μεταξύ των μεταναστών, των Αθηναίων και των προσφύγων στη Ν. Ιωνία και στο Ψυχικό.

Πίνακας 2.Γ.3

ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΜΗΤΕΡΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Καταγωγή Από Μητέρα		Σύνθεση Νοικοκυριού					Σύνολο		
		Μονομελές Νοικοκυριό	Ζευγάρι	Γονείς και Παιδιά	Γονείς, Παιδιά, Γιαγιά ή και Παππούς	Άλλο			
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	N		2	5		7		
		%		29%	71%		100%		
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	1		12	4	1	18	
		%	6%		67%	22%	6%	100%	
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N		1	3			4	
		%		25%	75%			100%	
	Εξωτερικό	N			1			1	
		%			100%			100%	
	Σύνολο	N	1	3	21	4	1	30	
		%	3%	10%	70%	13%	3%	100%	
	Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	N	1	2	11	4	1	19
			%	5%	11%	58%	21%	5%	100%
Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος		N	4	20	58	9	5	96	
		%	4%	21%	60%	9%	5%	100%	
Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη		N	4	5	34	5	5	53	
		%	8%	9%	64%	9%	9%	100%	
Εξωτερικό		N		1	1			2	
		%		50%	50%			100%	
Σύνολο		N	9	28	104	18	11	170	
		%	5%	16%	61%	11%	6%	100%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 2.Γ.3 συνδυάζουμε τη σύνθεση του νοικοκυριού των ερωτηθέντων με τη καταγωγή από την πλευρά της μητέρας.

Στο Ψυχικό το 3% των ερωτηθέντων αποτελεί μονομελές νοικοκυριό και αυτοί προέρχονται από μητέρα που κατάγεται από λοιπή Ελλάδα - Κύπρο. Το 10% είναι ζευγάρι, και εδώ η μητέρα τους έχει κυρίως τις ρίζες της από την περιφέρεια πρωτεύουσας. Το μεγαλύτερο ποσοστό (70%) βιώνει σε πυρηνικές οικογένειες (νοικοκυριά από τους ίδιους και τα παιδιά τους) και έχει μητέρα κατά πλειοψηφία με καταγωγή τη λοιπή Ελλάδα. Ο κυρίαρχος τύπος δηλ. των νοικοκυριών είναι παραδοσιακός, με καταγωγή των ερωτώμενων από μητέρα τις επαρχιακές πόλεις.

Ένα 13% αποτελεί η εκτεταμένη οικογένεια μαζί με τον παππού και τη γιαγιά και η καταγωγή τους από μητέρα είναι η λοιπή Ελλάδα.

Στη Ν. Ιωνία το 5% των ερωτηθέντων αποτελεί μονομελές νοικοκυριό, και το μεγαλύτερο ποσοστό έχει μητέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα ή τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Από το 16% των ερωτηθέντων, των οποίων το νοικοκυριό αποτελείται από «το ζευγάρι», η πλειονότητα έχει μητέρα με καταγωγή τη λοιπή Ελλάδα.

Από το 61% των ερωτηθέντων, που αποτελεί και τη πλειοψηφία όπως και στο Ψυχικό, το νοικοκυριό αποτελείται από το ζευγάρι με τα παιδιά και η πλειονότητα έχει

μητέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα και κατά δεύτερο λόγο από τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Από το 11% των ερωτηθέντων, των οποίων το νοικοκυριό συμπληρώνεται από τον παππού και τη γιαγιά, η πλειονότητα έχει μητέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα και τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Όπως και με την καταγωγή από πατέρα, διαπιστώνουμε και εδώ ότι ανεξάρτητα από τη καταγωγή της μητέρας των ερωτηθέντων, η κυρίαρχη μορφή σύνθεσης νοικοκυριού είναι αυτή που αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά τους. Η παραδοσιακή δομή οικογένειας μεταφέρεται από τους γονείς στα παιδιά.

Πίνακας 2.Γ.4

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΗΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Μητέρα		ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ									Σύνολο	
		Δεν Πήγε Σχολείο	Τίξεις Δημοτικού	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Τεχνική Επαγγ. Σχολή	Θύρα Γυμν.-Λύκειο	Ανώτερη Εκπαίδευση	Ανώτατη Εκπαίδευση	Μεταπτυχιακό		
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N						1	2	1	3	7
	%							14%	29%	14%	43%	100%
	Λουπή Ελλάδα - Κύπρος	N			1			1	4	9	3	18
	%				6%			6%	22%	50%	17%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N							2	2		4
	%								50%	50%		100%
	Εξωτερικό	N							1			1
%								100%			100%	
Σύνολο	N				1		2	9	12	6	30	
%					3%		7%	30%	40%	20%	100%	
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	N	1		2	1	3	5	6		1	19
	%		5%		11%	5%	16%	26%	32%		5%	100%
	Λουπή Ελλάδα - Κύπρος	N	3	5	30	6	7	27	8	4	5	95
	%		3%	5%	32%	6%	7%	28%	8%	4%	5%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	1	5	15	6	5	18	3	1	1	53
	%		2%	9%	28%	11%	9%	30%	6%	2%	2%	100%
	Εξωτερικό	N				1	1					2
%					50%	50%					100%	
Σύνολο	N	5	10	47	14	18	48	17	5	7	169	
%		3%	6%	28%	8%	9%	28%	10%	3%	4%	100%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 2.Γ.4 συσχετίζουμε το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων με την καταγωγή από μητέρα.

Στο Ψυχικό, το 86% των ερωτηθέντων, των οποίων η καταγωγή από μητέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας, έχει ανώτερη και ανώτατη μόρφωση- μεταπτυχιακό, ενώ το ίδιο επίπεδο μόρφωσης έχει και το 89% όσων η καταγωγή της μητέρας είναι η λουπή Ελλάδα. Το ίδιο για το 100% όσων η μητέρα είχε ρίζες από τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Στη Ν. Ιωνία το 37% όσων η καταγωγή από τη μητέρα τους είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας έχει ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση, ενώ το ποσοστό για το ίδιο επίπεδο μόρφωσης πέφτει στο 17% για όσους η καταγωγή από μητέρα είναι η λουπή Ελλάδα. Αξιόλογο ποσοστό (40%) έχει δηλώσει στοιχειώδη εκπαίδευση (έως το δημοτικό).

Το 39% όσων η καταγωγή της μητέρας είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσε ως μορφωτικό επίπεδο τη στοιχειώδη εκπαίδευση και μόνο ένα 10% εξ αυτών δήλωσε ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση. Αρκετοί ήταν αυτοί οι οποίοι όπως αναφέραμε (στην

καταγωγή από πατέρα) διέκοψαν τη μόρφωσή τους ή αντιμετώπισαν οικονομικές δυσκολίες ερχόμενοι στον οικισμό, πράγμα που είχε αντίκτυπο και στα παιδιά τους.

Πίνακας 2.Γ.5

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΜΗΤΕΡΑΣ²

Ετος εγκατάστασης στην Περιοχή		Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Σύνολο
		Περιφέρ. Πελοπόννησος	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	
Απογρ. Τομέας 1	1961-1970	N	1	1	1	3
		%	33%	33%	33%	100%
	1971-1980	N		1		1
		%		100%		100%
	Σύνολο	N	1	2	1	4
		%	25%	50%	25%	100%
Απογρ. Τομέας 2	1961-1960	N	1			1
		%	100%			100%
	1961-1970	N		2	1	3
		%		67%	33%	100%
	Σύνολο	N	1	2	1	4
		%	25%	50%	25%	100%
Απογρ. Τομέας 3	1961-1970	N	2			2
		%		100%		100%
	1971-1980	N		2		2
		%		100%		100%
	Σύνολο	N	2	2		4
		%	50%	50%		100%
Απογρ. Τομέας 4	1961-1970	N	2			2
		%		100%		100%
	1971-1980	N	1			1
		%	100%			100%
	Σύνολο	N	3			3
		%	75%			100%
Απογρ. Τομέας 5	1961-1960	N	2			2
		%		100%		100%
	1961-1970	N	1			1
		%	100%			100%
	Σύνολο	N	3	1		4
		%	25%	50%	25%	100%
Απογρ. Τομέας 6	1961-1970	N	2	2		4
		%	50%	50%		100%
	1961-1980	N	1			1
		%	100%			100%
	Σύνολο	N	3	2		5
		%	60%	40%		100%
Απογρ. Τομέας 7	1961-1970	N		1		1
		%		100%		100%
	1971-1980	N		2	1	3
		%		67%	33%	100%
	Σύνολο	N	2	2		4
		%	50%	50%		100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων
1: Περιοχή = Ψυχικό

Στον Πίνακα 2.Γ.5 συνδυάσαμε το έτος εγκατάστασης του δείγματος στο Ψυχικό με την καταγωγή από μητέρα, για να παρατηρήσουμε τη χρονολογία μετακίνησης και εγκατάστασης στον οικισμό.

Τα αποτελέσματα τα έχουμε ομαδοποιήσει ανά απογραφικό τομέα όπως και στον πίνακα της καταγωγής από πατέρα.

Στον 1^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Μουσών - Λάσκου- Δάφνης - Ανθέων - Μαραθωνοδρόμου) οι περισσότεροι έχουν μητέρα με καταγωγή από τη λωιτή Ελλάδα και έχουν εγκατασταθεί μετά τη δεκαετία του 60, την περίοδο της μαζικής εσωτερικής μετανάστευσης (1961 μέχρι και 1980).

Στο 2^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τα σύνορα του Ψυχικού με το Δήμο Αθηναίων και Δήμο Γαλατσίου - Τουρκοβούνια - και τις οδούς Δόλασικ Αθανασιάδου Ελ.- Δάφνης- Μουσών) οι περισσότεροι έχουν μητέρα με καταγωγή από τη λωιτή Ελλάδα και έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970.

Στον 3^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Ανθέων - Δάφνης - Αθανασιάδου Ελ. - Δόλασικ - Δημοκρατίας - Μαζαράκη-25^{ης} Μαρτίου- Λεωφ. Κηφισίας) όλοι έχουν μητέρα με καταγωγή από τη

λωιτή Ελλάδα και η πλειονότητα έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970 και 1971-1980.

Στον 4^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τα σύνορα Ψυχικού με το Δήμο Γαλατσίου - με φυσικό σύνορο τα Τουρκοβούνια - και τις οδούς Δρυάδων - Καρκαβίτσα - Ιορδανίδη - Χαλεπά - Νικηφόρου Λύτρα - Σολωμού - Μαβίλη - Δόλασικ) η

πλειονότητα έχει μητέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα και οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970.

Στον 5^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Δρυάδων - Διαδόχου Παύλου – Κορυτσάς (σύνορα με Δήμο Φιλοθέης)- Ροΐδη- Καμπούρογλου- Νικηφόρου Λύτρα- Κ. Παπαρηγοπούλου – Γύζη- Διαμαντίδου- Σολωμού- Ν. Λύτρα- Χαλεπά- Ιορδανίδη- Καρκαβίτσα) ισχύει ό,τι και στους προηγούμενους σε ό,τι αφορά την καταγωγή από μητέρα. Η πλειονότητα έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1951-1960.

Στον 6^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τις οδούς Μπιζανίου-25^{ης} Μαρτίου- Στ. Δέλτα (σύνορα Φιλοθέης)- Λεωφ. Κηφισίας (σύνορα Χαλανδρίου)- Αγ. Δημητρίου- Παπαναστασίου- Μαλακάση- Διαμαντίδου- Γύζη- Παπαρηγοπούλου- Ν. Λύτρα- Καμπούρογλου- Ροΐδη- Κορυτσάς) η πλειονότητα ανήκει σ' αυτούς που η μητέρα τους κατάγεται από τη περιφέρεια πρωτεύουσας, και το μεγαλύτερο ποσοστό έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970.

Στον 7^ο απογραφικό τομέα (ο οποίος περικλείεται από τη Λεωφ. Κηφισίας (σύνορα Χαλανδρίου και Νέου Ψυχικού) και τις οδούς 25^{ης} Μαρτίου- Μαζαράκη- Δημοκρατίας- Μαβίλη- Μαλακάση- Παπαναστασίου- Αγ. Δημητρίου), τέλος, η πλειονότητα ανήκει σ' αυτούς που η μητέρα τους κατάγεται από τη λουπή Ελλάδα, ενώ βρέθηκαν και ποσοστά με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη . Εδώ, η πλειονότητα δήλωσε ότι εγκαταστάθηκε στο δήμο την περίοδο 1971-1980.

Πίνακας 2.Γ.6

Περιοχή Ψυχικού					
ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΜΗΤΕΡΑΣ					
ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤ.	ΠΕΡ.ΠΡΩΤ.	Λ.ΕΛΛΑΔΑ	Μ. ΑΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	
1951-1960	N	1	2	3	
	%	14,3%	11,1%	10,4%	
1961-1970	N	4	9	2	15
	%	57,1%	50,0%	50,0%	51,7%
1971-1980	N	1	5	2	8
	%	14,3%	27,8%	50,0%	27,5%
1981-1990	N	1	2		3
	%	14,3%	11,1%		10,4%
ΣΥΝΟΛΟ	N	7	18	4	29

Από τον ανωτέρω συγκριτικό πίνακα (2.Γ.6) παρατηρούμε ότι απ' όσους η καταγωγή από μητέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας, το 57,1% (το μεγαλύτερο ποσοστό) εγκαταστάθηκε την περίοδο 1961-1970.

Όσοι δήλωσαν ως τόπο καταγωγής της μητέρας τη λουπή Ελλάδα, κατά 50% (σε πλειοψηφία) εγκαταστάθηκαν πάλι την περίοδο 1961-1970. Αξιόλογο είναι το 27,8%, που εγκαταστάθηκε την περίοδο 1971-1980.

Η εγκατάσταση όσων δήλωσαν ότι η μητέρα κατάγεται από Μ. Ασία - Κων/πολη μοιράζεται ισομερώς τις περιόδους 1961-1970 και 1971-1980.

Συνολικά, το 10,4% των ερωτηθέντων έχει εγκατασταθεί με διαχρονική σειρά στον οικισμό την περίοδο 1951-1960, το 51,7% την περίοδο 1961-1970, το 27,5% την περίοδο 1971-1980 και τέλος το 10,4% εγκαταστάθηκε τη περίοδο 1981 μέχρι τη δεκαετία 1990.

Πίνακας 2.Γ.7

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΜΗΤΕΡΑΣ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή		Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Σύνολο	
		Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Πογραφικός ομάδας 1	1951-1960	N		3		3	
		%		100%		100%	
	1961-1970	N		3	1	4	
		%		75%	25%	100%	
	1971-1980	N	2	2		4	
		%	50%	50%		100%	
	1981-1990	N		3		3	
		%		100%		100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		1	2	3	
		%		33%	67%	100%	
	Σύνολο	N	2	12	3	17	
		%	12%	71%	18%	100%	
	Πογραφικός ομάδας 5	1941-1950	N		2	1	3
			%		67%	33%	100%
1951-1960		N		1		1	
		%		100%		100%	
1961-1970		N	1		2	3	
		%	33%		67%	100%	
1971-1980		N		2	1	3	
		%		67%	33%	100%	
1981-1990		N		3	1	4	
		%		75%	25%	100%	
1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ		N		1		1	
		%		100%		100%	
Σύνολο		N	1	9	5	15	
		%	7%	60%	33%	100%	
Πογραφικός ομάδας 9	1941-1950	N		1		1	
		%			100%	100%	
	1951-1960	N	1		2	3	
		%	33%		67%	100%	
	1961-1970	N	2	1	4	7	
		%	29%	14%	57%	100%	
	1971-1980	N		1	1	2	
		%		50%	50%	100%	
	1981-1990	N	1		1	2	
		%	50%		50%	100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		1	1	2	
		%		50%	50%	100%	
	Σύνολο	N	4	3	10	17	
		%	24%	18%	59%	100%	
Πογραφικός ομάδας 13	1922-1940	N		2		2	
		%			100%	100%	
	1951-1960	N		2	1	3	
		%		67%	33%	100%	

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΜΗΤΕΡΑΣ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή			Καταγωγή Βάσει Μητέρας					
			Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	Σύνολο	
Απογραφικός τομέας 13	1961-1970	N		4	2		6	
		%		67%	33%		100%	
	1971-1980	N		1			1	
		%		100%			100%	
	1981-1990	N		3	1		4	
		%		75%	25%		100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N				1	1	
		%				100%	100%	
	Σύνολο	N		10	6	1	17	
		%		59%	35%	6%	100%	
Απογραφικός τομέας 17	1922-1940	N		2	2		4	
		%		50%	50%		100%	
	1941-1950	N		1	1		2	
		%		50%	50%		100%	
	1951-1960	N			1		1	
		%			100%		100%	
	1961-1970	N	1	2	1		4	
		%	25%	50%	25%		100%	
	1981-1990	N		4			4	
		%		100%			100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N			1		1	
		%			100%		100%	
	Σύνολο	N	1	9	6		16	
		%	6%	56%	38%		100%	
Απογραφικός τομέας 21	1951-1960	N	1		1		2	
		%	50%		50%		100%	
	1981-1970	N	1	4	1	1	7	
		%	14%	57%	14%	14%	100%	
	1971-1980	N		3			3	
		%		100%			100%	
	1981-1990	N		1			1	
		%		100%			100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		2	1		3	
		%		67%	33%		100%	
	Σύνολο	N	2	10	3	1	16	
		%	13%	63%	19%	6%	100%	
	Απογραφικός τομέας 25	1922-1940	N			1		1
			%			100%		100%
1941-1950		N			1		1	
		%			100%		100%	
1951-1960		N		2	1		3	
		%		67%	33%		100%	
1961-1970		N		2			2	
		%		100%			100%	

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΜΗΤΕΡΑΣ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή		Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Σύνολο	
		Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Απογραφικός ομίλες 25	1971-1980	N		2		2	
		%		100%		100%	
	1981-1990	N	1	3	1	5	
		%	20%	60%	20%	100%	
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		2	1	3	
		%		67%	33%	100%	
Σύνολο	N	1	11	5	17		
	%	6%	65%	29%	100%		
Απογραφικός ομίλες 29	1922-1940	N			2	2	
		%			100%	100%	
	1941-1950	N		1	4	5	
		%		20%	80%	100%	
	1951-1960	N	1	2		3	
		%	33%	67%		100%	
	1961-1970	N	1	1	1	3	
		%	33%	33%	33%	100%	
	1971-1980	N			1	1	
		%			100%	100%	
	1981-1990	N		1	2	3	
		%		33%	67%	100%	
	Σύνολο	N	2	5	10	17	
		%	12%	29%	59%	100%	
	Απογραφικός ομίλες 33	1922-1940	N		1		1
			%		100%		100%
		1941-1950	N		2		2
			%		100%		100%
1951-1960		N	1	1		2	
		%	50%	50%		100%	
1961-1970		N		2		2	
		%		100%		100%	
1971-1980		N			1	1	
		%			100%	100%	
1981-1990		N		5		5	
		%		100%		100%	
1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ		N		2		2	
		%		100%		100%	
Σύνολο		N	1	13	1	15	
		%	7%	87%	7%	100%	
Απογραφικός ομίλες 37		1922-1940	N			1	1
			%			100%	100%
	1941-1950	N		3	1	4	
		%		75%	25%	100%	
	1951-1960	N	2	2	1	5	
		%	40%	40%	20%	100%	

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΜΗΤΕΡΑΣ

Περιοχή Νέα Ιωνία

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή			Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Σύνολο
			Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	
Απογραφικός τομέας 37	1961-1970	N	1	2			3
		%	33%	67%			100%
	1981-1990	N		2			2
		%		100%			100%
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		2			2
		%		100%			100%
	Σύνολο	N	3	11	3		17
		%	18%	65%	18%		100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 2.Γ.7, στο δείγμα της Ν. Ιωνίας παρατηρούμε τα εξής:

Απογραφικός τομέας 1 - συνοικία Αλσούπολης. Σε μεγαλύτερο ποσοστό απ' ότι στις άλλες περιοχές (71%) η καταγωγή της μητέρας είναι η λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί στον δήμο ισομερώς τις περιόδους 1951-1960, 1961-1970 και 1981-1990.

Απογραφικός τομέας 5 - συνοικία Καλογρέζας. Σε μεγαλύτερο ποσοστό (60%) η καταγωγή από την πλευρά της μητέρας είναι η λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1981-1990. Σημαντικό είναι το ποσοστό (33%) όσων η μητέρα είναι προσφυγικής καταγωγής από Μ. Ασία - Κων/πολη.

Απογραφικός τομέας 9 - συνοικία Νεόκτιστα Νεαπόλεως. Σε μεγαλύτερο ποσοστό (59%) η καταγωγή της μητέρας είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη, και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970. Σ' αυτό τον απογραφικό τομέα σημαντικό είναι και το ποσοστό (24%) όσων η μητέρα κατάγεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας (και εδώ η πλειονότητα έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970).

Απογραφικός τομέας 13 - συνοικίες Σαφράμπολης και Νεόκτιστων. Η πλειονότητα (59%) έχει μητέρα που κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς το μεγαλύτερο ποσοστό έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970. Αξιόλογο είναι το ποσοστό (35%) όσων η καταγωγή της μητέρας είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη.

Απογραφικός τομέας 17 - συνοικία Ελευθερούπολης. Η πλειονότητα (56%) έχει μητέρα που κατάγεται από λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς το μεγαλύτερο ποσοστό έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1981-1990. Αξιόλογο είναι το ποσοστό (38%) όσων η μητέρα κατάγεται από Μ. Ασία - Κων/πολη.

Απογραφικός τομέας 21 - συνοικία Περισσός. Η πλειονότητα (63%) έχει μητέρα που κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970. Έντονο είναι το προσφυγικό στοιχείο, αφού το 19% των ερωτηθέντων έχει μητέρα με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη.

Απογραφικός τομέας 25 - συνοικία Περισσός. Η πλειονότητα (65%) ανήκει σ' όσους έχουν μητέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς οι περισσότεροι έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1981-1990. Στο 29% φθάνει το ποσοστό όσων η μητέρα κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Απογραφικός τομέας 29 - συνοικίες Ινέπολης και Πευκάκια. Κυριαρχούν τα ποσοστά (59%) όσων η μητέρα κατάγεται από Μ. Ασία - Κων/πολη, και από αυτούς η πλειονότητα έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1941-1950. Στο 29% φθάνει το ποσοστό όσων η μητέρα κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα. Η περιοχή μέχρι σήμερα διατηρεί έντονο το προσφυγικό στοιχείο.

Απογραφικός τομέας 33 - Ν. Ιωνία (κέντρο). Η συντριπτική πλειοψηφία (87%) ανήκει σε αυτούς των οποίων η μητέρα κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα, η πλειονότητα των οποίων έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1981-1990.

Απογραφικός τομέας 37 - Ιωνία , σύνορα Δήμου Ν. Ηρακλείου. Η πλειοψηφία ανήκει και εδώ (65%) σε όσους η μητέρα κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα, και από αυτούς η πλειονότητα έχει εγκατασταθεί την περίοδο 1941-1950. Στο 18% των ερωτηθέντων ως καταγωγή της μητέρας αναφέρεται η Μ. Ασία - Κων/πολη και ένα ίδιο ποσοστό έχει καταγωγή την περιφέρεια πρωτεύουσας.

Πίνακας 2.Γ.8

Περιοχή Ν.Ιωνίας						
ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΒΑΣΕΙ ΜΗΤΕΡΑΣ						
ΕΤΟΣ ΕΓΚ.		Π. ΠΡΩΤ.	Λ.ΕΛΛΑΔΑ	Μ.ΑΣΙΑ	ΕΞΩΤ.	ΣΥΝΟΛΟ
1922-1940	N		3	8		11
	%		3,2%	15,4%		6,7%
1941-1950	N		9	9		18
	%		9,7%	17,3%		11,0%
1951-1960	N	6	13	7		26
	%	35,2%	14,0%	13,5%		15,8%
1961-1970	N	7	21	12	1	41
	%	41,2%	22,6%	23,1%	50,0%	25,0%
1971-1980	N	2	11	4		17
	%	11,8%	11,8%	7,7%		10,4%
1981-1990	N	2	25	6		33
	%	11,8%	26,9%	11,5%		20,1%
1991-ΣΗΜ.	N		11	6	1	18
	%		11,8%	11,5%	50,0%	11,0%
ΣΥΝΟΛΟ	N	17	93	52	2	164

Από τον συγκεντρωτικό πίνακα 2.Γ.8, για όσους η καταγωγή από μητέρα είναι από την περιφέρεια πρωτεύουσας, το 35,2% έχει εγκατασταθεί στη Ν. Ιωνία την περίοδο 1951-1960, το 41,2% την περίοδο 1961-1970 (παρουσιάζει υπεροχή), το 11,8% την περίοδο 1971-1980 και ένα ισόποσο ποσοστό την περίοδο 1981-1990. Παρατηρούμε στην περιοχή βαθμιαία αστικοποίηση μετά τη δεκαετία του 50 στις ανωτέρω συνοικίες και μετακίνηση από την περιοχή πρωτεύουσας προς τη Ν. Ιωνία.

Όσων η μητέρα κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα, το 3,2% έχει εγκατασταθεί στη Ν. Ιωνία την περίοδο 1922-1940, το 9,7% την περίοδο 1941-1950 δηλ. μεταπολεμικά, το 14% την περίοδο 1951-1960, το 22,6% την περίοδο 1961-1970, το 11,8% την περίοδο 1971-1980, το 26,9% την περίοδο 1981-1990, και για ένα 11,8% η εγκατάσταση χρονολογείται από το 1991 έως σήμερα. Αύξηση παρουσιάζεται όπως βλέπουμε την περίοδο 1961-1970, με άνοδο την περίοδο 1981-1990.

Όσων, τέλος, η μητέρα κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη, το 15,4% του δείγματος έχει εγκατασταθεί στον οικισμό την περίοδο 1922-1940, ένα 17,3% την περίοδο 1941-1950, το 13,5% την περίοδο 1951-1960, το 23,1% την περίοδο 1961-1970, το 11,5% την περίοδο 1971-1980, και για ένα 11,5% η εγκατάσταση χρονολογείται από το 1991 έως σήμερα.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Και στους δύο δήμους η καταγωγή της μητέρας των ερωτηθέντων είναι κυρίως από τη λοιπή Ελλάδα για αμφότερα τα φύλα.

Στους άνδρες στο Ψυχικό δεν υπάρχει κάποια ηλικιακή ομάδα που να ξεχωρίζει περισσότερο σ' ό,τι αφορά την καταγωγή της μητέρας από τη λοιπή Ελλάδα, ενώ στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό όσων η μητέρα έχει την προαναφερομένη καταγωγή συγκεντρώνεται στην ηλικιακή ομάδα των 60-70 ετών.

Σημαντικό είναι το ποσοστό (28%) των ανδρών στη Ν. Ιωνία που έχει μητέρα με καταγωγή από τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Στις γυναίκες, τα μεγαλύτερα ποσοστά όσων έχουν μητέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα τα συγκεντρώνει η ηλικιακή ομάδα των 30-39 ετών στο Ψυχικό, ενώ η αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα για τη Ν. Ιωνία είναι αυτή των 40-49 ετών. Οι ηλικίες του δείγματος δηλώνουν σε σχετικό βαθμό και το χρόνο μετακίνησης των γονέων τους από τους τόπους καταγωγής.

Σημαντικό ποσοστό γυναικών υπάρχει στη Ν. Ιωνία (32,5%) των οποίων η καταγωγή από την πλευρά της μητέρας είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη, ενώ για το Ψυχικό το αντίστοιχο ποσοστό είναι 23,5%.

Και στους δύο δήμους υπάρχει κυριαρχία των ανδρών έναντι των γυναικών για όσους η καταγωγή της μητέρας είναι η λοιπή Ελλάδα, ενώ στη Ν. Ιωνία, σ' αντίθεση με το Ψυχικό, κυριαρχούν οι γυναίκες έναντι των ανδρών για όσους η μητέρα κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη αλλά και από την περιφέρεια πρωτεύουσας. Περισσότερες γυναίκες δηλ. υπάρχουν Αθηναίες ή με προσφυγική καταγωγή, οι οποίες ήρθαν σε επιγαμία με μετανάστες, Αθηναίους ή πρόσφυγες.

Σ' ό,τι αφορά τον τόπο γέννησης των ερωτηθέντων, παρατηρούμε ότι στο Ψυχικό όσοι είχαν μητέρα με καταγωγή από την περιφέρεια πρωτεύουσας γεννήθηκαν στην Αθήνα. Στη Ν. Ιωνία αυτό συμβαίνει στο 58% του αντιστοίχου δείγματος.

Στο Ψυχικό το μεγαλύτερο ποσοστό όσων η μητέρα κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη έχει γεννηθεί στην Αθήνα, ενώ το αντίστοιχο στο δείγμα της Ν. Ιωνίας γεννήθηκε στον οικισμό της.

Στο Ψυχικό η πλειονότητα όσων η μητέρα κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα (67%) έχει γεννηθεί στην Αθήνα. Η Αθήνα υπήρξε ο πρώτος τόπος προορισμού των γονέων. Στο αντίστοιχο δείγμα της Ν. Ιωνίας η πλειονότητα (73%) έχει δηλώσει τη λοιπή Ελλάδα ως τόπο γέννησης, γεννήθηκαν δηλ. εκεί και μετανάστευσαν οι ίδιοι αργότερα.

Για την πλειονότητα (και στους δύο δήμους) όσων η καταγωγή της μητέρας υπήρξε η περιφέρεια πρωτεύουσας, αυτός ήταν και ο προηγούμενος τόπος διαμονής τους.

Το ίδιο ισχύει και για όσους η μητέρα κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα. Η πλειονότητα και στους δύο δήμους δήλωσε την περιφέρεια πρωτεύουσας ως προηγούμενο τόπο διαμονής πριν την εγκατάσταση στους τωρινούς οικισμούς, ενώ περισσότερα άτομα από τη Ν. Ιωνία (συγκριτικά με το Ψυχικό) δήλωσαν τη λοιπή Ελλάδα ως προηγούμενο τόπο διαμονής.

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων η μητέρα κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσε και στους δύο δήμους την περιφέρεια πρωτεύουσας ως τον προηγούμενο τόπο διαμονής του.

Σ' όλες σχεδόν τις περιπτώσεις (συνδυασμών) σύνθεσης νοικοκυριού και για τους δύο δήμους κυριαρχούν αυτοί των οποίων η καταγωγή της μητέρας τους είναι η λοιπή Ελλάδα.

Το μεγαλύτερο «κομμάτι» (ανεξάρτητα από τη καταγωγή από μητέρα) και στους δύο δήμους καλύπτουν τα νοικοκυριά που συνθέτουν το παραδοσιακό πρότυπο της πυρηνικής οικογένειας.

Σημαντική διαφορά στη συμπεριφορά των δήμων παρατηρείται σ' ό,τι αφορά το μορφωτικό επίπεδο (σε σχέση με την καταγωγή από την πλευρά της μητέρας). Στο Ψυχικό το 86% όσων η μητέρα κατάγεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας έχει ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση, ενώ στη Ν. Ιωνία μόλις το 37% από το αντίστοιχο δείγμα έχει την ίδια μόρφωση. Μεγαλύτερη απόκλιση εντοπίζεται σ' όσους η καταγωγή της μητέρας είναι η λοιπή Ελλάδα. Από αυτούς το 89% στο Ψυχικό έχει ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση, ενώ στη Ν. Ιωνία το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 17%. Μεγάλη απόκλιση εντοπίζεται και σ' όσους η καταγωγή από μητέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη. Από το δείγμα αυτό στο Ψυχικό όλοι έχουν ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση, ενώ μόνο ένα 10% στο αντίστοιχο δείγμα της Ν. Ιωνίας έχει το αντίστοιχο μορφωτικό επίπεδο.

Σ' ό,τι αφορά το έτος εγκατάστασης, η συμπεριφορά και για τους δύο οικισμούς είναι όμοια μ' αυτή της καταγωγής του πατέρα των ερωτηθέντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα αναπτύξουμε τη μεταβλητή επάγγελμα, που επηρεάζει και επηρεάζεται και από άλλες μεταβλητές και αποτελεί σημαίνουσα παράμετρο του κοινωνικού διαχωρισμού στους δύο οικισμούς.

Έχουμε ήδη αναλύσει το θέμα από το πρώτο κεφάλαιο, όπου μελετήσαμε τα δημογραφικά στοιχεία (και τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν) ανάμεσα στους δύο δήμους και αναφέρθηκε διεξοδικά η επαγγελματική κατάσταση του δείγματος και της θέσης στο επάγγελμα.

Στη συνέχεια, στο κεφάλαιο που ακολουθεί, θα γίνει μία πιο εκτενής ανάλυση του επαγγελματικού προσανατολισμού των ερωτηθέντων, της σχέσης του επαγγέλματος με διάφορες άλλες παραμέτρους (όπως καταγωγή, φύλο, ηλικία, εισόδημα, εκπαίδευση και άλλα), της επαγγελματικής τους κινητικότητας (δηλαδή την εκτίμηση της εξέλιξης και αλλαγής των επαγγελματικών τάσεων και προτιμήσεων διαχρονικά), της ανάλυσης του κυρίαρχου επαγγέλματος που συνεισφέρει στο εισόδημα του νοικοκυριού, και τέλος της σύνδεσης του παρόντος επαγγέλματος με τις γενεαλογικές ρίζες των γονέων των ερωτηθέντων

Συνοπτικά, οι ενότητες που εξετάζονται είναι :

- α. Επαγγελματική κατάσταση αυτών που έδωσαν συνέντευξη, στο νοικοκυριό.
- β. Επαγγελματική κινητικότητα ερωτωμένων και συζύγων - προηγούμενη και τωρινή κατάσταση.
- γ. Κυρίαρχο επάγγελμα νοικοκυριού,
- δ. Επάγγελμα σε συσχετισμό με την καταγωγή.

Α. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στο α' κεφάλαιο στο πίνακα 1.Α.6 που αφορά στην εργασιακή κατάσταση των ερωτηθέντων του νοικοκυριού, κατά περιοχή, διαπιστώσαμε ότι το 76,7% του δείγματός μας στο Ψυχικό δήλωσαν εργαζόμενοι κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο δείγμα της Ν. Ιωνίας ήταν 39,4%.

Πίνακας 3.Α.1

ΛΟΓΟΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Γάμος	N	1	7
	%	25%	9%
Παιδιά	N	2	31
	%	50%	38%
Δυσκολία ανεύρεσης εργασίας	N		10
	%		12%
Υγεία-Σύνταξη	N		29
	%		35%
Άλλοι Λόγοι	N	1	5
	%	25%	6%
Σύνολο	N	4	82
	%	100%	100%

N: Αριθμός

Βάση : όσοι από τους οικονομικά ενεργούς διέκοψαν την εργασία

Κάποιοι δήλωσαν ότι σταμάτησαν να εργάζονται. Στον Πίνακα 3.Α.1 συγκεντρώνουμε τις βασικότερες αιτίες διακοπής της επαγγελματικής δραστηριότητας των οικονομικώς ενεργών ερωτηθέντων.

Στον Πίνακα 3.Α.1, το μεγαλύτερο ποσοστό για το δείγμα του Ψυχικού συγκεντρώνει η «απόκτηση παιδιών», ως αιτία διακοπής της εργασίας.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας τα μεγαλύτερα ποσοστά που δικαιολογούν την παύση της επαγγελματικής δραστηριότητας είναι η απόκτηση παιδιών αλλά και λόγοι υγείας και συνταξιοδότησης.

Πίνακας 3.Α.2

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ, Ελεύθεροι Επαγγελματίες κ.λ.π	N	11	24
	%	37%	14
Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτέχνες	N	7	5
	%	23%	3%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπάλληλοι -Ενοπλες Δυναμεις	N	3	20
	%	10%	12%
Ιδιωτικός Τομέας	N	5	42
	%	17%	25%
Τεχνίτες Εργάτες- Χειριστές Μηχανημάτων	N	1	54
	%	3%	32%
Ανεργοι-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N	3	25
	%	10%	15%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός

p < 0,00001

Ας θυμηθούμε ξανά το πίνακα που μας έδειχνε το επάγγελμα των ερωτηθέντων και που τον είχαμε συναντήσει στο 1^ο κεφάλαιο των δημογραφικών στοιχείων. Όπως είχαμε διαπιστώσει και στην ανάλυση του 1^{ου} κεφαλαίου στο δείγμα μας του Ψυχικού υπάρχει μια υπεροχή (Πίνακας 3.Α.2) των επιστημόνων – ελεύθερων επαγγελματιών έναντι των τεχνιτών - εργατών αντιστοίχως, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό (37%) συγκέντρωσαν οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, ενώ οι τεχνίτες - εργάτες αγγίζουν μόλις το 3%.

Αντίθετα, στη Ν. Ιωνία αυτή η κατηγορία επαγγελμάτων κατέχει μεγαλύτερο ποσοστό ανάμεσα στους ερωτηθέντες και αγγίζει το 32% (τεχνίτες, εργάτες κ. τ. λ), την ίδια στιγμή που οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες βρίσκονται στο 14%.

Βλέπουμε λοιπόν μια σαφή διαφορά επαγγελματικού προσανατολισμού και κοινωνικής διαφοροποίησης ανάμεσα στους ερωτηθέντες των δύο δήμων , κάτι το οποίο έρχεται σε συνάρτηση και με το μορφωτικό τους επίπεδο και με την καταγωγή των γονέων τους, αλλά και με επαγγέλματα που εξασκούσαν οι γονείς τους. Ας παραθέσουμε τους λόγους, για τους οποίους οι ερωτηθέντες διάλεξαν τα επαγγέλματα που δήλωσαν.

Πίνακας 3.Α.3

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΣΠΟΥΔΕΣ-ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	N	7	17
	%	26%	11%
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ	N	13	23
	%	48%	15%
ΆΛΛΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ	N	4	24
	%	15%	16%
ΤΥΧΑΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ	N	3	37
	%	11%	25%
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	N		48
	%		32%
Σύνολο	N	27	149
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,00003

Βάση : όσοι μας δήλωσαν προηγούμενο ή τωρινό επάγγελμα

Πίνακας 3.Α.4

ΕΙΔΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΔΕΝ ΕΧΩ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	N	1	5
	%	3,3%	2,9%
ΙΚΑ	N	8	88
	%	26,7%	51,8%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	N	7	20
	%	23,3%	11,8%
ΤΕΒΕ	N	1	27
	%	3,3%	15,9%
ΆΛΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	N	8	22
	%	26,7%	12,9%
ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΣΥΝΔΙΑΣΜΟΙ	N	5	8
	%	16,7%	4,7%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0.01

τομέα των ερωτηθέντων, τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν το ΙΚΑ αφενός (51,8%) και το ΤΕΒΕ αφετέρου (15,9%). Χαρακτηριστικό επίσης σημείο είναι το χαμηλό ποσοστό (4,7%) όσων δήλωσαν ότι είναι ασφαλισμένοι σε «συνδυασμό» διάφορων ασφαλιστικών οργανισμών.

Στον Πίνακα 3.Α.3 στο δείγμα του Ψυχικού, το μεγαλύτερο ποσοστό (48%) μάς απάντησε ότι η οικογενειακή παράδοση είναι ο σημαντικότερος λόγος επιλογής του επαγγέλματός τους και, κατά δεύτερο λόγο (26%), οι σπουδές που είχαν ακολουθήσει.

Στη Ν. Ιωνία σαφώς τα πράγματα είναι διαφορετικά. Το μεγαλύτερο ποσοστό (32%) αναφέρει οικονομικούς λόγους -που αφορούν στο βιοτικό επίπεδο και στις ανάγκες των κατοίκων-, ενώ για ένα 25% η επιλογή του επαγγέλματος δεν βασίστηκε πάνω σε κάποια συγκεκριμένα κριτήρια.

Ενδεικτικό της διαφοράς «στάσεων ζωής» ανάμεσα στα δύο δείγματα είναι το γεγονός ότι η οικογενειακή παράδοση, σαν αίτιο επιλογής επαγγελματικού τομέα στη Ν. Ιωνία, συγκεντρώνει μόνο το 15% και οι σπουδές μόνο το 11%, το οποίον εξηγείται και από τη διαφορά μορφωτικού επιπέδου που είχαμε διαπιστώσει στο α' κεφάλαιο ανάμεσα στους ερωτηθέντες των δύο δήμων.

Στον Πίνακα 3.Α.4 προσπαθήσαμε να αποδώσουμε την κοινωνική ασφάλιση των ερωτηθέντων (στο Ψυχικό, το σύνολο του δείγματος ασφαρίζεται από το ΙΚΑ και από άλλους δημόσιους οργανισμούς ασφάλισης σε ποσοστό 26,7% αντίστοιχα και για τις δύο κατηγορίες και κατά 23,3% από άλλες δημόσιες ασφαλίσεις (εκτός ΙΚΑ και ΤΕΒΕ).

Ένα υψηλό ποσοστό (16,7%) ασφαρίζεται σε «διάφορους συνδυασμούς», δηλαδή είναι αυτοί που καλύπτονται από περισσότερους του ενός ασφαλιστικούς τομείς.

Στη Ν. Ιωνία, σε ό,τι αφορά τον ασφαλιστικό

Πίνακας 3.Α.5

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

Ο/Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΕΡΓΑΖΕΤΕ;		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	14	92
	%	70,0%	70,2%
ΟΧΙ	N	6	39
	%	30,0%	29,8%
Σύνολο	N	20	131
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση: όσοι δήλωσαν έγγαμοι

Ο Πίνακας 3.Α.5 δείχνει την εργασιακή κατάσταση (του ή της συζύγου) των εργαζομένων. Τα ποσοστά είναι απόλυτα ισορροπημένα ανάμεσα στους δύο δήμους. Σχεδόν το 70% των ερωτηθέντων και για τους δύο οικισμούς δήλωσε ότι έχει εργαζόμενη ή εργαζόμενο σύζυγο, κάτι που δηλώνει ότι η παραγωγική δύναμη εκπροσωπείται και από τα δύο φύλα.

Πίνακας 3.Α.6

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΣΥΖΥΓΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ, Ελ.Επαγγ. κλπ	N	11	16
	%	55,0%	12,2%
Δι/ντές, Ανώτ. Στελέχη, Επιχειρ-Βιοτέχνες	N	2	8
	%	10,0%	6,1%
Δημόσιοι-Δημοτ. Υπάλλ	N		13
	%		9,9%
Ιδιωτικός Τομέας	N	1	17
	%	5,0%	13,0%
Τεχνίτες,Εργάτες, Χειρ. Μηχ	N		38
	%		29,0%
Ανεργοί-Συνταξ-Οικιακά	N	6	39
	%	30,0%	29,8%
Σύνολο	N	20	131
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι δήλωσαν έγγαμοι
P< 0,00006

Στο Πίνακα 3.Α.6, που αφορά στο επάγγελμα των συζύγων των ερωτηθέντων, παρατηρούμε ότι :στο δείγμα του Ψυχικού το μεγαλύτερο ποσοστό (55%) συγκεντρώνει η ομάδα των επαγγελματιών: επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, πράγμα που δηλώνει την επαγγελματική εξέλιξη σε συνάρτηση με τις μεταβλητές του εισοδήματος, της μόρφωσης και του κοινωνικού κεφαλαίου. Ένα ποσοστό 10% απάντησε ότι ανήκει στην ομάδα των ανωτέρων στελεχών - επιχειρηματιών - βιοτεχνών.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας το μεγαλύτερο ποσοστό (29%) συγκεντρώνει η ομάδα των επαγγελματιών: τεχνίτες- εργάτες κ.τ.λ., όπως είχαμε διαπιστώσει και στον πίνακα του επαγγέλματος των ερωτηθέντων και αυτό είναι φυσικό γιατί υπάρχουν μεταποιητικές επιχειρήσεις, βιοτεχνίες, εργοστάσια στην περιοχή που απασχολούν τους εργαζόμενους άνδρες, γυναίκες.

Τέλος, ανάλογα ποσοστά συγκεντρώνουν και οι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα (13%), καθώς και οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες (12,2%).

Πίνακας 3.A.7

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ	N	3	2
	%	21,4%	2,2%
ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ	N	4	37
	%	28,6%	40,2%
ΜΙΣΘΩΤΟΣ	N	7	48
	%	50,0%	52,2%
ΣΥΝΒΟΗΘΟΥΝ ΜΕΛΟΣ	N		5
	%		5,4%
Σύνολο	N	14	92
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,05

Βάση : όσοι -ες σύζυγοι ερωτηθέντων εργάζονται

Στο Πίνακα 3.A.7 , απ' όσους μάς δήλωσαν ότι ο/η σύζυγος τους εργάζεται, συμπεραίνουμε τα εξής για τη θέση τους στην εργασία :

Στο δείγμα του Ψυχικού κυριαρχούν οι μισθωτοί (50%), έπονται οι αυτοαπασχολούμενοι (28,6%) και ακολουθούν οι εργοδότες σε υψηλό ποσοστό (21,4%).

Στη Ν. Ιωνία η σειρά είναι η ίδια, μόνο που εδώ οι μισθωτοί αποτελούν το 52,2%, οι αυτοαπασχολούμενοι το 40,2%, και εντυπωσιακά μικρό (2,2%) είναι το ποσοστό που δήλωσε ότι ο /η σύζυγός του κατέχει θέση εργοδότη. Τέλος, το 5,4% δήλωσε καθεστώς εργασίας (συζύγου): «συμβοηθούν μέλος» σε βιοτεχνική επιχείρηση ή κάτι άλλο.

Πίνακας 3.A.8

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Περιοχή Ψυχικό

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ				ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ			Σύνολο
				ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ	ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ	ΜΙΣΘΩΤΟΣ	
ΦΥΛΟ	Άρρεν	Θέση στην εργασία	Εργοδότης	N	1		1
				%	100,0%		100,0%
		Μισθωτός	N	1	1	2	
			%	50,0%	50,0%	100,0%	
	Σύνολο		N	2	1	3	
			%	66,7%	33,3%	100,0%	
	Θήλυ	Θέση στην εργασία	Αυτοαπασχολούμενος	N	1		2
				%	50,0%	50,0%	100,0%
Μισθωτός			N		6	6	
			%		100,0%	100,0%	
Συνβοηθούν Μέλος		N	1		1		
		%	100,0%		100,0%		
Σύνολο		N	2	1	6	9	
		%	22,2%	11,1%	66,7%	100,0%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι σύζυγοι στο Ψυχικό δήλωσαν επάγγελμα

Στον Πίνακα 3.Α.8 παρατηρούμε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη θέση στην εργασία του ερωτηθέντος του νοικοκυριού και σ' αυτήν με του /της συζύγου, για να διαπιστώσουμε αν και σε ποίο βαθμό υπάρχει αντιστοιχία στα δύο φύλα.

Έτσι, για το Ψυχικό έχουμε να διαπιστώσουμε τα εξής στοιχεία:

Το 66,7% των γυναικών (των συζύγων των ανδρών) που εργάζονται είναι αυτοαπασχολούμενες και το 33,3% μισθωτές, χωρίς ποσοστό εργοδοτών.

Επίσης, το 22,2% των ανδρών (των συζύγων των γυναικών) που εργάζονται είναι εργοδότες, το 11,1% αυτοαπασχολούμενοι και το 66,7% μισθωτοί.

Οι γυναίκες που έχουν δηλώσει θέση εργασίας «αυτοαπασχολούμενη» συνδέονται με άνδρες που είναι εργοδότες ή μισθωτοί (στα ίδια ποσοστά), ενώ αυτές που δήλωσαν μισθωτές, συνδέονται με άνδρα μισθωτό.

Οι άνδρες που δήλωσαν εργοδότες έχουν γυναίκες είτε αυτοαπασχολούμενες είτε «συμβοηθόντα μέλη» (στα ίδια ποσοστά). Όσοι δήλωσαν αυτοαπασχολούμενοι έχουν γυναίκες με την ίδια θέση εργασίας. Το ίδιο συμβαίνει και με τους μισθωτούς.

Το απόλυτο νούμερο σε διασταυρώσεις αυτού του χαρακτήρα για το δείγμα του Ψυχικού είναι μικρό, για να εξάγουμε ακριβή συμπεράσματα. Επισημαίνουμε κάποια δεδομένα, χωρίς να κάνουμε γενικεύσεις από μία μικρή τάση που διαφαίνεται από το συγκεκριμένο πίνακα.

Πίνακας 3.Α.9

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Περιοχή Νέα Ιωνία

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ				ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ				Σύνολο	
				ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ	ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ	ΜΙΣΘΩΤΟΣ	ΣΥΝΒΟΗΘΟΥΝ ΜΕΛΟΣ		
ΦΥΛΟ	Αρρεν	Θέση στην εργασία	Αυτοαπασχολούμενος	N	1	2	2	5	
				%	20,0%	40,0%	40,0%	100,0%	
		Μισθωτός	N	2	11		13		
			%	15,4%	84,6%		100,0%		
		Σύνολο		N	3	13	2	18	
				%	16,7%	72,2%	11,1%	100,0%	
	Θήλυ	Θέση στην εργασία	Εργοδότης	N		1		1	
				%		100,0%		100,0%	
			Αυτοαπασχολούμενος	N	6	3	1	10	
				%	60,0%	30,0%	10,0%	100,0%	
			Μισθωτός	N	1	23	24	50	
				%	2,0%	46,0%	48,0%	100,0%	
			Συνβοηθούν Μέλος	N	1	1	2	4	
				%	25,0%	25,0%	50,0%	100,0%	
Σύνολο			N	2	30	30	3	65	
			%	3,1%	46,2%	48,2%	4,6%	100,0%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι σύζυγοι ερωτηθέντων στη Ν. Ιωνία δήλωσαν επάγγελμα

Στον Πίνακα 3.Α.9, στη Ν. Ιωνία παρατηρούμε ότι 16,7% των γυναικών (των συζύγων των ανδρών) είναι αυτοαπασχολούμενες και το 72,2% μισθωτές. Ένα 11,1% δήλωσαν συμβοηθούντα μέλη σε οικογενειακή επιχείρηση.

Επίσης, το 46,2% των ανδρών (των συζύγων των γυναικών) είναι αυτοαπασχολούμενοι, σε ίδιο ποσοστό (46,2%) μισθωτοί και μόλις το 4,6% συμβοηθούντα μέλη.

Οι γυναίκες που έχουν δηλώσει θέση εργασίας «αυτοαπασχολούμενες» συνδέονται με άνδρες κυρίως μισθωτούς αλλά και αυτοαπασχολούμενους σε ίδια εργασία. Αυτές που δηλώνουν μισθωτές συνδέονται σε συγκριτικά μεγαλύτερο ποσοστό με άνδρες μισθωτούς και κατά ένα πολύ μικρό ποσοστό με άνδρες αυτοαπασχολούμενους. Όσες είναι συμβοηθούντα μέλη έχουν άνδρες αυτοαπασχολούμενους σε ίδια επιχείρηση.

Οι άνδρες που δήλωσαν εργοδότες «συνδέονται» με γυναίκες μισθωτές ή συμβοηθούντα μέλη σε οικογενειακή επιχείρηση (στα ίδια ποσοστά). Αυτοί που δήλωσαν αυτοαπασχολούμενοι «συνδέονται» κατά ένα μεγάλο ποσοστό με γυναίκες μισθωτές και με αυτοαπασχολούμενες (κατά δεύτερο ρόλο). Όσοι δήλωσαν μισθωτοί συνδέονται κατά βάση με γυναίκες μισθωτές και κατά δεύτερο ρόλο με αυτοαπασχολούμενες σε ίδια εργασία. Όσοι τέλος δήλωσαν συμβοηθούντα μέλη έχουν γυναίκες κυρίως μισθωτές αλλά και αυτοαπασχολούμενες.

Η θέση της γυναίκας στην εργασία είναι αισθητή. Συμβάλλει στο οικογενειακό εισόδημα, είτε ως μισθωτή είτε ως ελεύθερος επαγγελματίας είτε και ως συμβοηθού μέλος. Στηρίζει την παραγωγική εργασία και ταυτόχρονα έχει την επιμέλεια του σπιτιού και των παιδιών.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Όπως περιγράψαμε και στο Α' κεφάλαιο τα μεγαλύτερα ποσοστά στο τομέα του επαγγέλματος συγκεντρώνουν για το Ψυχικό οι επιστήμονες - επαγγελματίες και οι διευθυντές και τα ανώτερα στελέχη, ενώ για τη Ν. Ιωνία οι τεχνίτες-εργάτες και οι αυτοαπασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα.

Βασικός λόγος διακοπής της επαγγελματικής δραστηριότητας των ερωτηθέντων και στους δύο δήμους είναι η απόκτηση παιδιών.

Οι λόγοι επιλογής του σημερινού επαγγέλματος είναι διαφορετικοί για τους ερωτηθέντες του δείγματος των δύο δήμων, καθώς στο Ψυχικό ακολουθούν πολύ την οικογενειακή παράδοση, και η μόρφωση επηρεάζει το επάγγελμα. Στο δήμο της Ν. Ιωνίας βασικά οικονομικοί είναι οι λόγοι που καθορίζουν τη μετέπειτα επαγγελματική κατεύθυνση των ερωτηθέντων του δείγματος.

Οι εργαζόμενοι ερωτηθέντες και των δύο δήμων είναι κατά βάση ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ, ενώ περισσότεροι ερωτηθέντες από το Ψυχικό, συγκριτικά με αυτούς της Ν. Ιωνίας καλύπτονται από «συνδυασμούς» ασφαλιστικών ταμείων. Παρατηρούμε υψηλό βαθμό κοινωνικής ασφάλισης και στους δύο οικισμούς, αναλογικά με τη θέση εργασίας των εργαζομένων.

Όσον αφορά το επάγγελμα των συζύγων των, η συμπεριφορά των δύο δειγμάτων είναι όμοια με αυτή που μελετήσαμε σε σχέση με το επάγγελμα των ίδιων των ερωτηθέντων.

Αναλυτικότερα, στο Ψυχικό οι σύζυγοι των ερωτηθέντων είναι κυρίως επιστήμονες-ελεύθεροι επαγγελματίες και ανώτερα στελέχη-βιοτέχνες, ενώ αντίστοιχα στη Ν. Ιωνία τεχνίτες - εργάτες και ιδιωτικοί υπάλληλοι.

Η θέση εργασίας του /της συζύγου των ερωτηθέντων και στα δύο δείγματα είναι κυρίως αυτή του /της μισθωτού αλλά και του /της αυτοαπασχολούμενου/ ης σε ίδια εργασία.

Αρκετά μεγαλύτερο είναι στο Ψυχικό το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι ο/ η σύζυγος είναι εργοδότης (21,4%), έναντι της Ν. Ιωνίας όπου το ποσοστό κυμαίνεται μόνο στο 2,2%.

Και στους δύο δήμους δεν παρατηρείται στις ερωτώμενες γυναίκες διαφοροποίηση του επαγγέλματός τους σε σχέση με αυτό των συντρόφων τους. Οι γυναίκες αυτοαπασχολούμενες ή μισθωτές έχουν κατά κανόνα άνδρα μισθωτό.

Στους ερωτηθέντες αυτοαπασχολούμενους άνδρες στη Ν. Ιωνία παρατηρείται μια διαφοροποίηση, καθώς συνδέονται κυρίως με γυναίκες μισθωτές, ενώ αντίστοιχα στο Ψυχικό οι αυτοαπασχολούμενοι - ελεύθεροι επαγγελματίες συνδέονται αποκλειστικά με γυναίκα του ιδίου μ' αυτούς επαγγέλματος.

Οι άνδρες εργοδότες συνδέονται στο Ψυχικό με γυναίκες αυτοαπασχολούμενες και στη Ν. Ιωνία με μισθωτές.

Στο δείγμα του Ψυχικού, οι σύζυγοι έχουν περισσότερες πιθανότητες να κατέχουν την ίδια θέση στο επάγγελμα. Στη Ν. Ιωνία, παρατηρείται μεγαλύτερη διαφοροποίηση στα επαγγέλματα των συζύγων.

Β. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σ' αυτόν τον τομέα παρατηρούμε την επαγγελματική κινητικότητα των ερωτωμένων των νοικοκυριών, ανάμεσα στους δύο δήμους. Με τον όρο επαγγελματική κινητικότητα εννοούμε τις τάσεις μετακίνησης από ένα επάγγελμα σ' ένα άλλο, διαφορετικής φύσης, διαχρονικά. Συνδέουμε αυτή τη μεταβλητή με την καταγωγή των γονέων των ερωτωμένων, το φύλο τους, το επάγγελμα των γονέων τους αλλά και το επάγγελμα το δικό τους.

Τέλος, συνθέτοντας όλες αυτές τις μεταβλητές, παρατηρούμε τις διαφορές στη συμπεριφορά των δύο δειγμάτων.

Ας δούμε, λοιπόν, πρώτα το επάγγελμα του πατέρα των ερωτηθέντων και κατά πόσον το ακολούθησαν τα μέλη του νοικοκυριού.

Πίνακας 3.Β.1

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ., Ελ. Επαγγ. κλπ	N	9	11
	%	30,0%	6,5%
Δ/ντές, Ανώτατα Στελέχη	N	5	7
	%	16,7%	4,2%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπάλληλοι	N	3	13
	%	10,0%	7,7%
Ιδιωτικός τομέας	N	7	25
	%	23,3%	14,9%
Γεωργία Κτηνοτροφία	N	1	44
	%	3,3%	26,2%
Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. μηχαν.	N	1	63
	%	3,3%	37,5%
Ένοπλες Δυνάμεις	N	4	5
	%	13,3%	3,0%
Σύνολο	N	30	168
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,00001

είναι γεωργός ή κτηνοτρόφος. Σημαντικό ποσοστό (14,9%) δήλωσε ως απασχόληση του πατέρα τον ιδιωτικό τομέα. Μόλις το 6,5% δήλωσε ότι έχει πατέρα επιστήμονα - ελεύθερο επαγγελματία, 4,2% διευθυντή - ανώτερο στέλεχος, 7,7% δημόσιο υπάλληλο και για το 3% ο πατέρας τους ασχολείται με τις ένοπλες δυνάμεις.

Στον Πίνακα 3.Β.1, στο δείγμα του Ψυχικού συμπεραίνουμε για το επάγγελμα του πατέρα ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά τα συγκεντρώνουν οι επιστήμονες - ελ. επαγγελματίες (30%) και οι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα (23,3%). Επίσης, σ' ένα αξιόλογο ποσοστό (16,7%) ο πατέρας είναι διευθυντής ή ανώτατο στέλεχος. Μόνο το 3,3% του δείγματος δήλωσε ασχολία του πατέρα γεωργική-κτηνοτροφική και για ίσο ποσοστό ο πατέρας είναι εργάτης ή τεχνίτης. Τέλος, αξιοπρόσεκτα ποσοστά είναι αυτά που δήλωσαν ως επάγγελμα του πατέρα την απασχόληση στις ένοπλες δυνάμεις (13,3%) και στο χώρο του δημοσίου τομέα, όπου εκεί το ποσοστό ανέρχεται στο 10%.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας βλέπουμε ότι το 37,5% δήλωσε ότι ο πατέρας τους είναι τεχνίτης - εργάτης, ενώ για ένα ποσοστό 26,2% ο πατέρας

Πίνακας 3.Β.2

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ,Ελ. Επαγγ, κλπ	N	6	3
	%	20,0%	1,8%
Υπάλληλοι Γραφείου	N		7
	%		4,1%
Γεωργία Κτηνοτροφία	N		38
	%		22,5%
Τεχνίτες -Εργάτες-Χειριστές Μηχ	N		14
	%		8,3%
Άνεργοι-Συνταξ-Οικιακά	N	24	107
	%	80,0%	63,3%
Σύνολο	N	30	169
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,00001

Η δυνατότητα απασχόλησης της γυναίκας για την κάλυψη του ελεύθερου χρόνου στο Ψυχικό είναι διαφορετική από αυτή της Ν. Ιωνίας. Η ύπαρξη μιας βοηθού στο σπίτι, στο Ψυχικό, απελευθερώνει τη γυναίκα, η οποία αναπτύσσει τον ελεύθερό της χρόνο και τις κοινωνικές της επαφές. Ο οικονομικός παράγοντας διαφοροποιεί, εκτός των άλλων, τη θέση της γυναίκας στους δύο οικισμούς και διαμορφώνει την κοινωνική της θέση και τον κοινωνικό της ρόλο.

Ο Πίνακας 3.Β.2 αναφέρεται στο επάγγελμα της μητέρας των ερωτωμένων. Στο 80% του δείγματος στο Ψυχικό οι μητέρες είναι συνταξιούχοι ή ασχολούνται με τα οικιακά. Μόλις ένα 20% είναι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες.

Στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό (63,3%) δήλωσε ότι οι μητέρες τους είναι συνταξιούχοι - άνεργες ή ασχολούνται με τα οικιακά, δηλαδή ανήκουν στο μη ενεργό πληθυσμό.

Σημαντικό και εδώ είναι το ποσοστό (30,8%) αυτών οι μητέρες των οποίων ασχολούνται με γεωργία-κτηνοτροφία (22,5%) και είναι τεχνίτριες - εργάτριες (8,3%).

Μικρά ποσοστά συγκεντρώνουν αυτοί, που το επάγγελμα της μητέρας τους είναι « υπάλληλοι γραφείου » (4,1%) ή επιστήμονες - ελεύθερες επαγγελματίες (1,8%).

Πίνακας 3.Β.3

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ., Ελεύθεροι Επαγγελματίες κ.λ.π	N	11	24
	%	37%	14%
Δ/ντές, Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτέχνες	N	7	5
	%	23%	3%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπάλληλοι - Ένοπλες Δυνάμεις	N	3	20
	%	10%	12%
Ιδιωτικός Τομέας	N	5	42
	%	17%	25%
Τεχνίτες Εργάτες-Χειριστές Μηχανημάτων	N	1	54
	%	3%	32%
Ανεργοί-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N	3	25
	%	10%	15%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,00001

Πίνακας 3.Β.4

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ., ΕΛ. Επαγγ. κλπ	N	9	11
	%	30,0%	6,5%
Δ/ντές, Ανώτατα Στελέχη	N	5	7
	%	16,7%	4,2%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπάλληλοι	N	3	13
	%	10,0%	7,7%
Ιδιωτικός τομέας	N	7	25
	%	23,3%	14,9%
Γεωργία Κτηνοτροφία	N	1	44
	%	3,3%	26,2%
Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. μηχαν.	N	1	63
	%	3,3%	37,5%
Ένοπλες Δυνάμεις	N	4	5
	%	13,3%	3,0%
Σύνολο	N	30	168
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Οι Πίνακες 3.Β.3 και 3.Β.4 δηλώνουν την επαγγελματική ζωή των ερωτηθέντων, σύμφωνα με το επάγγελμα των γονέων τους.

Παρατηρώντας λοιπόν, στο δείγμα του Ψυχικού, το επάγγελμα των ερωτηθέντων σε σχέση μ' αυτό του πατέρα τους, διακρίνουμε μια αντιστοιχία στον επαγγελματικό προσανατολισμό (φυσικό άλλωστε, καθώς σε προηγούμενο πίνακα ο βασικότερος λόγος προτίμησης επαγγέλματος σ' αυτό το δείγμα μας ήταν η «οικογενειακή παράδοση»), καθώς κυριαρχούν και στις δύο γενιές οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες. Παρατηρείται όμως και μία ελαφριά κινητικότητα. Κυριαρχεί αυξητική τάση για τα επαγγέλματα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών (37% των ερωτηθέντων έναντι 30% του πατέρα τους) και για τα ανώτατα στελέχη (23% των ερωτηθέντων έναντι 16,7% των πατέρων τους), και μία μειωτική τάση των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (17% των ερωτηθέντων έναντι 23,3 του πατέρων τους).

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας διαφαίνεται, επίσης, μία αντιστοιχία του επαγγέλματος των ερωτωμένων προς αυτό των πατέρων τους, καθώς και στους δύο πίνακες το επάγγελμα των τεχνιτών - εργατών κυριαρχεί. Παρατηρείται όμως κάποια κινητικότητα, καθώς υπάρχει ελαφριά τάση μείωσης των εργατών - τεχνιτών (32% των ερωτηθέντων έναντι 37,5% των πατέρων τους) και αύξησης των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών (14% των ερωτηθέντων έναντι 6,5% των πατέρων τους). Ο τομέας της γεωργίας -κτηνοτροφίας, με τον οποίο ασχολείται το 26,2% των πατέρων των ερωτηθέντων και αφορά στους εσωτερικούς μετανάστες από την επαρχία, εκλείπει, καθώς οι ερωτώμενοι κατοικούν σε αστική περιοχή. Τέλος, υπάρχει και αύξηση των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα

(14,9% το ποσοστό του επαγγέλματος του πατέρα τους, 25% το δικό τους επάγγελμα) αλλά και των δημόσιων και δημοτικών υπαλλήλων (από 7,7% σε 12%).

Παρατηρήσαμε τις συγκριτικές αποκλίσεις ανάμεσα στους δύο δήμους σε ό,τι αφορά την επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων και των πατέρων τους.

Στο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών κυριαρχεί το δείγμα του Ψυχικού και στις δύο γενιές έναντι του δείγματος της Ν. Ιωνίας, με την «ψαλίδα» να κλείνει λίγο, καθώς η συγκριτική πλειοψηφία +23,5% (30% έναντι 6,5%) που αφορά στο επάγγελμα του πατέρα των ερωτηθέντων έχει μετατραπεί τώρα σε +23% (37% έναντι 14%) σ' ό,τι αφορά το επάγγελμα των ερωτηθέντων.

Αναφέροντας πάντα το ποσοστό της συγκριτικής πλειοψηφίας, η οποία προκύπτει από το επάγγελμα του πατέρα των ερωτηθέντων, σε σχέση με αυτό που προκύπτει από το επάγγελμα των ιδίων των ερωτηθέντων, διαπιστώνουμε τα εξής:

Το επάγγελμα των διευθυντών και ανωτάτων στελεχών κυριαρχεί στο δείγμα του Ψυχικού και στις δύο γενιές, με τάση αυξητική (από +12,5% σε +20%).

Το επάγγελμα των τεχνιτών - εργατών κυριαρχεί στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, με ελαφριά μείωση (από +34,2% σε +29%).

Το επάγγελμα των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα κυριαρχεί στο δείγμα της Ν. Ιωνίας (με +8%) έναντι του Ψυχικού, ενώ των ερωτηθέντων οι πατέρες που απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα κυριαρχούν στο Ψυχικό σε συγκριτική πλειοψηφία (+8,4%).

Συμπερασματικά, και στο επάγγελμα του πατέρα και στο επάγγελμα των ιδίων των ερωτηθέντων η Ν. Ιωνία συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη συγκριτική πλειοψηφία στο επάγγελμα των τεχνιτών - εργατών, ενώ το Ψυχικό σ' αυτό των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών. Αυτό παρατηρήθηκε και από τους πίνακες της Ε. Σ. Υ. Ε της απογραφής του 1991 που αναλύσαμε στο Α' μέρος.

Συγκρίνοντας το επάγγελμα της μητέρας των ερωτηθέντων μ' αυτό των ίδιων των ερωτηθέντων, παρατηρούμε την εξής κινητικότητα :

Πίνακας 3.Β.5

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ, Ελεύθεροι Επαγγελματίες κ.λ.π	N	11	24
	%	37%	14%
Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρήσεις-βιοτέχνες	N	7	5
	%	23%	3%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπάλληλοι -Ενοπλες Δυνάμεις	N	3	20
	%	10%	12%
Ίδιωτικός Τομέας	N	5	42
	%	17%	25%
Τεχνίτες Εργάτες-Χειριστές Μηχανημάτων	N	1	54
	%	3%	32%
Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N	3	25
	%	10%	15%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,00001

Πίνακας 3.Β.6

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ,Ελ. Επαγγ, κλπ	N	6	3
	%	20,0%	1,8%
Υπάλληλοι Γραφείου	N		7
	%		4,1%
Γεωργία Κτηνοτροφία	N		38
	%		22,5%
Τεχνίτες -Εργάτες-Χειριστές Μηχ	N		14
	%		8,3%
Άνεργοι-Συνταξ-Οικιακά	N	24	107
	%	80,0%	63,3%
Σύνολο	N	30	169
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,0001

Κυρίαρχο επάγγελμα της μητέρας τους οι ερωτηθείσες δήλωσαν τα οικιακά (ή εργασία στο σπίτι) ή ακόμη ότι είναι άνεργες ή συνταξιούχοι (80% του δείγματος του Ψυχικού έναντι 63,3% της Ν. Ιωνίας). Η μεγαλύτερη πλειοψηφική απόκλιση υπέρ του Ψυχικού αφορά και εδώ στο επάγγελμα του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία (20% έναντι 1,8% μόνο της Ν. Ιωνίας), δηλαδή + 18,2%, ενώ η αντίστοιχη πλειοψηφική απόκλιση για τη Ν. Ιωνία αφορά στο επάγγελμα των τεχνιτών για τους ερωτηθέντες και σ' αυτό του γεωργού - κτηνοτρόφου για το επάγγελμα της μητέρας Στη Ν. Ιωνία υπάρχει μια διαφορά + 22,5%.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΑΤΟΜΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΣΤΗ ΑΘΗΝΑ ΑΠΟ 1971-1991			
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	1971	1981	1991
ΕΛΕΥΘ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΔΙΕΥΘ. ΣΤΕΛ.	11,6	18,1	56,0
ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	16,1	16,7	3,7
ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΩΛΗΤΕΣ	11,5	11,9	3,3
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	12,2	10,1	-17,2
ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΕΧΝΙΤΕΣ	45,8	38,3	-16,4

Σύμφωνα με τον ανωτέρω πίνακα της Ε.Σ.Υ.Ε. διαπιστώνει κανείς κοινές τάσεις επαγγελματικής κινητικότητας μ' αυτές που παρατηρούνται και στο δείγμα μας. Οι σημαντικότερες ανακατατάξεις σ' ό,τι αφορά τη μεταβλητή επάγγελμα εστιάζονται στη μείωση των εργατών - τεχνιτών και στην αύξηση των ελεύθερων επαγγελματιών - επιστημόνων και διευθυντικών στελεχών, γεγονός που εξηγείται και από το μεγάλο ποσοστό ανόδου του μορφωτικού επιπέδου σε σύγκριση μ' αυτό των προηγούμενων δεκαετιών αλλά και από τη στασιμότητα του δευτερογενούς τομέα (βιομηχανία - βιοτεχνία) έναντι του τριτογενούς (εμπόριο - παροχή υπηρεσιών).

Πίνακας 3.Β.7
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΡΥΘΜΟΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Π.ΨΥΧΙΚΟ)				
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΑΤΕΡΑ		ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΕΠΙΣΤ. -ΕΛΕΥΘ ΕΠ.	30%	→	37%	↗ 23%
ΑΝΩΤ.ΣΤΕΛΕΧΗ	16,70%	→	23%	↗ 37,70%
ΙΔ. ΤΟΜΕΑΣ	23,30%	→	17%	↘ 27%
ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΕΡΓΑΤΕΣ	3,30%	→	3%	↘ 9,10%
ΡΥΘΜΟΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Ν. ΙΩΝΙΑ)				
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΑΤΕΡΑ		ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΕΡΓΑΤΕΣ	37,5%	→	32%	↘ 14,60%
ΙΔ. ΤΟΜΕΑΣ	14,9%	→	25%	↗ 67,80%
ΕΠΙΣΤ. -ΕΛΕΥΘ ΕΠ.	6,5%	→	14%	↗ 115%
ΑΝΩΤ.ΣΤΕΛΕΧΗ	4,2%	→	3%	↘ 28,60%

Στον Πίνακα 3.Β.7 οπτικοποιούμε (δηλώνοντας το ποσοστό αύξησης ή μείωσης συμμετοχής στο επάγγελμα) το ρυθμό κινητικότητας, που διαφαίνεται ανάμεσα στην επαγγελματική κατάσταση των πατέρων των ερωτηθέντων και σ' αυτή των ίδιων των ερωτηθέντων.

Σαν συγκριτικό μέγεθος θεωρούμε το επάγγελμα του πατέρα των ερωτηθέντων, καθώς αυτό είναι το κυρίαρχο επάγγελμα των νοικοκυριών των γονέων, αφού η θέση της μητέρας ήταν περισσότερο στο σπίτι και λιγότερο έξω, στην παραγωγή, (όπως είδαμε στον αντίστοιχο πίνακα στο 80% για το Ψυχικό και στο 63,3% για τη Ν. Ιωνία η μητέρα ήταν ανεπάγγελτη). Για τη Ν. Ιωνία, σε αντίθεση προς το Ψυχικό, το ποσοστό πέφτει, γιατί υπάρχει ποσοστό οικονομικά ενεργών γυναικών που συμβάλλει ακόμη και σήμερα στην παραγωγή, απασχολούμενο σε παραδοσιακά γυναικείες εργασίες, όπως ο αργαλειός, η χειροτεχνία, το ράψιμο στο σπίτι, το φασόν, κ. τ. λ. Συνήθως, αυτές είναι και συμβοηθούσα μέλη ή εργάζονται σε ημειδικευμένες εργασίες με ποσοστό αυτοαπασχόλησης χαμηλό, εκεί όπου οι άνδρες κυριαρχούν.

Συνολικά, παρατηρούμε ότι στο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών ο ρυθμός αύξησης της Ν. Ιωνίας (115% άνοδο) είναι πολύ μεγαλύτερος απ' αυτόν του δείγματος του Ψυχικού (23%), γεγονός που εξηγείται από την εξελικτική άνοδο του μορφωτικού επιπέδου.

Στο επάγγελμα των ανωτάτων στελεχών και διευθυντών, ο ρυθμός αύξησης του Π. Ψυχικού είναι 37,7%, ενώ ο ρυθμός μείωσης στο δείγμα της Ν. Ιωνίας είναι της τάξης του 28,6%. Στον ιδιωτικό τομέα, υπάρχει μεγάλος ρυθμός αυξητικής κινητικότητας για τη Ν. Ιωνία (67,8% άνοδο), έναντι μείωσης στο δείγμα του Ψυχικού (όπου υπάρχει πτώση 27%).

Στο επάγγελμα των τεχνιτών - εργατών, ο ρυθμός πτώσης στο δείγμα της Ν. Ιωνίας (14,6%) είναι μεγαλύτερος από αυτόν του Ψυχικού (9,1%).

Συμπερασματικά, οι μεγαλύτεροι ρυθμοί αύξησης της κινητικότητας παρατηρούνται στον τομέα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών για τη Ν. Ιωνία και των απασχολουμένων στον ιδιωτικό τομέα, πάλι στον ίδιο δήμο, (+115% και +67,85 αντίστοιχα), ενώ οι μεγαλύτεροι ρυθμοί μείωσης της κινητικότητας επικεντρώνονται στον τομέα των ανωτάτων στελεχών για το δείγμα της Ν. Ιωνίας (πτώση 28,6%) και των απασχολουμένων στον ιδιωτικό τομέα για το δείγμα του Ψυχικού (πτώση 27%).

Πίνακας 3.Β.8

ΣΥΝΕΧΕΙΑ Ή ΟΧΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΠΟ ΜΕΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ΚΑΠΟΙΟΣΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ;		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναι	N	13	50
	%	43,3%	29,4%
Όχι	N	17	120
	%	56,7%	70,6%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

μέλος της οικογένειας μαζί με το κοινωνικό κεφάλαιο, ενώ στη Ν. Ιωνία ο λόγος αυτός συγκεντρώνει μόνο το 15% των προτιμήσεων.

Στον Πίνακα 3.Β.8 διακρίνουμε το ποσοστό αυτών που ακολούθησαν το επάγγελμα των γονέων τους. Παρατηρούμε ότι το 43,3% του δείγματος του Ψυχικού ακολούθησε την επαγγελματική παράδοση της οικογένειας, ενώ στην Ν. Ιωνία το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται μόνο στο 29,4%.

Διαφαίνεται λοιπόν μία τάση, την οποία διαπιστώσαμε και στους λόγους επιλογής του επαγγέλματος, ανάμεσα στο δείγμα μας. Στο Ψυχικό κυριαρχεί η οικογενειακή παράδοση (48%), μεταβιβάζεται δηλ. η οικογενειακή επιχείρηση στο

Πίνακας 3.Β.9

ΠΟΙΟ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΞΑΣΚΗΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ		
	ΨΥΧΙΚΟ	Ν. ΙΩΝΙΑ
Ο ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΣ	6	17
	46,2%	34,0%
Ο ΑΔΕΛΦΟΣ (Η)	5	27
	38,5%	54,0%
Ο ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΣ & Ο ΑΔΕΛΦΟΣ (Η)	2	6
	15,4%	12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	13	50
	100%	100%

Βάση : όσοι είχαν μέλη στην οικογένειά τους που εξάσκησαν το επάγγελμα των γονέων τους

Στον Πίνακα 3.Β.9, βάση αποτελούν όσοι μας απάντησαν ότι υπάρχει κάποιος στην οικογένεια που συνέχισε το επάγγελμα των γονέων του. Έτσι, παρατηρούμε ότι στο Ψυχικό, απ' όσους συνέχισαν την οικογενειακή παράδοση στον τομέα του επαγγελματικού προσανατολισμού, το 46,2% αποτελείται από τους ίδιους τους ερωτωμένους και το 38,5% από τον αδελφό τους ή την αδελφή τους, τα μέλη της οικογένειας, δηλαδή, που δέχτηκαν τη μεγαλύτερη επιρροή και ακολούθησαν το ίδιο επάγγελμα με τον πατέρα τους, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

Στη Ν. Ιωνία η πλειοψηφία (54%) όσων ακολούθησαν την οικογενειακή παράδοση στον επαγγελματικό τομέα ανήκει στα αδέρφια των ερωτωμένων, ενώ το 34 % στους ίδιους τους ερωτωμένους που τη συγκεκριμένη στιγμή ήταν στο σπίτι και απάντησαν.

Για ένα 15,4% στο Ψυχικό και ένα 12% στη Ν. Ιωνία τα αδέρφια (και ο ερωτώμενος και ο αδελφός/ η) ακολούθησαν το «επάγγελμα της οικογένειάς τους», δηλ. τα παιδιά του νοικοκυριού του πατέρα.

Πίνακας 3.Β.10

ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΑΛΛΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ:

ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΑΛΛΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναί	N	11	57
	%	36,7%	33,5%
Όχι	N	19	113
	%	63,3%	66,5%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Β.10 το 1/3 περίπου του δείγματος και των δύο δήμων έχει ασκήσει στο παρελθόν άλλο επάγγελμα από το τωρινό, δηλ. διακρίνεται για την επαγγελματική του κινητικότητα, συγκεκριμένα το 36,7% του δείγματος του Ψυχικού και το 33,5% της Ν. Ιωνίας.

Πίνακας 3.Β.11

ΛΟΓΟΙ ΜΕΤΑΠΗΔΗΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΛΟΓΟΙ ΜΕΤΑΠΗΔΗΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	N	3	18
	%	50,0%	33,3%
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ	N	3	24
	%	50,0%	44,4%
ΧΑΜΗΛΗ ΑΜΟΙΒΗ	N		12
	%		22,2%
Σύνολο	N	6	54
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι δήλωσαν αλλαγή επαγγέλματος από το τωρινό

Θέλοντας να διερευνήσουμε τους λόγους, για τους οποίους παρατηρείται η επαγγελματική κινητικότητα, στον Πίνακα 3.Β.11 στο δείγμα του Ψυχικού το 50% μάζ απάντησαν ότι είναι οικογενειακοί. Για ένα 50 %, οι περιορισμένες προοπτικές εξέλιξης ώθησαν τον ερωτώμενο στην αλλαγή επαγγέλματος.

Στη Ν. Ιωνία, από το μεγαλύτερο ποσοστό (44,4%) όσων μας ανέφεραν ως λόγο αλλαγής επαγγέλματος τις περιορισμένες προοπτικές εξέλιξης, το 33,3% ανέφερε οικογενειακούς λόγους και μόνο ένα 22,2% τη χαμηλή αμοιβή.

Στους οικογενειακούς λόγους, για τις γυναίκες που σταμάτησαν ή άλλαξαν δουλειά, εντάσσεται ο θεσμός του γάμου και οι υποχρεώσεις που συνεπάγονται από την ύπαρξη παιδιών, που θεωρείται και ανασταλτικός παράγοντας στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Πίνακας 3.Β.12

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	Π. ΨΥΧΙΚΟ	Ν. ΙΩΝΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ / ΕΛ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	6 54,5%	5 8,8%
ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ / ΑΝΩΤΑΤΑ ΣΤΕΛΕΧΗ	1 9,1%	1 1,8%
Δ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ	2 18,2%	2 3,5%
ΙΔ. ΤΟΜΕΑΣ	2 18,2%	22 38,6%
ΓΕΩΡΓΙΑ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ		4 7%
ΤΕΧΝΙΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΕΣ / ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΜΗΧ/ΤΩΝ		23 40,3%
ΣΥΝΟΛΟ	11 100%	57 100%

Βάση : όσοι δήλωσαν ότι άλλαξαν επάγγελμα

Στον Πίνακα 3.Β.12, στο δείγμα του Ψυχικού, από όσους μάς δήλωσαν ότι άλλαξαν επάγγελμα (οι οποίοι αποτελούν και τη βάση του πίνακα), το 54,5% ασκούσαν το επάγγελμα του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία, το 18,2 % ήταν δημόσιοι υπάλληλοι και ισόποσο ποσοστό ιδιωτικοί. Τέλος, ένα 9,1% ήταν διευθυντές ή ανώτατα στελέχη.

Στη Ν. Ιωνία το 40,3% όσων πρόσφατα άλλαξαν επάγγελμα ήταν τεχνίτες - εργάτες, το 38,6% απασχολούνταν στον ιδ. τομέα, το 8,8% ήταν επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, το 7% γεωργοί - κτηνοτρόφοι και το 3,5% δημόσιοι υπάλληλοι. Τέλος, μόνο ένα 1,8 % ήταν διευθυντές - ανώτατα στελέχη.

Η μεγαλύτερη συγκριτική πλειοψηφική απόκλιση ανάμεσα στα δείγματα των δύο δήμων εξακολουθεί να είναι για το Ψυχικό ο τομέας των επιστημόνων-ελεύθερων επαγγελματιών +45,7% (καθώς στο Ψυχικό το ποσοστό είναι 54,5%, ενώ στη Ν. Ιωνία 8,8%). Για τη Ν. Ιωνία, είναι το επάγγελμα των τεχνιτών-εργατών (+ 40,3%), καθώς κανένας απ' όσους δήλωσαν πρόσφατη αλλαγή επαγγέλματος στο Ψυχικό δεν ανέφερε το επάγγελμα του τεχνίτη ως προηγούμενο επάγγελμα.

Αυτές οι δύο κατηγορίες επαγγελμάτων συγκεντρώνουν και τη μεγαλύτερη απόκλιση, στον πίνακα με το επάγγελμα των ερωτηθέντων.

Η μελέτη του προηγούμενου επαγγέλματος μάς βοηθά να παρατηρήσουμε (και για όσους έχουν οικογενειακές επιρροές) μεταβολές που αφορούν στη στάση των ερωτωμένων ως προς το επάγγελμα και οφείλονται στους λόγους που θα απαριθμήσουμε.

Πίνακας 3.Β.13

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Ψυχικό

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ				Καταγωγή Βάσει Πατέρα			Σύνολο
				Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	
ΦΥΛΟ	Αρρεν	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	1		1
				%	100,0%		100,0%
			Δι/ντές, Ανώτατα Στελέχη	N	1		1
				%	100,0%		100,0%
			Δημόσιοι Υπάλληλοι	N	1		1
				%	100,0%		100,0%
			Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα	N	3	7	10
		%	30,0%	70,0%	100,0%		
		Σύνολο	N	3	10	13	
		%	23,1%	76,9%	100,0%		
	Θήλυ	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	3	2	5
				%	60,0%	40,0%	100,0%
			Δημόσιοι Υπάλληλοι	N	1		1
				%	100,0%		100,0%
Ιδιωτικός Τομέας			N	2		2	
			%	100,0%		100,0%	
Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα			N	2	7	9	
	%	22,2%	77,8%	100,0%			
	Σύνολο	N	2	13	17		
	%	11,8%	76,5%	11,8%	100,0%		

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Παρατηρήσαμε τις επαγγελματικές τάσεις, ανάλογα με τις γενεαλογικές ρίζες.

Στον Πίνακα 3.Β.13 συσχέτισαμε το προηγούμενο επάγγελμα του ερωτηθέντος με την καταγωγή του από πατέρα.

Για το δείγμα του Ψυχικού παρατηρούμε ότι και στους άνδρες και στις γυναίκες, κατά πλειοψηφία, η καταγωγή του πατέρα είναι η «λοιπή Ελλάδα».

Το 40% όσων γυναικών δήλωσαν προηγούμενο επάγγελμα αυτό του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία έχει πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία / Κων/πολη.

Πίνακας 3.Β.14

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ				Καταγωγή Βάσει Πατέρα				Σύνολο	
				Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
ΦΥΛΟ	Αρρεν	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Δι/ντές, Ανώτατα Στελέχη	N	1			1	
				%	100,0%			100,0%	
			Δημόσιοι Υπάλληλοι	N	1			1	
				%	100,0%			100,0%	
			Ιδιωτικός Τομέα	N	1	5	1	7	
				%	14,3%	71,4%	14,3%	100,0%	
			Τεχνίτες-Εργάτες-Χειριστές μηχ	N		8	7	15	
		%		53,3%	46,7%	100,0%			
	Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα	N	2	16	6	2	26		
		%	7,7%	61,5%	23,1%	7,7%	100,0%		
	Σύνολο	N	3	31	14	2	50		
		%	6,0%	62,0%	28,0%	4,0%	100,0%		
	Θήλυ	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Επιστ, Ελ. Επαγγ. Κ.Λ.Π	N	1	1	3		5
				%	20,0%	20,0%	60,0%		100,0%
Δημόσιοι Υπάλληλοι			N		1			1	
			%		100,0%			100,0%	
Ιδιωτικός Τομέα			N	1	7	7		15	
			%	6,7%	46,7%	46,7%		100,0%	
Γεωργία Κτηνοτροφία			N		3	1		4	
		%		75,0%	25,0%		100,0%		
Τεχνίτες-Εργάτες-Χειριστές μηχ		N	1	4	3		8		
		%	12,5%	50,0%	37,5%		100,0%		
Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα		N	2	51	34		87		
		%	2,3%	58,6%	39,1%		100,0%		
Σύνολο		N	5	67	48		120		
	%	4,2%	55,8%	40,0%		100,0%			

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Β.14, στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, το μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών που δήλωσαν ότι άλλαξαν επάγγελμα έχει πατέρα εσωτερικό μετανάστη με καταγωγή από τη «λοιπή Ελλάδα». Αξιοσημείωτο ποσοστό αποτελεί το 46,7% που δήλωσε τεχνίτης - εργάτης ως προηγούμενο επάγγελμα και η καταγωγή του πατέρα του είναι προσφυγική από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη, αλλά και το 23,1% που δεν άσκησε άλλο επάγγελμα και έχει πατέρα πρόσφυγα.

Στις γυναίκες, τα μεγαλύτερα ποσοστά όσων ασκούσαν άλλο επάγγελμα από το τωρινό έχουν πατέρα εσωτερικό μετανάστη από τη «λοιπή Ελλάδα», με εξαίρεση εκείνες που δήλωσαν ως επάγγελμα επιστήμονας - ελεύθερη επαγγελματίας. Το 60% αυτής της κατηγορίας έχει καταγωγή από πατέρα προσφυγική, από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη. Προσφυγική καταγωγή έχει και το 46,7% που δήλωσε προηγούμενο επάγγελμα αυτό της

απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, όπως και το 37,5% που δήλωσε το επάγγελμα του τεχνίτη - εργάτη.

Για αμφότερα τα φύλα μεγάλο ποσοστό (39,1%) που δεν παρουσιάζει καμία επαγγελματική κινητικότητα και παραμένει σταθερά στο ίδιο επάγγελμα είναι προσφυγικής προέλευσης και έχει πατέρα με καταγωγή από τη Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη.

Πίνακας 3.Β.15

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΗΤΕΡΑ

Περιοχή Ψυχικό

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ				Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Σύνολο
				Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	
ΦΥΛΟ	Αρρεν	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	1			1
				%	100,0%			100,0%
			Δ/ντές, Ανώτατα Στελέχη	N	1			1
				%	100,0%			100,0%
			Δημόσιοι Υπάλληλοι	N	1			1
				%	100,0%			100,0%
			Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα	N	3	6	1	10
				%	30,0%	60,0%	10,0%	100,0%
	Σύνολο	N	3	9	1	13		
		%	23,1%	69,2%	7,7%	100,0%		
	Θήλυ	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	1	2	2	5
				%	20,0%	40,0%	40,0%	100,0%
			Δημόσιοι Υπάλληλοι	N	1			1
				%	100,0%			100,0%
Ιδιωτικός Τομέα			N		2		2	
			%		100,0%		100,0%	
Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα			N	3	4	2	9	
			%	33,3%	44,4%	22,2%	100,0%	
Σύνολο	N	4	9	4	17			
	%	23,5%	52,9%	23,5%	100,0%			

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Β.15 συνδέεται το προηγούμενο επάγγελμα του ερωτηθέντος με την καταγωγή από την πλευρά της μητέρας, και ισχύει ό,τι και στην καταγωγή από πατέρα σ' ό,τι αφορά το δείγμα του Ψυχικού. Δηλαδή και για τα δύο φύλα η πλειοψηφία αυτών που άλλαξαν επάγγελμα έχει μητέρα εσωτερικό μετανάστη με καταγωγή από λοιπή Ελλάδα.

Το 40% των γυναικών δήλωσε προηγούμενο επάγγελμα αυτό των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών και έχει μητέρα πρόσφυγα με καταγωγή από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη.

Πίνακας 3.Β.16

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΗΤΕΡΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ				Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Σύνολο
				Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	
ΦΥΛΟ	Αρρεν	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Διπλές, Ανώτατα Στελέχη	N	1			1
				%	100,0%			100,0%
			Δημόσιοι Υπάλληλοι	N	1			1
				%	100,0%			100,0%
			Ιδιωτικός Τομέας	N	5	2		7
				%	71,4%	28,8%		100,0%
			Τεχνίτες-Εργάτες-Χαριστές μηχ	N	6	7	2	15
		%	40,0%	46,7%	13,3%	100,0%		
	Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα	N	4	17	5	26		
		%	15,4%	65,4%	19,2%	100,0%		
	Σύνολο	N	4	30	14	2	50	
		%	8,0%	60,0%	28,0%	4,0%	100,0%	
	Θήλυ	Πρόσφατο Διαφορετικό Επάγγελμα	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	1	3	1	5
				%	20,0%	60,0%	20,0%	100,0%
Δημόσιοι Υπάλληλοι			N	1			1	
			%	100,0%			100,0%	
Ιδιωτικός Τομέας			N	1	8	6	15	
			%	6,7%	53,3%	40,0%	100,0%	
Γεωργία Κτηνοτροφία			N		3	1	4	
		%		75,0%	25,0%	100,0%		
Τεχνίτες-Εργάτες-Χαριστές μηχ		N		6	2	8		
		%		75,0%	25,0%	100,0%		
Δεν εξασκούσα άλλο επάγγελμα		N	13	45	29	87		
		%	14,9%	51,7%	33,3%	100,0%		
Σύνολο		N	15	66	39	120		
	%	12,5%	55,0%	32,5%	100,0%			

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Β.16, στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, στους άνδρες, το μεγαλύτερο ποσοστό όσων δήλωσαν προηγούμενο επάγγελμα (όπως και με την καταγωγή από πατέρα) έχει μητέρα με καταγωγή από τη λουπή Ελλάδα, με εξαίρεση το επάγγελμα των τεχνιτών - εργατών. Το 46,7% που ήταν πριν τεχνίτες - εργάτες έχει μητέρα με προσφυγική καταγωγή από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη.

Επίσης, υψηλό ποσοστό (19,2%) όσων δεν άλλαξαν επάγγελμα έχει προσφυγική καταγωγή από την πλευρά της μητέρας.

Στις γυναίκες, σ' όλες τις κατηγορίες των επαγγελμάτων, το μεγαλύτερο ποσοστό όσων δήλωσαν προηγούμενο επάγγελμα έχει μητέρα εσωτερικό μετανάστη από λουπή Ελλάδα - Κύπρο. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 40 % όσων δήλωσαν ως προηγούμενο επάγγελμα την απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα έχει μητέρα με προσφυγική καταγωγή από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη. Προσφυγική καταγωγή από την πλευρά της μητέρας, σε υψηλό ποσοστό (33,3%), έχουν και όσοι δεν άλλαξαν επάγγελμα.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο δείγμα του Ψυχικού, το συνηθέστερο επάγγελμα του πατέρα των ερωτηθέντων είναι αυτό του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία (30%) και του απασχολουμένου στον ιδιωτικό τομέα (23,3%)

Στο αντίστοιχο δείγμα της Ν. Ιωνίας, το συνηθέστερο επάγγελμα του πατέρα των ερωτηθέντων είναι αυτό του τεχνίτη - εργάτη (37,5%) και του γεωργού - κτηνοτρόφου (26,2%).

Αυτή η εικόνα στους δύο δήμους καταδεικνύει τις διαφορετικές οικογενειακές καταβολές που αφορούν στο επάγγελμα και βρίσκονται σε συνάρτηση με το οικονομικό επίπεδο των διαβιούντων. Είναι ευδιάκριτη η διαφορετική κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού, ως προς την καταγωγή και το επάγγελμα.

Σε ό,τι αφορά το επάγγελμα της μητέρας των ερωτηθέντων, στο Ψυχικό κυριαρχούν οι μητέρες επιστήμονες - ελεύθερες επαγγελματίες (20%), ενώ στη Ν. Ιωνία η ασχολία των μητέρων είναι η γεωργία- κτηνοτροφία (22,5%). Για τους εσωτερικούς μετανάστες κυρίαρχα επάγγελαμα ήταν οι αγροτικές ασχολίες, ενώ οι πρόσφυγες ήταν και μικροϊδιοκτήτες.

Υπάρχει και στους δύο δήμους αντιστοιχία των επαγγελματιών των ερωτωμένων προς αυτό του πατέρα τους. Στο Ψυχικό, κυριαρχούν οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες και οι «διανοητικές εργασίες», στη Ν. Ιωνία το επάγγελμα των τεχνιτών - εργατών και οι «χειρωνακτικές εργασίες».

Στο Ψυχικό, διακρίνεται μια αυξητική τάση στο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών διαγενεακά, καθώς και στο επάγγελμα των ανώτατων στελεχών, αλλά και μια μειωτική τάση των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα.

Στη Ν. Ιωνία, κυριαρχεί μια διαχρονική τάση μείωσης των εργατών - τεχνιτών και αύξηση του επαγγέλματος των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών, όπως και των απασχολουμένων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Για τη Ν. Ιωνία, το επάγγελμα του πατέρα των ερωτηθέντων και το επάγγελμα των ίδιων των ερωτηθέντων έχει τη μεγαλύτερη συγκριτική πλειοψηφία στους τεχνίτες - εργάτες. Για το Ψυχικό, κυρίαρχο είναι το επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών.

Οι μεγαλύτεροι ρυθμοί αυξητικής κινητικότητας (από το επάγγελμα του πατέρα στο επάγγελμα των ερωτώμενων) παρατηρούνται στον τομέα των επιστημόνων- ελεύθερων επαγγελματιών για τη Ν. Ιωνία και των απασχολουμένων στον ιδιωτικό χώρο (πάλι στον ίδιο δήμο).

Οι μεγαλύτεροι ρυθμοί μείωσης της κινητικότητας επικεντρώνονται στον τομέα των ανωτάτων στελεχών για τη Ν. Ιωνία, και των απασχολουμένων στον ιδιωτικό τομέα για το δείγμα του Ψυχικού.

Στο Ψυχικό, υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα απ' ό,τι στη Ν. Ιωνία να ακολουθήσει κάποιος από την οικογένεια το επάγγελμα των γονέων του.

Ο ίδιος ο ερωτώμενος για το Ψυχικό και ο / η αδελφός / η του για τη Ν. Ιωνία συγκεντρώνουν τις περισσότερες πιθανότητες να διατηρήσουν το ίδιο επάγγελμα με τους γονείς τους.

Το 1/3 περίπου του δείγματός μας και στους δύο δήμους δήλωσε ότι στο παρελθόν έχει ασκήσει διαφορετικό επάγγελμα από το σημερινό.

Οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες και οι απασχολούμενοι στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα ήταν τα πιο συνήθη προηγούμενα επαγγέλματα για το δείγμα του Ψυχικού. Τα αντίστοιχα, για τη Ν. Ιωνία, ήταν αυτά των τεχνιτών - εργατών και των απασχολουμένων στον ιδιωτικό τομέα.

Σ' ό,τι αφορά το προηγούμενο επάγγελμα (όπως και για το τωρινό επάγγελμα), η μεγαλύτερη συγκριτική απόκλιση για το Ψυχικό επικεντρώνεται στο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών (54,5% έναντι 8,8% της Ν. Ιωνίας, δηλαδή + 45,7%), ενώ για τη Ν. Ιωνία σ' αυτό των τεχνιτών - εργατών (40,3%).

Και στους άνδρες και στις γυναίκες, στο Ψυχικό, η πλειοψηφία αυτών που διακρίθηκαν για επαγγελματική κινητικότητα έχουν πατέρα και μητέρα με καταγωγή τη λοιπή Ελλάδα.

Στη Ν. Ιωνία παρατηρείται όμοια συμπεριφορά, με εξαίρεση τις γυναίκες που δήλωσαν ως προηγούμενο επάγγελμά τους αυτό των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών. Στην πλειοψηφία τους, έχουν πατέρα με προσφυγική καταγωγή από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη.

Το ίδιο παρατηρείται στη Ν. Ιωνία για τους άνδρες, το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων δήλωσαν ως προηγούμενο επάγγελμα αυτό των τεχνιτών - εργατών και έχουν μητέρα με προσφυγική καταγωγή από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη.

Σημαντικά ποσοστά και στους άνδρες και στις γυναίκες στο δείγμα της Ν. Ιωνίας κατέχουν όσοι έχουν πατέρα και μητέρα με καταγωγή από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη και δεν άλλαξαν επάγγελμα.

Οι οικογενειακοί λόγοι αλλά και οι περιορισμένες προοπτικές εξέλιξης αποτελούν τους σημαντικότερους λόγους αλλαγής επαγγέλματος, για το δείγμα του Ψυχικού. Οι ίδιοι λόγοι ισχύουν και για το δείγμα της Ν. Ιωνίας, με την προσθήκη και της χαμηλής αμοιβής.

Διαγενεακά από τον πατέρα, έχουμε μια μετάβαση από μία αγροτική σε μη αγροτική εργασία, κυρίως στη Ν. Ιωνία με άνοδο των ειδικευμένων εργατών - τεχνιτών. Στο Ψυχικό, η υψηλότερη μορφωτική στάθμη διατηρεί τα κοινωνικά στρώματα σε υψηλά επαγγελματικά επίπεδα, που μεταφέρονται κληρονομικά.

Γ. ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

Σ' αυτό τον τομέα δίνουμε μια διάσταση στην έννοια επάγγελμα νοικοκυριού, θεωρώντας με αυτό τον όρο είτε το συνδυασμό των επαγγελματιών των μελών της οικογένειας είτε το επάγγελμα του ισχυρότερου μέλους του νοικοκυριού.

Πίνακας 3.Γ.1

Είδος Νοικοκυριού και Αριθμός Ατόμων που εργάζονται σε αυτό		ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΣΑΣ					Συνολο
		< 100.000	100-200.000	200-300.000	300-500.000	> 500.000	
Ψυχικό	Μονομελές με 1	N			1		1
		%			100,0%		100,0%
	Ζευγάρι με 1	N				1	1
		%				100,0%	100,0%
	Πολυμελές με 1	N			1		10
		%			10,0%		90,0%
	Ζευγάρι με 2	N			1		2
		%			50,0%		50,0%
	Πολυμελές με 2	N			1	3	11
		%			6,7%	20,0%	73,3%
	Πολυμελές με 3	N					1
		%					100,0%
Συνολο	N			2	5	23	
	%			8,7%	16,7%	76,7%	
Νέα Ιωνία	Μονομελές με 1	N	6	3			9
		%	66,7%	33,3%			100,0%
	Ζευγάρι με 1	N	1	7	5		2
		%	6,7%	46,7%	33,3%		13,3%
	Πολυμελές με 1	N	11	19	17	8	5
		%	18,3%	31,7%	28,3%	13,3%	8,3%
	Ζευγάρι με 2	N	1	5	4	3	
		%	7,7%	38,5%	30,8%	23,1%	
	Πολυμελές με 2	N	1	11	25	21	10
		%	1,5%	16,2%	38,8%	30,9%	14,7%
	Πολυμελές με 3	N		2	3		
		%		40,0%	60,0%		
Συνολο	N	20	47	54	32	17	
	%	11,8%	27,6%	31,8%	18,8%	10,0%	

N.Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Γ.1, και στους δύο δήμους κυριαρχούν τα πολυμελή νοικοκυριά, στα οποία δύο άτομα εργάζονται. Τα άτομα που εργάζονται είναι γονείς ή γονέας και μέλη ή μόνο μέλη. Τα ποσοστά είναι : 50% για το δείγμα του Ψυχικού και 40% για αυτό της Ν. Ιωνίας. Ακολουθούν σε συχνότητα τα πολυμελή νοικοκυριά, όπου ένα άτομο εργάζεται. Αυτά συγκεντρώνουν το 33,3% στο δείγμα του Ψυχικού και το 35,3% για τη Ν. Ιωνία. Αξιόλογα ποσοστά για τη Ν. Ιωνία συγκεντρώνουν τα νοικοκυριά που αποτελούνται από το ζευγάρι, όπου ο ένας εργάζεται (8,8%), καθώς και αυτά, όπου και οι δύο από το ζευγάρι εργάζονται, (στη Ν. Ιωνία 7,6% και 6,7% στο Ψυχικό).

Πίνακας 3.Γ.2

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
1,00	N	12	84
	%	40,0%	49,4%
2,00	N	17	81
	%	56,7%	47,6%
3,00	N	1	5
	%	3,3%	2,9%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Γ.2, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που εργάζονται μέσα στα νοικοκυριά το συγκεντρώνουν για το δείγμα του Ψυχικού (56,7%) τα νοικοκυριά με δύο εργαζόμενους, ενώ για τη Ν. Ιωνία αυτά με τον έναν εργαζόμενο (49,4%).

Χαμηλά είναι, σύμφωνα πάντα με το δείγμα μας, τα ποσοστά και για τους δύο δήμους των νοικοκυριών που έχουν τρεις εργαζομένους (3,3% για το Ψυχικό έναντι 2,9% για τη Ν. Ιωνία).

Πίνακας 3.Γ.3

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ	Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Επιστ. Ελ. Επαγγ. κλπ	N	24
	%	14,1%
Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N	8
	%	4,7%
Δημόσιοι - Δημοτικοί Υπάλληλοι	N	26
	%	15,3%
Ιδιωτικός Τομέας	N	37
	%	21,8%
Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N	63
	%	37,1%
Ανεργοί-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N	12
	%	7,1%
Σύνολο	N	170
	%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Γ.3, σε ό,τι αφορά το κυρίαρχο επάγγελμα του νοικοκυριού, παρατηρούμε ίδιες τάσεις με το επάγγελμα αυτών που μας έδωσαν συνέντευξη.

Στο δείγμα του Ψυχικού, για το 56,7% ως επάγγελμα νοικοκυριού κυριάρχησε αυτό του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία, για το 23,3% αυτό του διευθυντή - ανώτατου στελέχους, για το 16,7% αυτό των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα και μόνο για ένα 3,3% αυτό του τεχνίτη - εργάτη.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, για το 37,1% ως επάγγελμα του νοικοκυριού κυριάρχησε αυτό του τεχνίτη - εργάτη, για το 21,8% αυτό των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα, για το 15,3% αυτό των δημοσίων υπαλλήλων, για το 14,1% αυτό του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία, για το 4,7% αυτό του διευθυντή - ανώτατου στελέχους, ενώ τέλος για ένα 7,1% αυτό των συνταξιούχων ή των απασχολούμενων με οικιακά ή ανέργων.

Αισθητή είναι η παρουσία του τριτογενούς τομέα για τα νοικοκυριά στη Ν. Ιωνία.

Το επάγγελμα των ερωτωμένων, σε συνδυασμό με το επάγγελμα του νοικοκυριού, ή το επάγγελμα του αρχηγού της οικογενείας, για το δείγμα του Ψυχικού μάς δείχνει μια

άνοδο των επιστημόνων- ελεύθερων επαγγελματιών και μια πτώση των δημοσίων υπαλλήλων, ενώ στο δείγμα της Ν. Ιωνίας παρατηρείται μία άνοδος των επαγγελματιών των τεχνιτών - εργατών και των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών, όπως και των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά και παράλληλη πτώση των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Και στους δύο δήμους παρατηρείται το φαινόμενο τα συνήθη νοικοκυριά που συναντάμε να είναι πολυμελή, με ένα ή δύο εργαζομένους. Τα ποσοστά, και για τους δύο δήμους, των νοικοκυριών που έχουν τρία μέλη που εργάζονται είναι πολύ μικρά.

Τα συνηθέστερα δηλωθέντα ως «επάγγελμα νοικοκυριού» είναι για το μεν Ψυχικό αυτά των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών και των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών για δε τη Ν. Ιωνία αυτά των τεχνιτών - εργατών και των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα.

Οι μεγαλύτερες συγκριτικές αποκλίσεις ανάμεσα στα δηλωθέντα επαγγέλματα των νοικοκυριών (όπως και στον πίνακα του επαγγέλματος των ερωτωμένων) εστιάζονται στο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών για το δείγμα του Ψυχικού και σ' αυτό των τεχνιτών - εργατών για το δείγμα της Ν. Ιωνίας .

Δ . ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ

Στον τομέα αυτό συσχετίζουμε το επάγγελμα των ερωτωμένων, όπως και το επάγγελμα του νοικοκυριού, με την καταγωγή από πατέρα και μητέρα.

Πίνακας 3.Δ.1

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Ψυχικό					Καταγωγή Βάσει Πατέρα			Σύνολο	
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ					Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη		
Ηλικία	20-29	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτ.	N	1	2		3	
				%	33,3%	66,7%		100,0%	
			Ιδιωτικός Τομέας	N	1	1		2	
				%	50,0%	50,0%		100,0%	
			Τεχνίτες Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N		1		1	
				%		100,0%		100,0%	
			Άνεργοι-Συνταβούχοι-Οικιακά	N	1			1	
				%	100,0%			100,0%	
	Σύνολο	N		3	4		7		
		%		42,9%	57,1%		100,0%		
	30-39	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N		5	1	6	
				%		83,3%	16,7%	100,0%	
			Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ένοπλες Δυναμεις	N		2		2	
				%		100,0%		100,0%	
			Ιδιωτικός Τομέας	N		1		1	
				%		100,0%		100,0%	
			Σύνολο	N			8	1	9
				%			88,9%	11,1%	100,0%
	40-49	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	1	1		2	
				%	50,0%	50,0%		100,0%	
Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτ.			N		1		1		
			%		100,0%		100,0%		
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ένοπλες Δυναμεις			N		1		1		
			%		100,0%		100,0%		
Ιδιωτικός Τομέας			N		1		1		
			%		100,0%		100,0%		
Σύνολο	N		1	4		5			
	%		20,0%	80,0%		100,0%			
50-59	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N		1	1	2		
			%		50,0%	50,0%	100,0%		
		Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτ.	N		1		1		
			%		100,0%		100,0%		
		Ιδιωτικός Τομέας	N	1			1		
			%	100,0%			100,0%		
		Άνεργοι-Συνταβούχοι-Οικιακά	N		1		1		
			%		100,0%		100,0%		
Σύνολο	N		1	3	1	5			
	%		20,0%	60,0%	20,0%	100,0%			
60-70	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N		1		1		
			%		100,0%		100,0%		
		Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρ/ες-βιοτ.	N		2		2		
			%		100,0%		100,0%		
		Άνεργοι-Συνταβούχοι-Οικιακά	N		1		1		
			%		100,0%		100,0%		
		Σύνολο	N			4		4	
			%			100,0%		100,0%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Δ.1, ο συσχετισμός επαγγέλματος προς ηλικία, σύμφωνα με την καταγωγή, μάς δίνει για την ηλικία των 20-29 ετών, στο δείγμα του Ψυχικού, κυρίαρχο το επάγγελμα των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών, στην ηλικία των 30-39 ετών αυτό των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών, όπως και στην ηλικία των 40-59 ετών, ενώ στην ηλικία των 60-70 ετών αυτό των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών. Υφίσταται δηλ. ηλικιακά υψηλό τεχνοκρατικό και πνευματικό δυναμικό στο Ψυχικό. Σ' όλες αυτές τις διαβαθμίσεις ηλικιών και επαγγελμάτων η πλειονότητα ανήκει σ' όσους ο πατέρας κατάγεται από τη «λοιπή Ελλάδα», δηλ. με το φαινόμενο της αστυφιλίας ήρθαν ως εσωτερικοί μετανάστες και εγκαταστάθηκαν στους εν λόγω οικισμούς.

Πίνακας 3.Δ.2

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Περιοχή Νέα Ιωνία

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		Καταγωγή Βάσει Πατέρα						
		Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	Σύνολο		
20-29	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	3	1		4	
		%		75,0%	25,0%		100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N	1	5	1	7	
		%	14,3%	71,4%	14,3%		100,0%	
		Τεχνικές Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N		2		2	
		%		100,0%			100,0%	
		Ανεργοί-Συνταξούχοι-Οικιακά	N		1		1	
		%		100,0%			100,0%	
		Σύνολο	N	1	11	2	14	
		%		7,1%	78,6%	14,3%		100,0%
	30-39	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	1	2	2	5
			%		20,0%	40,0%	40,0%	100,0%
			Διπλές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρήτες-βιοτ.	N	1		1	2
			%	50,0%		50,0%		100,0%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ένοπλες Δυναμεις			N		5		5	
%				83,3%		16,7%	100,0%	
Ιδιωτικός Τομέας			N	1	3	4	8	
%			12,5%	37,5%	50,0%		100,0%	
Τεχνικές Εργάτες-Χαρ. Μηχ.			N	2	7	5	14	
%			14,3%	50,0%	35,7%		100,0%	
Ανεργοί-Συνταξούχοι-Οικιακά	N		2	1	3			
%		66,7%	33,3%		100,0%			
Σύνολο	N	5	19	13	37			
%		13,2%	50,0%	34,2%	2,6%	100,0%		
40-49	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	4	3		7	
		%		57,1%	42,9%		100,0%	
		Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ένοπλες Δυναμεις	N		4	2	6	
		%		66,7%	33,3%		100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N	9	3		12	
		%		75,0%	25,0%		100,0%	
		Τεχνικές Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N		7	5	12	
		%		58,3%	41,7%		100,0%	
		Ανεργοί-Συνταξούχοι-Οικιακά	N		2	5	7	
		%		28,6%	71,4%		100,0%	
	Σύνολο	N		26	18	44		
	%			59,1%	40,9%		100,0%	
50-59	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	3	3		6	
		%		50,0%	50,0%		100,0%	
		Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ένοπλες Δυναμεις	N	1	3		4	
		%	25,0%	75,0%			100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N	6	3		9	
		%		66,7%	33,3%		100,0%	
		Τεχνικές Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N	5	9		14	
		%		35,7%	64,3%		100,0%	
		Ανεργοί-Συνταξούχοι-Οικιακά	N	4	2		6	
		%		66,7%	33,3%		100,0%	
Σύνολο	N	1	21	17	39			
%		2,6%	53,8%	43,6%		100,0%		
60-70	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	2			2	
		%		100,0%			100,0%	
		Διπλές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρήτες-βιοτ.	N	2	1		3	
		%		66,7%	33,3%		100,0%	
		Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ένοπλες Δυναμεις	N	3	1		4	
		%		75,0%	25,0%		100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N	1	2	3	6	
		%	16,7%	33,3%	50,0%		100,0%	
		Τεχνικές Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N		8	4	12	
		%		66,7%	33,3%		100,0%	
Ανεργοί-Συνταξούχοι-Οικιακά	N	4	3	1	8			
%		50,0%	37,5%	12,5%	100,0%			
Σύνολο	N	1	21	12	34			
%		2,9%	60,0%	34,3%	2,9%	100,0%		

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Δ.2 , στο δείγμα της Ν. Ιωνίας στην ηλικία των 20-29 ετών κυρίαρχο είναι το επάγγελμα των απασχολουμένων στον ιδιωτικό τομέα αλλά και των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών κατά δεύτερο λόγο (οι περισσότεροι από αυτούς και για τους δύο κλάδους επαγγελμάτων έχουν πατέρα από τη λοιπή Ελλάδα).

Στην ηλικία των 30-39 ετών κυριαρχούν οι τεχνίτες - εργάτες (η πλειονότητα αυτών έχει πατέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα), και κατά δεύτερο λόγο οι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα (η πλειονότητα αυτών έχει πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη).

Στην ηλικία των 40-49 ετών κυριαρχούν τα προαναφερόμενα επαγγέλματα (η πλειονότητα και για τους δύο κλάδους επαγγελμάτων έχουν πατέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα.

Το ίδιο συμβαίνει και για την ηλικία των 50-59 ετών, μόνο που η πλειοψηφία όσων δήλωσαν επάγγελμα τεχνίτη έχει πατέρα με καταγωγή από τη Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη.

Τέλος, στην ηλικία των 60-70 ετών κυριαρχούν τα επαγγέλματα των τεχνιτών - εργατών κατά πρώτο λόγο (με την πλειονότητα αυτών να έχει πατέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα), και των απασχολουμένων στον ιδιωτικό τομέα (με την πλειονότητα αυτών να έχει πατέρα με καταγωγή από τη Μ. Ασία / Κωνσταντινούπολη). Από την α΄, β΄ μέχρι την γ΄, δ΄ γενιά, διαφοροποιούνται τα επαγγέλματα, προσαρμοζόμενα στις σύγχρονες απαιτήσεις της παραγωγής με τη δημιουργία νέων επαγγελμάτων.

Πίνακας 3.Δ.3

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Περιοχή Ψυχικό

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Σύνολο			
		Περιφέρεια Πρωταθουσας	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό				
Ηλικία	20-29	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχαρ/ες-βιοτ.	N	2	1			3
			%	66,7%	33,3%			100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N		1	1		2	
			%		50,0%	50,0%		100,0%	
		Τεχνίτες Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N		1			1	
			%		100,0%			100,0%	
		Άνεργοι-Συνταξούχοι-Οικιακά	N			1		1	
			%			100,0%		100,0%	
	Σύνολο	N	2	3	2		7		
	%		28,6%	42,9%	28,6%		100,0%		
	30-39	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N	3	3			6
				%	50,0%	50,0%		100,0%	
			Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ενοπλες Δυναμεις	N		2			2
				%		100,0%			100,0%
		Ιδιωτικός Τομέας	N			1		1	
			%			100,0%		100,0%	
		Σύνολο	N	3	5	1		9	
		%		33,3%	55,8%	11,1%		100,0%	
	40-49	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N		2			2
				%		100,0%			100,0%
Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχαρ/ες-βιοτ.			N		1			1	
			%		100,0%			100,0%	
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ενοπλες Δυναμεις		N	1				1		
		%	100,0%				100,0%		
Ιδιωτικός Τομέας		N		1			1		
		%		100,0%			100,0%		
Σύνολο	N	1	4			5			
%		20,0%	80,0%			100,0%			
50-59	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N		1	1		2	
			%		50,0%	50,0%		100,0%	
		Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχαρ/ες-βιοτ.	N		1			1	
			%		100,0%			100,0%	
	Ιδιωτικός Τομέας	N	1				1		
		%	100,0%				100,0%		
	Άνεργοι-Συνταξούχοι-Οικιακά	N		1			1		
		%		100,0%			100,0%		
Σύνολο	N	1	3	1		5			
%		20,0%	60,0%	20,0%		100,0%			
60-70	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λ.π	N		1			1	
			%		100,0%			100,0%	
		Δ/ντές ,Ανώτατα Στελέχη, Επιχαρ/ες-βιοτ.	N		1		1	2	
			%		50,0%		50,0%	100,0%	
	Άνεργοι-Συνταξούχοι-Οικιακά	N		1			1		
		%		100,0%			100,0%		
	Σύνολο	N		3		1	4		
	%			75,0%		25,0%	100,0%		

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Δ.3 , σ' ό,τι αφορά τη συσχέτιση του επαγγέλματος του ερωτωμένου με την καταγωγή από μητέρα, στο δείγμα του Ψυχικού παρατηρούμε :

Στην ηλικία των 20-29 ετών κυριαρχεί το επάγγελμα των διευθυντών / ανωτάτων στελεχών (το μεγαλύτερο ποσοστό έχει μητέρα με καταγωγή από την πρωτεύουσα).

Στην ηλικία των 30-39 ετών κυριαρχεί το επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών (το μεγαλύτερο ποσοστό έχει μητέρα με καταγωγή την περιφέρεια πρωτεύουσας αλλά και τη λοιπή Ελλάδα).

Στην ηλικία των 40-49 ετών κυριαρχεί το προαναφερόμενο επάγγελμα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών, όπως και στην ηλικιακή ομάδα των 50-59 ετών (η μητέρα αυτών κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα, είτε από Μ. Ασία – Κωνσταντινούπολη) και τέλος στην ηλικία των 60-70 ετών το κυρίαρχο επάγγελμα είναι των διευθυντών - ανωτάτων στελεχών (η μητέρα κατάγεται είτε από τη λοιπή Ελλάδα είτε από το εξωτερικό).

Οι νεότερες ηλικίες έχουν καταγωγή, ως επί το πλείστον, από την πρωτεύουσα, είναι δηλ. Αθηναίοι που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο Ψυχικό. Για τις μεγαλύτερες ηλικίες, οι γονείς ήρθαν σαν εσωτερικοί μετανάστες.

Το επαγγελματικό επίπεδο κατά ηλικία στο Ψυχικό παραμένει υψηλό.

Πίνακας 3.Δ.4

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Περιοχή Νέα Ιωνία		Καταγωγή Βάσει Μητέρας						
ΕΠΑΓΓ/ΜΑ			Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν.Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό	Σύνολο	
20-29	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λπ	N 1	1	2		4	
		%	25,0%	25,0%	50,0%		100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N 2	3	2		7	
		%	28,6%	42,9%	28,6%		100,0%	
		Τεχνίτες Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N	2			2	
		%		100,0%			100,0%	
	Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Ομοσκέ	N 1				1		
	%	100,0%				100,0%		
	Σύνολο	N	4	8	4		14	
	%		28,6%	42,9%	28,6%		100,0%	
	30-39	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λπ	N 2	3			5
			%	40,0%	60,0%			100,0%
			Διπλές, Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρηστές	N 1	1			2
			%	50,0%	50,0%			100,0%
Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ενοπλές Δυνάμεις			N	6			6	
%				100,0%			100,0%	
Ιδιωτικός Τομέας		N 3	5			8		
%		37,5%	62,5%			100,0%		
Τεχνίτες Εργάτες-Χαρ. Μηχ.		N 3	8	3		14		
%		21,4%	57,1%	21,4%		100,0%		
Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Ομοσκέ	N 1	2			3			
%	33,3%	66,7%			100,0%			
Σύνολο	N	10	25	3		38		
%		26,3%	65,8%	7,9%		100,0%		
40-49	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λπ	N	4	3		7	
		%		57,1%	42,9%		100,0%	
		Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ενοπλές Δυνάμεις	N	5			1	6
		%		83,3%		16,7%	100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N 1	7	4		12	
		%	8,3%	58,3%	33,3%		100,0%	
	Τεχνίτες Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N 3	5	4		12		
	%	25,0%	41,7%	33,3%		100,0%		
	Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Ομοσκέ	N	3	4		7		
	%		42,9%	57,1%		100,0%		
Σύνολο	N	4	24	15	1	44		
%		9,1%	54,5%	34,1%	2,3%	100,0%		
50-59	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λπ	N	4	2		6	
		%		66,7%	33,3%		100,0%	
		Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ενοπλές Δυνάμεις	N	3	1		4	
		%		75,0%	25,0%		100,0%	
		Ιδιωτικός Τομέας	N 5	4			9	
		%		55,6%	44,4%		100,0%	
	Τεχνίτες Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N 1	5	7	1	14		
	%	7,1%	35,7%	50,0%	7,1%	100,0%		
Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Ομοσκέ	N	4	2		6			
%		66,7%	33,3%		100,0%			
Σύνολο	N	1	21	18	1	39		
%		2,6%	53,8%	41,0%	2,6%	100,0%		
60-70	Επάγγελμα Ερωτώμενου	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κ.λπ	N	1	1		2	
		%		50,0%	50,0%		100,0%	
		Διπλές, Ανώτατα Στελέχη, Επιχειρηστές	N 2	1			3	
		%		66,7%	33,3%		100,0%	
		Δημόσιοι-Δημοτικοί Υπ.-Ενοπλές Δυνάμεις	N 3	1			4	
		%		75,0%	25,0%		100,0%	
	Ιδιωτικός Τομέας	N 3	3			6		
	%		50,0%	50,0%		100,0%		
	Τεχνίτες Εργάτες-Χαρ. Μηχ.	N 7	5			12		
	%		58,3%	41,7%		100,0%		
Άνεργοι-Συνταξιούχοι-Ομοσκέ	N 4	4			8			
%		50,0%	50,0%		100,0%			
Σύνολο	N	20	15			35		
%		57,1%	42,9%			100,0%		

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Δ.4, στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, τα επαγγέλματα που κυριαρχούν στις διάφορες ηλικιακές ομάδες ισχύουν όπως και στον πίνακα με την καταγωγή από πατέρα. Το μόνο στοιχείο που μπορούμε να προσθέσουμε είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό σ' όλες τις κατηγορίες επαγγελμάτων έχει μητέρα με καταγωγή από τη Λοιπή Ελλάδα, εκτός από τους απασχολούμενους επιστήμονες - ελεύθερους επαγγελματίες 20-29 ετών (η καταγωγή της μητέρας των οποίων είναι η Μ. Ασία /Κωνσταντινούπολη), όπως και των τεχνιτών - εργατών ηλικίας 50-59 ετών (το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων έχει μητέρα με προσφυγικές ρίζες.)

Πίνακας 3.Δ.5

Επάγγελμα Νοικοκυριού			Καταγωγή Βάσει Πατέρα				Συνολο	
			Περιφέρεια Πρωτευούσης	Λοιπή Ελλάδα	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Ψυχικό	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N	2	14	1		17	
		%	11,8%	82,4%	5,9%		100,0%	
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N	1	6			7	
		%	14,3%	85,7%			100,0%	
	Ιδιωτικός Τομέας	N	2	2	1		5	
		%	40,0%	40,0%	20,0%		100,0%	
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N		1			1	
		%		100,0%			100,0%	
	Συνολο	N	5	23	2		30	
		%	16,7%	76,7%	6,7%		100,0%	
	Νέα Ιωνία	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N	3	12	9		24
			%	12,5%	50,0%	37,5%		100,0%
Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη		N	1	5	2		8	
		%	12,5%	62,5%	25,0%		100,0%	
Δημόσιοι - Δημοτικοί Υπάλληλοι		N	1	16	8	1	26	
		%	3,8%	61,5%	30,8%	3,8%	100,0%	
Ιδιωτικός Τομέας		N	1	27	9		37	
		%	2,7%	73,0%	24,3%		100,0%	
Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.		N	2	32	29		63	
		%	3,2%	50,8%	46,0%		100,0%	
Ανεργοί-Συνταξιούχοι-Οικιακά		N		6	5	1	12	
		%		50,0%	41,7%	8,3%	100,0%	
Συνολο	N	8	98	62	2	170		
	%	4,7%	57,6%	36,5%	1,2%	100,0%		

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Δ.5 συνδέουμε το επάγγελμα του νοικοκυριού με την καταγωγή του πατέρα των ερωτηθέντων.

Σ' όλα τα επαγγέλματα και στους δύο δήμους κυριαρχεί η καταγωγή του πατέρα των ερωτηθέντων από τη λοιπή Ελλάδα. Κυριαρχεί στο δείγμα του Ψυχικού το επάγγελμα των επιστημόνων - ελευθέρων επαγγελματιών και διευθυντών - ανώτατων στελεχών, ενώ για το δείγμα της Ν. Ιωνίας κυρίαρχο είναι το επάγγελμα των απασχολούμενων στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα όπως και αυτών των διευθυντών - ανώτατων στελεχών και των τεχνιτών - εργατών.

Πίνακας 3.Δ.6

Επάγγελμα Νοικοκυριού			Καταγωγή Βάσει Μητέρας				Συνολο	
			Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	Εξωτερικό		
Ψυχικό	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N	3	11	3		17	
		%	17,6%	64,7%	17,6%		100,0%	
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N	2	4		1	7	
		%	28,6%	57,1%		14,3%	100,0%	
	Ιδιωτικός Τομέας	N	2	2	1		5	
		%	40,0%	40,0%	20,0%		100,0%	
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N		1			1	
		%		100,0%			100,0%	
	Συνολο	N	7	18	4	1	30	
		%	23,3%	60,0%	13,3%	3,3%	100,0%	
	Νέα Ιωνία	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N	3	13	8		24
			%	12,5%	54,2%	33,3%		100,0%
Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη		N		5	3		8	
		%		62,5%	37,5%		100,0%	
Δημόσιοι - Δημοτικοί Υπάλληλοι		N	3	17	5	1	26	
		%	11,5%	65,4%	19,2%	3,8%	100,0%	
Ιδιωτικός Τομέας		N	3	24	10		37	
		%	8,1%	64,9%	27,0%		100,0%	
Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.		N	9	31	22	1	63	
		%	14,3%	49,2%	34,9%	1,6%	100,0%	
Ανεργοί-Συνταξιούχοι-Οικιακά		N	1	6	5		12	
		%	8,3%	50,0%	41,7%		100,0%	
Συνολο		N	19	96	53	2	170	
		%	11,2%	56,5%	31,2%	1,2%	100,0%	

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 3.Δ.6 παρατηρήσαμε ίδια συμπεριφορά στη σχέση καταγωγής πατέρα προς το επάγγελμα του νοικοκυριού με αυτή της καταγωγής της μητέρας προς το επάγγελμα του νοικοκυριού των ερωτηθέντων.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο Ψυχικό υπερτερεί το επάγγελμα του ανωτάτου στελέχους - διευθυντή στις ηλικιακές ζώνες των 20-29 και των 60-70 ετών. Σ' όλες τις άλλες ηλικίες υπερτερεί το επάγγελμα του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία. Ο συσχετισμός ηλικίας - επαγγέλματος - καταγωγής για επαγγέλματα που κυριαρχούν δείχνει το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, ανά ηλικίες, να έχει πατέρα με καταγωγή από τη «λοιπή Ελλάδα» εσωτερικό μετανάστη.

Στο Ψυχικό, για τα επαγγέλματα που είναι κυρίαρχα, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων έχει μητέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα. Οι ηλικίες των 20-29 ετών στις οποίες κυριαρχεί το επάγγελμα των ανωτάτων στελεχών - διευθυντών έχουν μητέρα από την «περιφέρεια πρωτεύουσας».

Στη Ν. Ιωνία, σε όλες τις ηλικιακές ζώνες, κυριαρχεί το επάγγελμα του τεχνίτη, κατά κύριο ρόλο, και ακολουθεί αυτό του απασχολούμενου στον ιδιωτικό τομέα. Εξάιρεση αποτελεί η ηλικιακή ζώνη των 20-29 ετών, στην οποία κυριαρχούν οι του ιδιωτικού τομέα. Όπως και στο δείγμα του Ψυχικού, ο συσχετισμός ηλικίας - καταγωγής - επαγγέλματος στα επαγγέλματα που κυριαρχούν δείχνει το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων να έχει πατέρα με καταγωγή από τη «λοιπή Ελλάδα», δηλ. να είναι οικονομικός μετανάστης. Στην ηλικία των 50-59 ετών «κυρίαρχο» επάγγελμα είναι αυτό των τεχνιτών - εργατών, το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων έχει πατέρα με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη, δηλ. ήταν πρόσφυγες.

Στη Ν. Ιωνία, για τα επαγγέλματα που είναι κυρίαρχα, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων έχει μητέρα με καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών (οι οποίοι κυριαρχούν στις ηλικίες των 20-29 ετών), καθώς και των τεχνιτών (οι οποίοι κυριαρχούν στις ηλικίες των 50-59 ετών), έχει μητέρα με προσφυγικές ρίζες από Μ. Ασία - Κων/πολη.

Όμοια συμπεριφορά παρατηρούμε και στα δύο δείγματα σε ό,τι αφορά το κυρίαρχο επάγγελμα του νοικοκυριού σε σχέση με την καταγωγή από την πλευρά του πατέρα και της μητέρας. Σε όλες τις κατηγοριοποιήσεις «επαγγελμάτων νοικοκυριών» οι γονείς των ερωτηθέντων ήταν εσωτερικοί μετανάστες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

α. Εισόδημα - β. Κατοικία και κατοχή αγαθών διαρκείας - γ. Τρόπος ζωής

A. ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Εξετάζοντας το μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού των ερωτηθέντων, προσεγγίσαμε τις ταξικές ανομοιότητες που διαφοροποιούν τα δύο πληθυσμιακά μεγέθη (σε συνάρτηση και με άλλες μεταβλητές) και καθιστούν διάφανη την κοινωνική τους στρωματοποίηση.

Πίνακας 4.A.1

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
< 100.000	N		20
	%		11,8%
100-200.000	N		47
	%		27,6%
200-300.000	N	2	54
	%	6,7%	31,8%
300-500.000	N	5	32
	%	16,7%	18,8%
> 500.000	N	23	17
	%	76,7%	10,0%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P<0. 00001

τάξης άνω των 500.000 δρχ, ενώ για ένα 11,8% υπάρχει πρόβλημα επιβίωσης, καθώς δηλώνει ποσό εισοδήματος κάτω των 100.000 δρχ. Αυτοί βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας, και σ' αυτό το πλήθος συμπεριλαμβάνονται και οι νεόπτωχοι της πόλης.

Το εισόδημα του νοικοκυριού έρχεται σε συνάρτηση και με τα επαγγέλματα που ασκούν τα μέλη του, και η διαφοροποίηση για τους δύο οικισμούς είναι αισθητή, γιατί αναφέρονται σε διαφορετικές επαγγελματικές εξειδικεύσεις.

Στον Πίνακα 4.A.1 ταξινομήσαμε το συνολικό εισόδημα του νοικοκυριού, δηλ. των ενεργών οικονομικά μελών του, ανά κατηγορία, μικρότερο των 100.000 και μεγαλύτερο των 500.000 μηνιαίως

Το 76,7% του δείγματος του Ψυχικού δηλώνει ότι το εισόδημα του νοικοκυριού ξεπερνά τις 500.000 δρχ. μηνιαίως. Το αντίστοιχο εισόδημα για το 16,7% κυμαίνεται από 300-500.000 και μόνο για το 2% κυμαίνεται από 200-300.000 δρχ.

Η οικονομική στάθμη του δείγματος είναι πολύ υψηλή.

Στη Ν. Ιωνία το εισόδημα του νοικοκυριού των ερωτηθέντων, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους (31,8%), κυμαίνεται από 200-300.000 δρχ.

Για το 27, 6% το αντίστοιχο εισόδημα είναι 100 - 200.000 δρχ. Για ένα 18,8% αναφέρεται ένα ποσό της τάξης των 300-500.000 δρχ. Εντυπωσιακά μικρό είναι το ποσοστό (μόλις 10%) όσων δήλωσαν εισόδημα

Πίνακας 4.Α.2

Είδος Νοικοκυριού και Αριθμός Ατόμων που εργάζονται σε αυτό			ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΣΑΣ					Συνολο
			< 100.000	100-200.000	200-300.000	300-500.000	> 500.000	
Ψυχικό	Μονομελές με 1	N				1		1
		%				100,0%		100,0%
	Ζευγάρι με 1	N					1	1
		%					100,0%	100,0%
	Πολυμελές με 1	N				1	9	10
		%				10,0%	90,0%	100,0%
	Ζευγάρι με 2	N			1		1	2
		%			50,0%		50,0%	100,0%
	Πολυμελές με 2	N			1	3	11	15
		%			6,7%	20,0%	73,3%	100,0%
Πολυμελές με 3	N					1	1	
	%					100,0%	100,0%	
Συνολο	N			2	5	23	30	
	%			6,7%	16,7%	76,7%	100,0%	
Νέα Ιωνία	Μονομελές με 1	N	6	3				9
		%	66,7%	33,3%				100,0%
	Ζευγάρι με 1	N	1	7	5		2	15
		%	6,7%	46,7%	33,3%		13,3%	100,0%
	Πολυμελές με 1	N	11	19	17	8	5	60
		%	18,3%	31,7%	28,3%	13,3%	8,3%	100,0%
	Ζευγάρι με 2	N	1	5	4	3		13
		%	7,7%	38,5%	30,8%	23,1%		100,0%
	Πολυμελές με 2	N	1	11	25	21	10	68
		%	1,5%	16,2%	36,8%	30,9%	14,7%	100,0%
	Πολυμελές με 3	N		2	3			5
		%		40,0%	60,0%			100,0%
	Συνολο	N	20	47	54	32	17	170
		%	11,8%	27,6%	31,8%	18,8%	10,0%	100,0%

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Για Ν. Ιωνία $p < 0,00001$

Στον Πίνακα 4.Α.2 συσχετίζουμε το μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού με το είδος του νοικοκυριού. Στο Ψυχικό, το μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών, το μηνιαίο εισόδημα των οποίων κυμαίνεται από 300-500.000 δρχ, είναι πολυμελές με δύο εργαζομένους. Πολυμελή είναι τα νοικοκυριά, το εισόδημα των οποίων κυμαίνεται άνω των 500.000 δρχ. Γι' αυτή την τάξη εισοδήματος, αξιόλογο ποσοστό κατέχουν και τα πολυμελή νοικοκυριά με ένα εργαζόμενο άτομο μέσα σε αυτά.

Στη Ν. Ιωνία υπερτερούν τα πολυμελή και τα μονομελή νοικοκυριά, με μηνιαίο εισόδημα κάτω από 100.000 δρχ. και με ένα μέλος εργαζόμενο. Για τις άλλες κατηγορίες εισοδημάτων, κυριαρχούν τα πολυμελή νοικοκυριά, με εισόδημα από 200.000 δρχ. και άνω και με ένα ή δύο εργαζομένους.

Πίνακας 4.Α.3

Επάγγελμα Νοικοκυριού			ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΣΑΣ					Συνολο
			< 100.000	100-200.000	200-300.000	300-500.000	> 500.000	
Ψυχικό	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N			1	3	13	17
		%			5,9%	17,6%	76,5%	100,0%
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N				1	6	7
		%				14,3%	85,7%	100,0%
	Ιδιωτικός Τομέας	N				1	4	5
		%				20,0%	80,0%	100,0%
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N			1			1
		%			100,0%			100,0%
	Συνολο	N			2	5	23	30
		%			6,7%	16,7%	76,7%	100,0%
Νέα Ιωνία	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N		3	9	7	5	24
		%		12,5%	37,5%	29,2%	20,8%	100,0%
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N		2	2	2	2	8
		%		25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%
	Δημόσιοι - Δημοτικοί Υπάλληλοι	N	1	4	11	8	2	26
		%	3,8%	15,4%	42,3%	30,8%	7,7%	100,0%
	Ιδιωτικός Τομέας	N	5	13	9	8	2	37
		%	13,5%	35,1%	24,3%	21,6%	5,4%	100,0%
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N	9	22	21	6	5	63
		%	14,3%	34,9%	33,3%	9,5%	7,9%	100,0%
Ανεργοι-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N	5	3	2	1	1	12	
	%	41,7%	25,0%	16,7%	8,3%	8,3%	100,0%	
Συνολο	N	20	47	54	32	17	170	
	%	11,8%	27,6%	31,8%	18,8%	10,0%	100,0%	

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.Α.3, στο δείγμα του Ψυχικού μεγάλο ποσοστό συγκεντρώνουν τα νοικοκυριά το μηνιαίο εισόδημα των οποίων κυμαίνεται από 300-500.000 δρχ. και δηλώνουν ως κυρίαρχο επάγγελμα αυτό του επιστήμονα-ελεύθερου επαγγελματία. Μεγάλο ποσοστό συγκεντρώνουν και τα νοικοκυριά το εισόδημα των οποίων υπερβαίνει τις 500.000 δρχ. Αξιόλογο ποσοστό αυτής της εισοδηματικής κατηγορίας κατέλαβαν και όσοι δήλωσαν ως επάγγελμα αυτό του διευθυντή - ανωτάτου στελέχους.

Στη Ν. Ιωνία, μεγάλο ποσοστό συγκεντρώνουν τα νοικοκυριά το μηνιαίο εισόδημα των οποίων ανέρχεται σε ποσό έως 100.000 δρχ. και δήλωσαν ως επάγγελμα αυτό των τεχνιτών - εργατών. Το ίδιο ισχύει για τα εισοδήματα από 100-200.000 δρχ. και για τα αντίστοιχα που κυμαίνονται από 200-300.000 δρχ. Αξιόλογα ποσοστά συμμετοχής καταλαμβάνει επίσης το επάγγελμα του απασχολούμενου στον ιδιωτικό τομέα, στα

εισοδήματα από 100-200.000 δρχ, όπως και αυτό του δημοσίου υπαλλήλου, για εισόδημα από 200-300.000 δρχ.

Στα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα από 300-500.000 δρχ, κυριαρχεί το επάγγελμα του απασχολούμενου στον ιδιωτικό αλλά και στο δημόσιο τομέα, και για το εισόδημα άνω των 500.000 δρχ, το επάγγελμα του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία αλλά και των τεχνιτών - εργατών, για πολυμελή νοικοκυριά (σύμφωνα με τον αντίστοιχο πίνακα του είδους του νοικοκυριού).

Πίνακας 4.Α.4

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ			ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ					Σύνολο	
			Κανένας	1	2	3	4 και πάνω		
Ψυχικό	200-300.000	N		1	1			2	
		%		50%	50%			100%	
	300-500.000	N	1		2	2		5	
		%	20%		40%	40%		100%	
	> 500.000	N		4	7	9	3	23	
		%		17%	30%	39%	13%	100%	
	Σύνολο	N	1	5	10	11	3	30	
		%	3%	17%	33%	37%	10%	100%	
	Νέα Ιωνία	< 100.000	N	6	7	5	2		20
			%	30%	35%	25%	10%		100%
100-200.000		N	3	18	16	6	4	47	
		%	6%	38%	34%	13%	9%	100%	
200-300.000		N		12	13	19	10	54	
		%		22%	24%	35%	19%	100%	
300-500.000		N		4	9	16	3	32	
		%		13%	28%	50%	9%	100%	
> 500.000		N		2	4	10	1	17	
		%		12%	24%	59%	6%	100%	
Σύνολο		N	9	43	47	53	18	170	
		%	5%	25%	28%	31%	11%	100%	

Για Ν. Ιωνία p= 0,00001

Σημ.: Κανένας = μόνο ο ερωτώμενος . 1 = ένας μαζί με τον ερωτώμενο

Στον Πίνακα 4.Α.4, για να διερευνήσουμε τη σύνθεση των νοικοκυριών δηλ. τα μέλη που το αποτελούν σε συσχετισμό με το μηνιαίο εισόδημα, παρατηρούμε στο δείγμα του Ψυχικού τα εξής : στα νοικοκυριά το μηνιαίο εισόδημα των οποίων ανέρχεται από 200-300.000 δρχ. συγκατοικούν (με τον ερωτώμενο), στο ίδιο σπίτι, ένα ή δύο ακόμα άτομα.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό των μελών του νοικοκυριού με μηνιαίο εισόδημα από 300-500.000 δρχ. και άνω συγκατοικούν (με τον ερωτώμενο), στο ίδιο σπίτι, δύο ή τρία ακόμα άτομα.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας το μεγαλύτερο ποσοστό (με μόνο τον ερωτώμενο μέσα στο νοικοκυριό έως τέσσερα και άνω επί πλέον μέλη) που δήλωσε μηνιαίο εισόδημα έως 100.000 δρχ. απάντησε ότι μαζί με τον ερωτώμενο μένει το πολύ ένα ακόμα άτομο, δηλ. δύο μέλη στο νοικοκυριό με λιγότερα από 100.000 δρχ. (Συνολικά 20 στα 170 νοικοκυριά με ή χωρίς άλλα μέλη εκτός του ερωτωμένου έχουν εισόδημα λιγότερο από 100.000). Η εισοδηματική αυτή κατηγορία δεν υφίσταται στο δείγμα μας του Ψυχικού.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών με μηνιαίο εισόδημα από 100-200.000 δρχ. συγκατοικούν (με τον ερωτώμενο) ένα ή δύο ακόμα άτομα. Στο μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών που δήλωσε μηνιαίο εισόδημα από 200-300.000 δρχ. συγκατοικούν (με τον ερωτώμενο) δύο ή και τρία άτομα ακόμα. Τα νοικοκυριά αυτά αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ως προς τη συντήρηση των μελών των οικογενειών τους.

Δύο ή και τρία μέλη έχουν τα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα 300-500.000 δρχ.

Πίνακας 4.A.5

ΣΥΝΘΕΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

Μηνιαίο Εισόδημα Νοικοκυριού σας			Σύνθεση Νοικοκυριού					Σύνολο
			Μονομελές Νοικοκυριό	Ζευγάρι	Γονείς και Παιδιά	Γονείς, Παιδιά, Γιαγιά ή και Παππούς	Άλλο	
Ψυχικό	200-300.000	N		1	1			2
		%		50%	50%			100%
	300-500.000	N	1		3	1		5
		%	20%		60%	20%		100%
	> 500.000	N		2	17	3	1	23
		%		9%	74%	13%	4%	100%
	Σύνολο	N	1	3	21	4	1	30
		%	3%	10%	70%	13%	3%	100%
Νέα Ιωνία	< 100.000	N	6	2	8	1	3	20
		%	30%	10%	40%	5%	15%	100%
	100-200.000	N	3	12	25	4	3	47
		%	6%	26%	53%	9%	6%	100%
	200-300.000	N		9	33	10	2	54
		%		17%	61%	19%	4%	100%
	300-500.000	N		3	25	2	2	32
		%		9%	78%	6%	6%	100%
	> 500.000	N		2	13	1	1	17
		%		12%	76%	6%	6%	100%
	Σύνολο	N	9	28	104	18	11	170
		%	5%	16%	61%	11%	6%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Για Ν. Ιωνία $p < 0.001$

Στον Πίνακα 4.A.5, στο Ψυχικό, για όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες, η σύνθεση του νοικοκυριού που κυριαρχεί είναι αυτή που αποτελείται από τους γονείς (ζευγάρι) και τα παιδιά τους.

Η πυρηνική οικογένεια είναι μια μορφή που διατηρείται και όταν τα παιδιά έχουν ενηλικιωθεί, και σ' αυτό συντείνει η μορφολογία του σπιτιού (μεγάλοι εσωτερικοί χώροι), η ενασχόληση των παιδιών με την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και το γεγονός ότι μένουν άγαμα μέχρι μεγάλης ηλικίας. Το βιοτικό επίπεδο είναι συνάρτηση όλων αυτών των παραμέτρων.

Στο εισόδημα από 200-300.000 δρχ. εμφανίζεται και η σύνθεση του νοικοκυριού που αποτελείται μόνο από το ζευγάρι.

Στη Ν. Ιωνία στα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα έως 100.000 δρχ. κυριαρχεί (σύμφωνα με τον πίνακα) η σύνθεση του νοικοκυριού που αποτελείται από τους γονείς με τα παιδιά τους, που υπερτερούν ποσοστιαία, ή μόνο από τον ερωτώμενο.

Το χαμηλό βιοτικό επίπεδο κάποιων κοινωνικών ομάδων εμφανίζεται και σ' αυτό τον πίνακα.

Στις κατηγορίες των εισοδημάτων από 100-200.000 δρχ, όπως και από 300-500.000 δρχ. (και άνω) κυριαρχεί η σύνθεση του νοικοκυριού που αποτελείται από τους γονείς με τα παιδιά τους καθώς και αυτή που συντίθεται μόνο από το ζευγάρι. Το ίδιο και στην κατηγορία εισοδημάτων από 200-300.000 δρχ, κυριαρχεί η σύνθεση των νοικοκυριών που αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά τους πρωταρχικά, και κατά δεύτερο λόγο η εκτεταμένη οικογένεια (μαζί με τον παππού ή και τη γιαγιά των ερωτηθέντων).

Στην προσπάθειά μας να εκμαιεύσουμε πληροφορίες πιο διευκρινιστικές, πέραν αυτών του επαγγέλματος και του εισοδήματος, που αφορούν στην οικονομική κατάσταση των διαβιούντων μέσα στην υπάρχουσα οικογενειακή δομή, εξάγουμε συμπεράσματα για το εισόδημα και από άλλες οικονομικές πηγές κατοχής πλούτου.

Πίνακας 4.Α.6

ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναι	N	18	29
	%	60%	17%
Όχι	N	12	139
	%	40%	83%
Σύνολο	N	30	168
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P<0.0001

Στον Πίνακα 4.Α.6, το 60% του δείγματος στο Ψυχικό έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Μόνο το 17% του δείγματός μας στη Ν. Ιωνία έχει τέτοιου είδους εισόδημα.

Στο Ψυχικό παρατηρούμε ότι οι ερωτώμενοι, στην πλειοψηφία τους, αδιακρίτως επαγγέλματος που ασκούν, έχουν εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Πίνακας 4.Α.7

ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Επάγγελμα Νοικοκυριού		ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ		Συνολο	
		Ναι	Οχι		
Ψυχικό	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N	9	8	17
		%	52,9%	47,1%	100,0%
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N	5	2	7
		%	71,4%	28,6%	100,0%
	Ιδιωτικός Τομέας	N	3	2	5
		%	60,0%	40,0%	100,0%
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N	1		1
		%	100,0%		100,0%
	Συνολο	N	18	12	30
		%	60,0%	40,0%	100,0%
Νέα Ιωνία	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N	7	17	24
		%	29,2%	70,8%	100,0%
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N	2	6	8
		%	25,0%	75,0%	100,0%
	Δημόσιοι - Δημοτικοί Υπάλληλοι	N	4	22	26
		%	15,4%	84,6%	100,0%
	Ιδιωτικός Τομέας	N	6	30	36
		%	16,7%	83,3%	100,0%
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N	8	54	62
		%	12,9%	87,1%	100,0%
	Ανεργοί-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N	2	10	12
		%	16,7%	83,3%	100,0%
	Συνολο	N	29	139	168
		%	17,3%	82,7%	100,0%

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.A.7, το μεγαλύτερο ποσοστό επικεντρώνεται σε αυτούς που δήλωσαν ως κυρίαρχο επάγγελμα νοικοκυριού αυτό του διευθυντή / ανωτάτου στελέχους (υποθέτοντας ότι το 100% στους τεχνίτες είναι στατιστικώς «πλασματικό», γιατί αναφέρεται, σε απόλυτο νούμερο, σ' ένα νοικοκυριό). Αξιόλογη διαπίστωση αποτελεί το γεγονός ότι το 47,1% όσων δήλωσαν κυρίαρχο επάγγελμα νοικοκυριού αυτό του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία δεν έχουν εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Στη Ν. Ιωνία, σε όλες τις κατηγορίες επαγγελματιών, η πλειοψηφία δηλώνει ότι δεν έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Τα μεγαλύτερα ποσοστά όσων δεν διαθέτουν ακίνητη περιουσία που να τους προσφέρει εισόδημα είναι της τάξης του 87,1% όσων δήλωσαν ως επάγγελμα - νοικοκυριού αυτό του τεχνίτη - εργάτη αλλά και του 84,6% όσων δήλωσαν ως επάγγελμα αυτό του δημοσίου υπαλλήλου. Από αυτούς που δήλωσαν εισόδημα, τα μεγαλύτερα ποσοστά κατέχουν τα νοικοκυριά με δηλωθέν επάγγελμα αυτό του επιστήμονα / ελεύθερου επαγγελματία και αυτό του διευθυντή – ανωτάτου στελέχους, παραμένουν όμως σε θέση πολύ χαμηλότερη από τα ποσοστά αυτών που δεν έχουν εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Η διαπίστωση που πηγάζει από τον Πίνακα 4.A.7 είναι ότι η ψαλίδα ανισότητας που αφορά στο εισόδημα (από ακίνητη περιουσία) των κοινωνικών στρωμάτων ανάμεσα στο Ψυχικό και τη Ν. Ιωνία είναι αισθητά ανοιχτή και επομένως και το βιοτικό επίπεδο των δύο οικισμών είναι άνισο.

Πίνακας 4.Α.8

Είδος Νοικοκυριού και Αριθμός Ατόμων που εργάζονται σε αυτό		ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ		Συνολο	
		Ναι	Οχι		
Ψυχικό	Μονομελές με 1	N	1	1	
		%	100,0%	100,0%	
	Ζευγάρι με 1	N	1	1	
		%	100,0%	100,0%	
	Πολυμελές με 1	N	6	4	10
		%	60,0%	40,0%	100,0%
	Ζευγάρι με 2	N		2	2
		%		100,0%	100,0%
	Πολυμελές με 2	N	9	6	15
		%	60,0%	40,0%	100,0%
	Πολυμελές με 3	N	1		1
		%	100,0%		100,0%
	Συνολο	N	18	12	30
		%	60,0%	40,0%	100,0%
Νέα Ιωνία	Μονομελές με 1	N		8	8
		%		100,0%	100,0%
	Ζευγάρι με 1	N	2	13	15
		%	13,3%	86,7%	100,0%
	Πολυμελές με 1	N	15	44	59
		%	25,4%	74,6%	100,0%
	Ζευγάρι με 2	N	1	12	13
		%	7,7%	92,3%	100,0%
	Πολυμελές με 2	N	11	57	68
		%	16,2%	83,8%	100,0%
	Πολυμελές με 3	N		5	5
		%		100,0%	100,0%
	Συνολο	N	29	139	168
		%	17,3%	82,7%	100,0%

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.Α.8, στο δείγμα του Ψυχικού σε όλα τα είδη νοικοκυριών (μονομελή - πολυμελή ζευγάρια), η πλειονότητα έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Εξαιρέση αποτελούν τα νοικοκυριά με σύνθεση το ζευγάρι, όπου και οι δύο εργάζονται και δεν έχουν εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Αξιόλογο επίσης είναι το ποσοστό, της τάξεως του 40%, των πολυμελών νοικοκυριών με έναν εργαζόμενο, και το αντίστοιχο των δύο εργαζομένων, που δεν έχουν εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας σε όλα τα είδη νοικοκυριών η πλειονότητα δεν έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Αξιοσημείωτο είναι ότι κανένα νοικοκυριό μονομελές (με ένα μέλος να εργάζεται) ή πολυμελές (με τρία άτομα εργαζόμενα) δεν έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Το ίδιο συμβαίνει και για το ζευγάρι (όπου και τα δύο

άτομα εργάζονται ή ένα εκ των δύο ατόμων εργάζεται).

Τα μεγαλύτερα ποσοστά κατοχής ακίνητης περιουσίας σε συνάρτηση με τη σύνθεση του νοικοκυριού κατέχουν τα πολυμελή νοικοκυριά (μ' έναν εργαζόμενο) όπως και τα αντίστοιχα με δύο εργαζομένους.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού στις δύο περιοχές. Για το 93,4% του δείγματος του Ψυχικού, το εισόδημα ανέρχεται από 300.000 δρχ. και άνω το μήνα, ενώ την ίδια στιγμή για τη Ν. Ιωνία είναι 28,8%.

Μεγάλο ποσοστό, το 11,8% των νοικοκυριών του δείγματος της Ν. Ιωνίας, αντιμετωπίζει τεράστιο οικονομικό πρόβλημα επιβίωσης, καθώς το ενιαίο εισόδημά τους δεν υπερβαίνει τις 100.000 δρχ. Την ίδια στιγμή, εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό νοικοκυριών στο Ψυχικό (76,7%) ζει με άνεση, καθώς το εισόδημα τους ξεπερνά τις 500.000 δρχ. το μήνα.

Όσον αφορά τη σχέση του εισοδήματος προς τη σύνθεση του νοικοκυριού στο Ψυχικό η πλειονότητα των νοικοκυριών που έχουν εισόδημα από 300.000 δρχ. και άνω είναι πολυμελή, με δύο εργαζομένους. Στη Ν. Ιωνία, σ' όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων κυριαρχούν οι πολυμελείς οικογένειες, μ' έναν ή δύο εργαζομένους, με εξαίρεση τα νοικοκυριά με εισόδημα έως 100.000 δρχ., που είναι ή πολυμελή ή μονομελή μ' έναν εργαζόμενο.

Ο συσχετισμός επαγγέλματος - εισοδήματος μάς οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα: στο Ψυχικό στα μηνιαία εισοδήματα από 300.000 δρχ. και άνω κυρίαρχο επάγγελμα νοικοκυριού είναι αυτό του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία, ενώ στη Ν. Ιωνία στα εισοδήματα έως 300.000 δρχ., αυτό του τεχνίτη - εργάτη, στα εισοδήματα από 300-500.000 δρχ. αυτό του απασχολούμενου στον ιδιωτικό-δημόσιο τομέα και στο μηνιαίο εισόδημα των 500.000 δρχ και άνω του επιστήμονα-ελεύθερου επαγγελματία αλλά και του τεχνίτη (προφανώς εξειδικευμένου).

Και στους δύο δήμους, όσο αυξάνει το εισόδημα του νοικοκυριού τόσο ο αριθμός των ατόμων που διαμένουν σε αυτό ανεβαίνει.

Και στα δύο δείγματα των αντίστοιχων περιοχών, ανεξάρτητα από τις οικονομικές κλίμακες εισοδήματος νοικοκυριού (με ελάχιστες εξαιρέσεις), το νοικοκυριό συνίσταται στον τύπο της πυρηνικής οικογένειας.

Μεγάλο ποσοστό του δείγματος του Ψυχικού (60%) έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία, σε αντίθεση προς τη Ν. Ιωνία, όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 17%.

Σε όλες τις κατηγορίες επαγγελμάτων, η πλειονότητα έχει δηλώσει στο Ψυχικό ότι έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Μεγαλύτερο ποσοστό έχουν αυτοί που δήλωσαν ως επάγγελμα νοικοκυριού αυτό του διευθυντή και ανωτάτου στελέχους. Από τα επαγγέλματα που δεν έχουν εισόδημα από ακίνητη περιουσία, ξεχωρίζουν αυτά των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών.

Αντίθετα, σε όλα τα επαγγέλματα στη Ν. Ιωνία, η πλειονότητα δεν έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα εμφανές στα επαγγέλματα του τεχνίτη - εργάτη αλλά και του δημοσίου υπαλλήλου. Από τα επαγγέλματα με το σχετικά υψηλότερο ποσοστό κατοχής ακίνητης περιουσίας συγκαταλέγονται αυτά των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών και του διευθυντή - ανωτάτου στελέχους.

Σε όλα τα είδη νοικοκυριών, στο δείγμα του Ψυχικού, η πλειονότητα έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία (με κάποιες ελάχιστες εξαιρέσεις νοικοκυριών όπως αυτό του ζευγαριού στο οποίο εργάζονται και τα δύο μέλη).

Στη Ν. Ιωνία επικρατεί το αντίθετο. Σε όλα τα είδη νοικοκυριών, η πλειονότητα δεν έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία, ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά κατοχής ακίνητης περιουσίας απαντώνται στα πολυμελή νοικοκυριά, με έναν ή δύο εργαζομένους.

Η κοινωνική ψαλίδα για τους δύο οικισμούς δείχνει ότι παραμένει ανοιχτή. Ο κοινωνικός διαχωρισμός υφίσταται και σήμερα και διαχέεται στον τρόπο ζωής των κατοίκων. Από την άλλη πλευρά, το περιβάλλον και η μορφολογία του χώρου επιδρούν καταλυτικά στην ψυχροσύνθεση των δύο πληθυσμών. Δύο κυρίαρχες κατηγορίες κοινωνικών ομάδων κατοικούν στους δύο γειτονικούς οικισμούς: αυτή της αστικής - μεσοαστικής τάξης και αυτή του μικροεπιχειρηματία τεχνίτη - εργάτη - υπαλλήλου.

Δύο διαφορετικές ιστορίες ανθρώπων και κτισμάτων παρατηρούνται σε περιοχές που σχετικά γειτνιάζουν, αλλά η κοινωνική απόσταση είναι αισθητή στο γεωγραφικό χώρο που κατοικούν, στη μόρφωση, στο εισόδημα, στις ευκαιρίες ανέλιξης, στον ελεύθερο χρόνο που διαθέτουν, στην πολιτιστική τους αναφορά.

Η οικονομική παράμετρος, η ίση κατανομή πλούτου είναι σημαίνουσα για να δοθούν ίσες ευκαιρίες στα άτομα για άνετη ζωή. Η ευμάρεια των κατοίκων στο Ψυχικό, ο καπιταλιστικός τρόπος ζωής, με την κατοχή καταναλωτικών αγαθών, δεν οδηγεί πάντοτε στην ευτυχία, που αποτελεί και το ζητούμενο των κατοίκων της Ν. Ιωνίας. Η επιθυμία φυγής των τελευταίων από την πόλη τους είναι και η ουτοπία τους.

Αυτοί οι δύο οικισμοί (Ψυχικό - Ν. Ιωνία) ξεχωρίζουν, γιατί παρουσιάζουν συγγενή κοινωνικά χαρακτηριστικά με άλλους οικισμούς αλλά και με την πρωτεύουσα, την Αθήνα. Στην Αθήνα κατοικεί η αστική τάξη π.χ. στο Κολωνάκι, αλλά και η εργατική τάξη στις φτωχογειτονίες, στου Ψυρρή κ. τ. λ. Δύο αντίθετοι κόσμοι, διαστρωματωμένοι από γηγενείς - πρόσφυγες - εσωτερικούς μετανάστες απαντώνται.

Β. ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΟΧΗ ΑΓΑΘΩΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ

Εξετάζοντας την κατοικία (κύρια ή δεύτερη, εξοχική) και την κατοχή κάποιων αγαθών, των επονομαζόμενων αγαθών διάρκειας, όπως το αυτοκίνητο, προσεγγίζουμε, το επίπεδο διαβίωσης στις μέρες μας (1996) στις περιοχές όπου διεξήχθη η έρευνα (με προσωπική συνέντευξη, όπως αναφέραμε μέσα στα σπίτια των κατοίκων).

Πίνακας 4.Β.1

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ	N	27	126
	%	90%	74%
ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΗ	N	3	44
	%	10%	26%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,05

Στον Πίνακα 4.Β.1, το 90% του δείγματος του Ψυχικού έχει ιδιόκτητη κατοικία, ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό (74%) του δείγματος της Ν. Ιωνίας που στεγάζεται σε δική του κατοικία. Δεν αναφέρουμε τον τύπο κατοικίας (διαμέρισμα, μονοκατοικία ή προσφυγικό σπίτι).

Πίνακας 4.Β.2

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Είναι Ενοικιαζόμενη-Φιλοξενούμενη	N	3	45
	%	10%	26%
Κληρονομιά του Συζύγου	N	5	30
	%	17%	18%
Κληρονομιά της Συζύγου	N	4	59
	%	13%	35%
Αγορασμένη από Εσάς	N	11	30
	%	37%	18%
Των Γονέων	N	7	6
	%	23%	4%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P= 0.0003

Στον Πίνακα 4.Β.2, στο Ψυχικό το ιδιόκτητο σπίτι προέρχεται κυρίως από αγορά του ίδιου του ερωτωμένου, πράγμα που δηλώνει και την εισοδηματική του τάξη, και κατά δεύτερο λόγο προέρχεται από τους γονείς του.

Στη Ν. Ιωνία η ιδιοκτησία προέρχεται αρχικά από κληρονομιά της /του συζύγου του ερωτωμένου (προικίο για τις γυναίκες) και κατά δεύτερο λόγο από αγορά του ίδιου του ερωτωμένου. Τέλος, για ένα μικρό ποσοστό, η ιδιοκτησία προέρχεται από τους γονείς του ερωτηθέντος ατόμου.

Πίνακας 4.Β.3

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ			ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		Σύνολο
			ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΗ	
Ψυχικό	200-300.000	N	2		2
		%	100%		100%
	300-500.000	N	5		5
		%	100%		100%
	> 500.000	N	20	3	23
		%	87%	13%	100%
	Σύνολο	N	27	3	30
		%	90%	10%	100%
Νέα Ιωνία	< 100.000	N	14	6	20
		%	70%	30%	100%
	100-200.000	N	34	13	47
		%	72%	28%	100%
	200-300.000	N	41	13	54
		%	76%	24%	100%
	300-500.000	N	23	9	32
		%	72%	28%	100%
	> 500.000	N	14	3	17
		%	82%	18%	100%
	Σύνολο	N	126	44	170
		%	74%	26%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.Β.3, στο Ψυχικό για όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες, το μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών έχει ιδιόκτητη κατοικία (ιδίως στα εισοδήματα έως 500.000 δρχ. μηνιαίως).

Στη Ν. Ιωνία συμβαίνει το ίδιο, μόνο που τα μεγαλύτερα ποσοστά των νοικοκυριών που έχουν ιδιόκτητη κατοικία είναι αυτά με μηνιαίο εισόδημα άνω των 500.000 δρχ, όπως και αυτά με εισόδημα από 200-300.000 δρχ. μηνιαίως.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά ενοικιαζόμενης κατοικίας κατέχουν τα νοικοκυριά με εισόδημα άνω των 500.000 δρχ. για το Ψυχικό, και αυτά με εισόδημα έως 200.000 αλλά και 300-500.000 δρχ. για το δείγμα της Ν. Ιωνίας, αντιστοίχως.

Πίνακας 4.Β.4

ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
<=50 τ.μ.	N		24
	%		14,2%
50-79 τ.μ	N		61
	%		36,1%
80-99τ.μ	N	2	48
	%	6,7%	28,4%
100-190 τ.μ	N	14	34
	%	46,7%	20,1%
200 και πάνω	N	14	2
	%	46,7%	1,2%
Σύνολο	N	30	169
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,00001

Πίνακας 4.Β.5

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
1,00	N		8
	%		4,7%
2,00	N		45
	%		26,5%
3,00	N	2	77
	%	6,7%	45,3%
4,00	N	8	33
	%	26,7%	19,4%
5,00	N	8	6
	%	26,7%	3,5%
>=6	N	12	1
	%	40,0%	,6%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,0001

Στον Πίνακα 4.Β.4, παρατηρώντας τη μορφολογία των εσωτερικών χώρων, όπου ζει η οικογένεια καθημερινά, στο Ψυχικό η πλειονότητα των ερωτηθέντων κατοικεί σε σπίτι 100-190 m² (46,7%), καθώς και άνω των 200 m² (επίσης 46,7%).

Στη Ν. Ιωνία η πλειονότητα των ερωτηθέντων κατοικεί σε σπίτι 50-79 m² (36,1%), καθώς και 80-99 m² (28,4%). Ένα ποσοστό (20,1%) κατοικεί σε σπίτι 100-190 m², ενώ μόλις το 1,2% κατοικεί σε σπίτι άνω των 200 m². Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό (14,2%) εκείνων που μένουν σε σπίτι έως 50 m², που κυρίως αφορά στα προσφυγικά σπίτια που δεν ανακατασκευάστηκαν.

Στον Πίνακα 4.Β.5, σ' ό,τι αφορά τον αριθμό των δωματίων της κατοικίας των ερωτηθέντων, η πλειοψηφία (40%) του δείγματος του Ψυχικού μένει σε σπίτι με 6 δωμάτια (ή παραπάνω), ένα ποσοστό 26,7% μένει σε σπίτι με 5 δωμάτια και ένα ισόποσο ποσοστό σε σπίτι με 4 δωμάτια. Μόνο ένα 6,7% μένει σε σπίτι με 3 δωμάτια, ενώ δεν απαντάμε ποσοστό ερωτηθέντων που να μένουν σε σπίτι με ένα ή δύο δωμάτια. Η μορφολογία των σπιτιών στο Ψυχικό είναι επαύλεις με αυλή, μονοκατοικίες ή διαμερίσματα σε πολυκατοικία.

Στη Ν. Ιωνία, τα μεγαλύτερα ποσοστά κατέχουν τα άτομα που μένουν σε σπίτι 3 δωματίων (45,3%) και 2 δωματίων (26,5%). Σ' ένα ποσοστό (19,4%) οι ερωτηθέντες μένουν σε σπίτι 4 δωματίων, ενώ μόνο σ' ένα 3,5% παρατηρούμε διαμονή σε σπίτι 5 δωματίων και σε ένα 0,6% διαμονή σε σπίτι 6 δωματίων (ή και άνω).

Η οικιστική ανάπτυξη της Ν. Ιωνίας συμβάδισε και με την ανάπτυξη της πολυκατοικίας. Δεν λείπουν όμως και τα προσφυγικά σπίτια.

Πίνακας 4.Β.6

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

Περιοχή Ψυχικό

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ		ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ			Σύνολο		
		200-300.000	300-500.000	> 500.000			
Σύνθεση Νοικοκυριού	Μονομελές Νοικοκυριό	>=6	N	1		1	
			%		100,0%	100,0%	
		Σύνολο	N	1		1	
			%		100,0%	100,0%	
	Ζευγάρι	4,00	N	1		1	
			%	100,0%		100,0%	
		>=6	N		2	2	
			%		100,0%	100,0%	
		Σύνολο	N	1	2	3	
			%	33,3%		66,7%	100,0%
	Γονείς και Παιδιά	3,00	N		1	1	
			%		100,0%	100,0%	
		4,00	N	1	1	3	5
			%	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%
		5,00	N		7	7	
			%		100,0%	100,0%	
		>=6	N		2	6	8
			%		25,0%	75,0%	100,0%
	Σύνολο	N	1	3	17	21	
		%	4,8%	14,3%	81,0%	100,0%	
Γονείς, Παιδιά, Γιαγιά ή και Παππούς	4,00	N	1	1	2		
		%		50,0%	50,0%	100,0%	
	5,00	N		1	1		
		%		100,0%	100,0%		
	>=6	N		1	1		
		%		100,0%	100,0%		
Σύνολο	N		1	3	4		
	%		25,0%	75,0%	100,0%		
Άλλο	3,00	N		1	1		
		%		100,0%	100,0%		
	Σύνολο	N		1	1		
		%		100,0%	100,0%		

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.Β.6, στο Ψυχικό απαντάμε τα εξής χαρακτηριστικά που αφορούν στο συνδυασμό σύνθεσης του νοικοκυριού προς τον αριθμό δωματίων της κατοικίας. Στα νοικοκυριά που συντίθενται από το ζευγάρι, η πλειονότητα μένει σε σπίτι τουλάχιστον 6 δωματίων, (όπως και τα μονομελή), και έχουν εισόδημα άνω των 500.000 δρχ. Πολλά δωμάτια αποτελούν βοηθητικούς χώρους, γραφεία ή δωμάτια υπηρεσίας.

Στα νοικοκυριά που συντίθενται από τους γονείς και τα παιδιά τους, η πλειονότητα μένει σε σπίτι τουλάχιστον 5-6 δωματίων και έχει εισόδημα, στο πλείστον των περιπτώσεων, άνω των 500.000 μηνιαίως. Τέλος, στα νοικοκυριά που συντίθενται από τους γονείς, τα παιδιά αλλά και τον παππού ή και τη γιαγιά ακόμη, η πλειονότητα μένει σε σπίτι 4 δωματίων και έχει εισόδημα από 300.000 δρχ. και άνω.

Πίνακας 4.Β.7

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

Περιοχή Νέα Ιωνία

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ		ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ					Σύνολο		
		< 100.000	100-200.000	200-300.000	300-500.000	> 500.000			
Σύνθεση Νοικοκυριού	Μονομελές Νοικοκυριό	1,00	N 2	1				3	
			% 66,7%	33,3%					100,0%
		2,00	N 3	1					4
			% 75,0%	25,0%					100,0%
		3,00	N 1						1
			% 100,0%						100,0%
		5,00	N 1	1					2
		% 100,0%	100,0%					100,0%	
		Σύνολο	N 6	3					9
			% 66,7%	33,3%					100,0%
		Ζευγάρι	1,00	N 1	1	1			3
			% 33,3%	33,3%	33,3%				100,0%
			2,00	N 1	9	4	2	1	17
			% 5,9%	52,9%	23,5%	11,8%	5,9%		100,0%
			3,00	N 2	2	2	1	1	6
			% 33,3%	33,3%	16,7%	16,7%			100,0%
		4,00	N 2		2			2	
		% 100,0%		100,0%				100,0%	
		Σύνολο	N 2	12	9	3	2	28	
			% 7,1%	42,9%	32,1%	10,7%	7,1%	100,0%	
		Γονείς και Παιδιά	1,00	N 1					1
			% 100,0%						100,0%
			2,00	N 2	6	5	2		15
			% 13,3%	40,0%	33,3%	13,3%			100,0%
	3,00		N 4	14	19	14	8	59	
	% 6,8%		23,7%	32,2%	23,7%	13,6%		100,0%	
	4,00	N 1	5	7	8	4	25		
	% 4,0%	20,0%	28,0%	32,0%	16,0%		100,0%		
	5,00	N 2		2	1	1	4		
	% 50,0%		50,0%	25,0%	25,0%		100,0%		
	Σύνολο	N 8	25	33	25	13	104		
		% 7,7%	24,0%	31,7%	24,0%	12,5%	100,0%		
	Γονείς, Παιδιά, Γαλιά ή και Παππούς	1,00	N 1					1	
		% 100,0%						100,0%	
		2,00	N 3		3	1		4	
		% 75,0%		75,0%	25,0%			100,0%	
		3,00	N 1	2	6			9	
		% 11,1%	22,2%	66,7%				100,0%	
	4,00	N 1	1		1	1	3		
	% 33,3%			33,3%	33,3%		100,0%		
	>=6	N 1		1			1		
	% 100,0%			100,0%			100,0%		
	Σύνολο	N 1	4	10	2	1	18		
		% 5,6%	22,2%	55,6%	11,1%	5,6%	100,0%		
	Άλλο	2,00	N 2	2			1	5	
		% 40,0%	40,0%			20,0%		100,0%	
		3,00	N 1	1				2	
		% 50,0%	50,0%					100,0%	
		4,00	N 2		2	1		3	
		% 66,7%		66,7%	33,3%			100,0%	
	5,00	N 1			1		1		
	% 100,0%				100,0%		100,0%		
	Σύνολο	N 3	3	2	2	1	11		
		% 27,3%	27,3%	18,2%	18,2%	9,1%	100,0%		

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p<0,05

Στον Πίνακα 4.Β.7, στη Ν. Ιωνία παρατηρούμε ότι η πλειονότητα των μονομελών νοικοκυριών διαμένει σε σπίτια ενός ή δύο δωματίων (η πλειονότητα αυτών έχει εισόδημα κάτω από 100.000 δρχ.).

Στα νοικοκυριά που συντίθενται από το ζευγάρι, η πλειοψηφία διαμένει σε σπίτια 2 δωματίων (η πλειονότητα αυτών έχει εισόδημα που κυμαίνεται μέχρι 200.000 ή μέχρι 300.000 δρχ.).

Στα νοικοκυριά που συντίθενται, τέλος, από τους γονείς, τα παιδιά τους, τη γιαγιά ή και τον παππού, η πλειοψηφία διαμένει σε σπίτια 3 δωματίων (με τη πλειονότητα αυτών να έχει εισόδημα από 200.000 -300.000 δρχ.).

Η κατηγορία "άλλο", και για το Ψυχικό και για την Ν. Ιωνία, που απαντάται άλλες φορές συχνότερα και άλλες όχι, αφορά στην ύπαρξη άλλης σύνθεσης νοικοκυριού π.χ. ζευγάρι που συμβιώνει, μέλος που φιλοξενείται, ύπαρξη οικιακής βοηθού που διαμένει στο σπίτι κ.τ.λ. Η ύπαρξη περισσότερων δωματίων κι εδώ εξαρτάται και από την εισοδηματική κατάσταση του νοικοκυριού.

Πίνακας 4.Β.8

ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ

		Περιοχή	
		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΑΝΑΛΟΓΙΑ Τ.Μ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΑΝΑ ΑΤΟΜΟ	Μέσος Όρος	62,12	28,22
ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	Μέσος Όρος	28,77	27,72
Έτη Ιδιοκτησίας Κατοικίας	Μέσος Όρος	30,86	37,58
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	Μέσος Όρος	26,67	28,28

Ψυχικό 30,86 και για τη Ν. Ιωνία 37,58.

Η μέση διάρκεια παραμονής στην περιοχή είναι 26,67 για το Ψυχικό και 28,28 για τη Ν. Ιωνία, πάντα σε ό,τι αφορά το δείγμα μας.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 4.Β.8, ο μέσος όρος αναλογίας τετραγωνικών κατοικίας ανά άτομο είναι 62,12m² για το Ψυχικό και μόλις 28,22m² για τη Ν. Ιωνία .

Ο μέσος όρος ηλικίας της κατοικίας για το Ψυχικό στο δείγμα μας είναι σχεδόν παρόμοιος με τον αντίστοιχο της Ν. Ιωνίας (28,77 έναντι 27,72).

Ο μέσος όρος ετών ιδιοκτησίας της κατοικίας είναι για το

Πίνακας 4.Β.9

ΥΠΑΡΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναί	N	20	61
	%	66,7%	35,9%
Όχι	N	10	109
	%	33,3%	64,1%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

Στον Πίνακα 4.Β.9, το 66,7% του δείγματός μας στο Ψυχικό δήλωσε ότι έχει και δεύτερη κατοικία.

Το ποσοστό για το δείγμα της Ν. Ιωνίας ανέρχεται μόλις στο 35,9%.

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0.05

Πίνακας 4.B.10

**ΜΟΡΦΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΜΟΡΦΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΔΕΝ ΕΧΩ ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ	N	10	109
	%	33,3%	66,9%
ΜΟΝΟ ΕΞΟΧΙΚΟ	N	13	36
	%	43,3%	22,1%
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ	N	5	16
	%	16,7%	9,8%
ΔΥΟ ΔΕΥΤΕΡΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	N	2	2
	%	6,7%	1,2%
Σύνολο	N	30	163
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

$p < 0.05$

Πίνακας 4.B.11

**ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ
ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ**

Επάγγελμα Νοικοκυριού		ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ		
		Ναί	Όχι	Σύνολο
Ψυχικό	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N 11	8	17
		% 64,7%	35,3%	100,0%
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N 4	3	7
		% 57,1%	42,9%	100,0%
	Ιδιωπικός Τομέας	N 4	1	5
		% 80,0%	20,0%	100,0%
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N 1		1
	% 100,0%		100,0%	
	Σύνολο	N 20	10	30
		% 66,7%	33,3%	100,0%
Νέα Ιωνία	Επιστ, Ελ. Επαγγ. κλπ	N 11	13	24
		% 45,8%	54,2%	100,0%
	Δ/ντες, Ανωτ. Στελέχη	N 2	6	8
		% 25,0%	75,0%	100,0%
	Δημόσιοι - Δημοτικοί Υπάλληλοι	N 8	18	26
		% 30,8%	69,2%	100,0%
	Ιδιωπικός Τομέας	N 15	22	37
		% 40,5%	59,5%	100,0%
	Τεχνίτες-Εργάτες-Χειρ. Μηχ.	N 21	42	63
		% 33,3%	66,7%	100,0%
Ανεργοί-Συνταξιούχοι-Οικιακά	N 4	8	12	
	% 33,3%	66,7%	100,0%	
	Σύνολο	N 81	109	170
		% 35,8%	64,1%	100,0%

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.B.10, εξετάζουμε το είδος της β' κατοικίας. Το 43,3% του δείγματος του Ψυχικού έχει εξοχική δεύτερη κατοικία. Για ένα 16,7% η δεύτερη κατοικία είναι μέσα στην πόλη π.χ. ένα διαμέρισμα. Ένα 6,7% έχει δύο δεύτερες κατοικίες, τις οποίες μάς δήλωσε ως επιπλέον περιουσιακό στοιχείο.

Στη Ν. Ιωνία παρατηρείται το φαινόμενο το 22,1% του δείγματος να έχει δεύτερη εξοχική κατοικία. Για ένα 9,8% είναι μέσα στην πόλη και τέλος μόνο ένα 1,2% έχει δύο δεύτερες κατοικίες, η κατοχή των οποίων αφορά κυρίως νοικοκυριά μεσαίων στρωμάτων.

Στον Πίνακα 4.B.11, όσον αφορά την ύπαρξη δεύτερης κατοικίας σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση, για όλες τις επαγγελματικές κατηγορίες, τα ποσοστά κατοχής δεύτερης κατοικίας είναι υψηλά. Στους επιστήμονες - ελεύθερους επαγγελματίες το ποσοστό ανέρχεται στο 64,7%, στους διευθυντές - ανώτατα στελέχη στο 57,1% και στους απασχολούμενους στον ιδιωτικό τομέα στο 80%.

Στη Ν. Ιωνία το ποσοστό κατοχής δεύτερης κατοικίας ανέρχεται στο 45,8% για τους επιστήμονες - ελεύθερους επαγγελματίες, στο 40,5% για τους απασχολούμενους στον ιδιωτικό τομέα, στο 30,8% για τους δημόσιους και δημοτικούς υπαλλήλους και στο 25% για τους διευθυντές και τα ανώτατα στελέχη.

Πίνακας 4.Β.12

ΕΙΔΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Είδος Νοικοκυριού και Αριθμός Ατόμων που εργάζονται σε αυτό			ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ		Συνολο
			Ναι	Όχι	
Ψυχικό	Μονομελές με 1	N	1		1
		%	100,0%		100,0%
	Ζευγάρι με 1	N	1		1
		%	100,0%		100,0%
	Πολυμελές με 1	N	5	5	10
		%	50,0%	50,0%	100,0%
	Ζευγάρι με 2	N		2	2
		%		100,0%	100,0%
	Πολυμελές με 2	N	12	3	15
		%	80,0%	20,0%	100,0%
Πολυμελές με 3	N	1		1	
	%	100,0%		100,0%	
Συνολο	N	20	10	30	
	%	66,7%	33,3%	100,0%	
Νέα Ιωνία	Μονομελές με 1	N	2	7	9
		%	22,2%	77,8%	100,0%
	Ζευγάρι με 1	N	5	10	15
		%	33,3%	66,7%	100,0%
	Πολυμελές με 1	N	26	34	60
		%	43,3%	56,7%	100,0%
	Ζευγάρι με 2	N	5	8	13
		%	38,5%	61,5%	100,0%
	Πολυμελές με 2	N	21	47	68
		%	30,9%	69,1%	100,0%
Πολυμελές με 3	N	2	3	5	
	%	40,0%	60,0%	100,0%	
Συνολο	N	61	109	170	
	%	35,9%	64,1%	100,0%	

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.Β.12, στο δείγμα του Ψυχικού για όλους τους τύπους νοικοκυριών η πλειονότητα (με εξαίρεση το νοικοκυριό που αποτελείται από το ζευγάρι όπου και τα δύο άτομα εργάζονται) έχει δεύτερη κατοικία. Υπάρχει και ένα υψηλό ποσοστό (50%) πολυμελών νοικοκυριών, μ' έναν εργαζόμενο, που δεν έχουν δεύτερη κατοικία.

Στη Ν. Ιωνία για όλους τους τύπους νοικοκυριών η πλειονότητα δεν έχει δεύτερη κατοικία. Τα μεγαλύτερα ποσοστά νοικοκυριών με κατοχή δεύτερης κατοικίας συγκεντρώνουν τα πολυμελή νοικοκυριά, μ' έναν ή και τρεις εργαζομένους. Αντίθετα, τα μεγαλύτερα ποσοστά νοικοκυριών που δεν κατέχουν δεύτερη κατοικία συγκεντρώνουν τα μονομελή νοικοκυριά, μ' έναν εργαζόμενο και τα πολυμελή με δύο εργαζομένους.

Πίνακας 4.Β.13

ΥΠΑΡΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ			ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ		Σύνολο
			Ναί	Όχι	
Ψυχικό	200-300.000	N	1	1	2
		%	50%	50%	100%
	300-500.000	N	3	2	5
		%	60%	40%	100%
	> 500.000	N	16	7	23
		%	70%	30%	100%
	Σύνολο	N	20	10	30
		%	67%	33%	100%
Νέα Ιωνία	< 100.000	N	4	16	20
		%	20%	80%	100%
	100-200.000	N	17	30	47
		%	36%	64%	100%
	200-300.000	N	22	32	54
		%	41%	59%	100%
	300-500.000	N	13	19	32
		%	41%	59%	100%
	> 500.000	N	5	12	17
		%	29%	71%	100%
	Σύνολο	N	61	109	170
		%	36%	64%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 4.Β.13, στο Ψυχικό, το 60% όσων δήλωσαν μηνιαίο εισόδημα νοικοκυριού από 300.000 - 500.000 δρχ. έχουν δεύτερη κατοικία. Το ίδιο συμβαίνει σ' ένα ποσοστό 70% για εισόδημα άνω των 500.000 δρχ. μηνιαίως.

Στη Ν. Ιωνία το 36% όσων έχουν εισόδημα από 100.000 - 200.000 δρχ. έχουν δεύτερη κατοικία. Το ίδιο για ένα ποσοστό 41% που έχουν εισόδημα από 200.000 - 300.000 δρχ. και από 300.000 - 500.000 δρχ. Εντύπωση προξενεί το γεγονός ότι το ποσοστό κατοχής δεύτερης κατοικίας «πέφτει» στο 29%, όταν το εισόδημα υπερβαίνει τις 500.000 δρχ. κάτι που εξαρτάται και από τη σύνθεση του νοικοκυριού και τον αριθμό των εργαζομένων σ' αυτά. Όπως αναφέρθηκε, παρόλα αυτά, τα ποσοστά δεύτερης κατοικίας στη Ν. Ιωνία είναι πολύ χαμηλότερα από αυτά του Ψυχικού.

Πίνακας 4.B.14

ΚΑΤΟΧΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναί	N	30	115
	%	100%	68%
Όχι	N		53
	%		32%
Σύνολο	N	30	168
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων
n=0.0003

αλλά και την εισοδηματική του θέση, που τον διαφοροποιεί κοινωνικά από τους άλλους.

Στον Πίνακα 4.B.14, ένα άλλο αγαθό διαρκείας, η κατοχή ή όχι αυτοκινήτου, ανάμεσα στο δείγμα του Ψυχικού και σ' αυτό της Ν. Ιωνίας, μάς δείχνει ότι το 100% των ερωτηθέντων του Ψυχικού έχει αυτοκίνητο, την ίδια ώρα που το ποσοστό πέφτει στο 68% για τους ερωτηθέντες της Ν. Ιωνίας.

Δεν συγκεντρώσαμε άλλα στοιχεία που να αφορούν στην αξία του αυτοκινήτου (τύπος αυτοκινήτου και κυβισμός) και που προφανώς θα διαφοροποιούσαν περισσότερο το δείγμα μας.

Όπως η κατοικία έτσι και η κατοχή μιας καλής μάρκας αυτοκινήτου δηλώνουν πλην των άλλων την κοινωνική ισχύ του ιδιοκτήτη

Πίνακας 4.B.15

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
,00	N		53
	%		32,1%
1,00	N	10	97
	%	33,3%	58,8%
2,00	N	17	13
	%	56,7%	7,9%
3 ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ	N	3	2
	%	10,0%	1,2%
Σύνολο	N	30	165
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,0001

Στον Πίνακα 4.B.15, το 33,3% του δείγματος του Ψυχικού έχει ένα αυτοκίνητο. Η πλειονότητα, δηλ. το 56,7%, δήλωσε δύο αυτοκίνητα και τέλος ένα ποσοστό 10% έχει τρία ή και περισσότερα.

Στη Ν. Ιωνία, η πλειονότητα των ερωτηθέντων (58,8%) έχουν ένα αυτοκίνητο, ένα 7,9% έχουν δύο και μόλις ένα 1,2% έχουν τρία ή περισσότερα αυτοκίνητα, ποσοστά που αφορούν σε πολυμελή νοικοκυριά μεσαίων και ανωτέρων στρωμάτων.

Πίνακας 4.Β.16

ΧΡΗΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΧΡΗΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΔΙΚΟ ΤΟΥ ΜΕΣΟ	N	16	27
	%	66,7%	40,9%
ΑΣΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	N		19
	%		28,8%
ΙΧ - ΑΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ	N	6	6
	%	25,0%	9,1%
ΠΕΖΟΙ	N	2	14
	%	8,3%	21,2%
Σύνολο	N	24	66
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P = 0,002

Βάση : όσοι εργάζονται

Στον Πίνακα 4.Β.16, διαφαίνονται διαφορές ως προς τις συνήθειες μετακίνησης και το μέσο που χρησιμοποιούν οι ερωτηθέντες των γειτνιαζόντων οικισμών για να πάνε στη δουλειά τους.

Το 66,7% των ερωτηθέντων του Ψυχικού που εργάζεται πηγαίνει με δικό του μέσο στη δουλειά, το 25% χρησιμοποιεί άλλες φορές Ι.Χ και άλλες αστική συγκοινωνία και ένα 8,3% πάει πεζή.

Στη Ν. Ιωνία παρατηρούμε ότι το 40,9% όσων εργάζονται πηγαίνει στη δουλειά με δικό του μέσο, το 28,8% πάει με αστικό μέσο συγκοινωνίας, το 9,1% χρησιμοποιεί άλλες φορές Ι.Χ και άλλες φορές αστική συγκοινωνία και τέλος ένα 21,2% πηγαίνει πεζή. Η τελευταία κατηγορία αφορά και εκείνους που ο τόπος κατοικίας και εργασίας τους είναι η Ν. Ιωνία και δεν μετακινούνται εκτός περιοχής.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Υψηλό ποσοστό ιδιοκτησίας παρατηρείται στο δείγμα του Ψυχικού με υψηλά ποσοστά και ακολουθεί αυτό της Ν. Ιωνίας.

Ο τρόπος απόκτησης του ακινήτου διαφέρει ανάμεσα στους ερωτωμένους των νοικοκυριών των δύο δειγμάτων. Στο Ψυχικό το ακίνητο προέρχεται κυρίως από αγορά του ίδιου του ερωτωμένου και κατά δεύτερο λόγο από τους γονείς του, στη Ν. Ιωνία προέρχεται από την κληρονομιά του /της συζύγου του ερωτωμένου /ης και κατά δεύτερο λόγο από αγορά που προήλθε από τον ίδιο τον ερωτώμενο.

Για όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων, το μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών έχουν ιδιόκτητη κατοικία (για τους ερωτωμένους και των δύο δειγμάτων). Δεν διευκρινίζουμε, βέβαια, το είδος της κατοικίας ανά περιοχή, παρά μόνο τους εσωτερικούς χώρους που αναφέρουμε παρακάτω.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά ενοικιαζόμενης κατοικίας συγκεντρώνονται για το δείγμα του Ψυχικού στα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα άνω των 500.000 δρχ. Αυτό αφορά συνήθως τους νεότερους κατοίκους, που διάλεξαν την περιοχή για να μείνουν. Για τα αντίστοιχα ποσοστά της Ν. Ιωνίας, ενοικιάζουν αυτοί με εισόδημα έως 200.000 δρχ, όπως και αυτοί με εισόδημα 300.000 - 500.000 δρχ.

Έντονη διαφορά υπάρχει ανάμεσα στα δύο δείγματα σ' ότι αφορά τα τετραγωνικά μέτρα του σπιτιού που κατοικούν. Η πλειονότητα στο Ψυχικό κατοικεί σε σπίτι ή 100-190m² ή άνω των 200m², τη στιγμή που το μεγαλύτερο ποσοστό για το δείγμα της Ν. Ιωνίας

το συγκεντρώνουν όσοι κατοικούν σε σπίτι από 50-79m². Εδώ έγκειται και η ουσιαστική διαφορά ως προς την ιδιοκτησία ακινήτου στις δύο περιοχές.

Η διαφορά αυτή φαίνεται και από τον αριθμό των δωματίων της κατοικίας των ερωτηθέντων. Στο δείγμα του Ψυχικού, η πλειονότητα απολαμβάνει τις ανέσεις των 6 δωματίων του σπιτιού της, ενώ στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτωμένων έχουν σπίτι με 3 δωμάτια.

Στο δείγμα του Ψυχικού, σ' όλες σχεδόν τις κατηγορίες νοικοκυριών και ανάλογα με τη σύνθεσή τους, κυριαρχούν τα σπίτια με 5-6 δωμάτια, ενώ το οικογενειακό εισόδημα υπερβαίνει τις 500.000 δρχ.

Στη Ν. Ιωνία, τα ολιγομελή νοικοκυριά διαμένουν στην πλειοψηφία τους σε σπίτια 1-2 δωματίων. Η σύνθεση γονείς, παιδιά ή και παππούς - γιαγιά διαμένει κατά βάση σε σπίτια 3 δωματίων, ενώ το οικογενειακό τους εισόδημα κυμαίνεται από 200.000 - 300.000 δρχ. μηνιαίως.

Ο μέσος όρος αναλογίας τετραγωνικών κατοικίας ανά άτομο διαφοροποιεί κατά πολύ τις συνθήκες, τη συμπεριφορά του νοικοκυριού και την «ποιότητα ζωής» στα δύο δείγματά μας (62,12m² για το Ψυχικό, μόλις 28,22m² για τη Ν. Ιωνία) και επιδρά στην ίδια την οικογενειακή δομή και τη σχέση των μελών μεταξύ τους.

Ο μέσος όρος ηλικίας της κατοικίας και για τα δύο δείγματά μας είναι σχεδόν ίδιος. Λίγο παλαιότερα είναι τα σπίτια του δείγματος στο Ψυχικό.

Ο μέσος όρος ιδιοκτησίας της κατοικίας είναι λίγο μεγαλύτερος για το δείγμα της Ν. Ιωνίας (37,58) έναντι του αντίστοιχου του Ψυχικού (30,86).

Η μέση διάρκεια παραμονής στην περιοχή είναι περίπου η ίδια και για τους δύο δήμους (26,67 για το Ψυχικό και 28,28 για τη Ν. Ιωνία).

Στο δείγμα του Ψυχικού υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό απ' ότι στη Ν. Ιωνία νοικοκυριών που έχει δεύτερη ιδιόκτητη κατοικία (66,7 % έναντι 35,9%).

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων έχουν δεύτερη κατοικία χαρακτηρίζεται ως εξοχική για τα δείγματα των δύο δήμων.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά κατοχής δεύτερης κατοικίας έχουν τα επαγγέλματα των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών και για τους δύο δήμους.

Στο δείγμα του Ψυχικού, για όλες (σχεδόν) τις περιπτώσεις σύνθεσης νοικοκυριού, η πλειονότητα έχει δεύτερη κατοικία.

Αντίθετα, στη Ν. Ιωνία, για όλες τις περιπτώσεις σύνθεσης νοικοκυριού, η πλειονότητα δεν έχει δεύτερη κατοικία.

Το μεγαλύτερο ποσοστό (70%) που κατέχει δεύτερη κατοικία στο Ψυχικό έχουν τα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα άνω των 500.000 δρχ.

Στη Ν. Ιωνία, αντίστοιχα, το μεγαλύτερο ποσοστό (41%) που κατέχει δεύτερη κατοικία συγκεντρώνεται σε δύο κατηγορίες εισοδημάτων: σ' αυτή των 200.000 - 300.000 δρχ. και σ' αυτή των 300.000 - 500.000 δρχ.

Η πλειοψηφία του δείγματος των ερωτηθέντων έχει αυτοκίνητο. Μόνο που το ποσοστό για το Ψυχικό είναι 100%, ενώ για τη Ν. Ιωνία 68%. Δε διευκρινίσαμε τον τύπο του αυτοκινήτου.

Η πλειοψηφία των ερωτωμένων στο Ψυχικό δηλώνει δύο (2) αυτοκίνητα, ενώ στη Ν. Ιωνία ένα (1).

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων εργάζονται σήμερα στο Ψυχικό πηγαίνει στη δουλειά του μόνο με δικό του μέσο, ενώ αξιόλογο είναι και το ποσοστό όσων πηγαίνουν άλλες

φορές με δικό τους μέσο και άλλες με την αστική συγκοινωνία. Στη Ν. Ιωνία, εκτός των άλλων, σημαντικό ποσοστό κατέχουν και εκείνοι που πηγαίνουν πεζή στην εργασία τους, γιατί στον εν λόγω δήμο υπάρχουν υπηρεσίες, επαγγελματικές στέγες, βιοτεχνίες κ.τ.λ. κοντά στο σπίτι των ερωτηθέντων από ό,τι στο Ψυχικό. Συνδυάζεται έτσι η κατοικία και ο τόπος εργασίας στην ίδια περιοχή.

Τα παραπάνω δείχνουν τη συμπεριφορά, τις μετακινήσεις κ.τ.λ. των κατοίκων των περιοχών που βρίσκονται σε ίση απόσταση από το κέντρο, σε συνάρτηση με την κατοχή πλούτου που διαθέτουν και σε σχέση πάντα με τον περιβάλλοντα χώρο.

Γ. ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ

Εξετάζοντας επί πλέον στοιχεία σχετικά με τον τρόπο ζωής των νοικοκυριών, μελετούμε τις συμπεριφορές και συνήθειες, τις ομοιότητες ή διαφορές στο κοινωνικοοικονομικό πεδίο των δύο πληθυσμών, που είναι άξιες παρατήρησης για τη μελέτη μας.

Πίνακας 4.Γ.1

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΣΧΟΛΕΙΟ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΙΔΙΩΤΙΚΟ	N	8	6
	%	89%	10%
ΔΗΜΟΣΙΟ	N	1	56
	%	11%	90%
Σύνολο	N	9	62
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας
 $p < 0,00001$

Τις διαφορές των οικονομικών απολαβών (υπό τη μορφή των μηνιαίων οικογενειακών εισοδημάτων) που εντοπίσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, παρατηρούμε κατ' επέκταση στον Πίνακα 4.Γ.1 στον τρόπο ζωής των ερωτηθέντων. Έτσι παρατηρούμε ότι το 89% των νοικοκυριών που έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας στο δείγμα του Ψυχικού, πηγαίνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικό σχολείο, τη στιγμή που το αντίστοιχο δείγμα της Ν. Ιωνίας είναι μόλις 10%.

Πίνακας 4.Γ.2

ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΕΣ

ΕΧΕΤΕ ΟΙΚΙΑΚΗ ΒΟΗΘΟ;		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	18	11
	%	60%	6%
ΟΧΙ	N	12	159
	%	40%	94%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

$n < 0.00001$

Στον Πίνακα 4.Γ.2, το 60% του δείγματος του Ψυχικού έχει οικιακή βοήθη στο σπίτι, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το δείγμα της Ν. Ιωνίας είναι μόλις 6%.

Στο Ψυχικό, η γυναίκα λόγω του επαγγέλματός της αν εργάζεται, αλλά πολύ περισσότερο λόγω της οικονομικής ανέσεως του νοικοκυριού, διαθέτει βοήθη για τις οικιακές ανάγκες (συντήρηση σπιτιού, φροντίδα παιδιών). Η οικιακή βοήθη συχνά είναι ξένη καταγωγής, Φιλιπινέζα ως επί το πλείστον, Πολωνέζα κ.λ.π. Στο super market και σε άλλους χώρους συνοδεύουν το "αφεντικό" τους για ψώνια κ.ά. Η ύπαρξη οικιακής

βοηθού, πολλές φορές και μόνιμης μέσα στο σπίτι, για τη φροντίδα π.χ. ηλικιωμένων, είναι κάτι το σύνηθες στο Ψυχικό, για τη μεγαλοαστική και μεσαία τάξη. Ακόμα αισθητή είναι και η παρουσία του κηπουρού στις αυλές. Η θέση και ο ρόλος της γυναίκας - νοικοκυράς έχει εκλείψει στο Ψυχικό, ακόμη και όταν δεν εργάζεται. Αντίθετα, στη Ν. Ιωνία, στην

ερώτηση που τους απευθύνουμε αν έχουν οικιακή βοηθό, αντιδρούσαν μειδιώντας. Εκτός από τα περιβάλλοντα όπου ήταν οφθαλμοφανής η οικονομικά ανέχεια, η γυναίκα της μεσαίας τάξης υποδύεται το ρόλο της νοικοκυράς, ακόμα και όταν εργάζεται. Το οικονομικό status επιδρά στη σχέση των δύο φύλων αλλά και στην παραδοσιακή ή μη θέση του ρόλου της γυναίκας. Ο καταμερισμός της εργασίας υφίσταται και μέσα στην οικογενειακή εστία. Αυτό πραγματοποιείται στο Ψυχικό με την πρόσληψη ενός τρίτου προσώπου. Άλλοτε ο άνδρας μοιράζεται με τη γυναίκα τις ασχολίες του σπιτιού, χωρίς να τις θεωρεί «γυναικείες δουλειές». Στη Ν. Ιωνία, ο ρόλος της γυναίκας είναι περισσότερο παραδοσιακός. Ο οικονομικός παράγοντας έχει αντίκτυπο στη νοοτροπία και στην κουλτούρα των δύο πληθυσμιακών μονάδων.

Πίνακας 4.Γ.3

ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ	N		83
	%		41,2%
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ + ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	N	30	90
	%	100,0%	58,8%
Σύνολο	N	30	153
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

$p < 0,00001$

Βάση : όσοι δήλωσαν ότι ταξιδεύουν

Στον Πίνακα 4.Γ.3, το 100 % των ερωτηθέντων του δείγματός μας στο Ψυχικό έχουν πραγματοποιήσει ταξίδια στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τη Ν. Ιωνία είναι μόλις 58,8%. Αποκλειστικά και μόνο στο εσωτερικό έχει ταξιδέψει το 41,2% του δείγματος της Ν. Ιωνίας. Δεν περιοριστήκαμε στη συχνότητα των ταξιδιών που πραγματοποιούν, αλλά ζητήσαμε να μάθουμε και τους λόγους για τους οποίους ταξιδεύουν.

Πίνακας 4.Γ.4

ΛΟΓΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΝ ΣΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΛΟΓΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΝ ΣΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	N	9	109
	%	30,0%	71,2%
ΕΡΓΑΣΙΑ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	N		14
	%		9,2%
ΕΠΑΓ. ΛΟΓΟΙ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	N	13	13
	%	43,3%	8,5%
ΕΠΑΓ. ΛΟΓΟΙ, ΤΟΥΡ, ΕΡΓΑΣΙΑ	N	1	10
	%	3,3%	6,5%
ΣΠΟΥΔΕΣ & ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ	N	7	7
	%	23,3%	4,6%
Σύνολο	N	30	153
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,00001

Βάση : όσοι δήλωσαν ότι ταξιδεύουν

Στον Πίνακα 4.Γ.4, στο Ψυχικό το 43,3% ταξιδεύει για επαγγελματικούς λόγους σχετικούς με τη δουλειά τους και το συνδυάζει με τουρισμό, το 30% ταξιδεύει αποκλειστικά για τουρισμό και το 23,3% για σπουδές. Η διάρκεια των σπουδών στο εξωτερικό προϋποθέτει και περισσότερο συνάλλαγμα που πηγάζει κυρίως από το οικογενειακό εισόδημα.

Στη Ν. Ιωνία το 71,2% ταξίδεψε και ταξιδεύει μόνο για τουριστικούς λόγους, το 9,2% για λόγους εργασίας (κάποιοι μάλιστα ανέφεραν ότι εργάστηκαν ως εξωτερικοί μετανάστες στη Γερμανία, Αμερική), το 8,5% για επαγγελματικούς λόγους αλλά και για τουρισμό.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σημαντικές διαφορές διαφαίνονται στον τρόπο ζωής των ερωτηθέντων των δύο δήμων, που δικαιολογούνται από τη διαφορά της οικονομικής στάθμης του μέσου νοικοκυριού του Ψυχικού σε σχέση με το αντίστοιχο της Ν. Ιωνίας. Έτσι, λοιπόν:

Το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών των ερωτηθέντων στο δείγμα του Π. Ψυχικού (89%) πηγαίνει σε ιδιωτικό σχολείο, προφανώς για καλύτερη εκπαίδευση, πράγμα που προϋποθέτει και ακριβότερα δίδακτρα, την ίδια στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό για τα παιδιά της Ν. Ιωνίας είναι μόλις 10%.

Οι ερωτηθέντες του Ψυχικού έχουν κατά κανόνα οικιακή βοηθό στο σπίτι τους, ενώ στη Ν. Ιωνία κάτι τέτοιο αποτελεί σπάνιο φαινόμενο.

Στο δείγμα μας του Ψυχικού όλοι οι ερωτηθέντες έχουν ταξιδέψει και ταξιδεύουν στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, ενώ στο δείγμα της Ν. Ιωνίας κάτι τέτοιο ισχύει για την πλειονότητα των ερωτηθέντων. Ένα 41,2% δεν έχει ταξιδέψει καθόλου στο εξωτερικό, παρά μόνο εντός της χώρας μας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Ν. Ιωνία ταξιδεύει για τουριστικούς λόγους, ενώ στο Ψυχικό, για επαγγελματικούς λόγους, κυρίως, αλλά και τουρισμό και σπουδές.

Το 10% του δείγματος της Ν. Ιωνίας δεν έχει ταξιδέψει καθόλου εκτός λεκανοπεδίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

α. Εγκατάσταση β. Λόγοι εγκατάστασης

A. ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό διερευνούμε διάφορες παραμέτρους που συσχετίζονται με την εγκατάσταση των ερωτηθέντων στις δύο περιοχές, όπως π.χ. αν είναι γηγενείς ή εσωτερικοί μετανάστες, ποιος ήταν ο προηγούμενος τόπος διαμονής τους και ποια η διάρκεια παραμονής τους μέχρι την εγκατάστασή τους στον τωρινό, ποια χρονολογία κατοίκησαν στις περιοχές κ.ά.

Κάτι άλλο που μας απασχόλησε είναι η κατοικία των ερωτηθέντων και ο βαθμός ικανοποίησης που τους παρέχει από πλευράς ποιότητας ζωής σε σχέση με το περιβάλλον, καθώς και οι λόγοι για τους οποίους διάλεξαν την περιοχή όπου είναι εγκαταστημένοι.

Πίνακας 5.A.1

ΚΑΤΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΙΣΤΕ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΣΑΣ;		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναι	N	7	51
	%	23,3%	30,0%
Όχι	N	23	119
	%	76,7%	70,0%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 5.A.1, το 23,3% των ερωτωμένων στο δείγμα του Ψυχικού είναι αυτόχθονες κάτοικοι από τη γέννησή τους.

Στη Ν. Ιωνία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 30%.

Και στις δύο περιοχές, η εγκατάσταση των κατοίκων ανά γενεές πραγματοποιήθηκε σταδιακά μετά το 1923, χρονολογία ίδρυσής τους, μέχρι τα νεότερα χρόνια, που είχαμε μεταναστευτικά ρεύματα προς την Πρωτεύουσα.

Πίνακας 5.A.2

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΡΙΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Περιφέρεια Πρωτευούσης	N	17	68
	%	73,9%	57,1%
Λοιπή Ελλάδα	N	4	45
	%	17,4%	37,8%
Εξωτερικό	N	2	8
	%	8,7%	5,0%
Σύνολο	N	23	119
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 5.A.2 ρωτήσαμε να μάθουμε για τον προηγούμενο τόπο διαμονής όσων δεν γεννήθηκαν στον τόπο όπου και σήμερα κατοικούν, με σκοπό να μελετήσουμε τη μεταναστευτική τους κίνηση μέχρι την κοινωνική τους στρωματοποίηση στις γεωγραφικές περιοχές.

Στο δείγμα του Ψυχικού, το 73,9%, που δεν είναι γηγενείς κάτοικοι, δήλωσαν ως αμέσως προηγούμενο τόπο διαμονής την περιοχή γύρω από την περιφέρεια πρωτεύουσας, το 17,4% ήρθε από τη λοιπή Ελλάδα και ένα 8,7% από το εξωτερικό.

Στη Ν. Ιωνία το 57,1% κατοικούσε σε περιοχή

γύρω από την περιφέρεια πρωτεύουσας, το 37,8% ήρθε από τη λοιπή Ελλάδα και ένα 5% ήταν στο εξωτερικό πριν έλθει να κατοικήσει μόνιμα στον εν λόγω δήμο.

Πίνακας 5.A.3

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ (Αναλυτικό)

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΡΙΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΑΛΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	N	17	68
	%	73,9%	57,1%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛ-ΕΥΒΟΙΑ	N		12
	%		10,1%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	N	1	7
	%	4,3%	5,9%
ΝΗΣ. ΑΙΓΑΙΟΥ - ΙΟΝΙΟΥ	N		5
	%		4,2%
ΗΠΕΙΡΟΣ-ΘΕΣΣΑΛ	N		7
	%		5,9%
ΜΑΚΕΔ-ΘΡΑΚΗ	N	3	7
	%	13,0%	5,9%
ΚΡΗΤΗ	N		7
	%		5,9%
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	N	2	6
	%	8,7%	5,0%
Σύνολο	N	23	119
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι δεν έχουν γεννηθεί στον τόπο όπου κατοικούν σήμερα

Στον Πίνακα 5.A.3, βλέπουμε αναλυτικά τις προηγούμενες περιοχές εγκατάστασης.

Στο Ψυχικό, απ' όσους δήλωσαν ως προηγούμενο τόπο διαμονής τη «λοιπή Ελλάδα», οι περισσότεροι ήλθαν ως μετανάστες από τη Μακεδονία -Θράκη.

Στη Ν. Ιωνία, οι περισσότεροι από την επαρχία (εκτός περιφέρειας πρωτεύουσας) ήλθαν κυρίως από Στερεά Ελλάδα - Εύβοια, αλλά και από άλλες περιοχές (την Πελοπόννησο, την Ήπειρο - Θεσσαλία, τη Μακεδονία -Θράκη αλλά και την Κρήτη). Λιγότεροι ήλθαν από τα νησιά Αιγαίου - Ιονίου.

Οι μετακινήσεις τους τους οδήγησαν στους εν λόγω οικισμούς, συνεπεία διαφορετικών λόγων.

Πίνακας 5.A.4

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ
ΣΤΟΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΤΟΠΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ
ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
0-5 ΕΤΗ	N	10	24
	%	43,5%	20,7%
6-10 ΕΤΗ	N	3	25
	%	13,0%	21,6%
11-20 ΕΤΗ	N	5	37
	%	21,7%	31,9%
21 ΚΑΙ ΠΕΡΙΣ	N	5	30
	%	21,7%	25,9%
Σύνολο	N	23	116
	%	100,0%	100,0%

Βάση : όσοι δε γεννήθηκαν στο σημερινό τόπο διαμονής

το 21,6% παρέμεινε για 6-10 χρόνια και το 20,7% έμεινε το πολύ για 5 χρόνια σε κάποια άλλη περιοχή.

Πίνακας 5.A.5

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
1922-1940	N		11
	%		6,7%
1941-1950	N		18
	%		11,0%
1951-1980	N	3	26
	%	10,0%	15,9%
1981-1970	N	16	41
	%	53,3%	25,0%
1971-1980	N	8	17
	%	26,7%	10,4%
1981-1990	N	3	33
	%	10,0%	20,1%
1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N		18
	%		11,0%
Σύνολο	N	30	164
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

n < 0.001

Στον Πίνακα 5.A.4, το 43,5% αυτών που δεν γεννήθηκαν στο Ψυχικό, παρέμειναν στον προηγούμενο τόπο διαμονής έως 5 έτη, έκαναν δηλ. διαδοχικές μετακινήσεις, το 21,7% δήλωσε 11-20 έτη και 21 και άνω. Μετά από τόσα χρόνια μετακινήθηκαν προς τους οικισμούς. Θα διερευνήσουμε τους λόγους.

Το μικρότερο ποσοστό (13 %) συγκεντρώνουν αυτοί των οποίων η διάρκεια παραμονής στον προηγούμενο πριν την εγκατάστασή τους τόπο ήταν τα 6-10 χρόνια.

Στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό (31,9 %) όσων μας απάντησαν παρέμεινε στον προηγούμενο τόπο διαμονής για 11-20 έτη, σημαντικό χρονικό διάστημα, το 25,9% έμεινε για 21 και περισσότερα χρόνια κάπου αλλού,

Στον Πίνακα 5.A.5, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος στο Ψυχικό (53,3%) εγκαταστάθηκε στην περιοχή τη δεκαετία 1961-1970 με τις μετακινήσεις πληθυσμού, το 26,7% ήρθε τη δεκαετία 1951-1960 και ένα ίδιο ποσοστό τη δεκαετία 1981 μέχρι και 1990.

Από αυτούς που ενθυμούνται τη χρονολογία στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, το μεγαλύτερο ποσοστό (25%) δήλωσε ότι εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1961-1970, ένα ποσοστό 20,1% τη δεκαετία 1981-1990, ένα 15,9% τη δεκαετία 1951-1960, ένα 11% τη δεκαετία που διανύουμε (1991-σήμερα), ίδιο ποσοστό εγκαταστάθηκε μεταπολεμικά τη δεκαετία 1941-1950, ένα 10,4% τη δεκαετία 1971- 1980 και τέλος ένα 6,7% εγκαταστάθηκε στη Ν. Ιωνία τη χρονική περίοδο από το 1922 έως το 1940 (στο μεσοπόλεμο) και αφορά μεγαλύτερης ηλικίας άτομα.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, έχουμε πληθυσμιακή αντιπροσώπευση ανά δεκαετίες από την ίδρυσή του οικισμού.

Πίνακας 5.Α.6

ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΤΟΠΟ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

Είστε κάτοικος της πόλης από τη γέννηση σας;			ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ						1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	Σύνολο
			1922-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990		
Ψυχικό	Ναι	N				6	1			7
		%				86%	14%			100%
	Όχι	N			3	10	7	3		23
		%			13%	43%	30%	13%		100%
	Σύνολο	N			3	16	8	3		30
		%			10%	53%	27%	10%		100%
Νέα Ιωνία	Ναι	N	9	11	11	13	1	3	1	49
		%	18%	22%	22%	27%	2%	6%	2%	100%
	Όχι	N	2	7	15	28	16	30	17	115
		%	2%	6%	13%	24%	14%	26%	15%	100%
	Σύνολο	N	11	18	26	41	17	33	18	164
		%	7%	11%	16%	25%	10%	20%	11%	100%

N:Αριθμός Ερωτηθέντων

n<0.00001

Στον Πίνακα 5.Α.6, διασταυρώσαμε την πληροφορία του έτους εγκατάστασης σε κάθε περιοχή με τη χρονολογία γέννησης των ερωτωμένων. Γι' αυτούς που γεννήθηκαν στη Ν. Ιωνία ή στο Ψυχικό, η χρονολογία γέννησης συμπίπτει με τη χρονολογία εγκατάστασης.

Διακρίνοντας τους αυτόχθονες, το 13% αυτών που δεν έχουν γεννηθεί στο Ψυχικό εγκαταστάθηκε σταδιακά τη δεκαετία 1951-1960, το 43% (το μεγαλύτερο ποσοστό) τη δεκαετία 1961-1970, το 30% τη δεκαετία 1971-1980, και ένα 13% τη δεκαετία 1981-1990.

Στη Ν. Ιωνία, το 2% των μη αυτοχθόνων, σύμφωνα με τον πίνακα, ήλθε την περίοδο 1922-1940, το 6% τη δεκαετία 1941-1950, το 13% τη δεκαετία 1951-1960, το 24% τη δεκαετία 1961-1970, το 14% τη δεκαετία 1971-1980, το 26% (το μεγαλύτερο ποσοστό) τη δεκαετία 1981-1990 και τέλος ένα 15% τη δεκαετία που διανύουμε (1991 έως σήμερα). Αυτά τα ποσοστά δείχνουν και τα μεταναστευτικά ρεύματα ανά δεκαετία των μεταναστών και των προσφύγων, πλην των γηγενών.

Πίνακας 5.Α.7

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ (Μ. ΟΡΟΣ)	Π. Ψυχικό	Ν. Ιωνία
ΧΡΟΝΙΑ	26,67	28,28

Στον Πίνακα 5.Α.7, και στους δύο δήμους ο μέσος όρος που αφορά τη διάρκεια παραμονής στις περιοχές τους είναι περίπου ο ίδιος. Είκοσι έξι χρόνια (περίπου) για το Ψυχικό και είκοσι οκτώ χρόνια (περίπου) για τη Ν. Ιωνία, στο δείγμα μας.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ποσοστό των ερωτηθέντων (30%) γηγενών στη Ν. Ιωνία είναι λίγο μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του Ψυχικού (23,3%).

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων δήλωσαν προηγούμενο τόπο διαμονής και για τους δύο δήμους έχει έρθει από άλλη περιοχή της περιφέρειας πρωτεύουσας (73,9% για το Ψυχικό και 57,1% για τη Ν. Ιωνία).

Για την περιοχή του Ψυχικού η πλειονότητα έχει έρθει από τη Μακεδονία - Θράκη, ενώ για τη Ν. Ιωνία από τη Στερεά Ελλάδα - Εύβοια.

Στο δείγμα του Ψυχικού το μεγαλύτερο ποσοστό (43,5%) που διέμενε σε προηγούμενο τόπο παρέμεινε εκεί έως πέντε έτη. Για τη Ν. Ιωνία, το μεγαλύτερο ποσοστό (31,4%) είχε διάρκεια παραμονής στον προηγούμενο τόπο 11-20 έτη.

Από τους μη γηγενείς η πλειονότητα (43%) εγκαταστάθηκε στο Ψυχικό τη δεκαετία 1961-1970, ενώ στη Ν. Ιωνία η πλειονότητα (26%) εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1981-1990.

Β. ΛΟΓΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Πίνακας 5.Β.1

**ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΑΡΕΣΚΕΙΑΣ Ή ΟΧΙ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ
ΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΣΑΣ ΑΡΕΣΕΙ Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΑΣ;		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναί	N	30	140
	%	100,0%	84,8%
Όχι	N		25
	%		15,2%
Σύνολο	N	30	165
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P = 0.02

"ωραίο φυσικό περιβάλλον", "τους αρέσουν οι άνθρωποι που κατοικούν στο Ψυχικό".

Πολύ υψηλό είναι και το αντίστοιχο ποσοστό (84,8%) για τους ερωτηθέντες της Ν. Ιωνίας. Ένα μεγάλο ποσοστό, για διαμετρικά αντίθετους λόγους, δείχνει ικανοποιημένο από την κατοικία του. Σε ανοικτή ερώτηση μάζ ανέφεραν οικονομικούς λόγους όπως " φθινό ενοίκιο ", " συναισθηματικοί λόγοι ", " έχουμε συνηθίσει ", " έχουν μεγαλώσει γενεές ", " εδώ μεγάλωσα , η περιοχή δε μου αρέσει ", " συνδυάζεται εργασία και κατοικία ", " είναι κοντά στη δουλειά και στην αγορά ", " έφτιαξα μόνος μου το σπίτι " κ.ά.

Στον Πίνακα 5.Β.1, στην ερώτηση "σας αρέσει ή όχι η κατοικία σας ανάλογα με το περιβάλλον", το 100% των ερωτηθέντων στο Ψυχικό δήλωσαν ικανοποιημένοι από τη κατοικία τους.

Στους λόγους αρεσκείας τους περιέχεται το ίδιο το περιβάλλον, το οποίο έπαιξε σημαντικό ρόλο για την επιλογή της κατοικίας τους "να γλιτώσουμε από το νέφος". Έτσι, σε ανοικτή ερώτηση μάζ απάντησαν ότι θεωρούν το Ψυχικό "ωραίο προάστιο", "έχει πράσινο", " ησυχία", "είναι κοντά στο κέντρο", "κατοικία ευρύχωρη και άνετη με κήπο",

Πίνακας 5.Β.2

**ΛΟΓΟΙ ΔΥΣΑΡΕΣΚΕΙΑΣ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΔΕΝ ΣΑΣ ΑΡΕΣΕΙ Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΑΣ;		Νέα Ιωνία
Προβλήματα Κατοικίας	N	18
	%	72,0%
Προβλήματα Περιοχής	N	7
	%	28,0%
Σύνολο	N	25
	%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,001

Βάση : όσοι είναι δυσαρεστημένοι από την κατοικία τους στη Ν. Ιωνία

Ο Πίνακας 5.Β.2 δείχνει το βαθμό μη ικανοποίησης από τη κατοικία στην περιοχή της Ν. Ιωνίας. Το 72% δήλωσε δυσαρεστημένο από την κατοικία όπου μένει (σπίτια χωρίς θέρμανση, με υγρασία, σε υπόγεια, προσφυγικά).

Ένα 28% δήλωσε δυσαρέσκεια από προβλήματα που πηγάζουν από την περιοχή, στην οποία έχουν ριζώσει αυτοί και η οικογένειά τους (συνοικίες υποβαθμισμένες με έντονη πυκνοκα-

τοίκηση, βαφεία ή βιοτεχνίες οχλούσες στην περιοχή). Η ικανοποίησή τους προέρχεται και από συνήθεια, έτσι πολλοί είναι αυτοί που είναι δυσαρεστημένοι. Η φράση "συμβιβάζομαστε", αιτιολογεί τον τρόπο προσαρμογής τους στην πραγματικότητα.

Πίνακας 5.Β.3

ΕΤΟΣ ΚΤΙΣΙΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΤΟΣ ΚΤΙΣΙΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
1922-1940	N	2	13
	%	6,7%	7,9%
1941-1960	N	6	35
	%	20,0%	21,3%
1961-1970	N	9	31
	%	30,0%	18,9%
1971-1980	N	9	46
	%	30,0%	28,0%
1981 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N	4	39
	%	13,3%	23,8%
Σύνολο	N	30	164
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 5.Β.3 εξετάζουμε την παλαιότητα της κατοικίας. Το 6,7% στο Ψυχικό δήλωσε ότι η κατοικία τους χτίστηκε την περίοδο 1922-1940. Για τη Ν. Ιωνία το ποσοστό είναι 7,9%.

Ένα 20% του δείγματος στο Ψυχικό δήλωσε έτος χτισίματος την περίοδο 1941-1960. Στη Ν. Ιωνία το αντίστοιχο είναι 21,3%. Ένα άλλο 30% δήλωσε στο Ψυχικό ως χρονολογία χτισίματος την περίοδο 1961-1970, και το ίδιο δηλώθηκε

για την περίοδο 1971-1980. Στη Ν. Ιωνία το ποσοστό αυτό ανέρχεται από 18,9% σε 28%, αντίστοιχα, για τις περιόδους.

Τέλος, ένα ποσοστό 13,3% στο δείγμα του Ψυχικού και 23,8% στη Ν. Ιωνία δήλωσε ως έτος χτισίματος της κατοικίας την περίοδο από 1981 έως σήμερα.

Παρατηρούμε άνοδο της οικοδομικής δραστηριότητας μετά το 1941-1960 στο Ψυχικό, με μεγαλύτερη αύξηση τη περίοδο 1961-1980. Μετά το 1981 έχουμε πτώση. Άνοδος της οικοδομικής δραστηριότητας παρατηρείται και στη Ν. Ιωνία την περίοδο 1941-1960. Μεγαλύτερη αύξηση έχουμε την περίοδο 1971-1980, και μέχρι σήμερα επικρατεί σχετικά σταθεροποιητική πορεία οικοδόμησης.

Πίνακας 5.Β.4

ΕΤΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΠΑΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Πατέρα			ΕΤΟΣ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ					Σύνολο	
			1922-1940	1941-1960	1961-1970	1971-1980	1981 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ		
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτευούσης	N	1		2	1	1	5	
		%	20%		40%	20%	20%	100%	
	Λοιπή Ελλάδα	N	1	6	7	7	2	23	
		%	4%	26%	30%	30%	9%	100%	
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N				1	1	2	
		%				50%	50%	100%	
	Σύνολο	N	2	6	9	9	4	30	
		%	7%	20%	30%	30%	13%	100%	
	Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτευούσης	N		3		2	3	8
			%		38%		25%	38%	100%
Λοιπή Ελλάδα		N	5	18	16	33	24	96	
		%	5%	19%	17%	34%	25%	100%	
Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη		N	8	13	15	11	12	59	
		%	14%	22%	25%	19%	20%	100%	
Εξωτερικό		N		1				1	
		%		100%				100%	
Σύνολο		N	13	35	31	46	39	164	
		%	8%	21%	19%	28%	24%	100%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Οι μετανάστες καθώς και οι πρόσφυγες, προερχόμενοι από τους τόπους καταγωγής τους, (οι οποίοι τόποι αποτέλεσαν τον αρχικό μίτο εκκίνησής τους) με την αστικοποίησή τους στους οικισμούς συνέβαλαν στην οικοδόμηση της πόλης τους.

Στον Πίνακα 5.Β.4, η πλειονότητα του δείγματος στο Ψυχικό η καταγωγή των οποίων από πατέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας, δήλωσε ως έτος χτισίματος της κατοικίας, που είναι στην ιδιοκτησία τους, την περίοδο 1961-1970. Το ίδιο ισχύει και για αυτούς ο πατέρας των οποίων ήρθε σαν μετανάστης από τη λοιπή Ελλάδα. Η πλειονότητα είναι μοιρασμένη ανάμεσα στην περίοδο 1961-1970 και στη δεκαετία 1971-1980.

Τέλος, αυτοί των οποίων η καταγωγή από πατέρα είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη, έχτισαν την τωρινή κατοικία τους μεταξύ των δεκαετιών 1971-1980 ή 1981 έως σήμερα.

Η πλειονότητα στη Ν. Ιωνία, με καταγωγή από πατέρα την περιφέρεια πρωτεύουσας, έχτισε την κατοικία της μεταξύ 1941-1960 μεταπολεμικά και από 1981 έως σήμερα.

Η πλειονότητα αυτών που ο πατέρας κατάγεται από τη λοιπή Ελλάδα μετανάστευσε και έχτισε την κατοικία της την περίοδο 1971-1980 και από το 1981 έως σήμερα. Η πλειονότητα όσων ο πατέρας κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσε ως περίοδο χτισίματος κατοικίας το 1961-1970 και άλλοι το 1941-1960.

Πίνακας 5.Β.5

ΕΤΟΣ ΚΤΙΣΙΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΗΤΕΡΑ

Καταγωγή Από Μητέρα			ΕΤΟΣ ΚΤΙΣΙΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ					Σύνολο
			1922-1940	1941-1960	1961-1970	1971-1980	1981 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	
Ψυχικό	Περιφέρεια Πρωτεύουσας	N	1	3	1	1	1	7
		%	14%	43%	14%	14%	14%	100%
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	1	3	6	6	2	18
		%	6%	17%	33%	33%	11%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N			2	2		4
		%			50%	50%		100%
	Εξωτερικό	N					1	1
		%					100%	100%
	Σύνολο	N	2	6	9	9	4	30
		%	7%	20%	30%	30%	13%	100%
Νέα Ιωνία	Περιφέρεια Πρωτεύουσας-Ν. Ιωνία	N	1	5	4	5	3	18
		%	6%	28%	22%	28%	17%	100%
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	3	18	15	30	26	92
		%	3%	20%	16%	33%	28%	100%
	Μ. Ασία - Κωνσταντινούπολη	N	9	12	12	10	9	52
		%	17%	23%	23%	19%	17%	100%
	Εξωτερικό	N				1	1	2
		%				50%	50%	100%
	Σύνολο	N	13	35	31	46	39	164
		%	8%	21%	19%	28%	24%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Η πλειονότητα στο Ψυχικό εκείνων των οποίων η μητέρα κατάγεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας δήλωσε ως έτος χτισίματος της κατοικίας τη μεταπολεμική περίοδο 1941-1960. Αυτοί των οποίων η καταγωγή της μητέρας είναι η λοιπή Ελλάδα - Κύπρος ως έτος χτισίματος της κατοικίας τους δήλωσαν την περίοδο 1961-1970 και 1971-1980. Εκείνοι των οποίων η καταγωγή της μητέρας είναι προσφυγική από Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσαν την περίοδο 1961-1970 και 1971-1980.

Στη Ν. Ιωνία η πλειονότητα του δείγματος έχει μητέρα με καταγωγή από την περιφέρεια πρωτεύουσας και δήλωσε έτος χτισίματος κατοικίας την περίοδο 1941-1960 και 1971-1980. Εκείνοι των οποίων η μητέρα κατάγεται και μετανάστευσε από τη λοιπή Ελλάδα -Κύπρο, δήλωσαν την περίοδο 1971-1980 καθώς και από το 1981 έως σήμερα. Αυτοί που η καταγωγή της μητέρας τους είναι η Μ. Ασία - Κων/πολη δήλωσαν την περίοδο 1941-1960 και 1961-1970.

Πίνακας 5.Β.6

ΕΤΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΤΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
1922-1940	N	1	28
	%	4,8%	28%
1941-1960	N	6	27
	%	28,6%	27%
1961-1970	N	8	10
	%	38,1%	10%
1971-1980	N	5	9
	%	23,8%	9%
1981 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N	1	26
	%	4,8%	26%
Σύνολο	N	21	100
	%	100,0%	100,0%

Βάση όσοι αγόρασαν κατοικία και θυμούνται τη χρονολογία.
N: Αριθμός ερωτηθέντων

σπίτι (την περίοδο 1981- σήμερα).

Όπως διαπιστώσαμε με το έτος χτισίματος κατοικίας, υπάρχει μια σταθερή άνοδος της ανοικοδόμησης από το 1980 μέχρι τις μέρες μας στη Ν. Ιωνία, με αύξηση της αντιπαροχής για αγορά διαμερίσματος.

Πίνακας 5.Β.7

	Π. Ψυχικό	Ν. Ιωνία
ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ (Μ.Ο. ΣΕ ΧΡΟΝΙΑ)	28,77	27,72
ΕΤΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ (Μ.Ο. ΣΕ ΧΡΟΝΙΑ)	30,86	37,58

Βάση : όσοι έχουν ιδιόκτητο σπίτι

Ο Πίνακας 5.Β.7 μάς δείχνει ότι η ηλικία της κατοικίας, κατά μέσον όρο, και στους δύο δήμους κυμαίνεται στα 27 με 28 χρόνια.

Σχετικά με τα έτη ιδιοκτησίας των κατοικιών, οι ερωτηθέντες - ιδιοκτήτες κατοικίας της Ν. Ιωνίας κατά μέσο όρο έχουν στη κατοχή τους το σπίτι περισσότερα χρόνια (37) σε σχέση με τους αντίστοιχους του Ψυχικού (30 χρόνια).

Ρωτήσαμε να μάθουμε το έτος αγοράς της κατοικίας.

Η πλειονότητα των κατοίκων του Ψυχικού με ιδιόκτητο σπίτι το αγόρασε την περίοδο 1961-1970 (38,1%). Θυμίζουμε ότι αυτή είναι η δεκαετία, στο δείγμα μας, στην οποία εγκαταστάθηκε η πλειοψηφία των ερωτηθέντων του Ψυχικού, που ήρθε από άλλη περιοχή και επένδυσε τα κεφάλαιά της στο Ψυχικό. Ξεχωρίζει η περίοδος 1941-1960, όπου το 28,6% του δείγματος απέκτησε σπίτι και η 1971-1980, όπου το 23,8% απέκτησε δικό του σπίτι.

Η αγοραστική αξία των οικοπέδων αυξήθηκε με τη ζήτηση.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στο δείγμα της Ν. Ιωνίας (28%) απέκτησε σπίτι τη περίοδο 1922-1940. Οι πολιτικοί πρόσφυγες ερχόμενοι από τη Μ. Ασία εγκαταστάθηκαν σε καταυλισμούς στον οικισμό και σε σπίτια που τους παραχώρησε η Ε.Α.Π, στην οποίαν πλήρωναν δάνεια. Αργότερα, κατεδάφισαν πολλά από αυτά, ανοικοδομώντας καινούργια. Ακολουθεί η περίοδος 1941-1960, όπου το 27% προέβη σε αγορά κατοικίας, ενώ αξιοσημείωτο είναι και το ποσοστό (26%) όσων απέκτησαν πρόσφατα

Πίνακας 5.Β.8

ΛΟΓΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΣΕ Ν.ΙΩΝΙΑ, ΨΥΧΙΚΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΛΟΓΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΣΠΟΥΔΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	N	1	30
	%	3,3%	17,6%
ΓΑΜΟΣ	N		22
	%		12,9%
ΠΑΤΡΙΚΟ ΣΠΙΤΙ	N	14	75
	%	46,7%	44,1%
ΑΓΟΡΑ ΣΠΙΤΙΟΥ	N	5	20
	%	16,7%	11,8%
ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ	N		14
	%		8,2%
ΩΡΑΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	N	5	6
	%	16,7%	3,5%
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΣΥΝΘ. ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	N	5	
	%	16,7%	
ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	N		3
	%		1,8%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

P<0.00001

εγκατάστασης στον εν λόγω δήμο.

Στους άλλους λόγους σημειώνουμε αυτούς που απάντησαν ότι τους εγκατέστησε το κράτος ως "επαναπατριζόμενους πολιτικούς πρόσφυγες" κ.τ.λ.

Ο Πίνακας 5.Β.8 αναφέρεται στους λόγους που ώθησαν τους ερωτηθέντες των νοικοκυριών να εγκατασταθούν στο δήμο, όπου ζουν σήμερα.

Στο Ψυχικό το μεγαλύτερο ποσοστό (46,7%) ανέφερε ως κυριότερο λόγο εγκατάστασης την ύπαρξη πατρικού σπιτιού, ένα 16,7% την αγορά σπιτιού στην περιοχή, ένα ισόποσο ποσοστό το ωραίο προάστιο και το περιβάλλον, άλλοι ανέφεραν ότι οι συνθήκες διαβίωσης οικιστικά είναι αναβαθμισμένες. Ένα 3,3% ανέφερε τις σπουδές παιδιών ως αιτία εγκατάστασης στον εν λόγω δήμο.

Στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό (44,1%) δήλωσε την ύπαρξη πατρικού σπιτιού ως κυριότερο λόγο εγκατάστασης στην περιοχή, ένα 17,6% ανέφερε λόγους επαγγελματικούς (εργάζεται μέσα στην περιοχή), σπουδές παιδιών καθώς και οικονομικούς λόγους (φθηνότερη ζωή), ένα 12,9% επικαλέστηκε λόγο γάμου, ένα 11,8% την αγορά σπιτιού, ένα 1,8% την ύπαρξη συγγενών στην περιοχή και μόλις ένα 3,5% δήλωσε την περιοχή ως κυριότερο λόγο και αυτό στις πιο εξωραϊσμένες συνοικίες της Ν. Ιωνίας.

Κανένας δε δήλωσε τις αναβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης ως αιτία

Πίνακας 5.Β.9

ΛΟΓΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Ετος Εγκατάστασης στην Περιοχή		ΛΟΓΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ								Σύνολο	
		ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΠΟΥΔΑΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	ΓΑΜΟΣ	ΠΑΤΡΙΚΟ ΣΠΙΤΙ	ΑΓΟΡΑ ΣΠΙΤΟΥ	ΆΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ	ΟΡΑΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΣΥΝΘ. ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ		
Ψυχικό	1951-1960	N					1	2		3	
		%					33%	67%		100%	
	1961-1970	N	1		8	3		2	2		16
		%	6%		50%	19%		13%	13%		100%
	1971-1980	N			3	2		2	1		8
		%			38%	25%		25%	13%		100%
	1981-1990	N			3						3
		%			100%						100%
	Σύνολο	N	1		14	5		5	5		30
		%	3%		47%	17%		17%	17%		100%
Νέα Ιωνία	1922-1940	N	2		8		1				11
		%	18%		73%		9%				100%
	1941-1950	N	2	1	10	3	2				18
		%	11%	6%	56%	17%	11%				100%
	1951-1960	N	1	5	15	4	1				26
		%	4%	19%	58%	15%	4%				100%
	1961-1970	N	8	3	19	4	5	2			41
		%	20%	7%	46%	10%	12%	5%			100%
	1971-1980	N	3	3	4	4	1	1		1	17
		%	18%	18%	24%	24%	6%	6%		6%	100%
	1981-1990	N	10	5	10	4		2		2	33
		%	30%	15%	30%	12%		6%		6%	100%
	1991 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	N	3	5	6	1	2	1			18
		%	17%	28%	33%	6%	11%	6%			100%
	Σύνολο	N	29	22	72	20	12	6		3	164
		%	18%	13%	44%	12%	7%	4%		2%	100%

N Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 5.Β.9, συσχετίζοντας τους λόγους εγκατάστασης προς το έτος εγκατάστασης, συμπεραίνουμε τα εξής:

Η πλειονότητα όσων εγκαταστάθηκαν στο δήμο του Ψυχικού κατά την περίοδο 1951-1960 ανέφερε τις αναβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης ως σημαντικότερο λόγο εγκατάστασης στον εν λόγω δήμο.

Η πλειονότητα όσων εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1961-1970, όπως και την περίοδο 1971-1980, ανέφεραν ως κυριότερο λόγο την ύπαρξη πατρικού σπιτιού. Το ίδιο ισχύει και για την περίοδο 1981-1990. Το σπίτι μεταβιβάζεται κληρονομικά από γενιά σε γενιά, εφόσον υφίστανται οι αντικειμενικές συνθήκες που διατηρούν το φυσικό περιβάλλον ξεχωριστό και η διαμονή στην περιοχή αναφέρεται σε υψηλή κοινωνική τάξη με οικονομική φερεγγυότητα.

Στο δήμο της Ν. Ιωνίας, η πλειοψηφία όσων δήλωσαν ως χρονολογία εγκατάστασης στην περιοχή την περίοδο 1922-1940 ανέφεραν ως κυριότερο λόγο εγκατάστασης την ύπαρξη πατρικού σπιτιού. Το ίδιο συμβαίνει για τους εγκατασταθέντες μετά τον πόλεμο (1941-1950) όπως και το 1951-1960 (προστίθεται και λόγος γάμου) μέχρι το 1970. Σε ό,τι αφορά την περίοδο 1971-1980, η πλειοψηφία ανέφερε εκτός του πατρικού σπιτιού, σε ίσα ποσοστά, και την αγορά σπιτιού ως κυριότερο λόγο εγκατάστασης στο δήμο.

Οικονομικοί και επαγγελματικοί λόγοι, η ύπαρξη πατρικού σπιτιού και ο γάμος είναι οι κυριότερες αιτίες εγκατάστασης στην περιοχή για την πλειοψηφία, τις περιόδους από 1981-1990 όπως και από το 1991 ως σήμερα, για τα δύο δείγματα της έρευνας.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Πολύ υψηλά είναι τα ποσοστά των ερωτώμενων των νοικοκυριών και στους δύο δήμους που δηλώνουν ικανοποιημένοι από την κατοικία τους, για τους διαφορετικούς λόγους που αναφέραμε. Στωικά μας απάντησαν οι ερωτώμενοι των νοικοκυριών της Ν. Ιωνίας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό που εκδήλωσε δυσαρέσκεια στη Ν. Ιωνία, ενώ στο δείγμα του Ψυχικού είναι όλοι ευχαριστημένοι από την κατοικία τους, εστιάζεται στις ακατάλληλες συνθήκες (ανθυγιεινότητα) διαβίωσης μέσα στην κατοικία τους και λιγότερο σε αιτίες που αφορούν στο περιβάλλον.

Στην πλειονότητα του δείγματος του Ψυχικού η κατοικία χτίστηκε την περίοδο 1961-1970 και 1971-1980. Την περίοδο 1971-1980 χτίστηκε και η κατοικία της πλειονότητας του δείγματος της Ν. Ιωνίας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος στο Ψυχικό του οποίου η καταγωγή του πατέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας ή η λουπή Ελλάδα, είναι δηλ. Αθηναίος ή μετανάστης, έχει εγκατασταθεί στον οικισμό την περίοδο 1961-1970. Την περίοδο 1971-1980 εγκαταστάθηκαν αυτοί των οποίων ο πατέρας ήταν εσωτερικός μετανάστης.

Αντίθετα, το μεγαλύτερο ποσοστό στη Ν. Ιωνία όσων η καταγωγή του πατέρα είναι η περιφέρεια πρωτεύουσας έχει εγκατασταθεί στον οικισμό την περίοδο 1941-1960 μετά τον πόλεμο και την περίοδο από το 1981 έως σήμερα. Αυτοί των οποίων ο πατέρας κατάγεται από τη λουπή Ελλάδα εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1971-1980 και αυτοί των οποίων ο πατέρας κατάγεται από Μ. Ασία - Κων/πολη, έχει δηλ. προσφυγική καταγωγή, εγκαταστάθηκαν στην πλειοψηφία τους την περίοδο 1961-1970.

Η πλειονότητα όσων από το Ψυχικό η μητέρα κατάγεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας έχει εγκατασταθεί στον οικισμό την περίοδο 1941-1960, ενώ όσων η μητέρα ήρθε μετανάστης από τη λουπή Ελλάδα ή ως πρόσφυγας από τη Μ. Ασία - Κων/πολη, έχουν εγκατασταθεί την περίοδο 1961-1970 ή την περίοδο 1971-1980.

Η πλειονότητα όσων από τη Ν. Ιωνία η μητέρα κατάγεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας έχει εγκατασταθεί στον οικισμό την περίοδο 1941-1960 ή την περίοδο 1971-1980. Όσων η μητέρα ήρθε μετανάστης από τη λουπή Ελλάδα, την περίοδο 1971-1980 και όσων η μητέρα ήταν πρόσφυγας από τη Μ. Ασία - Κων/πολη, κατά την πλειοψηφία τους κατοίκησαν τον οικισμό την περίοδο 1941-1960 ή την περίοδο 1961-1970.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι, προτού εγκατασταθεί ο πληθυσμός στη Ν. Ιωνία ή στο Ψυχικό από τους τόπους καταγωγής του, ακολούθησε μια πορεία διαδοχικών εγκαταστάσεων σε διάφορους τόπους πριν την οριστική εγκατάσταση στις περιοχές. Για τους Αθηναίους, η διαδικασία ήταν πιο απλή από αυτή που ακολούθησαν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες (κατ' εξοχήν της Ν. Ιωνίας).

Η πλειονότητα των κατοίκων του Ψυχικού απόκτησε δικό της σπίτι τις περιόδους 1941-1960 και 1961-1970. Για τη Ν. Ιωνία, μεγαλύτερα ποσοστά για την απόκτηση

κατοικίας συγκεντρώνουν οι δεκαετίες 1922-1940, 1941-1960 και η περίοδος από το 1981 έως σήμερα.

Δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στους δύο δήμους σε ό,τι αφορά το μέσο όρο ηλικίας των κατοικιών (περίπου 27-28 χρόνια). Ο μέσος όρος των ετών ιδιοκτησίας της κατοικίας για τη Ν. Ιωνία (37 χρόνια) είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο του Ψυχικού (30 χρόνια).

Η ύπαρξη πατρικού σπιτιού, η αγορά σπιτιού και η ικανοποιητική διαβίωση σε μια ωραία περιοχή με αναβαθμισμένες συνθήκες στο Ψυχικό και από την άλλη η ύπαρξη πατρικού σπιτιού καθώς και επαγγελματικοί λόγοι που έχουν να κάνουν ειδικότερα με τον τόπο εργασίας / σπουδών για τη Ν. Ιωνία, είναι οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους οι ερωτώμενοι επέλεξαν να εγκατασταθούν στις δύο γεωγραφικές περιοχές.

Σε όλες τις χρονικές περιόδους διαδοχικής εγκατάστασης και στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία, κυρίαρχη αιτία εγκατάστασης είναι η ύπαρξη πατρικού σπιτιού και για τις δύο περιοχές. Η πλειονότητα όσων ανέφεραν την ύπαρξη πατρικού σπιτιού ως τον κύριο λόγο εγκατάστασης και στους δύο δήμους εγκαταστάθηκε τη δεκαετία 1961-1970. Για την περίοδο 1951-1960 στο δείγμα του Ψυχικού κυριαρχεί η αιτία επιλογής περιοχής λόγω των αναβαθμισμένων συνθηκών διαβίωσης. Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας η πλειοψηφία όσων εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1971-1980 ανέφερε κύριο λόγο εγκατάστασης (εκτός της ύπαρξης πατρικού σπιτιού) και το γεγονός της αγοράς σπιτιού. Η πλειοψηφία αυτών που εγκαταστάθηκαν την περίοδο 1981-1990 ανέφερε ως κύριο λόγο εγκατάστασης, εκτός της ύπαρξης πατρικού σπιτιού, τον τόπο εργασίας ή σπουδών καθώς και οικονομικούς λόγους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- α. Επιθυμία εξωτερικής μετακίνησης, β. Εσωτερική μετακίνηση,
γ. Επιθυμία ύπαρξης ή μη επαγγελματικών στεγών και εργοστασίων.

Με τις ανοικτές ερωτήσεις, οι οποίες ομαδοποιήθηκαν σε κλειστές ερωτήσεις, καταγράψαμε στο κεφάλαιο αυτό την επιθυμία των ερωτηθέντων για εγκατάσταση σ' άλλη πόλη, για να λάβουμε περισσότερες πληροφορίες που αφορούν στο βαθμό ικανοποίησης των αναγκών τους από την πόλη όπου κατοικούν σε σχέση με την εξοχή σε ένα επίπεδο περισσότερο θεωρητικό, διασταυρούμενο με τον τόπο γέννησης των ερωτηθέντων.

Στη συνέχεια, παρατηρήσαμε τη γεωγραφική κινητικότητα των ερωτηθέντων, που εκφράζεται ως μετακίνηση εσωτερική και εξωτερική.

Ως εσωτερική μετακίνηση θεωρούμε αυτή που γίνεται μέσα στα πλαίσια του δήμου π.χ. η αλλαγή δρόμου ή συνοικίας.

Πιο συχνές εσωτερικές μετακινήσεις παρατηρούμε στη Ν. Ιωνία, καθώς γνωρίζουμε ότι ο οικισμός αυτός είναι ένα μωσαϊκό πολλών επιμέρους συνοικιών, η κάθε μια από τις οποίες έχει την ιδιαιτερότητά της και την ιστορία της και διαστρωματώθηκε σταδιακά μετά την έλευση των προσφύγων το 1922.

Ως εξωτερική μετακίνηση νοούμε αυτή όπου ο μετακινούμενος αλλάζει δήμο, φεύγει δηλαδή εκτός ορίων του δήμου, στον οποίο είναι εγκατεστημένος.

Εκτός από τη διακινητικότητα, δηλ. τα ποσοστά μετακίνησης (εσωτερικής και εξωτερικής) που παρουσιάζουν οι ερωτηθέντες από τη στιγμή που εγκαταστάθηκαν στους δήμους, εξετάζουμε και τα αίτια της μετακίνησής τους, και επιπλέον μελετούμε τις απόψεις τους για το περιβάλλον, την επιθυμία ή όχι για εγκατάσταση επαγγελματικών στεγών και εργοστασίων στις περιοχές, καθώς και την αιτιολόγηση της στάσης τους σε θέματα που χαρακτηρίζουν τη φυσιογνωμία του κάθε δήμου αλλά και το βαθμό και το είδος των προσδοκιών για τον οικισμό τους.

Α. ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ

Πίνακας 6.Α.1

ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕ ΆΛΛΗ ΠΟΛΗ

ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	6	57
	%	20%	34%
ΟΧΙ	N	24	113
	%	80%	66%
Σύνολο	N	30	170
	%	100%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Μειωμένη επικρατεί η επιθυμία φυγής από το Ψυχικό, πράγμα που αποδεικνύει ότι οι κάτοικοι είναι ευχαριστημένοι από το περιβάλλον και τον τρόπο ζωής τους. Μόλις το 20% θα ήθελε να εγκατασταθεί σε άλλη πόλη. Στη Ν. Ιωνία το ποσοστό ανεβαίνει στο 34%. Έτσι, λοιπόν, η πλειονότητα των κατοίκων των δύο δήμων που αποτελούν το δείγμα μας επιθυμούν να μείνουν στη ίδια περιοχή, με τους κατοίκους του Ψυχικού εμφανώς πιο ευχαριστημένους.

Στην ερώτησή μας, στη Ν. Ιωνία πολλοί είναι αυτοί που απαντούν ότι δε θέλουν να φύγουν, γιατί γνωρίζουν ότι δε θα μπορούσαν να " αποδράσουν ", αν και θα το επιθυμούσαν. Αυτοί που εκδηλώνουν έντονη επιθυμία φυγής, (τους λόγους θα εξετάσουμε σε παρακάτω πίνακα), μάς αναφέρουν " την ανεύρεση καλύτερων συνθηκών ", θέλουν να απομακρυνθούν " εξ αιτίας του νέφους, για καλύτερο κλίμα, περισσότερο πράσινο ". Λόγοι περισσότερο οικονομικοί τούς κάνουν να μη μπορούν να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους. Έτσι, υπάρχει επιθυμία, χωρίς δυνατότητα. Η επιθυμία που εκφράζεται από τους μετανάστες είναι η επιστροφή τους στο χωριό.

Πίνακας 6.Α.2

ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΕΝΝΗΣΗΣ
ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Περιοχή γέννησης Ερωτώμενου			ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ		Σύνολο
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
Ψυχικό	Αθήνα	N	4	19	23
		%	17%	83%	100%
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	1	4	5
		%	20%	80%	100%
	Εξωτερικό	N	1	1	2
		%	50%	50%	100%
	Σύνολο	N	6	24	30
		%	20%	80%	100%
Νέα Ιωνία	Ν. Ιωνία	N	13	28	41
		%	32%	68%	100%
	Αθήνα	N	15	27	42
		%	36%	64%	100%
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	28	54	82
		%	34%	66%	100%
	Κωνσταντινούπολη	N	1	3	4
		%	25%	75%	100%
	Εξωτερικό	N		1	1
		%		100%	100%
	Σύνολο	N	57	113	170
		%	34%	66%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 6.Α.2, βλέπουμε πώς εκφράζεται η επιθυμία φυγής τους σε άλλη πόλη, ανάλογα με τον τόπο όπου γεννήθηκαν. Στο Ψυχικό το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δεν επιθυμούν να μείνουν στον ίδιο δήμο έχουν γεννηθεί στην Αθήνα.

Στη Ν. Ιωνία, το μεγαλύτερο ποσοστό όσων θέλουν να μετακινηθούν σε άλλη περιοχή ανήκει σ' αυτούς που γεννήθηκαν στην επαρχία (λοιπή Ελλάδα) και κατά δεύτερο λόγο σ' αυτούς που γεννήθηκαν είτε στην Αθήνα είτε στη Ν. Ιωνία.

Εντυπωσιακό γεγονός είναι ότι οι γηγενείς κάτοικοι της Ν. Ιωνίας που δυσανασχετούν να παραμείνουν και επιθυμούν μετακίνηση σ' άλλη πόλη αποτελούν το 32% όλων των ερωτηθέντων που είναι « γέννημα - θρέμμα » κάτοικοι της Ν. Ιωνίας.

Πίνακας 6.Α.3

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΓΙΑ ΚΑΝΕΝΑ ΛΟΓΟ	N	24	112
	%	80,0%	68,7%
ΕΠΑΓΓ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	N	1	3
	%	3,3%	1,8%
ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΧΩΡΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ	N		5
	%		3,1%
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	N	3	4
	%	10,0%	2,5%
ΑΝΑΨΥΧΗ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ	N	1	14
	%	3,3%	8,6%
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	N	1	25
	%	3,3%	15,3%
Σύνολο	N	30	163
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

επιθυμούν. Μεγάλο ποσοστό συγκεντρώνει και ο λόγος της αναψυχής, όπως και γενικά οι κοινωνικές (οικογενειακές) υποχρεώσεις, που εξηγούνται πάντα με την επιθυμία «φυγής». Συναισθηματικοί, επαγγελματικοί λόγοι (να εργαστούν αλλού) και η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής τους είναι οι λόγοι που επιθυμούν να φύγουν.

Στον Πίνακα 6.Α.3, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων κατοίκων του Ψυχικού που επιθυμούν να εγκατασταθούν σ' άλλη πόλη, δικαιολογούν την πρόθεσή τους επικαλούμενοι συναισθηματικούς λόγους.

Στη Ν. Ιωνία τα πράγματα είναι διαφορετικά. Ο πιο σημαντικός λόγος της επιθυμίας για μετακίνηση είναι η προσπάθεια για αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής των ερωτηθέντων. Έτσι, λοιπόν, έμμεσα υπάρχει μία ανάγκη για ποιότητα ζωής, που σημαίνει ότι ο συγκεκριμένος δήμος, αλλά και ο τρόπος ζωής τους (μέσα στη συγκεκριμένη κατοικία, περιβάλλον), δεν καλύπτει τις ανάγκες τους στο βαθμό που το

Πίνακας 6.Α.4

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

Περιοχή γέννησης Ερωτώμενου		ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ						Σύνολο		
		ΓΙΑ ΚΑΝΕΝΑ ΛΟΓΟ	ΕΠΑΓΓ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΧΩΡΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ	ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	ΑΝΑΨΥΧΗ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ			
Ψυχικό	Αθήνα	N	19	1		1	1	1	23	
		%	83%	4%		4%	4%	4%	100%	
	Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος	N	4			1				5
		%	80%			20%				100%
	Εξωτερικό	N	1			1				2
		%	50%			50%				100%
	Σύνολο	N	24	1		3	1	1		30
		%	80%	3%		10%	3%	3%		100%
	Νέα Ιωνία	Ν. Ιωνία	N	28	1			2	9	40
			%	70%	3%			5%	23%	
Αθήνα		N	27	1		3	3	6	40	
		%	68%	3%		8%	8%	15%		100%
Λοιπή Ελλάδα - Κύπρος		N	53	1	5	1	9	10	79	
		%	67%	1%	6%	1%	11%	13%		100%
Κωνσταντινούπολη		N	3							3
		%	100%							100%
Εξωτερικό		N	1							1
		%	100%							100%
Σύνολο	N	112	3	5	4	14	25		163	
	%	69%	2%	3%	2%	9%	15%		100%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 6.Α.4, στο δείγμα του Ψυχικού επιθυμούν για συναισθηματικούς λόγους να εγκατασταθούν σε άλλη πόλη αυτοί που εκδήλωσαν τάση φυγής, ανεξάρτητα από το αν ο ερωτώμενος γεννήθηκε στη πρωτεύουσα ή την επαρχία.

Στη Ν. Ιωνία, αντίθετα, το μεγαλύτερο ποσοστό όσων αιτιολόγησαν την επιθυμία τους για εγκατάσταση σε άλλη πόλη ως αναζήτηση καλύτερης ποιότητας ζωής έχουν γεννηθεί στην επαρχία (λοιπή Ελλάδα) και Κύπρο και ακολουθούν αυτοί που γεννήθηκαν στη Ν. Ιωνία.

Στην επαρχία γεννήθηκε και το μεγαλύτερο ποσοστό όσων αιτιολόγησαν την επιθυμία μετακίνησης τους από τη Ν. Ιωνία ως ανάγκη για περισσότερη αναψυχή και οικογενειακές υποχρεώσεις, ακόμα και αυτοί που εξέφρασαν αυτή την επιθυμία, η οποία όμως δε συνοδεύεται και από τη δυνατότητα εφαρμογής της.

Η πλειονότητα όσων ανέφεραν τους συναισθηματικούς λόγους ως κίνητρο για «φυγή» από τον οικισμό, όπου ζουν σήμερα, έχει γεννηθεί στην Αθήνα.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πλειονότητα του δείγματος και στους δύο δήμους επιθυμεί να μην αλλάξει τόπο εγκατάστασης.

Οι κάτοικοι του Ψυχικού δεν επιθυμούν να αλλάξουν περιοχή σε μεγαλύτερο βαθμό από τους αντιστοίχους της Ν. Ιωνίας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων επιθυμούν να μετακινηθούν από το Ψυχικό ανήκει σε όσους έχουν γεννηθεί στην Αθήνα.

Αντιθέτως, το αντίστοιχο μεγαλύτερο ποσοστό για το δείγμα της Ν. Ιωνίας αναφέρει ως τόπο γέννησης την επαρχία (λοιπή Ελλάδα) και Κύπρο.

Μεγάλο ποσοστό ερωτηθέντων που έχουν γεννηθεί στη Ν. Ιωνία επιθυμούν να εγκαταλείψουν το δήμο.

Συναισθηματικοί είναι οι κυριότεροι λόγοι της επιθυμίας για εγκατάσταση σε άλλη περιοχή για τους ερωτηθέντες του Ψυχικού, ενώ η αναζήτηση κάποιας καλύτερης ποιότητας ζωής αλλά και υποχρεώσεις και λόγοι αναμνηχής είναι οι αντίστοιχοι για το δείγμα της Ν. Ιωνίας.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας το μεγαλύτερο ποσοστό όσων αναζητούν καλύτερη ποιότητα ζωής ανήκει σε όσους έχουν γεννηθεί στην επαρχία (λοιπή Ελλάδα). Το ίδιο ισχύει και για όσους επικαλέστηκαν λόγους αναμνηχής και άλλες υποχρεώσεις.

Β. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ

Στην προσπάθειά μας να αντιληφθούμε το βαθμό στον οποίο οι ανάγκες των κατοίκων των δύο περιοχών ικανοποιούνται μέσα στη ευρύτερη ζώνη εγκατάστασής τους, καταγράφουμε τη διακινητικότητα τους μέσα και έξω από τον οικισμό, όπως και τα αίτια της μετακίνησής τους.

Πίνακας 6.Β.1

ΑΛΛΑΓΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ - ΔΡΟΜΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ (1)

ΑΛΛΑΓΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ - ΔΡΟΜΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΑΛΛΑΓΗ ΔΡΟΜΟΥ	N	5	15
	%	16,7%	8,9%
ΑΛΛΑΓΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ	N		26
	%		15,4%
ΔΕΝ ΑΛΛΑΞΑ	N	25	128
	%	83,3%	75,7%
Σύνολο	N	30	169
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων
p = 0,05

Στον Πίνακα 6.Β.1, το 16,7% του δείγματος του Ψυχικού δήλωσε ότι άλλαξε δρόμο (διεύθυνση) πηγαίνοντας να μείνει σε άλλη κατοικία στην ίδια περιοχή (εσωτερική μετακίνηση). Δεν αναφέρθηκε μετακίνηση εκτός οικισμού, πλην λόγων που αναφέρθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο (σπουδές, γάμος παιδιών κ.λ.π.). Το 83,3% δεν άλλαξε από την εγκατάστασή του διεύθυνση κατοικίας.

Αντίθετα, στη Ν. Ιωνία το 15,4% του δείγματος (το μεγαλύτερο ποσοστό) μετακινήθηκε σε άλλη συνοικία της Ν. Ιωνίας και το 8,9% μόνο άλλαξε δρόμο. Το 75,7% των ερωτηθέντων δεν άλλαξε συνοικία από την εγκατάστασή του στην περιοχή.

Πίνακας 6.Β.2

ΛΟΓΟΙ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ - ΔΡΟΜΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΛΟΓΟΙ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ - ΔΡΟΜΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΑΓΟΡΑ ΣΠΙΤΙΟΥ	N	3	5
	%	60,0%	14,7%
ΠΙΟ ΑΝΕΤΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ	N	1	1
	%	20,0%	2,9%
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ/ΓΑΜΟΣ	N	1	6
	%	20,0%	17,6%
ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ	N		22
	%		64,7%
Σύνολο	N	5	34
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση: όσοι άλλαξαν συνοικία / δρόμο
P < 0,05

Στον Πίνακα 6.Β.2, κυριότερο λόγο αλλαγής δρόμου για το Ψυχικό (60%) αποτελεί η αγορά νέας κατοικίας ή η ανεύρεση μιας πιο άνετης κατοικίας καθώς και προσωπικοί λόγοι όπως γάμος κλπ.

Σε πληθώρα λόγων αναφέρεται το μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με την αλλαγή συνοικίας ή δρόμου στη Ν. Ιωνία. Αναφέρουμε ενδεικτικά την ύπαρξη χαμηλότερου ενοικίου καθώς και λόγους επαγγελματικούς.

Το 17,6% ανέφερε προσωπικούς λόγους (όπως γάμος κ.τ.λ.), ενώ ένα 14,7% ανέφερε την αγορά ενός νέου σπιτιού.

Διευκρινίζουμε ότι οι ερωτηθέντες των νοικοκυριών είχαν τη δυνατότητα πολλαπλής επιλογής στις απαντήσεις τους.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το δείγμα του Ψυχικού παρουσιάζει εσωτερική μετακίνηση (αλλαγή δρόμου) σε ένα μικρό ποσοστό, της τάξεως του 16,7%.

Αλλαγή συνοικίας (εντός της ευρύτερης περιοχής της Ν. Ιωνίας) παρατηρήθηκε στο 15,4% του δείγματος. Αλλαγή δρόμου αναφέρεται στο 8,9%.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά και για τα δύο δείγματά μας (83,3% για το Ψυχικό και 75,7% για τη Ν. Ιωνία) δεν άλλαξαν συνοικία ούτε δρόμο από τη στιγμή που εγκαταστάθηκαν στις εν λόγω περιοχές.

Η αγορά σπιτιού είναι η σημαντικότερη αιτία αλλαγής δρόμου για τους κατοίκους του Ψυχικού, που αποδεικνύει και την οικονομική τους δυνατότητα. Η ομοιομορφία των απαντήσεων (όπως αγορά σπιτιού) ανταποκρίνεται και στην κοινωνική ομοιογένεια του πληθυσμού.

Για τους κατοίκους της Ν. Ιωνίας, λόγοι που αιτιολογούν την αλλαγή δρόμου ή συνοικίας είναι σε μικρότερα ποσοστά η αγορά σπιτιού, το φθηνότερο ενοίκιο που αναλογεί στη συνοικία που επιλέγουν να ζήσουν (πυκνοκατοίκηση, κοινωνικός εξοπλισμός, εργοστάσια) και αντιστοιχεί στο οικονομικό τους επίπεδο, επαγγελματικές υποχρεώσεις και προσωπικοί λόγοι (γάμος κ.τ.λ.).

Η διαφοροποίηση των απαντήσεων (αγορά σπιτιού-φθηνότερο ενοίκιο) ανταποκρίνεται στη διαφορετική κοινωνική στρωμάτωση του πληθυσμού.

Γ. ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΥΠΑΡΕΞΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΓΩΝ & ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ

Ζητήσαμε να μάθουμε τους λόγους για τους οποίους θέλουν ή δεν θέλουν να αναπτυχθούν τα εργοστάσια ή οι επαγγελματικές στέγες στους οικισμούς και να συμπεράνουμε το χαρακτήρα της κοινωνίας, την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων και τη φυσιογνωμία του οικισμού που οι ερωτώμενοι θέλουν να δώσουν στην περιοχή όπου κατοικούν. Η ερώτηση για την ύπαρξη ή μη εργοστασίων αφορά στο δείγμα της Ν. Ιωνίας και κατ' επέκταση στη διατήρηση ή όχι του βιομηχανικού χαρακτήρα της περιοχής. Την ερώτηση για τις επαγγελματικές στέγες την απευθύνουμε στο δείγμα του Ψυχικού. Ζητήσαμε τις γνώμες τους, αν αλλοιώνεται η φυσιογνωμία της περιοχής.

Στην απαντίηση των λόγων επιθυμίας ή μη ύπαρξης επαγγελματικών στεγών και εργοστασίων, οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα πολλαπλής επιλογής (απάντησης). Γι' αυτό το λόγο, στους πίνακες τα ποσοστά υπερβαίνουν το 100 %, που είναι το άθροισμα των ποσοστών όταν η επιλογή του κάθε ερωτωμένου είναι μία.

Πίνακας 6.Γ.1

ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ Η ΜΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΕΞΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΓΩΝ ΣΤΟ ΨΥΧΙΚΟ.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΕΓΕΣ		Ψυχικό
Θέλουν επαγγελματικές στέγες	N	3
	%	10 %
Εξαρτάται από το είδος επαγγελματικής στέγης	N	6
	%	20 %
Δεν θέλουν επαγγελματικές στέγες	N	21
	%	70 %
Σύνολο	N	30
	%	100 %

Βάση: σύνολο ερωτηθέντων Ψυχικού

Στον Πίνακα 6.Γ.1, στην ερώτηση αν πρέπει να υφίστανται οι επαγγελματικές στέγες στο Ψυχικό, δίστανται οι απόψεις που λάβαμε, γιατί με τη φράση "επαγγελματικές στέγες" εννοούνται διάφορες μορφές στέγασης, όπως τα καταστήματα εμπορίου, τα σχολεία, οι πρεσβείες κ.τ.λ. Από την άλλη, οι κάτοικοι της Οδού Μαραθωνοδρόμου, παραλλήλου της Κηφισίας (που αποτελεί την συνοριακή γραμμή που χωρίζει το Ψυχικό από το Νέο Ψυχικό), διαφωνούν στο να παραμείνει το Ψυχικό αμιγής κατοικία και προτιμούν να μετατρέψουν τις κατοικίες τους σε γραφεία, γιατί λόγω του καυσαερίου και του θορύβου από τη διέλευση των αυτοκινήτων δεν μπορεί να είναι εφικτή η διαβίωσή τους, άποψη όμως που έρχεται σε αντίθεση με τις αποφάσεις της Δημοτικής Αρχής.

Ο ορισμός της συνοικίας σε κηπούπολη δεν ανταποκρίνεται στην κυριολεξία του όρου, που προϋποθέτει, κατά την εφαρμογή της, τη συνύπαρξη κατοικίας και εργασίας.

Το 70% του δείγματος στο Ψυχικό δεν επιθυμεί επαγγελματικές στέγες, ενώ το 10% συμφωνεί μ' αυτή την επιλογή. Αξιοπρόσεκτο είναι το 20% των ερωτηθέντων, που δεν έχει σαφή αρνητική ή θετική στάση σ' αυτό το ζήτημα, καθώς οι απόψεις τους εστιάζονται στο είδος της επαγγελματικής στέγης.

Πίνακας 6.Γ.2

ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ Ή ΜΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ		Νέα Ιωνία
Δεν θέλουν εργοστάσια	N	93
	%	54,7 %
Θέλουν εργοστάσια	N	77
	%	45,3 %
Σύνολο	N	170
	%	100 %

Στη Ν. Ιωνία υπάρχει βιομηχανική παράδοση. Η περιοχή στη βιομηχανική της άνθιση ονομάστηκε Manchester και έδωσε εργασία σε πλήθος εργατών.

Στο πίνακα 6.Γ.2, ρωτήσαμε να μάθουμε εάν επιθυμούν στην περιοχή τους τα εργοστάσια, καθώς υπάρχει βιομηχανική παράδοση με λειτουργία εργοστασίων εντός της περιοχής. Οι ερωτώμενοι είναι μάλλον διχασμένοι, καθώς το 54,7% δεν επιθυμεί την ύπαρξη των εργοστασίων, ενώ το 45,3% επιθυμεί να λειτουργούν.

Πίνακας 6.Γ.3

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΓΩΝ (ΨΥΧΙΚΟ)

Συνδυασμός κατοικίας με επάγγελμα / εξυπηρέτηση στις ανάγκες.	N	3
	%	100%

Βάση: όσοι κάτοικοι Ψυχικού απάντησαν καταφατικά σ' αυτό το ζήτημα.

Αυτοί που στο Ψυχικό δήλωσαν ότι αποδέχονται την ύπαρξη επαγγελματικών στεγών αιτιολογούν τη στάση τους αναφέροντας ότι συνδυάζεται κατά τον καλύτερο τρόπο η ύπαρξη κατοικίας και επαγγελματικής στέγης στον εν λόγω δήμο, ότι εξυπηρετούνται οι ανάγκες τους και ότι δίνει μέτρο στη ζωή τους.

Πίνακας 6.Γ.4

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ (ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ)

Δίνουν ευκαιρίες απασχόλησης	N	42
	%	54,5 %
Εξαρτάται από το είδος του εργοστασίου (με σωστές προδιαγραφές)	N	19
	%	24,7
Δεν ενοχλούν / προϋπήρχαν οικιστική επέκταση	N	13
	%	16,9 %
Λειτουργούν λίγα με χρηστικότητα	N	3
	%	3,9%
Σύνολο	N	77
	%	100 %

Βάση: όσοι κάτοικοι Ψυχικού απάντησαν καταφατικά σ' αυτό το ζήτημα.

Στη Ν. Ιωνία, το μεγαλύτερο ποσοστό (54,5%) που δήλωσε ότι θέλει τα εργοστάσια στην περιοχή του το δικαιολογεί στη βάση ότι δίνουν ευκαιρίες απασχόλησης. Ένα 24,7% δήλωσε ότι επιθυμεί τη λειτουργία εργοστασίων στην περιοχή του, με την προϋπόθεση να τηρούν κάποιες προδιαγραφές (όχι μόλυνση και ρύπανση). Ένα 16,9% μας απάντησε ότι δεν ενοχλούν, είναι απαραίτητα τα εργοστάσια και ότι προϋπήρχαν στην περιοχή χωρίς να δημιουργούν κάποιο οικιστικό πρόβλημα και ένα 3,9% αιτιολόγησε την άποψή του, αναφέροντας ότι λειτουργούν λίγα εργοστάσια με χρηστικότητα και αυτά που απέμειναν είναι μη οχλούσες βιομηχανίες.

Πίνακας 6.Γ.5

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΜΗ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΓΩΝ (ΨΥΧΙΚΟ)

Υποβαθμίζουν την περιοχή	N	12
	%	57,1%
Κυκλοφοριακό / κίνηση / Δεν υπάρχει ησυχία	N	7
	%	33,3%
Αλλαγή φυσιολογίας και ιδιαιτερότητας Ψυχικού	N	2
	%	9,6
Σύνολο	N	21
	%	100 %

Βάση: όσοι κάτοικοι Ψυχικού δήλωσαν ότι επιθυμούν να απομακρυνθούν οι επαγγελματικές στέγες

Σημαντικός λόγος μη επιθυμίας ύπαρξης επαγγελματικών στεγών στο Ψυχικό (κυρίως καταστήματα, γραφεία, φροντιστήρια κ.τ.λ.) είναι ότι κάτι τέτοιο θα υποβάθμιζε την περιοχή (57,1%). Ένα μεγάλο ποσοστό (33,3%) ανέφερε το κυκλοφοριακό πρόβλημα και το γεγονός ότι με την αύξηση της κίνησης των οχημάτων δεν θα επικρατούσε ησυχία στο δήμο και κατά συνέπεια θα μειωνόταν η παρεχόμενη ποιότητα ζωής και ένα ποσοστό (9,6%) ανέφερε ότι η ύπαρξη επαγγελματικών στεγών προκαλεί αλλαγή της φυσιογνωμίας και της ιδιαιτερότητας του Ψυχικού.

Πίνακας 6.Γ.6

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΜΗ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ (ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ)

Υποβαθμίζουν την περιοχή	N	17
	%	18,3%
Δεν μπορούν να συνυπάρχουν εργοστάσια και κατοικίες	N	26
	%	28%
Λόγοι υγείας (μόλυνση περιβάλλοντος)	N	34
	%	36,5%
Προτάσεις κοινωνικής πολιτικής για τη περιοχή	N	10
	%	10,7%
Δίνουν εργασία μόνο σε ξένα εργατικά χέρια	N	6
	%	6,5%
Σύνολο	N	93
	%	100 %

Βάση: όσοι κάτοικοι δήλωσαν ότι δεν επιθυμούν να υπάρχουν εργοστάσια στην περιοχή

Στη Ν. Ιωνία, το μεγαλύτερο ποσοστό (36,5%) όσων δε θέλει την ύπαρξη εργοστασίων στη περιοχή επικαλείται λόγους υγείας. Ένα 28% θεωρεί ότι είναι ασυμβίβαστη η συνύπαρξη εργοστασίων και κατοικιών και ότι τα εργοστάσια στα πλαίσια μιας αποκεντρωμένης κοινωνίας θα πρέπει να είναι εγκατεστημένα σε βιομηχανικές ζώνες, μακριά από τον οικισμό. Η Ν. Ιωνία έχει ήδη μέσα στην περιοχή της δύο ΒΙΟ.ΠΑ σε κατοικημένη ζώνη. Ένα 18,3% θεωρεί ότι τα εργοστάσια υποβαθμίζουν την περιοχή, ενώ αξιοπρόσεκτο είναι το ποσοστό 10,7% που διατύπωσε προτάσεις κοινωνικής πολιτικής για την περιοχή τους (π.χ «να γίνει οικολογικό πάρκο με πράσινο», «να μεταφέρονται με λεωφορεία οι εργάτες στα εργοστάσια έξω από την πόλη» κ.ά). Ένα 6,5 % δήλωσε ότι τα εργοστάσια δεν λειτουργούν υπέρ της περιοχής, καθώς δεν δίνουν ευκαιρίες απασχόλησης παρά μόνο σε «ξένα εργατικά χέρια» από άλλους δήμους ή χώρες του εξωτερικού.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο Ψυχικό η πλειονότητα του δείγματος (70%) δεν επιθυμεί την ύπαρξη επαγγελματικών στεγών στη περιοχή, αλλά ορισμένης μορφής επαγγελματική στέγη.

Στη Ν. Ιωνία οι ερωτηθέντες του δείγματος είναι «διχασμένοι», καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό δεν θέλει εργοστάσια (54,7%). Υψηλό είναι και το ποσοστό που θέλει μια τέτοιου είδους «συγκατοίκηση» (45,3%).

Σημαντικός λόγος ώστε να παύσει να είναι τόπος αμιγούς κατοικίας το Ψυχικό και να λειτουργούν σ' αυτό επαγγελματικές στέγες αποτελεί το γεγονός ότι κάτι τέτοιο θα εξυπηρετούσε τις ανάγκες των δημοτών. Στη Ν. Ιωνία, θεωρείται το γεγονός ότι δίνει ευκαιρίες εργασίας και ότι τα εργοστάσια λειτουργούσαν από παλιά στην περιοχή και ακόμη και σήμερα δεν δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα, αν λειτουργούν κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις (προδιαγραφές).

Σημαντικός λόγος για να μην υφίστανται επαγγελματικές στέγες στο Ψυχικό είναι το γεγονός ότι κάτι τέτοιο υποβαθμίζει την περιοχή.

Τον ίδιο λόγο επικαλούνται και οι ερωτώμενοι της Ν. Ιωνίας (σε μικρότερο ποσοστό), οι οποίοι ανέφεραν και άλλους λόγους για να στηρίζουν τη στάση τους, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται λόγοι υγείας (συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό) και η ανάγκη αποκέντρωσης, όπου τα εργοστάσια πρέπει να βρίσκονται σε ειδικές βιομηχανικές ζώνες.

Αξιόλογο είναι το ποσοστό των ερωτηθέντων στο Ψυχικό (20%) που δήλωσε ότι η αποδοχή ή μη εξαρτάται από το είδος της επαγγελματικής στέγης που πρόκειται να λειτουργήσει στην περιοχή τους, γιατί είναι σύμφωνοι για υπηρεσίες που δεν υποβαθμίζουν την περιοχή (όπως π.χ. η ύπαρξη σχολείου που προάγει την παιδεία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ- ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

- α. Μετακίνηση- τόπος εργασίας
- β. Πλέγμα κοινωνικών σχέσεων- αλληλεγγύη
- γ. Κοινωνική τοποθέτηση- ταξική συνείδηση

A. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ- ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζουμε κατά πόσο οι ερωτώμενοι των νοικοκυριών του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας ικανοποιούν διάφορες ανάγκες τους μέσα στα όρια του δήμου ή βγαίνουν εκτός οικισμού για να τις ικανοποιήσουν.

Εξετάζουμε, λοιπόν, διάφορες ανάγκες που συνδέονται με την ποιότητα ζωής των νοικοκυριών, αναμιγνύονται με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά τους και βρίσκονται σε συνάρτηση με διάφορες παραμέτρους, κυρίως με τον οικονομικό παράγοντα.

Έτσι, εξετάζουμε την ικανοποίηση αναγκών παιδείας - υγείας, διασκέδασης, αγορών και εργασίας.

Μάς απασχόλησαν επίσης οι σχέσεις αλληλεγγύης, όπως οι σχέσεις με τους γείτονες, η ύπαρξη στενών φίλων στην περιοχή, η ύπαρξη συγγενών στην περιοχή, αδελφών, η συγκατοίκηση ή μη με τα ενήλικα τέκνα, προκειμένου να δούμε πόσο άρρηκτα δεμένη είναι η δομή της οικογένειας, η συμμετοχή σε συλλόγους και να παρατηρήσουμε την κοινωνικότητα και τα ενδιαφέροντά τους.

Ρωτήσαμε και μάθαμε για την κοινωνική τους τοποθέτηση, που εξαρτάται από το βαθμό της ταξικής τους συνείδησης, συνδέοντάς την με την οικονομική κατάσταση του κάθε νοικοκυριού, όπως αυτή δηλώνεται από το μηνιαίο εισόδημά του.

Πίνακας 7.A.1

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Εντός Περιοχής	N	4	45
	%	44,4%	80,4%
Εκτός Περιοχής	N	3	11
	%	33,3%	19,6%
Εντός & Εκτός Περιοχ	N	2	
	%	22,2%	
Σύνολο	N	9	56
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,01

Βάση : όσοι έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας

Στον Πίνακα 7.A.1, η βάση μας αναφέρεται σε όσους ερωτηθέντες έχουν απαντήσει ότι έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας. Έτσι, λοιπόν, διαπιστώνουμε ότι:

Το 44,4% του δείγματος του Ψυχικού που έχει παιδιά σχολικής ηλικίας μετακινείται εντός της περιοχής, για να καλύψει τις ανάγκες παιδείας των παιδιών και το 33,3%, εκτός της περιοχής. Ένα 22,2% κινείται και εντός και εκτός Π. Ψυχικού.

Στη Ν. Ιωνία, το 80,4% του αντίστοιχου δείγματος κινείται μέσα στην περιοχή του δήμου, για να καλύψει τις ανάγκες παιδείας, και το 19,6% εκτός περιοχής.

Πίνακας 7.A.2

**ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ
ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΤΑ
ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΥΓΕΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Εντός Περιοχής	N	4	104
	%	13,3%	62,3%
Εκτός Περιοχής	N	23	26
	%	76,7%	15,6%
Εντός & Εκτός Περιοχ	N	3	37
	%	10,0%	22,2%
Σύνολο	N	30	167
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων
p < 0,00001

Για την κάλυψη πρωταρχικών αναγκών, όπως της υγείας που συμβάλλει στο ζην και το ευ ζην των κατοίκων, παρατηρούμε ότι:

Μόνο το 13,3% των ερωτηθέντων κατοίκων του Ψυχικού καλύπτει τέτοιου είδους ανάγκες εντός περιοχής. Αυτό δικαιολογείται και από την ελάχιστη συγκέντρωση επαγγελματικών στεγών, όπως ιατρεία που λειτουργούν μέσα σε κατοικίες, στο συγκεκριμένο δήμο. Ένα 76,7% ικανοποιεί τις ανάγκες υγείας σε περιοχή εκτός του Ψυχικού και ένα 10% μετακινείται και εντός αλλά και εκτός Ψυχικού.

Το 62,3% του δείγματος της Ν. Ιωνίας κινείται για λόγους υγείας εντός της περιοχής. Η Ν. Ιωνία, όπως αναφέρθηκε, έχει δικό της νοσοκομείο. Ένα 15,6% μετακινείται εκτός και ένα 22,2% εντός του οικισμού αλλά και εκτός αυτού για προβλήματα υγείας που αφορούν σε διάφορες ειδικότητες.

Πίνακας 7.A.3

**ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ
ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΚΑΤΑ
ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Εντός Περιοχής	N		27
	%		19,0%
Εκτός Περιοχής	N	29	72
	%	96,7%	50,7%
Εντός & Εκτός Περιοχ	N	1	43
	%	3,3%	30,3%
Σύνολο	N	30	142
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων
p < 0,00002

Στον Πίνακα 7.A.3, στο Ψυχικό είναι εμφανής η έλλειψη χώρων αναψυχής, αφού το 96,7% των ερωτηθέντων κινείται εκτός περιοχής.

Στη Ν. Ιωνία τα πράγματα είναι διαφορετικά. Ένα ποσοστό 19% επιλέγει τη διασκέδαση μέσα στα όρια του δήμου. Ένα 50,7% βγαίνει εκτός ορίων και ένα 30,3% ικανοποιεί αυτές του τις ανάγκες και μέσα αλλά και έξω από τα όρια του οικισμού.

Πίνακας 7.Α.4

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Εντός Περιοχής	N		141
	%		82,9%
Εκτός Περιοχής	N	18	5
	%	60,0%	2,9%
Εντός & Εκτός Περιοχ	N	12	24
	%	40,0%	14,1%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0,00001

Στον Πίνακα 7.Α.4, σε σχέση με δραστηριότητες που σχετίζονται με την αγορά καταναλωτικών αγαθών παρατηρούμε ότι:

Το 60% του δείγματος του Ψυχικού ικανοποιεί αυτά τα είδη αναγκών εκτός περιοχής και το 40% εντός και εκτός περιοχής.

Η ύπαρξη της Νέας Αγοράς στο Ψυχικό (μικρής αγοράς όπου επιτρέπεται η χρήση λίγων μαγαζιών εμπορίου) ικανοποιεί τις άμεσες ανάγκες των κατοίκων.

Διαμετρικά αντίθετη εικόνα δίνει το δείγμα της Ν. Ιωνίας. Το 82,9% καλύπτει τις ανάγκες αγοράς μέσα στην περιοχή. Η Ν. Ιωνία είναι οικισμός με κατ' εξοχήν εμπορικό χαρακτήρα. Ένα 14,1% καλύπτει τις ανάγκες του εντός και εκτός του οικισμού και μόνο ένα 2,9% βγαίνει εκτός.

Η διαφορά των ποσοστών μεταξύ Ν. Ιωνίας και Ψυχικού υφίσταται, γιατί η Ν. Ιωνία διαθέτει πολλές επαγγελματικές στέγες, βιοτεχνίες αλλά και εργοστάσια παραγωγής διαφόρων προϊόντων, τα πρατήρια των οποίων είναι εγκατεστημένα στην ευρύτερη ζώνη του συγκεκριμένου οικισμού, πράγμα που σημαίνει μείωση του τελικού κόστους για τον καταναλωτή, λόγω της ελαχιστοποίησης των εξόδων μεταφοράς και των μικρών λειτουργικών εξόδων.

Πίνακας 7.Α.5

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ

Φύλο			ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ			Σύνολο
			Εντός Περιοχής	Εκτός Περιοχής	Εντός & Εκτός Περιοχ	
Ψυχικό	Αρρεν	N		8	5	13
		%		62%	38%	100%
	Θήλυ	N		10	7	17
		%		59%	41%	100%
	Σύνολο	N		18	12	30
		%		60%	40%	100%
Νέα Ιωνία	Αρρεν	N	37	2	11	50
		%	74%	4%	22%	100%
	Θήλυ	N	104	3	13	120
		%	87%	3%	11%	100%
	Σύνολο	N	141	5	24	170
		%	83%	3%	14%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Α.5, συσχετίζοντας το φύλο των ερωτηθέντων προς τις αγορές που κάνουν, στο δείγμα του Ψυχικού παρατηρούμε όμοια συμπεριφορά ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες σε ότι αφορά την αγορά προϊόντων. Και οι άνδρες και οι γυναίκες προτιμούν κυρίως να καλύπτουν τέτοιου είδους ανάγκες εκτός της περιοχής Ψυχικού, σε ποσοστό που κυμαίνεται γύρω στο 60% (62% για τους άνδρες και 59% για τις γυναίκες).

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας οι γυναίκες προτιμούν (περισσότερο από τους άνδρες) να κάνουν τα ψώνια τους εντός του δήμου (87% έναντι 74% των ανδρών). Πολύ μικρά ποσοστά συγκεντρώνουν και τα δύο φύλα στην τάση τους να αγοράζουν εκτός περιοχής Ν. Ιωνίας (4% στους άνδρες και 3% στις γυναίκες). «Μικτή» προτίμηση, δηλ. τάση να ψωνίζουν μέσα και έξω από τη περιοχή, συγκεντρώνουν το 22% των ανδρών και το 11% των γυναικών. Παρατηρούμε, λοιπόν, μια μεγαλύτερη κινητικότητα των ανδρών προς πολλαπλά κέντρα αγοράς και μια μεγαλύτερη προσήλωση των γυναικών ως προς τις συνήθειες τους να προτιμούν την αγορά του δήμου, στον οποίο κατοικούν.

Πίνακας 7.Α.6

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ			
ΠΕΡΙΟΧΗ		Π. Ψυχικό	Ν. Ιωνία
ΑΘΗΝΑ	N	11	16
	%	45,8%	24,2%
Ν. ΙΩΝΙΑ	N	-	17
	%	-	25,8%
Π. ΨΥΧΙΚΟ	N	3	1
	%	12,5%	1,5%
ΑΛΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	N	10	29
	%	41,6%	44%
ΕΠΑΡΧΙΑ	N	-	3
	%	-	4,5%
ΣΥΝΟΛΟ	N	24	66
	%	100%	100%

Βάση : όσοι εργάζονται

$p < 0,05$

Στο δείγμα του Ψυχικού, απ' αυτούς που ασκούν ένα επάγγελμα, το 12,5% εργάζεται εντός του δήμου. Ένα 45,8% πηγαίνει στην Αθήνα για να εργαστεί, και ένα 41,6% σε κάποια άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής.

Για τη Ν. Ιωνία, ένα 25,8% των εργαζομένων καταναλώνει τον εργασιακό του χρόνο μέσα στα όρια του δήμου, όπου κατοικεί. Ένα 24,2% πηγαίνει στην Αθήνα για να εργαστεί και ένα 44% σε κάποια άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής. Αναφέρεται και ένα ποσοστό 4,5% που ταξιδεύει στην επαρχία για επαγγελματικές υποχρεώσεις.

Πίνακας 7.Α.7

ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ			
ΠΕΡΙΟΧΗ		Π. Ψυχικό	Ν. Ιωνία
ΑΘΗΝΑ	N	9	23
	%	60%	26,4%
Ν. ΙΩΝΙΑ	N	-	13
	%	-	15%
Π. ΨΥΧΙΚΟ	N	2	-
	%	13,3%	-
ΑΛΛΗ ΔΗΜ. ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	N	4	41
	%	26,7%	47,1%
ΕΠΑΡΧΙΑ	N	-	4
	%	-	4,6%
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	N	-	6
	%	-	6,9%
ΣΥΝΟΛΟ	N	15	87
	%	100%	100%

Βάση : όσοι σύζυγοι ερωτώμενων εργάζονται.

p < 0,05

Στον Πίνακα 7.Α.7, εξετάζοντας και την παράμετρο του τύπου της εργασίας και του/ της συζύγου των ερωτηθέντων, παρατηρούμε για τους εργαζομένους ότι :

Στο Ψυχικό μόνο το 13,3% των συζύγων εργάζονται μέσα στο δήμο. Το 60% μετακινείται για εργασία στην Αθήνα, ενώ το 26,7% σε κάποια άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής.

Στη Ν. Ιωνία, το 15% των συζύγων εργάζονται μέσα στον οικισμό. Ένα 26,4% πηγαίνει στην Αθήνα να εργαστεί και ένα 47,1% σε άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής. Τέλος, αναφέρεται ένα ποσοστό 4,6%, το οποίο βγαίνει στην επαρχία και ένα 6,9% που πηγαίνει στο εξωτερικό για επαγγελματικές ανάγκες.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων των νοικοκυριών και στους δύο δήμους που έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας καλύπτουν τις ανάγκες παιδείας στα όρια του δήμου, όπου κατοικούν.

Το ποσοστό του δείγματος της Ν. Ιωνίας (80,4%) που καλύπτει τις ανάγκες παιδείας των παιδιών μέσα στα όρια του εν λόγω δήμου είναι σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό του δείγματος του Ψυχικού (44,4%).

Πολύ υψηλότερο είναι το ποσοστό του δείγματος της Ν. Ιωνίας (62,3%), που καλύπτει εντός του οικισμού τις ανάγκες υγείας, σε σχέση με αυτό το δείγματος του Ψυχικού (μόλις 13,3%).

Εμφανής είναι η έλλειψη κέντρων αναψυχής στο Ψυχικό, καθώς το 96,7% του δείγματος ικανοποιεί τέτοιου είδους ανάγκες εκτός της περιοχής στην οποία κατοικεί. Το 19% των ερωτηθέντων της Ν. Ιωνίας κινούνται εντός της περιοχής, ενώ ένα 30,3% μετακινείται για αναψυχή και εντός αλλά και εκτός των ορίων του δήμου.

Εμφανής είναι η διαφορά των δύο δήμων ως προς τις καταναλωτικές συνήθειες αγοράς διαφόρων αγαθών. Το 82,9% του δείγματος της Ν. Ιωνίας καλύπτει εντός ορίων τέτοιου είδους ανάγκες. Στο Ψυχικό αναφέρεται ένα ποσοστό 40% που μετακινείται εντός αλλά και εκτός της περιοχής. Ενδεικτικό της διαφοράς αυτών των δύο δήμων είναι ότι δεν αναφέρεται ποσοστό καταναλωτών στο Ψυχικό που να προτιμούν να ψωνίζουν κατά βάση από την αγορά του Ψυχικού.

Στο δείγμα του Ψυχικού παρατηρείται μια όμοια συμπεριφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες, σε ότι αφορά την αγορά προϊόντων. Κινούνται κατά βάση σε αγορές εκτός των ορίων του δήμου, στον οποίο κατοικούν.

Όμοια συμπεριφορά παρατηρείται και ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στο δήμο της Ν. Ιωνίας. Προτιμούν αμφότεροι τις αγορές εντός των ορίων του δήμου τους, με τη διαφορά ότι οι άνδρες είναι περισσότερο «ελαστικοί» από τις γυναίκες και προτιμούν σε μεγαλύτερο ποσοστό να αγοράζουν αγαθά και εκτός των ορίων του δήμου τους.

Πολύ μικρό ποσό του δείγματος του Ψυχικού (12,5%) εργάζεται εντός των ορίων του δήμου. Στη Ν. Ιωνία το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 25,8%.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στο Ψυχικό (45,8%) εργάζεται στην Αθήνα, ενώ στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό (44%) πηγαίνει σ' άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής, για να εργαστεί.

Όμοια είναι και η συμπεριφορά του / της εργαζόμενης συζύγου των ερωτηθέντων.

Β. ΠΛΕΓΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ – ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Παρατηρήσαμε τον κάτοικο του νοικοκυριού στους δύο οικισμούς και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν. Θα εξετάσουμε τις δραστηριότητές του, αν συμμετέχει σε διάφορους συλλόγους ή σωματεία, ποια είναι η σχέση του με τους γείτονες, εάν έχει συγγενείς, πού μένουν τα αδέρφια του, αν διάλεξαν τα παιδιά του την ίδια περιοχή για να μείνουν, τις σχέσεις με φίλους κ.τ.λ.

Εξετάσαμε κατ' αυτό τον τρόπο ένα ευρύτερο πλέγμα σχέσεων και δραστηριοτήτων, σε συσχετισμό με διάφορες παραμέτρους. Παρατηρήσαμε το βαθμό αλληλεγγύης και το φαινόμενο της γειτονιάς, αν υφίστανται δηλ. οι αντικειμενικές συνθήκες για ένα ανθρώπινο περιβάλλον.

Πίνακας 7.Β.1

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΜΕΛΟΣ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	19	48
	%	63,3%	28,2%
ΟΧΙ	N	11	122
	%	36,7%	71,8%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Β.1, το 63,3% του δείγματος του Ψυχικού και μόνο το 28,2% της Ν. Ιωνίας μάς απάντησαν ότι είναι μέλη συλλόγων της περιοχής τους. Η Ν. Ιωνία είναι από τους οικισμούς που από την ίδρυσή τους είχαν συλλόγους πολιτιστικούς, αθλητικούς, λαογραφικούς, κυρίως μικρασιατικού ενδιαφέροντος.

Πίνακας 7.Β.2

ΕΙΔΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΙΔΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΔΕΝ ΑΝΗΚΩ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟ	N	11	121
	%	36,7%	71,6%
ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ	N	3	6
	%	10,0%	3,6%
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ-ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ	N	5	7
	%	16,7%	4,1%
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ	N	6	3
	%	20,0%	1,8%
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ	N	3	4
	%	10,0%	2,4%
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΠΗ	N		8
	%		4,7%
ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΕΡ.	N		10
	%		5,9%
ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ	N	2	10
	%	6,7%	5,9%
Σύνολο	N	30	169
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p < 0.001

Στον Πίνακα 7.Β.2, ομαδοποιήσαμε τα είδη συλλόγων στις δύο περιοχές, εξετάζοντας το ενδιαφέρον των κατοίκων να συμμετέχουν σ' αυτούς.

Στο δείγμα του Ψυχικού το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στους επιστημονικούς συλλόγους (20%) και τους πολιτιστικούς - επιμορφωτικούς (16,7%). Ένα 10% ασχολείται με αθλητικούς συλλόγους, ένα ισόποσο ποσοστό με πολιτικούς, ενώ υπάρχει και ένα 6,7% που ασχολείται με συλλόγους πιο «ειδικών ενδιαφερόντων».

Στη Ν. Ιωνία κυριαρχούν οι σύλλογοι «ειδικών ενδιαφερόντων» (5,9%), σύλλογοι και σωματεία που έχουν σχέση με την καταγωγή των ερωτωμένων (5,9%), τα ΚΑΠΗ (4,7%) της Ν. Ιωνίας και οι πολιτιστικοί - επιμορφωτικοί σύλλογοι (4,1%). Μικρότερα ποσοστά συμμετοχής έχουν οι αθλητικοί (3,6%), οι πολιτικοί (2,4%) και τέλος οι επιστημονικοί (με 1,8% ποσοστό συμμετοχής).

Πίνακας 7.Β.3

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΣΕ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναι	N	4	28
	%	13,3%	16,5%
Όχι	N	26	142
	%	86,7%	83,5%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Β.3, χαμηλά είναι τα ποσοστά συμμετοχής σε συνδικαλιστικά σωματεία και στους δύο δήμους. Μόνο το 13,3% των ερωτηθέντων του Ψυχικού συμμετέχει σε τέτοιου είδους σωματεία και ένα 16,5% των ερωτηθέντων της Ν. Ιωνίας. Υπάρχει μειωμένο συνδικαλιστικό ενδιαφέρον στους δύο οικισμούς, με κοινωνική διαστρωμάτωση έντονα διαφοροποιημένη.

Πίνακας 7.Β.4

ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΣΕ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜ.	N		7
	%		4,1%
ΜΗ ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜ.	N	4	21
	%	13,3%	12,4%
ΔΕΝ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΩ ΣΕ ΣΥΝ/ΚΟ ΣΩΜ.	N	26	142
	%	86,7%	83,5%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Β.4, από αυτούς που είναι εγγεγραμμένοι στα σωματεία, μικρότερα είναι τα ποσοστά όσων ενεργά συμμετέχουν σ' αυτά. Κανένας από το Ψυχικό, από αυτούς που δήλωσαν συμμετοχή, δεν συμμετέχει ενεργά, ενώ 7 από τους 28 κατοίκους της Ν. Ιωνίας που συμμετέχουν (δηλαδή ποσοστό μόλις 25%) είναι ενεργά μέλη. Αυτό φανερώνει μια γενικευμένη απολιτική στάση αλλά και την δυσλειτουργία των συνδικαλιστικών οργάνων και των κομμάτων.

Πίνακας 7.Β.5

ΦΙΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΦΙΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	20	136
	%	66,7%	80,0%
ΟΧΙ	N	10	34
	%	33,3%	20,0%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Β.5 εξετάσαμε κατά πόσον έχουν αναπτύξει φιλικές σχέσεις και το βαθμό αλληλεγγύης με τους γείτονές τους στους οικισμούς.

Το 66,7% του δείγματός μας του Ψυχικού έχει φιλικές σχέσεις με τους γείτονες, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τη Ν. Ιωνία ανέρχεται στο 80%, που διατηρεί φιλικές σχέσεις γειννίας.

Παρόλη τη θετική στάση του δείγματος απέναντι στους γείτονές τους, το περιεχόμενο της γειτονιάς, όπως σήμαινε τα παλαιότερα χρόνια, σαν κοινωνικό αγαθό, δεν λειτουργεί σήμερα. Πολύ περισσότερο συμβαίνει αυτό στο Ψυχικό και λόγω της ρυμοτομίας του χώρου αλλά και της κοινωνικής

δομής του. Το πνεύμα συνύπαρξης, που λειτουργούσε στη Ν. Ιωνία, λειτουργεί σε μικρότερο βαθμό σήμερα. Στο Ψυχικό, οι κοινωνικές σχέσεις αποτελούν επένδυση του οικονομικού και κοινωνικού κεφαλαίου των νοικοκυριών.

Πίνακας 7.Β.6

ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΣΤΕΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	N	15	72
	%	60,0%	51,8%
ΑΠΛΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ	N	10	67
	%	40,0%	48,2%
Σύνολο	N	25	139
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι διατηρούν σχέσεις με τους γείτονες

οποία τα άτομα απομονώνονται και ακινητοποιούνται, διαμορφώνουν διαφορετικές μορφές σχέσεων.

Πίνακας 7.Β.7

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ

Φύλο			ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ		Σύνολο
			ΣΤΕΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	ΑΠΛΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ	
Ψυχικό	Αρρεν	N	9	3	12
		%	75%	25%	100%
	Θήλυ	N	6	7	13
		%	46%	54%	100%
	Σύνολο	N	15	10	25
		%	60%	40%	100%
Νέα Ιωνία	Αρρεν	N	21	21	42
		%	50%	50%	100%
	Θήλυ	N	51	46	97
		%	53%	47%	100%
	Σύνολο	N	72	67	139
		%	52%	48%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι διατηρούν σχέσεις με τους γείτονες

Στον Πίνακα 7.Β.6, παρατηρήσαμε το βαθμό φιλίας. Όσοι διατηρούν φιλικές σχέσεις με τους γείτονες μάς απάντησαν με πολλαπλή επιλογή.

Το 60% του δείγματος του Ψυχικού απάντησε ότι διατηρεί στενές σχέσεις με τους γείτονες. Στενές σχέσεις στο δείγμα της Ν. Ιωνίας διατηρεί ένα ποσοστό της τάξεως του 51,8%. Στο Ψυχικό, το 40% έχει αναπτύξει μια απλή γνωριμία, ενώ για τη Ν. Ιωνία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 48,2%.

Τα διαμερίσματα της πολυκατοικίας, στα

Στον Πίνακα 7.Β.7, συνδυάζουμε το είδος των σχέσεων με τους γείτονες επί τη βάση του φύλου των ερωτηθέντων.

Στο δείγμα του Ψυχικού το 75% αυτών που έχουν στενές σχέσεις με τους γείτονες είναι άνδρες, ενώ το 54% αυτών που έχουν απλή γνωριμία με τους γείτονες είναι γυναίκες.

Στη Ν. Ιωνία στους άνδρες τα ποσοστά είναι μοιρασμένα (50% έχουν στενές, φιλικές σχέσεις με τους γείτονες και 50% έχουν απλή γνωριμία). Στις γυναίκες κυριαρχεί το 53% αυτών που έχουν αναπτύξει στενή φιλία με τους γείτονές τους.

Πίνακας 7.Β.8

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥΣ

Ηλικία		ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ		Σύνολο		
		ΣΤΕΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	ΑΠΛΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ			
Ψυχικό	20-29	N	3	3	6	
		%	50%	50%	100%	
	30-39	N	3	3	6	
		%	50%	50%	100%	
	40-49	N	2	2	4	
		%	50%	50%	100%	
	50-59	N	5		5	
		%	100%		100%	
	60-70	N	2	2	4	
		%	50%	50%	100%	
	Σύνολο	N	15	10	25	
		%	60%	40%	100%	
	Νέα Ιωνία	20-29	N	6	4	10
			%	60%	40%	100%
30-39		N	16	12	28	
		%	57%	43%	100%	
40-49		N	18	21	39	
		%	46%	54%	100%	
50-59		N	16	14	30	
		%	53%	47%	100%	
60-70		N	16	16	32	
		%	50%	50%	100%	
Σύνολο		N	72	67	139	
		%	52%	48%	100%	

N: Αριθμός Ερωτηθέντων.

Βάση : όσοι διατηρούν σχέσεις με τους γείτονες

Στον Πίνακα 7.Β.8, συσχετίσαμε το είδος των σχέσεων με την ηλικία των ερωτωμένων.

Στο δείγμα του Ψυχικού για όλες τις ηλικιακές ομάδες (με εξαίρεση αυτή των 50-59) τα ποσοστά των ερωτωμένων που έχουν αναπτύξει στενές σχέσεις φιλίας με τους γείτονες και τα αντίστοιχα αυτών που δήλωσαν τυπικές σχέσεις γνωριμίας είναι απόλυτα ισορροπημένα μεταξύ τους (50% συγκεντρώνει κάθε κατηγορία ερωτώμενων).

Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι το 100% του δείγματος που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 50-59 ετών δήλωσαν στενές φιλικές σχέσεις με τους γείτονες.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας οι κάτοικοι ηλικίας 20-29, 30-39 και 50-59 ετών έχουν στενές σχέσεις με τους γείτονες (το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει η ηλικιακή ομάδα των 20-29 ετών). Στην ηλικιακή ζώνη των 40-49 ετών κυριαρχούν όσοι έχουν με τους γείτονές τους τυπική σχέση επικοινωνίας (54%). Απόλυτα ισορροπημένα είναι τα ποσοστά ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο τρόπους επικοινωνίας στην ηλικιακή ομάδα των 60-70 ετών με ποσοστά 50% αντίστοιχα, του βαθμού φιλίας.

Πίνακας 7.Β.9

**ΥΠΑΡΞΗ ΣΥΓΓΕΝΩΝ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΥΠΑΡΞΗ ΣΥΓΓΕΝΩΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	19	127
	%	63,3%	74,7%
ΟΧΙ	N	11	43
	%	36,7%	25,3%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Β.9, το 63,3% στο δείγμα του Ψυχικού και το 74,7% της Ν. Ιωνίας έχουν συγγενείς στον οικισμό, στον οποίο εκείνοι κατοικούν.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά και στα δύο δείγματα των περιοχών συγκεντρώνονται σε νοικοκυριά των οποίων οι συγγενείς προτιμούν την ίδια περιοχή με αυτούς και έχουν σχέσεις μ' αυτούς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας.

Πίνακας 7.Β.10

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΜΕ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Συχνά	N	15	91
	%	78,9%	74,6%
Αραιά	N	4	27
	%	21,1%	22,1%
Καθόλου	N		4
	%		3,3%
Σύνολο	N	19	122
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση = Όσοι έχουν συγγενείς στη περιοχή τους

Στον πίνακα 7.Β.10 ρωτήσαμε να μάθουμε για τη συχνότητα επικοινωνίας των κατοίκων με τους συγγενείς τους, για να δούμε πόσο διευρυμένη είναι η οικογένεια μέσα στην περιοχή (παιδιά, αδέρφια) και πόσο σφιχτές σχέσεις έχει το "σόι".

Στο δείγμα του Ψυχικού το 78,9% όσων έχουν συγγενείς στην περιοχή δήλωσαν ότι επικοινωνούν συχνά μαζί τους και το 21,1% αραιά.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας το 74,6% όσων έχουν συγγενείς στη περιοχή δήλωσαν ότι επικοινωνούν συχνά και το 22,1% αραιά. Ένα 3,3% δεν

επικοινωνεί σχεδόν καθόλου με τους συγγενείς του, δεν έχουν ούτε καν τυπικές σχέσεις.

Πίνακας 7.Β.11

**ΥΠΑΡΞΗ Ή ΟΧΙ ΑΔΕΡΦΩΝ
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΕΧΕΤΕ ΑΔΕΡΦΙΑ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Ναι	N	24	15
	%	80,0%	91,2
Όχι	N	6	15
	%	20,0%	8,8%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων
Βάση = Σύνολο του δείγματος

Στον Πίνακα 7.Β.11, στο δείγμα του Ψυχικού το 80% δήλωσε ότι έχει αδέρφια, ενώ στη Ν. Ιωνία το ποσοστό ανεβαίνει στο 91,2%.

Για τους συγγενείς εξ' αίματος, άρα και με κοινή καταγωγή, μάς ενδιαφέρει να δούμε αν επιλέγουν την ίδια περιοχή ή άλλη από αυτή του ερωτώμενου του νοικοκυριού.

Πίνακας 7.Β.12

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ			
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΔΕΛΦΩΝ		Π. Ψυχικό	Ν. Ιωνία
1	N	19	60
	%	79,2%	38,7%
2	N	3	32
	%	12,5%	20,6%
3	N	2	63
	%	8,3%	40,7%
ΣΥΝΟΛΟ	N	24	155
	%	100%	100%

Βάση : όσοι έχουν αδέρφια

p = 0,0006

Στον Πίνακα 7.Β.12 παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό στο δείγμα του Ψυχικού (79,2%) έχει έναν αδελφό / ή. Ακολουθεί ένα 12,5% που έχει δύο αδέρφια και ένα 8,3% με τρία ή και περισσότερα αδέρφια.

Στο αντίστοιχο δείγμα της Ν. Ιωνίας, το μεγαλύτερο ποσοστό (40,7%) έχει τρία ή και περισσότερα αδέρφια. Ένα 38,7% δήλωσαν έναν αδελφό / ή και τέλος ένα 20,6% δύο αδέρφια.

Πίνακας 7.Β.13

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΨΥΧΙΚΟ	N	11	1
	%	45,8%	,6%
Ν. ΙΩΝΙΑ	N		41
	%		26,5%
ΑΛΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	N	9	41
	%	37,5%	26,5%
ΑΛΛΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	N	1	26
	%	4,2%	16,8%
ΑΘΗΝΑ/ΑΛΛΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	N	1	16
	%	4,2%	10,3%
ΑΘΗΝΑ/Ν. ΙΩΝΙΑ	N		17
	%		11,0%
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ/ΑΛΛΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	N	2	13
	%	8,3%	8,4%
Σύνολο	N	24	155
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι έχουν αδέρφια που διαμένουν σε διαφορετικές περιοχές

αδέρφια που ζουν στην Αθήνα και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας και για ένα 8,4% τα αδέρφια μένουν στο εξωτερικό και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Στον Πίνακα 7.Β.13, ρωτήσαμε και μάθαμε τον τόπο διαμονής των αδελφών των ερωτηθέντων των νοικοκυριών και κατά πόσον τα αδέρφια διαλέγουν τους οικισμούς των νοικοκυριών ή μετακινούνται σε άλλες περιοχές.

Το 45,8% στο δείγμα του Ψυχικού έχει αδέρφια, τα οποία μένουν στον ίδιο μ' αυτούς δήμο, το 37,5% προτιμά να μένει σε άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής, ένα 8,3% είναι κάτοικοι εξωτερικού ή άλλης περιοχής της Ελλάδος.

Το 26,5% από τη Ν. Ιωνία έχει αδέρφια, τα οποία μένουν στον ίδιο μ' αυτούς δήμο, ένα ισόποσο ποσοστό μένει σε άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής, ένα 16,8% σε άλλη περιοχή της Ελλάδος, ένα 11% έχει αδέρφια που ζουν στη Ν. Ιωνία και στην Αθήνα, ένα 10,3% έχει

Πίνακας 7.Β.14

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΟΥΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Στην ίδια & Σε Άλλη Περιοχή	N	1	8
	%	16,7%	14,0%
Στην Ίδια Περιοχή	N	1	13
	%	16,7%	22,8%
Σε Άλλη Περιοχή	N	4	36
	%	66,7%	63,2%
Σύνολο	N	6	57
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

1. Ως περιοχή θεωρείται ο τόπος διαμονής των γονέων ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Β.14, ρωτήσαμε να μάθουμε τον τόπο κατοικίας των παιδιών, τα οποία δεν διάλεξαν να μένουν μαζί με τους γονείς τους. Έτσι, λοιπόν, θεωρώντας ως περιοχή τον τόπο διαμονής των γονέων, παρατηρούμε ότι:

Το 6,7% των παιδιών που δε μένουν στο ίδιο σπίτι με τους γονείς τους στο Ψυχικό κατοικούν εκτός Ψυχικού. Το 16,7% μένει στην ίδια περιοχή, και ένα ισόποσο ποσοστό μοιράζεται τον τόπο διαμονής του ανάμεσα στην ίδια και σε άλλη περιοχή.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας το 63,2% των παιδιών που δεν μένουν με τους γονείς τους διαμένει σε περιοχή εκτός Ν. Ιωνίας, το 22,8% μένει στην ίδια περιοχή με αυτή των γονέων (όχι στην ίδια κατοικία) και ένα 14% «μοιράζεται» τον τόπο διαμονής του ανάμεσα στην ίδια και σε άλλη περιοχή.

Πίνακας 7.Β.15

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΟΥΝ ΜΕ ΤΟΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Άγαμα	N	4	14
	%	66,7%	24,6%
Έγγαμα	N	2	38
	%	33,3%	66,7%
Χωρισμένα	N		3
	%		5,3%
Άγαμα και Έγγαμα	N		2
	%		3,5%
Σύνολο	N	6	57
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι δε συγκατοικούν με τους γονείς

Στον Πίνακα 7.Β.15, το 66,7% των παιδιών που δε μένουν στην ίδια περιοχή με τους γονείς τους είναι άγαμα και ένα 33,3% είναι έγγαμα στο δείγμα του Ψυχικού.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας ξεχωρίζει το 66,7% των ενήλικων παιδιών που δεν κατοικούν μαζί με τους γονείς τους και είναι έγγαμα, ένα 24,6% είναι άγαμα και ένα 5,3% είναι χωρισμένα.

Πίνακας 7.Β.16**ΛΟΓΟΙ ΜΗ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΤΟΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΛΟΓΟΙ ΜΗ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΗΣΗΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
Σπουδές	N	3	4
	%	50,0%	7,0%
Στρατός	N		6
	%		10,5%
Γάμος	N	1	39
	%	16,7%	68,4%
Λόγω Διαζυγίου Γονέων	N		3
	%		5,3%
Προσωπικοί Λόγοι	N	1	3
	%	16,7%	5,3%
Σπουδές-Εργασία-Στρατός	N	1	2
	%	16,7%	3,5%
Σύνολο	N	6	57
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Βάση : όσοι δε συγκατοικούν με τους γονείς

γάμος για τα παιδιά (των νοικοκυριών) της Ν. Ιωνίας, όπως βλέπουμε, είναι οι κυρίαρχοι λόγοι φυγής από τον οικογενειακό κλοιό.

Στον Πίνακα 7.Β.16, στους λόγους για τους οποίους δεν συγκατοικούν τα παιδιά με τους γονείς τους, παρατηρούμε ότι :

Στο δείγμα του Ψυχικού, για το 50% ο κυριότερος λόγος που δεν συγκατοικεί με τους γονείς είναι οι σπουδές, για ένα 16,7% είναι ο γάμος, για ένα ισόποσο ποσοστό είναι επαγγελματικοί λόγοι και λόγοι στρατεύσης. Ένα ισόποσο ποσοστό αρκέστηκε να μας απαντήσει ότι για προσωπικούς λόγους έφυγε από την οικογενειακή εστία.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, το μεγαλύτερο ποσοστό (68,4%) ανέφερε το γάμο ως κυριότερο λόγο ένεκα του οποίου δεν κατοικεί στον ίδιο δήμο με τους γονείς του, ένα 10,5% ανέφερε λόγους στρατεύσης, ένα 7% λόγους σπουδών, ένα 5,3% ανέφερε λόγους διαζυγίου των γονέων του, ένα ισόποσο ποσοστό επικαλέστηκε δικούς του (προσωπικούς) λόγους και τέλος ένα 3,5% ανέφερε το είδος επαγγέλματός του ως αιτία γι' αυτή του την επιλογή.

Η επιλογή των παιδιών του Ψυχικού να σπουδάσουν κυρίως στο εξωτερικό και ο

Πίνακας 7.Β.17**ΥΠΑΡΞΗ ΣΤΕΝΩΝ ΦΙΛΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ**

ΣΤΕΝΟΙ ΦΙΛΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΝΑΙ	N	19	104
	%	63,3%	61,2%
ΟΧΙ	N	11	66
	%	36,7%	38,8%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0%	100,0%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

Στον Πίνακα 7.Β.17 μαθαίνουμε για την φιλία που έχουν αναπτύξει μέσα στην περιοχή.

Το 63,3% του Ψυχικού έχει στενούς φίλους στην περιοχή και το ίδιο ισχύει για το 61,2% των κατοίκων της Ν. Ιωνίας, που έχουν φίλους με τους οποίους επικοινωνούν μέσα στους οικισμούς τους.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι κάτοικοι του Ψυχικού συμμετέχουν σε συλλόγους σε υψηλότερο ποσοστό από αυτούς της Ν. Ιωνίας .

Οι σύλλογοι που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά στην προτίμηση των κατοίκων του Ψυχικού είναι οι επιστημονικοί, οι πολιτιστικοί και οι επιμορφωτικοί, ενώ για τους κατοίκους της Ν. Ιωνίας, είναι ως επί το πλείστον, οι τοπικοί σύλλογοι, που αφορούν στους τόπους καταγωγής των κατοίκων.

Όμοια είναι η συμπεριφορά των δύο δειγμάτων, που αναφέρεται στη συμμετοχή τους σε συνδικαλιστικά σωματεία. Το ποσοστό συμμετοχής είναι πολύ χαμηλό στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία .

Το ποσοστό στη Ν. Ιωνία που έχει αναπτυγμένες φιλικές σχέσεις με τους γείτονές του είναι μεγαλύτερο από αυτό του Ψυχικού (80% έναντι 66,7%).

Υψηλό ποσοστό έχει στενές σχέσεις με τους γείτονές του (60% για το Ψυχικό και 51,8% για τη Ν. Ιωνία).

Στο Ψυχικό, οι άνδρες διατηρούν πιο στενές σχέσεις με τους γείτονές τους από ό,τι οι γυναίκες. Στη Ν. Ιωνία, οι γυναίκες διατηρούν πιο σφιχτές σχέσεις απ' ότι οι άνδρες.

Στο Ψυχικό, για όλες τις ηλικιακές ομάδες, με εξαίρεση αυτή των 50-59 ετών, τα ποσοστά αυτών που έχουν στενές σχέσεις με τους γείτονες και τα αντίστοιχα αυτών που διατηρούν τυπικές σχέσεις είναι απόλυτα ισορροπημένα.

Στη Ν. Ιωνία, οι κάτοικοι του δείγματος που έχουν ηλικία από 20-29, 30-39 και από 50-59 ετών διατηρούν με τους γείτονές τους φιλικές σχέσεις.

Τα ποσοστά των συγγενών, από τα νοικοκυριά που εξετάσαμε, που κατοικούν στις ίδιες περιοχές με αυτούς είναι μεγάλα (63,3% για το Ψυχικό και 74,7% για τη Ν. Ιωνία).

Η επαφή με τους συγγενείς των νοικοκυριών, για τα μεγαλύτερα ποσοστά, είναι συχνή και τακτική.

Η πλειονότητα των ερωτωμένων των νοικοκυριών έχει αδέρφια. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος του Ψυχικού έχει ένα αδελφό / ή, ενώ στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό εντοπίζεται σε όσους έχουν σχέσεις εξ αίματος (τρία ή περισσότερα αδέρφια).

Μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των ερωτηθέντων του Ψυχικού που έχει αδέρφια που κατοικούν στην ίδια περιοχή (45,8%) έναντι του αντίστοιχου ποσοστού της Ν. Ιωνίας (26,5%).

Σημαντικό ποσοστό και στους δύο δήμους συγκεντρώνουν αυτοί από τα νοικοκυριά των οποίων τα αδέρφια προτίμησαν να ζήσουν σε άλλη δημοτική περιοχή της Αττικής (37,5% για το Ψυχικό, 26,5% για τη Ν. Ιωνία).

Τα παιδιά που δεν ζουν στο ίδιο σπίτι με τους γονείς (του νοικοκυριού που πήραμε συνέντευξη) προτιμούν να ζουν, στην πλειονότητά τους, σε περιοχή άλλη από αυτή των γονέων τους. Μόνο ένα 16,7% των παιδιών αυτών μένει στο Ψυχικό σε άλλη κατοικία από αυτή των γονέων τους, και ένα 22,8% στη Ν. Ιωνία .

Το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών που δεν προτιμούν να μείνουν στην ίδια περιοχή με τους γονείς τους είναι άγαμα, για το δείγμα του Ψυχικού, και έγγαμα, για το δείγμα της Ν. Ιωνίας .

Κυριότεροι λόγοι για τους οποίους δεν μένουν με τους γονείς τους τα παιδιά είναι οι σπουδές και ο γάμος για το δείγμα του Ψυχικού, και ο στρατός και ο γάμος για το δείγμα της Ν. Ιωνίας .

Υψηλό ποσοστό και στους δύο δήμους έχει στενούς φίλους στην περιοχή του (63,3% στο Ψυχικό και 61,2% στη Ν. Ιωνία στο δείγμα μας).

Σχολιασμός των ανωτέρω έγινε μέσα στα πλαίσια των κειμένων.

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ – ΤΑΞΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Πίνακας 7.Γ.1

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΕΑΥΤΟΥ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΕΑΥΤΟΥ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ		Ψυχικό	Νέα Ιωνία
ΜΕΣΟΑΣΤΟΣ	N	22	45
	%	73,3	26,5
ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΣ	N		38
	%		22,4
ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ	N		7
	%		41,8
ΔΕΝ ΑΝΗΚΩ ΣΕ ΚΑΜΜΙΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	N	8	1
	%	26,7	9,4%
Σύνολο	N	30	170
	%	100,0	100,0

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

p = 0,00001

Στον Πίνακα 7.Γ.1, ρωτήσαμε για το βαθμό κοινωνικής τοποθέτησής τους στην κοινωνική ιεραρχία, ανάλογα με την ταξική τους συνείδηση, και το μηνιαίο εισόδημα που βγάζει το νοικοκυριό.

Το 73,3% του δείγματός μας στο Ψυχικό πιστεύει ότι ανήκει στη μεσοαστική τάξη, ενώ ένα 26,7% δήλωσε ότι δεν ανήκει σε καμία ταξική κατηγορία.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας το 41,8% δήλωσε ότι ανήκει στην εργατική τάξη, ένα 26,5% στη μεσοαστική και ένα 22,4% στην μικροαστική.

Τέλος, ένα 9,4% απάντησε ότι δεν ανήκει σε καμία ταξική κατηγορία.

Από τα ανωτέρω διαπιστώνουμε ότι τα νοικοκυριά της Ν. Ιωνίας έχουν έντονη ταξική συνείδηση, σε σύγκριση με αυτά του Ψυχικού, από τα οποία ένα σεβαστό ποσοστό τίθεται

υπεράνω κάθε κοινωνικής κατηγορίας και στρωματοποίησης

Πίνακας 7.Γ.2

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ			ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ				Σύνολο
			ΜΕΣΟΑΣΤΟΣ	ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΣ	ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ	ΔΕΝ ΑΝΗΚΩ ΣΕ ΚΑΜΜΙΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	
Ψυχικό	200-300.000	N	2				2
		%	100%				100%
	300-500.000	N	4			1	5
		%	80%			20%	100%
	> 500.000	N	16			7	23
		%	70%			30%	100%
Σύνολο	N	22			8	30	
	%	73%			27%	100%	
Νέα Ιωνία	< 100.000	N	1	6	11	2	20
		%	5%	30%	55%	10%	100%
	100-200.000	N	6	11	27	3	47
		%	13%	23%	57%	6%	100%
	200-300.000	N	17	12	20	5	54
		%	31%	22%	37%	9%	100%
	300-500.000	N	13	8	8	3	32
		%	41%	25%	25%	9%	100%
	> 500.000	N	8	1	5	3	17
		%	47%	6%	29%	18%	100%
	Σύνολο	N	45	38	71	16	170
		%	26%	22%	42%	9%	100%

N: Αριθμός Ερωτηθέντων

"μεγαλοαστού", την οποία κανένας δεν συμπλήρωσε.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας τα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα έως 300.000 δρχ. στην πλειονότητά τους τοποθετούνται στην εργατική τάξη, ενώ γι' αυτούς που έχουν εισόδημα από 300.000 και άνω στην πλειονότητά τους εκτιμούν ότι ανήκουν στη μεσοαστική τάξη. Η πλειονότητα όσων δήλωσαν ότι δεν ανήκουν σε καμία κοινωνική τάξη έχουν μηνιαίο εισόδημα μεταξύ 200- 300.000 δρχ. Πιθανή ερμηνεία της αποφυγής να τοποθετήσουν τον εαυτό τους κοινωνικά σε κοινωνική τάξη είναι ακριβώς το ότι ανήκουν σε μεσαία εισοδηματική κλίμακα.

Στον Πίνακα 7.Γ.2, συσχετίζουμε το μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού με την κοινωνική τοποθέτηση που δήλωσε ο ερωτώμενος. Το δείγμα του Ψυχικού, ανεξάρτητα από την εισοδηματική του κατάσταση, στην πλειονότητά του, εκτιμά ότι ανήκει στη μεσοαστική τάξη. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δήλωσαν ότι δεν ανήκουν σε καμία κοινωνική τάξη έχουν μηνιαίο εισόδημα άνω των πεντακοσίων χιλιάδων δραχμών, φαίνεται δηλ. ότι δε θέλουν να έχουν συνείδηση της τάξης τους. Να υπενθυμίσουμε ότι στις ερωτήσεις μας περιεχόταν και η κατηγορία του

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το μεγαλύτερο ποσοστό στο δείγμα του Ψυχικού χαρακτηρίζει τον εαυτό του και την οικογένειά του ως μεσοαστούς (73,3%).

Στη Ν. Ιωνία η ταξική συνείδηση των ερωτηθέντων είναι μεγαλύτερη. Το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι ανήκει στην εργατική τάξη (41,8%), ενώ το 26,5% πιστεύει ότι ανήκει στη μεσοαστική τάξη.

Μεγάλο ποσοστό στο δείγμα του Ψυχικού δηλώνει ότι δεν ανήκει σε καμία κοινωνική τάξη (26,7%).

Για όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων στο Ψυχικό, οι ερωτώμενοι απαντούν ότι ανήκουν στην μεσοαστική τάξη.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, για μηνιαία εισοδήματα νοικοκυριών έως 300.000 δρχ. οι ερωτώμενοι τοποθετούν τον εαυτό τους στην εργατική τάξη, και για εισοδήματα άνω των 300.000 δρχ. στη μεσοαστική τάξη.

Να σημειώσουμε ότι η τοποθέτηση των νοικοκυριών σε μια ιεραρχημένη κοινωνική κλίμακα αποτυπώνει την εικόνα που έχει ο ερωτώμενος για τον εαυτό του και για την οικογένειά του σε συσχέτισμό με το μηνιαίο εισόδημα (του νοικοκυριού) και με άλλες εισοδηματικές πηγές (έσοδα από ακίνητα, συμπληρωματικές οικονομικές δραστηριότητες, κ.ά.), που πιθανόν κάποια νοικοκυριά δεν συμπεριέλαβαν.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Από τη συγκριτική μελέτη των δύο δειγμάτων επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας στα εξής σημεία:

Οι δύο οικισμοί διαφέρουν σημαντικά ως προς το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων τους, το οποίο είναι πολύ υψηλότερο στο Ψυχικό έναντι της Ν. Ιωνίας. Αυτό διαπιστώθηκε από τη διαφορά που υπάρχει στα ποσοστά των κατοίκων με ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση και από την κατανομή των ποσοστών αυτών ηλικιακά. Παρατηρήθηκε μια διασπορά ατόμων με αυξημένη μόρφωση σε όλα τα ηλικιακά επίπεδα των ερωτηθέντων κατοίκων του Ψυχικού.

Το ποσοστό ανεργίας στη Ν. Ιωνία είναι αρκετά μεγαλύτερο απ' ό,τι στο Ψυχικό (10% έναντι 6,7%).

Διαφορά ανάμεσα στους δύο οικισμούς εντοπίζεται σε ό,τι αφορά την επαγγελματική κατάσταση των κατοίκων. Στο Ψυχικό κυριαρχούν οι επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, οι διευθυντές και τα ανώτατα στελέχη, ενώ στη Ν. Ιωνία οι τεχνίτες - εργάτες και οι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα. Η μεγαλύτερη συγκριτικά απόκλιση για μεν το Ψυχικό εντοπίζεται στο τομέα των επιστημόνων, για δε τη Ν. Ιωνία σε αυτό των τεχνιτών - εργατών.

Στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, οι γυναίκες φαίνεται να υπερτερούν έναντι των ανδρών στον τομέα των τεχνιτών αλλά και των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα, ενώ στο Ψυχικό ανδροκρατούμενο πόστο αποτελεί αυτό των διευθυντών και ανώτατων στελεχών.

Επαγγελματικές διαφορές ανάμεσα στους δύο δήμους εντοπίζονται και στις θέσεις εργασίας. Έτσι, λοιπόν, οι εργοδότες και οι αυτοαπασχολούμενοι κυριαρχούν στο Ψυχικό, ενώ οι μισθωτοί στη Ν. Ιωνία.

Το ποσοστό των εγγάμων είναι το ίδιο ανάμεσα στα δύο δείγματα.

Όσον αφορά τη σύνθεση (τον αριθμό των μελών) του κάθε νοικοκυριού, στον οποίο συμπεριλαμβάνεται και ο ερωτώμενος, παρατηρείται όμοια συμπεριφορά ανάμεσα στους δύο οικισμούς καθώς κυριαρχούν οι τριμελείς και οι τετραμελείς οικογένειες. Και στις δύο περιπτώσεις, υπάρχει μια ελαφρά πλειοψηφική τάση του δείγματος του Ψυχικού έναντι της Ν. Ιωνίας, όπου εκεί μεγάλα ποσοστά συγκεντρώνουν και τα διμελή νοικοκυριά.

Το είδος των νοικοκυριών που είναι κυρίαρχο και στα δύο δείγματα είναι αυτό της πυρηνικής οικογένειας, όπου το νοικοκυριό αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά. Ελαφρά υπεροχή εμφανίζεται στο δείγμα της Ν. Ιωνίας και αφορά στα νοικοκυριά που αποτελούνται μόνο από το ζευγάρι των συζύγων. Αντίστοιχη υπεροχή υπάρχει στο δείγμα του Ψυχικού στα νοικοκυριά όπου διαβιώνουν τρεις γενεές, δηλ. η κυρίως οικογένεια μαζί με τον παππού ή τη γιαγιά.

Το ποσοστό των ερωτηθέντων που έχουν ένα (1) μέχρι δύο (2) παιδιά στη Ν. Ιωνία είναι μεγαλύτερο απ' ό,τι στο Ψυχικό σ' όλες τις κατηγοριοποιήσεις. Μεγαλύτερη απόκλιση παρουσιάζεται στα νοικοκυριά όπου οι γονείς τους έχουν δύο (2) παιδιά.

Η πλειοψηφία αυτών που έχουν παιδιά και στους δύο οικισμούς, έχουν δύο ως προς τον αριθμόν.

Ως προς τον τόπο γέννησης των ερωτηθέντων, υπάρχει σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δύο δείγματα. Οι οκτώ (8) περίπου στους δέκα (10) ερωτηθέντες στο Ψυχικό γεννήθηκαν στην Αθήνα ενώ στη Ν. Ιωνία ένας (1) στους τέσσερις (4) γεννήθηκαν στην

Αθήνα. Ο τόπος γέννησης, όπως έχουμε αναφέρει, για τους ιωνιώτες είναι η Ν. Ιωνία στην οποία λειτουργεί νοσοκομείο.

Η αναλογία αυτών που ο τόπος γέννησής τους είναι η Αθήνα, για το Ψυχικό έναντι της Ν. Ιωνίας, είναι περίπου 3:1, ενώ για αυτούς που γεννήθηκαν στην επαρχία είναι για τη Ν. Ιωνία έναντι του Ψυχικού πάλι 3:1 περίπου. Μεγάλο ποσοστό (24,1%) συγκεντρώνουν οι «γηγενείς» κάτοικοι στη Ν. Ιωνία..

Κοινή είναι η καταγωγή από την πλευρά του πατέρα για τους ερωτηθέντες στη Ν. Ιωνία και στο Ψυχικό. Προέρχονται κυρίως από την επαρχία, ως εσωτερικοί μετανάστες, κατά πρώτο λόγο από την Πελοπόννησο και δευτερευόντως από τη Στερεά Ελλάδα – Εύβοια. Στη Ν. Ιωνία κυρίαρχη είναι και η καταγωγή του πατέρα από τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους.

Ένας (1) στους έξι (6) ερωτώμενους στο Ψυχικό έχει πατέρα που κατάγεται από την πρωτεύουσα, ενώ στη Ν. Ιωνία η αντίστοιχη σχέση είναι πολύ μικρότερη.

Η σχέση στο Ψυχικό όσων η μητέρα κατάγεται από την πρωτεύουσα ανέρχεται στο 1 προς 4.

Στη Ν. Ιωνία περίπου ένας (1) στους τρεις (3) ερωτηθέντες έχει γονείς με προσφυγική καταγωγή από την Μ. Ασία. Η αντίστοιχη σχέση για το δείγμα του Ψυχικού είναι αρκετά μικρότερη.

Στο Ψυχικό όλοι όσοι έχουν γονείς που κατάγονται από την περιφέρεια πρωτεύουσας γεννήθηκαν στην Αθήνα. Γεννήθηκε και στην Αθήνα το 50% του δείγματος της Ν. Ιωνίας (καταγωγής από πατέρα) και το 58% (καταγωγής από μητέρα).

Στο Ψυχικό η πλειονότητα αυτών που οι γονείς τους κατάγονται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη γεννήθηκε στην Αθήνα, ενώ στη Ν. Ιωνία το μεγαλύτερο ποσοστό με προσφυγική καταγωγή γεννήθηκε στον τόπο όπου κατοικεί, πράγμα που ενισχύει τον προσφυγικό χαρακτήρα του οικισμού, ο οποίος τώρα πλέον αποτυπώνεται στα εναπομείναντα προσφυγικά σπίτια και πολύ λιγότερο στις μνήμες των νεότερων κατοίκων.

Στο Ψυχικό το 7% περίπου όσων ο πατέρας ή η μητέρα κατάγεται από τη λουπή Ελλάδα έχει γεννηθεί στην Αθήνα. Για τους ερωτηθέντες της Ν. Ιωνίας που έχουν γεννηθεί στη λουπή Ελλάδα και ήρθαν (οι ίδιοι ή τα παιδιά τους) ως εσωτερικοί μετανάστες, ισχύει το ίδιο ποσοστό.

Συσχετίζοντας την καταγωγή του πατέρα ή της μητέρας των ερωτηθέντων με τον τόπο που αυτοί δήλωσαν ως προηγούμενο χώρο εγκατάστασης, διαπιστώνουμε όμοια συμπεριφορά στους δύο οικισμούς, καθώς η πλειοψηφία όσων ο πατέρας ή η μητέρα κατάγεται από την πρωτεύουσα, είναι δηλ. Αθηναίοι, δήλωσαν την πρωτεύουσα ως προηγούμενο τόπο εγκατάστασης. Το ίδιο ισχύει για τις περιπτώσεις που ο πατέρας ή η μητέρα κατάγεται από την επαρχία. Από το δείγμα του Ψυχικού, όσοι δήλωσαν ως τόπο καταγωγής του πατέρα τη Μ. Ασία - Κων/πολη ανέφεραν την πρωτεύουσα ως προηγούμενο τόπο διαμονής, ενώ το ίδιο ισχύει για το 52% του δείγματος της Ν. Ιωνίας, καθώς το 34% δήλωσε τη «λουπή Ελλάδα» ως προηγούμενο τόπο εγκατάστασης. Οι πρόσφυγες, όπως σημειώσαμε, διακρίνονταν για γεωγραφική κινητικότητα.

Για το μεγαλύτερο ποσοστό όσων η καταγωγή της μητέρας είναι η Μ. Ασία / Κων/πολη, ο προηγούμενος τόπος διαμονής, πριν την εγκατάσταση στον οικισμό, ήταν η περιφέρεια πρωτεύουσας και για τους δύο οικισμούς.

Από το δείγμα του Ψυχικού, το 74% έμενε σε διαφορετικό τόπο πριν εγκατασταθεί στον οικισμό (ήρθε από την ευρύτερη περιοχή πρωτεύουσας), ενώ από την επαρχία (τη λοιπή Ελλάδα) ήρθε το 38% του αντίστοιχου δείγματος της Ν. Ιωνίας.

Όμοια διακρίνεται η συμπεριφορά όσων από τους ερωτηθέντες και από τα δύο δείγματα, δήλωσαν προηγούμενο τόπο διαμονής (πριν την σημερινή κατοικία). Η πλειονότητα και στους δύο οικισμούς προέρχεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας. Αυτοί που ήρθαν από την επαρχία, ως εσωτερικοί μετανάστες, διαπιστώνουμε για το δείγμα του Ψυχικού ότι στην πλειοψηφία τους προέρχονται από τη Μακεδονία - Θράκη, ενώ για το δείγμα της Ν. Ιωνίας από Στερεά Ελλάδα - Εύβοια.

Για όλα τα είδη νοικοκυριού και στις δύο περιοχές, η καταγωγή από την πλευρά των γονέων είναι κυρίως από τη λοιπή Ελλάδα. Ανεξάρτητα από την καταγωγή των γονέων το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει η σύνθεση νοικοκυριού που αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά.

Η διαφορά του μορφωτικού επιπέδου των ερωτηθέντων στο δείγμα μας είναι έντονη, ανεξάρτητα από τη καταγωγή του πατέρα ή της μητέρας τους. Η διαφορά αυτή μεγαλώνει όσο η καταγωγή του πατέρα ή της μητέρας απομακρύνεται από την περιφέρεια πρωτεύουσας αλλά και για αυτούς των οποίων ο πατέρας ή η μητέρα κατάγεται από τη Μ. Ασία - Κων/πολη.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας, ανεξάρτητα από την καταγωγή των γονέων, έχει εγκατασταθεί τη δεκαετία 1961-1970. Για τη Ν. Ιωνία, οι γονείς αυτών που κατάγονται από τη λοιπή Ελλάδα έχουν εγκατασταθεί κατά πλειοψηφία την περίοδο 1981-1990.

Ανεξάρτητα από την καταγωγή των γονέων, οι περίοδοι 1971-1980 για το Ψυχικό και 1981-1990 και 1922-1950 για τη Ν. Ιωνία, αποτελούν χρονικούς σταθμούς μετακίνησης πληθυσμού προς τους οικισμούς.

Και στους δύο οικισμούς βασικός λόγος διακοπής της επαγγελματικής δραστηριότητας για τις γυναίκες είναι η απόκτηση παιδιών.

Η οικογενειακή παράδοση και οι σπουδές αναφέρονται στο Ψυχικό ως λόγοι επιλογής του σημερινού επαγγέλματος, ενώ οι οικονομικοί λόγοι είναι αυτοί που καθορίζουν την επαγγελματική απασχόληση στο δείγμα της Ν. Ιωνίας.

Η θέση στην εργασία του / της συζύγου των ερωτηθέντων και στα δύο δείγματα είναι κυρίως αυτή του / της μισθωτού και αυτοαπασχολούμενου / ης.

Πολύ μεγαλύτερο ποσοστό (συζύγων) εργοδοτών απαντάται στο Ψυχικό απ' ό,τι στη Ν. Ιωνία.

Στο δείγμα του Ψυχικού τα ζευγάρια του δείγματος έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να ασκήσουν το ίδιο επάγγελμα απ' ό,τι τα αντίστοιχα της Ν. Ιωνίας, όπου παρατηρούμε επαγγελματική διασπορά.

Τα πιο συνηθισμένα επαγγέλματα του συζύγου (ή πατέρα των ερωτηθέντων) για το Ψυχικό είναι αυτά των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών, που παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγκριτικά πλειοψηφία, καθώς και των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το δείγμα της Ν. Ιωνίας είναι αυτά των τεχνιτών - εργατών, που παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγκριτικά πλειοψηφία.

Στο Ψυχικό, παρατηρείται διαγενεακά μια αυξητική τάση του επαγγέλματος των επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών και των ανωτάτων στελεχών και μια μεγάλη μειωτική τάση των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα.

Στη Ν. Ιωνία, κυριαρχεί μεγάλη αυξητική τάση των επιστημόνων - ελευθέρων επαγγελματιών και απασχολουμένων στο δημόσιο και ιδίως στον ιδιωτικό τομέα και μια μειωτική τάση των τεχνιτών-εργατών.

Στο Ψυχικό, υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να ακολουθήσει κάποιος από την οικογένεια το επάγγελμα των γονιών του, απ' ότι στη Ν. Ιωνία. Η οικογενειακή παράδοση αναφέρεται ότι τους επηρεάζει στην επιλογή του επαγγέλματος.

Συναντούμε μεγάλη επαγγελματική κινητικότητα και στους δύο οικισμούς, καθώς ένας (1) στους τρεις (3) ερωτηθέντες δήλωσε ότι στο παρελθόν έχει ασκήσει διαφορετικό επάγγελμα από το σημερινό.

Τα ποσοστά των προηγούμενων επαγγελμάτων των ερωτηθέντων, ιεραρχικά, βρίσκονται σε αντιστοιχία με τα αντίστοιχα ποσοστά των τωρινών επαγγελμάτων, με ποσοστά υπεροχής των επιστημόνων στο Ψυχικό και των τεχνιτών στη Ν. Ιωνία.

Αμφότερα τα φύλα, στο δείγμα της Ν. Ιωνίας που έχουν γονείς με καταγωγή από Μ. Ασία - Κων/πολη, κατά πλειοψηφία δεν παρουσιάζουν επαγγελματική κινητικότητα και ασκούν το ίδιο επάγγελμα.

Και στους δύο δήμους, οι σημαντικότεροι λόγοι επαγγελματικής κινητικότητας είναι: οι οικογενειακοί και οι περιορισμένες προοπτικές εξέλιξης στην εργασία. Η χαμηλή αμοιβή, αναφέρεται ως λόγος μόνο στο δείγμα της Ν. Ιωνίας .

Τα συνηθέστερα νοικοκυριά και στους δύο δήμους είναι τα πολυμελή, με έναν ή δύο εργαζομένους.

Τα κυρίαρχα επαγγέλματα νοικοκυριού στο δείγμα του Ψυχικού είναι των επιστημόνων - ελευθέρων επαγγελματιών, διευθυντών και ανωτάτων στελεχών. Για τη Ν. Ιωνία, είναι αυτά των τεχνιτών - εργατών και των απασχολουμένων στον ιδιωτικό τομέα.

Ο συσχετισμός ηλικίας και επαγγέλματος μάς οδηγεί στα εξής συμπεράσματα : στο δείγμα του Ψυχικού κυριαρχεί το επάγγελμα του ανωτάτου στελέχους στις ηλικιακές ομάδες των 20-29 και των 60-70 ετών. Στις άλλες ηλικίες, κυριαρχεί το επάγγελμα του επιστήμονα - ελεύθερου επαγγελματία. Στη Ν. Ιωνία κυρίαρχο είναι το επάγγελμα του τεχνίτη - εργάτη για όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Και στους δύο οικισμούς η πλειονότητα των γονέων των ερωτηθέντων, ανεξάρτητα από την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκουν, (για τα κυρίαρχα επαγγέλματα των ερωτηθέντων που αναφέραμε ανωτέρω) έχει καταγωγή από τη λοιπή Ελλάδα.

Μεγάλη διαφορά στα οικογενειακά εισοδήματα των νοικοκυριών των ερωτηθέντων συναντάμε στους δύο οικισμούς. Ένα μεγάλο ποσοστό (76,7%) νοικοκυριών στο Ψυχικό, ζει με αρκετή άνεση και έχει μηνιαίο εισόδημα που ξεπερνά τις 500.000 δρχ., ένα ποσοστό (11,8%) του δείγματος στη Ν. Ιωνία " προσπαθεί να επιβιώσει " με μηνιαίο εισόδημα που δεν ξεπερνά τις 100.000 δρχ.

Στη Ν. Ιωνία, σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες εισοδημάτων, κυριαρχούν οι πολυμελείς οικογένειες μ' έναν έως δύο εργαζομένους. Το ίδιο ισχύει και για το Ψυχικό για τα νοικοκυριά που έχουν μηνιαίο εισόδημα πάνω από 300.000 δρχ.

Και στους δύο οικισμούς έχουμε αύξηση του εισοδήματος του νοικοκυριού όσο μεγαλύτερος είναι και ο αριθμός των ατόμων που διαμένουν σε αυτό.

Υψηλό ποσοστό ιδιοκτησίας επικρατεί στα δείγματα και των δύο οικισμών, με υψηλότερο ποσοστό αυτό του Ψυχικού.

Μεγάλο ποσοστό του δείγματος του Ψυχικού, σε αντίθεση με τη Ν. Ιωνία, έχει εισόδημα από ακίνητη περιουσία, ιδίως όταν ως επάγγελμα του νοικοκυριού επικρατεί αυτό

του διευθυντή - ανωτάτου στελέχους. Δεν ισχύει το ίδιο για τους επιστήμονες - ελεύθερους επαγγελματίες.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, όλα τα είδη νοικοκυριών στο Ψυχικό έχουν εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Το αντίθετο συμβαίνει στη Ν. Ιωνία.

Διαφέρει ο τρόπος απόκτησης της ακίνητης περιουσίας μεταξύ του δείγματος των δύο οικισμών. Στο Ψυχικό η περιουσία προέρχεται κυρίως από αγορά του ίδιου του ερωτώμενου, ενώ στη Ν. Ιωνία από κληρονομιά του / της συζύγου.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς εξαπλώνεται και στους δύο δήμους σε όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων.

Τα νοικοκυριά με οικονομική άνεση προτιμούν τον οικισμό του Ψυχικού για να ενοικιάσουν κατοικία.

Οι ερωτώμενοι στο δείγμα του Ψυχικού διαμένουν σε σπίτια με τουλάχιστον διπλάσιο αριθμό τετραγωνικών κατά μέσο όρο από αυτά των ερωτωμένων στο δείγμα της Ν. Ιωνίας, κάτι που αποδεικνύει την οικονομική ευημερία των πρώτων.

Ο μέσος όρος ηλικίας των κατοικιών των ερωτωμένων είναι σχεδόν ο ίδιος και για τους δύο οικισμούς. Τα σπίτια του Ψυχικού είναι λίγο παλαιότερα.

Η μέση διάρκεια παραμονής στην περιοχή είναι περίπου η ίδια και για τους δύο δήμους.

Η οικονομική διαφορά ανάμεσα στους πληθυσμούς των δύο οικισμών φαίνεται και από το σχεδόν διπλάσιο ποσοστό αυτών που έχουν δεύτερη κατοικία στο δείγμα του Ψυχικού έναντι των αντιστοίχων της Ν. Ιωνίας και επικεντρώνεται σε όσους έχουν εισόδημα που ξεπερνά τις 500.000 δρχ.

Εξακριβώσαμε μια διαφορά των τιμών (περίπου 30%), σε ό,τι αφορά την κατοχή αυτοκινήτου ανάμεσα στους ερωτηθέντες του Ψυχικού και σε αυτούς της Ν. Ιωνίας, με τους πρώτους να υπερτερούν έναντι των δευτέρων.

Η οικονομική ανισότητα ανάμεσα στους δύο οικισμούς, αντανακλά και τη διαφορά στον τρόπο ζωής των κατοίκων. Έτσι, παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών των ερωτηθέντων του Ψυχικού πηγαίνει σε ιδιωτικό σχολείο, πράγμα που δεν συμβαίνει για τα παιδιά των κατοίκων της Ν. Ιωνίας.

Η παρουσία οικιακής βοηθού στο σπίτι (αρκετές φορές μόνιμου), τα ταξίδια (επαγγελματικά, τουριστικά), η παροχή διαφορετικών ειδών ασφάλισης (πέραν της κρατικής) είναι οι επιπλέον τομείς που οι ερωτώμενοι του Ψυχικού συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά, έναντι των αντιστοίχων της Ν. Ιωνίας και αναδεικνύουν το διαφορετικό τρόπο ζωής των κατοίκων των δύο δήμων.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων του Ψυχικού των οποίων η καταγωγή του πατέρα τους είναι η πρωτεύουσα, εγκαταστάθηκε πιο αργά χρονικά στο τόπο όπου και τώρα διαμένει, έναντι αυτών της Ν. Ιωνίας. Όσοι από το Ψυχικό των οποίων η καταγωγή του πατέρα τους είναι η λοιπή Ελλάδα έχουν εγκατασταθεί στην πλειοψηφία τους σε χρονική περίοδο προγενέστερη, αυτής των ερωτηθέντων της Ν. Ιωνίας.

Η διάρκεια παραμονής των ερωτηθέντων του δείγματος σε προηγούμενη συνοικία είναι υπερδιπλάσια για τους ερωτηθέντες της Ν. Ιωνίας έναντι των αντιστοίχων του Ψυχικού.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων και στους δύο οικισμούς δήλωσε ευχαριστημένη από την κατοικία τους. Οι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας, που επιθυμούν να φύγουν, δήλωσαν δυσαρεστημένοι. Η δυσαρέσκεια της πλειοψηφίας των ερωτηθέντων κατοίκων της Ν.

Ιωνίας εστιάζεται στις συνθήκες υγιεινής και στέγασης μέσα στην κατοικία και λιγότερο σε προβλήματα που αφορούν στην περιοχή.

Η κατοικία της πλειονότητας των ερωτηθέντων στο δείγμα του Ψυχικού χτίστηκε την περίοδο 1961-1970 και 1971-1980. Η τελευταία δεκαετία αποτελεί και τη χρονική περίοδο κατά την οποία χτίστηκαν οι περισσότερες κατοικίες του δείγματος στη Ν. Ιωνία.

Ο μέσος όρος ηλικίας των κατοικιών των ερωτηθέντων δεν διαφέρει ανάμεσα στους δύο οικισμούς. Ο μέσος όρος ετών ιδιοκτησίας των κατοικιών είναι λίγο μεγαλύτερος για τις (ιδιοκτήτες) κατοικίες στη Ν. Ιωνία έναντι αυτών του Ψυχικού.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων του Ψυχικού απέκτησε σπίτι την περίοδο 1941-1970, ενώ οι ερωτηθέντες της Ν. Ιωνίας τις περιόδους 1922-1960 και από το 1981 έως σήμερα.

Ανεξάρτητα από τις περιόδους εγκατάστασης του δείγματος στο Ψυχικό και στη Ν. Ιωνία, κυρίαρχη αιτία εγκατάστασης αποτελεί η ύπαρξη πατρικού σπιτιού στις εν λόγω περιοχές. Στη Ν. Ιωνία, σημαντικό λόγο για την εγκατάσταση αποτελεί η εργασιακή δραστηριότητα στα όρια του οικισμού (εφόσον η επαγγελματική στέγη είναι ευρέως διαδεδομένη σε αντίθεση προς το Ψυχικό).

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων και στους δύο οικισμούς (με μεγαλύτερη έμφαση σ' αυτούς του Ψυχικού), επιθυμεί να παραμείνει στο τόπο που έχει εγκατασταθεί.

Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων επιθυμούν να φύγουν από το Ψυχικό έχουν γεννηθεί στην Αθήνα, ενώ από τη Ν. Ιωνία, έχουν γεννηθεί στη λουπή Ελλάδα. Αξιοσημείωτο είναι το υψηλό ποσοστό των κατοίκων της Ν. Ιωνίας που έχουν γεννηθεί στον ίδιο οικισμό και όμως επιθυμούν να εγκαταλείψουν το δήμο.

Συναισθηματικοί είναι οι κυριότεροι λόγοι επιθυμίας εγκατάστασης σε άλλη περιοχή, για τους ερωτηθέντες του Ψυχικού, ενώ η αναζήτηση καλύτερης ποιότητας ζωής αλλά και κοινωνικοί λόγοι και λόγοι αναψυχής είναι οι κυριότεροι για τους κατοίκους της Ν. Ιωνίας.

Ανάμεσα στους ερωτηθέντες του Ψυχικού, ένα μικρό μόνο ποσοστό (16,7%) ανέφερε ότι έχει αλλάξει δρόμο, για αναζήτηση καλύτερης κατοικίας. Κυριότερη αιτία για την αλλαγή δρόμου υπήρξε η αγορά σπιτιού.

Διακινητικότητα παρατηρούμε σε όσους άλλαξαν συνοικία εντός της περιοχής (το 15,4% των ερωτηθέντων της Ν. Ιωνίας). Απλή αλλαγή δρόμου (διεύθυνσης) πραγματοποιεί το 8,9%. Κυριότερες αιτίες μετακίνησης είναι η αγορά σπιτιού, ο γάμος και η ύπαρξη σπιτιού με φθηνότερο ενοίκιο. Τα μεγαλύτερα ποσοστά των ερωτηθέντων και στους δύο οικισμούς δεν έχουν αλλάξει ούτε δρόμο (διεύθυνση) ούτε συνοικία, από τη στιγμή που εγκαταστάθηκαν στις περιοχές.

Η θέση του δείγματος του Ψυχικού και της Ν. Ιωνίας απέναντι σε οικολογικά θέματα και απόψεις, στην ερώτηση αν προτιμούν ή όχι τις επαγγελματικές στέγες / εργοστάσια στην περιοχή τους, διαφοροποιεί πλήρως τα δείγματα. Το 70% των ερωτηθέντων του Ψυχικού δεν επιθυμεί την ύπαρξη επαγγελματικών στεγών, καθώς πιστεύουν ότι υποβαθμίζεται η περιοχή τους (τονίζεται όμως και η άποψη ότι εξαρτάται και από το είδος της επαγγελματικής στέγης).

Οι ερωτηθέντες στη Ν. Ιωνία είναι διχασμένοι. Η πλειονότητα (54,7%) δεν επιθυμεί την ύπαρξη εργοστασίων στην περιοχή. Αιτιολογούν τη στάση τους, αναφέροντας λόγους υγείας, το κυκλοφοριακό πρόβλημα και την ανάγκη για αποκέντρωση.

Οι κάτοικοι της Ν. Ιωνίας καλύπτουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, έναντι των αντιστοίχων του Ψυχικού, τις ανάγκες παιδείας, υγείας, διασκέδασης, αγορών, καθώς και τις επαγγελματικές ασχολίες, μέσα στα όρια της περιοχής τους.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος στο Ψυχικό εργάζεται στην Αθήνα, ενώ η πλειοψηφία του δείγματος της Ν. Ιωνίας μετακινείται και σε άλλη δημοτική περιοχή της Αθήνας, για τις επαγγελματικές του δραστηριότητες.

Στο δείγμα του Ψυχικού, οι κάτοικοι συμμετέχουν σε συλλόγους, κυρίως πολιτιστικούς και επιστημονικούς, σε υψηλότερο ποσοστό απ' ότι οι της Ν. Ιωνίας.

Το ποσοστό των ερωτηθέντων της Ν. Ιωνίας που έχει αναπτύξει φιλικές σχέσεις με τους γείτονές του είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του Ψυχικού.

Υψηλά ποσοστά συγκεντρώνουν οι συγγενείς στην περιοχή (όπου οι ερωτώμενοι κατοικούν) και στις δύο περιοχές και έχουν τακτική επικοινωνία μαζί τους.

Το ποσοστό των ερωτηθέντων του Ψυχικού, που μας δήλωσε ότι έχει αδέρφια που κατοικούν στον ίδιο δήμο, είναι σχεδόν διπλάσιο από αυτό της Ν. Ιωνίας.

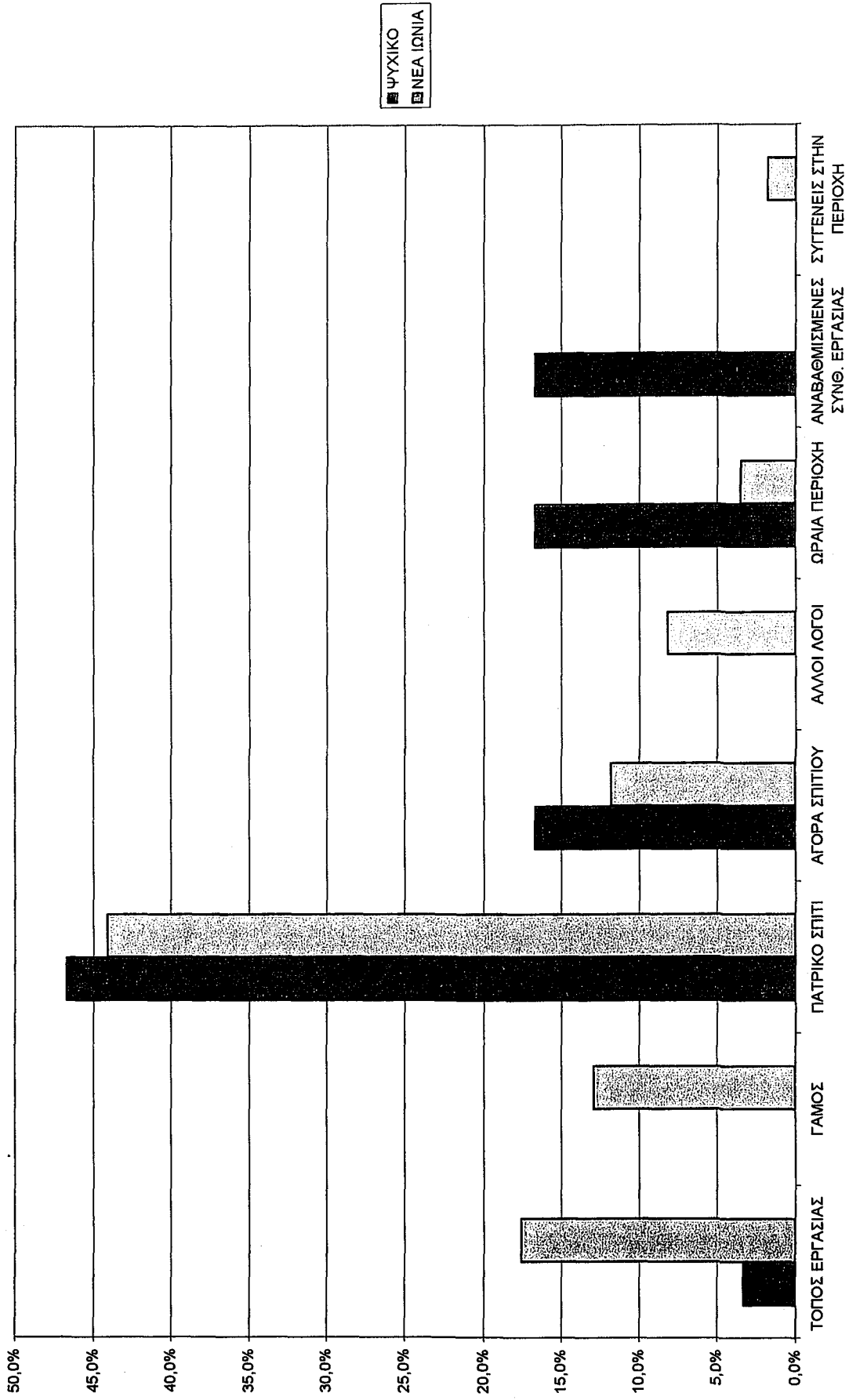
Υψηλό ποσοστό και στους δύο δήμους έχουν φίλους μέσα στην περιοχή τους.

Η αντίληψη όσον αφορά την ταξική θέση του δείγματος και κατ' επέκταση την ταξική συνείδηση στο Ψυχικό, είναι ανεξάρτητη από το δηλωθέν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημά τους, αυτό ισχύει στη Ν. Ιωνία για μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα άνω των 300.000 δρχ.

Το μεγαλύτερο ποσοστό, στο Ψυχικό, χαρακτηρίζουν τον εαυτό τους και την οικογένειά τους ως μεσοαστούς, ενώ στη Ν. Ιωνία πιστεύουν ότι ανήκουν, κυρίως, στην εργατική τάξη. Τέλος, μεγάλο ποσοστό ερωτηθέντων στο Ψυχικό δηλώνει ότι δεν ανήκει σε καμία κοινωνική τάξη.

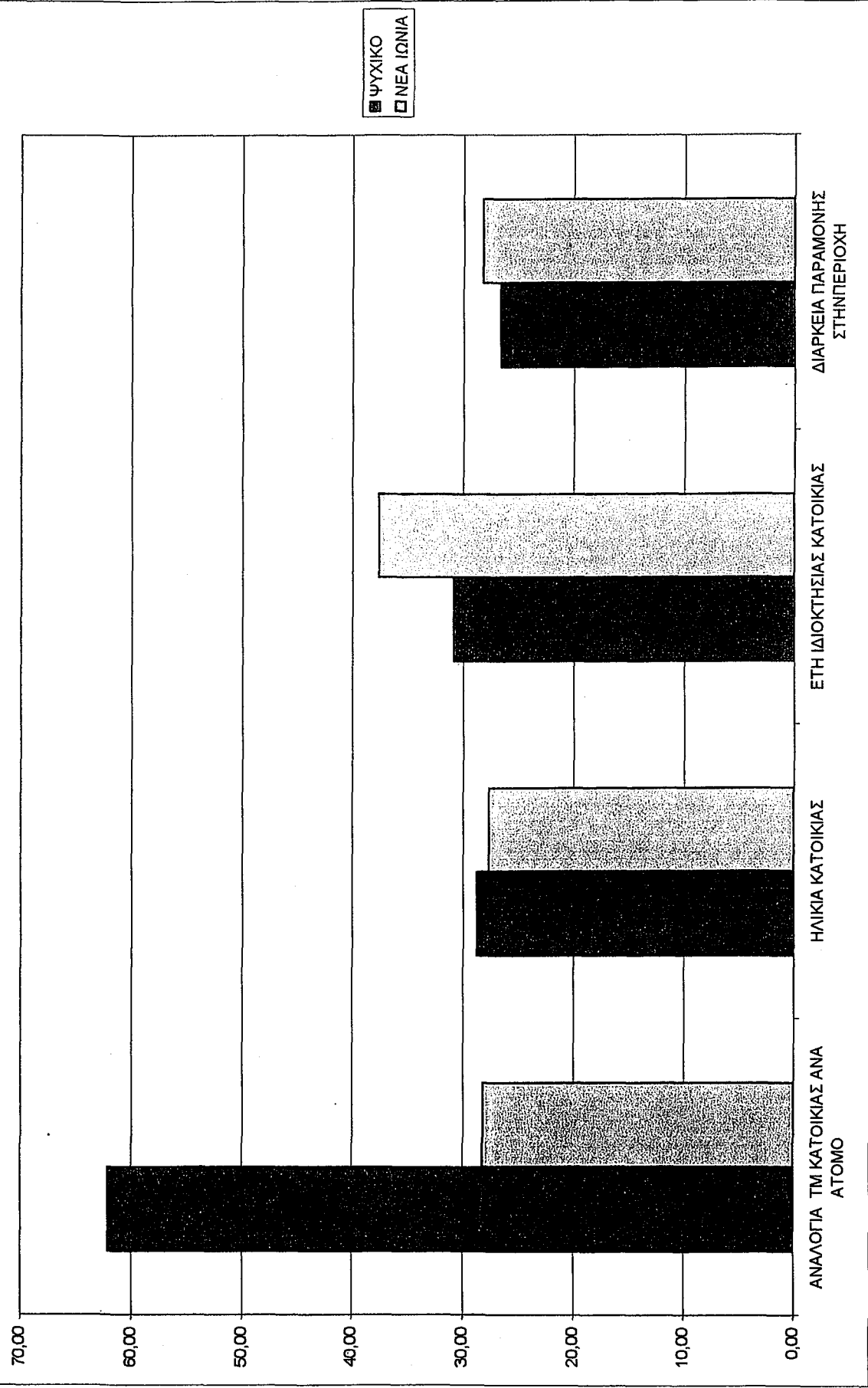
ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΛΟΓΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

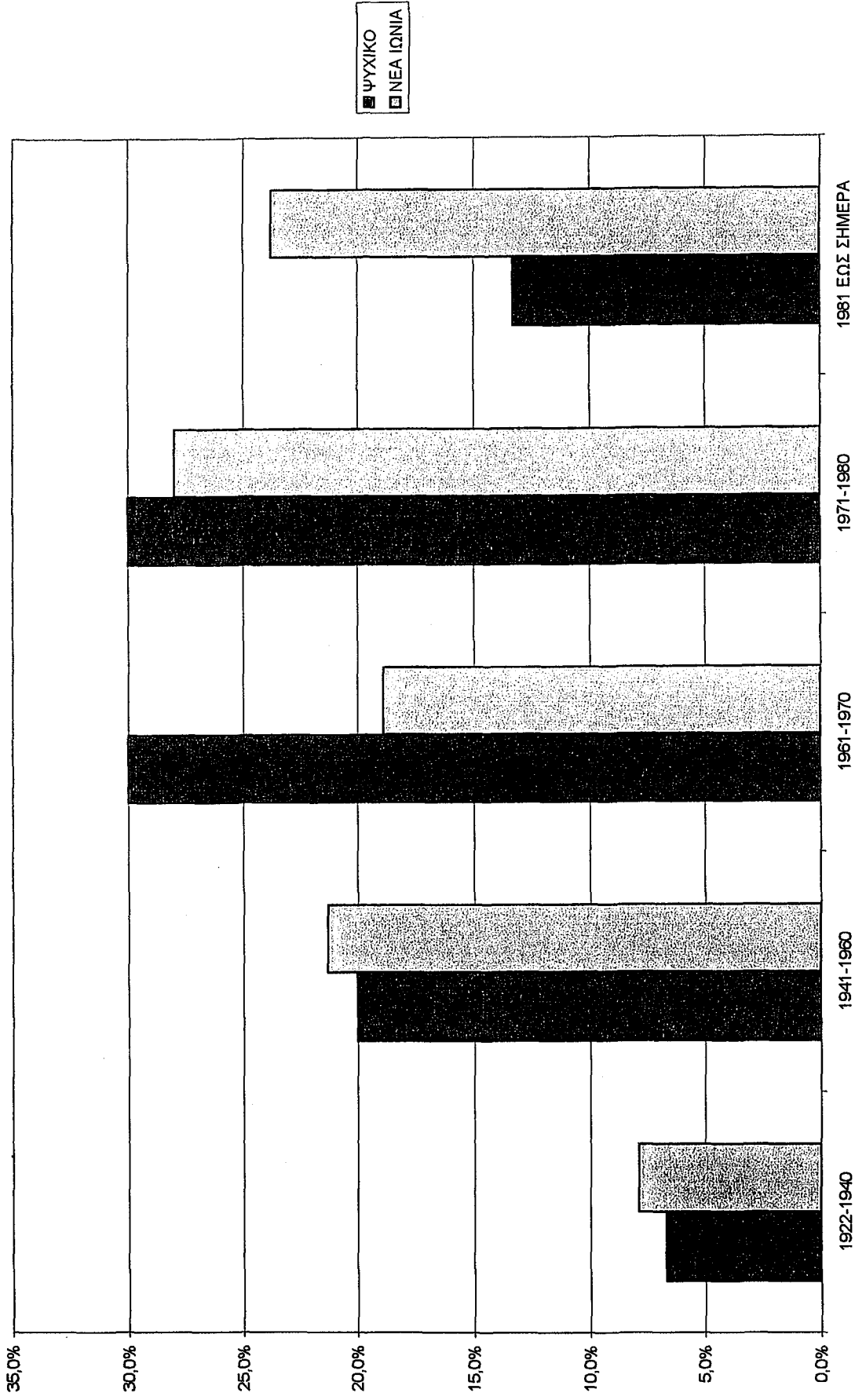

■ ΨΥΧΙΚΟ
▨ ΝΕΑ ΙΔΩΝΙΑ

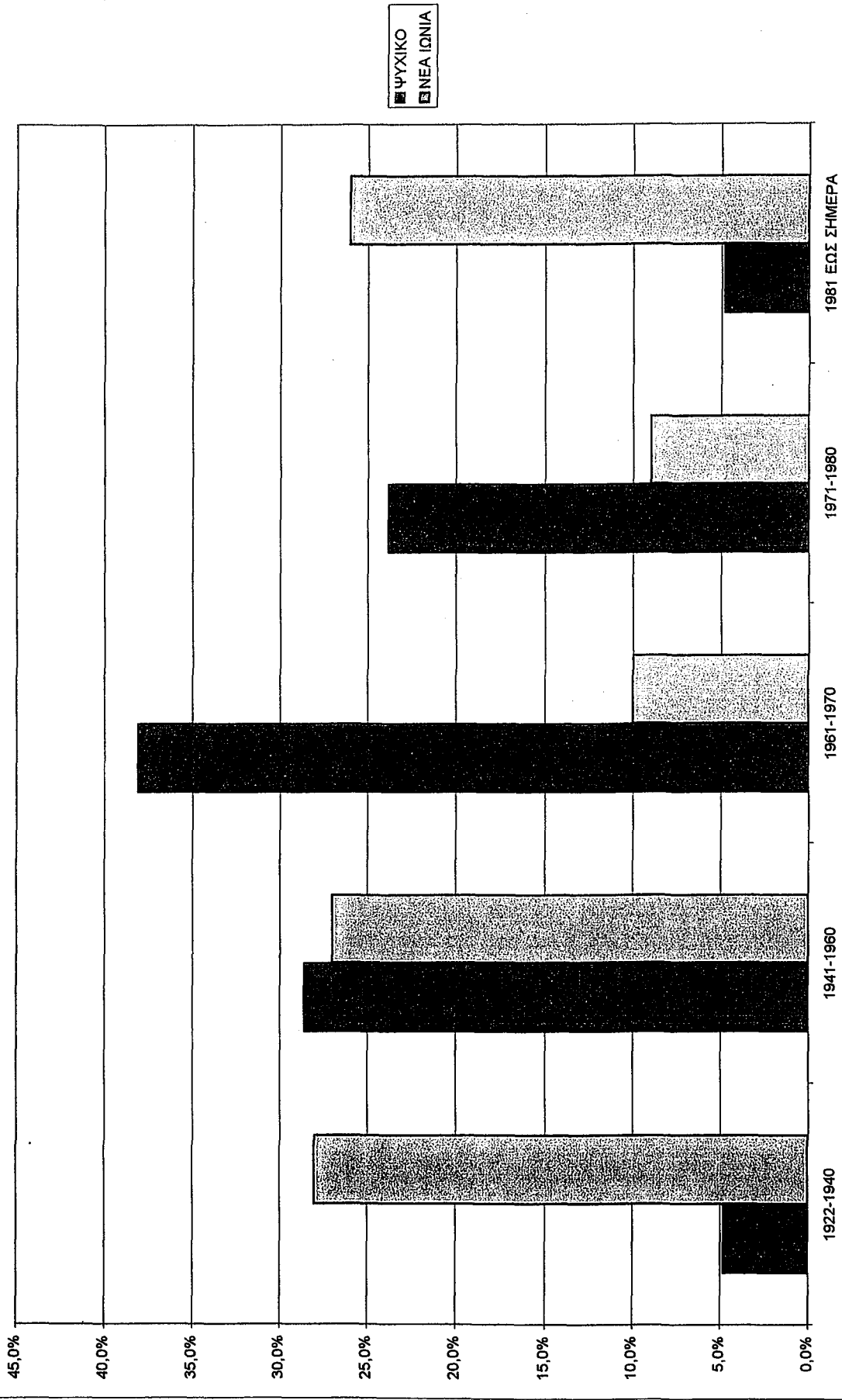
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

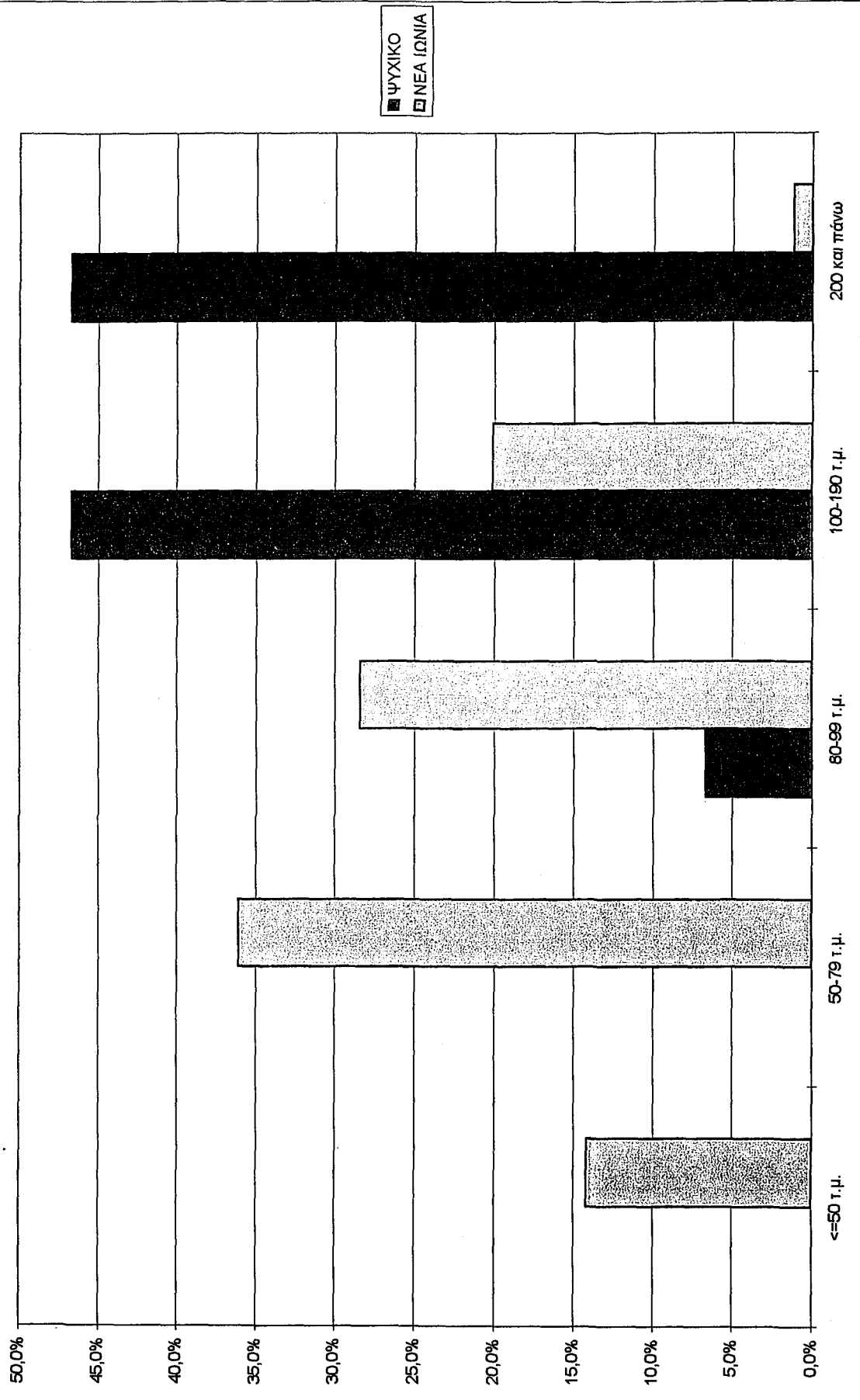
ΕΤΟΣ ΚΤΙΣΙΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

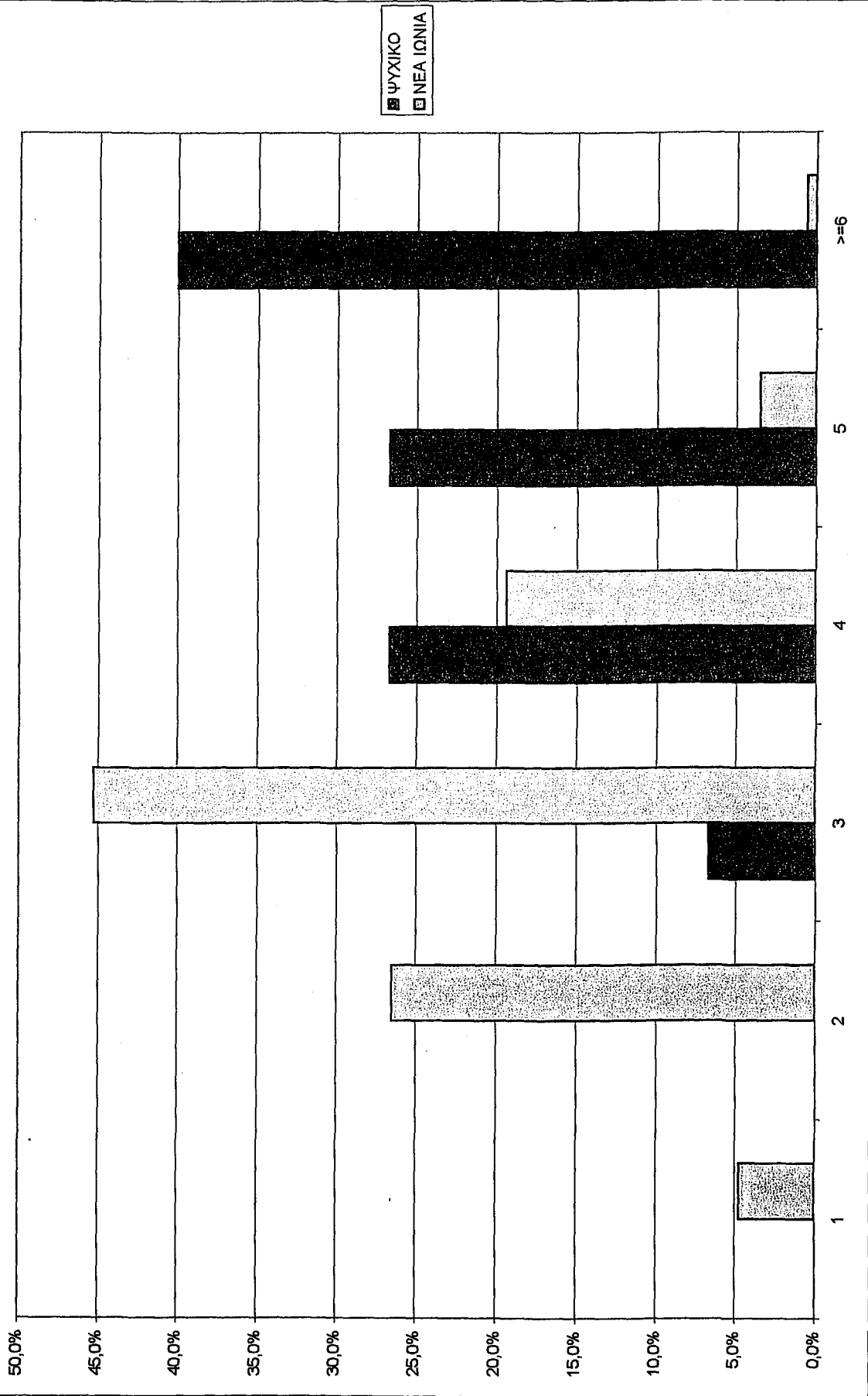
ΕΤΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

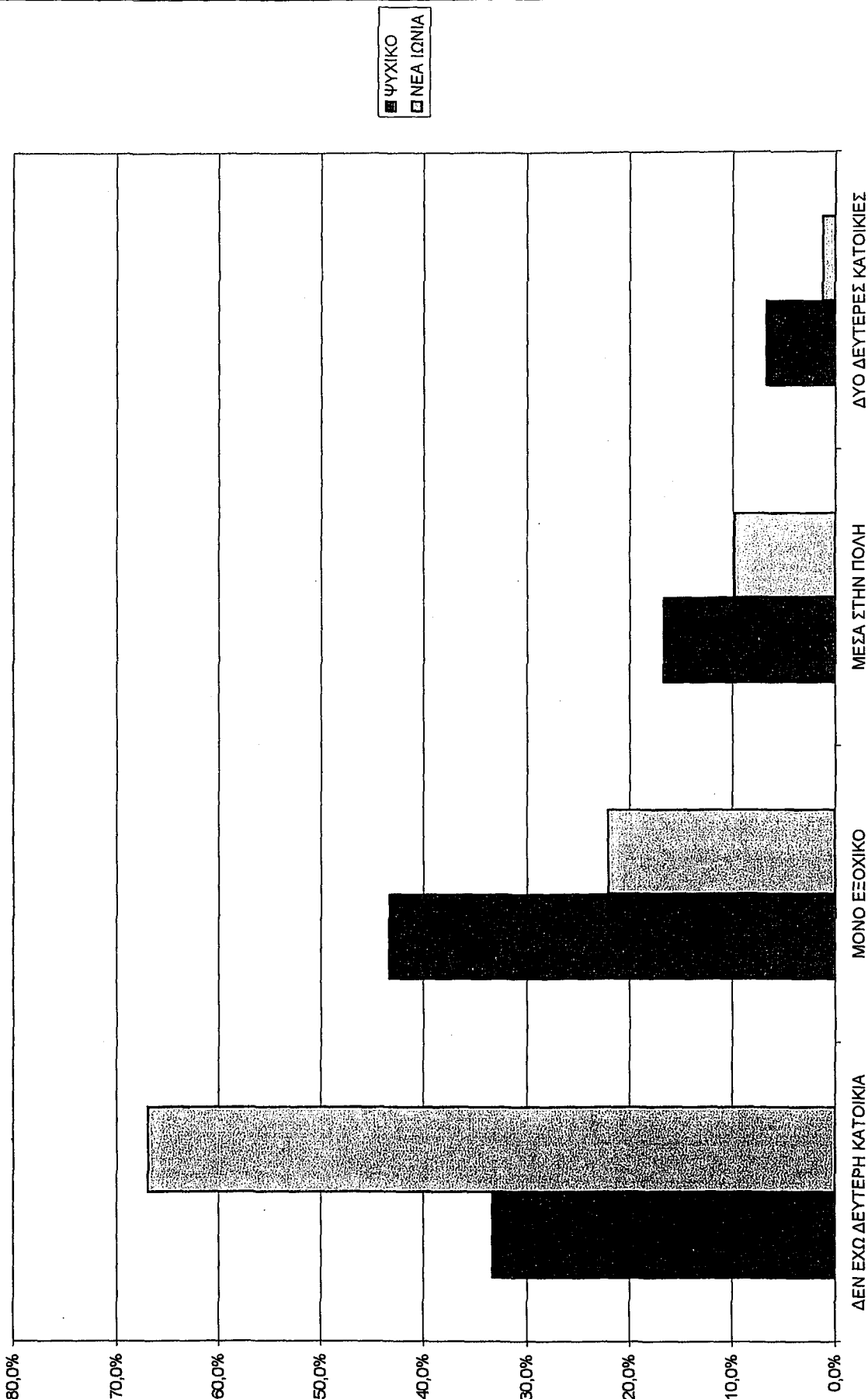
ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

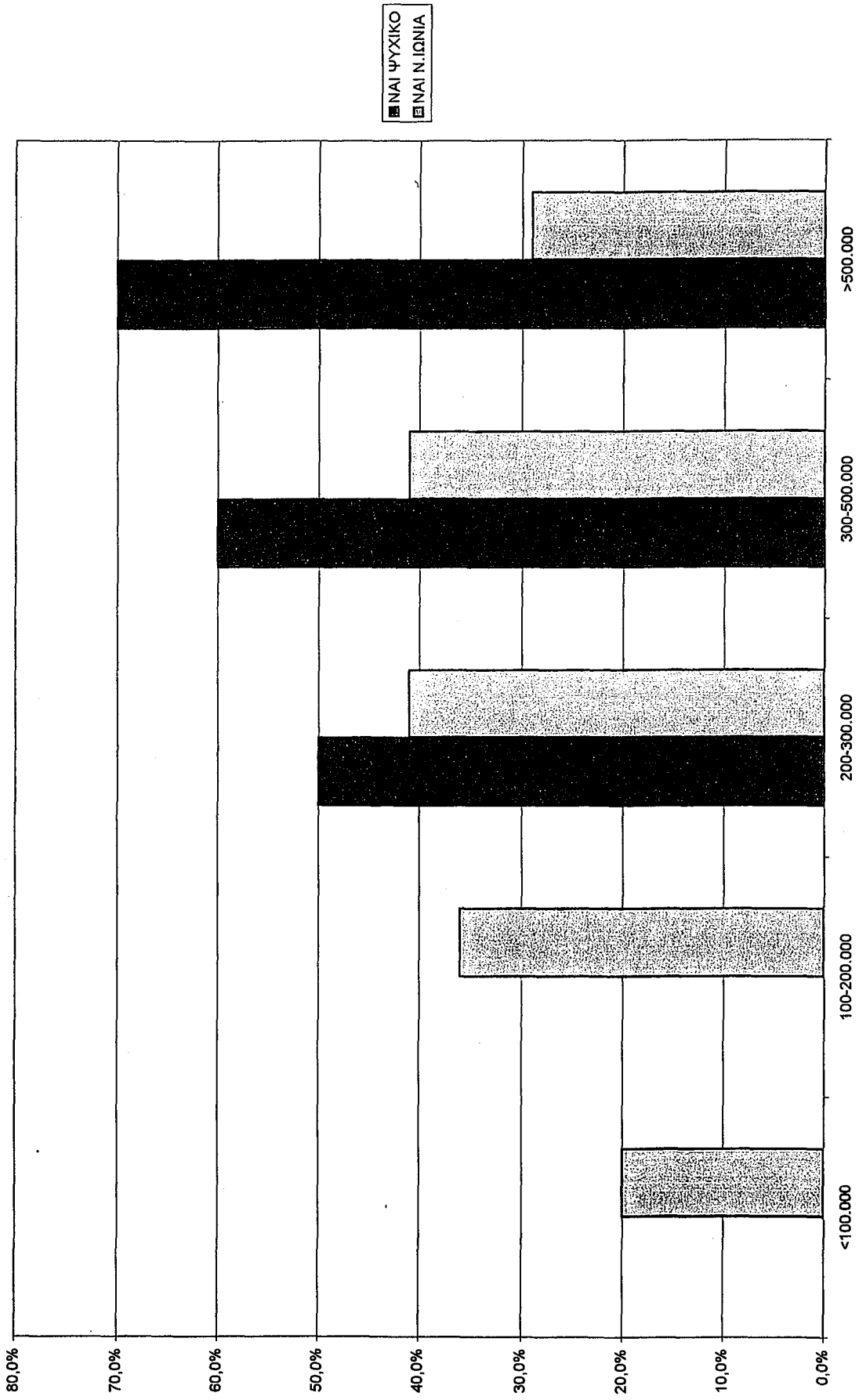
ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΜΟΡΦΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

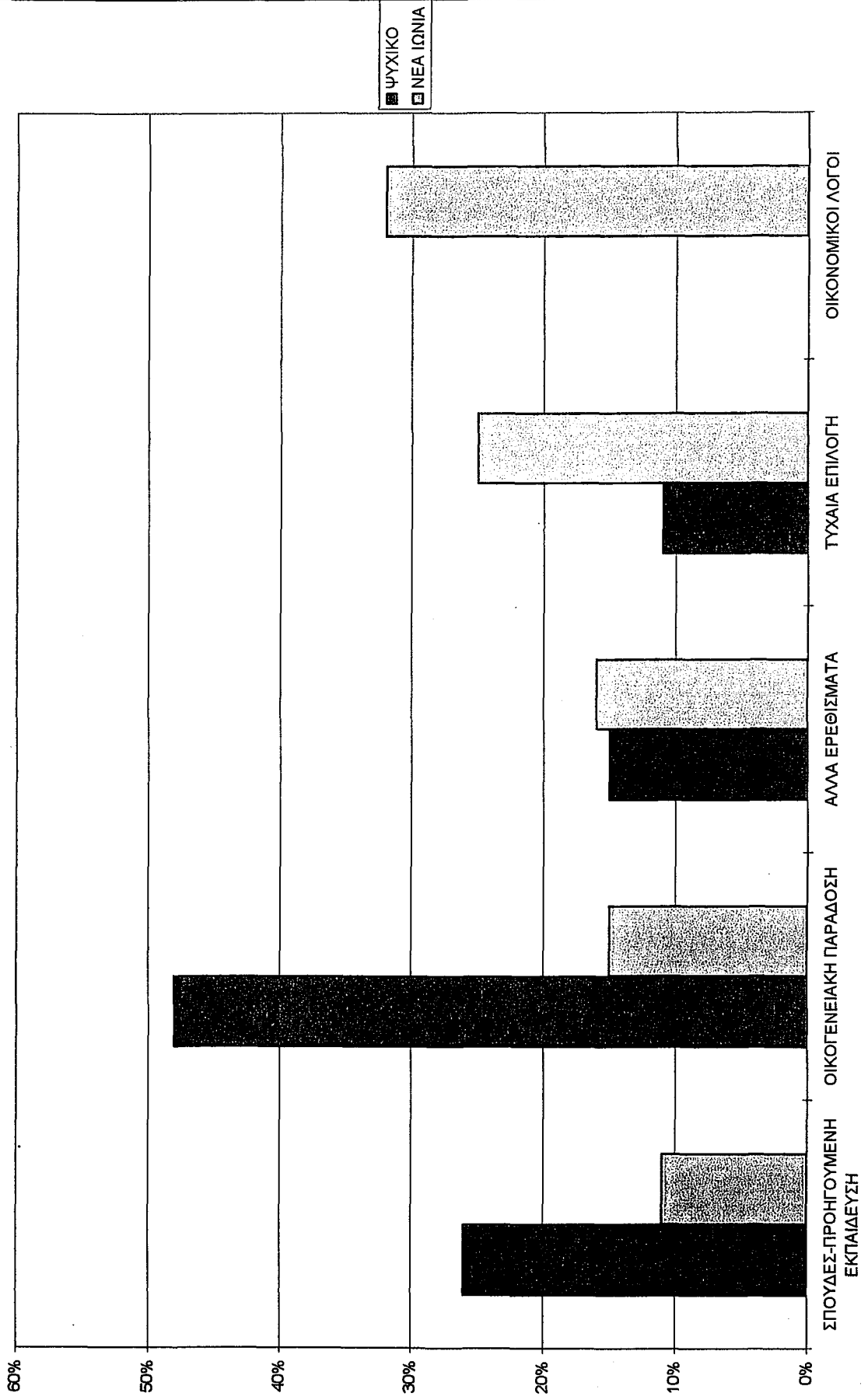

ΥΠΑΡΕΧ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

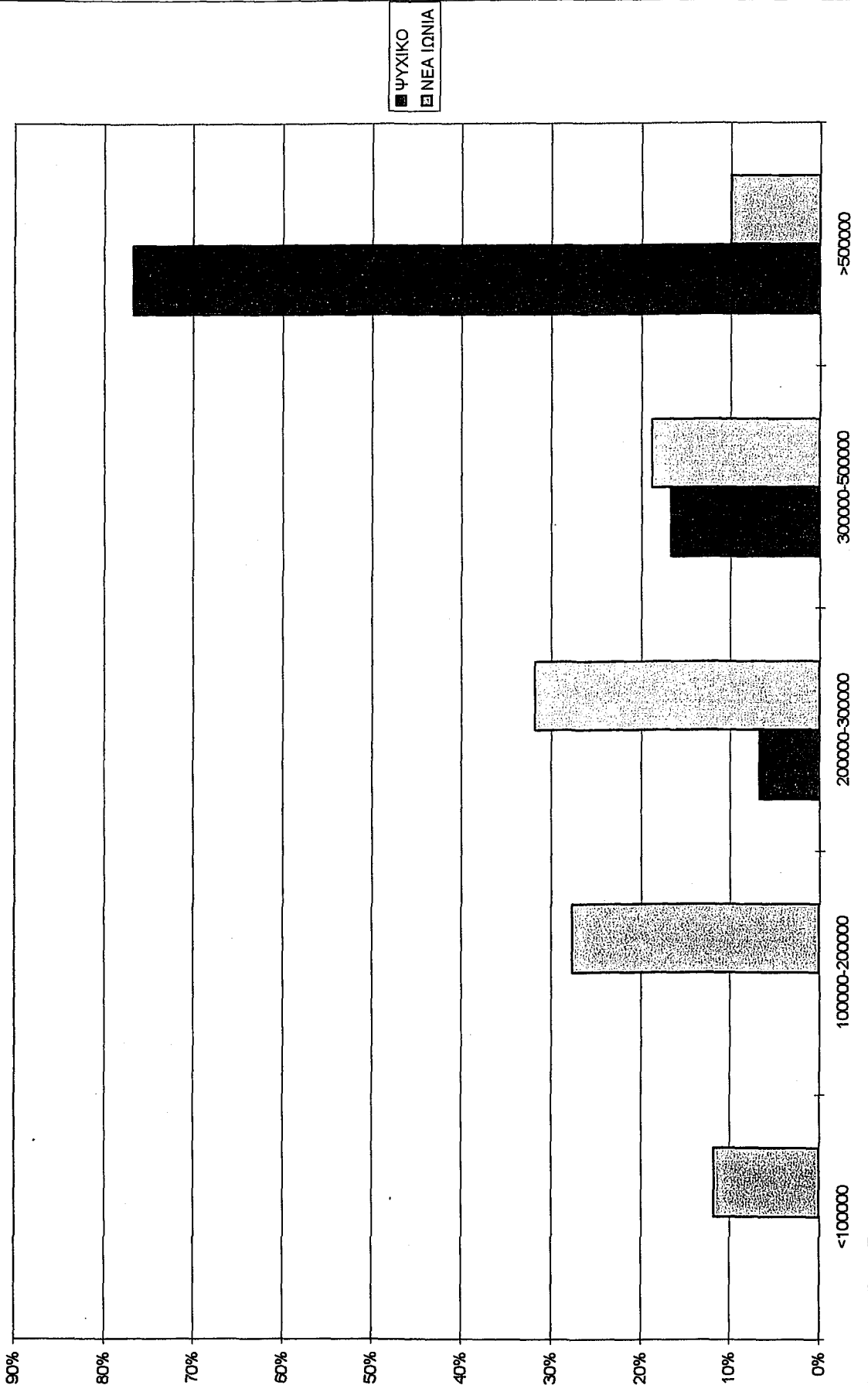

■ ΝΑΙ ΨΥΧΙΚΟ
▨ ΝΑΙ Ν.ΙΟΝΙΑ

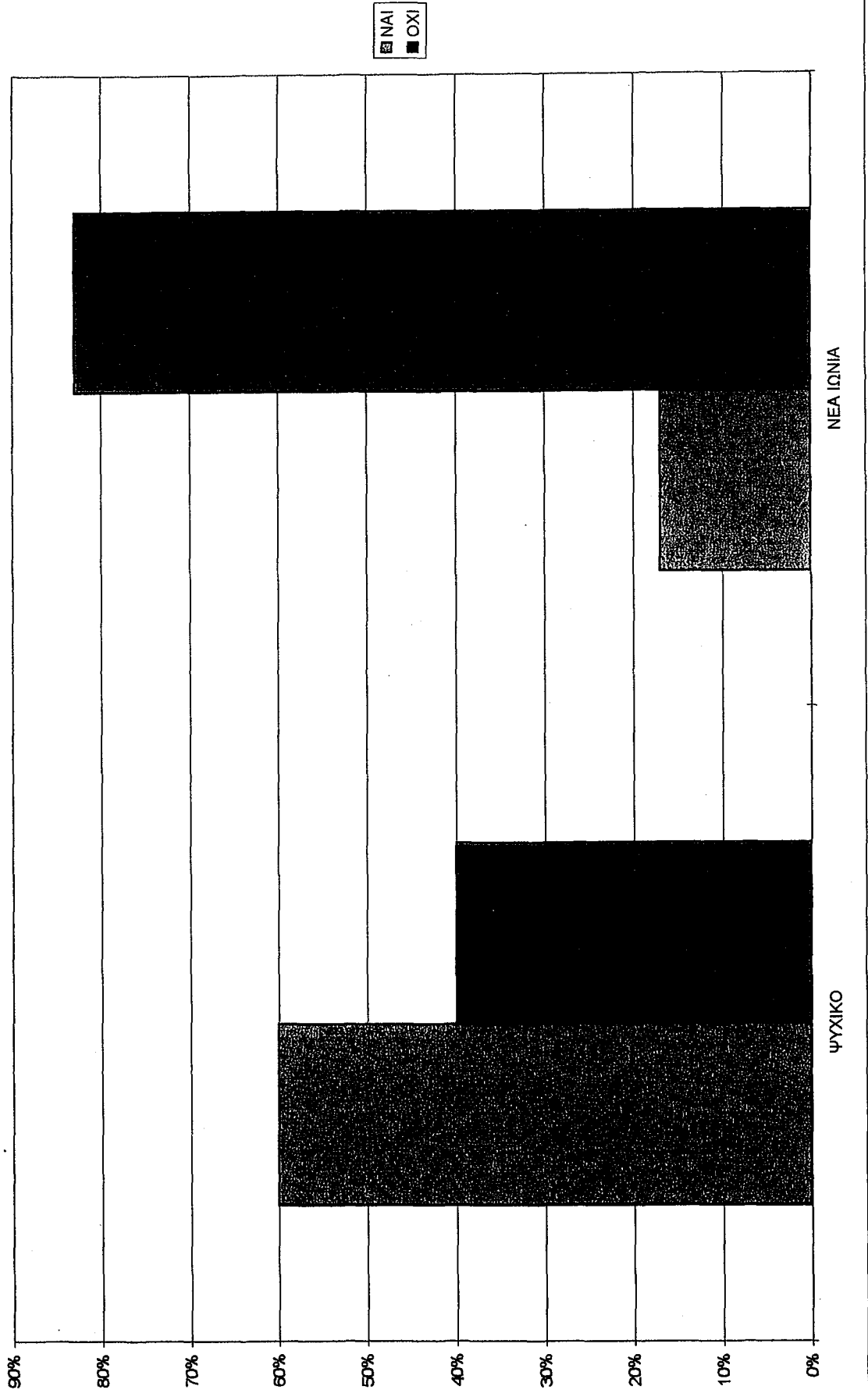
ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

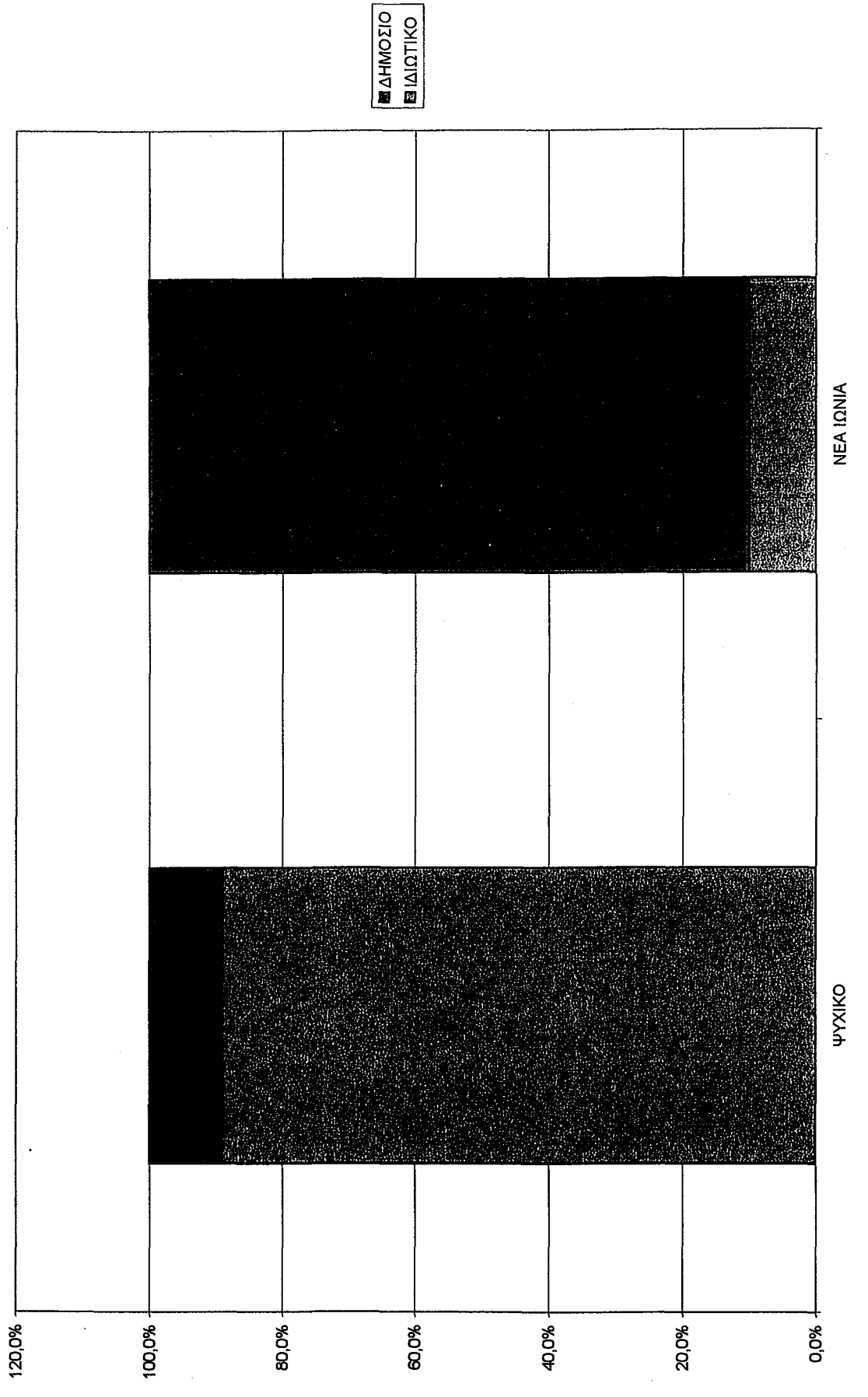
ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

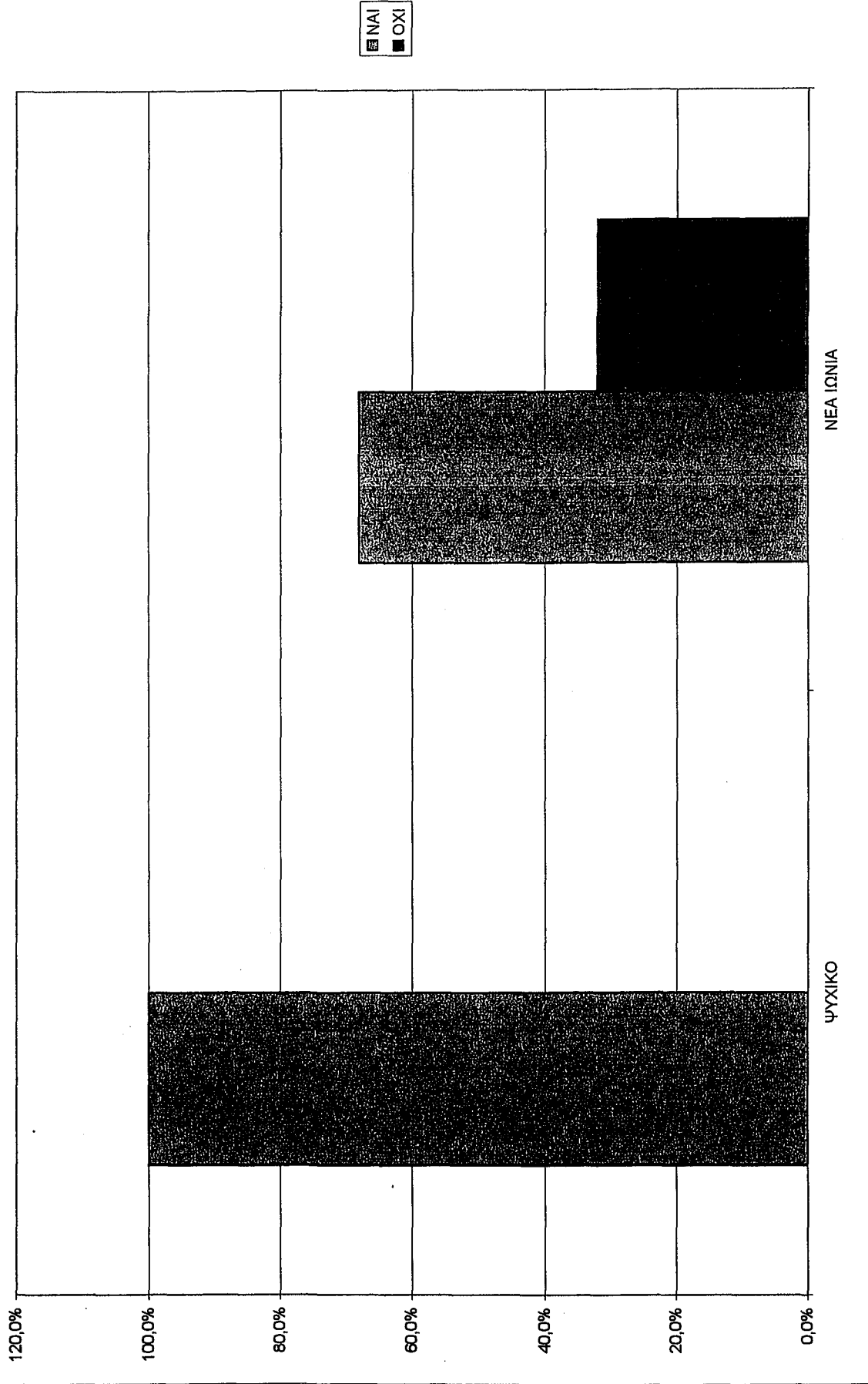
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΑΙΔΙΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

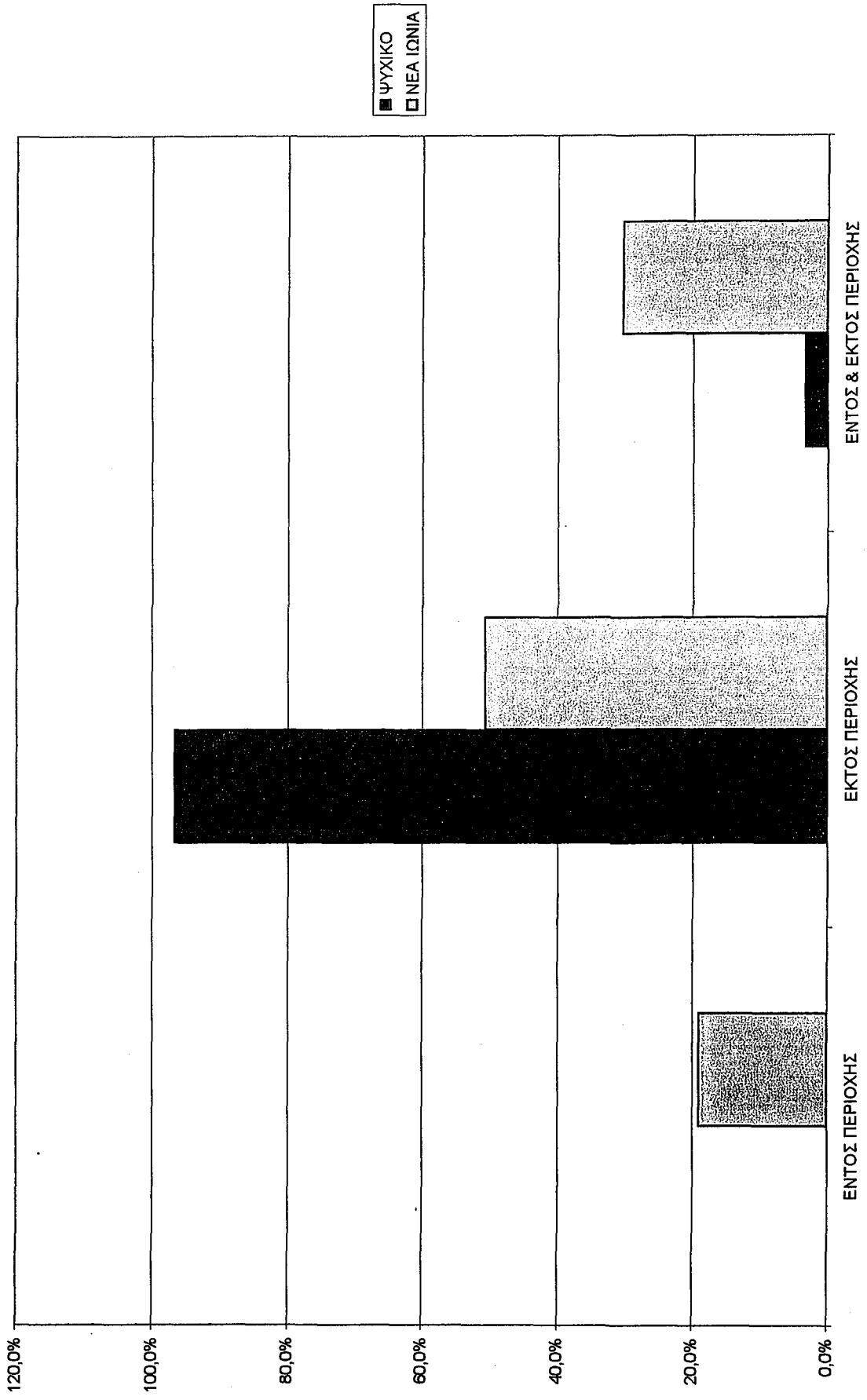
ΚΑΤΟΧΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ

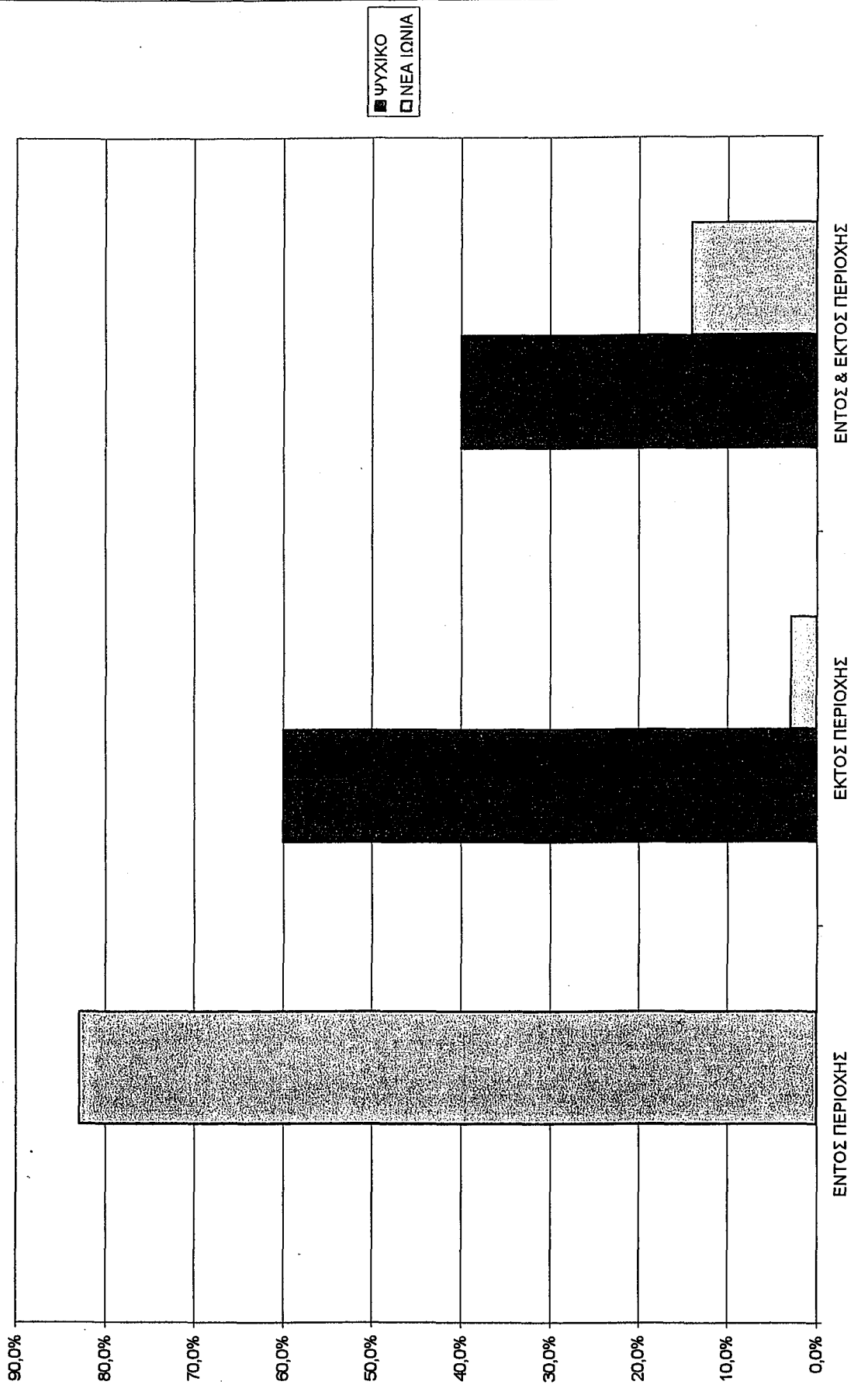
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

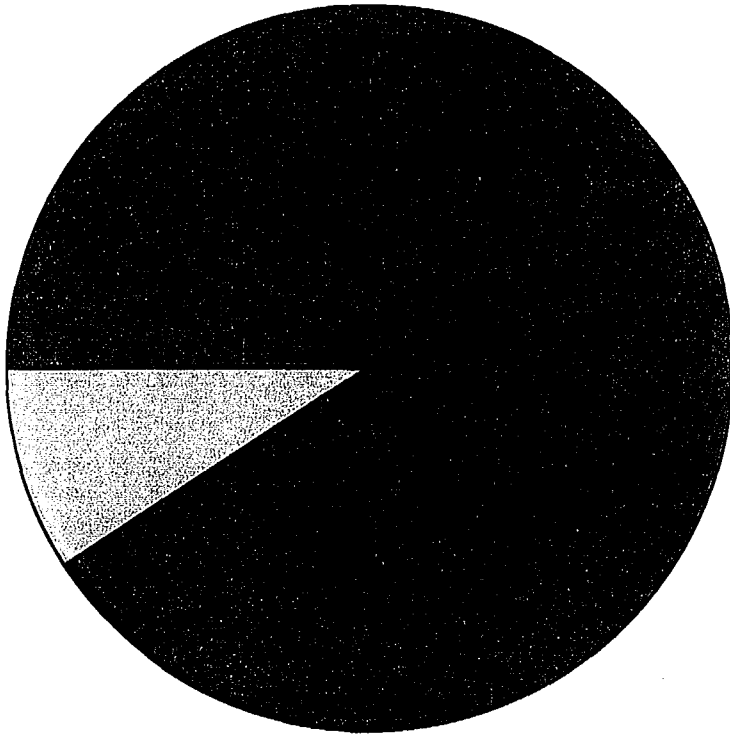
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

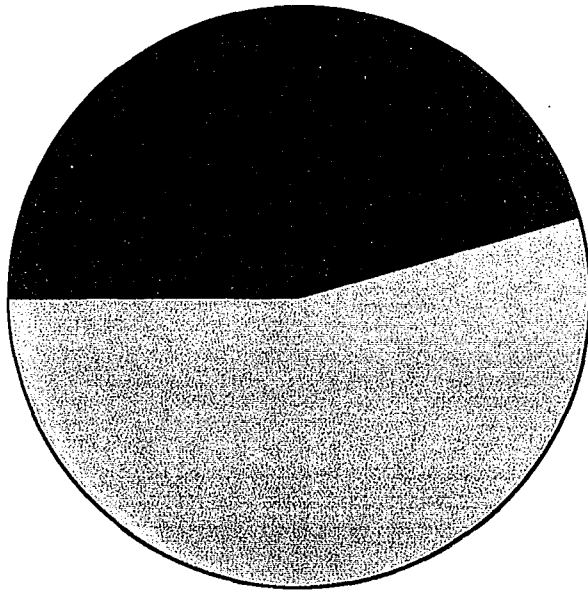

ΥΠΑΡΞΗ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΟΥ

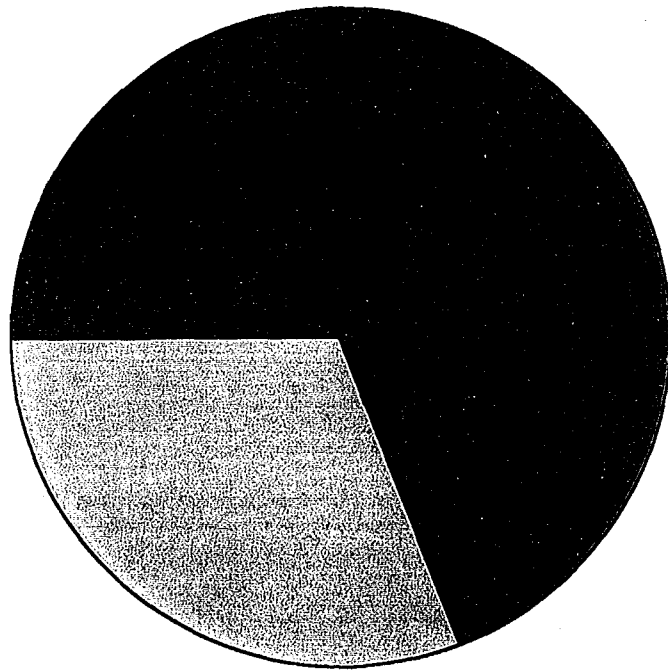
ΨΥΧΙΚΟ
NEA ΙΔΝΙΑ

ΦΙΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ

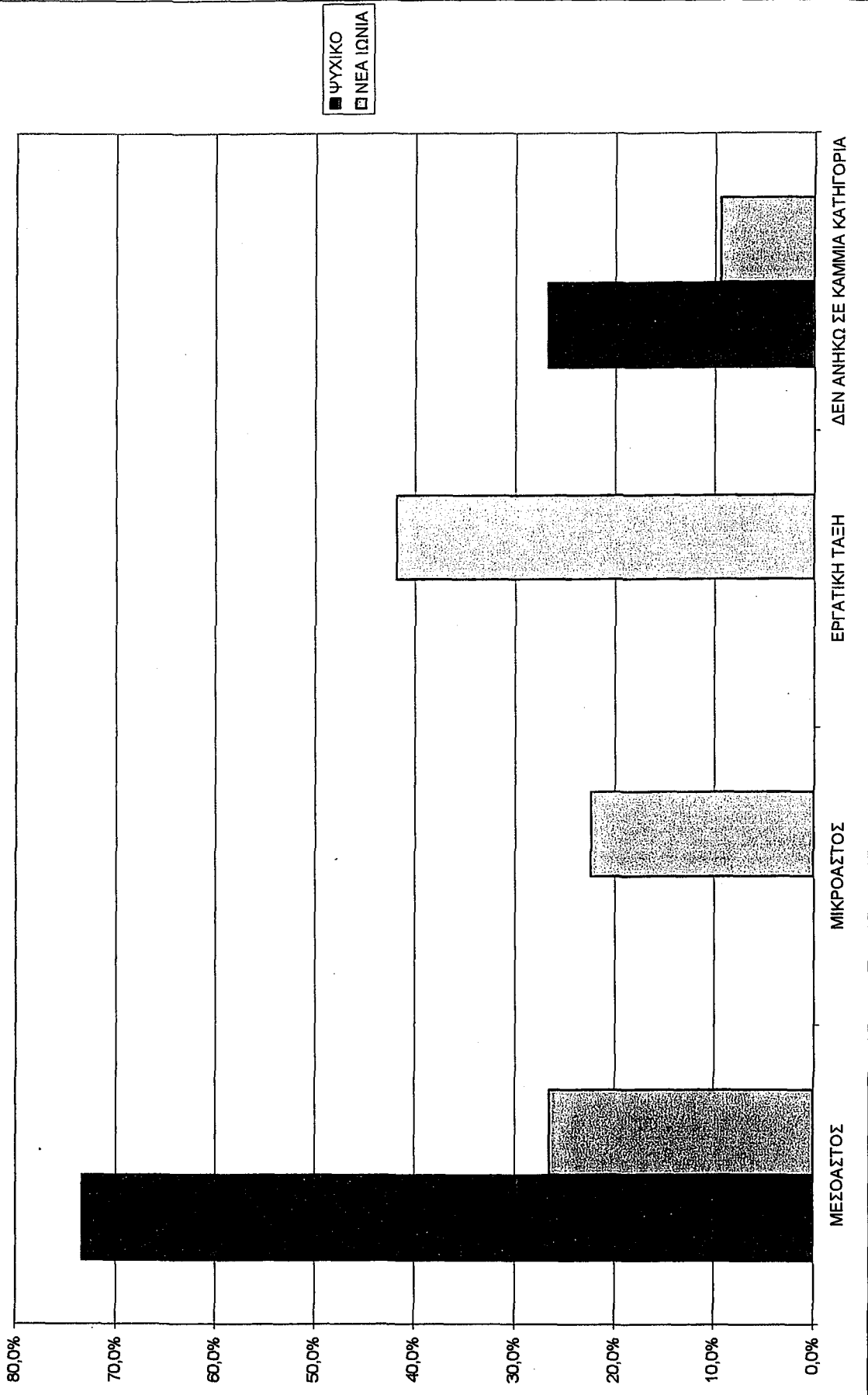
■ ΨΥΧΙΚΟ
▣ ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ

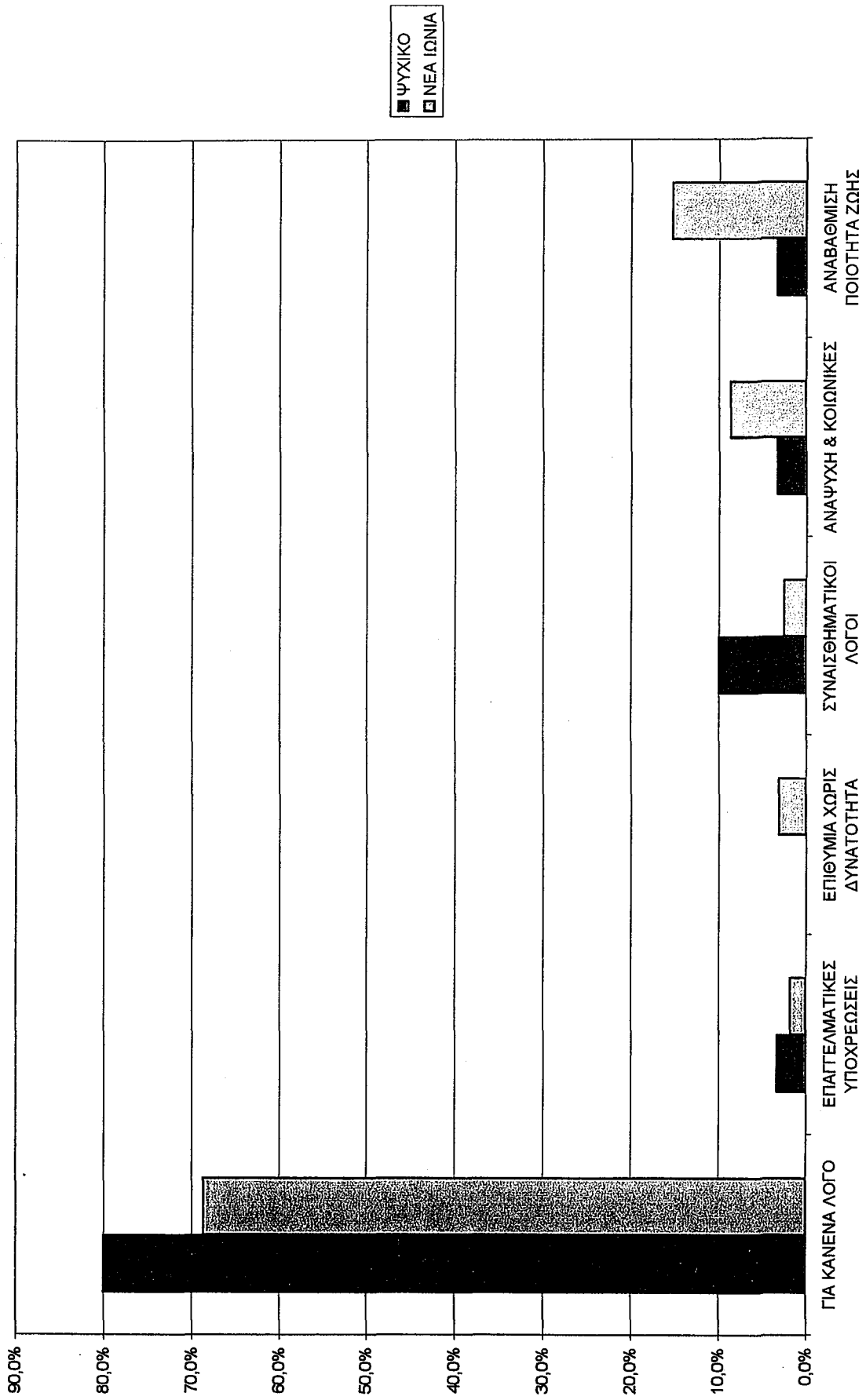

■ ΨΥΧΙΚΟ
▨ ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΕ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ

Επίλογος

Βασική διαπίστωση της επιτόπιας έρευνας στους όμορους Δήμους Ν. Ιωνίας και Ψυχικού, αποτελεί (σε συσχέτισμό με τις διαπιστώσεις που προκύπτουν από τη διαχρονική εξέλιξη των δημογραφικών και λοιπών στοιχείων της Ε. Σ. Υ. Ε) ότι η κοινωνική ανισότητα (το διαφορετικό κοινωνικό-οικονομικό προφίλ) διατηρείται μόνον, αμβλύνεται δέ, από τις αντιπολωτικές τάσεις που εμφανίζονται στο επίπεδο της κοινωνικής δομής.

Παράμετροι που επιβεβαιώνουν αυτού του τύπου τη διαπίστωση αποτελούν:

α) η υπέρ του Ψυχικού έντονη διαφορά του επιπέδου εκπαίδευσης των κατοίκων των δύο περιοχών μειώνεται στις νεότερες ηλικίες, γεγονός που υποδηλώνει αντικειμενικά ευκολότερη πρόσβαση των κατοίκων της Ν. Ιωνίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και υποκειμενικά τη σύγκλιση των μορφωτικών προτύπων μεταξύ των δύο περιοχών.

β) η έντονη διαφορά ως προς τους όρους απασχόλησης και τη θέση στο επάγγελμα μεταξύ Ν. Ιωνίας και Ψυχικού φαίνεται επίσης ν'αμβλύνεται, με την ποσοστιαία αύξηση των στελεχών ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με προέλευση την περιοχή της Ν. Ιωνίας.

γ) η δημογραφική – πληθυσμιακή διαφορά μεταξύ της Ν. Ιωνίας και του Ψυχικού βαίνει συνεχώς μειούμενη, με αποτέλεσμα, ενώ το 1928 η σχέση του πληθυσμού του Ψυχικού προς αυτόν της Ν. Ιωνίας να είναι 2,7 %, το 1991 φθάνει να είναι 17,5%, γεγονός που φανερώνει ότι το Ψυχικό είναι περιοχή που εποίκίζεται με μεγαλύτερο ρυθμό, ακόμη και σήμερα, εν αντιθέσει προς τη Ν. Ιωνία.

δ) διατηρείται, παρόλα αυτά, η συνείδηση της υψηλότερης κοινωνικής θέσης των κατοίκων του Ψυχικού (όπως προκύπτει από τον αυτοπροσδιορισμό τους στην κλίμακα των κοινωνικών τάξεων), οφειλόμενη, όμως, όχι τόσο στις εισοδηματικές διαφορές (που βέβαια υπάρχουν), όσο στο κοινωνικό status που τους προσδίδει η άσκηση επιστημονικών και ελεύθερων επαγγελμάτων.

ε) υπάρχει συνεχής μετατόπιση απασχολούμενων στο δευτερογενή τομέα στη Ν. Ιωνία προς επαγγέλματα του τριτογενούς τομέα, γεγονός που πέραν της προϊούσης αποβιομηχάνισης αποδίδεται και στη μετάβασή τους από εργατικά προς μικροαστικά στρώματα αντιστοίχως.

Από την άλλη πλευρά όμως, μια σειρά ενδείξεων επιβεβαιώνει την ύπαρξη έντονων αποκλίσεων όσον αφορά τον τρόπο ζωής και το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο των δύο περιοχών. Τέτοιου τύπου διαπιστώσεις ανιχνεύονται:

α) στην πολύ μεγάλη ποσοστιαία απόκλιση των παιδιών που φοιτούν σε Δημόσια ή Ιδιωτικά Σχολεία, με το Ψυχικό να συγκεντρώνει ποσοστά της τάξεως του 80% σε μαθητές Ιδιωτικών σχολείων.

β) στην ύπαρξη ή όχι οικιακής βοηθού, με μεγάλη υπεροχή και εδώ της περιοχής του Ψυχικού και με πιθανή ερμηνεία του φαινομένου (πλην της οικονομικής άνεσης) στην πολύωρη επαγγελματική απασχόληση των γυναικών εκτός σπιτιού.

Δευτερευόντως, σε παρόμοιες διαπιστώσεις οδηγούν λιγότερο έντονες αποκλίσεις που αφορούν:

α) στην ύπαρξη δεύτερης κατοικίας, όχι τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο στη χρήση της δεύτερης κατοικίας: όπου στο μόνον Ψυχικό είναι παραθεριστικές, στη δε Ν. Ιωνία, κατοικίες σε τόπους καταγωγής.

β) στα ταξίδια στο εξωτερικό και στο εσωτερικό που πραγματοποιεί το 100% των νοικοκυριών του Ψυχικού, έναντι του 58,8% της Ν. Ιωνίας.

γ) στην κατοχή Ι. Χ αυτοκινήτου, με το 100% των νοικοκυριών του Ψυχικού να διαθέτουν ένα τουλάχιστον αυτοκίνητο (χωρίς να διευκρινίζουμε τον τύπο του), έναντι 67% των νοικοκυριών της Ν. Ιωνίας.

δ) στα m^2 των κατοικιών, όπου στο μεν Ψυχικό το 45% των νοικοκυριών διαμένει σε κατοικίες εμβαδού 100-190 m^2 και το 45% επίσης σε κατοικίες μεγαλύτερες των 200 m^2 , ενώ αντιθέτως στη Ν. Ιωνία το 37% διαμένει σε κατοικίες 50-79 m^2 και το 28% σε κατοικίες 80-99 m^2

ε) Παρατηρούνται επίσης διαφορές στις πηγές εσόδων, με το 60% των νοικοκυριών του Ψυχικού να έχει εισόδημα από ακίνητα, έναντι του 17% αντιστοίχως της Ν. Ιωνίας.

Η οικιστική έξαρση στην περιοχή του Ψυχικού, βάσει του έτους αγοράς κατοικίας, εντοπίζεται στη χρονική περίοδο 1961- 1970 (οπότε έχουμε και τη μεγαλύτερη ποσοστιαία ανέγερση νέων κτισμάτων), ενώ στη Ν. Ιωνία εντοπίζεται:

α) καταρχάς στην περίοδο 1922 - 1940, γεγονός αναμενόμενο βάσει του τότε προσφυγικού χαρακτήρα της περιοχής, και την περίοδο 1941-1960.

β) μετέπειτα στην περίοδο 1981- 1990, γεγονός, που εάν συναρτηθεί με τη σταθερή πληθυσμιακή βάση του Δ. Ν. Ιωνίας, δηλώνει την αλλαγή ταυτότητας της περιοχής με ανοικοδόμηση πολυκατοικιών στη θέση παλιών προσφυγικών (με το σύστημα της αντιπαροχής), το ιδιοκτησιακό καθεστώς των οποίων (εξ αδιαίρετου) πολλές φορές εμπόδιζε την οικιστική αλλαγή.

Κοινή τάση και στις δύο περιοχές αποτελεί η σταθερή παραμονή επί πολλά έτη σε έκαστη των περιοχών, και η συνηθέστερη βάση επιλογής του τόπου κατοικίας αποτελεί το πατρικό σπίτι.

Στοιχείο διαφοροποιητικό των περιοχών που εξετάζουμε αποτελεί ότι οι κάτοικοι του Ψυχικού μετακινούνται συχνότερα προς άλλες περιοχές για αγορές, υπηρεσίες υγείας και υπηρεσίες αναψυχής, γεγονός συσχετιζόμενο με το ότι περισσότεροι αναλογικά κάτοικοι εργάζονται εκτός Ψυχικού και συνδυάζουν την κάλυψη αυτών των αναγκών με τη μετάβαση στον τόπο εργασίας τους.

Γενικότερη διαπίστωση αποτελεί ότι, ενώ το Ψυχικό διατηρεί και ενδεχομένως διευρύνει τα σταθερά κοινωνικά – οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής διαχρονικά, η Ν. Ιωνία έχει υποστεί αλλαγές τέτοιου μεγέθους, που διατηρεί, σήμερα πολύ λίγα στοιχεία της ταυτότητάς της.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων στο Ψυχικό έχουν γονείς με καταγωγή από τη Λοιπή Ελλάδα (κυρίως από την Πελοπόννησο) ενώ στη Ν. Ιωνία η πλειοψηφία του δείγματος έχει καταγωγή από τη Λοιπή Ελλάδα και κυρίως από την Πελοπόννησο και από τη Στερεά Ελλάδα -Εύβοια και ακολουθούν, με αυξημένα ποσοστά, αυτοί που έχουν γονείς με προσφυγική καταγωγή.

Ο κατά 100% προσφυγικός πληθυσμός της Ν. Ιωνίας (κατά την απογραφή του 1928) και τα 286 νοικοκυριά που διέθεταν οργανωμένη και επισήμως απογεγραμμένη οικοτεχνία (απογραφή του 1961), αποτελούν ανεπιστρεπτή παρελθόν. Αυτό οφείλεται στη διαχρονική διαστρωμάτωση της Ν. Ιωνίας από τους Αθηναίους και τους εσωτερικούς μετανάστες.

Η αποκοπή από τις γενεαλογικές ρίζες που δηλώνεται στην επιτόπια έρευνα, η ποσοστιαία μείωση του αριθμού των κατοίκων που έχουν καταγωγή από τη Μ. Ασία αλλά και η σύγκλιση των καθημερινών κοινωνικών πρακτικών των κατοίκων Ν. Ιωνίας και Ψυχικού (εκφραζόμενη με χαλαρότερους συγγενικούς δεσμούς, κυριαρχία της πυρηνικής

οικογένειας έναντι της διευρυμένης, απώλεια της ταυτότητας της «γειτονιάς», ακόμη και για τη Ν. Ιωνία), τεκμηριώνουν το χαρακτηρισμό αυτό.

Μια τέτοια προοπτική (σύγκλισης) επιβεβαιώνει η γενικότερη εγχωρίως και διεθνώς τάση της παγκοσμιοποίησης και της δημιουργίας «μαζανθρώπων», όπου οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των κοινωνιών τείνουν να αφομοιωθούν.